Leonardo Castellani

Critică literară

Însemnări călare dintr-o țară în criză

Ediții Dictio

Studiu preliminar

„ Este **TRIST SĂ nu** *ai prieteni; dar trebuie să fie și mai trist să nu ai dușmani. Căci cine nu are dușmani, cu siguranță nu* **are talent** *de umbrit, nici caracter de lăudat, nici curaj de temut, nici onoare de șoptit, nici bunuri de râvnit și nici nimic bun de invidiat."*

GUCIÀH

—Leonardo Castellani?

—Este un gen unic.

Nu voi transforma acest studiu într-o lucrare romantizată, plină de suferință, pentru că nu sunt îndrăgostit sau ceva de genul acesta. Dar nici nu mă voi abține să exprim, cât mai clar posibil, ceea ce simt și, cu siguranță, cu o notă de fervoare, în primul rând, pentru că în acest moment Leonardo Castellani este ținta insultelor, pe care , desigur, le tratează cu o nonșalanță completă; în al doilea rând, pentru că nu cunosc în țara noastră un gânditor atât de original, nici o minte care să poată reduce cele mai complicate probleme ale filosofiei aproape la nivelul unei glume. Are defecte? Știu asta, și știe și el asta.

Pentru clarificare, trebuie menționat că a fost cunoscut sub următoarele nume literare: Juan, Jerónimo del Rey, Juan Palmeta, Juan Ramón, Cide Hamete (hl, Miliții Mil i to rom), deoarece multe dintre pseudonimele sale ne sunt cunoscute și pot fi dezvăluite aici .

Seamănă **puternic cu Léon Bloy datorită extremiștilor de stânga pe care îi trimite la stânga și la dreapta când îi interpretează pe Cide Hamete și Militis în EL NUEVO GOBIERNO PE SANCHO, în LAS IDEAS PE MI TÍO EL CUBA, în LAS CANCIONES PE MI- UTTS și, în general, în colaborările sale jurnalistice ; și, de asemenea, datorită delicateții deosebite de care dă dovadă atunci când îl interpretează pe Jerónimo del Rey în HISTORIAS.**

din North Bravo, în Martita Ofelia și alte povești cu fantome și în Camperas.

Bloy a rătăcit așa prin antipozi și se descurca bine. Citește pur și simplu „Disperatul" pe de o parte și „Simbolul - apariției" pe de altă parte.

El împărtășește influența lui Chesterton și în alte moduri, nu doar în modul în care abordează romanul polițist, ci și în măiestria sa asupra paradoxului. Cu ceva timp în urmă, comentând Cele nouă morți ale părintelui Metri, am scris că Leonardo Castellani i-a dat eroului lui Chesterton o notă criollo, nu doar – ceea ce ar fi cel mai puțin – prin transpunerea lui într-un decor argentinian, ci și prin impregnarea lui cu sufletul gaucho, pios și emoțional, care este, în realitate, sufletul părintelui Castellani.

Numai el a fost capabil să întreprindă riscanta întreprindere de a ataca psihologiile părintelui Brown și de a-l face argentinian, oferindu-ne un personaj tipic, un amestec de Brown și Metri, Chesterton și Castellani.

În opinia mea, este cel mai original și, prin urmare, cel mai personal publicist argentinian. Personal în fiecare dintre diverșii scriitori menționați mai sus și specii unice, pe care le poartă în suflet și care sunt grupate sub genul la fel de unic numit Leonardo Castellani.

-Discutat?

—Da. Dar nu are niciun prieten sau dușman, pe care să-l trateze foarte cordial, care să nu spună despre el „este minunat", fără rezerve.

IEȘIRILE

„Desigur, fără ei nu aș fi părintele Castellani", mi-a spus dr. Juan P. Ramos, afirmând evident , „dar adevărul este că uneori chiar m-au înfuriat."

Anecdota, gluma, trivialitatea, izbucnirea scandaloasă care la alții ar izvorî dintr-un izvor de resentiment și răutate, vine de la el din adâncurile inocenței. A pretinde să-l reduci și să-l limitezi cu manevre politice, înșelăciune și raționamente obscure este la fel de zadarnic ca încercarea de a...

SAU

A încerca să blochezi vântul nu va face decât să izbucnească cu o forță mai mare printr-o altă crăpătură, măturând tot ce-i stă în cale.

„Dar nu respectă nimic și pe nimeni, îl mustră pe Leon al XIII-lea, îi maltratează pe cardinali, îi atacă pe Venillot, Helio și Barbey d'Aurevilly”, AU SPUS REDACTORII ZIARULUI EL-UNTVEBSO DESPRE LÉON BLOY, SCANDALIZAȚI. La care el a răspuns: „Aici, pe acest munte înghețat *și* melancolic, simt în fiecare clipă o povară copleșitoare care apasă pe inimă; simt ascuțimea unei dezamăgiri ireparabile față de viață. Am fost odată comunard, ca urmare a unei sete interioare de idei absolute. Mai târziu, am intrat în Biserica Romană, mânat de speranța de a scăpa în ea de prostia sufocantă a acrobaților gloriei. Am găsit în Biserică, alături de dorințele împlinite, postgustul unei nebunii umane de nedescris suprapuse peste măreția divină pe care am ajuns să o ador.”

Sărmane Bloy, cât de greu este de văzut cum Biserica , Sfânta Biserică, de-a lungul secolelor, a fost uneori ca un suflet frumos într-un trup pestilențial.

Campionii donchijotești ai absolutului trăiesc otrăviți, căci nu se pot resemna să contemple, fără strigăte și proteste, acea constelație de noroi de pe mantia pură a operei lui Dumnezeu. Nu pot suporta cu răbdare ca gloata, cum spunea furios Bloy, să urce cu bucurie pe stele, fluturându-și personalitățile ridicole pe piedestalul format din cadavrele oamenilor de geniu pe care îi sacrifică.

Aceste ființe chinuite, în stilul lui Bloy, în stilul lui Chesterton, suferă și ele nenorocul de a închide în ele un suflet prea bun, așa cum fructul de ficus își ascunde dulceața într-o coajă aspră și spinoasă . Mai mult, viața modernă, cu amalgamul ei de diletantism victorios pe de o parte - tocmai partea ocupată de puterile răului - și de indolentă complacere burgheză pe de altă parte - reacția catolică mereu întârziată - ar părea destinată să fie disperarea marilor suflete.

Dacă nu luăm în considerare acest lucru, nu vom înțelege niciodată izbucnirile și aroganța oamenilor de geniu, de obicei înțeleși greșit și aruncați ca o lovitură grea din partea societăților care au trăit tocmai sugându-și sângele vital. Oamenii mediocri sunt de obicei modele de moderație și echilibru perfect.

—ne spune Părintele Castellani, studiind *bunul simț* al lui

Chesterton (pagina 154 și următoarele)— nebunia este legată și de bunul simț și de metafizică. Căsătoria dintre bunul simț și nebunie a avut loc în acel loc din La Mancha unde s-a născut domnul nostru Don Quijote, cum spunea Unamuno, *nebunul.* Nebunia s-a unit cu poezia în Hamlet, *nebunul;* cu sfințenia în Don Bosco și Sfântul Filip Neri și toți sfinții calendarului, *nebunii;* cu buna dispoziție în grasul Don Gilbert Keith Chesterton, *nebunul; și cu divinitatea s-a ipostaziat și în nimeni altul decât Cuvântul Tatălui, pe care l-au numit nebunul* constant în timpul vieții sale , pentru că pe bună dreptate a spus Sfântul Pavel: „ *Cuvântul este pieritor prin cruce, care* este o nebunie pentru cei osândiți" (1 CORINTENI 1:18).

Dar fusesem distras gândindu-mă la Bloy. Revenind la problema izbucnirilor lui Militis, pe care părintele Castellani l-a expus scandalului universal.

În primul rând, e adevărat că în această perioadă sunt unii care fac tam-tam, simulând un fel de scandal și acuzându-l că se amestecă în politică și că face politicianism, chiar și atunci când Militis scrie *Tatăl Nostru* sau lucruri mai inocente.

Mulți îl acuză că ar fi nazist și totalitar. Totuși, Dumnezeu să ne ierte pe el și pe mine, căci și eu am fost târât în această încurcătură, în aceste păcate ale noastre ale nazismului; nu știu unde să găsesc ființe mai inofensive, cu atât mai puțin pe cele implicate în intrigi politice.

Aș spune că a fost parțial de vină, iar asta provine tocmai din lipsa sa de perspicacitate politică și de manevră politică, din tendința simplă, de gaucho, de a spune lucrurilor pe nume, din nevoia aceea de a detona cu glume pe care o au jurnaliștii de dreapta-stânga, cam așa cum predicatorii au nevoie să folosească hiperbola pentru a...

Să se facă auziți *și* cu acel dar poetic blestemat de a vedea - întruchipat într-un anumit tip și într-un anumit tip întregul spirit corupt, fals și anticreștin al timpului nostru. Un astfel de tip și un astfel de tip care poate nici nu își dau seama că spiritul secolului se ascunde în hainele lor și că ei sunt reprezentanții lui inconștienți și care, bineînțeles, sunt cei împușcați, la fel ca trecătorul după care atacatorul a fugit să se ascundă în haosul străzii.

Această meserie de polițist, pe care o îndeplinește cu o galanterie incontestabilă — și să nu credeți că îl judec după talpa pe care o poartă în jurul brâului! — această misiune a sa de a denunța într-un articol scurt, luminos, fără efort și plin de umor infracțiunile care se comit zilnic, tulbură și aduce ore întregi de disconfort, insomnie, pe lângă faptul că cere rugăciune continuă.

Mistificatorii evlaviei sau ai științei, care cu ațe și bibelouri îndrăznesc să ne pună în cale și să ne vândă fleacurile lor drept bunătate sau înțelepciune legitimă, mediocrii a căror mediocritate îi înfurie atunci când sunt denunțați, căile literaturii și naivii, pompoșii politicii, încrezuții și leneșii — o, mai presus de toți aceștia, Doamne! —, sunt dușmani înnăscuți și ireconciliabili ai omului deștept, pentru că știu că îi este de ajuns să-și pună ochii asupra lor pentru a le pătrunde foarte adânc în persoane.

La prima vedere, e perfect clar că scriitorul ăla nu are nicio erudiție juridică; că oratorul ăla spune prostii; că celălalt profesor, evident, nu-și cunoaște profesia, iar erudiția cu care se laudă e de mâna a treia; că tipul ăla extravagant, la ora ceaiului în cercurile feminine, fierbe de invidie; și că nemernicul de acolo e un adevărat ticălos. Iar proștii se înfurie văzându-se expuși până la măduva oaselor.

Prin urmare, această figură unică, ca orice gânditor, ca marele său frate din Ordin, iezuitul Baltasar Gracián, cu care seamănă și el, și acel alt Luis Coloma nu mai puțin celebru, constituie o surdă neplăcere și un fel de durere de urechi pentru enoriașii diletantismului și ostentației, ai afectației și vulgarității predominante. Pe de altă parte, este iubit cu pasiune de oamenii inteligenți, indiferent de convingerea ideologică. După cum a spus pe bună dreptate *Cide* Hamete în acest proverb din * EL NUEVO GOBIERNO DE SANCHO*:

Dacă dai parfum, poartă un spin, salcâm. Albină, dacă

dai miere, înțepătura avertizează. A avea talent este un păcat, așa cum a ieși în evidență este un mare pericol.

Invidia nu este inertă, nu este inertă. Vulturul vrea aspida, nu porumbelul. Nebunia, dacă vede în tine un dușman de moarte — vai de tine — își pregătește spatele.

Nu există așa ceva ca un prost bun. Lovitura unui măgar este stângace și vicleană. Broasca umflată a explodat cu otravă...

Asta a spus el — eu n-am spus nimic —
Cel care a ținut vipera în sân și apoi s-a plâns de mușcătură.

A fi măsurat și a-i lăsa în pace pe cei care beneficiază de *dolce far niente și* laissez *-faire* nu se potrivește cu spiritul lui Don Quijote. Nu este o coincidență faptul că Cide Hamete, în * EL NUEVO GOBIERNO DE SANCHO*, ne-a oferit impetuozitatea lui Don Quijote deghizată în Sancho. Pentru omul din La Mancha să fie martor la un scandal și apoi să nu se răzvrătească împotriva lui, când se comporta ca un răufăcător neprihănit - o sarcină, dacă este privită din perspectiva unui jurnalist, desigur - este ca și cum ai încerca să controlezi pisicile în timpul unui sacrificiu: trebuie să tai carnea cu o mână în timp ce lovești simultan felina cu cealaltă.

Numai Dumnezeu știe presiunea pe care trebuie să o exerciți asupra sufletului tău pentru a nu exploda de indignare uneori. Dacă trebuie să spun ce simt, să pun capăt odată pentru totdeauna acestei chestiuni de imprudență, în mijlocul acestei lumi, de altfel, nu știu cum de Militis n-a fost mai imprudent. În adâncul sufletului, ceea ce vreau să spun se reduce la asta: *este logic ca oricine predică creștinismul să fie creștin.* Și a creștina în felul lui Iisus Hristos este sens...

să câștige dușmănia fariseilor, scribilor și zeloților; sau nu știu, a lui Ieronim din Evanghelie. Nu *înțeleg oare așa lucrurile susținătorii pactelor pro bono?* Asta e problema lor.

Pe de altă parte, dacă există o meserie grea, aceea este cea de a fi o pacoste. Iar cei care vor să atacăm viciile și erorile în abstract și în general nu știu despre ce vorbesc. Ne invită să tragem în aer. O lovitură este ineficientă dacă nu nimerește direct în șolduri celui care o merită.

Poate, poate peste o jumătate de secol, mai mult de unul dintre contemporanii noștri notabili va fi menționat pur și simplu pentru că a fost ținta ironiilor lui Ci de Hamete sau a lui Militis. Peste o jumătate de secol, zic eu, când istoria literară, făcându-i în sfârșit dreptate, va recunoaște că Leonardo Castellani, cu umorul său, a insuflat o nouă viață jurnalismului argentinian, care își ținea ferestrele închise, adăpostind parfumul lui Sarmiento și Mitre. Pentru că abia acum începe să se creeze jurnalism aici fără clișee.

Suntem însă la secole distanță de jurnalismul englezesc. Încă pare riscant să scrii despre subiecte serioase cu ușurință, umor și o notă de poznașie. Când te confrunți cu orice problemă importantă, este considerat o etichetă potrivită să adopți o atitudine dominantă și să te comporți cu toată seriozitatea. Pe scurt, al nostru este un jurnalism al ritualurilor funerare.

Leonardo Castellani a avut îndrăzneala să-l gâdile efectiv și să-i slăbească puțin strânsoarea.

KNTRE JÍTANJAFORAS ȘI RINGORRANGOS

Să văd cum pot spune asta cu blândețe! În acei ani, din 1920 până în 1935, fără a insista prea mult asupra preciziei datelor, nu știu dacă s-a datorat unei influențe franceze , unei contagiuni universale, unei uri față de trecut sau „acelei dorințe voluptuoase de a ataca normele prestigioase care caracterizau arta antică" – cum spunea Ortega y Gasset – sau – din cauza operei

Și datorită euforiei economice din Buenos Aires, dacă nu ar fi fost așa ...
din prostie, din cea mai pură și chintesențială prostie ,
- un grup mare, niște băieți, care își împărtășeau necazurile literare în Suplimentul revistei LA NACIÓN, în
din LA PRENSA, în SUR, în CRITERIO de la primera épo- ;
ca, in NUMERO si in alte Parnasuri si antologii *eiusdem furfuris.* !

Dintre acei băieți, unii (îmi amintesc de Anzoátegui, Zia, Ponferrada, Gtíraldes, Bernárdez, Borges, fără a epuiza - numărătoarea), au dat dovezi de talent care i-au confirmat . Marón mai târziu în opere de maturitate; ceilalți (nu- i vom numi pentru profilaxia antinazistă) au dat primele manifestări de prostie, pe care le-au confirmat ulterior cu emfază din cărțile lor sau din poziții publice, la care au reușit să urce datorită acelei *lupte infailibile pentru viață* cu care Dumnezeu îi înzestrează pe nebuni pentru ca aceștia să se poată mulțumi cu viața la buget.

Ambele tabere pretindeau că învață din * LA POÉSIE PURE* a lui H. Bremond , * ART POÉTIQUE* a lui Max Jacob , * LA DESHUMANIZACIÓN DEL ARTE* a lui Ortega y Gasset și * ART et SCOLASTIQUE * a lui Maritain. Învățăturile lui S. Fumet, H. Massis și J. Cocteau erau foarte apreciate. Aceștia devorau ultimele numere din * NOUVELLE REVUE FRANÇAISE *, * REVISTA DE OCCIDENTE* și *IÈS NOUVELLES LITTÉRAIRES*, devorându-le paginile ca pe o hrană spirituală rafinată . Erau niște pedanți adevărați. Lugones era înfuriat de snobism și lansa o tiradă indignată împotriva tinerilor „sibilini și paranoici" în editorialele sale din *LA NACIÓN*, unde, asemenea unui orizont arzător, soarele său apunea încet, dar mereu orbitor. Era înfuriat de lipsa de ritm interior a noilor poeți și de acea furie iconoclastă cu care se etalau împotriva întregului trecut. Fără îndoială, era și mortificat de uitarea la care îi condamna „pedanteria victorioasă", cum o numea el. M. Gálvez îi susținea pe cei din noua castă, chiar dacă noua castă nu l-a susținut niciodată.

Acei au fost ani turbulenți. Sarmiento a fost defăimat , Rosas a fost justificat, Picasso a fost contemplat, Debussy a fost ascultat, Lubick Milosz a fost citit, Mallarmé a fost exaltat, Cézanne a fost admirat, Wagner a fost anatematizat, iar Chateaubriand a fost repudiat. Teatrul a devenit în stilul lui Piranha, muzica a devenit în stilul lui Stravinski, poezia lirică a devenit în stilul lui Bodeguero, iar nonsensurile au fost rostite din ce în ce mai eficient. Oh, era să uit! Lumea a devenit metaforă și ironie, cărora Schlegel le atribuise cea mai înaltă formă de conținut estetic. Păpușile uitate de Punch și Judy au fost scoase din poduri, cinematograful a fost pus pe muzică, engleza a fost învățată de

la Kipling, misticismul de la Garrigou, estetica de la Proust și iconismul clasic de la Boca Juniors. Părinții au fost numiți cu pioșenie *bătrâni.* Belgrano era cartierul iubirii. San Nicolás, templul slujbei de la doisprezece. Cripta Sfântului Hristos, arsenalul Liturghiei. Și salvare economică: un post de asistent de nivelul patru în cadrul Bibliotecii Naționale.

Prin urmare, s-au făcut câteva lucruri bune, câteva lucruri rele *și* o mulțime de lucruri prostești. Artificiile de păpuși au fost irosite. Populația îmbătrânită de șaizeci și ceva de ani a fost ignorată, iar succesul aspirinei a fost cuprins de o fervoare excesivă. Toate acestea se încadrează în categoria prostiilor .

În domeniul literaturii, despre care discutam, poeții și prozatorii s-au aventurat pe aleea decadenței, la a cărei extremă discipolii amăgiți ai divinului credeau că poezia le va întinde o mână ectoplasmatică ce îi va ridica brusc, în mijlocul fervoarei poetice, către viziunea arhetipurilor de frumusețe fără semne. Au fost observate câteva cazuri clinice de hipertrofie a bunului simț, clasificate de Marallón drept menopauză conceptuală, și multe, multe cazuri de infatuare vulgară.

„Unde se duce arta? Unde se duce poezia?" — au întrebat indignați eroii vechii gărzi, în timp ce sughițau versuri stătute de Chocano și Darío.

Ca răspuns, tinerii, fluierând *L'après-midi <Pun faune</i>* și cu aere de pură importanță personală, au adăugat o izbucnire literară alteia. Greguerías și jitanjáforas, gongorisme și ringorrangos, glosolalie și declarații asemănătoare ornitorincului erau la ordinea zilei. Între timp, caprele dansau în poianele pădurii, pentru că Pan lăsa în sfârșit să se audă sunetele magice ale flautelor sale. Muzele, beate de piruete, au căzut fără cunoștință. Arta era lăudată în transcendent. Pălăriile erau sabotate. Iar cel mai îndrăzneț dintre poeți a ieșit în stradă cu ultimul său sonet prins la butonieră.

Acelea au fost zile frumoase! Anzoátegui a scris versurile atât de celebrate de Alfonso Reyes mexicanul;

Legănatul în urzeala umbrelor, escorta răchitei...

Ceilalți aproape că au provocat un conflict diplomatic, deoarece părintele Zacarías de Vizcarra, crezând că a citit insulte interliniare la adresa Monseniorului Cortesi, nunțiul papal, și-a asumat sarcina de a consulta lexiconul pentru a le descifra sensul misterios. Citez din memorie:

Copy Belisa trage, Belisa lustruiește copia, frinì fe lip bajula,

pentru Caliph xylopla...

Care s-a sfârșit în felul acesta (și părintele Zacharias credea că otrava era în coadă);

flaut care o udă, anunț **și** *ridic pana nunțiului.*

După cum s-a descoperit după îndelungi investigații, poetul se referea la zeul Mercur, mesagerul Olimpului, cel cu pantaloni înaripați.

Chiar și părintele Ubach la orele de logică (ah, 1927!) ne punea să memorăm acele hexametre mnemonice, nu mai puțin amuzante și nu mai puțin pline de un înțeles profund ezoteric și ridicol:

Bárbara célarént darii ferió baralipton celantes davitís fapesmo frísesomórum. -.

■h.

Părea cu adevărat că literatura mergea printre cilindrii morții. Pământul devenea alunecos. Ilogicitatea, posomorârea, jocurile de cuvinte și contradicțiile triumfau. Metafora înghițea poezia, mai grațioasă decât silfidele, căci era pu-

Aripi pierdute, imponderabilitate și lipsa de umanitate. Oricine, dintr-o urmă de scrupul, dorea să se supună oarecum ritmului și rimei trebuia să-și ascundă apostazia față de noua artă extinzându-se în sonet. Sonetul a fost calea prin care poeții timpului neutru, sau timpul nimănui, care a separat cele două războaie mondiale, s-au întors la ritm, rimă și sănătate mintală.

Este ușor de observat că, în acele vremuri tulburi, noua generație se ocupa cu noutăți. Într-adevăr, sub pretextul exoticului, trișau, înșelau și – când a venit momentul să dea o bază filosofică noilor tendințe, după ce imboldul inițial trecuse – devenea clar că acestea pluteau în derivă cu rădăcinile expuse, că stamina strălucitoare, policromatică, înaripată era doar o mâzgă larvară, că noua sensibilitate sfida analiza, că nimeni nu-i citise pe Bremond, Max Jacob, Fumet sau Maritain și, dacă îi citiseră, confundau ridichea cu frunzele.

Versurile au căzut în ridiculizare (vezi umorul Sanchesca „EZ *profesor de poezie* [77] în NOUL guvern AL LUI SANCHO ") . Proza a luat foc. Spiritele lui Gracián și Góngora erau indignate, căci sub patronajul lor absurdităţile erau aruncate în vânt în stoluri.

—Au fost avariate vreo fabrică de zahăr?

—Absolut. Și nu atât dintr-un exces de linguşire reciprocă și de lamentare boemă a ambuteiajelor; adică, din încercarea scriitorilor de a rămâne pur literari. Merită să fie explicat puțin. Poetul care, disprețuind filosofia, istoria, religia, estetica, politica, fotbalul, prelucrarea pielii, vrea să rămână un poet pur, un modelator al bibelourilor versurilor sale, cu glanda pineală fixată în mijlocul privirii ca un ceasornicar, se sufocă și ajunge un prost. Ceea ce lasă acolo, pe pagini, după ce a întors la nesfârșit subiectul, rodându-și unghiile și mestecând vârful stiloului, este o harababură completă. Asemenea apărărilor pe care le fac prizonierii, care, pentru că sunt supraîncălziți în mintea lor în timpul orelor interminabile de închisoare, ajung într-o încurcătură și o chestiune de neîncredere.

Repet: De ce au fost ruinate niște invenții atât de bune?

Drept? Pentru că le lipseau științele umaniste clasice, pentru că le lipsea filosofia autentică, pentru că exagerau cu lectura fleacurilor și a absurdităților. Poporul nostru literar ajunsese la Pușkin și Rimbaud fără să treacă prin Horațiu și Fray Luis. Dramaturgii i-au abordat pe Maeterlinck și Bernard Shaw fără Sofocle, fără Calderón, fără Lope. Filosofii au sărit la Kierkegaard, Husserl, Scheler , uneori fără ortografie, fără educație, fără bun simț – de ce să invoce eminențe ale viciului!

(Asemenea celor care li se întâmplă tinerilor noștri muzicieni chiar acum, care, la al treilea sau al patrulea album, abia dacă au armonizat liniile de bas, sună deja ca *Petruşka* și îl plagiază pe *Șostakovici* . Snobism, snobism pur și, mai rău, nu există remediu!)

Bun. Am spus acum ce voiam să spun despre Părintele Castellani. Succesul său se datorează faptului că nu a fost impulsiv. Se datorează formării sale ca *un savant atent* care își cultivă comorile ascunse fără grabă sau ezitări. Se datorează sincerității și adevărului care i-au interzis să etaleze ostentația. A ajuns la Claudel și Gheon, dar impregnat de Homer, Virgil, Dante și Leo, fiecare dintre cei patru mari poeți citind în propria limbă . A ajuns la Nietzsche, Marx, Klagues și Scheler, dar prin Catehismul, Istoria Sacră, Apologetica și Teologia. A ajuns la Sancho, Sancho-ul său, acel Sancho care calcă în picioare limba, versifică în argou, spune lucruri scandaloase și își bate joc de barba sa, dar după ce a trecut prin engleză, italiană, franceză și germană, pe care Părintele Castellani le posedă cu adevărat, nu în cele șaptezeci de cuvinte mormăite de cei din Buenos Aires care cred că știu franceza și merg să asculte Due a till on și Comedia Franceză.

***Sumite materiam vestris qui scribitís aequam — Viribus,* adică nu întindeți pătura dincolo de limitele ei, prescria înțeleptul Horațiu. Cel care a scris eseurile magistrale adunate într-un singur volum CONVERSAȚIE ȘI CRITICĂ FILOSOFICĂ, cel care a atins culmile literare deschise unor orizonturi vaste la care ne ridică eseurile din acest volum de CRITICĂ LITERARĂ , a scris odată fabule, legende și povestiri, iar acum scrie jurnalistică, rezumate teologice și poezii.**

Când a apărut în scenă, a izbucnit în lumea uluită a *generației „timpului nimănui”,* cu o forță care a cuprins tot ce i se afla în față. Cunoscătorii de jargonuri au făcut un pas înapoi și au mijit ochii ca și cum un fulger ar fi lovit pe neașteptate scena. A ieșit ca o sabie din teacă, reverberând și ascuțită.

—Începuturile și strigătele sale literare?

—Le dăduse cu puțin timp înainte. Deja, în timp ce își termina studiile secundare, pe care le obținuse în 1917 la Școala Neprihănita Zămislire din Santa Fe, își publica primele pagini în Antologiile Academiei Literare a acelei instituții, în același timp cu colegul său de clasă Horacio Caillet Bois, un alt poet adevărat, dar languros. Din 1918 până în 1923, a trecut prin ani grei, atât de grei încât doar excesul de energie vitală tinerească și supraenergia Harului lui Dumnezeu i-au putut depăși. Aceștia au fost anii noviciatului său și ai studiilor de limbi clasice, științe umaniste și filosofie.

Și iată o amintire. Într-o zi de iarnă din 1921, pe care o pierduse în acei șase ani de adunare, l-am întâlnit pe părintele Castellani. Era un tânăr de douăzeci și unu de ani. Eu aveam vreo treisprezece ani și eram seminarist, adică memoram latina și așteptam să împlinesc cincisprezece ani, ceea ce îmi va permite să intru în noviciat.

Într-o zi de octombrie — încă mai văd plopii cu frunzele lor noi, de un verde vibrant, scăldați în soarele dimineții — am ajuns în munții Córdoba, în acel colț primitor, plin de sunetele orașului San Roque, unde se află moșia Niño Dios, între Carlos Paz și Villa del Lago. O zi la munte, o zi fără nicio *agitație!* (fără *agitația grecească* , să știți!, mult mai diabolică decât necazurile locale!) Și, pe deasupra, colegii mei de seminar spuneau, o zi la țară cu părintele Castellani!

Într-adevăr, și atunci, așa cum cred că a făcut-o întotdeauna, a trebuit să prezideze vacanța noastră. Și astfel: totul a fost despre a ajunge la munți și despre dispariția bruscă a frumuseții lacului și a muntelui sub ochii noștri nerăbdători.

O burniță persistentă cădea în smocuri, iar ceața densă învăluia valea, ascunzând cărările de sub picioarele noastre. Nu am avut de ales decât să ne ghemuim sub o verandă, noi, cei douăzeci sau treizeci de copii, tremurând în șorțurile noastre gri, jucându-ne de-a cine își putea sufla respirația înghețată cel mai departe. Ce glumă să nu putem urca dealurile și să smulgem cozile șopârlelor!

Ne-am adresat imediat lui. Faptul că l-am avut în echipă ne-a dat dreptul la o poveste polițistă, pe care de obicei o folosea pentru a ne alunga melancolia de sfârșit de vacanță la întoarcere. Avea toată ziua la dispoziție pentru acel timp. Mi-l amintesc viu. Puteam descrie scena în toate nuanțele ei. „Nu vă spun povești", spunea el la început, „vă povestesc despre cărți, cărțile pe care le-am citit în Santa Fe și în librăria de acasă, în Reconquista. Să vedem... despre ce carte vă voi povesti acum! Pentru că poveștile sunt pentru copii. Nu pentru voi..."

De data aceea *, Ben-Hur și-a povestit povestea.* Obișnuia să ia trei sau patru personaje din romane și să povestească două episoade turbulente, la care adăuga nenumărate aventuri proprii, născocite chiar pe loc, ca răspuns la întrebările noastre. Petrecea întreaga zi povestind cursa lui Ren-Hur. Până la căderea nopții, eram la fel de nervoși ca și cum am fi alergat noi înșine în acea cursă. Era ca o invenție a cinematografiei continue. Și în visele noastre, încă ni se părea că vedem zgomotul carului alb cu trunchiurile sale arabe, vuietul său răsunând peste nisipurile din Circinian.

Ani mai târziu, am citit romanul lui Lewis Wallace și am văzut filmul. Ce dezamăgire profundă au fost amândoi! Nu semănau deloc cu Ren-Hur, acel Ben-Hur de neuitat, ca o zi cețoasă în munți.

În copilărie, așadar, am putut auzi din gura creatorului său, și încă în embrion, unele dintre povestirile pe care Jerónimo del Rey le-a publicat de-a lungul timpului în HISTORIAS DEL NORTE BRAVO (1936), în LAS NUEVE MUERTES DEL PADRE MITRI (1942) și în MARTITA OFELIA ȘI ALTE POVESTIRI CU FANTOME (1944).

Producția literară matură, demnă de a fi perpetuată în volume, începe în 1924, când nu este *timp*

Încă preot, și-a început cariera didactică la Colegio del Salvador din Buenos Aires. În primii ani, a scris cronici strălucitoare pentru NUESTRA REVISTA, pe care a semnat-o cu pseudonimul Juan. În același timp, a compus poezii lirice extraordinar de delicate. Și imediat ce a fondat revista EL SALVADOS, a început să-i lumineze paginile cu fabule rurale rafinate, adunate ulterior într-un volum dens în 1930, care i-au adus laudele lui Hugo Wast într-un prolog, aclamându-l drept cel mai important fabulist argentinian. Aceste piese filigranate, care poartă deja amprenta geniului literar al autorului lor, au fost publicate de nenumărate ori în antologii și reviste școlare. De asemenea, a publicat mai multe traduceri, printre care cea a romanului SAN LUIS GONZAGA DE CRISPOLTI .

Această operă timpurie este caracterizată de o personalitate sfidătoare care dezvăluie vocația sa imperioasă de scriitor, bogat în gândire, excepțional de talentat și posesor al unei tehnici ce îi permite să se joace cu limbajul în piruete și acrobații. În primii ani ai carierei sale de scriitor, a colaborat frecvent la ESTUDIOS și la ICHTHTS, revista Centrului de Studii Religioase, condusă de Delfina Bunge de Galvez.

Însă debutul său strălucitor, cel care a uimit autoritățile literare, a avut loc în 1928, când și-a început studiile de teologie. Apoi a scris *Introducerea la Paul Claudel,* care deschide acest volum și care a fost precedată cronologic de studiul său despre Dante (paginile 244-264). Această operă literară, realizată cu 20 de ani mai devreme, când Jerónimo del Rey scria CAMPERAS și câteva dintre minunatele *Povești pentru Nelly,* incluse în HISTORIAS DEL NORTE BRAVO , este primul eseu literar scris de el.

În 1928, așa cum am menționat, a scris *Introducerea la Paul Claudel,* reprodusă aici. Printre compozițiile sale poetice din acel an, nu putem uita marile poezii *Roque González* și *Vacaciones,* publicate în CRITERIO și realizate în stil claudelian, cu o imensă putere literară.

În același an, după finalizarea lucrării, a pregătit, având la îndemână apologetica, studiul *„O carte adral”,* cu care a prezentat la Buenos Aires opera părintelui Leoncio de Grandmaison, IISUSE-HRISTOS, o carte mare cât o viață.

Juan Oscar Ponferrada, în Prologul la * EL NUEVO GOBIERNO DE SANCHO* , relatează succint traiectoria intelectuală a părintelui Castellani în cei șase ani de muncă pe care i-a desfășurat la universități europene și enumeră titlurile academice pe care le-a

obținut acolo. Nu este un lucru rău să documentăm aceste doctorate aici, unde orice enoriaș revendică titluri de doctor. *Și* puteți afla cum să obțineți un doctorat.

Traiectoria sa intelectuală din ultimul deceniu, din 1935 când s-a întors în țară și până în prezent, este reprezentată de douăzeci de volume, paisprezece publicate și șase în lucru, versiunea și adnotarea Summei THEOLOGICE a Sfântului Toma (alte douăzeci de volume) care îl ocupă în prezent și, ca și cum toate acestea nu ar fi de ajuns, trimite corespondență periodică către ziare și reviste.

În total, opera sa cuprinde peste patruzeci de volume realizate de-a lungul a zece ani. Patruzeci de volume care nu se nasc banale, rutine, mecanice sau produse în serie; ci mai degrabă pline de propriul lor caracter, de propriul lor geniu și de propriile lor tehnici unice. Pentru că, așa cum s-a spus pe bună dreptate, „când Manuel Gálvez sau Hugo Wast scriu un roman, acel roman se distinge de surorile sale precum Pedro de Juan, adică individual. Dar când Leonardo Castellani scrie o carte, acea carte se distinge de precedentele precum un munte de suspin, adică există o diferențiere care nu este individuală, specifică sau generică, ci totală."

Fiecare carte scrisă din pana și sufletul său constituie un gen nou. De la CAMPERAS la HISTORIAS DEL NORTE BRAVO, și de la acestea la EL NUEVO GOBIERNO DE SANCHO, și de acolo la CONVERSACIÓN Y CRITICA FILOSOFICA, și de acolo la LAS CANCIONES DE MILITIS, și de acolo la SUMMA TEOLOGICA, ne spun ce căi urmează. Nu există distanțe drepte, ci doar dimensiuni noi, diferențiatoare.

De aceea am afirmat la început că în genul unic, Părintele Castellani, sunt grupate laolaltă atâtea specii unice;
deoarece libienii i se nasc. Și, numărând, cititorul va vedea în ce ritm funcționează războiul său de țesut.

Și ce binecuvântare, ce binecuvântare — Doamne fervent! — că, în timp ce face cu înfrigurare acea înregistrare bibliografică, nu duce lipsă de suferință, pentru ca opera literară să fie supranatural de vie și misionară!

În timp ce scriu aceste rânduri, o broșură săptămânală răspândește din nou zvonul că este închis – da, închis în închisoare. Și cu un zâmbet viclean, broșura îi respinge afirmațiile calomnioase! În ultimele șase luni, s-a creat o atmosferă adversă în jurul lui, cu un baraj deliberat de otravă. Știu foarte bine că chiar în acest moment lucrează alături, în camera alăturată, toată ziua, slujind Biserica lui Dumnezeu cu toată puterea în sarcina dificilă de a adnota Summa THEOLOGICA a Sfântului Toma și respirând din când în când, când munca solicitantă îi epuizează nervii și vederea

îi slăbește: „Dumnezeule! Dacă îmi pierd vederea traducând Sfântul Toma, nu va fi pierdută cu totul."

Între timp, afară, oamenii mărunți își continuă pălăvrăgeala. Cât de mult tânjesc să-l prindă, să-i schilodească mâna, să-i rupă pana și să ispășească Celui Preaînalt punându-l să-și ispășească păcatele! Un privilegiu de invidiat, căci cineva este mare în măsura în care este urât de cei răi, așa cum s-a întâmplat cu Hristos - și de farisei.

TEHNICA SA LITERARĂ

Este multifațetată. Orchestrează după bunul plac. Uneori, ca în *Bolero-ul lui Ravel* , făcând flautul să cânte la nesfârșit peste un tam borileño persistent; alteori cu o densitate atât de compactă, atât de multidimensională, încât întreaga orchestră rezonează la limita monumentalității Preludiului *la* Tristan.

—Dar e obsedat de limbă, se laudă că a modelat castiliana precum germana, e obsedat de ideea că spaniola devine rigidă, groasă, neuniformă și demodată !

—În primul rând, Zas nu *merge,* e adevărat, cu tehnica-

Ai vrut de la scriitori profesioniști. Ei nu merg (și iartă-mă dacă te ofensează acel „ *nu merge”)* cu proza șlefuită, presată și fin lucrată , cu acea proză care, fiind prea șlefuită, își pierde stilul și devine proza nimănui, asexuală, pudică și cumsecade până la punctul de a fi curată, proză specifică paranoicilor.

Caracterul său creol mediteranean, aprig, cu rădăcini florentine în bunici, și statutul său de preot exclud atât lingușirea, cât și ura, permițându-i în același timp să judece cu o sinceritate absolută. Îndoaie dealul ca o frunză de Toledo și, în termeni cruzi și clari, curați și voalați, își exprimă părerea, cu libertatea unui om integru care nu are nevoie să se închine pentru a se opune patriarhilor literaturii profesionale. A preferat să demisioneze din juriile din afacerile mereu sordide ale premiilor literare, decât să-și fie tulburată conștiința. Nu a intrat în lumea lingușitoare a criticii literare din Buenos Aires, o lume a compromisurilor și a schimburilor.

Combate sistematic clișeele și se bucură să-și prezinte filozofiile cu un limbaj poetic. În același timp, atunci când te aștepți mai puțin, introduce un element prozaic printre înfloriturile și imaginile sale poetice, uneori atât de orbitor încât nu poți să nu-ți miești ochii. Da, într-adevăr. Uneori își bate joc de limbaj, argotizând-o și sufocând-o. Iar păcatul său este de două ori mortal, pentru că știe foarte bine că argoul și *colocvialitățile argentiniene* împuțite, otrăvind fatal limba și, în loc să-i dea o nouă viață, îi accentuează slăbiciunile până când o condamnă la o decolorare cosmopolită, foarte asemănătoare cu moartea.

Și cât de adevărat este că această anemie lingvistică își are rădăcinile într-o anemie mult mai profundă și mai gravă, cea intelectuală și morală, moartea spirituală a poporului.

Deși este de la sine înțeles că nu vom certa pe cineva care poate face flori de stil în exces, care folosește vocabularul cu extravaganță, care posedă secretul de a inventa cuvinte noi pentru ireverența sa de copil răsfățat și inteligent față de limbaj, chiar dacă o astfel de ireverență ne deranjează uneori.

Un puritan, vorbind furios, mi-a spus, confruntat cu corecturile lingvistice răutăcioase ale lui Militis: „Uită-te la asta” — și mi-a întins o pagină înroșită de ștersături — „sunt zeci de erezii gramaticale aici”. La rândul meu, am răspuns: „Încearcă să adaugi sintaxă, acord și alte detalii de acest gen și vei vedea că articolul se întinde de două ori mai mult, devenind extrem de plictisitor”.

Ca orice scriitor adevărat, Leonardo Castellani și-a făurit propriul limbaj unic. Stăpânind perfect tehnica, citește cu câteva

măsuri înaintea celei pe care o tastează cu degetele sau, pentru a evita să devină prea tehnic, simplu spus, atunci când stiloul său trasează o linie, mintea sa este deja cu două rânduri înainte. Scrie cu mai mult bun simț decât gramatică, cu mai multă doctrină decât platitudini. *Este concis.* În două trăsături, pictează un tablou și evită grandilocvența și încurcăturile lingvistice. Nu este genul care să se urce pe un piedestal pentru a se juca de-a înțeleptul ; nu există niciun dar precum cel al scriitorului care știe să stârnească idei sublime în sufletul cititorului, ascunzându-și măiestria literară și, ca să spunem așa, tăindu-și propriile aripi, astfel încât cititorul, cu vâsle care par a fi ale sale, să poată zbura peste abis.

Originalitatea sa nu permite artificii sau metode atrăgătoare. Și, cu toată stăpânirea sa asupra limbii, oricât de provocator ar fi contextul în care lucrează, frazele sale nu ies niciodată artificiale, pentru că se gândește întotdeauna la ceea ce spune, nu la cum o spune, și pentru că discursează neobosit, conservând rezerve de energie conceptuală, ca cineva care pornește într-o cursă de anduranță.

În al doilea rând – și să fim clari! – *proza sa este multifațetată.* Proză pentru prozatori în acest volum de CRITICĂ LITERARĂ, așa cum poezia lui Lorca este poezie pentru poeți. Proză pentru intelectuali, care vor să se relaxeze puțin și să râdă, ca în NOUL GUVERN AL LUI SANCHO, în ciuda sentimentelor populare de care este impregnată . Proză pentru filosofii limbajului în CONVERSAȚII ȘI CRITICĂ FILOSOFICĂ și, în general, proză castiliană; așa cum, invers, poezia lui Claudel este poezie pentru teologi.

Scrierile sale, chiar și cele jurnalistice, în opinia mea, nu
Sunt populari. Cum a reușit atunci să adune un public atât de numeros? Pentru că acest public, rătăcind peste crăpăturile pline de doctrină, se bazează pe promisiuni deșarte de anecdote sau glume, pe care umorul jurnalistului, maestru în domeniu, le-a presărat ici și colo ca pe o mită. Și, cu siguranță , publicul nu este dezamăgit dacă păstrează măcar un gând edulcorat, sau poate unul încapsulat într-o glumă sau o anecdotă lucidă.

Reputația sa literară nu i-a fost conferită de alți scriitori ; a câștigat-o singur. Statutul său de gânditor cu adevărat original nu i-a fost răsfățat prin prezentările bibliografice din LA NACIÓN; și-a câștigat-o singur, pe bună dreptate. Nu a căutat inspirație în boema literară care sufocă scriitorii, îi înmulțește și îi transformă în gemeni.

—Dar nu este oare esențială boemia în stil verlenian și debussyan?

—Nu mă îndoiesc că te trezește. Că reînvie și se întărește atunci când există un scop de îndeplinit, o idee de implantat, un idol de detronat, este perfect adevărat. Că ustură și acționează ca un trabuc sau o ceașcă de cafea, este, de asemenea, adevărat. Dar nu cred că este indispensabilă pentru o mare operă, fie ea de poezie, istorie, filosofie, critică literară, o cronică a vieții sau chiar sfințenie.

Nu pot merge la cafenele ca să învăț despre poezie, despre cum funcționează guvernul, despre cum LA VANGUARDIA și ANTINAZI încearcă să demonteze religia înlocuind-o cu un misticism birocratic sui generis, atât de la modă în zilele noastre; și nici nu pot observa cum clienții cafenelelor, sau mai degrabă băutorii, își pierd mințile și intră în extazuri alcoolice. Obiceiurile mele mă privează de cafenele – binecuvântate obiceiuri! – și de conversațiile din cafenele – binecuvântate din nou! – și de amorțeala alcoolică – binecuvântată din nou!

Inspirație? A băut-o din chiar izvoarele literaturii și ale vieții. De aici și originalitatea sa. Cei din *generația timpului în care nimeni nu* făcea banalitatea și, prin urmare, eșecul, versuri de versuri, romane de

romane și din mantie un sayoi Lipsite de limbi în cap și fese în omonim au fost condamnate două să nu poată ajunge la niciun clasic străin.

Liceul nu i-a învățat latină, ci mai degrabă le-a insuflat o aversiune profundă față de aceasta. Pe de o parte, au fost supuși la patru limbi - spaniolă, franceză, engleză și italiană - doar pentru a nu le păstra în cele din urmă niciuna. Universitatea nu a reușit să le ofere un cadru sau o structură de bază pentru cunoștințele lor de filosofie, istorie sau cultură artistică. Aceasta a însemnat să-i lase cu firele desfăcute, plutind în vânt ca staminele zburătoare ale unui tessel, fără metafizică, fără filosofia istoriei, fără estetică ontologică - cu alte cuvinte, fără o bază stabilă pentru intelectul lor și cu o amărăciune disperată în inimile lor.

Și astfel au ieșit din labirintul universitar, cei lăsați în voia capriciilor sorții, pentru a alerga pe cărările tot mai încâlcite ale unei bibliografii indigeste, plutind oriunde i-ar fi dus hazardul. Și au plecat, chiar și cei mai inteligenți, încătușați sau, mai degrabă, spălați pe creier , de la Hegel la Fichte, de la Pușkin la D'Annunzio, de la Cézanne la Picasso, de la Borodine la Falla, abia reușind să fie așa, universul rostogolindu-se dureros în capetele lor migrenoase ca niște boi sub un jug de stejar de plută.

Înțeleg spiritul cooperant al acelei *generații din vremea nimănui* ca pe o resursă născută din neputință și ca pe o apărare instinctivă, similar modului în care turmele se adună laolaltă când aud răgetul unei pume. Și înțeleg, de asemenea, libertatea acestui barbar, acest spirit înflăcărat care transcende reglementările artistice, reținerea estetică a mediocrului, creând noi voci, noi forme de expresie, noi genuri literare și deschizând căi neașteptate cu independența cuiva care se știe puternic și încrezător.

POET

A fost scrisă cu mult timp în urmă și susțin afirmația: „Acest iezuit este în primul rând un poet, fundamental un poet. Acest lucru a fost relevat încă din primele sale scrieri de acum câțiva ani, iar Lai se dovedește întotdeauna a fi așa atunci când își etalează sufletul bun și modest, cu control emoțional, indiferent de starea sa de spirit, tristă sau exultantă, posomorâtă sau împăcată, cu siguranță nu atunci când decide să ne ofere, în mijlocul rebeliunilor estetice, al etalărilor ingenioase, al neglijenței și al înfloririlor literare, trezirea spleenei sale."

Criticul menționat anterior adaugă apoi această afirmație

suplimentară, pe care nu o susțin: „Acest om înșelător, părintele Castellani, poartă în sine un artist și un înțelept care se amestecă unul în celălalt. Când gânditorul acționează, trebuie să-l înăbușe pe scriitor care reapare în fiecare clipă în adâncul sufletului său, trădându-l. Și când îi dă frâu liber scriitorului, înțeleptul reprimat strică petrecerea. Pentru că, din subconștientul său, îi strigă cu o legănare persistentă că literatura pură este lipsită de valoare - o portocală care este sugă și aruncată - că viața se strecoară din senin și că opera gânditorului este distrasă, întârziată și poate dispare, înlocuită de amestecul constant al artistului."

Bănuim că acest dualism conflictual și această bivalență dizarmonică a spiritului său trebuie să constituie o tragedie profundă pentru el. Va reuși vreodată să armonizeze energiile disparate ale gânditorului și poetului într-o operă științifică matură, care să exprime atât talentul și originalitatea sa, cât și puterea sa poetică? Cei dintre noi care înțelegem secretul dualismului părintelui Castellani nu sunt induși în eroare de versurile finale cu care și-a încheiat cartea. (Bibliograful se referă la CELE NOUĂ MORȚI ALE PĂRINTELUI METRI.)

În acele versuri, el încearcă să ne convingă că paginile sale literare nu sunt nimic mai mult decât filme cu care se distrage de la oboseala filozofiilor sale seci; și jocuri, simple jocuri cu soldăței de plumb, pentru zilele sale ploioase. Nu, nu este adevărat. Sunt trădarea constantă și capcana pe care boemul și marele poet Jerónimo del Rey i-o întinde gânditorului Leonardo Castellani.

Și nu sunt de acord, zic eu, cu această discuție despre interferențe , nici cu dualismul conflictual, nici cu bivalența inarmonică, pentru că, în opinia mea

Poetul și filosoful sunt admirabil de pricepuți. Mai mult, se pare că poezia cere filozofie pentru a evita să devină trivială, așa cum inima cere durere pentru a bate nobil .

Platon și Sfântul Augustin au fost adevărați filozofi și adevărați poeți. A fi poet nu a descalificat niciodată pe nimeni din a fi filosof și nici invers.

Criticului menționat anterior, al cărui nume l-am tăcut, îi amintesc de acest volum de CRITICĂ LITERARĂ ȘI de cel de CONVERSAȚII ȘI CRITICĂ FILOSOFICĂ, precum și de *Prologul* la SUMMA THEOLOGICĂ A SFÂNTULUI TOMA DE AQUINO. Ce părere aveți? Nu s-au făurit în aceste opere artistul și savantul , gânditorul și scriitorul? Există aici dualisme conflictuale și bivalențe dizarmonice?

E important să facem o distincție clară pentru a înțelege acest lucru: unii sunt poeți ai filosofiei, în timp ce alții sunt poeți ai femeilor, sau poeți ai vinului, *sau* poeți ai patriei. Misticul lui Ontiveros a fost un poet al lui Dumnezeu. Carducci a fost un poet al patriei. Dante a fost un poet al teologiei. Baudelaire a fost un poet al femeilor. Aproape toți cei care câștigă premii aici sunt poeți ai reprografiei, ai ciocolatei și ai vinului, cu excepția câtorva care sunt poeți ai nonsensului.

***La* o privire mai atentă, părintele Castellani a creat un poem ecologic în CAMPERAS, un poem filosofic despre *Grădina* Edenului (inserat în CONVERSAȚII ȘI CRITICĂ FILOSOFICĂ), un poem eroic în CELE NOUĂ MORȚI ALE PĂRINTELUI ME TRI și, din propria viață, cu multă trudă, creează — și fie ca Dumnezeu să-i dea putere să-l termine până la capăt — un poem al martiriului.**

Încă nu ne-a dat un volum de versuri, iar Jos are cât să umple trei sau patru, chiar dacă îl rog de cinci ani să se hotărască în sfârșit să o facă, pentru că, cu toate suișurile și coborâșurile, din poeziile lui vom putea stimula mai multă poezie decât cea oferită de mulți poeți consacrați.

Filosofia estetică, pe care se bazează doctrina sa poetică, va fi găsită de cititor tratată în eseurile despre Claudel, Chesterton, Ponferrada și Poezie și teologie, pentru a cita doar principalele din acest volum.

Dar pentru că niciunul dintre versurile împrăștiate

Aici, după părerea mea, puterea poetică a autorului este pe deplin realizată și, pentru ca lauda poetului să nu rămână oarecum neterminată, să fie oferită această mostră filigrană , avertizând cititorul că mai mult decât poezie pentru public, este vorba de a face poezie publică, adică este vorba de a crea poezie pentru specialiști cu mintea trează.

PAȘTE LUMINOS

(TEHNICĂ DE IMPRIMARE)

Asta a fost într-un vis. Dacă aș fi știut și dacă aș putea acum să traduc sărutul prințesei marinar și al reginei pescar!
Veneția, nu Veneția lui D'Annunzio sau a lui Wilde, nici Veneția lui Thomas Mann sau a lui Barrès, Veneția rară, onestă, bogată, umilă, așa cum am simțit-o și așa cum este.

Numai din greșeală m-am născut atât de departe, și acum, că te-am găsit, țara zeițelor, trebuie să fug la tine! Primește-mă! Părăsesc orașele febrile și dezlănțuite.
O, oraș lacustru, unde străzile sunt pavate cu satin violet, iar în loc de autobuzul-skunk cherry merge gondola-lebădă și cântecul ei!

Biserică bizantină în lumina roz ce devine smalț pe colibele brune, unde indolența leneșă și lentă a orelor târzii linge la nesfârșit, carcasă de marmură a unei lucrări nebunești și muzicale în nerăbdarea ta barocă, nu vin în fața ta să-mi deschid gura ci să-ți cer o bucată din pâinea ta.

—Cum ați adunat atâtea biserici frumoase? —„I vecchi", spuse *gondolierul cu gravitate.*
Case charro cu lepră gri și roz, ca să poată face biserici aurii.

Un avar este pâine și un risipitor în haine, un costum de zdrențăros și un cap de nobil... În cele din urmă, pentru ce s-a născut omul? Pentru lux, nu pentru confort.

Artă, lux al sufletului, veșmânt de mătase curgător al ideii evazive, alcaloid subtil și complicat, nectar al celei mai puternice flori veșnice. Carracio, Tiepolo, Bellini... ce credință, să fi făcut nesfârșită Veneție sfântă, dalmatice și tămâie pentru Dumnezeu, din acea țesătură și drog atroce.

Nu mă uimește pumnalul și mângâierea și otrava și închisorile

de plumb, ci că lăcomia acestui pământ strâmt și policrom n-ar fi putut face mai rău. Veneția, pentru aur și faimă, și Doamne, jocul de noroc cu viața a fost planul tău.
Omul nu trăiește doar prin frumusețe, dar fără ea, la ce bun pâinea?

Tintoretto este numai aparență aici, iar Titian este cea mai austeră pată.
Dacă există o fată urâtă, este elegantă, iar dacă nu este elegantă, este o străină. O rasă scăldată în apă, soare și briză, calm viril, resemnare îndrăzneață, aici chiar și tangoul devine aristocratic și există o licărire de lumină pe fiecare chip.

Ți-au venit aventura și rătăcirea și strălucirea ochilor luxoși, botezător al Orientului, galere indigo stătută cu steaguri roșii. Pe cele cinci luni ale cupolei tale, prost creștinizate de o cruce de aur - sticlă, mozaic, dantelă, pictură și crom, te văd fabricând lumină.

Și era (a spus Văzătorul) peristilul de cristal, colonada de fildeș, șase uși de crizoberil și șase de perle și buiandrugul de argint, zidurile de piatră înflorită, cabestanele de bazalt, opal și onix, podelele ca niște oglinzi verzi, iar veșmintele *ca ale sale* .”

Aici B și-a tras prorile, aici dalmații și-au adunat hambarele, aici s-a căsătorit cu boa de mare, inelul dogilor.
De aici a pornit caravana înarmată: Cruciați spre Salem împotriva Simoomului; și aici, sătulă de glorie, acum meșteșugăriță, Veneția țese în pace. Și ea este încă regină!

Oraș al luxului și al luminii, o, Prea Seninule, astăzi pe care lumea l-a observat de la un pol la altul, vine să-ți facă înalta vizită a lui Cabot, Vernerò și Marco Polo, îi aștepți la pragul unui templu, în *sala de argint* a canalului tău pentru a le oferi darul unui alt exemplu; augustul tău calm semi-medieval.

Sfântul Marcu, porumbar și cuptor de cupru, metal în bare, marmură în pepite. Cufăr ducal roșu, montat pe picioarele unui centiped de stalactite. Bogății în soare, pe care săraca ceață îl dezbracă de mătasea și asemănarea sa: precum sufletul omului și precum omul, bijuterii strălucitoare o zori împrumutată.

Jocul luminii pe florile și apele tale, e pătat de lumină, minte, și e un autocolant colorat toată frumusețea cu care mă admiri?

Luxul omului, așa scapi.
Când se lasă seara (și se va lăsa seara), plimbarea cu gondola de-a lungul râului este ca o plimbare cu barca pe Paraná.

Ca un yankeu care părăsește Laguna bine plătit, cărând pe o listă seacă șapte muzee, trei nopți cu lună în creierul gol al unui turist, nu îngădui, undine, să fug de San Marco-ul tău maur și de beteala ta, fără să fiu mușcătură de-a ta, iubit de trei nopți, fără tupeul tău!

Nu e așa; căci din acest Paște luminos îți iau inelul, dogaresa, și-n sufletul meu un zbor de fluture care nu se termină niciodată dacă începe o dată, și dintr-o viață puternică în argintiu și roz, în inima mea înțepenită întreprinderea, *și* -n imaginația mea ca sprijinul și-n pieptul meu gajurile și ostaticul orașelor lichide ale Edenului.

ACEASTĂ CARTE

Această carte, ascultă cu atenție, cititorule, conține materiale de cea mai înaltă calitate, știință aproape excesivă , erudiție profundă și universală care uneori copleșește cititorul și îl lasă fără suflare, un limbaj aproape întotdeauna încântător, o varietate uluitoare, un ton absolut bărbătesc și, din când în când, glume și aiureli literare care ajung până la granița paradoxului și dansează uneori somnoroase la limita prostului gust. Există, de asemenea, divagații amuzante (p. 172), poezii judicioase și profund simțite, precum acel Requiem Marin (p. 318) care l-a emoționat pe Monseniorul Franceschi și care ni se pare că a fost furat din însăși esența sufletului nostru.

Ca din întâmplare, ici și colo — o veche șmecherie a autorului! — niște versuri gramaticale, poznașe, presărate cu înțelepciune (pp. 175, 177) și suficientă glosobie sclipitoare (p. 278) care trebuie citite fredonând în suflet mnemonica copilărească și eternă a *„Orez cu lapte, vreau să mă căsătoresc...”*

Aici, cercetătorul va găsi judecăți definitive, indispensabile atunci când îi va studia pe Claudel, Chesterton sau Hugo Wast. De asemenea, va găsi critică literară de natură mai puțin importantă

(pp. 370-394) și, ca o înfrumusețare finală, o bibliografie aruncată la întâmplare la final, ca o mișcare a încheieturii mâinii, așa cum spune artistul: *Exegi opus mirandum.*

Această bogată varietate, aproape ca un bazar literar, umple volumul gros cu aventuri și constituie o resursă ingenioasă pentru a întreține așteptarea cititorului, care atunci când se așteaptă mai puțin primește șuvoiul unui vers sau al unei glume care îl trezește și îl revigorează pentru a continua lectura întregii opere, aproape cu nerăbdarea unei povestiri polițiste.

Oricine ar crede că acest volum încearcă să salveze câteva note literare publicate în reviste vechi s-ar înșela. Cu siguranță nu a fost conceput ca o carte, dar acest lucru este în avantajul său, deoarece evită plictiseala la care este condamnată orice critică literară organizată.

Părintele Castellani nu a scris critică profesională, cu excepția câtorva note scurte la sfârșitul volumului. El a scris despre ceea ce a citit din proprie inițiativă. Prin urmare, ceea ce este oferit aici nu sunt judecăți izolate, care nu ar avea mai mult interes decât cel de moment al prezentării unei cărți la publicarea sa, ci mai degrabă o serie de studii organice care se luminează reciproc și se îmbină precum piesele unei armuri perfecte. Să luăm în considerare, de exemplu, cele trei studii despre Claudel și cele patru pe care le dedică lui Chesterton. Astfel, multe dintre lecturile literare ale autorului din ultimii douăzeci de ani sunt reflectate aici. Aceste reflecții ne oferă, pe de o parte, o judecată profundă asupra scriitorilor și cărților studiate și, pe de altă parte, pagini nu mai puțin valoroase, de evident merit literar.

Primul studiu dedicat lui Claudel, marelui poet și teolog, a fost practic introducerea marelui artist la Buenos Aires. Astăzi este cunoscut în cercurile literare. Unele dintre dramele sale au onorat scenele noastre. Acum doar un an, am ascultat o altă piesă de-a sa, L'ANNONCE FAITE À MARIE, într-o reprezentație potrivită. Limba spaniolă, care vorbește despre mistici și teologi, își încorporează în moștenirea sa, în versiuni atente și devotate, precum cele ale lui Souviron și Battistessa, inspirația teologică a poetului. Dar acum optsprezece ani - să fim sinceri - Claudel ne era practic necunoscut. Citind operele lui Joseph de Tonguédec în ETUDES și ale lui Jacques Rivière în NOUVELLE REVUE FRANÇAISE, l-a inspirat pe părintele Castellani să decidă să-l prezinte argentinienilor. Apoi a scris, având o cunoaștere temeinică a subiectului și a bibliografiei europene, admirabila *Introducere,* acum reeditată.

Această lucrare, și acest fapt să fie menționat pentru viitorii

bibliofili, constituie primul studiu literar major al autorului. În ea, el a revărsat toată fervoarea poetică a tinereții sale. Am perceput gâfâitul unui mare poet, captivat de savurarea contemplativă a unui alt mare poet. Faptul că a fost scrisă acum optsprezece ani nu-i diminuează relevanța, deoarece a fost completată de două studii suplimentare, ambele recente: „*Papucul de satin*" și „*Claudel necunoscutul*".

Nu pretind că înainte de optsprezece ani nimeni de aici nu-l cunoștea pe Claudel. Cu siguranță, țara noastră nu este o țară a imitațiilor; și de mult timp, artele spectacolului străine devorează milioane de pesos, așa că este puțin probabil ca măcar o piesă de teatru Claudel să nu ne fi zărit ocazional. Nu voi spune, așadar, că acest studiu a rostit primul cuvânt despre artistul catolic francez. Dar cu siguranță nu puțini dintre poeții argentinieni, acum laureați și autori ai mai multor volume de versuri, nu vor uita că pe atunci au umplut abisurile lui Claudel prin fisurile deschise în ele de această *Introducere.*

Atrag atenția asupra caracterizării originale a lui Clau-

(pp. 123-131) urmărită într-o zi din 1933 când poetul și Introductorul său s-au întâlnit la Bruxelles și AU ÎMPĂRTĂȘIT experiențe despre vocația poetului care îi face pe amândoi să gemă — *Poète, c'est mon métier!* —. Acea întâlnire a fost tradusă în patru pagini foarte bogate de sugestii, care mai mult decât poetul îl dezvăluie pe credinciosul îndrăgostit de Dumnezeu și dezgustat de idolatria modernă.

Stăpânirea limbilor clasice și moderne de către părintele Castellani, împreună cu un fel de instinct poliglot, îi permite să examineze autorii străini, fiecare în intimitatea sa lingvistică. El stăpânește limbile atât de profund încât poate discerne nuanțe subtile și emoții într-o expresie sau un cuvânt, asemenea unui bijutier care discerne puritatea unui diamant în reflexiile luminii.

Adică știe să aprecieze vocile și propozițiile fiecăreia dintre limbile Europei pentru valoarea lor estetică, conținutul lor poetic, rafinamentul obținut prin juxtapunerea unor cuvinte aparent banale și chiar secretul emoțional al fiecărui cuvânt - adică acele capcane poetice frauduloase pe care fiecare le poartă în el, pe care doar poeții de geniu, într-o misiune de detectiv, reușesc să le dezgroape. Gândiți-vă la ochiul perspicace și la stăpânirea supremă a spaniolei de care ar avea nevoie un gentleman englez - cine știe cine - pentru a auzi muzicalitatea lui Antonio Machado sau pentru a înțelege năzbâtia care se revarsă din versurile lui Martín Fierro și veți înțelege stăpânirea limbilor necesare pentru a-i înțelege pe Claudel, Chesterton, Dante și Goethe.

Ordinea urmată în distribuirea eseurilor nu respectă cronologii, așa cum reiese din datele semnate la sfârșitul fiecăruia dintre ele, care alternează cu varietate, ci mai degrabă importanța lor, fără prea multă insistență asupra calibrării.

Fără îndoială, studiile despre Claudel și Chesterton , datorită completitudinii și profunzimii lor, trebuie plasate la egalitate cu cele dedicate lui Sigmund Freud, Maritain și Descartes în volumul corespunzător CONVERSAȚIE ȘI CRITICĂ FILOSOFICĂ; și, în opinia noastră, constituie

cele mai fine din producția autorului. În ele, filosoful și poetul reușesc să canalizeze într-un singur curs curenții puternici, patrieni ai inteligenței și inimilor lor.

ȘI ACUM, LA ANALIZA HETERODOXIEI ARGENTINE

Prietenii îi întreabă adesea pe scriitori: „Ce cărți citești?". Le place să știe domeniile pe care le explorează gânditorul lor preferat, deoarece vor să împărtășească cele mai recente descoperiri și perspective ale sale. Acestea sunt reflecții ale anxietății înnăscute pe care o simțim în noi de a ne moderniza și reînnoi în vremurile de sfârșit ale vieții!

Ei bine, atunci. Părintele Castellani își propune să întreprindă o analiză – cu voia lui Dumnezeu! – a heterodoxiei argentiniene, deoarece este esențial, odată pentru totdeauna, să se revizuiască temeinic arhiva bibliografică a țării. Este necesar să o organizăm și să o clasificăm. Istoricii și bibliografii au cercetat faptele și persoanele într-o măsură excesivă. Deținem informații din abundență despre scriitorii noștri, iar ideologiile lor sunt ușor de înțeles. Acum, că munca bibliografului este completă, este timpul ca filosoful și teologul să intre în domeniu, clasificând, distribuind, grupând și etichetând, oferindu-ne astfel o sinteză definitivă a istoriei ortodoxiei și heterodoxiei argentiniene.

În domeniul ideilor literare și estetice, Ricardo Rojas a realizat această sinteză cu un efort încă nedepășit în lucrarea sa *LA LITERATURA ARGENTINA*, o operă fundamentală al cărei spirit amintește uneori de opera lui Taine și Bremond. Rămâne de evaluat ideile filosofice și teologice răspândite în operele scriitorilor argentinieni. Și cu siguranță nu cred că există un scriitor mai potrivit pentru această sarcină decât părintele Castellani.

Mărturisesc că, încă de la vârsta de douăzeci și unu de ani – când mi-am terminat studiile de filosofie în 1929 – am visat să trasez, într-o operă vastă, întreaga panoramă a heterodoxiei naționale pe o grilă similară cu cea pe care Menéndez *y* Pelayo a conceput-o pentru monumentala sa ISTORIE A HETERODOXIILOR SPANIOLE. Visul acela s-a transformat treptat într-un chin asemănător cu Tantalul pe măsură ce anii treceau, căci totul părea să conspire pentru a-mi zădărnici ambiția. Acum îmi lipsește puterea. Anii lungi de învățătură sterilă *și* muncă manuală mi-au înăbușit cu cruzime energia tinerească de care aș

fi avut nevoie pentru a aduna materialele esențiale pentru munca mea.

Totuși, nu sunt complet descurajat, întrucât știu că un luptător mai înzestrat, posesor de resurse intelectuale mai puternice decât mine, întreprinde această glorioasă întreprindere. Revizuirea și adaptarea pe care o realizează acum a SUMMEI THEOLOGICE, acest fel de a doua formare filosofico-teologică la care s-a supus sub directa îndrumare a Sfântului Toma, după pregătirea primită în volumele sale de critică literară și filosofică, nu numai că îl califică, dar, în opinia mea, îi creează datoria, în sensul cel mai strict al conștiinței, de a cataloga repertoriul nostru național de idei.[1]

Societatea lui Isus, înainte de expulzarea sa, nu a avut rivali în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, nici în rândul clerului, nici în rândul laicilor, în domeniul istoriei religioase și civile. Marii săi istorici - Pastor, Techo, Lozano și Guevara - au pus bazele pe care se află astăzi edificiul istoriei sud-americane, indiferent de deficiențele de informație și tehnică istoriografică de care cu siguranță au suferit.

Totuși, în ciuda legiunii de cercetători dedicați analizei evenimentelor, Compania nu a avut niciodată un singur examinator de idei, nici înainte, nici acum.

Această parte a Americii, pe care cerul ne-a dăruit-o prin sorți , a putut, în lungile secole dinaintea anului 1810, să mențină în puritatea sa, poate mai bine decât însăși Spania, spiritul ortodox al Contrareformei Tridentine. Viceregatul și-a trăit Evul Mediu creștin fără contaminare heterodoxă sau procese inchizitoriale. Orașele semănau cu comunități monastice, iar sunetul clopotelor, din zori până la Angelus, reglementa viața de familie cu o severitate nu mai mică decât cea impusă de stăpânirea claustrală.

Însă acea societate semifeudală, care își apăra ortodoxia cu un creștinism galvanizat, după dispariția iezuiților a simțit simptome clare ale regalismului borbonic propagat în Spania de Jovellanos, Aranda, Floridablanca și Campomanes, care au încercat să imite filosofia franceză a lui D'Holbach, Helvetius, Diderot, D'Alembert și Voltaire.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, influențele puternice ale senzualismului lui Locke, liberalismului lui Rousseau și ateismului enciclopediștilor au început să se facă simțite în Argentina. Țara

---

[1]Acest proiect nu a fost realizat. Gânditorii heterodocși spanioli merită studiați; cei argentinieni nu. Pentru a îndeplini proiectul părintelui Benítez, ar trebui să-i citesc pe Sarmiento, Eduardo Wilde, Echeverría, Ingegneri, Aníbal Ponce, Agustín Álvarez etc. etc. Nu sunt chiar atât de prost. (Nota autorului, 1974)

noastră nu putea rămâne neatinsă de acest potop de idei secularizante și decreștinante care a cuprins Occidentul din zilele Revoluției Franceze până la renașterea spiritualistă contemporană.

Heterodoxia s-a infiltrat treptat în gândirea națională printr-o distilare subtilă. Urmele inofensive de galicism care au rămas în ultimele pagini ale primelor ziare din Buenos Aires — EL TELÉFONO, EL SEMANARIO, EL CORREO — la începutul secolului trecut aveau să devină infecția mortală contemporană a confuzionismului care otrăvește presa mainstream.

Nu putem ascunde acest lucru; încă de la începuturile sale , jurnalismul argentinian, teatrul, universitățile laice, tribuna parlamentară *și* chiar boema literară s-au arătat mai întâi impregnate de *galicanism* și, mai târziu , de *pozitivismul comtean,* ceea ce a condus în mod necesar la *raționalism* și, în cele din urmă, la scepticism .

Acest proces de descompunere a heterodoxiei sau de creștere a erorii poate fi observat clar la publiciștii noștri laici și chiar la nu puțini clerici. Ei nu sunt scutiți de galicanism, nici de
Deismul, oameni de talia lui Funes, Moreno, Monteagudo, Echeverría, Corriti printre sociologii independenței.

De la primele schițe filozofice desenate de Lafinur, Agüero și Alcorta până la publicațiile moderne ale profesorilor de la Universitățile din Buenos Aires, La Plata și Litoral, *cu greu se găsește vreo lucrare care să nu sufere de afecțiuni în ortodoxia ei.* Defecte identice pot fi observate în lucrările vestitorilor jurisprudenței noastre: Rivera Indarte, Facundo Zuviría, Mariano Fragueiro, Vélez Sársfield, Tejedor și Avellaneda; în figurile de prim rang ale literaturii: López, Sarmiento, Villafañe, Frías, Echagüe; în principalii reprezentanți ai istoriei autonomiei noastre: Mitre, Zinny, Quesada, Varela, Ramos Mejía; și chiar în oamenii de știință, precum Muñía, Ameghino și Agustín Álvarez.

O pereche de impedimente în calea erorilor teologice împovărează istoria parlamentului nostru. Din a doua săptămână a lunii mai 1810, când s-au născut partidele politice și s-au auzit primele cadențe ale oratoriei parlamentare, pline de înfloriturи romantice, până la ultimele dezbateri ale camerelor, trecând prin adunările Adunării Constituante din 1813 și mișcările federaliste din 1880, nu găsim niciun argument important, care să atingă granițele sociologiei, filosofiei sau teologiei, necontaminat de absurdități dogmatice, rostit ici și colo, cu bună sau rea-credință, lucru despre care cu siguranță nu ne interesează să discutăm acum.

Nu am nicio îndoială că analiza și urmărirea erorilor răspândite

în domeniul heterodoxiei naționale vor dezvălui o lipsă aproape absolută de originalitate a erorii — s-a spus de mii de ori că suntem un ecou târziu al Europei! — și o slăbiciune logică rușinoasă chiar și la campionii mișcărilor de idei.

Nici nu mă îndoiesc că, spre rușinea noastră, va deveni evident că, adăpostite de mizeria unei heterodoxii simpliste și a unei lipse de curaj chiar și în fața erorii, forțele combinate ale francmasoneriei și stângismului clerical, ajutate ulterior de socialism, au reușit, datorită acțiunilor lor necinstite, trucate și fragile, să realizeze...

Într-un mod spectaculos, pentru a câștiga Biserica de la universitate, învățământ secundar, presă, producție bibliografică en-gros, prin amăgirea maselor cu farmecul scientismului - Rațiunea împotriva Credinței!

O monstruozitate ridicolă a filosofiei indigene, sau mă înșel complet, a susținut secularismul în învățământ, a impregnat legile cu liberalism, a dat naștere socialismului ateu, a înghețat credința religioasă a emigranților din Spania, Italia și Franța, a împiedicat forțele sociale catolice, nu scutite de indolență și burghezare păcătoasă, să favorizeze muncitorul și săracul conform dictatelor Rebum NOVABUM și i-a incitat pe capii familiilor nobile, chiar și pe cei de origine catolică, să se opună sistematic vocației sacerdotale și religioase a fiilor și fiicelor lor, separând în mare măsură clerul — compus în mare parte din elemente populare — de clasele conducătoare.

DRAMĂ A DOUĂ GENERAȚII

Viața contemporană apare din ce în ce mai paradoxală. Se observă, mai ales în rândul tinerilor, o revenire evidentă la spiritualism, deoarece generațiile actuale sunt sătule atât de pozitivismul și agnosticismul care au înrobit mintea părinților lor, cât și de egoismul și lăcomia, singurele și adevăratele cauze ale războaielor. Acesta este un aspect. Dar, pe de altă parte, ca și cum interesele spirituale nu ar exista, oamenii se agață de lucrurile materiale. Dedicați trup și suflet succesului în afaceri, ei încearcă să cedeze somnului profund al acestei vieți fără să-și dea seama că devin brutali pe măsură ce se transformă în mașini de generat bogăție, lăsând izvoarele interioare ale sufletului secătuite de spiritualitate.

Generația anterioară, cea de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, poate că a crezut naiv că trăiește din agnosticismul lui Huxley, pozitivismul lui Comte, evoluționismul social al lui Spencer, cultul rațiunii, științei, progresului și tot ceea ce bunicii noștri din epoca Barthelot au celebrat atât de elocvent. În adevăr, acele generații de bărbați fuseseră crescute în cămine creștine, ca într-o mănăstire, trăiseră sub un control paternal strict de-a lungul celor douăzeci și cinci de ani sau chiar mai mult ai tinereții lor și știau perfect catehismul pe de rost, definițiile sale fiind încă amintite de bunicii noștri supraviețuitori. Adică, creștinismul depusese în sufletele lor, de bunăvoie sau cu forța,

nenumărate căruțe de gândire transcendentă. Acei oameni au navigat prin furtunile vieții perfect încărcați de spiritualitate.

Când mai târziu, în universitatea laică, au îmbrățișat agnosticismul și când pasiunile le-au smuls credința, obligându-i să se refugieze în scepticism, principiile creștine au rămas în adâncul sufletelor lor, cu care au răspuns conștient sau inconștient la necunoscutele eterne ale originii și sfârșitului omului, ale vieții de apoi, ale nemuririi sufletului, ale trecerii lucrurilor pământești, ale inegalității umane, ale triumfului perfidiei și minciunii în lume, ale rațiunii muncii și durerii, ale iubirii și morții.

Erau agnostici la suprafață și creștini în suflet . De aceea, deși își etalau necredința, erau mai fideli soțiilor și copiilor lor, prietenilor și țării lor; și, pe scurt, poruncilor moralei creștine, decât nenumărați dintre acei catolici ultramoderni care mențin catolicismul la periferia vieții lor, dar în adâncul sufletului sunt sceptici puri, reușind să împace dogmele creștine pe care le caută mintea lor cu conduita păgână observată în stilul lor de viață.

La rândul lor, tinerii crescuți în familii și școli seculare nu au sprijin creștin interior. S-au născut în ateism și au fost aruncați prematur în viață, astfel încât au simțit imediat întreaga forță a golului interior în fața enigmelor lui Dumnezeu, umanității și cosmosului. Sunt victimele unei constante roaderi interioare. Ajung în acel moment critic, prin care trece fiecare persoană, atunci când înțelege golul.

al vieții, incapabili să dea vreun răspuns la întrebările presante ale propriilor inimi. Pozitivismul și agnosticismul i-au aruncat în luptă fără nicio armură. Bieții oameni! Vor găsi ei alinare în artă, poezie, știință, cultură, sport, muncă, succes lumesc, plăcere sau iubire? Toate acestea, atâta timp cât le lipsește pacea interioară, lasă inima mai chinuită, cu excepția cazului în care este o inimă nefericită. Toate acestea devin chin, așa cum este chin să mergi la teatru cu cancer în testicule sau cu un frate care zace mort acasă. Cu cât viața este mai plăcută, cu atât mai mare este teama de a o pierde.

De aici și dublul paradox: părinții și bunicii noștri, apărători înfocați ai secularismului, s-au comportat ca niște creștini, spre marea lor supărare, pentru că erau creștini în însăși miezul ființei lor. Între timp, generația actuală caută idei religioase de care să se agațe, întorcându-se la principiile creștine pe care le-au prețuit învățătorii lor, actualizând filosofia transcendentă, pentru că secularismul pe care îl poartă în însăși ființa lor îi aruncă în excese păcătoase care, în cele din urmă, îi dezgustă.

Cei care au fugit de creștinismul lor interior pentru a se preda fără scrupule exceselor păgâne. Aceștia care, sătui de corupția păgână, întind mâna precum naufragiați în căutarea creștinismului interior.

Belloc observă că moralitatea unei generații este în conformitate cu credințele celei anterioare. Protestantismul, în ciuda apostaziei dogmatice din secolul al XVI-lea, nu a putut, până în secolul al XVIII-lea, sau poate mai târziu, să arunce popoarele creștine din Europa într-o apocalipsă morală. Căci obiceiurile voinței nu se schimbă la fel de ușor ca credințele intelectului; primele poartă greutatea multor inerții psihologice.

Natura poetică a obiceiurilor, deghizată de renașteri ale spiritismului, va crește, în opinia mea, exponențial în această epocă postbelică, în care comunismul își obține cele mai răsunătoare succese globale. Sperăm, însă, că forțele eterne ale Bisericii vor reuși, fără îndoială, cu prețul unei adevărate exhumări a Trupului Mistic al lui Iisus Hristos, să reducă hoardele de psihanaliști care nu vin din țări îndepărtate, ci se ridică din cele mai adânci cotloane ale popoarelor revoluționare precum un val de neoprit spre suprafața sferelor politice și sociale. Se spune că un stomac ulcerat se devorează pe sine și otrăvește întregul organism cu putrefacția pe care o scurge. Și astfel, în propriile lor ulcere, hoardele de astăzi mușcă, otrăvindu-se pe ele însele și întregul organism mondial.

În țara noastră, ca și în alte națiuni ale lumii , traficanții vor exploata la maximum corupția, nu doar inundând familiile și societatea cu imoralitate, ci și încercând să înrădăcineze setea insațiabilă de plăcere senzuală care îi chinuie pe oameni într-o filozofie sceptică. Proști! Nici măcar nu bănuiesc că persoana care încearcă să se distragă de la tulburarea sa interioară - și aceste mase sunt profund tulburate! - cufundându-se în plăcerile vieții, iese din ea mai dezgustată de sine și mai înfuriată pe societatea care o flatează.

Trăim, sau mă înșel amarnic, în mijlocul unei mari lupte de idei, nu doar sociale și politice, ci și, poate mai important, religioase. Două sisteme etice, două concepții antitetice despre viață, s-au blocat într-un război. Dacă în urma Primului Război Mondial am suferit o revoluție economică, în urma Primului - Război Mondial ne vom cufunda într-o revoluție nihilistă.

Oricine observă dintr-un anumit punct de observație mișcarea ideilor care agită națiunile percepe imediat că această revoluție pare să se supună unei legi fatale, asemenea celei care ridică mareele. Heterodoxia reaprinde aceleași vechi erori. Scriitorii sectari se inspiră din sursele banale de dispreț și resentiment împotriva Bisericii, care sunt de obicei de mâna a doua și complet sărăcite, pentru a-și umple argumentele și articolele de ziar cu cea mai proastă documentație.

Renan și Reville sunt încă folosiți și vor continua să fie folosiți mult timp pentru a distorsiona exegeza evanghelică și pentru a da interpretări blasfemice ale

viața lui Isus; lui Berthelot și Draper să adune dovezi stupefiante de incompatibilitate dintre știință și credință; lui Guy și Max Nordau să nietzscheanizeze obiceiurile catolice cu o moralizare de un gust kantian extrem de autonomist; lui Maupassant, George Sand și Stendhal să disemineze, sub formă de roman, cazuistica clinică a exceselor sexuale; lui Ibsen și Björnson, neînțelegerile, să opună inspirația lor poetică pauperismului parabolelor Evangheliei; lui Bertrand Russell să proclame noua moralitate care duce la iubirea liberă; lui Hartmann să implanteze religia cameleonică de tip sincretic ce echivalează toate credințele; lui Ortega y Gasset și Unamuno să lovească catolicismul în inima vieții supranaturale; Kohen și Keyserling pentru a înlocui reverența și iubirea pentru un Dumnezeu personal cu o religie culturalistă, conform căreia normele sociale externe trebuie respectate doar ca mijloc de a susține coexistența umană și de a face posibilă bucuria confortului și, în final, D'Holbach, Helveți us ya Voltaire pentru a condimenta mizeria putridă a insultei la adresa catolicismului.

Gânditorii heterodocși argentinieni, cu o superficialitate rușinoasă și fără a se opri vreodată să investigheze fundamentul științific, filosofic și teologic pe care strămoșii lor și-au bazat erezia, vor continua să se bazeze pe vechile arsenale la care apelează pentru a-și repara armele avariate.

Dumnezeu să ridice *oameni furtunoși,* da, *furtunoși, după* cum spunea Pius al XII-lea, care, poate cu prețul vieții lor, sunt capabili să înfrunte puterile răului care intenționează să ne transforme din stăpâni în sclavi ai pământului și din beneficiari în idolatri ai libertății.

HERNAN BENITEZ

Buenos Aires, mai 1945

I. PAUL CLAUDER

Introducere în Paul Claudel *

***Delicat* , neexclusiv**
El va fi din ziua în care ne aflăm; inima* lui *,
destul de contemplativă, va cunoaște totuși
lucrarea oamenilor.

Eu.

Cel mai mare *dintre* poeții francezi contemporani a intrat în al șaizecea an de viață, o viață trăită bine. Dacă ceea ce Joseph de Tonguedée a scris în 1917 era adevărat în Europa - că „nu poți urmări mișcarea ideilor contemporane fără să-l întâlnești pe Paul Claudel" - este, fără îndoială, adevărat și în Argentina de astăzi . Recent, Dr. César E. Pico, într-o revistă din Buenos Aires, a introdus o pagină vibrantă cu un *vers* de Claudel; la fel ca și Dimas Antuña, cu unul dintre splendidele eseuri din cartea sa * ISRAEL ÎMPOTRIVA ANCELULUI *. Este păcat că i s-a făcut o introducere slabă; dar nu contează, pentru că Claudel nu are nevoie nici de talentul meu, nici de a spune adevărul. Și oricine dorește un ghid mai expert se poate adresa lui Jacques Rivière [2]sau Joseph de Tonguedée, [cei] mai obiectivi și conștiincioși critici ai marelui scriitor pe care îi cunosc.

LUCRAREA

Opera acestor șaizeci de ani este amplă și complexă. Cuprinde un volum de versuri simboliste (VERS D'EXIL,

[2] STUDII. *Paul Claudel,* NOUVELLE REVUE FRANÇAISE, 2nie, Pari* 1M7. OPERA LUI PAUL CLAUDEL, Beauchesne, Paris, 1917 ·

1895). Drame simbolice (TÊTE D'OR, 1889-1894; ORAȘUL, 1898-1897; RESTUL CELEI DE-A ȘAPTEA ZILE, 1895-1896). Două volume de eseuri filosofice scrise într-o proză opulentă (CUNOAȘTEREA ORIENTULUI, 1907; ARTA POETICĂ , 1907). Marile drame teologice (L'ANNON CE FAITE A MARIE, 1909; L'OTAGE, 1910). Marile poeme lirice (CINCI MARI ODE, 1910; ACEASTĂ ORĂ DINTRE PRIMĂVARĂ ȘI VARĂ, 1911; ODA JUBILIARĂ PENTRU ANIVERSAREA MORȚII LUI DANTE, 1920; SAINTE GÉNÉVIE , 1923). Două drame satirice (PROTÉE, 1913; URSUL ȘI LUNA, 1917). Drame psihologice (L'ECHANGE, 1893; PARTAGE CE MIDI, 1906; LE PAIN DUR, 1915; LE PE RE HUMILIE, 1916). Versuri de război (TREI POEME DE RĂZBOI, 1915; AJUNUL CRĂCIUNULUI, 1915; ALTE POEME DIN TIMPUL RĂZBOIULUI, 1915; LITURGHIA MICĂ, 1918). Poeme și ode religioase (CORONA BENIGNITATIS ANNI DEI, 1916; FEUILLES DE SAINTS, 1925). În cele din urmă, corespondența cu Jacques Rivière (1907-1914) și scrisori, prologuri, articole și eseuri în numeroase reviste. NOUVELLE REVUE FRANÇAISE, LE ROSEAU D'OR și MERCURE DE FRANCE sunt principalii editori.

O operă literară imensă, dură și puternică. Dar dacă urcăm până la micul turn culminant al ultimei sale opere, LE SOULIER DE SATÍN, 1ÈRE JOURNÉE, 1925, care, potrivit autorului, este *un rezumat al întregii sale opere de viață,* [1] Privind de sus, vom vedea coerența și unitatea sa internă , de la fundațiile care susțin oasele martirilor, până la săgeata care atinge norii și de la liniile mari ale zidurilor principale până la detaliile rozetelor și capitelurilor.[3] [4]

PREZENTARE GENERALĂ

Pentru că acest poet robust, în prezent ambasador la Washington, seamănă cu un arhitect. Nu este o coincidență faptul că arhitectura, a Artelor Frumoase, pare să vorbească cel mai puternic intelectului său puternic, care, în acel frumos tratat al ART POÉTIQUE, intitulat *Le Développement de* F *Eglise, a produs* nu atât un capitol despre

---

[3] **Lefèvre: POVESTIRI LITERARE SCURTE.**

[4] **După ce a scris aceasta, Claudel a încheiat cele patru zile ale SOULIERULUI, descrise mai târziu, și a publicat CHRISTOPHE COLOMB (dramă, 1935); două volume de POSITIONS ET PROPOSITIONS (1928); cinci eseuri-poezii dialogate: CONVERSATIONS DANS LE LOIR ET-CHER (1935); L'OISEAU NOIR DANS LE SOLEIL LEVANT (poezii în proză, 1928); LA CANTATE Arxoïs voix (poezie, 1931); și câteva volume de studii biblice: FIGURES ET PARABOLES, L'ÉPÉE ET LE MIROIR, LES AVENTURES DE SOPHIE, LE POÈTE ET LA CROIX. El observă că are mai multe volume nepublicate ale acestor studii despre Scriptură, inclusiv un comentariu poetic la Apocalipsa și un eseu despre exegeza Genezei.**

filosofia istoriei artei, cât un rezumat simbolic dens al meditațiilor poetice ale unui suflet contemplativ, la umbra marilor catedrale.

Nu degeaba convertirea sa la credință a avut loc între vechile ziduri pline de spirit ale Catedralei Notre-Dame din Paris, în Ajunul Crăciunului din 1886, unde sincera și asiduă muncă preliminară a sufletului său în căutarea lui Dumnezeu a fost răsplătită cu o iluminare subită și minunată.

> ***Într-o clipă, inima mi-a fost mișcată* și am crezut...** ***Dumnezeu există și este acolo. El este cineva, o ființă la fel de personală ca și mine... Stăteam lângă al doilea stâlp al intrării în cor... O ființă* nouă *și formidabilă, cu pretenții teribile față de tânărul și artistul care eram, se dezvăluise...***[5]

Asemenea unuia dintre personajele sale cele mai iubite, - arhitectul medieval Pierre de Craon, „părintele bisericilor", Claudel a ridicat cu cuvinte pentru pietre „zece fecioare înțelepte în țara Franței, al căror ulei nu seacă niciodată și compun un vas de implorări"; și se poate lăuda, asemenea bătrânului constructor la sfârșitul vieții sale, cu zece lucrări, atât de diferite una de cealaltă și totuși atât de una în liniile invizibile ale ideii care le inspiră:

> ***O, ce frumoasă este piatra și ce netedă este în mâinile arhitectului! Și cum greutatea operei sale, deodată, este o concluzie dreaptă și frumoasă...***

5 ***Convertirea mea,*** **în YOUTH REVIEW, W13.**

Cât de credincioasă este, și cum se ține de idee, și ce umbre aruncă!...

Ai **văzut** *bisericuța mea din L'Epine, care e ca un foc arzător și un tufiș de trandafiri înfloriți ?*

Și Saint-Jean des Vertus, ca un tânăr chipeș în mijlocul cretei din Champagne? Și Mont-Saint-Martin, care va fi copt peste cincizeci de ani?

Și Saint-Thomas de Fond-d'Ardenne, pe care îl auzi strigat seara ca un taur din mijlocul mlaștinilor sale? ...

Cât de frumos și real este împreună!...[6]

Într-adevăr, Claudel este un artist sacru, iar opera sa este o locuință pentru Dumnezeu. Mare poet, catolic fervent, om al timpului său, suflet mistic și înțelegere scolastică, Poetul Harului și poetul Liturghiei Catolice pare, în aceste vremuri de poezie seculară, un gigantic alarife medieval care ar vrea să ridice în mijlocul orașelor noastre comerciale o catedrală ce ar alimenta zgârie-norii.

Ca vocea în zece mii de silabe care devine apoi o singură mare poezie,

Ziua, în această tăcere, departe de lume pentru y pé nétrer.

Povestește prin vitralii toate secolele, toată istoria ta seculară și sacră.

Cele două testamente sunt aici, masa dublă de piatră,

Dumnezeu este aici, și nu numai Dumnezeu Fiul, ci și Dumnezeu Tatăl… [2]

Catolic înseamnă *universal în greacă.* **Așa cum o catedrală gotică pare o miniatură ideală a universului; și așa cum arhitectul Gandí, din Barcelona, a vrut să adune în biserica sa, Sagrada Familia, toate creaturile, fauna și flora, piatra și viața,**

---

[6] **L'ANNONCK FAITS A MAIIB, seto IV, pag. 198.**

*** COSON A eiSNK.NnAns ANNI Dai, Strasbourg.**

Om și spirite, știință și artă într-un mare poem de granit dedicat Creatorului a toate, astfel opera lui Claudel este caracterizată de o dorință de universalitate, de catolicitate, de totalism care nu poate apărea decât la un mare poet și care amintește de Dante.

Însă în catedrala gotică, planul îndrăzneț a pierdut logica liniilor romantice austere, iar aceasta este *lipsa de ordine* a lui Claudel ; iar ochiul rătăcește și uneori nu poate înțelege labirintul de turle, turle, rozete, ferestre cu maiouri și arcade ogivite, iar aceasta este obscuritatea lui Claudel; există o exuberanță a ornamentației, sfântul *este prea* aproape de grifon, iar lumina multicoloră a rozetelor este prea dură, iar acestea sunt ofensele lui Claudel la adresa retoricii și rațiunii clasice; și, în final, piatra, obligată să înflorească și să devină spirituală, uneori refuză , se rupe sau crapă; iar aceasta semnifică lipsa de respect a lui Claudel pentru gramatică, cel puțin pentru gramatica Academiei.

Mare poet, poet mistic, poet sintetic, poet dificil... Lucruri, suflete și Dumnezeu.

LUCRURI

Puțini scriitori au simțit natura fizică așa cum a simțit-o marele călător Claudel; puțini au reprodus-o cu atâta relief. Cum am putea da o idee fără a-i copia toate operele? Aceasta nu este pictată, este sculptată. Aceasta nu a fost văzută, a fost devorată. Cele cinci simțuri, flămânde în mijlocul imensității lumii etern noi, mănâncă și asimilează cu o încântare neîncetată toate creaturile, de la marele abis albastru al cerului înstelat până la viermii minusculi care dorm în ouăle lor de satin...

Comme on voit les petites araignées sau de certaines larves dinsectes comme des pierres précieuses bien cachees dans leur bourse d ouate et de satin,

Așa mi-a arătat* Ton *un cuib întreg de sori încă încâlciți în faldurile reci ale nebuloasei,

Așa vă văd eu, toți frații mei, în noroi și deghizați, ca niște stele suferinde... [1]

Claudel are, la fel ca Taine, *imaginația completă* . Nu te mulțumi doar cu desenul obiectului sau cu culoarea lui, altfel este tot ce ai nevoie și este așa cum este o singură presa. El a atins adevărul, în

deplinătatea percepției complete.

> ***Ah, râurile pământului în iunie, când turmele împrăștiate urcă prin iarba grea și păstorul împinge cu genunchiul la o parte acest torent care coboară spre el, verde și roz și strălucitor, plin de flori, albine și fluturi...***[7 8 9]

Poetul care seamănă cu natura și se topește în ea sau se topește în aer. Pentru *a trece* printr-un râu, acesta este drenat de apă și ancorat de coridor.

> ***Am considerat că era insuficient de văzut, nepotrivit să stau în picioare ...***

Dragostea unită a poetului por las cosas llega a la embriaguez.

> ***O amețeală ca cea a vinului roșu și a unei grămezi de trandafiri! Struguri care țâșnesc sub picioarele goale, flori toate lipicioase de miere!***[10]

---

[7] CINCI ODE DE GUNVE, *Casa închisă, pat.*

[3] DOUĂ FOEMMBS B'ETB, *Protie,* 171.

[8] CONNAISSANCE DE L'EST, 99.

[10] CINCI CUMMS OHS, Leí *Muses,* 33.

El amor univo del poeta por el ser, ajunge a tomar la forma de un culto.

Binecuvântare! Binecuvântare.
Din nisipul acesta unde stau, spre cer! Spre lumea stelelor.
Care ni se dezvăluie ca un oraș ale cărui lumini le putem vedea de pe mare...
Binecuvântare acestui întuneric pe care lumina albă îl ascunde precum o mireasă în vălul ei! Laudă![11]

este comună tuturor marilor poeți *(și* celor tineri). Dar Baudelaire și Chateaubriand distorsionează natura, reflectând asupra ei umbra febrilă, bolnăvicioasă sau dezordonată a propriilor lor spirite; Leconte de l'Isle și Heredia o folosesc rece pentru spectacolele lor, o natură moartă, o carieră de pietre reci cu care își fac mozaicurile colorate; Shelley se prosternează în fața ei și o venerează cu o iubire panteistă disperată. Nu ezit să afirm că Claudel iubește creaturile mai mult și mai bine pentru că știe ce sunt, cine le-a creat și în ce scop. El știe că este legat de ele prin relații necesare; că toți îi datorează, Fiu și Moștenitor, și că el se datorează tuturor să le cunoască așa cum sunt (și toate sunt dependente și finite și figuri ale lucrurilor invizibile) și să le smulgă, cu încântare și luptă, lauda pe care o datorează Creatorului prin el.

Niciuna dintre creaturile tale de care să nu am nevoie...
Eu, un bărbat
Știu ce fac...
Sunt în lume, exersându-mi cunoștințele în toate direcțiile
Știu toate lucrurile și toate lucrurile sunt con-
■ *se nasc în mine.*

Eu aduc eliberare tuturor lucrurilor.

Întregul crez al lucrurilor vizibile și invizibile,
Te primesc cu o inimă catolică!
Unde îmi întorc capul
Îl văd pe P ca pe o imensă octavă a Creației!
Lumea se deschide și, oricât de vastă ar fi, privirea mea o străbate de la un capăt la altul.

11L* nui, a 2-a Terțiune, 117.

Am cântărit soarele și o oaie mare pe care doi bărbați voinici o atârnau de un stâlp între umeri... [1]

Lumea din jurul tău, nu mai ca un sclav supus, ci ca Moștenitor și fiu legitim!

Căci tu nu ești făcut pentru el, ci el este făcut pentru tine!

Gata! De ce să devii mai rigid și să reziști ?

Împotriva dovezilor bucuriei tale și împotriva vehemenței - acestei respirații cerești? Trebuie să cedezi!

Triumfează și lovește pământul cu piciorul, căci cel ce nu se preocupă de nimic,

Asta pentru că el nu mai este stăpânul și calcă pământul sub picioarele tale ca cineva care dansează!

Râzi, atunci, vreau să râzi, să te văd

Râzi, nemuritoare! să te văd printre aceste lucruri imaginabile !

Poète, fai găsit mètre. Je mésure l'univers with son image que je constitue...[12 13 14 15 16 17]

O înțelegere esențialmente metafizică, formată în disciplina solidă a filosofiei catolice (Sfântul Toma de Aquino este unul dintre autorii săi preferați), [8] **Claudel nu**

[12] **CINCI MARI ODE, 33, ST.**

[13] **CINCI ODK-URI MARI,** *Casa închisă,* **167.**

[8] **CORESPONDENȚA DINTRE PAUL CLAUDEL ȘI JACQUES RIVIERE**

Acesta este răspunsul maestrului la întrebarea discipolului. care spunea: *„Să citesc Sfântul Toma, dacă pot?" „Da. Când pot" „Mă duc imediat. Sfântul Toma îți va lua ani de zile."*

El nu s-a opresc niciodată în fața frumuseții materiei, chiar dacă este capabil să o simtă până la extaz, nici nu a deformat-o , nici nu i s-a supus; [1] dar chiar și în lucrările sale timpurii (TÊTE D'OR, LA VILLE, VÉES D'EXIL), când exuberanța senzației și intoxicația contemplării vizuale l-au înșelat pe unul dintre criticii săi care l-a numit *neopăgân,* Claudel nu privește creaturile vizibile decât ca pe efecte, forme, simboluri.

Apa,
apprehend l'eau, Fesprit odore Vessence...

Efecte care dezvăluie cauzele, forme cu care exprimă stări de spirit, simboluri ale unor lucruri invizibile care sunt la fel de reale pe cât sunt ele.

De aceea, simbolul este forma preferată a stilului lui Claudel, un poet sintetic sau intuitiv care surprinde dintr-o singură lovitură dubla realitate a Spiritului și Materiei. Magnificul poem *L'Esprit et Peau* este un exemplu frumos al marilor efecte orchestrale pe care mintea sa contemplativă le poate evoca dintr-o simplă comparație transformată într-un simbol magnific. [Apa] , figură a spiritului , *lichidă și trecătoare, omniprezentă.* Dumnezeu și marea, micul izvor și sufletul poetului, cuvântul, care este deopotrivă spirit și apă, se împletesc și se contopesc într-o mare simfonie wagneriană plină de numeroase și stranii armonii și acorduri.[18] [19]

EXPRESUL»

Această putere de a percepe frumusețea senzorială dă naștere unei bogății de expresii opulente și luxoase.

---

[18] **Să-l auzim definind în raport cu lucrurile create în acea magnifică odă teologică și estetică numită *La maison fer més* (p. 174).**

Car *d'une part toute la nature sans moi est faine;* c'est moi *qui lui confère* son *sens; toute chose en moi devient Eterne lle en ta notion que j'en ai;* c'est *mai qui la consacre et qui la sacrifie.*

Apa nu numai că hrănește trupul, ci mă hrănește și pe mine* , pâinea mea... devine însăși substanța *lui Dumnezeu...

***—Pe de altă parte, eu spun că totul este binecuvântat în sine și că eu sunt binecuvântat în* e/Ze.**

***Căci omul, moștenitor al celor cinci zile precedente, primește pe capul său binecuvântările lor acumulate.*_____**

[19] ***CINCI ODE, Spiritul și Apa,* S3.**

Poetul, mai ales în operele sale timpurii, nici nu își șlefuiește, nici nu își înșiră imaginile, nici nu le clarifică. Cum ar putea, dacă gândește în imagini, în blocuri sintetice extrem de complexe pe care ar vrea să ni le transmită întregi, ca o bucată de junglă, cu pământ și tot? Noi, poeții mediocri, prindem un mic fluture auriu cu o plasă și scriem un sonet pentru a-i pune un mic concept; Claudel este un pescar dur de adâncime, care își aruncă năvodul, dornic să culeagă toată fauna și flora, chiar și adâncurile abisale, dacă este posibil, ale oceanului spiritului său.

■ Această abundență de material poetic este una dintre cauzele parțiale ale mult discutatei sale obscurități. Când prima versiune a lui TÊTE D'OI ESTE CITITĂ separat de restul operelor sale, - dramatismul simbolist și metafizic al forțelor acelui tânăr de douăzeci și unu de ani, datorită exuberanței sale, este deopotrivă ininteligibil și încântător. Imagini care înfloresc simultan în corimbe multicolore.

Regele...
Și maintenant void qu Angoise-de-la Mort empa naché, aux joues de cuivre, comme* un *colosse ébran le notre échafaud!
ferrais dans la nuit, tombant une écume plus spaisse que celle du chameau, orpheline au cœur rongé par un chien d'enfer!
Un prezent în ziua de azi,
Mărșăluiesc înaintea legiunilor, în sângele de aici trosnetul focului, ca o piatră de moară aprinsă fluturând biciul, strângând în dinți o sabie lată cât o vâslă![20]

O imagine parazitată în așa fel încât seninul unui gând crește căindu-se până se transformă într-un cadran care cubează și uită gândul celui născut.

Și tu acum
Iată-te ca un slujitor care, înainte de a pleca, sărută copacul crucii.
Dar acest lucru răstignit, cu fălcile sale de granit , își trage lanțul de spini spre cer.
Și un verdeț ciripește pe umărul ruinat...[21]

Imaginile care nu apar împreună, niciuna dintre ele nefiind

---

[20]TKTB pigv 295, 259, 18Î, 243 etc.
21 TETX »'0I, porc». 293, 259, 18J, 243, etr.

potrivită separat pentru obiect .

O vezi (DACĂ e alou ette), cu aripile întinse, mica cruce vehementă..., această minge furioasă de pene...

(Trandafirul)... floarea roșie a dorinței **în geometria** *ei - ascuțită...*

O imagine care apare pe neașteptate și nu este vizibilă în timpul gândirii, fără o legătură logică, dar nu fără o legătură psihologică.

Moarte.

Încetăm să mai trăim.

Amintirea! Bătrânețea! Persoana bolnavă

Se trezește complet singur și, în timp ce ploaia bate în geamuri, aude sunetul unei linguri care cade... [1]

Aceasta este *lipsa de ordine* **pe care o reproșăm lui Claudel: anacolutoane și lipsă de explicații, absența tranzițiilor și a verbelor. Hei, domnule Boileau-Depréaux, trebuie să vedeți și dumneavoastră că ordinea este ușoară când sunt puține lucruri acasă. Dar când sunt multe, chiar dacă sunt puțin dezordonate, este și frumoasă și, în opinia mea, mult preferabilă ordinii în sărăcie, care...**

Se numește corecție. Acum, când cu mare efort și victorie miracolul ordinii este realizat în opulență , atunci acesta este un lucru foarte măreț și numele SĂU este Frumusețea, pe care Aristotel a definit-o ca MEyèóeiç ev tdțeu. [1] **Astfel sunt, în opinia mea, operele mature ale lui Claudel (L'ANNONCE FAITE À MARIE, L'OTAGE, CINQ GRANDE ODES, LE SOULEEB DE SATIN) în care imaginația s-a predat intelectului și materia spiritului, iar lucrurile vizibile sunt simbol și veșmânt al stărilor sufletești, iar acestea la rândul lor, printr-o simbolizare superioară, figuri ale unor lucruri mai invizibile: ale Revoluției, Vechiului Regim, Bisericii, Harului, Artei, Înțelepciunii , Sacrificiului.** *

Obișnuiam să sărbătoresc cu sufletul meu ca cu o **pădure mare .**

Că Von nu încetează **să audă, de îndată ce** *Von încetează să vorbească, o multitudine de voci murmurătoare decât posedă Istoria și Romanul...*

Dar acum vânturile alternante s-au potolit și frunzele din jurul

meu cad în mase groase...[22] [23]

Rivière a studiat subtil senzațiile abundente ale lui Claudel, prospețimea lor. Poetul ar dori să ne transmită gândurile sale brute, neelaborate , exact în momentul în care și în același timp în care se formează. Există două stiluri lirice: unul este cel al lui Leo și Horațiu, celălalt cel al lui Pindar și Shakespeare. Claudel, vorbind în nume personal în ODE și ARTĂ POETICĂ și vorbind în Simon Agnel, Coeuvre sau Pierre de Craon, în loc să ne ofere rezultatele definitive ale reacțiilor sale mentale în formule limpezi ca diamantele, ne prezintă meditația sa, plină de meandre, sinuozități și schimbări bruște, golindu-și conținutul mental încă nerăcit. Claudel nu este un gravor răbdător, ci un topitor brut care își aruncă aurul topit, zgură cu tot, în matrița fragilă care, în plenitudinea ei, scârțâie.

[22] **Grandoare în ordine.**
[23] **CINCI ODE, 96.**

se abolla y se requebraja. Él mismo lo ha dicho, que entiende mejor que sus criticos su arte și lo face cu mod cuent obiect de su lirica —as ce que ocupa un lugar tan principal în su vida, pues es son mission, su *vocación, la Musa* identificándose para él con la Gracia, *La Muse qui est Grace.*

> ***Pictează o tonalitate care nu include întreaga melodie!***
> ***Timbru abundent, auriu , orchestră magnifică! Izbucnind, cu un rol virulent!***
> ***Fie ca noua limbă, precum un lac plin de izvoare,***
> ***Revărsând prin toate tăieturile sale! Aud nota singulară înflorind cu o elocvență invincibilă!***
>
> ***Tu nu ești (Muza) cea care cântă, tu ești cântecul în sine în momentul în care este creat.***
> ***Activitatea lui Tòme este compusă pe sunetul propriului său discurs***
>
> ***O, gramaticule în versurile mele! Nu căuta calea, caută centrul! Măsoară, înțelege, spațiul cuprins între aceste Jocuri solitare!***
> ***Fie ca să nu știu ce spun! Fie ca să fiu o notă în desfășurare! Fie ca să fiu anihilat în mișcarea mea! (nimic altceva decât cea mai mică apăsare a mâinii pentru a guverna).***[24]

Dar nu vreau să confund acest audaz vuelo *(nu știu ce spun)* cu anarhia care e creierul inepției, cu vidul sau cu dezechilibrul atâtor poetastros *menores* llamados *moder nistas. (Doar mica apăsare a mâinii pentru a guverna.)* Și în alt loc.

[24] **CINCI OSEE, IB, 24.**

Dar nu mă veți abandona, o, Muze moderate, [1]

Y în sfârșit

O, poet, n-ai cânta bine
Cântecul tău, dacă nu ai cântat la timp. [1]

Numai că pentru această măsură nu pleca cu lira lui Euterpe, „și cu sunetul sunetului nervilor noștri zece didi", nici nu siquiera el salto de la ebrie Terpsicore...

Ai nevoie de o încurcătură, ai nevoie de o busolă
Urania deschide puternic busola cu cele două brațe drepte ale sale... [1]

Busola astronomică este precisă și capabilă să măsoare distanța dintre stele, *dintre aceste focuri solitare,* ideile îndepărtate pe care Pegaso le are unit dintr-un salt,

Y Acest poet, în fervoarea sa sintetică (ca să spun simplu), aspiră să reproducă cunoașterea pentru noi, nu în *termenul ei* (care este totul) precum parnasienii; nu în *principiul ei* (care este sufletul) precum psihologii;[25] [26]ci în *act,* în fuziune, în momentul inefabil când sufletul *„intelligendo quodammodo fit omnia".* Un poet sintetic și puternic, cuvintele pe care Menéndez y Pelayo le spune despre Dante,[27] [28]Alfred Croiset despre Pindar* și Taine despre Shakespeare [29]i se aplică. Permiteți-mi să le citez pe cele din urmă, care sunt deosebit de juste.

Are o imaginație desăvârșită.

Tot geniul lui stă în acest singur cuvânt. Un cuvânt mic care pare vulgar și gol...

---

[25] CINCI ODE, 18, 24.

[26] Îi numim *psihologi* pe poeții predominant supuși ție, foarte lirici, precum Lamartine. Prudhomme, Campoamor, Amado Nervo, de exemplu.

[27] ISTORIA POEZIEI CASTELLANA ÎN EDAD MEDIA, or. II, eap. XXIII,

* LA POESIE DE PINDARE, 3me. ediție, Paris, 1917, pag, 377.

[29]HISTOIRE DE IA LITTERATCTRE ANGLAISE, II, cap. IV, pag. 158 și următoarele.

Imaginează din abundență și din plin. Presără metafore din abundență în tot ceea ce scrie.

În el, ideile abstracte se transformă constant în imagini. Nu le caută; ele vin din interior. Îl apasă atât de tare încât raționamentul prinde contur, ascunzând cu strălucirea sa lumina pură a logicii... Este o înflorire: o ramură iese din trunchi, iar din aceasta încolțește o alta, care se înmulțește în ramuri noi...

Totuși, este puțin, deoarece această forță a concentrării singulare este dublată de bruschețea impulsului care o dezlănțuie. La Shakespeare, nu există nicio pregătire, nicio organizare, nicio explicație, nicio grijă de a fi înțeles. Ca un cal prea aprig și puternic, el sare și nu știe să alerge. El traversează distanțe enorme între două cuvinte. El zboară, iar noi ne târâm.

Totul se reduce la un singur cuvânt: obiectele din mintea lui sunt organizate și complete; în timp ce în a noastră trec dezasamblate, bucată cu bucată. El gândește în mase, iar noi în fragmente; de unde și stilul lui și stilul nostru, care sunt două limbaje incompatibile...

Atingem corectitudinea și claritatea, nu viața. Shakespeare pune deoparte corectitudinea și claritatea , dar niciodată viața...

De aceea Shakespeare este straniu și puternic, obscur și creativ mai presus de toți poeții secolului său, cel mai nestăpânit dintre toți violatorii limbajului... cel mai îndepărtat de logica *obișnuită* și de rațiunea clasică , cel mai capabil să trezească în noi o lume a imaginilor...

Tonguedee și ceilalți critici fac bine, așadar, să revină cu o severitate prietenoasă la principiile gramaticii și la cititor, ba chiar să-l ajute pe poet să îmblânzească complet armăsarul impetuos; dar poetul face bine să nu vrea să descalece de pe Pegas. Chiar dacă ar vrea, nu ar putea. A implorat-o pe Muză - și ea...

A negat – că ar trebui să-l lase să scrie o poezie măreață, mai limpede decât luna care strălucește senin peste ananas, sămânța recoltei, și să-și continue drumul pe pasul *altor oameni buni.*

> ***În loc să alerg cât pot, mâna mea pe coada acestui patruped înaripat care mă trage, în alergarea lui frântă, pe jumătate aripă și salt...***[30]

H. LAS ALMAS

Această poetă trebuie să spună adevărul despre *alma sa* în - momentul de față, că ea, știind, are totul. De asemenea, este necesar să existe *și alte alme și* să se prezinte instinctul creativ al poetului dramatic.

> ***Iată-mă, plin de multe cuvinte și povești inventate, și oameni împreună în inima mea cu vocile lor diferite.*** [1]

„În inima mea cu vocile lor diferite." **Nu e un mod rău de a spune. *În inima mea,* pentru că poeziile dramatice ale lui Claudel sunt lirice, meditative, impregnate de metafizică, teologie sau misticism și abordează probleme transcendentale. Acțiunea este strict indispensabilă pentru descoperirea inimii - mă refer la acțiunea externă, la împușcăturile, la înjunghieturi, la anagnorizis și la aventurile, nu la acțiunea intens internă. Inima este ceea ce îl interesează pe poet și nu-i pasă deloc de îmbrăcăminte, de culoarea locală, de nume, de caracterul individual sau de obiceiurile personajelor, care sunt, mai ales în Iraniile sale timpurii, deliberat necunoscute și abstracte, cu nume, cuvinte și maniere onirice. Ne oferă cele mai profunde părți ale sufletului uman, cu doar conturul esențial al corpului, astfel încât să poată fi văzute, două linii groase, încrezătoare, ca un desen de Rembrandt. Monologuri lungi și meditative, dialoguri nesfârșite, tehnică teatrală simplificată până la punctul de rudimentar.**[31] [32] [33]

Dar *cu vocile lor diferite, ființe* vii și diferite, nu marionete goale precum cele din piesele lui Victor Hugo (cu concepte antitetice asamblate, un schelet în rochii opulente, Torquemada, Lucrezia, Thiboulet) în golul cărora vocea unică a autorului rezonează inconfundabil, mișcându-le oriunde îi place. Personajele

---

[30] **CINQ ODES, *La Muse qui est la Grâce,* 123.**

[31] **GZXMKS Ctou, *Magnificat,* 82.**

[32] **Vezi prețioasele *„Instrucțiuni pentru regizorul lansării"***
Claude a fost pe! la începutul filmului LE SOCLU» pe SATIS.

misterioase ale lui Claudel trăiesc, vocile lor

Aceste strigăte sunt incontestabil umane, căci inimile noastre tremură auzindu-le. Un poet dramatic nu este acela care nu poate lăsa personajul pe care l- a conceput să trăiască singur, să-şi rostească propriile cuvinte şi să-şi simtă sufletul viu pulsând precum sângele în pulsurile noastre. Cine ar putea să nu recunoască vocea plebeeană şi democratică a Tribunului Poporului, vocea cinică şi veselă a lui Toussaint Turelure, vocea amară a lui Georges de Coûfontaine, vocea vehementă a Profetului, ca să numim doar personaje secundare? Nu îi cunoaştem după stilul lor - toţi vorbesc la fel, un stil pompos, saturat de imagini şi împletit cu termeni metafizici până la punctul de a se apropia uneori de intoxicaţie şi delir liric - ci după ceva mult mai profund.

Claudel excelează în a face să vorbească sufletele simple şi profunde şi în a înţelege marile, crudele şi primordiale pasiuni până la rădăcina lor, mai degrabă decât nuanţele şi delicateţele suprafeţei sentimentelor. [34]Cuvintele paterne puternice ale părintelui Badilon şi tristeţea muritoare a lui Sygne în L'OTAGE, timiditatea timidă a lui La Mère, dragostea maternă aprigă a Matei, cântecul iubirii şi durerii confundate în dialogul sublim (actul 2, scena m) dintre Jacques Hury şi Violaine în L'ANNONCE, omul înaintea misterului vieţii de apoi în moartea lui Mesa (PARTAGE DE MIDI), moartea lui Cébés (TETED'OR) *şi* cea a lui Sygne (L'OTAGE) , egoismul rece al fiarelor din Sichel, Lumir şi Louis (LE PAIN DUR), introspecţia profundă a sufletului fetiţei oarbe Pensée (LE PERE HUMI LIÉ), Don Balthazar, inflexibilul Ensign (LE SOULIER DE SATIN), sunt exemple ale acestei caracteristici şi principale trăsături a teatrului lui Claudel: El mânuieşte mai mult sonda decât bisturiul şi este mai mult profund decât extins. De aceea, personajele sale par mai degrabă desene decât picturi *şi* au o pronunţată savoare simbolică, de la TÊTE D'OR, care este o fantomă impalpabilă, până la - personajele enigmatice ale LUI LE SOLUEB, care sunt simboluri pure , deşi decupate şi colorate precum figurile dintr-un vitraliu.

Personajele nu se disting prin caracterizarea lor . Claudel surprinde trei sau patru trăsături (cele pe care le consideră esenţiale) ale unui suflet şi începe să le exploreze până când, devenind universale şi translucide, dezvăluie inima din miezul lor: o idee, un sistem sau un spirit; Revoluţia, Biserica, martiriul, fragilitatea umană, poetul sau geniul. Shakespeare, pe de altă parte,

---

[34]Deci, care este verdictul? Nu este Claudel un *poet rafinat?* (Aşa îl numeşte Mme. Sainte-Marie Perrin în RÏYUE PBS DKVX MONMCS) Claudel este un poet rafinat prin tehnică, nu prin subiectul poeziei sale.

odată ce a cucerit un suflet, începe să-i dezgolească toate venele, nervii și oasele cu ferocitatea unui vizir vicios, până când îi dezgolește organizarea individuală. Hamlet este Hamlet, o persoană la fel de reală și unică precum unchiul meu care a murit. Turelure este Turelure, dar el este și Revoluția. Este ca și cum am spune că Shakespeare explorează caracteristicile individuante, iar Claudel diferențele specifice ale sufletelor.

Așa cum am mai spus: așa cum lucrurile sensibile îi servesc lui Claudel pentru a reprezenta stări de spirit, aceleași stări de spirit sunt împăturite ierarhic în simbolizarea altor realități mai invizibile și metafizice.

Aceasta este una dintre principalele caracteristici ale teatrului lui Claudel: aroma sa simbolică. O altă caracteristică conexă este atmosfera de altă lume în care este cufundat.

Există două tipuri de acțiune dramatică: una o numim închisă *și* alta o vom numi *deschisă.* În NOUA DRAMĂ — PRIMARUL DIN ZALAMEA, STEAUA DIN SEVILLA, RĂZBUNAREA TAMAREI, OTHELLO, CYMBELINE, PHEDRE, LE CID etc. — acțiunea este o întrecere a voințelor libere într-o arenă închisă. Întreaga sumă de acțiuni și reacții care alcătuiesc mișcarea teatrală este determinată de fapte cunoscute și vizibile; totul este riguros motivat și proporționat (psihologic) având în vedere personajele și intriga, ca într-un sistem mecanic de forțe. Nu există loc pentru întâmplare și ne-am plânge dacă autorul ar lăsa ceva neexplicat.

Există o altă cale de acțiune, care se găsește, de asemenea,...

Este prezentă la Shakespeare (ROMEO ȘI JULIETA, REGELE LEAR, HAMLET) și la poeții noștri spanioli (EL CONDENA DO POR DESCONFIADO, EL INFANZÓN DE ILLESCAS, EL BURLADOR DE SEVILLA) , dar mai ales domnește în teatrul grecesc, la Sofocle, la Eschil, în acele CHEFORE și EUMENIDE. [35]pe care Claudel a tradus-o atât de viguros ; și aceasta este calea lui Claudel.

Personajele și acțiunea de aici nu constituie un întreg „defect", ci o parte a unui întreg mai vast; ele sunt o parcelă vizibilă a marelui, insondabilului Univers . Voința lor perfect liberă se joacă una asupra celeilalte, dar efectele rezultate, fiind disproporționate și superioare lor, fac să simți în teatru acțiunea concomitentă a unor forțe invizibile: Natura, Subconștientul, Soarta, Fatalitatea... *Providența.* [2]

Potirul amar care o ucide și o sfințește pe Sygne de Coñfontaine, de exemplu, nu provine nici din vinovăția ei, nici din alegerea ei, nici din dragostea ucigașă a lui Toussaint Turelure, Prefectul Poliției, ci din faptul că Papa Pius al V-lea *a venit în mod convenabil* - (providențial) să stea la castelul ei, nu intenționat, ci adus acolo cu forța de vărul ei, George cel Bătrân, care, la rândul său, caută în acțiunea sa oarecum sacrilegică rezultate foarte diferite de cele care s-au produs fatal. În L'ANNONCE FAITE à MARIE, toată nenorocirea și fericirea cumplită a fetei dulci și vesele care ne apare în Prolog provine dintr-un sărut inocent dat unui lepros. Nu dintr-un sărut vinovat, nici măcar dintr-un sărut eroic dat într-o izbucnire de triumf mistic, așa cum au făcut unii sfinți; ci dintr-un impuls naiv și momentan al unei fete nechibzuite și fericite care compătimește o nenorocire enormă și iartă.

Ca o fetiță sărutată de un băiețel.

---

35 Publicat de NRF în 1919.

[8] În Maeterlinck: LA TBESOK DES HUMBLES, capitolele VIII și IX, precum și în LE THACIQUE COTTDIEN, se citesc câteva idei fericite alături de unele paradoxale despre această saetă a poeziei,

Și astfel putem explora aproape toate piesele. Nu fără motiv, una despre rațiunea însăși. Prăbușirea definitivă și bruscă a lui TÊTE D'OR, supraomul, nu este cauzată de puterea dușmanilor săi, ci de o inexplicabilă și trecătoare scăpare a propriilor soldați; crimele lui Isé sunt cauzate de propria sa voință bolnavă, dar cu complicitatea peremptorie a împrejurărilor; iar convertirea lui Béarn, în LA VILLE, cum și de ce se produce? Dărâmarea barierelor și întâlnirea raselor, *faptul evreiesc* - un fapt enorm al timpurilor moderne care nu poate fi conținut pe o scenă - este simbolizat în alianța egoistă a lui Sichel cu Louis, conte de Cofontaine, în LE PAIN DUE. Și o - predeterminare misterioasă, acceptată liber, o vocație la renunțare, împinge fără milă marele suflet al lui Orlan în LE PÈRE HUMÍLIE la o dublă înfrângere și la moartea pentru țara sa.

Scena rămâne *deschisă deasupra.* „Ah! Horatio , sunt mult mai multe lucruri sub cer decât visează filosofia ta." [1] Synge de Confortarne simte aceste lucruri invizibile atunci când, răzvrătindu-se împotriva sacrificiului imens pe care credința și împrejurările nefericite i-l cer, exclamă:

Ce n'est pai moi qui Vai prié (Papa venirii) sous mon toit!

***Mare Dumnezeu!* C'est *ici que Votre principal apare!* [2]**

Y Violaine Verçors când întrerupe un duet de dragoste cu acest strigăt de durere;

***O, que ce mond est grand et que nous y étions seuls!* [3]**

Y Tête d'Or, uleiul dinaintea unui pat de moarte:

[1] HSMLZT, Actul U, Scena I
[2] OTACUL, Actul II, Porcul 134.
[8] Anunțul , Actul II, 88.

—Dar *crezi că există cel despre care vorbesc?*
***—Și tu atingi o rană veche din mine! — Ea există.*[36]**

[36] Tin BOS, act 11, 310; *ib.,* III, 400 - FARTAGE DE MIDI, II, 113.

Y mai multă întârziere, moribundo él mismo.

Pentru că acum* omul *și-a terminat întreprinderea supremă , totul s-a terminat.
Și nu va triumfa
Împotriva puterii care menține lucrurile la locul lor.

Y în sfârșit, lamentabilul protagonist al ROMANULUI PARTAGE DE MIDI:

Și totuși, sunt momente,* știi *, când e ca atunci când simți că cineva te privește neobosit și nu poți scăpa, orice ai face.
De exemplu, dacă râdem sau mă săruți, el este martor. Ne privește chiar acum ¨

Scena este astfel *deschisă de sus.* În celelalte drame, care sunt adevărate teoreme psihologice, firele invizibile care guvernează acțiunea sunt toate strâns înnodate în deznodământ: în acest teatru de probleme metafizice, unele sunt înnodate, iar altele diverg și se pierd în depărtare, ca și cum ar forma o vastă plasă destinată să cuprindă toate ființele, sau mai degrabă Ființa însăși; din care plasă nu vedem decât o plasă cu nodul ei în față și în interiorul ei roiul argintiu al capturii vii; dar credem că celelalte plase și celelalte noduri există și sunt unite cu o precizie egală, dincolo de raza de acțiune a ochilor noștri de insectă. Nu ne îndoim că acest tip de poezie este foarte mare, cu condiția ca partea atribuită Misterului (Maeterlinck nu ne satisface) să nu fie excesivă și predominantă.
Poate că se află în primele drame ale lui Claudel

(TETE D'OR, LA VIUÆ, L'ECHANGE) în care autorul a experimentat, împingând estetica simbolistă la limite. Nu este cazul în marile drame care încep cu PARTAGE DE MIDI. În acestea, supranaturalul creștin puternic afirmat, cu întunericul luminos al credinței, ascunde lumina brută, tangibilă a ceea ce este văzut și atins. Nu supranaturalul popular (deși adevărat) al autos sacramentales-urilor lui Calderón și al dramelor lui Santos ale lui Tirso și, în zilele noastre, al lui Henri Ghéon; ca atunci când poporul spune pe bună dreptate: „Dumnezeu m-a răsplătit, datorez aceasta Fecioarei, această secetă este pedeapsa lui Dumnezeu"; ci un supranatural mai profund, mai teologic, ca atunci când Sfântul Pavel spune: „O, măreție și înțelepciune a

judecăților lui Dumnezeu! Cine poate deosebi căile Tale?" [1]

DUMNEZEU

Paul Claudel este un poet catolic, nu doar poet și catolic.[37] [38]**Este un suflet mistic, iar obiectul operei sale, ca și al vieții sale, este Ființa Supremă. Poezia sa, asemenea Universului, pe care caută să-l interpreteze, este plină de prezența lui Dumnezeu.**

În prima sa dramă, TÊTE D'OR, Dumnezeu nu este menționat nici măcar o dată. Oamenii necunoscuți și tulburători care se agită cu înverșunare în paginile sale poartă pe steagurile lor imaginea Soarelui și a Unicornului, sau crucea cu brațe egale, sau sunt albaștri ca marea seducătoare, sau povestesc legende ciudate în broderiile lor: un bărbat gol luptând cu două mâini cu un bici împotriva vulturului de argint cu patru aripi... discul Lunii, dragoni, pantere care devorează zei, sau trandafiri sau un ciulin.

[37] **Această colosală problemă a palpării supranaturalului, a cărei soluție este suficientă pentru a-i conferi lui Claudel titlul de mare poet, poate fi formulată astfel: *introducerea prezenței lui Dumnezeu în teatru.* Enormul crucifix mutilat din bronz, care îndeplinește rolul unui personaj adevărat (mut și teribil) și nu este secundar, este una dintre marile realizări ale lui Claudel.**

[38] **Există poeți catolici, dar nu în sensul de poeți, în sensul de a fi poeți, cum se spune: Garcilaso, Campoamor...**

bordado. Inima lui Cebes a fost îngropată cu o liturghie sepulcrală mitică de către un grup de *Poreuses des Morts* care au intonat o elegie tristă și pătrunzătoare ca un quejido de fluta. Y el King a jurat și și-a invocat elementele către Dumnezeu :

Spre lumea mării!
Prin nașterea tragică a acestei zile,
De către Forage...
Pe tunetul răsunător și plămânul sulfuros al fulgerului roz!...

Pe *vârtej! Pe liniște!*
***Și prin toate lucrurile teribile...*[39]**

Acest lucru, împreună cu exuberanța panteistă a imaginației, l-a indus în eroare pe unul dintre primii critici, Louis Richard-Mounent, care a scris în pamfletul său PAUL CLAUDEL (paginile 13 și 14): „Opera lui Claudel, mistică în intenție, este de fapt păgână. Atitudinea sa este una de cult panteist." Există însă o expresie spaniolă care ne învață că ceva poate fi prezent aici *prin efectele absenței sale,* „a străluci prin absența sa".

Cum ar putea criticul să nu observe că Dumnezeu este *prezent prin absența sa* în această tragedie, care reprezintă cu o forță brutală și o cruditate eșecul iremediabil al omului lăsat de capul său, al Omului în copilăria sa, al Supraomului misticismului materialist; așa cum soarele este prezent, ca să spunem așa, în întunericul nopții, care nu este altceva decât „vidul lăsat de absența sa"? TÊTE D'OR ar putea fi subtitulată

RĂSPUNS LA NIETZSCHE ȘI BERNARD SHAW

Nici Omul cu M mare (Tete d'Or este un adevărat Supraom, la fel de puternic ca Napoleon sau Caesar), nici toți oamenii la un loc din societate nu pot, potrivit lui Claudel, „împotriva Puterii care ține lucrurile la locul lor", adică Providența. LA VILTÆ, a doua sa dramă, reprezintă deopotrivă, prin vocile stranii ale Inginerului Besmei, Poetul (Cœuvre), Iubirea (Lala), Bogăția și Progresul, și lumina conflagrației revoluției sociale, prăbușirea Orașului Pământesc și supraviețuirea unei forțe umile și persecutate, Religia, reprezentată de Profet sau, în „a doua versiune", mai clar, de poetul Cœuvre transformat în Episcop. Această dramă, care (la fel ca Iliada , moartea Troiei) povestește despre

[39] **TEIA D'OR, actul B, p. 387; *ibid.,* actul B, p. 350.**

marele apus de soare în care orașul pe care îl locuim va fi înghițit, roșu de sânge și flăcări, conține o Teodicee înaltă, amestecată cu teoriile sale economice și politice [40]și exprimată în *versuri* care se numără printre cele mai bune ale lui Claudel.

Teodicee sau Teologie care cu siguranță nu este estetismul sentimental al lui Chateaubriand, deismul vag al lui Lamartine, invocația plină de îndoială a lui Musset sau concepția religioasă huera a lui Hugo, nici măcar creștinismul ușor jansenist al lui Racine și Pascal, despre care Boileau spunea candid că poate pătrunde în măreția misterelor sale teribile"; [2]

---

[40]Iată, de exemplu, teoria monarhiei:

Ce am *învățat din* acești ani de cercetare *și* tulburări *?*
Altfel, principiul sacru al guvernării este principala forță motrice.
Trebuie scos de sub controlul mobilelor sale* „de sub *curiozitatea mâinilor ignorante";
Și încercând să o ascundem, nu* am *mai găsit nicio retragere asurzitoare.
***Fie ca inima unui om, care* este *mai presus de toți* oamenii *, să fie Una.* (porcul 284)**

***AM PomQtns. eh. Dacă, v. îOO.**

Iată mutilarea jansenistă a creștinismului împotriva căreia îl vom auzi în curând pe Claudel tunând.

Din *credința unui creștin, misterele teribile ale ornamentelor scumpe nu sunt susceptibile* _____
Evanghelia din Fesprit oferă din toate părțile doar penitență de făcut și suferințe meritate ...

dar catolicismul parțial, curat, trăit și întreg, eon de dogme mai puternice și măreția sa mai profundă -

Duceți-vă blestemați, în focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și îngerilor lui!

Veniți, iubiții Tatălui meu, și cel ce este flămând și însetat să bea și să mănânce![41]

Nu ai putea șterge o anumită imagine din inima ta.

Și această imagine nu este alta decât cea imprimată pe Unghia Veronicăi.

Are o față lungă și subțire, iar un smoc triplu de barbă îi înconjoară bărbia.

Expresia este atât de austeră încât este înspăimântătoare și atât de sfântă

Că vechiul păcat, organizat în noi,

Tremură până în adâncul sufletului, iar durerea pe care o exprimă este atât de profundă,

Cât de interziși suntem, ca niște copii care își privesc tatăl plângând, fără să înțeleagă: „Plânge!"

Nu avem pâine, o , fiule, cât timp vom avea această durere de mângâiat.

Aceasta este durerea Fiului Omului care a vrut să guste și să poarte crima noastră.
Aceasta este durerea Fiului lui Dumnezeu. [3]

Rămâi cu mine, Doamne, căci se apropie seara și nu mă părăsi!

Nu mă pierdeți cu Voltaire, Renan , Michelet, Hugo și toți ceilalți infami!

[41] CHANDES ODIS, ProcesAìoBoZ, 194, 3 LA VILLE, 253.

Sufletele lor sunt cu câinii morți, cărțile lor sunt lipite de bălegar.
Sunt morți, iar numele lor, chiar și după moartea lor, este otravă și putregai.
Pentru că i-ai risipit pe cei mândri și ei nu pot fi împreună,
Nu să înțelegi, ci doar să distrugi și să împrăștii . - [1]

Este adevărat acest limbaj că suntem pontifical și ahuecado pe care tenían acostumbrados los Román ticos al hablar de Dios al nostru?

Dumnezeu i-a spus Rațiunii: Eu sunt cine sunt
Născut din Mine Însumi, trăiesc prin Mine Însumi...[42 43 44]

- Da, dacă Dios este într-un fel sau altul în opera tuturor marilor poeți, la Claudel Tatăl nostru este cel care este în ceruri, întrucât el cunoaște Revelația și nu este singurul care a interzis Filosofia.

Dumnezeu este aici, și nu doar Dumnezeu Fiul, ci și Dumnezeu Tatăl...
Tatăl și Fiul pe care El îi zămislește și Duhul care face purcedere din ei...
Dumnezeu este prezent și împreună cu el întreaga Biserică... [8]

Dios está en la obra de Claudel comemo ultimo fin del hombre y la cosas.

până la Dumnezeu, SFÂRȘITUL FINAL

Dumnezeu este prezent în opera tuturor marilor poeți, chiar și atunci când este urât, ca în Vigny, negat, ca în Swinburne, calomniat în Leopardi, batjocorit în Heine, blasfemiat în Shelley, insultat în Cardarci; El este prezent cu Iubirea Sa în Ioan al Crucii, cu Cunoașterea Sa în Leo, cu Biserica Sa în Prudentius, cu Premoniția Sa în Verlaine; și în *poeții blestemați,* Rimbaud, Baudelaire și Byron, cu Dreptatea Sa; și cu toate acestea la un loc în Dante. Dacă am fi forțați să-L definim în opera lui Claude Léon, am spune că El este acolo ca Scopul ultim al Omului.

„Scopul suprem al omului în această viață este să-L laude, să-L

---

[42] *Magnificat,* **109.**
[43] **Lamartine, LA CHUTE B'UN ANCE, Willéme. vedere.**
[44] **CORONA BENICNITATIS ANNI DEI, Strasbourg, 118.**

venereze și să-L iubească pe Dumnezeu și, prin aceasta, să-și mântuiască sufletul." Este frumos să vedem în opera lui Paul Claudel acest triplu scop al înțelegerii, afecțiunii și voinței noastre față de Dumnezeu, care corespunde celor trei mari aspecte ale sale de poet metafizic, poet liturgic și poet mistic.

***Lauda,* potrivit Sfântului Toma, implică *cunoaștere și* laudă .[45] [46]Să-L cunoști pe Dumnezeu. Dumnezeu nu poate fi cunoscut în această viață decât prin lucrurile pe care le-a creat. Să cunoști lucrurile așa cum sunt, lucruri care au fost create nu doar pentru ca noi să le folosim, ci și pentru ca noi să le cunoaștem...**

> ***Aux heures vulgaires nous nous servons des choses pour un usage, oubliant ceci de pur, quelles soient.*[47]**

Toată opera lui Claudel a izvorât din setea de cunoaștere și din bucuria de a cunoaște. Dacă se predă Muzei tiranice care l-a transformat în prada ei, este pentru că ea...

> ***Este posedat de o manieră care este inefabilă sur le pouls même de F Etre.* [2]**

Dar este adevărat că sinteza bucuroasă și extatică ce constituie o *Mare Odă* se realizează în febră și exaltare; să nu ne amăgim, citind Lea *Muses* , crezând că *tocmai acest puls al Ființei* semnifică la poet un fel de ontologism sau iluminare. [8] Claudel filosofează solid și nu și-a pierdut nicidecum *încrederea în rațiune,* dezastrul suprem al minților de astăzi, spre care se grăbesc inevitabil cei care

---

[45] **Absența preocupărilor religioase la un poet este adesea un semn de mediocritate intelectuală. Manuel Güvez a remarcat pe bună dreptate acest lucru în ICHTHYS , DISCUTÂND DESPRE ANTOLOGIA POEZIEI ARGENTINIENE a lui Julio Noé . Un poet adevărat nu se naște pentru a fi pozitivist. Este adevărat că unele nume de poeți argentinieni *autentici* , care ar fi rupt uniformitatea seculară, lipsesc din această antologie, credem noi din greșeală: Caillet-Boie, Teodoro Palacios, Alfonso Durán, Jigena Sánchez, Angélica Fuselli, Sara Montes de Oce de Cárdenas, Blanca de Home etc.**

[46] **''Clara rum laude notiti»", (S. Th., 2a. 2». 103, lo.).**

[47] **CONNAISSANCE DE L'EST, p. 164.**

MUZELE, 13 ·

Chiar și atunci când părăsește „1* peaanteur et la logice", puternica imaginație a unui poet începe să se joace ca o mică ehicuela în L'Ouas et LA LUNE, precum și în DBBAM DE A MMSUMMAA NICUT, totuși capriciile sale încântătoare conțin o logică superioară rațiunii, o reflectare a acelei logici creative inefabile care a făcut lumea să joace „Jodens in orbe tenurnm cuneta componeos…".

au început prin a pierde *credința în Credință.* Iată ce i-a scris lui Hirière în 1908:

> ***Nu-mi place tonul nepăsător cu care vorbești despre cele mai înalte facultăți ale minții noastre, ca și cum ar servi doar amuzamentului și recreerii noastre. Ignobilul Renan a scris o mulțime de glume pe această temă și, în urma lui, o bandă de farsori demni de dispreț, printre care nu ar trebui să te amesteci, nici măcar o clipă, ca un om cinstit printre studenți josnici. Faptul că inteligența noastră limitată nu ne oferă o perspectivă clară asupra tuturor lucrurilor, nu este un motiv să nu avem încredere în ea în domeniul în care își are existența.***

exercițiu legitim, detest risipa și disprețul darurilor lui Dumnezeu, în special ale celor mai admirabile... Adevărul este că facultățile intelectuale nu pot fi exercitate fără metodă și fără o minte profund sinceră și calmă. Luați în considerare infinitele precauții pe care astronomii le iau pentru a asigura acuratețea instrumentelor lor. Scolastica, pe principiul lui Aris, instituise odată în această privință o disciplină admirabilă și răbdătoare. De la dispariția sa, am căzut în domeniul romanului și într-un haos de afirmații frivole și impetuoase, în mijlocul cărora nu este surprinzător ca un tânăr să se simtă la început nedumerit .

Cu acest ghid puternic, Claudel caută cunoașterea lui Dumnezeu prin creaturi, *Invisibilia Ipsius per ea quae facta sunt intellectua conspiciuntur,* și mărturisește deschis celor care îi cer opere poetice populare, frumoase și simple, că acesta nu este, ci cu totul altceva, scopul Poeziei [sale.2] ***Când scriu*** **(spune el într-o scrisoare către Tonguee), *ideea frumuseții extrinseci a ceea ce fac sau a plăcerii pe care o pot provoca îmi este complet străină. Poezia, pentru mine, este expresia***

[1] CORESPONDENȚĂ DINTRE JACQUES RIVIERE ȘI PAUL CLAUDEL, **Le Roseau d'Or, 6, I9M.**

[2] **Tonguedee, la sfârșitul cărții sale (1917), și-a exprimat dorința ca Claudel să devină un mare poet popular. Acest lucru este imposibil în vremea noastră. Claudel este prin natura sa artistul „indiferent", așa cum l-a descris Saint-Fumet în aceste cuvinte:**

Evident, când vorbesc despre această calitate excepțională a Artei, care constă în atingerea interiorității spirituale prin radiarea materiei exterioare, nu vreau nicidecum să pretind că aceasta cuprinde întreaga Artă. Susțin chiar că este excepția. Frumusețea care se prezintă în acest fel este o **frumusețe stigmatizată.** *Îmi este atât de dragă doar pentru că îmi arată izvoarele și căile spiritului și pentru că, personal, nu vreau să cer nimic altceva de la Artă. Dar sunt de acord că există* **o** *artă mai comună și mai bună,* **aparent** *independentă de aceste mistere, care atinge o mare majoritate a oamenilor...*

(O ALTĂ IDEE DIN CARTEA „ Trestia de aur", CBONIQLTES, 5.)

de sentimente puternice și profunde; și în al doilea rând, **mijloacele** *acelei campanii de evanghelizare progresivă a tuturor regiunilor inteligenței mele și a tuturor puterilor sufletului meu, pe care o urmăresc din ziua în care am fost convertit* **(13 iunie 1917).**

Și astfel, încă din primele sale poezii, VERS D'EXIL, sufletul său îl caută prin cunoaștere pe acel *Dumnezeu la fel de real și personal precum sunt eu,* care i s-a revelat sub bolțile Notre-Dame de Paris.

Viens avec moi, viens mon Dieu, viens, ardent som meil.[48]

În TÊTE D'OB, el descoperă ruina faptului de a nu o poseda; în LA VILLE și LE REPOS , MJ SEPTISME Jouit explorează marile idei ale religiei naturale, autorității, societății , supraviețuirii sufletului, religiei, cultului, răsplatei veșnice și odihnei duminicale. Și apoi, brusc, după ce și-a înțeles de deplin Teodiceea, izbucnește în inima Teologiei cu LA JEUNE FILLI. VIOLAINE, drama abnegației totale, a sacrificiului catolic, lucrul cel mai de aur și mai mângâietor, misterios și luminos din creștinism , capitolul 12 din Cartea a II-a din KEMPIS, care este și va fi întotdeauna „o piatră de poticnire pentru evrei și o nebunie pentru neamuri".

În L'ECHANGE , victima suferindă, Marta, sora Violainei și a lui Sygne, apare pentru a doua oară. În LE PARTAGE, o dramă intensă a sufletelor, este vorba despre păcat, slăbiciune umană și remușcare. Și apoi, în L'OTAGE, marea dogmă a sacrificiului și a crucii (atât de dragă poeților catolici ai acestor vremuri [și] atât de necesară catolicilor acestor vremuri) reapare în relația sa cu Providența și Istoria, o idee deja sugerată în L'ANNONCE odată cu intrarea Ioanei d'Arc și pelerinajul Annei Verçors și deja tratată în puternica VIE DE SAINTE LIDWINE A LUI HUYSMANS .

În LE PAIN DUR apareu *insipientes, incomposîtdt, sine afecte, sans foedere, sans misericordia,* omul care l-a abandonat pe Dumnezeu (ca în TETE D'OR cei care l-au ignorat), deși nu se pot elibera de prezența lui și fiecare are ceva de spus marelui crucifix de bronz vândut în sfârșit cu patru franci kilogramul, al acelor patru bestii atât de profund introduse; poetice, care au într-adevăr puterea, agilitatea și pasiunea marilor feline și, de asemenea, dorința lor, rece performanță între gratii (oh, Lumir, este inutil, sufletul a fost creat

---

[48] **VEZI EXILUL, în tonul IV al lui Tüunz.**

[3] **Rannunn, JOB LE PMMSHNZ. Petar, MYSTEHE DE LA CHABTTE FIE JEANNE D'ABC. Jannes, Po MME D'AN** Is.

pentru infinit!) și în ale căror suflete crima înflorește cu naturalețea și logica irupei din lagună. În LE PÈRE UMILIE , copiii acestei lumi stau în contrast sublim cu copiii Bisericii, iar în ei, durerea, exemplul, maternitatea și iubirea umană purificată - mari înmuieri de inimi - anunță sublim „zorii incerti ai convertirii". Nu există nicio operă de Claudel, nici măcar lucrările sale mai puțin importante, precum aceasta, în care o sublimitate amețitoare să nu erupă la un moment dat, sau de multe ori, precum o străfulgerare: într-o tăcere, o frază, un strigăt, un gest, în râsul lui Lumir de la sfârșitul Actului II (LE PAIN DUR), în acel „Non, petit frère" amar și emoționant al Papei Pius al IX-lea către Fratele Francisc (LE PÈRE HUMILIE , p. 85), în aluziile întunecate și puternice ale *Cantate à trois voix.* Atmosfera lui Claudel este una de grandoare, iar adevărul poetic este însăși respirația sa.

Și în final, după un ciclu glorios de poezie liturgică, am descoperit marile probleme psiho-teologice care au reapărut în PANTOFUL DE SATIN cu o nouă formulă poetică, mai surprinzătoare decât primele . Claudel trăiește ca să-l recunoască pe Dios.

Doamne, cât timp mai va fi?
Cât timp voi mai sta în întunericul acesta? Vedeți, sunt aproape înghițit! Întunericul este locuința mea.
Întunericul Inteligenței! Întunericul Sunetului! Întunericul Privării de Dumnezeu! Întuneric Activ care sare asupra ta ca o panteră,
Și Fhaleine disiar adânc în măruntaiele mele, și mâna Mamei Morții pe trupul meu! Întunericul inimii mele rele![49]

Și astfel, când lumina pământului și luminile sunt descoperite în creaturi, la alma mater se află în Magnificat soberano;

Binecuvântat fii Tu, Dumnezeul meu, care m-ai izbăvit de idoli și care mi-ai făcut să mă închin numai Ție, nu lui Isis și lui Osiris,
Sau Dreptate, sau Progres, sau Adevăr, sau Divinitate, sau Umanitate,* sau *Legile Naturii, sau Artă, sau Frumusețe,
Și cine nu a permis <Texistir să existe toate aceste lucruri care nu sunt, sau golul lăsat de absența ta.
Ca sălbaticul care își construiește o canoe și din această scândură suplimentară îl modelează pe Apollo,
Astfel, toți acești vorbăreți de cuvinte, cu surplusul lor de

[49] *Magnificat,* 132, *Les Muses,* 33.

adjective, s-au transformat în monștri fără substanță .
Mai goi decât Moloch, mâncători de copii mici, mai cruzi și mai hidoși decât Moloch.
Au un sunet, dar nu au voce, un nume, dar nu au persoană,
Și duhul necurat este acolo, umplând locuri pustii și toate lucrurile goale.
Doamne, m-ai eliberat de cărți și Idei, de Idoli și preoții lor,
Și nu ai îngăduit ca Israelul să slujească sub jugul bărbaților efeminați.
Știu că Tu nu ești dumnezeul morților, ci al celor vii.
Nu voi onora fantome și păpuși, nici Diana, nici Datoria, nici Libertatea și taurul Apis.
Și **geniile voastre,** *și eroii voștri* **,** *marii voștri oameni și* **vocea voastră** *, cea mai mare oroare a tatuajelor care sunt atât de sfidătoare...*
■ • ** Que m'importent vos fables..,* [1]

[L] cunoaște și a-L lăuda. S-a născut poet, stăpân și captiv al unui dar singular oferit de Creator, un dar de care poate abuza.2 Scopul acestui dar al poeziei – care nu este altceva decât puterea și bucuria intensă a cunoașterii intuitive, *contemplarea* **, naturală marelui poet, la fel de înaltă ca cea a înțeleptului și a doua după contemplarea supranaturală a sfântului – este de a elibera toate creaturile de datorii.**

[1] *Magnificai,* **85.**

[2] **El are prețioșii alejandri cu care are un dar de ani de zile eliberat lui Dumnezeu talentul pe care l-a primit.**

Ia înapoi talentul pe care mi l-ai dat

Bancherul nu îl vinde; nu are statut de mijloc legal de plată și nici curs de schimb.

Am purtat, am arătat peste tot acest ajutor ciudat. Niciun negustor nu l-a onorat și nimic nu s-a născut.

Nimeni nu i-a recunoscut fabricația sau materialul. Știu doar că o simt grea în mână. Nu am stricat-o; când vii mâine, îți voi aduce piesa întreagă.

Profită și tu de asta! Uite-l. Ia-l înapoi. Știu că ești lacom. Tu, care culegi roadele unui pământ aspru și barbar, ia înapoi toate bunurile pe care mi le-ai luat!

¡Señor, are **talentul** *pe care l-am dat!*
N-are bani, nici mărunțiș, **nici** *curent. Nu a dat nimic. Onorându-l, oamenii i-au făcut cu ochiul și l-au lăsat* **deoparte** *. Lynx al majordomului și al servitorului, știu că ești un stăpân lacom și exigent. Profită direct de el.*
Totul e **în regulă,** *nu i-a cheltuit. Ia-i, ai încredere în el, ciudat. Niciun* **bancher nu** *-i va accepta,* **niciunul, și deja sunt îngrijorat.** *Aș prefera să te văd negociind cu el.*

Nu mă poți cumpăra de pe urma lui. Pactul s-a terminat. Vreau timpul liber al fiului meu. Sau, altfel, vreau – cu atât mai rău pentru leneș – pedeapsa pentru leneș.

(Versiunea J. DEL R.) de laudă pe care o datorează Creatorului prin bunul-simț, este să împărtășească pâinea Frumuseții transcendente cu toți frații lor:

O, sobă, nu voi spune că primești vreo lecție de la natură; tu ești cel care îi impui ordinea ta. Tu, luând în considerare toate lucrurile!...

...Așa cum Dumnezeul sfânt a inventat totul, bucuria ta constă în a poseda numele Lui.

Și cum spunea el în tăcere:* „Lasă-o în pace" *, așa repeți și tu , plină de iubire* (o, Muză), *cum o numea el,

Ca un copil mic care scrie pe litere* „Ce este?"*... Tu (O, Doamne, văd acest pământ care este creația Ta inocentă.

Izbăvește-o de jugul celor necredincioși, necurați și amoriți! Căci ea a fost făcută pentru Tine și nu pentru el.

Izbăvește-o prin gura mea de lauda pe care ți-o datorează și, asemenea unei fete păgâne care tânjește după botez, fie ca ea să primească din toate părțile autoritatea și Evanghelia!

Nu mi-ai dat niciun sărac de hrănit,* nici *niciun bolnav de îngrijit.

Nu pâine de frânt, ci cuvântul care este primit mai complet decât pâinea și apa și care se dizolvă în suflet.

Dă-mi voie să-l pot produce din cea mai fină substanță a inimii mele. [1]

Nu există în opera lui Claudel o altă idee mai repetată și mai apreciată că acesta este vechiul adevăr al *filosofiei perene.*

[1] **Dios no me ba dado pan trebuie să plece din nou,**
Templo que haeer, ni enfermo que vendar, Tan only la mission de ver salir El sol cada manana sobre el mar.

Nu mi-a poruncit să învăț cum să mor bine, ci cum să trăiesc și m-a făcut să dau cuvântul inteligibil formei și ce să spun, știind cum să-l spun.

nis, **mai ales în Marile ODE care conțin în principal «estetică; pentru că acest milionar al gândirii este foarte sărac în *idei,* adică nu și-a investit imensa avere în monede de cupru, ci în zece sau doisprezece diamante cu o mie de fațete și ape foarte curate.**

ODELE sunt cinci mari poeme pline de o înaltă inspirație pindarică. În ele este definită mai bine toată *poetica lui Claudel* decât în criticii săi, mai bine decât în cartea intitulată ARTA POEZIEI , care este un eseu despre filosofie; deși nu este prost intitulată, pentru că, în realitate, filosofia, teologia, estetica și chiar metrica lui Claudel sunt una; și „cu acest om teribil, cum spune Tonguédec, ești obligat să te întorci continuu la principii" [1] *Muzele,* prima odă, este expresia vibrantă și înflăcărată (în mijlocul unei conflagrații de concepte și imagini) a intoxicației poetice, a fenomenului inspirației: o expresie care se regăsește în *Muza care este grația,* a patra odă, și geamăna și complementul ei, o adevărată dramă psihologică a luptei dintre Israel și Înger, dintre poet și puterea tiranică invizibilă care l-a pus în stăpânire încă din copilărie, alegându-l dintre oameni:

> ***O, pasiune pentru Cuvânt! o, retragere!* o, *cumplită singurătate ! O, despărțire a tuturor oamenilor!,,.***
> ***O, soră! O, șoferule! O, nemilostivule, cât timp mai vei mai fi?***
> ***Chiar și atunci când sărbătoream un copil mic, erai tu. Și acum, pentru totdeauna, rămân acest om unic și ciudat, plin de griji și trudă.*** [2]

¿Para que sirve más un contador
Que para Hevar cuentos, llevar cuentas, Pluma a la mano, sea en prosa o verso,

Llevar las cuentas por Caja o Major, Partida double, deficit o rentas Suyas, de Bémberg, o del Universo?

(J. HL R.)

[1] **În articolele LUI PAUL CLAUDEL, TEOBIȘNITA DE ARTĂ, publicate în STUDII, 1926.**
[2] ***Mutul care este Crace,* 138-140.**

Aşa

7o muză inexorabilă a căruia poetul a implorat ca prânzul să facă un poema para los hombres (pag. 1261, mine tras que ella, que es la gracia, le demand una empresa no humana, agobiante y ciclópea.

> ***Îmi ceri întreaga lume! Nu sunt întreg dacă* nu sunt *întreg cu această lume din jurul meu. Îmi ceri întregul meu sine! Îmi ceri întreaga lume !***
> **Ca și *în trecut, magistratul efectua sacrificiul bouului,***

porcului și oii,
Și eu, lumea întreagă, trebuie să o conduc spre sfârșit cu o hecatombă de cuvinte!

Spiritul și apa **canta materialul și spiritul pe care rodea, ciñe și pătrunde ca apa, pământul (pero de qué magnificencia luxosa ha florecido la elemental ale goría, simplu și obscura ca mar și spiritul, și ca ellos profunda y multiplicei) și canta the íuentecilla canora of the propio espíritu unida al mar [1] que es Dios, al cual corre la tierra y el sabor.**

Și eu
Am o voce și ascult și aud zgomotul pe care îl face.
Și creez apă cu vocea mea, ca apa care este apă pură, și pentru că hrănește toate lucrurile, toate lucrurile se reflectă în ea...

Magnificat **os, triumful suveran și precaut al poetului care, împlinit cincizeci de ani, aruncă o privire radiantă asupra frumuseților vieții sale (care tocmai s-a perpetuat în fiul său) informată de credință. Unele dintre cele mai frumoase pagini scrise vreodată — [Olande] ! este marele cântăreț al mării, mai mult decât Claudel și Heine. Claudel a văzut marea în frumusețea ei, Claudel în sublimitatea ei. Ce este „o simfonie marină", acel capriciu satiric AL LUI PIOTEAE, scris în timp ce îl citea pe Eschil în mijlocul Oceanului Indian și despre care se poate spune că „dacă ordinea este plăcerea rațiunii, dezordinea este încântarea imaginației"?**

Teme precum paternitatea, cerul înstelat, Fecioara Maria, liturghia catolică, propria convertire și misiunea poetului sunt toate prezente în această odă, tumultoasă ca o jubilație, revărsându-se ca un torent.

Casa Închisă, **cu frumusețea sa mai liniștită și senină, revine încă o dată la profunda Misiune a Poeziei. Poetului i se reproșează natura închisă a artei sale și începe să reflecteze asupra vocației sale, care îl îndatorează întregului Univers. Universul nu este infinitatea haotică pe care romanticilor le-a plăcut să o imagineze și despre care Pascal spunea: „tăcerea eternă a acestor spații infinite mă înspăimântă", [50]ci mai degrabă o Casă Închisă, casa Tatălui Nostru în care trăim fără frică și unde toate lucrurile sunt în ordine și ne aparțin. Și sufletul poetului trebuie să fie închis pentru a conține, conform misiunii sale, Universul „inelizibil și finit". În patru picturi superbe care amintesc de Sibilele lui Michelangelo, poetul descrie cele patru virtuți cardinale care îi înconjoară sufletul: Puterea la Sud, Cumpătarea la Est, Dreptatea la Vest și Prudența la Nord, ca o proră.**

Procesiunea *pentru salvarea secolului nou,* care încheie cartea, este o poezie liturgică solemnă și simplă, un „Crez complet al tuturor lucrurilor vizibile și invizibile"...

A arăta respect este a doua parte a scopului omului și ' potrivit maestrului meu, Toma d'Aquino, acesta constă în a simți superioritatea altuia și a traduce acest sentiment în acțiuni, adică *supunere și ascultare.2* Respectul *față* de Dumnezeu este exprimat în cultul intern și extern , acesta din urmă fiind liturghia.

Claudel este mai mult decât Louis Mercier, Thomas Braun și Francis Jammes ; el este marele poet liturgic al timpului nostru, martor la credincioși a unei profunde mișcări de devoțiune față de liturghie. În cartea sa de aur, CORONA BENIGNITATIS ANNI DEI (1916), precedată de CHEMIN DE CROIX (1915) și POEMES DE GUERRE (1915) și urmată și completată de LA MESSE LABAS, FEUILLES DE SAINTS, SAINTE GENEVIEVE, POEMES AU VERSO etc., Claudel ne-a oferit un an liturgic impregnat de poezie, un misal iluminat, o colecție de ode religioase de o rară frumusețe, încărcate

---

[50] **REFLECȚII, II, pp. g. BC.**

[1] **2a. 2ce. 81, 20.**

[8] ***Pietre Sacre — Cartea Binecuvântărilor — Georgienii creștini și rugăciunile cotanice.*** **Vezi în NOUVKLLS Rzrus F*»». CAIS (iulie 1935), conferința exhaustivă a marii savante Charlea de Bos despre *Le cycle liturgique dans ¡mucre de Paul Claudel.***

de viață, experiență, doctrină și foc liric sacru, *„un jar din cădelnița Ta ”,* cum spunea Darío. Sunt patru trăsături simple și puternice , culori vii fără clarobscur, țesături groase fără pliuri și chipuri grave fără riduri sau gropițe precum Sfântul Ivo din Catedrala Chartres, dar ce vigoare au fizionomia sfântului și cea a sufletului poetului îngenuncheat, în acele rugăciuni, meditații și cântece scrise în versuri neregulate (nu spun aritmice)!

cos) a los que Claudel ha añadido inocentes rimas que acaban de darles el sabor ingenuo de las secuencias me dievales! Vă rugăm să vă rugați lui San Pablo al patronajului dumneavoastră și să vedeți cum este inspirat de spiritul sfântului și de inteligența pe care a scris-o în epistolele sale. Hay alli doce figuras de Apostles care parecen doce înregistrate în lemn:

Pierre cel dur, cu fruntea lui mare și cheală, care înjura în timp ce își strângea pumnii...

Mielul lui Dumnezeu, care ai făgăduit împărăția ta celor violenți,
Adună-l pe slujitorul Tău, Pavel, care-Ți aduce zece talanți...

Sfântul Jacques a pierit în Spania la sfârșitul lunii iulie, ucis de sabie.
Între cele două luni arzătoare, zace întins, cu capul tăiat...

Sfântul *Iuda, care nu s-a temut să poarte același nume ca Iuda, Fără onoare și titlu, el consimte să fie invocat doar pe bază simplă.*

Sfântul protector al cauzelor pierdute, roagă-te pentru noi, Sfinte Iuda!

Barthélemy nu a fost mutilat și niciuna dintre mâini nu-i lipsește.
Nu i-am legat picioarele lui VA, nu i-am tăiat limba.
On fa tiré de son jourreau comme un saber et fon a mis au vent.
Îngerul însângerat al Domnului și omul stacojiu care era înăuntru... [1]

Există acolo o Cale a Crucii, făcută *și* plânsă de multe ori înainte de a fi scrisă, unde noi, catolicii, recunoaștem imediat suspinele noastre și pe Hristosul și Fecioara noastră, și nu pe Hristosul și Fecioara din descrierile Patimilor lui Victor Hugo, de exemplu.[51] [52] care ar putea fi la fel de ușor numiți Hippolytus și Hechnae, nici cei sculptați din memorie de Leconte de Lisie în CHEMIN DE CBOIX [53]Rece ca marmura. Acestea trăiesc

Nous, puisqui'ils ont pris la tunique et la robe sans couture,
Levons les yeux et osons regarder Jésus tout pur.

Ils ne vous ont rien laisse, Seigneur, ils ont tout pris,
La véture qui tempt à la chair, comme jourd'hui
Cojocul călugărului este smuls, iar vălul fecioarei consacrate este **rupt .**
Am luat totul, nu a mai rămas nimic în spatele căruia să se ascundă...

---

[51] **COKONA BENICNTTATIS ANNI DSI, passim.**
[52] **Aceasta este LEGENDA VEACURILOR, SFÂRȘITUL LUI SATAN, DUMNEZEU...**
[53] **Scrisă pentru afacerea unui pictor, un prieten, și inclusă în POE WES TRAUQUES, 1884.**

Ce, ăsta e Iisusul tău! E o glumă. E plin de vânătăi și mizerie.

Este sub jurisdicția psihiatrilor și a poliției.

„Tauri pingues obsess unt me, Libera-me, Domine , de ore canis".

El nu este Hristosul. El nu este Fiul Omului. El nu este Dumnezeu.

Evanghelia Lui este o minciună, iar Tatăl Lui nu este în ambele.

E un nebun! E un impostor! Lasă-l să vorbească! Lasă-l să tacă!

Valetul de aici, Anne l-a pălmuit, iar Renan l-a sărutat. Au luat totul. Dar sângele stacojiu a rămas. Au luat totul. Dar rana care explodează a rămas! Dumnezeu e ascuns. Dar Tu rămâi [un om al durerii] .

Dumnezeu e ascuns. Doar fratele meu a rămas, plângând!

Cele douăsprezece stații ale acestui CHEMIN DE CHOIX (asemănător celor douăsprezece ode și meditații din LA MESSE LABAS) sunt unite ca douăsprezece perle printr-un fir teologic solid și constituie probabil cele două mari poeme mistice ale timpurilor moderne. Unde ar fi putut această imaginație catolică și această inimă arzătoare să învețe o teologie atât de fină? Unde dacă nu în Biserică?[54] [55]Claudel se simte ca acasă în Biserică. A studiat planurile sale mistice în superba proză a * LE DÉVELOPPEMENT DE L'ÉGLISE*, a cântat despre frumusețile sale arhitecturale în *L'ANNONCE*, L-a găsit pe Dumnezeu în ea și îi cunoaște toate unghiurile și mecanismele interne, colțul întunecat al confesionalului , lampa pâlpâitoare. Când contempla Natura, îl vedeam vorbind instinctiv în forme ritualice; acum sufletul său metafizic este sătul de simboluri și, asemenea unui maestru de ceremonii pentru venerarea lui Dumnezeu, organizează slujba sentimentelor. * *Domne ne, dilexi decerem domum tuce...* * Suntem foarte departe* de

[54] **STAȚIA DDEIEME, pag. 131.**

[55] **Temeiul doctrinei și instinctul catolic al acestui poet laic sunt remarcabile. Vezi CORUMTONDANCE , pp. 66, 111, 127, 139. (Ed. Pión.)**

Solemnitatea bombastică a romanticilor este atât de mistică, ei știu atât de multe **despre biserică, în care intră *pentru a explora împrejurimile,* cam ca un turist protestant. Claudel a intrat în ea pentru a *se ruga.* Bisericile și sfinții despre care cântă au intrat la rândul lor în viața sa de zi cu zi și îi simte ca fiind familiari. Zâmbește vorbindu-le ca atunci când îi încredințează Pruncului Iisus din Betleem toate nenorocirile pe care le cunoaște, chiar și...**

Le commis sans avenir, Fécrivain que comprend qu'il n'y a pas de talent,

când ne face să râdem cu apariția neașteptată a Sfântului Iosif;

care într-un punct sunt auréole sur la tête, dar o vieille casquette en peau de lapin, ..

***sau* când spune cu umor energic despre Sfântul Iuda, patronul cauzelor disperate:**

Iuda este cel care îl salvează cu un fir de păr și îl trage în rai
Omul de litere, Fassassin și Fata de la bordel. El este doctorul pe jumătate măcelar care despică ca și cum ar fi folosit un cuțit.
Păcătosul care are diavolul în trupul său și al cărui suflet poate fi obținut doar prin pielea sa_____
Și nu mai mult decât Satana însuși, izbucnește preotul rău.
Care în fiecare dimineață în Fautel e criminal și de trei ori trădător!

Religia a intrat în viața poetului, sunetul se amestecă cu pregaria, piciorul și buna dispoziție se întemeiază intim, ca în acest act de fe tan vivo și uneori brutal.

Tu Însuși ai fost Cel care a spus că pot mânca din trupul Tău.

t Recaeré» de ajeaiplv *Dans Figli»»* de X, de V. Hugo, en Facnxzs B'AUTOMXK.

scris celtic. Ce net pas moi tout de même qui fai inventé
Pourquoi douterais-je un moment când votre parole este clară?
Soyez tout seul, ô mon Etieu (car pour moi ce n'est pas mon affaire)
Responsabil pentru această enormitate.

Întregul spectru al emoțiilor umane, de la un zâmbet la un plâns, împreună cu falanga infinită a tuturor dogmelor creștine, de la Iad la Pruncul Iisus, și exprimate cu forța și vivacitatea minunată a acestui discipol al lui Shakespeare (cf. CORRESPONDANCE AVEC J. RIVIERE, 142), defilează prin opera sa liturgică. Și odată cu ele, natura cu anotimpurile sale schimbătoare și viața omului cu miile sale vicisitudini, întotdeauna un mare poet sintetic. Ceața îngroapă Parisul, iar el se roagă Oficiul Morților în Notre-Dame pe 2 noiembrie.

Și sper din tot sufletul că Iadul nu este pentru mine, nici **steaua invizibilă .**
Totuși, este posibil!
Fie ca Iadul să fie posibil pentru toată veșnicia, și asta e de ajuns!
Și am citit cu amărăciune FOffice și Fesser unul **după** *altul, cu aripile lui mari și disperate.*
Psalmul cu strigăte lungi, verset cu verset, și obsecrare intercalată cu F
Prin cele nouă lecturi teribile...

Veți vedea și traseul prin zăpadă care duce la La Misa del Gallo, tatăl care își îndrumă întreaga familie și care poate fi încântat de întunericul nașterii sale.

El, care ne iubește atât de mult, cine nu ne-ar iubi de partea lui?
Și cu lacrimi în ochi, l-ar fi luat în brațe pe bietul băiețel...
Și dacă cineva se mai îndoiește, să se dea **deoparte** *și să verifice*
Această lucrare, în care am compilat profețiile pentru el de la Moise încoace...

Și când tot ce oferim mai sus este dat Fecioarei:

Eu, care îl am doar pe Fon, mă bucur că v-am adus aici.
Ca un bun slujitor, stau afară noaptea...

Cu dragoste, ajungi să decizi lucruri nerezonabile;

Dar chiar și ***atunci când Tu (o, Doamne) greșeai, eu tot spuneam că ai dreptate, o, Tatăl meu!***
Cu* eternitatea *pe care o administrezi, cu damnare și Iad,
Există un lucru, Dumnezeule Suprem, un lucru pe care Tu nu-l poți face!
Mă împiedică să te iubesc!

Uneori, tandrețea atinge sublimitatea, într-un imn extrem de tandru și teologic dedicat Fecioarei de *Chaut de Marche en Noël,* comparabil doar cu sublima *Vergine santa figlia del tuo figlio* din cântul 32 din *Paradiso.*

Ode religioase printr-un miracol de inspirație, deopotrivă foarte personale și *catolice* (universale), care sunt deopotrivă ale lui Paul Claudel și ale mele, vocea eternă a Bisericii Catolice cu timbrul unui fiu francez al secolului al XX-lea. Cât de bine s-a inserat Claudel *(Memen to pour le Samedi soir)* în lista marilor teofani care cântă slava lui Dumnezeu de-a lungul secolelor:

Psaume d'Asaph, „Parce qu'Eternelle est Sa misé ricorde”
Psalm dat copiilor lui Core pentru lira decacordă
Un psalm al regelui David când se ascundea în peștera Adulam...
Un psalm al regelui Solomon când Templul a fost distrus ...

și după parcurgerea imnurilor sacre - Simeon, Zaharia , înălțarea vocii Preasfintei Fecioare Maria

ria, Te Deum al lui Augustin și Ambrozie, vociferație în Sinoadele ÍOA ale Crezului Sfântului Atanasie - exclamă plin de bucurie și mândrie] în cele din urmă:

> ***Cântecul pătrunzător al orfanului, suspinul în casa surdului***
> ***Și latină a lui Paul Claudel în zilele din urmă. Poem de Paul Claudel pe care l-a compus în Asia. Departe de ochii tuturor oamenilor, în vremea marii apostazii!...***

Floarea acestei poezii liturgice, care este a noastră catolicilor „ad uram nostro rum tantum", [56]este probabil acea mică carte scrisă în Brazilia în 1918, LA MESSE LA BAS (douăsprezece ode care comentează cele douăsprezece părți ale liturghiei), pe care când voi fi preot o voi lega în piele de marocan și o voi pune pe masă, lângă Kempie.

Pentru că, desigur, cu mai puțină substanță teologică și mai multă substanță psihologică, mai subiectivă și mai puțin dogmatică decât elevațiile marilor mistici creștini, totuși doar numele lui Buenaventura , Ioan al Crucii, Dante, Prudentius și Fenelon ne vin în minte atunci când căutăm aceste poezii religioase deosebite, frații lor sau genealogia lor.

Există, în sfârșit, un bun miros de adevărată smerenie (*rugăciunea pentru ziua darurilor,* ce frumusețe!), evlavie filială și înțelepciune, atitudine de „rob nedemn" care l-ar fi făcut pe autorul Exercițiilor Spirituale Rituale să zâmbească, în toate aceste meditații asupra imnului Calvarului al Sfântului Benito și a celui al Sfântului Scolastic și în acea odă dedicată Sfântului Francisc Javier dedicată lui Francisc James, atât de originală și adevărată, al cărei sfârșit este ca un apus de soare:

> ***François, căpitanul lui Dumnezeu, și-a terminat caravanele; Nu mai are încălțăminte în picioare și trupul îi este***
>
> ***mai uzată decât lenjeria lui intimă.***
> ***A făcut ce i s-a spus să facă, nu totul, ci ce a putut:***
> ***Că îl întindem la pământ, că nu mai poate.***
> ***Și e adevărat că China e acolo și e adevărat că el nu e în ea:***
> ***Dar, din moment ce nu poate* intra *, moare în fața lui.***
> ***Se întinde și își pune breviarul lângă el.***

---

[56]„Pentru că nu suntem creștini nu putem înțelege tot ce se află cu siguranță în acest Imn extrem de frumos *către Sfântul* Sacrament", i-a spus Jacques Rivière în 1919 pictorului André Lotte, cu perspicacitatea sa critică obișnuită. (Coast Bank, p. 182.)

El a spus: Isus își iartă dușmanii, își spune rugăciunea.
Și calm ca un soldat, cu picioarele lipite și corpul drept.
Închide auster ochii și se acoperă cu semnul Crucii...

În toate aceste *aplicații ale sentimentelor se găsește* o sursă de doctrină curată și idei magnifice, o înțelepciune a catolicității care pătrunde și înviorează acțiunea. Poeziile sale merită prețul, așa cum sunt.

¿Qué tengo yo que mi amistad procuras?

o el

Dumnezeule, nu mă simt mișcat să te iubesc...

TE IUBESC

Ne-am născut să-L iubim și de aceea Îl cunoaștem și Îl venerăm mai întâi. Iubirea este scopul suprem. Iubirea lui Dumnezeu încununează întreaga operă a lui Claudel, care este în esență mistică. De la VESS D'EXIL, în care, din Shanghai în 1895, tânărul poet a cântat cu vocea lui Verlaine în alexandrine muzicale (Claudel, marele detractor al alexandrinului) dorințele inimii sale, create pentru Dumnezeu, care se simte neliniștită până când se odihnește în Dumnezeu, până la scenele din Ï£ SOCLÌKK (1925), în care, prin vocile lui Le Père Jésuite, Don Camille, Dona Prouhèze, Dona Musique și

Rodrigue discută subtil cum, la fel ca Léon IteíjreO și Raymond Lino, Claudel a simțit și a exprimat întotdeauna o dorință pentru *o Iubire care nu este iubire,* așa cum spunea Sfântul Francisc. Întreaga sa operă este plină de poezii religioase sau ascetice, cum ar fi odele dedicate Sfinților Coroanei , SAU mistice, precum Cântecul Faustei și *Cântecul Camerei Interioare,* de exemplu.

La pierre sous l'autre pierre, et mon œuvre dans voire œuvre,
et mon cœur în inima ta, și la pasiunea din inima plină a orașelor, [1]

„Dragostea trebuie arătată mai mult în fapte decât în vorbe . ” Poetul, după ce L-a cunoscut pe Dumnezeu și L-a lăudat și L-a venerat, s-a dedicat *slujirii Lui* și a devenit Apostol, cu o slujire a sufletelor. Dacă prin cunoaștere a devenit *un hoinar al întregului pământ al lui Dumnezeu,* nu a fost pentru a se opri asupra acelei desfătări rafinate a cunoașterii, asupra acelei pofte a înțelegerii pe care Bourget ne-a descris-o în COSMOPOLIS și LE DISCIPLE, asupra diletantismului *care distruge o pădure străveche pentru* a face o cutiuță prețioasă. Voința Sa își recunoaște datoria față de toți oamenii:

***... Fous ne** m'avez pas donné de pauvre à nourrir; nor de malade à panser,*
Nu pâine de frânt, ci cuvinte...
Și fiecare dă ce poate...
Fă-mă să fiu printre oameni ca o persoană fără chip și a mea
Vorbind peste ele fără niciun sunet, ca un semănător de tăcere, ca un semănător de întuneric, ca un semănător **de** *biserici.*
.. Mi-ai făcut mintea un vas inepuizabil precum cea a văduvei din Sarepta.
Nu doar pentru mine, ci pentru orice bărbat care vrea să-și pună buza acolo... [157 58]

Și îndatorată în primul rând celor mai apropiați, vecinilor ei, *proximii. Am atâta compasiune* — i-a scris ea lui Rivière — *pentru tinerii* care, *ca și mine, au făcut primii pași în întunericul murdar al învățământului universitar. Ne-au lipsit primele principii… E atât de ușor să demolezi și să te îndoiești, e atât de lung, în schimb, să faci și să*

[57] *La Muse qui est la Grâce,* 134.
[58] *Le Mai-an Fermée,* 163, 167. — Ne-am abținut în mod deliberat.

construiești!

Emoționanta poveste a convertirii lui Jacques Sivière la Dumnezeu, îndrumată de Claudel, este bine cunoscută. Așa cum Claudel a primit la Beijing, în 1907, prima scrisoare de la tânărul critic și editor al NRF, care implora ajutor în mijlocul întunericului său, perioadă în *care operele lui* Claudel *fuseseră o rază de speranță timp de un an,* tot așa Claudel, dacă e să-l credem pe F. Lafèvre, a primit sute de scrisori de la suflete moderne sărace și pierdute, care îl consideră maestrul lor.[59] [60]

De fapt, el este unul dintre cei mai mari artizani ai acestei incontestabile Renașteri *catolice* , numită ambiguu de ziarele liberale (atunci când o numesc), *o Renaștere spiritualistă* în literele și artele europene , în care Péguy și Psichari au fost precursori, iar Maritain, O'eon, Denis, Chesterton, Belloc, Fumet și alții sunt tovarășii săi.

Locul tău este marcat* — i-a scris el lui Jacques Rivière — *alături de Patmore, de Péguy, de Chesterton și, îndrăznesc să spun, alături de mine însumi, printre scriitorii a căror misiune este să refacă o imaginație și o sensibilitate catolică, ofilite acum patru secole, grație triumfului literaturii pur seculare, a cărei corupție supremă o vedem în zilele noastre...

să traducă toate aceste texte (deschise cititorului argentinian educat) pentru a nu se amesteca în domeniul altcuiva, domeniul profesorului Bat tistesa, traducător onest și devotat al lui Claudel, care le dăruiește treptat ca pe un dar regal lumii hispanice.

[60] lucrarea lui ICHTHYS , IP 60 (1926), sub titlul „ *Angoarea lui J. Rivière"* , Julio Noé a rezumat frumos corespondența dramatică dintre luxul risipitor și bunul prieten care îl ajută să se întoarcă dureros în casa tatălui său, unde avea să moară la scurt timp după aceea, în 1920. Această corespondență este una dintre cele mai bune cărți de apologetică ale timpurilor noastre și, cu siguranță, cea mai distractivă și interesantă dintre toate.

Toată reprezentarea lumii **— spune el în altă parte —** ***(știință, artă, politică, filozofie) pe care ne-am format-o acum patru secole este perfect păgână. Dumnezeu pe de o parte, lumea pe de altă parte, nicio legătură între cele două. Cine ar bănui, citindu-i pe Rabelais, Montaigne, Racine, Medière, Hugo, că un Dumnezeu a murit pe cruce? (Asta trebuie absolut să se termine... Nu există o separare radicală între această lume și cealaltă*** **— îi spune el lui M. A. Cingria —**[61] ***despre care se scrie că au fost create în același timp (creavit cuneta simul), dar că unitatea catolică este constituită din ambele, în sensuri diferite; precum acea carte, despre care se spune că este scrisă deodată „înăuntru și în afară*... Cauzele declinului Artei Sacre pot fi rezumate într-una singură: divorțul, a cărui consumare dureroasă a avut loc în secolul trecut, dintre propozițiile Credinței și acele puteri ale imaginației și sensibilității care aparțin în mod eminent artistului...***

Pentru că într-adevăr, scopul artei, după acest mare artist, nu este de a realiza emailuri *și* camee, picturi frumoase pentru podoaba și încântarea oamenilor eleganți.

Obiectul poeziei, **scrie el,** [2] ***Nu este vorba, așa cum se spune adesea, de vise, iluzii și idei. Este această realitate sfântă, în mijlocul căreia ne aflăm. Este universul lucrurilor vizibile, la care Credința adaugă celălalt univers al tărâmurilor invizibile. Tot ceea ce ne privește și la care privim noi. Toate acestea sunt opera lui Dumnezeu, care formează materialul inepuizabil al poveștilor*** **și** ***cântecelor celui mai mare poet, precum și ale celei mai sărace păsări . Și așa cum perenul filosofic nu inventează, în maniera marilor romane țesute de Spinoza și Leibniz, ființe abstruse pe care nimeni nu le văzuse înaintea autorilor lor; tot așa există o „poezie perenă" care nu-și inventează temele, ci le stârnește veșnic pe cele pe care le oferă creația. Una dintre caracteristicile esențiale ale marii poezii este „catolicitatea"...***

Iată că auzim din nou, după mulți ani de poezie mutilată, vocea măreață și întreagă care i-a vorbit lui Dante . Dacă acest lucru este adevărat, Couver are dreptate, iar misiunea poetului în această lume este mult mai mare decât cea a inginerului din Béarn. [62]**Este inferioară celei a preotului, dar superioară celei a industriașului. Preocuparea lui nu este legată de lucrurile eterne, ci de cele**

---

[61] ***Lettre sur la Decadence de FArt Sacrée,*** **în REVUE DES JEUNES, 1919.**

- DENTE, NRF, 1920.

[62] **PRIVELIȘTEA .**

temporale, ci de a readuce eternul.

Je ne puis rien nommer que «**T** *éternel*
La feuille jaunit et le fruit tombe, mais la feuille dans mes vers ne perit pas,
Nici murul fructului, nici trandafirul printre trandafiri...

Misiunea sa este ca cea a „vicarului din sacristie care primește banii pentru liturghii și pâinea și vinul care urmează să fie transformate”.

IV. LUCRĂRI REPREZENTATIVE

Rămâne să spunem câteva cuvinte despre cele trei lucrări tipice ale lui Glande!, cea din tinerețea sa simbolistă, cea din - maturitatea sa clasică și ultima lucrare neterminată.

CAP DE AUR

Fructe noi, fructe verzi, aspre de digerat. Dar ce suc, ce aciditate, ce pulpă, ce parfum! Senzația inconfundabilă și delicioasă de a fi în aer liber, în fața unui poet adevărat și în afara celor patru pereți ai Retoricii, în fața acelui băiat de 21 de ani. Personaje din afara Istoriei și Geografiei, mișcându-se într-o regiune onirică stranie de ireală (Simon Agnel, Cassius, Tribunul Poporului, Prințesa, Cebes, Pedagogul, Dezertorul, Maestrul Cavaleriei, și împușcături, gonguri, tobe, steaguri fantastice și frazeologie orientală cu vocabular european și stilul Sfintei Scripturi amestecat cu Fauburgul parizian) așa cum și-ar dori autorul, incapabil să pună în mișcare sufletele separate ale oamenilor, sufletul omului, dezorientându-ne în legătură cu tot ceea ce pentru el este accesoriu:

Nu știu anul, ora sau țara.
Dar știu că Eulalia încă râde
râsul ei auriu **este crud și etern.**

TÊTE D'OR este aventura tragică a omului singur, a Omului împotriva Naturii lucrurilor; este Drama Neputinței Omului. [63]Chiar dacă este un Supraom , așa cum este Simon Agnel, cel cu Cap de Aur. Dacă îi luăm pe Napoleon, Cezar sau Alexandru - cei mai mari dintre acei oameni în care natura pură pare să-și fi dat maximul și floarea - și îndepărtăm tot ce este variabil, superficial, *circumstanțial,* ca și cum am curăța straturile unei cepe, până ajungem la centru, la esența metafizică, la rădăcina tuturor calităților sale, la *Nume,* la *Ideea* care îl rezumă, și apoi încercăm să explicăm acel suflet al sufletului său cu imagini senzoriale, îl vom avea pe TÊTE D'OR, acel personaj larvar și profund, care,

[63]**L'HOMME IMPUISSANT (Montaigne, Faris, 1927) este în primul rând cartea pe care dezamăgitul domnul Charlea Richet tocmai o publicase (variațiuni pe o temă de Sbopenhauer) și care ilustrează cu grație, *pe de altă parte,* ideea profundă a poetului nostru.**

lipsit atât de definiție, cât și de nume, este numit succesiv Simon Agnel, Tête d'Or și Regele. Și pentru ca această interpretare să nu pară arbitrară (chiar dacă în a doua *versiune* a acestei drame, scrisă de două ori, este clar conturată), iată ce cred că văd în opera lui Claudel: în acel *monstru al întunericului* , cum l-a numit un critic: [1]

O, Cap de Aur la răscruce* — spune în Magnificat — *iată, ai altceva de vărsat în rugăciunea ta decât sângele tău deșart și jurământul de pe piatra celtică!

O, zei fără ochi ai anticilor, , . ! [2]

Y en L'OTAGE, vorbind de Napoleon:

...Și forța nu poate înlocui sacrificiul.

După cum puteți vedea la acest om, de îndată ce ia un lucru, este obligat să ia tot restul.

Și să recucerești lumea în fiecare clipă pentru a asigura un singur pas...

—Și cum a așezat acest om nou pe locul gol?

***t* Louis de Mondadon, în ETUDES, 1913.**
[2] *Magnificat,* p. 104.

—Nu stă jos, dar îl vezi îngrijorat și în picioare!

—Tot ce aparține unui singur om. Împăratul tocmai s-a epuizat pentru totdeauna... [1]

Drama, sau poemul, sau orice ar fi (Claudel nu a numit-o niciodată dramă), este compusă din dialoguri grandioase, lirice, acompaniate de o orchestră numeroasă, aproape fără acțiune. Primul act este extazul ambiției și al energiei nestăpânite (căci și pasiunile umane au extaze precum cele divine), precum cel al lui Napoleon cadet când, la vârsta de 18 ani, l-a văzut pe Ludovic al XVI-lea și pompa sa intrând în Paris. Al doilea act este geniul în acțiune, care preia puterea aproape într-un mod înfricoșător și se confruntă cu prima sa neputință: Moartea, care îi răpește prietenul. Al treilea act este prăbușirea întreprinderii ciclopice

din mâna Întâmplării, acea întâmplare ticăloasă de care Napoleon se plângea atât de mult pe Sfânta Elena.[64] [65]Chiar dacă geniul ar fi fost învins de dușmanii săi, ne-am putea imagina totuși un alt geniu, mai mare, care ar ieși în cele din urmă victorios. Dar cel mai mare dușman al Supraomului este lipsa sa de infinit, limitarea sa, finitudinea sa iremediabilă. Adică, motivul pentru care Omul nu se poate lipsi de Dumnezeu este că el nu este Dumnezeu.[66]

---

[64] **Ï/OTSCB, p. 73, p. 163 (a doua versiune, actul II).**

[65] **MBMOBLAL M SANTA ELENA de către Contele de Las Cases, passim.**

[66] **În aceeași dramă, ideea centrală este exprimată frumos de Cebes, aflat pe moarte: foamea de Dumnezeu de care suferă în mod necesar sufletul uman:**

> **Caes, uva *bas.*—**
>
> **Un mi-ar da.**
> **Dar cui să i-o dau? Nu.**
> **Către cel care este la fel de slab ca mine.**
> **Nimic imperfect nu mă poate satisface, pentru că nu sunt suficient pentru mine însumi.**
> **Îl caut pe cel care este perfect drept și adevărat.**

Cât despre *chestia cu monstrul întunericului...* Într-o zi ne vom răzvrăti împotriva lui Triarte („că fără claritate îți lipsește totul*") și vom scrie o *Odă Întunericului.*

Conform celebrului paradox al lui Aristotel1 , artistul care păcătuiește împotriva artei – spre deosebire de omul care păcătuiește împotriva prudenței – nu este hulit dacă păcătuiește la fel de mult pe cât ar fi dacă ar păcătui fără intenție. „Ca un gramatician (comentează Aquinus) care a comis în mod deliberat o barbarie". Or, obscuritatea lui Claudel nu provine din lipsa de educație secundară, nici din lipsa de retorică, bun gust și stăpânire a limbii, ca în Ahnafuerte-ul nostru2, ci dintr-o dorință nobilă de a „exprima inexprimabilul" conform formulei simboliste și dintr-o mare putere de sinteză poetică, nu mai puțin decât din elevarea intelectuală a subiecților săi. Claudel este obscur ca Eschil, Ioan al Crucii și Dante. Cine a citit cântecele 29-32 din *Purgatoriu* și îndrăznește să spună că sunt clare, să arunce prima piatra asupra lui Claudel. Când se ocupă de realități precum Dumnezeu și sufletul uman, a fi prea clar este suspect, pentru că aproape întotdeauna înseamnă a fi superficial. Să lăsăm gloria clarității în seama lui Voltaire și Anatole France.

Ca să poată fi perfect bun și să-l iubesc și eu.
Sunt doar un copil. Cap de Aur! Dar îți spun, există * în mine,
Ceva mai în vârstă decât mine,
Și își are originea în sine și își caută sfârșitul, indignată împotriva rațiunii și împotriva simțurilor mele slabe și îmi face viața amară...

Și toți oamenii sunt doar oameni săraci.
—Dar crezi că există cel despre care vorbesc?
Defectul LUI OB . — Atingi și o rană veche din mine!
Există.

[1] ETH. AD NICOM., I, VI, cap. V, § 8: „Et qui volúntate in arte offenderit, ei est anteferendua quant qui invi tua; in pradentia, contra..."

[1] Este o frază a lui Fani Cronssac, citată de Puig, în lucrarea sa *A.VTOLW;;*, volumul X.

epidermică, care este a lui, și nu o smulgeți* ca să o dați poeților care Îl posedă pe Dumnezeu.

NB — Când apăr sau iert obscuritatea lui Claudel, mă refer la opera sa poetică și exclud cartea filosofică *ART PORTIQUE* în primele sale două părți, * Connaissance *du Temps* * și * *Connaissance au monde et de soi même*,* o carte care nu-mi place, deși mă interesează. Dacă lui Claudel i-ar fi păsat prea mult de ceea ce se spunea despre el, nu ar fi trebuit să publice niciodată acel exercițiu gimnastic al puternicului său intelect în starea sa amorfă, * ART PORTIQUE* , nici poate *TÊTE D'OR, *premiere version*,* nici multe dintre capitolele din * CONNAISSANCE DE L'EST*, o carte de călătorie cu adevărat singulară . Să nu ne gândim nici să încercăm să rezumăm această oribilă și îndrăzneață elucubrație asupra problemei cunoașterii și a celei a ființei și cine știe câte altele, despre care doar o lectură eroică poate da o idee. Asemenea mersului pe fluxurile de lavă neagră și chinuită care acoperă versanții Vezuviului, atât de urâți (și totuși care necesită o căldură miraculoasă pentru a-i vomita totul), lectura acestei cărți ar fi insuportabilă dacă nu ar fi densitatea plumburie a stilului personal ali rimo, un aliaj miraculos de aur și bazalt, de imagini proaspete și clare nou-născute cu cea mai abstrusă tehnicitate metafizică, atât de bine lucrate încât cusăturile sunt imperceptibile. Un anumit grad de căldură este necesar pentru a realiza acest lucru. Concepții dinamice, [67]concepții carteziene—

---

[67]**Dinam lita: *Am văzut că materia nu este cauza* mișcării, *ci că mișcarea, dimpotrivă, este cauza acestor diverse aranjamente cărora le dăm numele de com mun al materiei...* (p. 167). Cartezian; *...așa cum materia își dovedește prin mișcare principiul, mintea își mustră prin conștiință. Ambele sunt doar două moduri de a se deosebi de Heu...* (158). Mai mult, multe propoziții care par erori (Dieu est *la substance et Cime Figage)* (178) nu sunt o diferență a tehnicismului „o mai mare mueneia a tehnicismului. Claude| ■busa cuvintelor ca proprietar nn, adică ca poet. Se știe că la un poet adevărat cuvintele nu au o valoare definită și aritmetic invariabilă, „nu că sunt valori variabile în funcție de context."**

***La mot ne comporte point de mort; or, la mot est* un *itot de moi-même* (173). Dovada este aici trimisă de Claudel**

Mari idei scolastice, sinteze îndrăznețe, cunoștințe de filologie, cosmologie, psihologie, teodicee, fizică, astronomie și ontologie – dar cine le va recunoaște supuse acestei chimii teribile, distilate în alambic și folosind ca mijloc de raționament, sau cel puțin de exprimare, metafora în locul silogismului?

Problema reprezentării, **metafizica cunoașterii, pe care Balm o expune profund în capitolele X, XI, XII și XIII, cartea I din Filosofia fundamentală, analizându-i pe Sfântul Toma și Cajetan, și pe care Claudel a asimilat-o într-un mod poetic cine știe unde în cursul lecturilor sale intense (Platon, Sfântul Augustin, Sfântul Paul, Sfântul Toma și Sfântul Grigore sunt amintiți aici) este fundalul acestei îndrăznețe speculații *extraformante ;* că, dacă a fost bogatul minereu (așa cum cred) din care a provenit aurul Marilor ODE, binecuvântat fie el, cu gangă și tot.**

În orice caz, nu este o lectură potrivită pentru studenții de retorică sau filosofie, care nu au timp liber. Da , DÉVELOPPEMENT DE L'EGLISE . Este un poem didactico-simbolic în proză despre arhitectura sacră.

Imobilizare

Este o dramă istorică și teologică (o dramă a filosofiei istoriei și a vieții unui sfânt în același timp) care are trei acte și cinci personaje. Fiecare act este împărțit în două scene, iar fiecare scenă este un dialog lung propriu-zis, un colocviu între două personaje. Această simplitate elementară a tehnicii, combinată cu bogăția conținutului intelectual și grandoarea

a nemuririi sufletului. Să o analizăm. Este cea adevărată. Dar naibii de chestia nu a dat nicio sallo. Din nou, două pagini mai târziu , doctrina tomistă despre individuarea îngerilor, indicată într-o frază scurtă și fericită: Comme *la chaleur diffère de Jo électricité et cdle-ci de la lumière par* le nombre *des vibration/ qui les produit.. c'est ainsi que les espèces spirituelles différentes entre them,* tm *mge de Fature, par Je chiffre indissoluble* ctn

10$

Figurile oamenilor, asemănătoare granitului, au ceva ciclopic și provin direct din arta greacă. Este o piesă elefantină .

Întunericul a dispărut parcă (deoarece doctrinele filosofice și politice, în loc să fie declamate de personaje ca în LA VILLE, sunt încorporate în acțiune), dar întreaga dramă este încărcată de semnificații care vor scăpa celor needucați, iar cu fiecare lectură, se dezvăluie noi profunzimi. Să luăm în considerare, de exemplu, acel personaj amar, cu voință de fier (întrucât Sygne și Turelure au fost studiate temeinic de Tonguédec), vicontele Agenor de Coúfontaine. Acest realist teribil și patetic, cu buze albe, este mai mult decât EMIGRANTUL LUI BOURGET ; el este Ancien Régime care se confruntă cu Revoluția în trup și suflet. Coúfontaine este Taine - sau Maurras. Urând Revoluția în nedreptățile , cruzimile și roadele ei, el nu o urăște la rădăcină: ateismul, separarea de Dumnezeu, singura sursă de autoritate legitimă. În dialogul magnific pe care îl poartă (Actul I, Scena II) cu Papa Pius al VII-lea, contemplăm Biserica și Politica vorbind una cu cealaltă - un dialog etern - și înțelegându-se doar parțial; și vedem cum aceleași cuvinte sună și vor suna perpetuu diferit în urechile credinciosului și ale necredinciosului.

Nu crede Coúfontaine? La o privire mai atentă, Coúfontaine - crede, dar nu *își pune credința în Dumnezeu.* El lansează o provocare sacrilegică la adresa Providenței: apoi crede.

***Moi, quoi que* Vous *fassiez, fai pris mes sûre teas. ..*[68]**

Puterea invizibilă care guvernează istoria, Cauza fără cauză ce stă deasupra mecanismului slab al cauzelor noastre, prima Cauză pentru care nici măcar întâmplarea nu este accidentală, este aici forțată să intervină prin intermediul unei dileme. Și iată, Dumnezeu, care prin sacrificiul necunoscut al unui suflet nevinovat poate restaura o monarhie sau salva un Vicar, acceptă provocarea nesăbuită și intervine în felul său liber și misterios, cerând martiriul lui Sygne, al treilea termen divin al dilemei sângeroase.

Finalul acestei drame pare prea crud și sfâșietor. Dar poetul a vrut să facă un suflet să urce pe Calvar până la limitele puterii umane. Într-o scrisoare către M. de Pawlowski, redactor-șef al REVISTEI COMOEDIA (5 iunie 1914), autorul spunea:

Am *repetat acest bis odată pentru totdeauna că era adevărat*

[68] **Actul I, pagina 81,**

pentru U Annonce: **there** ***are no pas des saints que f ai voulu présenter, mais des faibles réatures humaines aux prises avec la Cróce...***

Miracolul Harului Divin nu constă în a ne face viața ușoară, ci în a o face victorioasă; nu în a o face naturală, ci în a o face supranaturală. Ar fi fost ușor ca Sygne de Coúfontaine să moară spovedită și după ce a primit împărtășania, iertându-și călăul și primind vizite cerești, precum Mihail în LĂNCI DE ONOARE; dar aceasta are micul dezavantaj că nu se întâmplă întotdeauna așa în viață, unde uneori o întrebare teribilă apare la căpătâiul muribundului, obligându-ne să ne refugiem în credință. Un dramaturg singular de comedii, acesta, care ne obligă la sfârșitul unei drame să facem un act de credință. Ah, cu siguranță Claudel nu scrie pentru a distra oamenii și a-i face pe cei blazați să râdă!

Nu sunt poet
Et je n'ai aucun souci de vous faire rire ou pleure, ni que vous
Aimiez sau non ma parole, mais aucune louange sau blâme n'en altère la pudicité.
Je sais que suis ici avec Dieu... [69] [70]

Așa cum Shakespeare ne obligă la sfârșitul piesei REGELE IXTER să facem un act natural de credință și să spunem cu tărie: „Deși toate acestea ni se întâmplă, cum s-ar putea întâmpla, și Lear înnebunește și Cordelia moare, totuși virtutea trebuie aleasă în locul viciului și aș prefera să fiu Cordelia decât Generila"; tot așa Claudel ne obligă să expirăm cu un oftat când se termină L'OTAGE , un act supranatural de credință: „Fidelis antera Dens est qui non patietnr vos tentati supra id quod potes." [1]

SUFLERUL DE SATIN

Este primul act al unei drame (sau acțiuni spaniole , cum numește autorul această poezie care se îndepărtează de atâtea ori de ceea ce numim în mod obișnuit *dramă)* care va avea patru. ■

---

[69] **Îmi amintesc de un *precept* din Teoria literară a adolescenței mele , Moren Larmz, altfel o carte foarte bună: *În tragedie... crima trebuie întotdeauna pedepsită... iar virtutea exaltată...* (capitolul 37). Preceptul este în contradicție cu Shakespeare și cu viața.**

[70] ***La Maison Enchisă,* 156.**

Acum, ce se poate spune despre o dramă din care se cunoaşte doar un sfert şi o dramă atât de complexă şi de contrară obiceiurilor noastre teatrale, în care nu numai că unităţile de timp şi loc sunt mai neglijate decât la Shakespeare, [2] ci chiar

[1] Cu fiecare dintre personajele care rămân în viaţă la sfârşitul operei L'OTAGE, Trelere *şi* Papa, Claudel a realizat două drame noi : La PAIN Otra (acţiune în 1850) şi LE PB» HUMILIE (acţiune în 1870); mai puţin măreţe ca subiect, dar la fel de prodigioase ca prima din trilogie datorită profunzimii ameţitoare a sondării psihologice şi a grandorii megalitice a agoniştilor.

" Scena acestei *drame* este *lumea şi* se petrece în Spania *la sfârşitul secolului al XVI-lea,* dacă nu *cumva* la *începutul secolului al XVII-lea.* Autorul *şi-* a permis *să comprime ţări şi epoci, aşa cum, la o anumită distanţă, multe lanţuri muntoase diferite alcătuiesc un singur orizont..."*

***glumă , atât de justificată în esenţă,* îl recunoaştem pe poetul care râde de culoarea locală a romanticilor; (cine n-a râs de notiţele lui Hugo de la sfârşitul lui Ruy Blas, care dovedesc că toate *detaliile* sunt riguros spaniole, când substanţa dramei melodramatice şi copilăreşti este la fel de spaniolă ca mine, sau mai puţin?). Îl recunoaştem, zic eu, pe poetul care scria la începutul lui L'ANNO:**

„ *Acţiunea se desfăşoară într-un Ev Mediu convenţional, aşa cum şi-ar fi putut imagina cei din Evul Mediu Antichitatea."*

***Şi* acest Ev Mediu şi această Spanie sunt, în esenţa lor, mai adevărate decât Hugo, Gautier şi Mérimée la un loc, precum şi decât Iulius Cezar.**

Unitatea de acțiune este compusă dintr-un fir roșu, un fir verde și un fir alb care apar, dispar, se împletesc, se separă și se pierd; o dramă ale cărei personaje sunt evident simboluri concrete, nu mai în maniera lui Tête d'Or sau Ture lu re, ci mai degrabă în maniera autos sacramentelor, în maniera lui „Orphée, Eurydice, le Vitrier, les Bâchantes" de Cocteau, o dramă enormă și inegală, mai sublimă și grotescă decât cea A LUI HERNÁNI , ale cărei personaje sunt un martir iezuit, un sergent napolitan, o femeie de culoare, un chinez, o statuie a Fecioarei, un înger păzitor, niște nobili, regele Spaniei și două femei misterioase care au două nume diferite (Dona Prohuèze sau Dona Berveille, Dona Musique sau Dona Délices) și al cărei cadru este Spania secolului al XVI-lea, „sau mai degrabă lumea".

Ei bine, printre altele, se poate spune:

1. Stilul lui Claudel și-a păstrat și maturizat magnifica frumusețe verbală: trebuie doar să deschizi cartea și să citești monologul iezuitului (Ignazio de Aeevedo?) legat de corsari de catargul vasului naufragiat în Marea Caraibelor, plin de poezie conceptuală și teologie subtilă.

2. *Că* intuiția simpatică a sufletului uman, proprie - dramaturgului, nu l-a abandonat în cei șaizeci de ani ai săi și cuvintele lui Don Baltasar (scena XIII), imagine a datoriei, care fiind infidel misiunii sale a hotărât să moară, simplu, blând și profund, mușcând ca loviturile de pumnal.

3. Că cel care cântă lucruri măreț — al mării, al cerului înstelat, [al] deșertului arzător, al iubirii pentru —

Shakespeare este mai roman (și mai inocent) cu anacronismele sale decât Ventura de Vega și Alfieri la un loc.

[Noi] , cititorii lui Claudel, știm că în el este adevărat strigătul lui Don Rodrigo privind balustrada:

Que j'aime ce million* de chose* qui existent ensemble! *Il* n'y *a pas d'âme si blasée* en gui *la vue* de cri *immense ron cen n'éveille pas une faible mélodie..,

Către iubirea lui Dumnezeu, „morul", misiunea poetului, sacrificiul total, Harul invizibil – a fost martor la marea grandoare epică a Spaniei catolice și a descoperirii acesteia în secolul al XVI-lea. Cât de diferiți sunt acești cuceritori ai lui Claudel (vezi superba izbucnire lirică a Beyului Spaniei și a Cancelarului, scena VI) de acei alți cuceritori stridenți din cromolitografiile lui Heredia:

> ***Ca un stol de șoimi râiferi din oseriul lor natal, obosiți să-și îndure necazurile arogante din Polos de Moguer, drumarii și căpitanii au continuat, beți de un vis eroic și brutal...***[71]

4. În cele din urmă, Claudel, care îl întâlnise pe Rimbaud la 18 ani cu TÊTE D'OR, pe Verlaine și Mallarmé cu VERS D'EXIL, pe Eschil cu L'OTAGE, pe Dante cu LE REPOS DU SEPTIÈME JOUR și L'ANNONCE și pe Pindar cu MARILE ODE, l-a întâlnit pe Calderón (rămânând în același timp Claudel metafizicianul) cu această piesă de morală. Ale cărei personaje, în care se disting abstracțiuni personificate (har, natură, concupiscență, iubire... ca în Calderón, Gândire, Vanitate, Idolatrie, Moarte), diferă însă de cele ale lui Calderón prin faptul că sunt enigmatice, în timp ce cele ale spaniolului sunt stereotipe. Întregul act ne lasă copleșiți de întrebări, ca (cu scuze pentru comparație) un roman de Lerroux. Există un servitor chinez zgârcit, viclean și subtil al lui Don Rodrigo, care este o încântare, CU latina sa de laică și umorul său de Sancho, un adevărat *personaj comic în stil Tirso* renăscut, dar care este o încurcătură de mistere. De ce refuză să fie botezat? De ce este imposibil să moară fără botez? De ce simte o asemenea groază față de Dona Prouhéze? De ce, totuși, este ea cauza fugii sale?...

Deci, dacă așa stau lucrurile, întreb și concluzionez: de ce să scrii o dramă și să publici doar *primul joma da?* Claudel nu a fost niciodată un diletant și are 60 de ani serioși... Presupun că Claudel a scris o dramă dificilă pentru prietenii săi și ne dă prima piesă ca să ne putem gândi la ea.

> ***0 mon âme! le poème n'est point fait de ces let tre» que je plantate comme des clous, mais du blanc qui reste sur le papier...*** [1]

Claudel le-a cerut întotdeauna prietenilor săi reflecție și muncă intelectuală și a răspuns oarecum nepoliticos când i-au spus:

---

[71] **În LES TROPHÉES (1357) sonetul *Leí Conquérants și,* mai ales, lungul poet* care poartă același nume.**

„Spune-ne o poveste (întreagă) și fă scena să tremure sub vârtejul comediei perfecte! De ce ne trădezi? Pentru asta ți-am plătit taxele de școlarizare la Colegiu? Ca să vii și să adaugi prostiile tale la cantitatea de lucruri pe care nu le înțelegem?"

Claudel, zic eu, a răspuns aspru, așa cum spunea Hegel că ar trebui să o facă artistul cu publicul: [2]

Je n'ai pas à faire de vous, à vous de trouver vo tre compte avec moi.

Așadar, poezia trebuie să fie un logogrif? Deloc . Dar nici o cârciumieră care stă la povești cu primul trecător, ci mai degrabă „o fată foarte frumoasă, cinstită, discretă, ascuțită, retrasă și care se reține în limitele celei mai înalte discreții... pe care multe alte fecioare, care sunt toate celelalte științe, au grijă să o îmbogățească, să o șlefuiască și să o împodobească. Mai mult, este o prietenă a singurătății... și nu dorește să fie etalată pe străzi, nici publicată la colțurile piețelor, nici în adâncurile palatelor", dacă e să-i dăm crezare unui cunoscut al ei, Don Miguel de Cervantes.

Vila Devoto, 1928.

[1] *Muzele,* **17.**

[2] **Hegel, EsTHmquE (trad. Bénard, volumul IV,** *fArtist).*

*** Iată un rezumat al vieții** *exterioare* **a marelui poet .**

Claudel (Paul-Louis Claudel-Marie) s-a născut pe 6 august 1868 în Villeneave, un mic sat de trei sute de suflete din departamentul Aisne, unde unul dintre străstrăbunicii săi fusese preot.

Fiul unui curator ipotecar, și-a petrecut copilăria într-o serie de orășele de provincie. În 1882, familia sa s-a mutat la Paris, unde una dintre surorile sale a studiat sculptura cu Rodin. A studiat la Liceul Louis-le-Grand, iar mai târziu la Facultatea de Drept și la Facultatea de Științe Politice. S-a convertit în 1886. A intrat în serviciul diplomatic și s-a asociat cu Étienne Mallarmé și simboliști. Din 1893 până în 1900, a călătorit în Statele Unite, a ocupat funcția de consul adjunct la New York, director al consulatului din Boston, s-a întors în Franța și a plecat în China, întreprinzând importante misiuni diplomatice la Stangai, Puyehue și Beijing, și întorcându-se în Franța prin Siria și Palestina. A trăit o perioadă cu benedictinii din Ligugé .

Din 1901 până în 1905, a doua călătorie în China, călătorii în Japonia și India, întoarcerea în Franța și căsătoria cu Reine-Marie Perrin, fiica unui arhitect.

În 1906, o a treia călătorie în Orient, la Beijing și Tiananmen, și înapoi în Franța prin intermediul căii ferate transsiberiene

Din 1910 până în 1915, consul la Praga, Frankfurt și Hamburg, expulzare din cauza războiului, întoarcere în Franța prin Norvegia, Suedia și Anglia, expulzare din patrie din cauza invaziei germane, Bordeaux, Paris.

Din 1915 până în 1925, misiune în Italia pentru calea ferată paralelă 45, ministru

plenipotențiar la Rio de Janeiro, unde a finalizat două negocieri importante, întoarcere în Franța prin Antile și New York, ministru plenipotențiar la Copenhaga, membru al Comisiei SIESVIG, ambasador în Japonia timp de patru ani.

În prezent, 1926-1928, ambasador la Washington, unde tocmai semnat delicatul *referendum* tarifar .

Are cinci copii. (MOBCEUX CHOISIS, 1925).

Chinela satinată[LXXII]

Accesibil tuturor, dacă nu prin conținut, atunci prin preț , marele poem dramatic la care poetul francez a lucrat timp de cinci ani, hotărât să realizeze un „rezumat al întregii sale opere", așa cum i-a spus lui Lefèvre în 1924, a fost în sfârșit publicat în două volume de NRF. O parte din acest poem (sau „Acțiunea spaniolă în patru acte") a apărut în avanpremieră în 1925 în ROSEAU O'OB , urmată de o ediție fastuoasă ilustrată de pictorul catalan José M. Sert. Dacă este rezumatul întregii sale vieți în ceea ce privește culmea inspirației și a artei, cu siguranță cred că este așa, iar posteritatea va spune; dar este evident că este rezumatul întregii sale opere în termeni de îndrăzneală arhitecturală, suflu de sinteză și fuziune a tuturor motivelor și elementelor diverse ale poeziei lui Claudel, atât de întreprinzătoare în decursul celor patruzeci de ani ai săi, atât de tenace înnoitoare, atât de *descoperitoare,* călătorie pe glob și aventuroasă precum marele amiral genovez despre care Claudel tocmai a scris o operă cu Milhaud, pe care Reinhardt a pus-o în scenă la Berlin.

catolică, descoperitoare, cuceritoare, teologică , mistică, senzuală și războinică a secolului al XVI-lea și-a chemat geniul, captivat de lucruri mărețe; iar pentru a o descoperi, Claudel a plasat în centrul ei o poveste simplă de dragoste și eroism. Determinat să desăvârșească Universul, să unească supranaturalul cu lumea naturală, așa cum Columb a unit Indiile cu Europa, Claudel a explorat încă de la începutul operei sale dragostea, unificatorul tuturor lucrurilor, dragostea umană și dragostea divină. Tema iubirii umane care, prin puterea creșterii și a ascensiunii, devine dragoste divină l-a atras pe Claudel în L'ANNONCE și LE PÈRE HUMILIE ; tema crucii și a martiriului iubirii umane înaintea

[LXXII] **Paul Claudel, LE SOULIER DE SATIN, 2 voi., Gallimard, Paris, 1930, 20 fra.**

datoriei, care duce la sfințenie, a izbucnit în L'ANNONCE și L'OTAGE ; luptele profunde ale iubirii trupești și ale iubirii legitime au dat naștere LA L'ECHANGE și PARTAGE DE MIDI, laude ale unui suflet puternic, neliniștit în dorința sa de a se depăși , ȘI ordinii providenței în istoria națiunilor, LA VILLE. Toate aceste elemente substanțiale, cele mai puternice din teatrul tuturor timpurilor, unite cu un flux enorm de elemente accesorii și decorative, culminează în această operă, plasată sub semnul lui Shakespeare și al lui Dante, *Magni Parentes.* A fost nevoie de un teolog și de un mare poet pentru a scrie Faustul catolic, epopeea modernă care a eșuat nu din lipsă de poezie, ci din lipsă de teologie la Goethe, care avea să lucreze în zadar timp de douăzeci de ani la al doilea Faust , ca și cum ar fi simțit vag că primul, cu toată grandoarea sa, lăsa subiectului o marjă mai mare decât lumea.

Avem aici într-adevăr problema eternă a dorinței insațiabile a inimii umane, întruchipată în problema romantică a iubirii imposibile, a iubirii care se lovește de bariera inflexibilă a datoriei și a legii, pe care Rousseau, G. Sand, Foscolo și Goethe [nu] pot decât să o rezolv prin sinucidere sau adulter (nu există iubire imposibilă, iar dacă există, trebuie să mori), soluție a hoțului sau a dezertorului care face din acea mare creatură a lui Dumnezeu mama crimei.

Dar există o alta, marea voce a adevărului:

> ***—Un tel désir in'a-t-il été donné pour le mal? O urmărire dacă fundamentale, comment peut-elle être mauvaise?***

Soluția este diferită și există o singură soluție ascunsă.

[1] WETTHESS LCIBEN, **Dre BAJUVESW ȘI NBTSC SE GRĂBESC.**

Acesta este Harul. Da, nu există iubire imposibilă, nu există bariere în calea iubirii creștine, pentru că, hotărâtă să moară mai degrabă decât să încalce ordinea, dacă iubirea sa este oprită în loc de Dumnezeu însuși, va sări în sus către Dumnezeu însuși.

Domnule Rodrigo. — ***Eu sunt*** **cel care** ***a scris despre acea Piatră măreață, legea care ne desparte?***

Domnule Camilo. — ***Dragostea râde de legi.***

Domnule Rodrigo. — ***Asta nu-i împiedică să existe. Când închid ochii, asta nu distruge soarele.***

Domnule Camilo. — ***Dragostea își este suficientă sieși!***

Don Rodrigo. — ***Și cred că nimic nu e de ajuns pentru iubire! Ah, am găsit ceva atât de măreț! Iubirea este cea care ar trebui să-mi dea cheile lumii în loc să mi le ia!***

Orice e posibil, dar îmi vine greu să cred că atâția băieți germani s-au sinucis după ce l-au citit pe Werther. Totuși, să recunoaștem că sofismul e destul de bine pus la punct. Au pus o forță enormă, iubirea, împotriva unei bariere indisolubile, căsătoria, și ne-au spus zâmbind: ***„Nu-i așa că nu există altă opțiune aici decât să distrugem unul dintre cei doi?”*** **Dar Claudel introduce de sus al treilea element al dilemei, Harul, care sparge pereții sufocanți ai gropii în care erau închiși, și ce seninătate există pur și simplu odată cu intrarea aerului și a luminii cerului! O poezie** ***revigorantă*** **, a numit-o Fumet, în revista CfUTEino, 1931.**

Creștinul știe că Legea nu este bariera, ci calea grea către Libertate și Fericire. Însă omul căzut nu poate împlini Legea singur, mai ales în timpul marilor furtuni. Totuși, Harul este ușor disponibil tuturor celor care îl doresc, cel puțin harul de a cere har, puterea de a se ruga. În această dramă a poetului harului, în care pasiunea și voința se întâlnesc cu forța a doi cicloni și se ciocnesc ca doi lei de-a lungul vieții a două ființe într-o luptă impresionantă pentru a le face sfinți, harul este cel care va veni chiar în momentul în care ispita este supraomenească, conform...

marea făgăduință („tentatio *vos non apprehendit nisi hu mana”)* ; și rugăciunea este cea care ne va oferi cheia dramei , așa cum ne oferă și predestinației și vieții. În prologul dramei, un preot iezuit, legat de corsari de catargul unei nave scufundate în Marea Caraibelor, printre cadavrele tovarășilor săi martirizați, îndreaptă o rugăciune către Dumnezeu pentru fratele său mai mic Rodrigo, *singurul său frate* și *singurul său fiu,* care a părăsit noviciatul și a pornit să cucerească lumi precum un Columb sau un Vasco da Gama, îndrăgostindu-se într-un moment nefericit de o Doña Proeza, faimoasă pentru frumusețea ei în toată Spania, în casa soțului ei, Don Pelagio, întâmplarea unui naufragiu l-a aruncat rănit. Fie ca aceeași iubire imposibilă și inevitabilă, în loc să-l distrugă, să-l salveze. *Fă-l un om rănit pentru că o dată în viața lui a văzut figura unui Înger!... Și ceea ce va încerca să spună jalnic pe pământ, eu sunt acolo să-l traduc în cer!* Pe de altă parte, iată-o pe Doña Proeza părăsind casa soțului ei, escortată de Don Baltasar, pentru a merge în întâmpinarea furtunii înfricoșătoare pe care o simte, lăsând în nișa Fecioarei „Regina și Mama acelei case”, într-un gest care dă titlul dramei și amintește de legenda Margaritei la Tornera, pantoful ei de satin, suflet sărac și slab, simbol uimitor al sufletului uman vehement și slab.

Mă întorc către tine. Fecioară Maică, îți dau pantoful meu! Fecioară Maică, ține- mi piciorul nefericit în mâna ta!

Te avertizez că nu te voi mai vedea prea curând și că voi face tot ce pot împotriva ta.

Când încerc să mă arunc în rău, să fie cu piciorul șchiopătând, peste bariera pe care ai ridicat-o.

Când vreau să-l traversez, să fie cu o aripă roasă!

Am terminat ce puteam face, iar tu păstrează-mi bietul pantofior.

Ține-l aproape de sânul tău, o, mamă măreață și extraordinară!

Meritul unei rugăciuni vrednice pentru persoană și momentul în care este rostită, precum și al unui alt act ferm de voință în bine, vor călăuzi de sus răsturnările și coborâșurile încâlcite ale dramei. Dar acum, întreaga forță a unei pasiuni imense, toate uraganele vieții, toate forțele răului și ale ispitei, toate contrastele, durerile, întâlnirile întâmplătoare și oportunitățile se vor coborî asupra acestor două suflete mari și dornice, aducându-le chiar în pragul colapsului, aparent desființându-le, dar în realitate ridicându-le pas cu pas, „pe cărări strâmbe”, spre sublimitate și eroism. Și astfel se va împlini

rugămintea martirului: ***Dacă nu vine la Tine pentru ceea ce este clar în el, să vină pentru ceea ce este întunecat în el... Și dacă își dorește răul, să fie un rău atât de mare încât să nu poată fi găsit decât alături de bine ... și*** **dogma Providenței Divine omniforme, pe care Claudel a exprimat-o ca motto la începutul operei, va fi ilustrată într-o alegorie uluitoare a frumuseții și puterii .**

Dumnezeu scrie drept cu linii strâmbe **(proverb portughez).**

Etiam peccata **(San Agustín).**

Acest sâmbure teologic al dramei este încapsulat în pulpa unei povești de dragoste, o poveste despre sfințenie și aventură , ***încadrată*** **de un frunziș sălbatic de episoade, incidente, întreruperi și divagații care își propun să dea scenei tonul și perspectiva sa - atmosfera sa, starea sa de spirit,** ***cum*** **se spune astăzi; și, în loc să o închidă și să o circumscrie precum o ramă, să o deschidă și să o împrăștie precum o sală a oglinzilor, în conformitate cu o aspirație constantă a esteticii lui Claudel. O poveste de dragoste veche ca timpul, sugerată în ODISEEA, realizată în poezia celtică cu Triston și Isolda. Cu o perspicacitate care servește drept lecție amară poeților care și-au pătat talentul în justificarea lașă a adulterului, Claudel și-a centrat poemul pe triunghiul clasic (soția, soțul și** ***celălalt bărbat)*** **al teatrului secolului al XIX-lea, de la Dumas la Porto-Riche, demonstrând experimental grandoarea sentimentului și înălțimea inteligenței la care se ridică conflictul dintre...**

Marco, Tristan și Isolde; Isabella, Marsilia și Don Gonzalo; Alice, Edmund și Yorick; Werther, Charlotte și Albert; Francesca, Paolo și Malatesta. Wagner i-a împins la disperare, pe Tirso și Tamayo la moarte, pe Goethe la sinucidere, pe Dante în iad; a fost nevoie de un frate al lui Dante care să-i conducă în rai, pentru a face din episodul care ne tulbură, schițat în Cântul V al *Infernului* , un mare *mister teologic* cu accente epice.

Este adevărat că cele trei personaje nu sunt obișnuitele marionete îmbrăcate în parizie, care tăvălesc despre legile absolute ale iubirii sau despre dreptul la fericire, zăbovind dezgustător în pragul unui dormitor. Don Rodrigo, Doña Proeza și Don Pelagio - primul un fel de Hernán Cortés cu aer regal, al doilea o femeie bogată cu un suflet înflăcărat, al treilea un judecător drept, senin, inflexibil, la fel de mare ca un Guzmán el Bueno - sunt trei giganți; iar iubirea este gigantică; iar timpul în care trăiesc, întreprinderile pe care le întreprind, Spania, națiunea care îi crește, și credința pe care o au sunt, ca și autorul, ciclopice. Toate acestea - teologie, misticism, istorie și personaje - cer agitație și măști, robe somptuoase și guri grandilocvente, nu-i așa? Ei bine, iată o altă mare realizare a lui Claudel. Și-a amintit de noi, cititorii, și printr-un instinct artistic sigur care l-a călăuzit pe Shakespeare în CAESARUL SĂU și printr-un fel de modestie modestă, nu urcă pe trepied sau pe nori, precum „măgarul solemn ” al lui Goethe, decât atunci când este strict necesar; și își dedică toate eforturile pentru a se face iertat pentru măreția sa, pentru a-și ascunde potențarea și a-și scuza zborurile imaginative, ca și cum ar dori doar să ne lase să întrezărească, printre jocuri și glume colosale (pe care unii le-au găsit excesive), abisurile și orizonturile pe care le percepe. Această libertate de mișcare a lui Claudel reprezintă un avantaj imens față de reținerea circumspectivă a lui Goethe în FAUST. Goethe nu poate râde sau plânge din cauza problemei sale, nici măcar să o înțeleagă în toate fațetele ei, pentru că este complet ignorant în ceea ce privește soluția, care nu există fără Har. Claudel, din același motiv, s-a dus cu adevărat în ceruri pentru a o aduce la teatru („Vors-”

„Cerul în teatru, Prolog în Cer") și a văzut lucrurile de acolo în rațiunile lor eterne, acum le poate manevra ca un jongler, se poate juca cu ele și ni le poate arăta din toate părțile. Suntem în casa Tatălui. Dar stai, Tatăl nostru este infinit și extraordinar. Dar pentru cei care Îl iubesc pe Dumnezeu, totul se întâmplă spre binele lor, „chiar și păcatul".

Aici (așa cum înțeleg eu) este funcția tonului orgiastic, a îndrăznelii verbale nestăvilite, a anacronismelor diabolice, a înfrumusețărilor baroce, a rupturii și reparației acțiunii, a - pirandellianismului scenografic, a umorului robust și farsec, a amestecului direct dintre real, istoric, fantastic, alegoric, abstract și divin, care aruncă farsa în mijlocul catastrofei, grotescul în mijlocul pateticului, așa cum demonstrase deja Claudel, spre șocul multora, în FARSELE SALE LIRICE. Pentru a contopi grotescul cu tragicul în așa fel încât acestea să se amalgameze, focul lui Shakespeare este necesar pentru a crea groparii din HAMLET, vrăjitoarele din MACBETH și nebunul din LEAR. Glande experimentase, după piesele sale într-un act (L'OTAÇE, LE PAIN DURI) și piesele sale lirice cu o singură replică (TETE D'OR, LA VILLE I CLAUDEL), cu amestecul dificil de elemente discordante din teatrul englezesc și spaniol, care i-a tentat geniul hotărât să surprindă toată complexitatea vieții; și reușise fuziunea dintre farsă și ditiramb în *Protée* , care este un poem dedicat mării, plin de evocări oceanice stupende și anacronisme disjuncte; și fuziunea dintre elegie și drama păpușărică în *L'Ours et la Lune* , care este o înfășurare de motive profund patetice în pirotehnia unei fantezii aristofanece copilărești. Dar aici îndrăzneala a depășit toate limitele, deoarece *dotenții lui HAMLET* reprezintă comicul în mijlocul seriosului, dar cel puțin reprezintă în mod serios comicul; întrucât personajele gigantice ale lui Claudel, ridicate uneori la culmile pasiunii și chiar misticismul și simbolurile unor realități înalte, invizibile, sunt amestecate într-un cor eterogen de marionete capricioase (este suficient să spunem că un japonez, un chinez, o femeie de culoare, un napolitan, un idiot, un copil, Luna, Îngerul din

Guarda, San Bonifacio, Sau Ad Libitum, o umbră dublă, o constelație, mecanicul teatrului.♦. formă în trupe) care nu iau în serios nici măcar un rol comic, care râd cu lacrimi și plâng cu grimasă în timp ce plouă din cer cu soare; și urmând exemplul autorului, își fac plăcere să scoată un hohot de râs imens în momentul în care noi eram deja pe cale să izbucnim în lacrimi sentimentale.

—O, suflete al meu, poezia nu e făcută doar cu **aceste** *litere pe care le înfig ca niște cuie în hârtie, ci și cu spațiul alb care rămâne în jurul lor...*

Ajunși în acest punct, putem răspunde la ultima suspiciune - care apare insidios la o lectură pripită:

—Nu a mers Claudel prea departe? În căutarea sa de sinteză, reînnoire și culmi, nu a deviat el oare spre ermetism și disjuncție?

—Slavă Domnului, nu.

Menéndez y Pelayo a distins dintotdeauna obscuritatea capodoperelor de obscuritatea culteranismului. „Mă acuzi că sunt obscur și ininteligibil. Ei bine, atunci Divina Comedie este obscură. Poate fi vina mea sau a ta că nu o înțelegi, pentru că din același verb provin atât *ininteligibilul pasiv* , cât și ininteligibilul activ .” Iată obiecția decadentului care critică geniul pentru că este me- <Up_jIe Ja_ț£rrț|gqnj. Da; este adevărat că toate operele mari sunt dificile. Dar nu toate operele dificile sunt mari. Da; știm de la Platon că poezia are întotdeauna ceva enigmatic în ea, iar de la Cervantes că nu este o cârciumieră, ci „o fată nobilă și retrasă, care se reține în limitele celei mai înalte discreții”. Dar misterul capodoperelor este un mister precum cel al mării luminoase. QUIJOTELE , Luada, DIVINA COMEDIE, HAMLET sunt obscure în adâncurile lor pentru cei care nu știu să se scufunde, dar sunt clare pentru toți la suprafață. Cu cât te cufunzi mai adânc (și nu știu cât de departe poți merge), cu atât vei găsi mai multe, dar nimeni nu poate lua bucuria unui copil privindu -l râzând de pe țărm. După chipul lui Dumnezeu

Domnul nostru, care cu un singur cer înstelat privește asupra - țăranului, uimește astronomul și încântă sfântul, geniul cu o singură operă de artă distrage atenția vulgarului, încețoșează mintea cultivată și încântă inteligentul. [1] Astfel, DON QUIJOTE este succesiv un roman satiric și un poem epic; și astfel, UMĂRUL DE SATIN va fi pentru toată lumea o poveste extrem de originală, o succesiune de scene inegale și puternice, cu tonuri calde și versuri scurtate, pline de arabescuri și fantezii și nu foarte fidele culorii locale, precum o colecție de cromolitografii despre cucerirea Americii pe care un pictor capricios a realizat-o în timpul liber pentru un copil inteligent; și va fi pentru posteritate un poem psihologic și teologic uimitor, o piesă de mister modernă, scrisă cu o bogăție de stil, o concizie a compoziției și o profunzime a invenției demne de o viață de muncă rodnică și cinci ani de aplicare răbdătoare. (Paris, mai 1919. - Tokyo,

decembrie 1924. i)

„Opus mirandum explicit”, **exclamă autorul cu naivitate la semnarea sa, și că *Mirandum este adevărat* în orice sens i-l dăm, în sensul de *curios, straniu,* pe care i-l dă modestia sa și în sensul *admirabil* pe care i l-a dat deja critica.[73] [74]**

Livorno de Totcana, 1930

Claudel necunoscut

Tipărind acest titlu, care nu spune ceea ce vreau eu (du *Claudel inconnu),* din cauza lipsei unui partitiv în limba noastră , îmi dau seama că, în ambiguitatea sa, spune altceva despre Claudel, lucru care este și adevărat. (Dublu sens literal, grandoarea și mizeria spaniolei castiliene.) Am vrut să vorbesc despre scrieri necunoscute, nepublicate ale lui Claudel. Am afirmat că Claudel însuși este necunoscut. În ciuda faptului că este cel mai mare *poet catolic de astăzi. În ciuda faptului că este un* poet literalmente universal . Ernesto Palacio ar spune că el, în magnifica și teribila sa izolare (respinsă de Academie), este semnul clar al destinului *liberului gânditor* în societatea burgheză. În vremurile în care trăim, poezia și metafizica însăși sunt obligate să ia partea. A-L sluji pe Dumnezeu sau pe diavol nu este suficient pentru poezie ca în trecut; ea trebuie să se coboare nefiresc pentru a sluji un *partid.*[75]

---

[73] **Am găsit o distracție în Don Quijote la rugămintea melancolică *și* posomorâtă pentru fiecare loc și în orice timp!**

[74] **„Cea *mai mare carte a acestui secol”* (Stan. FumetI). *„A epuizat toate resursele limbii franceze”* (Jean Prévost, în NRF). *„Suntem în sublim. Vă pot asigura de acest lucru, bazându-mă pe* studiul atâția *ani - îl avem aici pe Claudel la apogeul său”* (Franceses Casuali).**

[75] **Admis ulterior la Academie.**

*** Gallimard, Paris, 1935. Prima a existat inițial în engleză și într-o ediție de lux: THE BOOK OF CH¡MSÍWHEÍ COLUMNUS . (O dramă lirică în două părți. Decorată de Jean Chalot . New Haven, 1930.) Doar 150 de exemplare semnate de autor. Marea dramă, jucată o singură dată la Berlin de Max Reinbardt, ar fi trebuit să fie pusă în scenă**

Dar aici vreau să menționez două lucrări ascunse ale lui Claudel. Dacă aș fi scris acest articol acum un an, ar fi fost patru, dar apariția recentă a cărților LE LIVRE DE CHRISTOPHE COLOMB și CONVERSATIONS DANS LE LOIR ET-CHER, [2] a pus la dispoziția publicului două texte care anterior erau aproape inaccesibile.

Există alte două care probabil vor rămâne așa până la moartea autorului lor:[76] „PABTAGE DE MIDI", o superbă dramă lirică din tinerețea sa simbolistă și „o colecție de lucrări biblice" (cum l-am auzit spunând), cuprinzând un comentariu *poetic* la Geneză și un altul la Apocalipsă, sediment al meditațiilor sale de mistic și artist asupra Textului Sacru timp de mai bine de douăzeci de ani, „singura carte pe care am citit-o cu regularitate de mai bine de 20 de ani: «Biblia»".

„PARTAGE DE MIDI" a apărut o singură dată, în 1906, în 150 de exemplare „numerotate la tipar", „Hors Commerce" , publicată de o stranie „Cent et Une" — „Société de Femmes Bibliophiles", 17 rue Eblé, Paris. Pentru a o citi, trebuie să mergi la Biblioteca Națională din Paris, să te duci la Rezervă (PYF 154) și să depui o cerere semnată curatorului, *refuzând* toate titlurile și scopul propus („Ecrire *un livre sur Claudel. — Etudiant à la Sorbonne").*

După convertirea sa, Claudel a rezistat neobosit încercărilor de a dezgropa această carte prețioasă, din care, totuși, există o traducere italiană mediocră; probabil (după cum mi-a spus un prieten apropiat) din rectitudine creștină și din scrupul de a culege vanitate literară (sau glorie autentică, căci este o adevărată capodoperă) din ceva secret și intim din viața sa, pe care îl consideră decăzut și greșit din punct de vedere teologic. Când personajele ciudate - Mesa, de Ciz, Amari ce Isé - poate prea biografice, vor decădea, posteritatea noastră se va bucura de o dramă stranie, puternică și profundă, un fel de TRISTAN ȘI ISOLDA CATOLICĂ ȘI TEOLOGICĂ , care nu este doar o *capodoperă* , ci o verigă necesară în opera poetului, un preludiu cheie.

---

la Buenos Aires pentru Congresul Euharistic, deoarece părea creată providențial pentru acesta, dacă starea culturii noastre ar fi permis un astfel de ospăț intelectual.

[76]„PABTACE DE MIDI" a fost publicată la sfârșit de MmcuHE DE FRANCE în 1M8 și tradusă în spaniolă de Don Angel L. Batti a lansat în 1951 „noua versiune pentru scenă". După aceea veți vedea lucrările biblice, CARTEA LUI IOV și INTRODUCEREA LA APOCALIPSĂ, aceasta fiind ultima dată când îi avem mare onoare lui Claudel.

Conține, în formă simfonică, cele două sau trei mari teme și două sau trei mari personaje ale creației lui Clodelius, *aflate într-o stare de incipientă formă,* cu o virulență teribilă , o forță psihologică și o profunzime ontologică. PART À MIDI mi s-a părut în acea după-amiază (atmosfera rece , tovarășii ocazionali, banca tare transcensă în extaz, în timp ce gardianul bate disperat într-o carte pentru a mă avertiza că este pe cale să închidă) cea mai intimă, cea mai dezcorporată și cea mai puternică dintre poemele sale dramatice.

PARTAGE DE MIDI, titlu obscur, și el bisensibil, *Midi* pare să însemne amiaza dantescă a vieții ([K] nel mezzo del cannaio di nostra vita).

***„Partajarea",* care înseamnă atât *a împărți, cât și* a *alege,* sau *o linie de înclinație,* este acea alegere pe care omul o face în deplina maturitate a scopului său ultim, ceea ce misticii numesc (Lallemand) *a doua convertire.* Prima convertire , conform Sfântului Toma, ar fi atunci când omul, ajungând la maturitate, în zorii discernământului teologic dintre Bine și Rău (folosirea rațiunii), se întoarce sau nu la principiul său primordial.**

Aceasta este, așadar, o poveste de dragoste ciudată, desfășurată în trei zile la bordul unei nave care traversează Oceanul Indian de la *Midiul* Franței până la gura de vărsare a Hong Kong-ului,

Există doar trei suflete puternice la lucru, schițate în stâncă vie, pe care le-am putea numi Adormitul (Icé), Aventurierul (Amalric) și Misticul (Mésa), care într-o zi, după 25 de ani, vor reapărea, de data aceasta pline și triumfătoare în conflictul lor suprem, în ultima dramă a lui Claudel, sub numele de Donna Merveilles și Don Rodrigue, în timp ce Amalric maturiza acea spectru colosal, poate cea mai colosală dintre personajele lui Claudel, numită în L'OTAGE și LE PAIN DUR Toussaint Turelure... Pe bună dreptate l-am auzit pe marele poet spunând la Bruxelles, căruia i-am propus traducerea în spaniolă a operei LE SOULIER DE SATÍN: „Această operă a durat 25 de ani și reprezintă sfârșitul operei mele dramatice și închiderea unui ciclu al vieții mele."

Ispita, o dublă seducție. În mijlocul Universului. Între claritatea nemiloasă a Soarelui Racului, cobaltul arzător și oglinda mării, în temnița unei bărci înguste și lenevia forțată, ispita *și* păcatul; un păcat unic, dar definitiv, similar cu cel al îngerilor, prevaricare în esența sa fundamentală, deposedată de toate capcanele sale accidentale, în lumină teologică crudă; suflete goale și puternice ca niște boxeri, translucide ca niște raze X. Departe de adulterul râzător al vodevilului *și* chiar de avortul grotesc și lamentabil pe care Lavedan îl atacă fără milă în LE VIEUX JEU, păcatul în sensul său transcendental de alegere vitală și totală împotriva „Puterii care ține lucrurile în ordine".[77] [78] [79]simbolizat în căderea lui Isé și Mésa, „deja virtual și spiritual un fapt în această primă zi, înainte de a fi consumată".

Claudel dă glas sufletelor; el traduce în ritmuri care curg precum un șuvoi capricios cele mai secrete mișcări ale lumii interioare. Două sau trei mari dialoguri lirice constituie acest prim act, centrat în jurul superbului colocviu dintre Isé și Mésa din scena a III-a: întâlnirea a două suflete mari, gemene, făcute să fie unul prin Natură și separate pentru totdeauna de Providență... mimica, reacțiile și gesturile vitale ale celor două suflete; unul care fascinează, atrage, magnetizează, atrage și, în același timp, teme, iar celălalt care este atras și rezistă. Dialoguri ale unui adevăr profund, improbabil. Ceea ce spun cele două spirite nu este cu siguranță ceea ce vor spune în viață (nu există niciunul atât de naiv, lucid și clarvăzător), ci ceea ce ar spune dacă stările lor emoționale cele mai intime și fundamentale ar fi făcute instantaneu vizibile, devenind incontinent imagine, cuvânt și sunet.

—.We *voici détaché comme une huile pure...*

---

[77] **Amalric.** — ***Știu, orbit ca de o împușcătură. Nu mai e lumină solară.***
De Ciz. — ***E un fulger! Ce umilit și orbit te simți în acest cuptor cu reverberație!***
Amalric. ~ ***Totul este îngrozitor de pur! Între lumină și oglindă***
Ne simțim îngrozitor de vizibili, ca un păduche între două foi de sticlă... **(Actul I, scena 1)**

[79] ***Și ce, vă întreb, este cărămida și lucrătorul acestei temnițe înguste unde se joacă fata noastră izolată... dacă*** **nu** ***același lucru insipid, de două bani, pe care îl vedem roiind*** **pentru o** ***clipă duminica printre ceilalți viermi ai retoricii în predica preotului nostru și pe care el îl numește Păcat de moarte? Una dintre cele șapte specii ale căror nume le-am învățat în catehism. Fie că este vorba de mândrie, fie de mânie... fie de poftă.*** **(Claudel, CONVERSAȚII ÎN LOIR-ET-CHER, p. 79.)**

—Que ne mériterait pas entre nous une union si juste et si pure?

—Fort pur..,

—Nous putem donc tourner honnêtement le vi sage vers **ie** *Vengeur. Noi putem cela...*

A DOUA ZI.

Plenitudinea shakespeariană cu care se realizează definiția unei căderi – o cădere care are o calitate transcendentală de dezrădăcinare, de prăbușire, de erupție vulcanică intersectată cu explozii și fulgere – mi se pare că atinge sublimul. Claudel se depășește pe sine în puterea limbajului și a lirismului, în forța pozițiilor sale. Mésa, deja prezent la întâlnire, Isé spune:

Iré. *— Nu-l văd. Nu-l voi aștepta . Nu cred că a venit...*
(Rămâne nemișcată, cu ochii în pământ...)
Isé. *— O lună.*
Trebuie să **mă lași** *în pace. Nu trebuie să vii să mă vezi...*
(Au rămas tăcuți, fără să se privească. Apoi, deodată, Isé și-a ridicat capul și și-a deschis brațele spre el. El a îmbrățișat-o, plângând, cu capul lipit de ea.)

Și apoi intoxicația sublimă și impie a *iubirii infinite,* dialogul delirant și exaltat, cu un lirism comparabil cu corurile lui Eschil, deopotrivă înflăcărat și strâns legat, arzător; definirea sensului profund al poemului cu o claritate pe care nu o vom spune meridiană (ca să nu insinuăm o claritate conceptuală, logică și de raționament), ci mai degrabă cu o claritate orbitoare, meteorică.

Masă. —Ah *, je ne suis pas un homme fort! Ah, cine a spus că sunt un om puternic? Mai multe fêtais un man de désir.*
Desespérément vers le bonheur et tendu, et aimant, et profond, et descellé.
Și cine a spus că tu ești bunheur? Ah! Nu ești pas le bonheur! Ești celà qui est a la place du bonheur!

Să fii consumat și anihilat de un torent de pasiune... O, Doamne! Este oare posibil ca marele Claudel să predice suveranitatea pasiunii și natura de neclintit a instinctului precum o George Sand ? Niciodată. Suntem la o mie de leghe distanță de stupidul conflict

romantic dintre moralitatea burgheză și instinctul natural în care Dumas fiul plânge și țipă până răgușește. Cele două figuri ciclopice suspendate în mijlocul Universului în pură lumină metafizică între mare și cer *și* la porțile Chinei, nu se joacă cu o noțiune idioată sau cu o poziție socială respectabilă, ci cu viețile lor; iar însăși imaginea înfrângerii lor este un simbol al unui adevăr superior, ontologic. Claudel nu crede (și pe bună dreptate) că iubirea în forma sa cea mai pură (atracția Binelui Suprem), care este rădăcina și forța motrice a fiecărui act, poate fi îmblânzită de voința, care este în cele din urmă un produs al ei, ci numai de o altă iubire, mai mare. Marea teoremă ontologică a scopului ultim este cea care reiese. Orice ființă înzestrată cu rațiune nu poate face un pas fără a-și stabili explicit sau implicit un scop ultim pentru acțiunea sa și, prin urmare, pentru viața sa, pe care fiecare act, și în special cele mai intense *acte libere (* ale lui Bergson), *aici și acum* , îl prezintă . Cât despre Legea Separată, Cele Două Table sau Doisprezece Table singure, Rațiunea Autonomă, Imperativul Categoric, „ *Nu e nevoie",* pe care ni-l învață la școală când suntem copii:

„Nu fura."

x **„Nu trebuie să ucidem."**

„N-ar trebui să umbli prin preajmă cu o față murdară."

Oh! Lasă-mă să râd cu Claudel despre educația morală și civică, despre invenția aceea protestantă și paranoică.

Pentru că e interzis, mi se pare mai profund.
■ ***cunoașterea Binelui* și *Răului,***
Și Îl iubesc pe Iisus Hristos, dar nimeni în lumea asta nu mă va face să iubesc Moralitatea.[80]

TU?

A TREIA ZI.

J.

Și Amalric? Amalric este viitorul *Toussaint Turelure,* nu vă faceți griji, nu va sta locului. Toussaint Turelure este un personaj nemuritor al lui Claudel. Este surprinzător să nu-l găsim în LE SOULIER DE SATIN, ci mai degrabă sub masca subtilă a lui Don Camillo; dar, deși poate fi mai puțin profund decât Isé și Mésa (răul este mai ușor de dramatizat decât binele), el a fost definitiv modelat și pecetluit în marea TRILOGIE L'OTAGE. „NE *-am amăgi singuri dacă am crede că Claudel nu-l iubește pe acest ministru solid și nedemn al Providenței .* Și *dragostea lui nu este simpla mulțumire a unui creator față de creatura sa ridicată din lut străin; el a făcut-o tot din propriul său suflet (din partea* cea mai de jos *a sufletului său, este clar) și i-a dat acea existență viguroasă, acea roire jubilantă care este singurul guano al poeziei lui Claudel"* (Jean Prévost, NRF, mai 1929, p. 596).

În actul al treilea, Amalric sare ca un tigru, are loc o *revoltă a cooliilor,* o casă explodează cu dinamită, o scenă finală în care nu este clar dacă oamenii sunt într-o transă hipnotică sau pur și simplu în afara acestei lumi, o catastrofă imensă punctată de strigăte de moarte și speranță întunecată. Dar vuietul nu apare pe scenă, desigur; preceptul rigid horatian (An PISONES, V. 179 d.Hr.), [3] este respectat de acest barbar al lui Claudel; toate sunt întotdeauna dialoguri simfonice grandioase, de o poezie intensă, destul de mallarmeană încă la acea vreme:

Et où as-tu arrache sinon aux filières mêmes* du *soleil d'un tour de ton cou ce grand flambeau jaune de tes cheveux qui ont la

---

[80] ***Desigur că Îl iubim pe Iisus Hristos, dar* nimic sau *lumea nu ne* va *face să iubim moralitatea* (Claudel: Fuunxas DE SAINTS, Sainte TWrèae, p. 69.)**

[1] **Avi agitar res io ¿cenia >nt acta rrfertur... ne pneros coram popula Medea trucidei...**

matière d'un talent dor?

Astfel le travailleur d'or sous sa lampa tu artices avec le souffle de minuit qui amène un blanc papillon...

Însă oricine își imaginează că Claudel, poetul liric, îl trădează pe dramaturg și că dramele sale sunt pretexte pentru poeme metafizice, precum acele drame insuportabile și triste din Campoamor *(Sufletul în chin), s-ar înșela amarnic.* Aici, aceste scene interminabile, care scot la suprafață un suflet întreg care pulsează, posedă un asemenea foc dramatic intrinsec încât eroii nu au nevoie de mișcări exterioare, intrări, ieșiri, împușcături sau anagnoriză. Dar când sosește momentul să-i facă să facă încă un pas, Claudel se mișcă cu agilitatea unui tigru, cu forța și elasticitatea felină a lui Shakespeare, apoi îi contemplă din nou îndelung, până când le-au cedat toată filosofia, viața și *misticismul* noii situații.

Unul dintre cei mai buni critici ai lui Claudel [81]a considerat actul al treilea din PARTAGE DE MIDI obscur și sibilin. Întreaga dramă, de fapt, este obscură, dacă vreți, deoarece subiectul este obscur, iar soluția teologică la conflict („două suflete evident făcute unul prin natură și iremediabil separate de Providență ") era, chiar și atunci, obscură pentru Claudel. Dar sensul general, direcția gândirii lui Claudel și prima etapă a soluției sunt limpezi ca cristalul, așa cum sunt, potrivit criticului care le-a numit „monștri ai obscurității", cele două drame simboliste luxuriante *și* fermecătoare ale tinereții sale: TÊTE D'OR și LA VILLE. Retragerea totală din ordine, apostazia - fie ea individuală, dual sau colectivă, a individului , a cuplului uman sau a societății - aduce cele mai stranii catastrofe, în mijlocul cărora, însă, strălucește misterios o răscumpărare în curs.

Eva a spus: Fie ca diavolul să nu ne facă să murim,
Diavolul a zis: „Ce moarte!"
Veți fi ca zeii Binelui și Răului! Vă iubesc. Eva a spus: Dacă e așa_____

LE SOULIER DE SATIN să fie tradus în spaniolă. Niciuna dintre lucrările mele încă. Nu, nu știu absolut nimic despre acel Bernárdez pe care l-ai menționat."

[Da] , traducerea în engleză a părintelui O'Connor (celebrul

[81]Joseph de Tonguedee, s. J.: Oeuvse sau PAUL CUAUBKL, Beauriesne, Paris, 1917.

Părinte Brown imortalizat de Chesterton) este bună, dar engleza este mai puțin teologică decât spaniola ; limba spaniolă, cu marii ei mistici, a studiat teologia. SOULIER AL LUI SATIN reprezintă sfârșitul unui ciclu din viața și munca mea, ceea ce eu numesc evanghelizarea facultăților mele.

„Acum douăzeci de ani, puteam spune că nu citeam nimic altceva decât Biblia. [82]Am o mulțime de articole despre Biblie. Acele două articole despre Geneză pe care le-ați dat, semnate PC, către NOUVELLE REVUE FRANÇAISE - ce părere aveți despre ele? Nu, deși nu sunt biblist, mă interesează părerea unui preot. Am un comentariu la primele paisprezece capitole din APOCALIPSA pe care Sheed și Ward l-ar putea publica poate în engleză: nu găsesc o editură franceză care să mă satisfacă. Și un comentariu la cartea Genezei, revizuit de trei ori și început în 1893 în Ligugé, Poetic Commentary, „bine înțeles".

„Sunt poet de profesie („poète, c*est mon métier"), iar Biblia este mai presus de toate o carte poetică; înțeleg că poetul este primul chemat să o înțeleagă. Nu cu siguranță în detaliile sale lingvistice sau tehnice, ci în întregimea și sensul ei. Nu-mi place exegeza în stil german, zgârieturile nesfârșite asupra detaliilor pedante; iubesc exegeza Părinților Bisericii, cea a Sfântului Augustin și, mai presus de toate, exegeza alegorică a marilor poeți alexandrini."

mică dubă încărcată cu cutii și tul **intră și trece prin *holul* liniștitei ambasade franceze de la Bruxelles . Poetul se întrerupe pentru a explica că fiica sa, Reine-Marie-Claudel, cea mai mică dintre cei cinci copii ai săi, se căsătorește mâine. Vorbim aplecați unul spre celălalt, el pentru că are puțină auz (iar franceza mea e puțin argentiniană), iar eu pentru că vorbește repede, rigid, fără gesturi, pe un ton măsurat. Vârsta a accentuat trăsăturile robuste ale feței sale de țăran din Loire. Îmi citește câteva pagini pe care le are acolo**

---

[82]Cu cât Claudel a fugit mai mult de literatură în căutarea lui Dumnezeu, cu atât poezia sa a devenit mai măreață. Cât de adevărat este că nu există niciun mare poet care să nu fi transcendut poezia! Într-o scrisoare către cel mai excelent și stimat comentator al său, el spunea: „Claude al lui Dumnezeu: *Cât mi-aș dori* ca Claudel scriitorul să dispară *cu totul și* ca sub *deghizarea ridicolă a scriitorului să te văd doar* în umărul *care este incontestabil acolo, adică, dragă, slujitorul lui Dumnezeu, cel dornic de gloria, adevărul și iubirea lui Dumnezeu! Este sentimentul unei inadecvări fatale care animă ultimele mele lucrări cu o respirație ironică și bufonească. Dar aș dori ca tocmai acest sentiment să te stingă acum în umilință, într-o devoțiune copilărească și pură față de sinele meu interior și față de* lucrurile *lui Dumnezeu." **(22 februarie 1931. Către Jacques Madanle. Publicat în LE CENTE DE PAUL CLAUDEL, Desclée , Paris, 1934.)**

despre *Porunci;* începe să -mi spună lucruri prețioase despre poruncile legii lui Dumnezeu, pe care poate le voi scrie într-o zi în *Ideile unchiului meu preot.* Lucruri destul de asemănătoare cu ceea ce un alt poet, Don Leopoldo Lugones, știe să spună despre porunci.

Mă prinde într-un moment de confuzie, întrebându-mă care este a doua poruncă a legii lui Dumnezeu, pentru că „Să nu iei în deșert numele Lui cel sfânt" este a treia, a doua fiind (cartea Exodului în mână):

„Să nu te închini la lucrarea mâinilor tale. Să nu-ți faci chipuri idolești, nici vreo înfățișare a lucrurilor care sunt sus în cerur sau jos pe pământ sau în apele de sub pământ. Să nu te închini lor și să nu le slujești..."

...„păcatul de astăzi. Păcatul omului modern, al timpului nostru, al civilizației contemporane. Cu siguranță nu venerăm un fetiș de aur și argint sau o Minervă de marmură, ci venerăm lucrarea mâinilor noastre, ne venerăm pe noi înșine în construcțiile noastre mizerabile. Idolii de astăzi: progresul, cultura, civilizația, arta, știința modernă, supraproducția, radioul, zgârie-norii, lucrările mâinilor noastre..."

... necrezut ca Moloch
plus creux et plus hideux que Moloch, dévoureur de petits aifants,..

„Când a izbucnit controversa iconoclaștilor, pentru a salva imaginile sfinților de furia evreiască a celor care își contracarau statutul, Biserica a combinat cu înțelepciune primele două porunci din Exod într-una singură și, pe de altă parte, a împărțit-o în două pe a zecea, care interzice în general dorințele rele, dorințele nedrepte și dorințele lacome. Bravo: o modificare prudentă și pur formală. Dar omului modern trebuie să începem să predicăm din nou a doua poruncă..."

„Să nu te închini și să nu te închini lucrului mâinilor tale"...

Aceasta încheie notițele mele din 1933.

Adică, mai jos mai este încă o mică mâzgălitură care cred că spune: „Un fel de sfânt. Timpul nostru are lucruri mărețe. Timpul nostru, spuneți ce vreți, merită să ne fi născut în el: este măreț. Adică, Dumnezeu este măreț în toate timpurile."

Buenos Aires, 1936.

II. GILBERTO K. CHESTERTON

Sherlock Holmes la Roma

Când Conan Doyle și-a ucis iubitul erou, o asemenea furtună de furie a stârnit printre cititori și au început să curgă atât de multe scrisori care îl reproșau, încât romancierul a trebuit să-și învie *fiul detectiv,* folosind puterile dictatoriale ale artistului, așa cum a făcut Walter Scott în IVANHOE cu regele saxon. Ce ar fi spus englezii dacă Sherlock Holmes ar fi devenit preot? Ei bine, s-a întâmplat: detectivul a primit hirotoniile sfinte și este numit Părintele Brown.

Faptul enormei popularități a romanului polițist poate fi o calamitate, dar este un fapt. Pe această temă, criticul revistei ETUDES, Alphonse de Parvillez, într-o cronică interesantă (aprilie 1930), face referire la o teză recentă de la Sorbona pe această temă și la succesul extraordinar al colecției Pigallie, care publică exclusiv romane polițiste și ale cărei coperți galbene cu titluri de rău augur le-am văzut în fiecare librărie din Italia. Se poate face puțină psihologie sănătoasă asupra motivului pentru care epoca noastră este atât de captivată de urmărirea aventurilor labirintice ale unui hoț și ale unui escroc, acesta fiind același motiv pentru care secolul al XV-lea a fost captivat de cărțile de cavalerie, al XVI-lea de romanul picaresc, iar secolele al XVII-lea și al XVIII-lea de romanul pastoral. Iezuitul concluzionează că este posibil și plauzibil ca unul dintre marii scriitori ai Europei, luând în considerare...

[1] **Messa c, LA METHODE SCIENTIFIQUE ET *ut* DETECTIVE ROMAN, Hon. Paris, 1930**

.

Fie ca acest gen, care odată cu Doyle, Poe și Leroux a depășit deja romanul serial și a intrat în literatură, să creeze o altă capodoperă.

„Unul dintre marii scriitori ai Europei." Unde am mai auzit această expresie? În Vatican, pe scara impunătoare de culoarea gheții care, înconjurând Curtea San Damaso, m-a condus în Sala

Consistoriului pentru a asculta decretul de *comemorare* a celor 136 de martiri englezi (8 decembrie 1929). Un camerlan al curții papale îi spunea unei gărzi elvețiene de lângă mine: *„Ăla...* este unul dintre cei mai mari scriitori din Europa." M-am uitat curios la un *domn gigantic,* corpolent și leonin, care urca în fața mea, ridicând aproape o doamnă în vârstă, subțire și distinsă, îmbrăcată în negru, la fel de distinct englezească ca un borcan de *murături.* Unde am văzut această coamă albă și aceste mustăți căzute, această față radiantă și jovială și acești umeri pătrați? Domnule, în desenul de Barnes pe care îl am pe masă, un cadou de la părintele Furlong, cu profilurile celui mai popular și pitoresc dintre scriitorii catolici de astăzi: *Gilbert Keith Chesterton.*

A doua zi, librăriile din Roma au expus lucrările londonezului, printre care s-au remarcat coperțile roșii și cele 1.040 de pagini ale recent publicatei CĂRȚI „POVEȘTILE PĂRINTELUI BROWN", o colecție copioasă de romane polițiste al căror protagonist este un preot catolic, Sherlock Holmes transformat în cleric, dar care a dobândit enorm prin hirotonii sfinte. Capodopera dorită de Parvillez era completă ·

MAȘINA

Chesterton este universal astăzi și nu are nevoie de nicio prezentare . Emiliano Mac Donagh a făcut o treabă excelentă prezentându-l.

Cassell din Londra a compilat într-un volum amplu și foarte elegant cele patru cărți ale Părintelui Brown: INOCENȚA LUI F. BROWN (1911), ÎNȚELEPCIUNEA LUI F. BROWN (1914), INCREDIBILITATEA LUI F. BROWN (1926) și SECRETUL LUI F. BROWN (1926). Este de la sine înțeles că, într-o colecție de 40 de romane, câteva, precum ZEUL GONGORILOR ȘI PARADISUL HOȚILOR , s-au dovedit a fi slabe.

CRITERION (1929). Se află la Roma, trimis de marea editură Hodder Stoughton, care îi plătește călătoria și cheltuielile pentru a putea scrie * ÎNVIEREA ROMEI *, anunțată pentru septembrie, așa cum i-au plătit și călătoria în Palestina pentru * NOUL IERUSALIM * (1925). Băiatul de la Școala Sf. Paul, care în 1892 scria biografii de artă pentru o guinee în * DAILY NEWS *, este acum căutat de editori. Producția sa literară este imensă și solidă; a scris peste 60 de volume, a scris despre orice și aproape orice magnific. Critică de artă (* - CĂRȚI DE ARTĂ*) ; romane (*NAPOLEON DIN NOTTING HILL*, *GLOBUL ȘI CRUCEA*); eseuri (*ORTODOXIA*, *DICKENS*, *SHAW*, *ERETICII*, *OMUL VEȘNIC*); articole (*CE E ÎN NEREGULĂ CU LUMEA*); lucrări filozofice (*UN ȘILING PENTRU GÂNDURILE MELE*,

1916); biografie (*STEVEN SON*) ; hagiografie (SFÂNTUL FRANCISC DE ASSISI, 1925); pole-raica (CRIMELE ANGLIEI, 1917); călătorii (CEEA CE am VĂZUT ÎN AMERICA, 1922; IMPRESIILE MELE IRLANDEZE, 1919); teatru (MAGIE, JUDECATA DOCTORULUI JOHNSON, 1929); sociologie (SUPERSTIȚIA DIVORȚULUI, RĂUL LUI EUGENE , 1917); poezie (POEZII, 1915; POEME NOI, 1929); filosofie și chiar teologie.

Cum numești pe cineva care scrie despre orice? Jurnalist? Datorită actualității sale, flexibilității sale, interesului său viu, reînnoirii sale constante, Chesterton este un jurnalist , modelul jurnalistului; dar acest cuvânt poate avea o conotație peiorativă în ceea ce privește calitatea, chiar și atunci când se adaugă „ *talent* ". Un eseist? Aceasta definește mai bine marele umorist, dar omite teatrul, poezia, romanul și polemica. Nu se numește oare *poet* omul care își pune numele pe orice și se joacă cu el ?

—Am descoperit că Chesterton este poet.
—Am crezut că este un gânditor.
***„E* un gânditor! Poți fi poet fără să fii gânditor? El gândește, căci este regele bunului simț . Și este regele bunului simț pentru că este omul care a pus bunul simț britanic nu în versuri, ci în poezie. El este însăși Bunul Simț, aprins de focul unei imaginații jucăușe."**

A fost adus la fierbere și se joacă, zboară, cântă, dansează.

Argumentele lui Chesterton despre cel mai serios lucru din lume, ortodoxia – adică credința catolică – sunt argumente reale și nu jocuri de cuvinte, ci sunt argumente dansate; adică jocuri de idei.

Pentru că a te juca nu înseamnă neapărat a înșela. Când un om se joacă, se preface, dar când un copil se joacă, face ceva important și serios. Chesterton este un copil teribil. Te poți juca cu fantome și te poți juca cu lucruri. Dumnezeu s-a jucat cu lucrurile când a creat lumea și se joacă în fiecare zi creându-le, „Iu dens in orbe terrarum". Și omului îi este dat să se joace cu idei, fantomele lucrurilor, joc care se numește în mod obișnuit *poezie,* dintr-un cuvânt grecesc care înseamnă *a crea* (1924, după ce a citit OaTHonoxr).

E. P. BROWN

La Venerabilul Colegiu Englez din Roma, unde au fost instruiți mulți dintre martirii englezi, Chesterton, cel neobosit, ținea o prelegere despre *Impresiile mele despre Italia,* așa cum ținuse o alta la Colegiul Scoțian despre *Caracterul Scoției și religiozitatea sa.* După *ora cinci,* seminariștii l-au înconjurat și l-au bombardat cu întrebări. Marele scriitor s-a apărat paternește , potrivit și incisiv. Părintele Brown trebuia să vină. De unde l-ați luat pe părintele Brown? A zâmbit.

—Am să-ți spun un secret. Îl cunoști pe părintele O'Connor, irlandezul din Bradford, căruia îi este dedicată partea a 4-a? [LXXXIII]El este duhovnicul meu. Este un om extrem de inteligent și umil , atât de simplu încât un prost l-ar putea lua drept unul. Este un tip *șic* . Desigur, i-am exagerat simplitatea exterioară ca să o fac mai romantică; dar inteligența lui intuitivă și...

[LXXXIII] ***Către Părintele John O'Conttor — de la St. Cuthbert, Bradford — al cărui Adevăr este* Mai Straniu *decât Ficțiunea — cu* o *recunoștință — mai mare decât Lumea...***

Nu am exagerat. E foarte deștept. El e cel care m-a convertit. Adică, Newman m-a convertit într-un fel, dar...

„Cum a fost convertirea dumneavoastră, *domnule Chester?* ", întrerupe cineva.

—Convertirea mea a fost ca a mea, un paradox! Am renunțat la greșelile mele și am fost primit în sânul mamei mele, Biserica Romano-Catolică (scriitorul face o pauză respectuoasă) la etajul trei al unui Pnh! (Puh: o cafenea sau un bar în argou londonez). În *cătunul* în care ne aflam, nu exista biserică, iar părintele O'Connor stătea într-un Puh. Și apoi, când exorcismele s-au terminat și l-am lepădat pe bătrân, am coborât la parter pentru o bere.

LUCRAREA

Chesterton nu ne oferă alte detalii despre romanul său polițist și sunt obligat să mi le imaginez.

Mi se pare că îl văd pe enormul și distinsul scriitor în cabana sa Top Meadow din Beaconfield, la 20 de kilometri de Londra sa, în 1911, după succesul dubios al complicatei sale cărți „OMUL CARE A FOST JOI", care este și el un roman polițist în felul său. Chiar și cei mai favorabili critici au fost nedumeriți de această operă amplă, subtitulată de autorul său în acest nou gen *Coșmar.*

„Nu știm ce vrea să spună domnul Chesterton", a spus THE UNIVERSE. Criticii mai perspicace au propus această interpretare: „Este o poveste simbolică enormă, sau mai bine zis, metafizică, al cărei personaj principal nu este altul decât Dumnezeu Tatăl." (EVENING NEWS.) Dar scriitorul îndurerat nu renunță:

> **— Ei bine, o să mai scriu un roman polițist. Toată lumea citește romane polițiste în ziua de azi. De ce nu pot eu, apologet catolic, să predau și eu Catehismul la Scotland Yard? Sfântul Paul l-a predat pretorilor! Deci, care este esența unui roman polițist bun? 1. Un mister cât mai misterios posibil, cu cea mai simplă soluție posibilă; 2. Un *detectiv particular* ca protagonist, un criminal formidabil ca antagonist, un confident apropiat — și care mereu face poliția să pară proastă!; 3. Restul e *banal:* cel mai bun material romanestic posibil — personaje, aventuri, schițe de peisaje, note psihologice, idei filozofice, obiceiuri, decoruri**

— și paradoxuri! Asta e *tot.*

Dar eu sunt Chesterton. Trebuie să fie o lucrare *originală și una apologetică* . Această misiune pe care mi-a dat-o Domnul este să-i explic Catehismul lui *Merry England* într-un mod atât de original, încât, în mijlocul imensului zgomot al afacerilor ei, al vanităților și al prejudecăților ei, ea să asculte. Întotdeauna am invidiat misiunea preotului, dar misiunea mea este, de asemenea, măreață și, îndrăznesc să spun, *preoteasc*ă. Ah! Pe Dumnezeu! L-am găsit! Un preot! Un *detectiv* de preoți catolici ! Ce idee!

(Chesterton scrie un nume tremurând pe stilou: *Părintele Brown* — și imediat se lovește din nou cu pumnul în fruntea lată și rotundă.)

—[Încă o idee! Criminalul! Criminalul antagonist este convertit de preotul *-detectiv și* devine confidentul său, Dr. Watson. (Și scrie: *Flambeau.)* Chesterton stă cu capul erupând.

—*M* -au numit nebun pentru că în OMUL CARE A FOST JOI mi-am dat frâu liber imaginației ca să văd unde mă va duce. Voi demonstra că o pot controla. Voi scrie povești cu o intrigă strânsă, fantastice, da, și mai paradoxale decât Hoffmann, dar în același timp închise și logice ca un icosaedru , ca un Hugh Benson care a fost un Bernard Shaw.

Și au ieșit una după alta aceste narațiuni încântătoare, scrise într-un stil dens, plumburiu, mai rafinat decât o bijuterie a lui Benvenuto, precum acele tatuaje platerești din bronz pe care le-am văzut în atelierul lui Mastroianni, unde totul este artificiu și poezie, stil, rafinament și sugestie.

Este mereu aceeași formulă, iar scriitorul nu se repetă niciodată.

Sunt probleme colosale, pentru doj ales, ch ester torna no", dar toate gătite în moduri diferite. Uneori le rafinează atât de mult încât pare că vârful se va rupe. *Cele trei unelte ale morții* sunt un bărbat ucis și lângă el trei arme, un revolver gol, un pumnal însângerat și un IMO SPART ; și în casa lui trei persoane, un servitor funerar , o secretară corpolentă și o fiică maltratată, fiecare dintre ele fiind acuzată succesiv și mărturisind deschis. Și totuși, ateul Armstrong nu a fost ucis nici cu un laro, nici cu un pumnal, nici cu un revolver, nici de servitor, nici de secretară, nici de fiică, ci de ateismul său! Condimentați-mi lămpile acelea.

În *Grădina secretă* (care a fost publicată în traducere printre noi), misterul este și mai enorm, omul care a intrat și nu a intrat în același timp.

„Dar ori intri, ori nu intri!", strigă doctorul Simon cu logica lui franceză.

—Nu întotdeauna — răspunde blând părintele Brown, cu intuiția sa celtică.

—Omul ori părăsește o grădină, ori nu o părăsește deloc!

—Nu în întregime!

Absurdul (citește: *misterul)* este logic. Omul care refuză să găsească absurdități printre oameni este el însuși un om absurd. Catolicul este un om care crede că nu totul poate fi înțeles, care a admis odată existența unui Lucru Incomprehensibil (adică , mai mare decât el însuși) prin care toate celelalte sunt înțelese. Aceasta este marea teză a lui Chesterton, unul dintre motivele apologeticii sale, care reapare aici într-o formă umoristică, cu înfloriturişi înfloriturişi care sună a râs. Inamicii lui Chesterton spun că este apărătorul absurdului împotriva rațiunii. Acest lucru este fals; Chesterton este apărătorul inteligenței împotriva rațiunii, sau mai degrabă, *împotriva* rațiunii, panegirul invincibil al intuiției asupra rațiunii. Este cea mai profundă facultate a noastră, acea Inteligență iubită a Sfântului Toma, vederea sufletului care în forma sa domestică este umilul și sfântul Simț Comunitar, ochii celui prin care omul cunoaște primele principii, îngerul toate lucrurile și fericiții din cer (presupunând elevația) direct -

Mintea justificată de Chesterton împotriva raţiunii mândre şi raţionale, a logicii ermetice a pozitivistului, a bisturiului şi microscopului chirurgului, a ceea ce Taine numea „raţiune clasică", iar Pascal „spiritul geometric". Şi, din moment ce Chesterton a fost educat în ea şi a petrecut mulţi ani în temniţa sferică (Globul ŞI CRUCEA), ACUM , după ce şi-a recăpătat libertatea, se răzbună cu cruzime pe ea – vezi primul capitol din ORTODOXIA – o maltratează, o disprețuiește, o insultă poate mai mult decât este justificat.[LXXXIV]

APOLOGETICĂ

Apologetică într-un roman, şi chiar într-un roman poliţist? Dar unde?

1.Superficial, există apologetică în glume, în aluzii, în aforisme, în definiţii şi distincţii fulminante, în faimoasele *ironii* cu care Chesterton, acum 25 de ani, i-a imobilizat pe Dean Inge, Arhiepiscopul Barnes de Westminster, romancierul Wells şi pe oricine a îndrăznit să atingă Catehismul în mod ignorant sau nechibzuit: se află în definiţia socialismului dată de jurnalistul Crook, în mica predică a părintelui Brown către Flambeau cocoţat în copac, în sinuciderea domnului Armstrong, profesor de optimism, în morala ascuţită a Cărţii a III-a, NECREDINŢA PĂRINTELUI BROWN.

2. Există un strat mai profund de apologetică în

[LXXXIV] **Aceasta este obiecţia ridicată de Tongnédee în 1920 în „Un studiu *Chesterton* " (Ert-oss, vol. 16). Dar astăzi cunoaştem mai bine filosofia apologetului. Părintele Brown îi răspunde lui Flambeau, care îl întreabă cum a ştiut că este un hoţ, un hoţ deghizat (după ce i-a povestit despre capcana amuzantă pe care i-o întinsese):**

***—Dar, în realitate, un alt aspect al profesiei mele a asigurat că... tutori nu era preot. — Care? —* a întrebat hoţul, gâfâind.**

—Atacai raţiunea —* a răspuns părintele Brown —; uxtod Mo *cunoaşte teologia.

**** Stelele Zburătoare.***

***A*tal' · eoMtniocíón de las Hovelitaa, în personajul domnului Brown, de exemplu. Văd în cutul plin de coșuri din Essex, un simbol grațios și exact, Chesterton nu și-a pierdut îndrăzneala inveterata pentru simbolism. Domnul Brown este catolicul așa cum este văzut de ochii protestanților și așa cum este el în realitate, catolicul văzut pe dinafară și pe dinăuntru. Tipul scund, cu fața ca luna, simplu, distrat, insignifiant, ciudat și leneș („O, *micuțule simplu celibatar”,* îi spune Flambeau în momentul în care, crezând că l-a învins, se află de fapt în mâinile lui), este o ființă suportabilă și bună, dar una care este lăsată deoparte până când se ajunge la o situație dificilă. Dar când se ajunge la o situație dificilă (și fiecare muritor ajunge la cel puțin *o* situație dificilă), atunci tipul cu fața prostuță crește ca o clopotniță, rostește un cuvânt ciudat, un cuvânt misterios care este o explozie de magneziu care luminează totul: pentru că el vede lucrurile așa cum sunt, iar alții văd doar aparențele. Astfel, *papistarul* este o ființă săracă, înapoiată, nefericită și retrogradă; dar, în realitate, el deține cheia tuturor lucrurilor, capătul fiecărui nod și, mai presus de toate, are Fericirea.**

3. Însă marea apologetică a acestei cărți constă în Bucurie. Cu toții știm și spunem că, după Hristos, credința este o bucurie: „Gaudium meum do vobis” (Vă dau bucurie); dar puțini au primit darul acelei bucurii care strălucește prin ei sub forma exercitării unei influențe atractive asupra altora. Ideea nu este că Chesterton spune pe fiecare pagină a cărților sale: „Am Credința”, ci că o spune râzând, așa cum o strigă Claudel. Motivele pe care martirii le-au dat în fața consulilor și pretorilor pentru credința lor în Hristos sunt adesea sublime; dar nu asta i-a convertit pe călăi, ci mai degrabă faptul că le-au spus râzând. Chesterton a fost fidel misiunii pe care Claudel i-a încredințat-o în 1908: „să refacă o imaginație și o sensibilitate catolică, ofilite acum patru secole datorită triumfului literaturii pur seculare”. Dar într-un mod diferit. Misiunea lui Claude a fost aceea de „asamblator al pământului lui Dumnezeu”, adunând toate lucrurile vizibile și invizibile, punându-le laolaltă astfel încât să se lumineze reciproc și sacrificându-le lui Dumnezeu într-o mare hecatombă de cuvinte; în timp ce misiunea acestui alt *enfant terrible* este să râdă, să fanteze, să se certe, să se arunce în iarbă și să se amestece , să cânte cele mai scandaloase adevăruri Angliei rigide, să spună întotdeauna opusul a ceea ce *spun ei,* să denigreze copios politicienii, bancherii, aristocrații, oamenii de știință și

scriitorii, să-și tachineze dușmanii și să creadă în Biserica Romano-Catolică. Dar harul constă în faptul că aceasta din urmă este cea care îi dă putere și drept asupra tuturor celor dintâi. Credința este cea care îi permite râsul său franc, insuportabil, ireverențios, inextinguabil, inexorabil. „Atât de umil și sincer, este singurul din lume capabil să te întreacă în sfera ideilor, rămânând în același timp prietenul tău apropiat în viața privată", spunea un critic. Este un fapt perfect istoric, așa cum a fost cazul cu Chesterton și Bernard Shaw. Înțeleg acum devotamentul acestui copil mare față de Sfântul Francisc de Assisi – a cărui statuie împodobește holul *căsuței* sale din Beaconfield – un alt poet al bucuriei de a crede, un alt *enfant terrible* care săvârșește acte sublime de copilărie pe cărările aurii ale Umbriei și un alt om imens de devotat și umil, și prin urmare imens de independent și liber.

Ultima carte a lui Chesterton

Gilbert K. Chesterton tocmai a scris «despre Roma»[LXXXV] O carte de eseuri, care nu știrbește nimic din faptele sale bune. Venit în Orașul Etern pentru a observa lucrurile care renasc acolo (de la fascism la arta barocă, căreia îi apar acum apărători iluștri: Croce, Claudel, Hugo Ojetti, Chesterton), a schițat în această toamnă, de la observatorul hotelului său de pe Muntele Pinului, cinci eseuri fanteziste în stil propriu — *Povestea statuilor* sau apărarea barocului, *Stâlpul literarilor* sau întoarcerea Evului Mediu, *Întoarcerea zeilor* sau Renașterea, *Întoarcerea romanilor* sau Fatima, *Insula Sfântă* sau reapariția puterii temporale a Papei —, cinci simfonii în jurul sintagmei *înviere,* pline de fuge, înfloriturі, altoiuri și *staccato* în stil propriu, pentru că dacă este adevărat, așa cum spune el, „că arta barocă este mai mult desen decât sculptură", atunci eseurile sale sunt mai mult muzică decât arhitectură. A adăugat un capitol inițial, *„Schița* unui *oraș",* pentru a da unitate celor cinci (e inutil: nu reușește) și două anexe pentru a se scuza că nu a reușit (e inutil: nu-i reproșăm). A avut bunul simț să-și limiteze și să-și concentreze subiectul, să vorbească doar despre ceea ce știe; și priceperea de a detalia impresiile sale (vizită la Papă, interviu cu Mussolini, viziuni de artă, peisaje și note de culoare) și de a le încadra în meditații, creând astfel ceva mai mult decât o carte de călătorie obișnuită. Spune nu.

[LXXXV] Chesterton, ÎNVIEREA ROMEI, Hodder Stoughton, Londra, 1931.

Nu intenționează asta; mai degrabă, protestează în prolog împotriva intenției sale de a „nu face convertiți, ci turiști buni; nu intenționez să acceptați Roma; doar să înțelegeți Roma". Dar este inutil ca Chesterton să se autodeclare caricaturist sau umorist; nu poate scăpa de destinul său fatal de apologet. Sau poate că Roma este un oraș atât de papist și papal încât „nu se poate vorbi inteligent despre el fără a-l implica pe Papă", așa cum a remarcat Ingenieros al nostru când era secretarul lui Roca, una dintre puținele dăți când a vorbit inteligent. Adevărul este că Chesterton, în mijlocul divagațiilor și jocurilor sale de noroc, se trezește predând Catehismul englezesc, prin intermediul bunului simț englezesc. Englezilor imperiali care se cred unici în lume, le amintește că *Italia există:*

...și dacă cineva nu știe că Italia trăiește, cel mai bine este să vină să vadă.

Englezilor protestanți, pentru care istoria Angliei începe cu Reforma, el le arată că aceasta începe cu Iulius Cezar și chiar mai bine cu Grigore cel Mare:

...și dacă cineva încă mai crede că Roma e moartă, toile, lege.

Și aceasta este unitatea profundă a acestei opere, care vorbește despre *toate,* o unitate pe care Chesterton nu a putut-o realiza cu simboluri și paradoxuri: *să explice.* Să explice lucruri greu de înțeles unui public foarte iritabil; să mențină atenția unei clase neliniștite asupra unui subiect disprețuit - nu există profesor care să nu mă înțeleagă. Trebuie să-i prinzi prin surprindere. Trebuie să faci minuni. Trebuie să faci *tumbe.* Și binecuvântat este cel care a primit de la Dumnezeu priceperea unui jongler și a unui prestidigitator, de a ști să spună glume și să-i imite pe galicieni - totul ajută. Astfel, Don Bosco, un om sfânt, a predat într-o zi catehism în patria sa.
În sarcina sa periculoasă și complicată de a demonta prejudecățile dăunătoare, chiar dacă asta înseamnă să-l facă pe Tatos prost , Chesterton dă peste o prejudecată englezească, sau mai degrabă nord-americană, despre America de Sud: porecla „ *Dago",* sub care suntem cunoscuți în SUA și Londra. Acest pasaj este foarte interesant pentru noi, așa că îl voi traduce:

Și regur am ente la ez de la borra că se nos ha ocurre tomar o recibir del más bajo nivel de la inteligencia americana (o

inintelligencia) es ahora la comunísima moda inglés de usar la palabra **Dago.**

Presupunerile istorice din spatele acestei porecle sunt destul de amuzante. **Dago,** *în general, este un membru al acelor rase obscure care au colonizat America de Sud și a căror origine se găsește în insulele Mediteranei. Principalele caracteristici ale* **Dago** *sunt cuțitele, cârpele, pasiunile romantice, comportamentul frenetic, usturoiul, ceapa și chitarele. Cu aceste lucruri, ființele în cauză creează un scandal perpetuu, disproporționat față de importanța lor (sau, cu alte cuvinte, de bogăția lor) și au fost o pacoste teribilă pentru celelalte societăți solide care sunt conștiente de Regatul Legii. Cu mult timp în urmă, de exemplu, o bandă a acestor tâlhari a intrat într-o luptă aprigă cu cuțite; în cele din urmă, unul a fost lăsat să moară, iar restul au fost urmăriți de prietenii decedatului într-o vendetă tipică. Acest incident sordid a fost exagerat și transformat în subiect de drame sau melodrame, astfel încât chiar și școlarii de astăzi află că numele mortului era Iulius Caesar și că celălalt care l-a ucis a făcut un fel de protest oratoric pretinzând că este fiul* **sau** *prietenul său. Alte incidente similare, atât mizerabile, cât și senzaționale, au flatat din păcate vanitatea Dago* **-ilor;** *un* **Dago** *de pe una dintre acele insulițe murdare s-a împușcat se pare și a ocupat un scaun de soldat, ca atâția alți excentrici, provocând o agitație considerabilă în toată Europa , până când cariera sa criminală a luat sfârșit în mod natural.*

mintea fiind prinsă și aruncată într-o închisoare pe Sfânta Elena. Astăzi, o altă poveste sordidă, asupra căreia nu trebuie să ne oprim, despre un marinar vagabond care s-a lăudat cu adevărat într-un mod destul de lipsit de respect și care a ajuns să descopere America. S-a spus odată, destul de prost dispus, că această descoperire ar trebui trecută cu vederea. Dar nu este ușor să ignorăm faptul că un alt **Dago a fost** *cel care a descoperit Marea Britanie; poate că ar trebui să-l trecem și pe el cu vederea. Ar fi mult mai bun ca* **Dago-ii** *să fi trecut cu vederea toate lucrurile pe care le-au făcut în istorie; numai atunci ar mai rămâne puțină istorie. Nu este potrivit să ne oprim asupra acestui subiect neplăcut; dar după ce am vorbit despre zdrențe, este suficient să adăugăm că a existat odată cel puțin un* **Dago care** *a declarat hotărât că preferă să fie sărac. A trăit în Assisi, iar episcopul Barnes crede că modul său de viață ar fi complet indecent în Birmingham...*

Dago-ilor *murdari și negri ar fi cu adevărat considerată un - specimen al culturii nord-americane, mă tem că mulți dintre cei care au îmbrățișat povestea vor continua să-și extragă noțiunile din Lumea Veche. Și, considerând legenda atât de fermecător de inadecvată în cazul Dago* **-ilor** *din Europa de Sud, poate că vor începe să se îndoiască de acuratețea ei infailibilă în ceea ce privește* **Dago-ii** *din America de Sud. Mai mult , dacă tot ce este josnic la ei este că sunt o puiet de republici mărunte care dansează în revoluții, își pot extinde disprețul asupra Greciei din epoca lui Pericle și a Italiei din epoca lui Dante.*

Pe scurt, totul e o prostie. Prostii fără substanță, nerafinate...

Până acum, Chesterton.

Oricine știe limba engleză și are două zile libere ar trebui să citească această carte. Nu vă așteptați să fie strict istorie, filosofie sau critică de artă, deși conține câte puțin din toate. Veți întâlni inexactități sau omisiuni în detalii, cum ar fi o comparație...

prea forțat între Venns și Maica Domnului (1), o *dezgustătoare* în narațiunea iconoclasmului, o opinie foarte *discutabilă* despre cauzele războiului și de multe ori exagerează în căutarea jocurilor de cuvinte:

> ***Papii au postit și și-au înfrumusețat orașul, puritanii au ospătat și și-au ascuns orașul.*** [1]

Dar nu trebuie să ne împotmolim în înfrumusețări sau să încercăm să mâncăm frunzele de ridiche. Mulți se împiedică de paradoxurile lui Chesterton, recunoscând că sunt amuzante, dar *sunt ele adevărate?* Și de ce nu? Nimeni care știe să citească nu ar trebui să se împiedice vreodată (cel puțin dacă a absolvit anul patru de liceu) de un trop sau de o figură de stil, fie ea *logică* sau pitorească *, cum* se spune acolo. Se poate spune adevărul în metafore, precum Isaia, și se poate minți direct, precum Franța; și se poate scrie istorie și metaistorie solide folosind paradoxul, truismul, aliterația și jocul de cuvinte, atât de dragi lui Don Francisco de Quevedo, cu care umoristul englez are mai mult de un punct de contact. Chesterton vorbește în paradoxuri, așa cum o face Hugo în antiteză sau poeții în rimă. Și așa cum rima nu a împiedicat niciodată vreun poet demn de acest nume să spună în sfârșit ce vrea, tot așa aceste ciudățenii verbale, atunci când sunt jucate pe masă (pe masa de studiu), produc un sunet pur de istorie și bun simț de 18 carate.

Este suficient să spunem, așadar, că acest stil este *un* stil. S-ar putea spune mai multe. S-ar putea demonstra că la Chesterton este *stilul.* Că este natural și necesar la Chesterton, date fiind talentele și designurile sale, așa cum este necesar ca cristalul să fie poliedric și este stilul trandafirului să fie polipetal și *este* natural ca lumea noastră modernă, sau cel puțin pentru lumea *sa* engleză, să fie artificială.

„Îmi spun că nu pot vorbi despre nimic fără să vorbesc despre toate", zâmbește eseistul în timp ce își închide artificiile.

Papii s-au unit [si] **și *-au înfrumusețat orașul,***
Puritanul ospătește și își părăsește **orașul** ***urât.***
(Aliterație intraductibilă a cuvântului *„fasted" * „fested").*

Ăăă

[Misiuni despre Capela] Lumii Catolice. Dar aici problema are și o mică hibă. Este firesc ca, pentru a lua în considerare Orașul Catolic, să suprapunem Universul O, ca să spunem așa (încă unul și asta e de

ajuns); ca, pentru a vedea Orașul, să privim Lumea.

Roma, 1930.

□ Bunul simț al lui Chesterton

„La vraie philosophie se moque de la philosophie."
PASCAL

Pe 15 decembrie 1929, am ascultat o prelegere a lui Chesterton despre recent beatificații martiri englezi la Colegiul Englez din Boma, unde unii, precum fericitul Robert Southwell, fuseseră studenți. Marele jurnalist și-a început încântătoarea prezentare cu o aluzie plină de umor la propria sa dizabilitate intelectuală și la figura sa jovială și robustă, pe care mulți dintre noi o întâlniserăm abia recent.

„Poate că v-ați alarmat de întârzierea mea", a spus el, „crezând că am fost victima unui accident pe aceste străzi groaznice ale Romei, mai rău decât cele ale Londrei. *Dragii mei prieteni,* nu vă alarmați niciodată pentru mine în acest caz: mașina în care mă aflu o va distruge pe cealaltă."

Această imagine a jurnalistului londonez corpolent în mașinuța lui ponosită, agresiv și invincibil, ca toate imaginile sale, este simbolică. Strălucitul jurnalist care tocmai a murit avea un gust diabolic pentru accidentele de mașină. Era ca un șofer de autobuz care se întâmpla să fie un magnat al demolărilor. Ți-l poți imagina ca pe un *haiduc gigantic* , cu o coamă sălbatică de păr și râsul unei coame crescute, urcând în autobuzul care merge de la Hammersmith la Oxford Circus, apucând volanul cu sprijinul pasagerilor pe care îi înveță și lansându-l ca pe o catapultă împotriva *mahalalelor,* rușinea inimii umane care înconjoară metropola lumii: ziduri dărâmate, munți de moloz și gunoaie, colibe plate infestate de ploșnițe, locuințe abominabile, unde iubita sa plebe se sufocă sub presiunea cărții „Avuția națiunilor" de ADAM SMITH . Faceți loc *și aer.* Și motivul pentru care tot ce calcă în picioare, cum spunea el, mătură nevătămat , este tocmai grăsimea sa , bunăstarea sa copleșitoare, tonul său de bun simț, sănătatea sa mintală bună, bucuria sa de a trăi (pentru că a *ști* înseamnă a trăi, este tocmai aspectul cel mai dătător de viață al vieții omului), bucuria sa de

a ști, de a vedea, de a înțelege, de a convinge, de a argumenta. Și partea cea mai bună este că înșiși proprietarii a ceea ce a demolat nu au de ales decât să râdă și chiar să aplaude. Acest Gras, cel mai combativ om din lume, dar un combatant cu bunăvoința unui boxer obez, a murit fără a lăsa [niciun] dușman. Bătăile sale au fost atât de sincere, umile și caritabile, atât de impregnate de simpatie umană, încât a trebuit să le accepți și să taci. Nu există nicio putere împotriva vieții.

Totuși, ar fi o greșeală să-l considerăm pe Chesterton un simplu polemist ; el a fost un catehet. Voltaire este un simplu polemist, un spadasin viclean.[86] [87]Controversa din Chesterton este un episod și un pretext.

—Știi atât de multe, Don Gilberto!
—Nimic altceva decât Catehismul, fiule.
—Dar îl pune în orice, ca în roșii.
—Pentru asta ne-a fost dat.

Ca să-i înveți din nou pe englezi Catehismul, trebuia să mergi într-un *pub,* să te așezi la masă cu un pahar de *gin,* să știi totul, să iubești Londra, să fii puțin ciudat, mereu bine dispus, să ai o voce puternică și o maniere excentrică, modestă și triumfătoare în același timp. Trebuia să posezi bucuria unui copil, sănătatea unui taur, credința unui irlandez, bunul simț al unui *cockney,* o imaginație shekapiriană, inima lui Dickens și cea mai formidabilă sete de argumentație văzută vreodată.

În LUCRAREA „THE THING" (Sheed Ward, 1929), Chesterton a reunit o selecție dintre cele mai recente articole polemice-catehumenale ale sale. Tehnic vorbind, sunt simple minuni, la fel

---

[86] Nu suntem conștienți de faptul că acest motiv imediat al bunătății lui G.K. Chesterton face parte dintr-un alt motiv, mai general: poziția minoritară a catolicilor în Anglia, care *nu are influență politică.* Acesta este și motivul pentru care există acum conflicte religioase în Germania, dar (aparent) nu și în Anglia. Întregul prevalează întotdeauna asupra părților. „Unul dintre cele mai frumoase personaje pe care le-am cunoscut vreodată a fost G.K. Chesterton",* spune Wells în cartea sa usturătoare, *NOUA ORDINE MONDIALĂ* (1940). Apoi explică faptul că acest lucru nu s-a întâmplat tocmai pentru că Chesterton era catolic, ci mai degrabă în ciuda acestuia. În mare parte, se înșală.

[87] Interesant de văzut acești doi gladiatori: apostatul unei națiuni creștine înarmat cu o spadă, convertitul unei națiuni eretice înarmat cu o sabie cu două mâini, albină împotriva viespii, în GĂLȚILE DIN ORLEANS. *(Un șiling pentru gândurile mele,* Methue Co. 36 Essex, St. WC Ltd., 2019-1927.)

de fin cioplite ca bijuteriile sau poeziile. (Citiți, de exemplu, „LOGIC AND LAWN TENNIS", „THE ROOTS OF SANITI", „WHAT DO THEY THING?") O mică introducere neașteptată, sentențioasă, aparent de nicăieri - o prezentare a victimei, a sufletului nefericit care a îndrăznit să spună ceva împotriva iubitei Biserici a Romei -; un atac în toată puterea folosind *metoda „și tu, și eu nimic";* o *lovitură rapidă* ; - și când îl pune la pământ cu piciorul deasupra lui, o mică *predică creștină* către publicul în bucurie, care se încheie cu o fanfară triumfătoare, cu un pic de *bravadă* în care fiecare silabă cântă ca o mie de vrăbii.

Misiunea sa era să predice Vestea Bună a mântuirii prin bucurie și libertate prin credință. Dumnezeu l-a însărcinat să deseneze, pe parcursul a peste 40 de ani și în 70 de volume , O SIMFONIE NAZALĂ GIGANTICĂ, bazată pe Crezul de la Niceea. Doar Chesterton a găsit atât de multe de spus în primul articol:

> **Cred *în Dumnezeu Tatăl Atotputernic, creatorul cerului și al pământului, al tuturor lucrurilor văzute și nevăzute,***

care și-a petrecut întreaga viață în orice ton posibil pentru a o parafraza.

Adevărat, cunoaște toate misterele: Crucea, Răscumpărarea , Păcatul Originar, care formează fundalul negru și ROȘU al picturilor sale; Maria, Sfântul Toma și Sfântul Francisc , cu care vorbește ca un copil îndrăzneț; dar, pe scurt, Chesterton este poetul creaționist. Este un poet *existențial* precum nebunii de astăzi. Pare să fi fost cu Adam când toate lucrurile au fost făcute, când Cosmosul era un basm, în vremea Limbii Noi. O, frate Francisc, tot ce este, în măsura în care este, este frumos! Întreaga sa viață a fost petrecută aderând cu căldură *la* opinia lui Dumnezeu Tatăl când a spus că tot ce a creat El este bun. „Et vidit Dens quod es set b onum." Omul care a scris două pagini perfecte despre două *fleacuri extraordinare* , despre *cheie* (ORTODOXIA) și *despre cutia poștală* (CE E rău cu Cuvântul?), și le-a transformat în simboluri ale unor carisme înalte; și omul care i-a scris o amuzantă [ma driga] Măgarului:

> ***Când peștii zburau și pădurea mergea***
> ***și smochine greto pe spini, într-un moment când luna era sângeroasă, atunci cu siguranță m-am născut.***
> ***Cu cap monstruos și țipăt îngrozitor și urechi ca niște aripi rătăcitoare, parodia umblătoare a diavolului pe toate lucrurile***

cu patru picioare...

figurémonos cómo sentiria las magnas bellezas del mag no Universo, de las cuales (entre paréntesis) în nuestra época triste, él fue una.

Dumnezeu a creat lucrurile bine, iar Adam le-a dat numele pe care le meritau; dar Gilbert Chesterton știe cum ar fi putut fi și le dă tot felul de porecle: și asta îl amuză teribil. Are o privire nouă, copilărească, văzând oamenii cum își introduc lucruri ciudate în corpuri printr-o gaură în cap, pe care o numesc mâncat. Era un om adevărat, posedând tot ce este omenesc: înțelepciunea bătrânilor, prudența celor maturi, combativitatea tinerilor, irascibilitatea băiatului, râsul și bolboroseala copilului și, mai presus de toate, așa cum am mai spus, privirea uimită și serioasă, definitorie pentru toate lucrurile, a bebelușului. Privirea ontologică a nou-născutului, despre care Sfântul Toma spune că primul lucru pe care îl percepe intelectual este FIINȚA.

Chesterton este Regele Bunului Simț și Poetul Sensibilității, poetul lui Doi - și • doi - sunt - patru.

Treziți-vă, băieți, și ridicați registrele, somnul și liniștea sunt peste

Auzi stelele dimineții strigând „Doi și doi, **mare** *patru**

El este regele bunului simț, pentru că nu există om în lume care să se fi „făcut pe prostul" de atâtea ori.

Acesta este un paradox, dar este un mare adevăr. Ce poate împiedica un paradox să fie un adevăr? Un critic literar și profesor eminent, un foarte bun prieten de-al meu, mi-a spus odată: „ ***Nu-l iubesc pe Chesterton pentru că nu-mi place gândirea complicată. Aparțin partidului lui Cervantes, nu al lui Quevedo; și mai presus de toate, aparțin partidului lui Anatole France, maestrul. Adevărul nu iubește trucurile, adevărul nu face tumbe, umblă îmbrăcat în aforisme și maxime, nu în jocuri de cuvinte. În orice caz, se îmbracă în ironie."**** **Am mers pe strada Santa Fe, impresionat, gândindu-mă la obiecția: „Adevărul nu face tumbe"; urmându-l pe prietenul meu profesor în timp ce se îndepărta, pierdut în gânduri, pe strada Anchorena. Și apoi, o mașină cu intenții vădit suspecte, care în acel moment l-a făcut pe prietenul meu, care încă se credea în sala de curs, să facă o tumbă improbabilă, mi-a adus soluția pe care o căutam. „Adevărul nu face tumbe." Despre ce adevăr vorbești? Adevărul face ce poate și nu poate fi deslușit doar după aparența sa exterioară. Dar există un adevăr special, pe care Chesterton l-a iubit mai mult decât viața însăși, care face tot felul de lucruri incomode și neprofesioniste: strigă în piețele orașului, se joacă cu copiii, aruncă praștii în pedanți și rătăcește prin lume, interacționând jucăuș cu totul. „Ludens** ***in orbe terrarum…"*** **Cel puțin așa îl descrie Cartea Înțelepciunii.**

Relația dintre bunul simț și nebunie și metafizică. Din nou, cu ce nebunie? Pentru că este important să știm că Cuvântul lui Dumnezeu a fost numit nebun de mai multe ori, Hamlet a fost nebun, Don Quijote a fost nebun și ce putem spune despre Don Bosco și Sfântul Filip Neri? Astfel, mulți îl numesc pe Gilbert Chesterton Regele Bunului Simț și susțin că, pur și simplu aprofundând acea sănătate mintală naturală, care este patrimoniul universal al oricărei persoane analfabete, a ajuns la intuiții filozofice profunde; și apoi te duci să-l citești, mai ales...

tradus (tradus prost: nu e posibil să se traducă bine în Ch cet er ton) și ți se pare mai nebunesc decât o capră.[LXXXVIII] Doamne ferește! Un preot catolic devenit detectiv, un șef de poliție, un Don Quijote îmbrăcat în pictor parafaelit, un Zad din Nottingham devenit Bonaparte, niște vagabonzi care se amuză mutând o firmă de cârciumă dintr-o casă în alta, cu consecințele previzibil de fenomenale, un ateu și un catolic duelându-se cu săbii pe tema existenței sau nu a lui Dumnezeu într-un duel nesfârșit, un profesor german care este însuși Lucifer, o casă de nebuni care este lumea, însuși Dumnezeu, Ființa Inefabilă, poate simbolizată de un om gras, un căpitan de gangsteri, care se dovedește a fi un polițist deghizat și, mai presus de toate, un scriitor prodigios de bine informat care își petrece viața negând meticulos lucrurile pe care toată lumea le repetă (ceea ce este tocmai esența bunului simț, repetarea a ceea ce spune toată lumea) și, mai rău, încercând să le demonstreze. Este acesta bunul simț? Este aceasta logică?

Da, într-adevăr; dar este logică care se preface prostească; acea filozofie care, după Pascal, își bate joc de filozofie. Este beție de bun simț.

—Ce fel de bețiv?

—Beat de poezie *și* teologie. Braț la braț cu fiica sa, Bucuria de a trăi.

Nimeni nu este așa cum își dorește să fie, ci așa cum poate fi. Îmi amintește de acel bun rege saxon, Alfred cel Mare, căruia Chesterton i-a dedicat o baladă minunată. Danezul Gnthorm, un barbar sumbru, invadase regatul creștin, îl ucisese pe regele Ethelred și îi uzurpase coroana; iar acest tânăr și vesel Alfred, fratele regelui mort, acel băiat cu gură mare și ochi năzdrăvani, cu doi dinți mari de rozătoare, al cărui cap este proclamat, locuiește chiar acolo lângă bătrânul ogru, deghizat în bufonul regelui. Atât de mare este credința lui (credința lui în Dumnezeu și în dreptul său) încât nu face altceva decât să-i tachineze pe curtenii pompoși și să-l facă pe regele crud și prost să râdă în

---

[LXXXVIII] **Asta chiar dacă cineva reușește să traducă bine; ce se va întâmpla *într* -o traducere precum recenta traducere argentiniană, care traduce *„Lucrul”* ca *„Lo que es”; „spiritualist”* ca *„espiritualista”; „desperados ” spanioli* ca *„españoles desesperados”* și așa mai departe, cu o lipsă de stil și o proză lipicioasă, îngrozitoare? O traducere făcută de un catolic și de o editură catolică și distorsionată de grupul de catolici de la revista „Nasno TIZMO”?**

hohote, să rostească absurdități care au o semnificație extraordinară în spate și să tragă clopotele pentru a îneca zgomotul săbiilor credincioase. Toată lumea râde de el, de *capovolgitore.* Dar el este adevăratul conducător, regele legitim. Nu pot nega că îi conduce cu forța sa vitală debordantă. Nu pot ascunde că se tem de el, îl respectă și, în adâncul sufletului, poate chiar îl invidiază și îl iubesc. Dacă forțele loiale nu l-ar fi repus pe tron cu strigătul „Sfinte Aidan!", dacă adevăratul Rege ar fi rămas *supărat pe Rege toată viața,* nu contează. El era, mai întâi prin descendență și apoi prin merit și măreție sufletească, oriunde și cum ar fi fost, chiar și în momentele în care mergea cu capul în jos, autenticul și nativul lord. „Ședeți acolo, nebunilor", i-a spus Ducele lui Don Quijote, „căci oriunde stăteam eu, va fi și capul tău". La care Ducele și vicleanul Sancho s-au înșelat prodigios; în realitate, oriunde s-ar afla Don Quijote, el este capul natural al fiecărui Duce fals și legitim care există în lume.

Să presupunem că un uzurpator stă pe tronul Bunului Simț, - înconjurat de o escortă de pirați și negustori. Oameni solemni, oameni practici, oameni responsabili, mari finanțatori și creditori. „Fapte și cifre, fapte și cifre." Știința cu S majuscul, Noua Psihologie, Psihanaliza, *Economia și Politica,* respectabilitatea, *darurile* Oxfordului și Cambridge, modestia victoriană, Revoluția Industrială, oligarhia marilor averi, Imperiul, tot pământul de ispășit, Cultura, Progresul și Civilizația cu supremația predestinată rasei nordice, tocmai pentru că este nordică. Ce va face Dumnezeu împotriva acestei mase de materie? Va trimite două picături de spirit. Doi *goblini.* Un goblin imens de compasiune într-un corp subțire , Dickens. Un goblin imens de jovial într-un corp gras, Chesterton. Dar amândoi vor trebui să se deghizeze în bufoni, altfel, în deghizarea lor goală de...

Misticii și sociologii vor fi imediat zdruncinați sau cel puțin ignorați. Portpie, nebunia a vocea este demență , uneori este deghizare, alteori ambele, ca în Hamlet. David dansa înaintea chivotului pentru a evita extazul. Sfântul Filip Neri, temându-se că răpirea l-ar putea împiedica să consacre, se întorcea către băiatul de altar la începutul Liturghiei și îi spunea glume despre Bertoldo, Bertoldino și Cacasene. Acești doi erau sfinți. Dar și ceilalți doi erau sfinți în felul lor; erau slujitori și logodiți cu adevărul necunoscut, strigător, invizibil, regal și ametitor, care dansează și se joacă. *„Ludens in orbe leriwum."* A te juca toată viața. Un alt paradox. Doar un om care nu a făcut altceva decât să se joace în viața lui ar fi putut munci atât de mult.[LXXXIX]

Mi-ar plăcea să-l văd pe Chesterton în rai învățându-l pe Sfântul Petru (acel Sfânt Petru atât de asemănător cu cel din legendele populare) cum să joace *poker.*

Atunci i-aș spune!

> **Sfântul Gilbert al Bunului Simț, care ai fost pe pământ - proscrisul Bunului Simț și al Sănătății în dansul dionisiac ,**
>
> **Gilberto Chesterton, care, ca să fie mai englez, avea ca nume de familie un sat din comitatul Cambridge, Falstaff, om devotat, a cărui vocație era să predea englezilor Catehismul ilustrat.**

[LXXXIX] POVEȘTILE LUI FAIHEB BROWN, 4 volume; RET. sau D. QUI CHOTTE, NAPOLEON sau NÓTTINC-HILL, HANUL ZBURĂTOR, BALUL ȘI Caosa, POETUL ȘI NEBUNII, OMUL CARE ERA JOI, DESPRE TOT, FLEACURI TknuraoiM , Al ab Ms ȘI DISCUȚII, TOATE LUCRURILE LUATE ÎN CONSIDERARE, O MISCELLANY DF MEN, CLUBUL MESERIILOR CIUDATE, SCURTĂ ISTORIE A ANGLIEI, CRIMELE ANGLIEI , ÎNVIEREA ROMEI, ÎN TIMP CE urlam , SCRISORI CĂTRE UN BĂTRÂN GABIB ARDIAN, UN SHILLING FOB GÂNDURILE MELE, SCHIȚA SĂNĂTĂȚII MINTALE, REGINA CELOR ȘAPTE SĂBII. POVEȘTI SCURTE DE AZI ȘI DE IERI; Colecție de Prologuri; GK CH. CA H. G; THE TURKEY AND THE TURK, ALL IS GRIST, CHAUCER, CHARLES DICKENS, ROBERT BROWNING, CHRISTIANDOM IN DUBLIN, ST, THOMAS AQUINAS, GEOHCE BERNARD SHAW, AUTOBIOGRAPHY, etc,, more de 60 volúmenes originales from I960 a 1936 in the incomplete bibliografía de Miss Dorothy Colline, reproducida by The - CAMMAERTINGS73 , pag. 233).

Demonstrându-le în același timp că Dumnezeu nu este tocmai interesat să le ia imperiul mondial.

(Și nu are nicio obiecție *în sine față* de șunca lor prăjită, fripturile argentiniene, golful și bridge-ul și cu atât mai puțin față de Liberty și Joy.)

Ci mai degrabă interesul de a ne oferi Imperiul Cerului cu orice preț,

Cu Crucea Ascunsă a lui Thomas More prețuită ca o marfă,

Y puțin mai multă lumină sub păr,., Gargantua de litere, Michelangelo eufemistic, un fel de Robin Hood și Sherlock Holmes devenit pustnic.

Prea rafinat pentru Rabelais și prea grosolan pentru Benvenuto sau călugărița Hroswita,

Că puteai recita și ai recitat tot Shakespeare și întreaga Biblie invers și în dialectul *Cofnei* .

Y N-ai putut rezista niciodată tentației travesarei și a whisky-ului cu gheață.

Sfântul Gilbert, care ești în rai între Sfântul Simon cel Nebun, Maria Stuart și Bembo,

Sfinte Gilbert, pomenește-ne înaintea tronului Înțelepciunii Veșnice.

Y Mulțumiți-I că S-a născut în vremea noastră,
În aceste vremuri de rahat

Pentru mine, toată laudele trebuie să fie pentru bărbații celebri, bătrânii Colegiului: căci ei v-au învățat bunul simț, au încercat să ne învețe bunul simț, Adevărul și Bunul Simț al lui Dumnezeu, care este mai mult decât cunoaștere!

Două povestiri de Chesterton

REBUND GALANT

Marele scriitor englez și ingeniosul apologet G.K. Chesterton, la 70 de ani, nu și-a pierdut nici buna dispoziție (niciodată pe aceasta) și nici galanteria. Ziarele englezești povestesc că, în timp ce catehiza o tânără anglicană, Mies Hebert, care obiecta la stranietatea faptului că Hristos a ales pâinea și vinul ca vase sacramentale și la cruzimea Bisericii în impunerea celibatului preoților, marele umorist i s-a adresat în versuri cu următorul argument *ad hominem* (sau mai degrabă *ad feminam):*

> ***Alții și celor de* demult *le-aș fi spus Că dogmele adânci precum creștinătatea pusă la îndoială Dorm în despărțirea vinului și a pâinii Și că Hristosul întrupat în fiecare firimitură.***
>
> ***Pentru tine găsesc mai puține cuvinte și mai multă mulțumire umană de spus despre cel care păzește Altarul: Ca să bei acest vin, ai pierdut Iubirea de Femeie, Da, chiar și o iubire ca a ta - ca să bei acest Vin!***

Slab traduse (nu este posibil să se obțină concizia energică a limbii engleze), acestea înseamnă:

> ***Alții, și în vremurile trecute, le-aș fi spus că dogme profunde precum creștinismul stau la frângerea pâinii și a vinului și că Hristos se întrupează din nou în fiecare pâine.***

Pentru tine, sunt suficiente mai puține cuvinte, mai omenești: că cel care slujește la acel altar, pentru a bea un astfel de vin, a dat iubire feminină. Dacă iubire ca a ta, pentru a bea un astfel de vin.

HAGIOGRAFIILE

Marele eseist tocmai a publicat o viață a Sfântului Toma, [XC]în care, desigur, nu spune prea multe lucruri noi despre Doctorul Angelic (sau cel puțin despre doctrina sa), dar o vastă cantitate de lucruri amuzante, pătrunzătoare și înfiorătoare despre teologie, filosofie, lumea modernă, intelectuali, silogism etc., printre care se numără și unul care îl surprinde:

„*Uneori* ", spune el, „ *am chef să-i strangulez pe hagiografi!"*

[XC]**SFÂNTUL TOMA DE AQUINO, Hodder Stoughton, Loudon, 1933. Tradus printre noi deplorabil de prost și editat în Colecția *Australă* din Espața-Calpe.**

Eseul lui Chesterton

(Din *cohorta strălucitoare d}*

DUCI

Ducele de Chambertin-Pommard era relicva mică, dar plină de viață, a unei familii cu adevărat aristocratice , ai cărei membri erau aproape toți atei până în vremea Revoluției Franceze, dar de la acel eveniment, atât de benefic în anumite privințe, erau extrem de devotați. Ducele era un realist, un naționalist și un patriot convins - un stil care constă în a predica constant că patria nu este atât în pericol, cât complet ruinată. Scria articole strălucitoare pentru presa maurrasiană intitulate *„Sfârșitul Franței”* sau *„Ultima alertă* ” și punea ultimele retușuri la un tablou al Kaiserului galopând pe un covor de parizieni prosternați, cu o strălucire de exultare patriotică. Era extrem de sărac, iar chiar și prietenii și cunoștințele sale erau *impecabile.* Se plimba rapid până la un han mic și modest pentru mesele zilnice și acolo arăta exact ca oricare altă persoană.

Trăind într-o regiune în care nu exista aristocrație, *o ținea* la mare preț. Tânjea după săbiile și manierele statuare ale familiei Pommard dinainte de Revoluție - mulți dintre ei fiind (în teorie) republicani. Dar cu o afecțiune și mai practică, privea spre o regiune a Europei unde tricolorul nu flutura niciodată și oamenii nu erau niciodată egalați stângaci în fața legii. Mierea și alinarea vieții sale era Anglia, pe care întreaga Europă o consideră singura aristocrație pură supraviețuitoare. De asemenea, avea un vag gust pentru sport și a crescut un câine dog german.

Era un tânăr englez, crezând că englezii sunt o rasă de mastifi, gentlemeni eroici și bărbați curajoși, pentru că citea toate acestea în ziarele englezești conservatoare, scrise de scriitori semiți epuizați. Dar principala sa lectură era, desigur, în ziarele franceze conservatoare, și acolo a aflat despre oribila *afacere a Bugetului.* Acolo a citit despre revoluția presupusă pusă la cale de Marele Lord Păzitor al Sigiliilor, sinistrul Lloyd Georges. A citit, de asemenea, cu câtă cavalerism îl sfidase Prințul Sir Arthur Balfour de Burleigh pe acest demagog, susținut de Austen, Lordul Șambelan, și de veselul și agerul Walter Lang. Și fiind un partizan inteligent și un jurnalist capabil, a decis să facă Anglia să râdă de el și să raporteze ziarului său despre bătălie.

S-a rostogolit o veșnicie prin câmpuri deschise, prin păduri frumoase, cu în buzunar o scrisoare de recomandare către un Duce care urma să-l prezinte unui alt Duce. Galeriile nesfârșite, nenumărate, ale crângurilor de pini, la întâmplare, îi dădeau impresia stranie că este transportat prin nenumăratele coridoare ale unui vis. Dar liniștea vastă și răcoarea îi calmau iritarea față de neliniștea și urâțenia orașului. Părea un cadru potrivit pentru întoarcerea cavalerismului. Într-o astfel de pădure, un Rege cu curtea sa și tot ce avea putea fi pierdut la vânătoare, sau un cavaler rătăcitor putea pieri fără altă companie decât Dumnezeu. Chiar castelul în care se caza era puțin mai mic decât se aștepta, dar îl încânta cu silueta sa crenelată și romantică. Era pe punctul de a sări afară când cineva a deschis două trape enorme pe o parte și vehiculul s-a rostogolit rapid înăuntru.

„Nu-i aceasta casa?", l-a întrebat el pe vizitiu.

— Nu, domnule — spuse vizitiul, stăpânindu-și râsul —, e poșta.

— Ah, da, spuse ducele de Chambertin-Pommard. Aici începe pământul ducelui.

„O, nu!" spuse bărbatul, complet nedumerit. „Am fost toată ziua pe pământul Alteței Sale."

Francezul a mulțumit și s-a lăsat pe spate în trăsură, simțind ca și cum totul ar fi fost imens de vast și de mare, precum Gulliver în țara Giganților.

S-au apropiat de fațada lungă a unei clădiri destul de austere, iar un bărbat mic și nerușinat, îmbrăcat în redingotă și pantaloni scurți, a coborât în grabă treptele. Avea o mustață blondă scurtă și ochi albaștri terni: trăsăturile lui erau comune, dar primirea lui a fost extrem de amabilă și ospitalieră. Era Ducele de Aylesbury, probabil cel mai mare proprietar de pământ din Europa și cunoscut doar ca un

mare crescător de cai înainte de a începe să scrie pamflete pentru ziare despre *Buget.* L-a condus pe Ducele francez la etaj, vorbind fără niciun grad de cordialitate, și acolo l-a prezentat unui alt oligarh englez, mai important, care s-a ridicat de la birou cu o aroganță ușor senilă. Avea un cap chel și strălucitor și ochelari, jumătate din față fiind mascată de o barbă scurtă și închisă la culoare, care nu ascundea un zâmbet plăcut, nu lipsit de o notă de rigoare. Se lăsa puțin cocoșat când dădea restul, ca un funcționar sau casier bătrân; chiar și fără carnetul de cecuri de pe birou, ar fi dat impresia unui om de afaceri sau a unui comerciant. Purta o redingotă gri deschis. El era Ducele de Windsor, marele om de stat conservator. Între acești doi tovarăși prietenoși, micul gal stătea drept în redingota sa neagră, cu gravitatea monstruoasă a ceremoniei franceze. Această rigiditate l-a determinat pe Ducele de Windsor să-l pună confortabil (ca pe un subordonat) și să-i spună, frecându-și mâinile:

—Încântat de scrisoarea dumneavoastră . Foarte mulțumit. Da, dacă vă pot oferi... ăăă... niște detalii.

—Vizita mea — spuse francezul — cu greu va permite o epuizare metodică a detaliilor. Eu urmăresc ideea. Ideea, care este întotdeauna lucrul imediat.

— Exact — spuse celălalt imediat —; exact ... ideea.

Simțind vag că era rândul lui (englezul spusese tot ce se putea aștepta), Pommard continuă:

—Adică ideea de aristocrație. Consider că aceasta este ultima mare bătălie pentru această idee. Aristocrația , ca orice altceva, trebuie justificată în fața umanității. Aristocrația este un lucru bun pentru că menține o imagine a demnității umane într-o lume în care această demnitate este umbrită de servitute.

necesități. Doar aristocrația menține un grad ridicat de reticență, atât trupească, cât și sufletească, o anumită rezervă nobiliară între sexe, de exemplu,

Ducele de Aylesbury, care avea o amintire vagă a faptului că suflase un sifon cu apă minerală pe decolteul unei contese în noaptea precedentă, părea destul de posomorât, ca și cum ar fi deplâns spiritul teoretic al rasei. Ducele mai în vârstă a râs cu poftă și a spus:

—Ei, ei, știi tu: noi, englezii, suntem îngrozitor de practici. Pentru noi, marea întrebare este pământul. Aici, la țară... cunoști zona asta?

— Da, *da,* spuse francezul vioi. Înțeleg ce spui. La țară! Viața simplă și străveche a omenirii! O cruciadă împotriva orașelor murdare și aglomerate! Ce drept au acești anarhiști să atace campaniile tale grijulii și prospere? Nu a prosperat totul sub conducerea ta? Și nu devin satele englezești mai mari și mai vesele în fiecare zi sub îndrumarea entuziastă a dinamicilor tăi *nobili?* Nu există oare festivaluri de mai? Nu există oare vesela Anglie?

Ducele de Aylesbury și-a dres glasul și apoi a spus răspicat:

—Toată lumea merge la Londra.

„Merg toată lumea la Londra?" repetă Pommard, cu privirea absorbită. „De ce?"

De data aceasta nu a răspuns nimeni și Pommard a trebuit să plece din nou.

—Spiritul aristocrației se opune în esență lăcomiei marilor orașe industriale. Totuși, există astăzi în Franța unul sau doi nobili suficient de josnici pentru a face comerț cu cărbune sau textile și pentru a face comerț intens.

Ducele de Windsor s-a uitat la covor.

Ducele de Aylesbury s-a dus și s-a uitat pe fereastră. În cele din urmă, ultimul a spus:

—Uite, e cam greu. Trebuie să te chinui și ca să te descurci în oraș.

„Nu spune asta!", a strigat micul francez, îndreptându -se. „Vă asigur că întreaga Europă este o luptă vie între afaceri și onoare. Dacă noi nu luptăm pentru onoare, cine o va face? Ce alt drept avem noi, păcătoșii nerușinați, să avem titluri și stâlpi pe scuturi, decât să fim cei care, la bine și la rău, susținem în lume o anumită idee de a da lucruri care nu pot fi cerute și de a împiedica lucruri care nu pot fi pedepsite? Singura noastră obligație este să fim un bastion în întreaga creștinătate, împotriva evreului hoț și vânzător ambulant, împotriva Goldsteinilor și a..."

Ducele de Aylesbury s-a întors, cu mâinile în buzunare.

„O, la naiba", a spus el, „ai citit Lloyd George. Nimeni care NU E un porc comunist nu poate spune un cuvânt împotriva lui Goldstein."

—Și cu siguranță nu pot permite — spuse bătrânul Duce, pe jumătate tremurând — ca numele respectat al lordului Goldstein...

Voia să facă impresie; dar era ceva în ochii micului francez care nu se lasă ușor impresionat; strălucea acel oțel viu care este sufletul Franței.

„Domnilor", a spus el, „cred că acum am detaliile. Ați condus Anglia timp de patru sute de ani. După propria recunoaștere, ați făcut peisajul rural englezesc nelocuit pentru oameni. După propria recunoaștere, ați ajutat la triumful orașului, al fumului și confuziei. După propria recunoaștere, sunteți în cârdășie cu acei cămătari și acei aventurieri, căci ținerea lor sub control este singura misiune și justificare a unui gentleman în lumea asta. Nu știu ce vă va face poporul vostru. Poporul meu v-ar omorî."

Câteva minute mai târziu eram în fața casei ducale ; și câteva ore mai târziu, în fața domeniului ducal.

Buenos Aires, 1940.

Autobiografia lui Chesterton

„Și apoi un om pe nume Chesterton s-a ridicat și s-a jucat* cu *apa, El mișca ironic spunând că principiile sunt frumoase și duc la sacrificiu și cum noi mereu facem compromisuri și cum nu facem sau nu facem"...

Espasa-Calpe din Buenos Aires a oferit publicului hispano-american AUTOBIOGRAFIA, lucrare postumă a marelui jurnalist englez Gilbert K. Chesterton, într-o traducere de Antonio Marichalar, de asemenea un distins jurnalist și anglicist. Întrucât traducerea lui Chesterton cu o acuratețe perfectă este practic imposibilă, nu vrem să fim scârboși de micile deficiențe de traducere pe care le dezvăluie o comparație; și îi acordăm lui Marichalar aprobarea noastră deplină, plătind cu bucurie cei 9 dolari pe care îi

costă și îi valorează cartea. Cel puțin Marichalar nu cade în erorile abominabile ale unui domn Muñoz care s-a amestecat în traducerea SFÂNTULUI TOMA AL LUI CHESTERTON PENTRU aceeași editură, Espasa, una dintre care îmi vine acum în minte, și anume: traducătorul, neștiind ce înseamnă „M" *hound* în engleză și conjecturând că ar putea fi numele propriu al unui locuitor din Londra sau Brighton, traduce calm în consecință: „Mr. Mahound", Mr. Mahound! Mahound în engleză înseamnă Mahound.

Pentru a-l traduce pe Chesterton corect și onorabil, ar trebui *mai întâi* să petrecem un an întreg citindu-i la nesfârșit pe Quevedo și Sfântul Augustin, acei artizani lingvistici care, la fel ca el, folosesc menestrel verbal, aliterație, jocuri de cuvinte, jocuri de cuvinte , farse logice, *calembour-uri* și ritmuri modelate după stilul oral. Dar graba vremurilor noastre nu permite acest lucru și nici modestul londonez, argumentând cu oarecare justificare că opera sa literară nu este un *munte peren de aer* care merită atât de mult studiu, ci

mai degrabă o scenă strălucită și strălucită de autosacramentale și *comedii* sacre pentru uzul poporului englez, a cărui teologie nu este a lor, ci aparține cardinalului Newman și a cărui filosofie aparține catehismului poporului creștin.

DIGRESIE DESPRE SECRETUL DE LA CHESTERTON

Chesterton susține cu umilință în aceste memorii că până și cele mai bune cărți ale sale sunt cărți eșuate, ceea ce este fals. „GLOBUL ȘI CRUCEA", care este cel mai bun roman al său, o poveste teologică gigantică, spune el că are o intrigă bună, dar departe de a fi bine construită, așa cum ar face-o un romancier bun, nu este nici măcar așa cum ar fi făcut-o el, dacă ar fi încercat să fie romancier... Despre NAPOLEON DIN NOTTING HILL spune că este o carte care merită să fi fost scrisă, dar că se îndoiește că a scris-o. Despre HANUL ZBURĂTOR, spune că a fost o promisiune extremă pe care nu a reușit să o respecte... Despre toate celelalte 60 de cărți ale sale, afirmă cu modestie că sunt colecții efemere de eseuri trecătoare. „ *Printre alte motive mai sordide pentru care nu am putut niciodată să fiu romancier este faptul că am fost întotdeauna și, probabil, trebuie să fiu întotdeauna, jurnalist"* (XIV, 288).

Da. Dar ce jurnalist! Regele jurnaliștilor. Reporterul-șef desemnat în serviciul personal al Arhanghelului care veghează asupra Marii Britanii.

***„Dar nu partea mea superficială* sau *nebună, bufonească m-a făcut jurnalist. Dimpotrivă, partea mea serioasă și chiar solemnă..."* (Ibid.) Vestitor zgomotos al gloriei lui Dumnezeu și a Sfintei Maici Biserici Romane, Chesterton abandonează gloria pământească în favoarea geamănului său contemporan și spiritual, Bernard Shaw, și a rivalului său, Rudyard Kipling, și preferă să slujească în liniște, cu enormele sale facultăți, liturghiilor neplătite ale lui Hristos, mai degrabă decât Imperiului sau Artei, care plătesc... sau cel puțin, plătește Prometeu - perfect conștient, între timp, de crucea și abnegația pe care le implică această alegere, așa cum este evident în mod strălucit în faptul că...**

-AHMIOM poema dramatico-místico de su juventud titu- J*db THE WŒD KTHCHT, donde está revelado el secreto y II lanzada de! corazón de este loco y chusco dicha rachero, es decir, "lo que había en mí de serio y aun •o lemne":

... Aud crezurile care se prăbușesc
Ca niște stânci neprăbușite de apă, se schimbă și trec; aud un zgomot de cuvinte, veșnicie după veșnicie,
Un vânt nou și rece care bate peste câmpii, Și toate altarele stau goale; pentru mine Toate acestea nu sunt nimic; preoții și școlile se pot îndoi, Care n-au crezut niciodată; dar eu am iubit. Ah, prieteni, știu că e trecător, dragostea cu care iubesc; ea nu-mi va aduce întoarcere sau răsplată pentru niciun lucru plăcut -
Da, am încercat [XCI]. Da, îi cunosc rădăcinile. Cutremure și ciumă au izbucnit în zadar asupra lui și s-au rostogolit înapoi zdrobit—

„Neofiți bolborosiți!"

„Nebuni orbi și uimiți — credeți că nu știu? Credeți că mă puteți învăța? Nu-I cunosc căile? Ciudate - gafe la chip, cruzimi mistice. AU! Alt! Îl cunosc pe Rim, căci Îl iubesc. Co!"

Eu călăresc
Arzând pentru totdeauna în foc mistuitor... [1]

[XCI] **„Aud crezurile care se prăbușesc, ca niște scholie măturate de valuri, schimbându-se și trecând; aud un zgomot de voci, veac după veac, un vânt nou și înghețat suflând peste câmpie; și toate sanctuarele goale; și pentru mine... toate acestea nu sunt nimic."**

Preoții și școlile se pot îndoi de ceea ce credeau ; eu, eu am iubit.

Ah, fraților, nu știu acea iubire pe care am ales-o atât de prost... Nu-mi va aduce nici răsplată, nici răsplată, nici nimic plăcut. Da, am gustat-o; da, îi cunosc rădăcinile. Cutremurul și ciuma au izbucnit în zadar asupra ei și s-au retras zdrobiți.

{Neofiți bâlbâiți! Nebuni orbi și uimiți! Credeți că nu-L cunosc? Credeți că mi-L veți arăta: Nu-I cunosc căile? Îndrăzneală uluitoare, cruzimi mistice ! Toți,

Cine știe să citească această autobiografie, sub desișul - pălăvrăgelii destrămate, de o veselie invincibilă (dar ce schelet solid și ce frescă magnifică a Angliei contemporane!), va simți, fără îndoială, bătăile mărețe ale inimii *Cavalerului Ckúearo* , care acum ascunde pentru totdeauna cu modestie în spatele jubilării rănile care au fost tocmai cauza și condiția acelei jubilări . Ah, bătrân ticălos înaintea Veșnicului și după Inima lui Hristos!

Mica flacără a iubirii mele pentru Hristos
Cum ești?
Mică flacără a iubirii mele pentru Hristos, cât de multe poți face!
Mică flacără a iubirii mele pentru Hristos, unde te rănești?
Cea mai dulce și mai crudă dintre Mercedes!

Ce-l pasă atunci pe Don Gilberto de gloria umană? E clar că, dacă ar fi vrut să-și concentreze puterile intelectuale, la fel de mari ca ale lui Shaw, asupra căutării frumuseții artistice, ar fi putut scrie o lucrare precum ÎNAPOI LA METUSALA SAU CANDIDA . Dar este fiul Sfântului Augustin de Canterbury, al regelui Alfred cel Sfânt și al lui Richard Inimă de Leu; știe că suntem în mijlocul unei cruciade; este unul dintre englezii din ce în ce mai puțini care merg să lupte în Țara Sfântă, pentru că știu că în Țara Sfântă, în Noul Ierusalim, se află granița amenințată a inimii Angliei. Să scrie bine? Ce-l interesează ce spun oamenii despre sintaxa sa!

Scrisul meu este prost
și vorbirea mea e torso...
E îngrozitor de trist și nu-mi pasă să mă încurc!

Scriu foarte prost
și vorbesc mai rău ...

Știu *cine* este El, pentru că Îl cunosc. Ieșiți afară!..... ....„Și așa călătoresc veșnic arzător în foc arzător..." *(Cavalerul Chacara,* prolog.)

Și *asta e* o *mare rușine.*
Și *nu-mi pasă deloc... tonul!*

Chesterton scrie de fapt foarte bine; iar această carte , conform lui Kathleen Gellamy (LA Nación , 18 august 1938), este cea mai bună lucrare a sa, în ciuda aparentei sale neglijențe. Nu știu dacă publicul argentinian va absorbi astfel de memorii englezești, atât de impregnate de culoare locală și aluzii particulare la viața și interesele englezești. Dar este o frescă grandioasă a tot ceea ce rămâne pur și nobil în acea mare națiune bolnavă, printr-un autoportret al unuia dintre cei mai sănătoși și mai reprezentativi fii ai săi.

DIGRESIE LA UN PRIETEN DIN CHESTERTON

Această autobiografie este ca o cronică intelectuală și morală completă a Londrei de astăzi, capitala universului. Ca să dau un exemplu, nu știam cine este Bentley. Am citit odată, din întâmplare, într-o călătorie, un roman polițist pe care l-am găsit întâmplător în Retiro, ULTIMUL CAZ AL LUI TRENT, despre care nimeni nu vorbește; și am fost uimit. A fost excelent. I-am întrebat pe toți prietenii mei anglofili cine este Bentley și nimeni nu a știut. Mâzgălisem rânduri entuziaste pe coperta cărții *Penguin Book* de mâna a doua :

> **Un roman polițist magnific, compus precum cel mai bun Pereda, trei romane într-unul, limpede și curat ca cristalul, toate făcute din piese de antologie și *vitejie.***
>
> **La jumătatea romanului, soluția corectă demnă de orice maestru al genului: primul roman este terminat. Apoi, o idilă măiestrit lucrată, fermecătoare, castă și dramatică — o minune. Urmează apoi al doilea roman polițist, care îl destramă și îl răstoarnă pe primul, spre uimirea încântătoare a cititorului, cu umorul său subtil și filosofia sa rafinată.**

Materiale de primă clasă, limbaj frumos, un ton lipsit de virilitate, un deznodământ neașteptat, sănătate morală și mentală pe tot parcursul poveștii, o educație și o cultură deosebite, dar și lucruri profunde, cum ar fi episodul cu fiul și religia, sugerate în treacăt cu cea mai mare delicatețe și ca o glumă.

***Excelența intrigii.* — Hugo Wast are dreptate când spune (CONFESIUNILE UNUI ROMANCIER) că *intriga* este totul într-un roman; și că un stil șlefuit sau rafinat nu este nimic. Excelențele intrigii acestui roman:**

1. **să ucizi un finanțator pervers, semi-nebun și *bogat* ,**
2. ***cu* o moarte care seamănă mai mult cu o sinucidere. Îndepărtează antipatia și cruzimea tipice genului,**
3. **Cele trei soluții care se anulează succesiv sunt adevăruri parțiale, pași către aceeași soluție totală.**
4. **resurse naturale, originale și simple,**
5. **câteva personaje bine definite,**
6. **toate elementele obișnuite ale unei bune munci polițienești nevigilente],**
7. **nunta la mijloc și nu la sfârșit, două capitole care sunt melodie pură,**
8. **ironia subtilă a „chingadei" și retragerea norocosului - „detectiv", comparabilă cu ironia substanțială a lui Don Quijote,**
9. **perfecțiunea, curățenia și culoarea unică a fiecărui capitol, fără revărsări sau pete,**
10. **nobilimea întregii...**

Iată ce am scris în cărticica aceea, care m-a făcut să uit chiar și de praful și căldura unei călătorii cu autobuzul spre Reconquista, ceea ce e tot ce se poate spune. Cine este acest EC Bentley? Mă întorc acasă, iau indexul AUTOBIOGRAFIEI LUI CHESTERTON și găsesc Bentley menționat de 13 ori, nu mai puțin, și prima dată exact cu aceste rânduri:

„Primul dintre prietenii mei, alături de care am luptat în campanie, a scris mai târziu cel mai bun roman polițist din toate timpurile."

***„timpurile moderne și ascunde încă un puternic spirit de umor sub pseudonimul aproape impenetrabil de* SCRIITOR AL DAILY TELEGRAPH..." *(Ill, p.* 70) .**

Foarte încântat că am fost de acord cu Don Gilberto în ceea ce

privește gustul și judecata unei cărți, am luat din nou cu bucurie cartea uzată și am adăugat mai jos:

„Numai un catolic* și *un prieten al lui Chesterton merită să poată scrie o carte atât de elegantă și pură..."

În acest moment, cititorul care m-a urmărit până aici va spune că doar divaghez și că important este să fac o recenzie a cărții. Exact asta nu vreau să fac, pentru nimic în lume, așa că, după ce am recomandat ca, dacă vreți să aflați mai multe despre ea, să o cumpărați, dacă sunteți dispuși să cheltuiți 9 pesos, mă voi afunda cu capul înainte în următoarea digresiune, foarte importantă;

DIGRESIE DESPRE „URRO IEFTIN"

ne-a scris recent directorul unui colegiu dintr-o capitală provincială nobilă:

***„În orașul ăsta, nimeni nu plătește mai mult de un peso pentru o carte."* Când un editor argentinian, primul editor argentinian, a pornit să inunde țara cu volume la 0,95 dolari și chiar 0,60 dolari (LA CELESTINA, IMITAȚIA LUI HRISTOS, EVANGHELIILE APOCRIFE, FUNDAMENTAREA METAFIZICII MORALEI...), unii l-au numit *geniu* și chiar „binefăcător al culturii naționale", iar noi înșine am încercat un vag entuziasm. Experiența a arătat că acele laude erau premature. Le retrag. „Din vina mea."**

Semănând cărți... Se pare că nu se seamănă cărți , așa cum nu se *răspândește cultura.* Această formulă de a *semăna cărți* pare similară cu formula de a *răspândi cultura* pe care am auzit-o ca program guvernamental de la un oficial din domeniul educației din administrația anterioară. Oficialul nu știa latină și îi disprețuia profund pe toți cei care o știau, oameni de...

Cultură moartă; altfel aș fi observat absurditatea lingvistică implicită în încheierea paragrafului său oratoric: *cultura,* domnule, nu se risipește, cultura se *cultivă,* este un lucru viu care nu poate fi aruncat într-o învălmășeală. Sau mai degrabă, există două culturi, una bună și una rea (care se numește *cultură falsă* sau „înșelătoria "), iar cea din urmă este singura care se pretează la risipă. Cealaltă trebuie construită încet, manual, punându-ți propria spate – și tot sufletul – sub ea.

Același lucru se întâmplă și cu cărțile. La fel ca în cazul culturii, ieftinirea lor la nesfârșit poate însemna falsificarea lor. Dacă aș fi în Comisia de Cultură, cred că aș adopta acum o lege care să impună o taxă teribilă pe *cărțile ieftine din Argentina.* Am observat în ultimele zile nu mai puțin de șase ediții ieftine ale cărții LA - CELESTINA LA BUENOS AIRES ȘI O SINGURĂ EDIȚIE A LUI DON QUIJOTE. ACEASTĂ preferință excesivă pentru un clasic față de altul îmi dă un presentiment. Este adevărat că în această epocă, asupra căreia deține hegemonia, negustorul nu este guvernat nici măcar de Președintele Republicii. Și aceasta este o altă aberație intelectuală care l-a înnebunit pe unchiul meu preot, la fel de mult ca și *împrăștierea culturii. Cartea în mâinile negustorului!* Când Don Hipólito Frigoyen va învia și va fonda *Corporația Librăriei* , va fi o altă poveste; Cartea va aparține Corporației, în care autorul va avea un loc, care nu va fi ultimul. Dar, între timp, trebuie să observăm acest alt fenomen sociologic de cea mai mare importanță: *astăzi negustorul este proprietarul cărții.*

Oricine creează ceva, îl deține. Cine creează o carte? În primul rând, autorul, uneori cu bucăți însângerate din creierul său și fibre vii din inimă . După autor, tipograful creează cartea, dându-i formă fizică. În al treilea rând, editorul creează cartea, împrumutându-și capitalul pentru a le permite celorlalți doi lucrători să-și finalizeze munca, uneori făcând foarte puțin ei înșiși. În cele din urmă, intervine librarul, care o păstrează acasă și o vinde. Cea mai evidentă dreptate ar cere, așadar, ca veniturile financiare ale producției culturale să fie distribuite, de la cel mai mare la cel mai mic, în această ordine: autor, tipograf, editor și librar. Ce se întâmplă?

Totul este invers. În Argentina, librarul, ale cărui mâini doar amestecă cărțile, câștigă 30% din preț; editorul 20%, tipograful 10%, iar nenorocitul autor primește 5% sau 1%, atunci când

drepturile sale nu sunt piratate. [XCII]Iar cel mai grav aspect al acestei situații este că librarul și editorul sunt cei care decid în primul rând *ce cărți ar trebui să existe,* ce cărți ar trebui publicate, ce cărți va citi o națiune - ei, care sunt cei mai puțin calificați să judece conținutul cărții (ceea ce *este în esență o carte* , deoarece o carte poate fi orice, de la un dar de la Dumnezeu la otravă și crimă). O, încântările liberalismului! O, progresul civilizației!

Dacă ar fi posibil să dăm timpul înapoi, ne-am dori să ne întoarcem la acele vremuri barbare când Juan Gallo de Andrada evalua foaia de 83 de pagini din Don Quijote la trei maravedi și jumătate, teologul licențiat Francisco Murcia de la Llama certifica că nu existau erori notabile în ea, iar însuși regele Castiliei și împăratul Indiilor, după ce a primit opinia de specialitate a celor doi avocați, a emis un decret regal solemn care permitea tipărirea și supravegherea vânzării volumului timp de zece ani, totul în beneficiul unui sărac soldat breton rătăcitor și în beneficiul Spaniei, Americii și al lumii.

Vremuri brutale de teocrație și dictatură, când regii se preocupau de cărți în loc să organizeze alegeri , iar soldații ucideau ereticii cu o mână și scriau Don Quijote cu cealaltă!

> ***Cineva va spune — și aici greșește!***
> ***„Ei bine, autorul ăla nu ducea lipsă tocmai de îndemânare!"***
> **și *era cu un singur braț, da, domnule, dar cu un singur braț din țara asta. Ascultați lecția pe care o conține.***
>
> ***Cervantes, în această ispravă, îi replică celui care,* cu *o viclenie stângace, asemănătoare francezei, se vaită: „că cea mai bună carte din lume a fost scrisă de un om cu un singur braț în Spania"...***

În mod similar, cea mai bună carte din Anglia a fost scrisă înainte ca el să adoarmă liniștit în pacea Domnului de un jurnalist gras, inefabil de vesel și sărac.

Din aceste motive, în proză și versuri, și altele chiar mai importante , AUTOBIOGRAFIA lui Chesterton tradusă de Marichalar NU ESTE exorbitant de scumpă, deși nici exorbitant de ieftină nu este, slavă Domnului. Și ieftină sau scumpă, ar trebui să

[XCII]Contractul pe care l-am semnat cu părintele Castellani nu este de acest tip. (Nota editorului)

poți cumpăra același lucru.

Buenos Aires, 1939.

Elegie pentru un cimitir fără nume

Bărbații care au făurit acest pământ, care au muncit pentru tine, Anglia, săraca Anglie a mea, vai, vai, săraca Anglie... își au mormântul aici, în apropiere.

Bărbații care au murit în război, care au murit pentru tine, bătrână Anglie, săraca mea Anglie,
La naiba, la naiba, săraca Anglie... departe zace mormântul ei rece.

Bărbații care au adus acest război într-un conclav solemn și sub tutelă, săraca Vngl a tetra mia, vai, vai, săraca Anglie... încă nu au mormânt.

CAP. GK

(Tradus de J. del K.)

Problemă *

Dacă aș fi păgân, dragul meu, paharnicul meu principal și turma mea mi-ar umple cupa de argint cu vin falern, cipriot și sherry... Dar Hirt e păgân, păgân, iar slujitorii lui îi dau să bea trei castroane cu lapte pe zi și spanac fiert cu ceai!

Dacă aș fi păgână, păgână, aș săruta buze cu miere, în camera mea unde ar zbura dansatoare rapide cu picioare pofticioase... Dar Hirt e păgân, păgână, iar femeile pregătesc conferințe cu el în favoarea Legii Divorțului, și sunt niște bătrâne bătrâne, pe Jupiter!

Dacă aș fi păgân, păgân, aș răsturna puterea lui Ortiz și aș călca în picioare orașele vecine cu trupele și cu palefrul meu... Dar Hirt e păgân, păgân, și se trudește cu condei și hârtie ca să împrumute bani săracilor, doar ca să-i lase apoi și mai săraci!

Dacă aș fi păgân, păgân, când trebuie să mori o dată

Ar muri în mijlocul focului și al prafului de pușcă, cu sabia în mână, luptând cu zece... Dar Hirt e păgân, păgân, și miroase a purgăi de fiere ca să se facă un bătrân atroce pe care nici măcar crematoriul în sine nu-l va face inodor!

Îți dau problema, draga mea.
Dacă ești vrăjitor, poți să-ți dai seama cum unii oameni care L-au pierdut pe Dumnezeu îl pierd și pe diavol. Mi-am torturat creierii gândindu-mă la asta și, în sfârșit, am acceptat cum unii oameni trăiesc fără Hristos și nici măcar nu au parte de plăcere.

*** „G.K. Chesterton este o dimensiune dincolo de raza de acțiune a criticii noastre."**

Apariția sa, paralelă cu cea a lui Belloc și urmând aceeași cale ca și cea a fratelui său, Caecilius, este unul dintre acele puncte cruciale care marchează în mod infailibil traversarea universală a unui meridian mondial. Subliniez asemănarea sa cu cea a lui Catullus în amurgul Imperiului Roman. Asemenea păgânului clasic, Chesterton este vocea care proclamă moartea unei vieți, sau mai degrabă, moartea unui stil de viață. Dacă ne permitem o analogie politică, am putea spune că este semnificativ faptul că cele mai înalte valori englezești s-au ciocnit atât de drastic cu forma și gândirea engleză: Byron, Joyce, Thomas More etc.

Nu vom recenza aici opera lui G.K. Chesterton. Editorii noștri au prezentat doar – cu excepția unei ediții din Spania: SFERA ȘI CRUCEA, și a uneia din Losada: OMUL CARE A FOST JOI – părțile cele mai nesemnificative ale operei sale.

Calitatea poetică a lui Chesterton nu a fost onorată până acum cu o ediție completă. Poezia pe care o cunoaștem despre Chesterton ne dă dovada incomparabilei sale amplori. De la versurile impecabile ale baladelor „despre apă și vin", cu minunata lor aromă medievală și spaniolă,

„Nu-mi pasă unde se duce apa, atâta timp cât nu intră în vin."

Până acum, cântecul său despre Lepanto nu a fost depășit. Este demnă de remarcat exprimarea sa verbală, cu accentul său marcant, clasic medieval. Astfel, poemul său *„Taciturnul"* seamănă izbitor cu...

E ca stilul tinerilor noștri poeți. Și, darò estí, nu se poate vorbi despre cine pe cine imită. Ceea ce se întâmplă este că, confruntați cu aceeași angoasă, oameni din întreaga lume reacționează în același mod. După cum a scris Marechal: „În tot acest dus-întors, am descoperit că a înțelege ceva definitiv era întâlnirea cu sine însuși" (citatul nu este textual).

În această *Problemă,* a cărei versiune este realizată de neprețuitul Jerónimo del Rey, Chesterton ne oferă cel mai complet portret al tipului pe care l-a produs liberalismul: *Bietul diavol.* Un om căruia, lipsit de *prejudecăți religioase,* îi lipsește și curajul de a se arunca în viața pe care i-o permite *libertatea sa* de om liber, fără Dumnezeu, idealuri sau curaj și, prin urmare, fără adevărată libertate.

(Notă de E. PALACIO.)

Rugăciunea celor ghinioniști

Pentru toți cei care n-au avut noroc, pentru cei ghinioniști și blestemați, să ne rugăm...
O, Doamne, pios și inert!

Din cauza rândului grotesc, lamentabil al celor care, fără un măr și cu dinții așezați, au constatat că viața s-a dovedit a fi un lucru de rahat pentru ei.

De poetul flămând
cât de prost hrănită de iluzie și vânt
Deodată vede o zi bună care nu are niciun talent.

Pentru fata cu părul gri
E destul de urâtă, săraca, și totodată săracă și grasă, și știe asta, chiar dacă e puțin surdă.

Zilele trecute, angajatul mormăia în tramvai acest rezumat al biografiei sale:

„Aș putea, cine știe, să mă îndrăgostesc, dar nu se mai împart cărți pentru asta."
Și *când a aterizat cartea*
Cei pe care voiam să-i iubesc nu mă iubeau, și pe cei care mă iubeau nu-i iubeam, și pe Runic să-mi pierd mințile, Funic pentru care aș muri sau era capabilă să facă ceva superb, am dat peste ea zilele trecute,

Ea e bătrână și eu sunt bătrân,
Căsătorită cu un agent de securitate turc, apoi abandonată de soț, lucrând ca și croitoreasă în Buenos Aires cu un copil bolnav și însărcinată, prea religioasă ca să divorțeze în Mexic!

Patronul celor ghinioniști, de la naștere până la moarte. Iisus Hristos, Dumnezeu și Om smerit, puternic.

Că de la Irod, acel măcelar nenorocit, până la Cruce și spargerea ei, nu ți-a atins prea mult noroc; dar...

Ești o mamă bună? —Și eu. Te-ai născut într-o țară frumoasă? — Și eu.
De neam bun și de sânge bun? — Și eu la fel.

Ai făcut tot binele pe care l-ai putut? Ei bine, și eu, o, și eu, Doamne!, am tânjit să-l fac împreună cu Tine – doar că adesea pierd trenul – și de aceea, chiar dacă spun: „Să ne rugăm – „Pentru cei dintre noi care nu sunt prea norocoși", îți fac cu ochiul, spunând (mă scuzați): „Noi doi, noi doi, ce ne-am putea dori mai mult?..."

Dar pentru Ceilalți, un Dumnezeu miraculos!

(Versiune gratuită de J. del R.)

Marele taciturn

Zâmbiți-ne, conspirați cu noi, dar nu uitați niciodată: Suntem poporul josnic al Angliei care încă nu a vorbit. Există mai mult de un fermier gras care fură în moduri mai puțin diabolice.
Y În Franța, există oameni mai bogați și mai triști decât acest preot. Nu există oameni în întreaga lume atât de săraci și totuși atât de săraci.
judicios
Ca aceste burți slăbănoage și ochi cu o sclipire amuzantă. Ne iubesc și ne tachinează, cu un ochi râzător sau mijit.
Totuși, nu ne cunosc. Nu ne-au auzit încă.

Regii franci cu steagurile, lăncile, doamnele, domnii,
Am iubit zâmbetele și grația lor, dar nu le-am învățat niciodată numele. Sângele curge până la Bosworth, iar cei mai puternici mor: Un popor gol a rămas sub un tron gol.
Y Cei mai teribili Olfi își întorc privirea în fiecare zi
Y Lamii acumulează aur tot mai sus în fiecare zi.
Ei ard coliba saxonului dur, cu capul ras și blând,
Chiar și într-o mănăstire nu există pat, nici pâine și nici adăpost pentru cei mai vrednici.
Acoperișul celor slabi, care era hospiciul lui Dumnezeu
Lamerrey-ii au înghițit-o. Și nici măcar n-am vorbit încă.

Lamerrey-ii au creste mai înalte decât Regele, în timp ce: »
El înșală și ei îl înșală, îl înconjoară strâns. Noi lorzi serioși îl înconjoară, digerând o abație.
Y bărbați ai acelei noi credințe, cu Bibliile lor în mâinile unor terțe persoane,

I-am văzut ridicând din umeri, certându-se, amenințând. Erau puri și murdari; niciunul de partea noastră. L-am văzut pe Regele pe care l-au ucis, cu capul său palid și arogant: *„Libertate!”* , strigau ei, oamenii vorbeau despre bere.

Un război de neînțeles a izbucnit asupra lumii și i-a trezit pe yankei, gali și irlandezi; ei au vorbit, eu nu. Drepturile omului, ale poporului, pacea, votul, suveranitatea, nu am înțeles nici despre ce vorbeau, nici războiul lor, stăpânul meu, Esquire-ul, m-a trimis la luptă; și de atunci înainte nici el, nici iadul nu au mai putut râde vreodată de mine.

De acum înainte voi fi un laș: asta a fost curajos.
Acolo s-a văzut dacă sunt om, dacă sunt brută și sclav sau nu, În spumă și flacără în Cadiz, Baylén și nisipurile egiptene Ca niște lei am murit ca să rămânem în lanțuri.
Față în față, într-o luptă oarbă, am dansat, ruine în picioare, ochii francezilor, pe care ei... au văzut motivul.
Y L-am obosit pe om, mai mult decât un om; l-am obosit pe vultur. S-a rupt.
Y Mi-am încălcat propriile drepturi față de el. Și nimeni nu a scos un cuvânt.

Petic uzat de glorie — nu se mai aud împușcături, tu, Dar Esquirelul pare atins; stângaci, încordat Se sprijină pe cozi tremurânde, se agață de un evreu tremurând
Este rănit și Dumnezeu să-mi ajute că asta a fost în Waterlu Sau în umbrele acelor capete rase pe care nu s-a temut să le dezbrace, Poate că goblinii se întorc să-i strice ultima funcție, Știu doar că ultimii acum călăresc triști spre mare.
Y Alți oameni se stabilesc aici: dar eu nu! Ce emoție!

Ne-au vândut în ghearele unor noi Lorzi bizareri, fără mânie sau onoare, care nu pot atinge oțelul, care se luptă cu bucăți de hârtie, ochii lor opaci, non-arieni, * privindu-mi râsul și lacrimile precum un copil privește un mușuroi. Milă înghețată care doare mai tare decât vechile certuri... Își închid ușile la opt; nu se aud cântece înăuntru.

Îi aud vorbind în numele nostru, legi bune, parlament...
Dar ei nu vorbesc ca noi pe stradă, au un accent diferit.
Furia mea va fi ultima, așa cum Franța a fost prima. A mea vine după Rusia și este la apogeu; furia mea – Dumnezeu știe dacă nu cumva este Dumnezeu însuși cu puterea sa trădătoare – asupra tuturor celor care guvernează în afara lui, ministru sau rege.

Dumnezeu știe dacă berea mea nu e mai bună decât acele legi, Dumnezeu știe dacă revolta mea de neprovocat nu e Lege, eu sunt poporul Angliei care n-a vorbit, vezi.
Și că e pe cale să vorbească, poate.
Zâmbește-ne, conspiră cu noi. Doar nu-l uita pe eternul ratat taciturn.

(Verdón literal al lui J. del R.)

E cie.si a st és

Există un singur păcat: să crezi că Soarele nu există; o singură blasfemie: că Adevărul este trist;
un pericol cu adevărat terifiant: să ai mâinile minții schilodite.

Există un singur sacrilegiu: să cresc mare, să ucid copilul-zeu din mine precum Heredes, să merg cu avionul în Anzi ca să trăiesc acolo ca un înger frustrat.

Există un singur viciu, un singur viciu: să trăiești cu ceai beat și să nu te atingi de vin de teama de a dezvălui adevăruri.
Un singur lucru este necesar: totul. Restul este deșertăciune a deșertăciunilor.

, **CAP. GK**

(Traducere de J. del R.)

Buenos Aires, 1939.

DI. PEREDA ŞI PEREZ GALDOS

Foştilor mei elevi de la Şcoala Normală din Salta, cărora le-am învăţat odată, fără tragere de inimă şi împotriva conştiinţei mele, că Pereda era „localist", iar Pérez Galdi „universal".

Pereda a fost un geniu **, iar** ***Pérez Galdós a fost un talent*** **; doi mari romancieri spanioli, cei mai mari după Cervantes.**

Asta spune totul despre regulile jocului. Şi nu eu le-am inventat (deşi, ca să fiu sincer, orice cititor inteligent le-ar putea inventa), ci Menéndez y Pelayo, nimic mai puţin.

Dar este necesar să dizolvăm această frază într-o baie de cuvinte; pentru că aici, în Naţiunea de Argint, îi învaţă pe băieţii din Bachi, speranţa patriei, exact opusul.

Manualele ***de Istorie a Literaturii Spaniole*** **folosite pentru a educa minţile speranţelor naţiunii de aici le spun dogmatic că Pereda a fost mai mult sau mai puţin aşa, în timp ce Pérez Galdós a fost vârful, vârful, abisul, umbra, Medalia Miraculoasă şi Sursumcorda romanului, nu doar spaniol, ci chiar cosmic şi ecumenic.**

Copierez următoarele dintr-un Manual voluminos (720 de pagini) pe care a trebuit să-l predau în Salta:

> ***„PEREDA... romanele sale, de o frumuseţe sălbatică , oarecum limitate de un*** **exces de regionalism,** ***şi pentru o*** **proză abundentă şi robustă... (?)"**
> ***BENITO PEREZ GALDOS... Trebuie să menţionez personalitatea puternică a acestui scriitor strălucit, unul dintre cei mai extraordinari creatori din toate timpurile; şi, ca romancier, unul dintre cei mai mari din lume.***

Mai jos sunt și mai multe:

> ***„A fost cel mai sublim lucru pe care îl poate fi un non-sfânt: a fost un GENIU. Dar, din moment ce există grade de geniu, Galdós aparține celui mai înalt, celui al lui Cervantes și Shakespeare. După autorul lui Don Quijote, el este cel mai mare scriitor în limba noastră."***

În sfârșit, nu cu multe zile în urmă (iunie 1970), autorul - Manualului (al cărui nume de familie nu-l voi mai aminti) a ținut o conferință intitulată *„Pérez Galdós, celălalt Cervantes"*...

Cunoaștem alte patru manuale care împărtășesc aceeași idee. Nu le vom menționa, pentru că, în cele din urmă, autorii au vrut să-și câștige existența; sau poate că pur și simplu mintea lor nu este la înălțime.

De unde a venit această încercare de a îndesa capetele școlarilor în această paralelă nesolicitată și în această eroare notorie? Poate că se datorează *„odium theologicum"*, deoarece Pereda este un creștin convins; iar celălalt un anticreștin , un creștin imperfect și un creștin bâlbâit sau „moguiláion", conform celor trei secțiuni în care ar putea fi împărțită opera sa; motiv pentru care găsește grații la cei pe care „Dumnezeu îi deranjează", conform expresiei energice a lui Menéndez y Pelayo.

TALENT ȘI GENIU

Astăzi este ceva obișnuit să acceptăm ideea că talentul și geniul diferă nu prin grad, ci prin natură; o idee explicată de Schopenhauer *și* Bergson, printre alții.

Pentru a împrumuta termenii primului, talentul rezidă în domeniul conceptelor, în timp ce geniul este legat de intuiție, pe care o posedă într-o măsură mai mare; adică, posedă un „exces de intelect", așa cum spune modest Toma d'Aquino; care, în Schopen, este exprimat ca: *„neberschuss der Gehirnthátichkeit"* sau „ - perfluența sau excesul său de eerehrație". Să ne amintim că pentru filosoful german, Voința este forța principală.

în Univers și Intelectul este în slujba sa, deși în sine este mai nobil decât acesta; dominat , însă, din motive necunoscute.

Nu voi repeta aici notele distinctive de geniu conform lui Schopen, pe care le-am inclus într-o altă lucrare de-a mea (DOMNUL EXECUTAT). Ele se află în capitolul 31 din cartea a III-a a enormului său tratat „LUMEA… etc." (LUMEA ca VOINȚĂ ȘI REPREZENTARE), capitol care este o anexă la paragraful 36 din Partea întâi: „ Ideea *platonică* : obiectul artei". În OPERE COMPLETE, ediția I a Marelui Wilhelm-Leipzig, volumul I p. 255 și volumul II p. 1137).

Scopen ne avertizează că geniul, deși vede intuitiv lucrurile mai mult în esența și totalitatea lor decât în ființa lor detaliată, este nepractic în viața obișnuită și 1) este inutil în afaceri; 2) este stângaci în relații; 3) este considerat nebun, excentric sau ceva de genul acesta de către oamenii „normali". Am întâlnit acest ultim punct de vedere de mai multe ori: o persoană mediocră care cere uneia talentate să își schimbe idiosincraziile după cum consideră de cuviință, în timp ce, în același timp, culege roadele acelei idiosincrazii „ciudate" sau singulare; ceea ce i se întâmpla des bietului Kierkegaard; și am inclus-o în fabula *„Viermele de mătase*"* (CAMPESAS, ediția a VI-a).

Una dintre caracteristicile pe care Schopen le atribuie geniului este, așadar, „impracticabilitatea" sa pentru viața de zi cu zi, deoarece „aripile sale extra-lungi îi împiedică mersul", ca în *„Albatrosul* " lui Baudelaire. Trebuie menționat că unele genii s-au eliberat de acest lucru, precum Cervantes, Shakespeare și... Claudel (care era poate prea vioi), posibil făcând un efort de a duce două vieți – sau două fețe.

„Prin urmare, deși însăși esența și calitatea cognitivă esențială a Cento-ului sunt *intuitive,* obiectul său propriu nu este însă lucrul singular, ci Ideea platonică ascunsă în el, așa cum am analizat în capitolul 29. A vedea întotdeauna Generalul la singular este cu adevărat baza Geniului; în timp ce omul de rând cunoaște la singular doar singularul ca atare, care se numește realitate, care este singurul lucru care îl interesează; este de

eír, *în legătură* cu *testamentul său* (DEB WELT AS... Drilles Buch, c. 31 • Ediție citată, Volumul 2).

Rezultă că personajele sau invențiile strălucite dobândesc cu ușurință valoare simbolică, lucru pe care personajele doar talentate nu îl ating. Comparați-i pe Sotileza, Berrugo, Pae Polinar și chiar „Boul liber" al lui Pereda cu Fortunata și Jacinta, Angel Guerra, Nazarín, Torquemada sau orice alt personaj din Pérez Galdós; *și* veți vedea statui lângă desene estompate, complicate și evanescente. Pereda sculptează în piatră; Pérez Galdós în ipsos și uneori nici măcar atât.

Rezumatul considerației ample elaborate de Schopen (în DEB WELT... , partea I, Cartea a treia, § 36 și următoarele) este următorul;

„Geniul nu este același lucru cu simplul talent, care constă mai mult în versatilitatea și acuitatea sporite a cunoașterii discursive decât în cunoașterea intuitivă."

Bergson, al cărui sistem nu coincide în întregime cu cel al lui Schopen, dar care, la fel ca cel al filosofului german, este *intuitiv* și *irațional,* consideră de la sine înțeleasă distincția dintre geniu și talent, o distincție de natură mai degrabă decât de grad; în special în LES DEUX SOLUCES. De exemplu, Capitolul DI, „La religion *dynamique",* Nature de Dieu, analiza celor două căi de inspirație artistică, ediția a 3-a, Alean, Paris, 1933, pp. 271 și următoarele .

Același lucru se găsește implicit și în Sfântul Toma de Aquino; cu un fundament diferit, desigur, și fără a intra în detalii suplimentare, insist.[XCIII]

LOCALISM

Complotul pe care acei oameni de rând construiesc minciuna relativ deprimantului Pereda constă în

---

[XCIII] **Așa cum (conform profundului sentiment al filozofilor scolastici?) inteligențele superioare, cu cât sunt mai sus pe scară, cu atât cuprind mai puține idei; în artă, cea mai frumoasă este cea mai puțin complexă, iar cea mai înaltă este cea mai apropiată de natura simplă și pură (Mea. Pelayo, Prolog la operele lui Pereda - Carnea, volumul VI, pagina 371. Edie. Nacional . 1942).**

Eticheta de „localist" este un nonsens; pentru că, dacă Pereda este „localist" pentru că își plasează romanele în Santander, atunci Pérez Galdós ar fi localist pentru că le plasează de obicei în Madrid; nu este clar de ce Noua Castilia ar trebui să aibă un privilegiu față de Vechea Castilia: opusul ar fi mai colorat. Dar adevărul este că excelența unui roman nu este înrădăcinată în locația acțiunii sau în „clasa" personajelor sale, ci în „puterea" sa; *și* dacă ne uităm la tradiția romanescă spaniolă, este mai ușor să găsim putere în oamenii de la țară (romanele pastorale) și în nobilime (romanțele cavalerești) decât în clasa de mijloc (romanele burgheze). Imaginați-vă că l-ați plasa pe Baldomino Fernández Moreno deasupra lui José Hernández; pentru că acesta din urmă este mai „localist". (!)

Ca să fiu sincer, nu toate romanele lui Pereda au acțiunea plasată în munți (trei din douăsprezece sunt excepții), așa cum nu toate romanele lui Galdós au acțiunea plasată în Madrid.

Asta nu e al naibii de important.

***locali* în fiecare zi pentru a fi mai universali în fiecare zi ." (Menéndez Pelayo către Pereda, Ibidem, pg. 378.)**

Cheia este concentrarea psihologică și morală pe care romancierul este capabil să o insufle, ceea ce aduce poveștile sale mai mult sau mai puțin aproape de realitate; adică, de adevărul uman. Cea mai mare excelență în literatură este forța; criticul Juan Ruiz Peña, în * LITERATURA ESPAÑOLA Y UNIVERSAL*, care spune că excelența lui Pereda constă în „peisaj", nu știe despre ce vorbește.

Însuși Pérez Galdós a greșit atunci când l-a lăudat pe Pereda: „Acest om pare să poarte aparate foto în degete", un compliment mai potrivit pentru el însuși decât pentru oricine altcineva; căci ceea ce poartă Pereda este o daltă. Pereda sculptează atunci când prietenul său pictează portrete sau desenează. Numeroasele și destul de obositoare portrete ale lui Pérez Galdós, care prezintă interioare, fețe, străzi, piețe și grădini, nu au puterea sintetică și sculpturală a „tipurilor și peisajelor" lui Pereda, care sunt tridimensionale și meticulos lipsite de detalii.

Cuvintele lui Schopen (cu alte cuvinte) despre talent și geniu se aplică și aici: *„Talentul trage* și *nimerește* o *țintă pe care alții nu o pot atinge - geniul trage* și *nimerește."*

într-o țintă pe care alții nici măcar nu o văd. **Acest lucru poate fi aplicat puterii *profetice* a celor doi artiști: căci atunci când vine vorba de a vedea viitorul, Pérez Galdós greșește întotdeauna, iar Pereda are dreptate. De exemplu, în capodopera sa, FORTU NATA Y JACINTA, inima romanului constă în profeția socialistă pe care Pérez Galdós o face în Volumul I (adică Partea întâi), care s-a dovedit a fi opusul. Anume: că actuala *„confuzie a celor doi"* (prin care Comerțul bogat se împletește matrimonial cu Aristocrația și Plebeul la rândul său cu Negustorul bogat) va produce o Nivelare Salvifică ce va face imposibil un nou război civil!... potrivit egalitaristului mallorquin. Cel mai grav război civil se contura atunci, iar acest „briliant observator social" (L. Alas) nu-l percepe; și, de fapt, a contribuit la dezlănțuirea lui cu scrierile sale, putem crede cu pioșenie.**

Acesta este unul dintre simptomele fatale că Galdós nu este un geniu; el nu vede VIITORUL și asta pentru că, în adâncul sufletului, vede prezentul GREȘIT - sau nu-i vede esența. Ce contrast cu DON GONZALO GONZÁLEZ DE LA GONZALEBA și PEÑAS ARRIBA ALE LUI PEREDA; CARE AU PREVĂZUT Spania în dezordine cu 40 de ani mai devreme și, de asemenea, remediul.

Geniul trăiește vise revelatoare; talentul trăiește vise fără revelație; iar talentul plin de resentimente trăiește vise ale unor false revelații.

Faima lui Pérez Galdós, parțial falsă, este susținută de adepții pasionați ai *falsei relații a* „ *timpurilor moderne";* în care liberalismul urma să aducă Progresul (și așa a și făcut), iar Progresul urma să aducă Paradisul Pământesc; și a adus opusul.

PEREDA

Nu este nevoie să examinăm aici cărțile lui Pereda, întrucât Menéndez Pelayo a făcut-o deja într-un mod care nu poate fi îmbunătățit; i-a dedicat nu mai puțin de șase lucrări (vezi STUDII DE CRITICĂ, Consiliul S, de Cercetare Științifică, Madrid 1942, volumul VI).

Respingând un compliment vulgar și inexact, Menéndez - Pelayo a afirmat că „domnul Pereda nu este nici un mare, nici un mic *«fotograf »*, nici *un «naturalist»* și nici un *«peisagist »".*

„*tti*\ ni, de exemplu, el „Tenter” *Cántabro”,* ci un artist suveran : *de la Cervantes încoace, nu a existat nici pe departe un tablou de obiceiuri precum* LA LEVA.” Când recenzează SOTILEZA , vorbește despre o epopee; iar când recenzează LA PUCHERA , spune că este *„cea mai bună carte de literatură distractivă care a apărut în Spania în ultima vreme”* - când , apropo, apăruse deja FORTUNATA Y JACINTA de Pérez Galdós .

În scurtele cuvinte *„In Memoriam”,* rostite la Seara Necrologică de la Madrid în 1906, îl numește fără ezitare „geniu”; iar la inaugurarea monumentului său de la Santander în 1911, afirmă categoric:

„Pereda a atins sublimitatea în două sau trei momente ale vieții sale și în artă, ceea ce ne este suficient nouă, anticipând judecata celor care vor veni, *să recunoaștem în el flacăra geniului,* a cărui apariție este atât de rară și trecătoare în epocile cultivate și decadente. Poseda multe atribute ale geniului: o vocație nativă și irezistibilă, forță și inconsecvență, un amestec de candoare și premoniție uimitoare. Când se simțea inspirat, nimerea ținta ca nimeni altul; dar în intervalele dintre inspirații, disprețuia orice artificiu pentru a-și masca oboseala. *Alți contemporani de-ai săi* l-au depășit poate în studiu și reflecție: în condiții pur geniale , nimeni nu-l egala. Când l-a cuprins ceea ce el numea „febra estetică”, rezultatul a fost infailibil…”

„Ceea ce pare a fi o limitare la el este rădăcina energiei sale : puține idei, dar îndrăznețe și dominante, sentimente primordiale, tehnică elementară, efecte mărețe obținute prin intermediul lui «enei Ili sí mœ». [XCIV]Cărțile sale, atât de locale încât chiar și oamenii de la munte au nevoie de un glosar, la fel de spaniol ca cel mai spaniol lucru care s-a scris după Cervantes și Quevedo, *sunt profund umane datorită* vieții intense care bate în ele și a măreției liniștite cu care se desfășoară. (Ibidem, p. S95)

Marele Maestru continuă procesul de canonizare.

[XCIV]Geniului îi place simplitatea, umorului îi plac complicațiile ... (Lessing, DKAMATUMIA).

Lectualul prietenului său de suflet — și ceea ce este copiat este de ajuns — pentru a-și încheia scurtul și lapidarul discurs într-un înalt ton religios, prevestindu-i gloria viitoare nemuritoare în care „marea, confidenta și slujitoarea ta credincioasă, care zace la picioarele tale ca un ogar ținut în lesă de geniul tău, nu va înceta să-ți vegheze somnul".

Este interesant să comparăm aceste afirmații despre Pereda cu discursul inaugural al lui Pérez Galdós adresat Academiei , pe care Menéndez Pelayo l-a scris în cinci ani, întârziind astfel admiterea marelui romancier cu șapte ani. În acest discurs, în mod necesar laudativ din punct de vedere al etichetei (cum a fost cel al Maurei la înmormântarea lui Galdós din 1920), Menéndez Pelayo studiază romanele lui Galdós (jumătate dintre ele, 43 de lucrări), lăudându-le pe cât posibil, dar abținându-se să folosească cuvântul „geniu", pe care Leopoldo Alas (Clarín) îl inventase deja. De asemenea, evită lauda necondiționată, menționând, deși foarte subtil, critica la adresa neajunsurilor prolificului narator („nimeni nu-l depășește în bogăția inventivității; vena lui este atât de abundentă încât nu poate decât să curgă tulbure uneori..."). Deși mult atenuate de obligația laudei, toate defectele pe care le voi nota în scurta mea examinare sunt remarcate de Marele Maestru; care își cere scuze pentru bătaia „zdrobitoare" pe care i-a dat-o prietenului său la sfârșitul cărții HETERODOCȘII , spunând că, în cele din urmă, „nu se află într-o carte de estetică, ci de istorie religioasă"; ceea ce, în opinia mea, nu invalidează bătaia istorică, care este și „estetică" și nu doar religioasă.

În EPISOADELE NAȚIONALE, maestrul elaborează după bunul plac, mai ales în prima serie, care, pentru că tratează războiul de independență, sunt patriotice și nu sectare; deși tot acolo remarcă și lapsurile datorate „cețurilor unei pasiuni pe cât de energice pe atât de voalate..." „raționalismul... blând, rece, dacă nu chiar precaut... a început să se insinueze în unele narațiuni... uneori răsucind drept și cu bun simț...".
- Menéndez Pelayo știa doar de a doua serie pe care Galdós „a închis-o foarte oportun în 1879..." Șapte ani mai târziu, Galdós a scris încă trei serii; sau două și jumătate, dacă preferați.

El celebrează în FORTUNATĂ ȘI JACINTĂ „momentul culminant ” din romanele lui Galdós și „unul dintre cele mai bune romane ale acestui secol”; fără a omite să menționeze la începutul și la sfârșitul lungii sale recenzii că este „o carte excesiv de lungă” și „nu prezintă realitatea suficient purificată de zgură”. Pentru cei dintre noi mai puțin interesați de „epopeea clasei negustorilor din Madrid în timpul Restaurației Alfonsine” prin intermediul a două femei cu vieți desfrânate - romanul este plictisitor pentru oricine nu îl citește din obligație. _____ Obligație? Ce obligație? — Aceeași ca a lui Menéndez Pelayo, care i-a luat cinci ani.

Cât despre convertirea religioasă la catolicism pe care Menéndez Pelayo o îndeamnă în acest discurs, bazându-mă pe distanța care merge de la GLOBI LA Angel GUE- UBA, aceasta nu a avut loc, din câte știu eu. Pérez Galdós pare să fi rămas toată viața un „modernist” sau creștin rus; astfel încât versurile lui Antonio Machado pot fi atribuite lui Unamuno;

Bun creștin
Romano-catolic Apostolic rău
Și, în esență, un renan modernist la granița cu musulmanul.

Unul sau două romane (cum ar fi, de exemplu, TOBQUEMADA și SAN PEDRO) sunt pur catolice. A uitat pentru o clipă de prejudecăți. De aceea i-am dat o a treia - etapă, „Catolic bâlbâit”. E ca acel bâlbâit pe care Hristos l-a vindecat în granițele Tirului și Sidonului. Nu este sigur dacă l-a vindecat și pe acesta.

PEREZ GALDOS

Încercând să vadă dacă este sau nu un „geniu”, cum spun pseudocriticii, manualele sau istoricii fără scrupule; inclusiv pe bunul nostru Manuel Gálvez într-un ditiramb tineresc complet absurd.

Nu este un geniu. Nu este egalul lui Cervantes. Nu este superior nici lui Pereda, nici lui Balzac, nici lui Dostoievski; nici atât...

Îi admiră pe Dickens, George Eliot, Jane Austen, Pardo Bazán, Alarcón, Coloma, Manzoni: este „egal" cu aceştia din urmă; adică, este la acelaşi nivel; un nivel de mare talent, depăşindu-i doar prin prodigioasa sa profuziune. În toată opera sa nu există un singur roman la fel de răsunător şi şlefuit precum EL - ESCÁNDALO sau PEQUENECES; POATE CĂ EL AMIGO MANSO este o excepţie .

Să examinăm opera sa dintr-o privire, luând în considerare: 1) Romane de disconfort teologic; 2) Episoadele NAŢIONALE; 3) Romanul TOHQUEMADA; 4) Capodopera FORTUNATA ŞI JACINTA; 5) Romane diverse; 6) Teatrul. Nu contează dacă devine puţin lung, merită.

ROMANE DE RECONDIŢIONARE TEOLOGICĂ

„Romane ale resentimentului" — sau **mai degrabă „ale tezei religioase ", cum spune aproape întotdeauna corectul Hornera-Navarro (ISTORIA LITERATURII SPANIOLE, Heath Co., N. York 1928, p. 576). Acestea sunt fie romane ale anticlericalului devorator de preoţi (prima etapă), fie ale reformatorului modernist (maturitate).**

Romanele anticlericale (pentru tineri) sunt GLORIA, DOÑA PERFECTA şi LA FAMILIA DE LEÓN ROCH, care au fost ulterior influenţate de drama ELECTRA (1907). Menéndez Pelayo le-a adresat o critică usturătoare la sfârşitul lucrării sale HETERODOXOS, CRITICĂ CARE NU MAI TREBUIE REPETATĂ, DEŞI AR PUTEA FI ŞI MAI REA. SĂ SPUNEM însă ceva despre ELECTRA, din cauza impactului său straniu la nivel mondial, care rămâne o enigmă pentru mine.

În mod inexplicabil, premiera ELECTREI (ianuarie 1901) a fost o explozie — sau mai mult de una: Galdós a fost purtat pe umeri, susţinătorii şi adversarii s-au luptat cu bâte sau cu picioarele în interiorul teatrului, au avut loc demonstraţii, preoţii l-au anatemizat de la amvon, primarii au încercat să împiedice acest lucru, într-un oraş din Toledo clerul a introdus un măgar şi o turmă de oi în timpul reprezentaţiei şi... Don Benito a câştigat mai mulţi bani; şi de acolo a devenit faimos în întreaga lume.

ËD Paris „a fost un triumf răsunător, a fost senzaţia, evenimentul. Drama a fost jucată de 200 de ori. În provinciile

franceze, succesul s-a repetat zi de zi...” (Clemente Cimorra, CALDOS).

A ajuns în America Latină. În Buenos Aires, a rulat simultan în trei teatre până când primarul l-a interzis : două dintre absurdităţile tipice oraşului Buenos Aires, difuzarea şi interzicerea filmului. În oraşul meu sordid, Reconquista (provincia Santa Fe), a ajuns când aveam, cred, 8 sau *9* ani; şi încă îmi amintesc protestele oamenilor şi impresia care mi-a rămas că Biserica Catolică s-a pierdut, cum spunea doctorul socialist Dr. Ludueña.

Şi ei bine, o, uimire! Este o comedie foarte slabă, ca să nu spun mai mult, şi chiar mai rău (cum s-ar putea spune), este - absolut oribilă. Dacă, printr-o întâmplare imposibilă, ar fi „reînviată” astăzi la Buenos Aires, publicul s-ar plictisi complet şi nu ar vedea nici cel mai mic atac la adresa religiei. Unde este usturimea anticatolică?

Atacul a constat exclusiv în introducerea unui personaj care este un ipocrit ipocrit şi comite un act josnic; ceva cunoscut din timpuri imemoriale şi imortalizat de Molière în TARTUFFE, din care *Pantoja lui Galdós* este o imitaţie călduţă. Această Pantoja pare a fi unchiul (deşi acest lucru nu este clar) *Electrei, o* minunată fetiţă orfană din Dicento; şi este îndrăgostită şi pe cale să se căsătorească, în pacea şi harul lui Dumnezeu, cu un văduv de patruzeci de ani, care este o altă minune: înţelept, inventator şi metalurg, cu doi copii şi o limbă de argint. Dar ipocritul Pantoja nu vrea ca ea să se căsătorească şi ar prefera să se călugărească, din motive necunoscute; la care îi spune brusc fetei că logodnicul ei este fratele său; având în vedere că mama Electrei era o femeie desfrânată care mai târziu s-a convertit, s-a pocăit, a făcut penitenţă şi a murit călugăriţă. Auzind aceasta, Copilul Minune (sau mai degrabă, fata care este atât de uimită de asta) fuge şi înnebuneşte. Cum nu este posibil să creadă dintr-o dată un lucru atât de enorm de la cineva pe care îl detestă şi îl consideră duşmanul ei, fără nicio dovadă? Nu ştiu, nici Pérez Galdós; dar adevărul este că, de îndată ce fata aude, fuge şi înnebuneşte. (Vezi Shakespeare, HAMLET).

Omul pios iese cu soia. Minunatul Inginer Inventator merge la mănăstire cu o prietenă, dar este împiedicat să o vadă de ticălosul om pios, care este *Fondatorul Mănăstirii* , adică *Patronul,* aşa cum se spune în Dreptul Canonic (cum era şi Don Joan Manuel de Rosas de la Biserica din Balvanera, motiv pentru care i-au pus portretul pe scaunul care îi corespundea

când nu putea merge la liturghie). Ei bine: iubitul își pierde cumpătul și spune că îl va ucide pe unchiul Pantoja, că va da foc mănăstirii și întregului Madrid: când iată că Dumnezeu și Pérez Galdós rezolvă nodul îngrozitor în cel mai scurt și mai stupefiant mod: apare fantoma Mamei Penitente Destrămate și îi spune fiicei Electra că este o prostie: ceea ce Electra crede cu aceeași viteză cu care îl credea pe unchiul Pantoja înainte; Și pleacă „înviată", cum spune mirele Maximus, și acesta este ultimul cuvânt al melodramei, care a evoluat într-o farsă sau comedie magică. Astfel, oamenii de teatru sunt avertizați să aibă la îndemână o fantomă bună, precum cea a bunei Doña Eleuteria (vezi HAMLET) , pentru a rezolva conflictele insolubile.

Celelalte trei romane exemplare nu sunt lizibile astăzi ; ele sunt menite să fie exemple care ilustrează versurile ilustre ale lui Lucrețiu:

Tantum religio potuit suadére malorum
Atâtea rele mari poate produce religia.

Să ne amintim, totuși, că GLORIA a ridicat ca o contradicție *DE TAL PALO TAL ASTILLA* (ASEMENEA TATĂLUI, AȘA FIULUI) de Pereda , GLORIA încearcă să demonstreze că religia provoacă moartea, dar nu reușește; * DE tal PALO TAL ASTILLA* încearcă să demonstreze că ateismul provoacă moartea, dar nu reușește. *Romanele de teză nu dovedesc nimic.* Iar religia nu poate fi dovedită sau infirmată cu romane.[XCV]

[XCV] **GLORIA mai bună decât adversara ei? Asta mi-a spus *1-, pe care o admir foarte mult, și sunt de acord, căci confer că este destul de frumoasă; dar reflectând după aceea, am clarificat: Mai bună în ce fel? Este mai bine scrisă și compusă și are mai multă dramă, ritm și ceea ce ei numesc acum suspans; dar are mai puțin „influx de realitate", are un gust puțin ireal. Și cum celălalt a negat-o, am jucat o altă notă: Asemenea TATĂLUI, AȘA FIULUI. Are trăsături de geniu alături de marile sale defecte; de exemplu, figura puternică a lui Macabeu și idila sa grațioasă. Și tocmai aceasta este una dintre diferențele dintre geniu și talent: că atunci când geniul se împiedică, se împiedică mai rău, pentru că talentul are „autocritică" și pășește cu grijă în timp ce geniul zboară. Adversarul meu a spus că capitolul XI din GLORIA, dialogul unui evreu fervent cu un chaham, mistongo, era sublim. Nu am negat, i-am spus „a fost sublim și până la urmă a căzut". Cu care și discrepanța noastră a căzut.**

Din fericire, Galdós a crescut și, mai târziu, deși nu a renunțat la aprofundarea religiei (despre care nu știa prea multe), a scris romane despre angoasa religioasă mult mai puțin rudimentare decât acestea: cum ar fi ANGEL GUERRA — foarte lăudată de entuziaștii lui Galdós, care i-a luat doi ani (1890-18?!) și aproximativ 1.500 de pagini în format și font standard (357 de pagini în ediția foarte concisă Aguilar) — are trei părți și este într-adevăr prea lungă, la fel ca și FORTUNATA Y JACINTA — și aproape în întregime este dedicată introducerilor și preliminariilor! Conține o descriere generoasă a orașului Toledo, cu monumentele, templele, casele, străzile *și* piețele sale, lucru pe care Galdós îl iubește; dacă ar fi eliminată această scriere, romanul ar fi pe jumătate mai lung; Și dacă toate aventurile întâmplătoare și chiar superflue ale protagonistului Guerra și ale familiei sale, și ale familiei lui Leré, iubita sa, și ale lui Durenombre, concubina sa (nu mai puțin decât un tată, o mamă, un unchi și doi frați, fiecare cu mica sa poveste!) ar fi eliminate, romanul s-ar reduce la un sfert din lungimea sa. Pardo Bazán a avut dreptate când a spus că Galdós, în loc să ne ofere un roman, ne-a oferit o încurcătură. Este totul bine scris? Desigur. Dar „ne *quid nimis”.*

Intriga este extrem de simplă: este vorba despre un tânăr ateu, conspiraționist și libertin care se îndrăgostește de o călugăriță și se „convertește” să facă tot ce îi sugerează călugărița Leré, respingând-o pe concubina sa credincioasă și utilă în loc să se căsătorească cu ea, rătăcind leneș prin bisericile din Toledo, fascinat de ceremoniile liturgice - în care Galdós pare să creadă că constă religia, sau cel puțin dovada acesteia - și, în final, după hirotonirea sa preotească, devenind un reformator al Bisericii, fondând una nouă.

4 va orden religiosa y para empezar un gran hospital de t beneficencia (Caldos Jo hace riquísimo) con la monja g Levé a la cabeza; y estando en ésas, ya levantando paredes, un ladrón le parte el hígado de una puñalada y muere.

(Entre paréntesis, Galdós es muy adicto a la muerte que pulula en sus novelas: en ésta hay cuatro muertes

£ portretizată per *longum et lotus* chiar și cu terminații medicinale, dispnee, prolepsie, anorexie și altele asemenea. Moartea, Spectrele și Nebunia sunt personaje de primă clasă pentru Pérez Galdós și pentru fiecare romancier modern , care poate astfel prelungi intrigile până la imposibil, sigur că poate tăia nodul gordian cu o singură lovitură oricând dorește. Dar această viclenie și stratagemă nu sunt demne de un geniu).

Ideile Reformei Bisericii a lui Ángel Guerra (adică a lui Galdós) sunt: distrugerea întregului cler (vezi EPISOADELE NAȚIONALE nr. 23, Mendizábal) · care este corupt, oportunist politic, prost sau ignorant - inutil pe scurt; în al doilea rând, deposedarea Bisericii de toate bunurile sale pentru a o reduce la sărăcia evanghelică; reducerea religiei la milă și la liturghia mozarabică; și fondarea Bisericii Spaniole antiromantice, cu chipeșul ei Papă spaniol și tot ce ține de el. Este adevărat că Galdós îl face pe eroul său să se pocăiască de aceste idei *„in articulo mortis";* dar atunci de ce să scrie 1.500 de pagini?

Ceea ce am scris în exemplarul meu din ÁNGEL GCERIA, citând ce am citit în 1947 (și acum a trebuit să recitesc, pentru că nu-mi aminteam nimic), este următorul:

Partea întâi — (pp. 1239-1343) „Acesta nu este un roman, ci schița unui roman, obositor și lent pentru gustul meu. Bun observator al personajelor și obiceiurilor, lui Galdós îi lipsește viziunea profundă și sintetică a lui Pereda. «Se plimbă prea mult pe lângă oglindă», ca să folosim formula lui Stendhal. Este verbos și trivial și, deși întotdeauna interesant, nici nu captivează, nici nu absoarbe. Bâjbâie în întuneric. Pare o minte care nu face altceva decât să pună probleme psihologice și sociale acute, pentru care nu vede nicio *soluție;* cel mult, o întrezărește." los

În orice caz, este un scriitor dur** (Mauresa. HIV, 1947).

***Partea a doua* — „Mult subiect și puțin roman. Problema religiozității și a misticismului i se potrivește bine lui Caldos. Personajul lui Guerra este consecvent și poate fi adevărat — dacă este autobiografic, cum se spune, și eu nu cred asta — dar este complet fals. Doi Quijoți, unul masculin și unul feminin; dar cel feminin nu este convingător."**

Galdós ar defini religia ca fiind „o exaltare a sentimentelor ". Intelectul „nu se centrează".

***A treia parte* — „Prea lung, verbos, *improvizat,* fără nicio compoziție și cu un final arbitrar. Un studiu eșuat despre misticism și religiozitate . Fără busolă sau pregătire, bazat exclusiv pe instinct și empirism. «Excesiv de lung» — a spus Menéndez y Pelayo.**

Clericii lui Galdós sunt caricaturi (așa-numitul Părinte Tomé este absurd); el nu a văzut niciodată în ei nimic mai mult decât aspectul lor exterior, iar acesta constă într-un defect sau o calitate „profană" exagerată, uneori până la punctul absurdității sau al neverosimilității. Religia este redusă la cultul exterior și la sentimentul romantic, care are origini obscure, așa cum se vede la Leré, Don Tomé și Angel Guerra, personajele cele mai profund explorate.

Personajele sunt false. Cel mai susținut dintre toate, Angel, conține momente și elemente neconvingătoare.

Mi se pare că Galdós excelează în *darurile secundare* ale romancierului: puterea de a observa, de a nara, de a descrie și de a se angaja în dialog; dar îi lipsește calitatea *primară , esențială* a *sintezei* psihologice și poetice și *marea unitate artistică* rezultată , care transformă o înțelegere profundă, ca la Pereda, sau o pasiune profundă, ca la Dickens. Este un *artist de schițe.* Romanele sale sunt în general „albume de schițe". De aceea a reușit să producă atât de multe.

Acest lucru se poate datora faptului că el nu ia *„materiam «'- quam viribus",* așa cum spune Horace. El nu cunoaște religia din interior; și așa, chiar și când vrea uneori să-i zâmbească, îl defăimează. *„Descriptas servate vices oper uni - que colores / Cur ego, si nequeo ignoroque, poeta sedutor?* / Cur *nescire pudens prave quam discere malo?"*

El percepe problemele omului, sau mai degrabă ale vieții-

El oferă, dar ignoră soluția. Are o soluție rudimentară sau falsă. Este un „eretic", ar spune Chesterton.

MAI MULTĂ REÎNGRĂDIRE

După acest torent de 1.500 de pagini (care într-o ediție normală ar da cu ușurință 4 sau 5 volume), a considerat Caldos problema religioasă rezolvată? Nici pe departe. A continuat să se amestece în Biserică (și să-și bage piciorul în ea) aproape până la moartea sa; mi s-a spus că, slavă Domnului, era creștin: nu știu sigur.

În continuare, să luăm în considerare NAZARÍN și HALMA (deși sunt mai vechi ca timp, 1895), MISERICORDIA (1897), MIAU (1888), LA LOCA »E LA CASA (1892) și altele.

NAZARÍN și continuarea sa, HALMA (200 de pagini în ediția Aguilar ¦ aproximativ 800 de pagini în format standard, 4 volume) sunt mai bine construite și mai puțin voluminoase decât ANCEI, GUERRA; dar exagerează în absurdități.

***Nazarín* este un preot cu o notă de nebunie și o notă de prostie, deși nu se află într-o poziție de mijloc, pentru că este un preot imposibil. Rătăcește, cerșește, predică, meșterește, se bagă în tot felul de necazuri, însoțit de două femei rătăcite (una complet pierdută, iar cealaltă mai degrabă) pe care, prin simpla sa prezență, le transformă în miei docili și *le hrănește,* care îl urmează, fie că le place, fie că nu, ca niște scutieri ambulanți care să-i îngrijească rănile. Face câte un miracol ici și colo, apoi merge să ajute într-un sat lovit de ciumă, se confruntă cu un fel de figură bogată, nobilă și oarecum dementă, care se dovedește a fi un monoman religios; și, în cele din urmă, cei trei ajung la închisoare, unde el este eliberat ca nebun și are o viziune cu Iisus Hristos și SFÂRȘITUL ROMANULUI, scrie acolo, dar stai puțin: există o continuare mult mai lungă, numită HALMA , o contesă văduvă de origine germană, tot un Quijote religios, care i se alătură noului Sfânt Ignațiu în a doua sa aventură.**

Galdós a citit viețile Sfântului Ignațiu și ale Sfântului Francisc , dar le-a înțeles „complet mecanic", cum se spune în regiunea mea. Sfințenia galdósiană este însăși sfințenia.

Catolic rătăcit – sau redus la simpla bunătate naturală – sau naturalist, ca în această HALMA.

Nu voi rezuma intriga acestei a doua părți, care e mai vulgară decât plimbarea în espadrile; totul se reduce la asta: ea îl protejează pe noul Iisus Hristos și îl vindecă de nebunia lui, iar el la rândul său îi scoate prostiile din cap (ea voia să înființeze una ca ordin religios sau ceva de genul acesta: o „fermă de schit" exact ca Angel Guerra) iar Nazarínul, acum Don Nazario Haljarín, o obligă să se căsătorească cu o verișoară pe care nu o iubește sau nu știe că o iubește, cu care toți rămân într-un echilibru stabil și mai sănătoși la minte decât... ei bine, decât Galdós.

Adică, Nazarín (sau Don Nazarín) nu se liniștește și face a treia sa plecare, acum înarmat cu licențe episcopale, spre Alcalá de Henares: a treia plecare a lui Quijote în stil divin, despre care, din fericire, piosul Don Benito s-a distras și a uitat să scrie.

Serios vorbind, acest biet diavol de scriitor (care uneori e chiar patetic) vrea să picteze sfințenia, dar nu o cunoaște din vedere, cu atât mai puțin o practică. Pictează din memorie și din fantezie; și asta iese.

Ca să nu fiu plictisitor, nu voi copia observațiile, care sunt în esență aceleași cu cele ale lui ANCEL CUEREA și sunt rezumate în acele trei versuri ale lui Horațiu din Ars Poetica sa:

***„Dacă nici nu cunosc, nici nu sunt capabil să mențin nuanțele și tonurile menționate anterior ale operei, de ce oare mă numesc poet? De ce, înainte de a începe să studiez, prefer în mod rușinos și pervers să o ignor?"*[XCVI]**

„MIAU" *și* „MISERICORDIA" conțin, de asemenea, „ enormele preocupări religioase ale lui Galdós", așa cum spune Sáinz Robles. Adevărul este că sunt extrem de sumbre și disperate; iar „MISERICORDIA" este chiar murdară. „MIAU" este monografia unui funcționar public atât de sătul de viața sa istovitoare și pisicească încât se împușcă fără alte formalități; adică, ca act final. Trebuie spus că aceasta nu este improvizată, nu are divagații, descrieri sau înfloriturи și se îndreaptă direct spre un final foarte întortocheat. „MISERICORDIA" ESTE, de asemenea, o monografie a unui „sfânt"; adică a unui slujitor care înțelege iubirea aproapelui așa cum o înțelegeau Pérez Caldos și Iisus Hristos, deși Iisus Hristos o practica mai mult decât Galdós; adică „mai mult *decât el însuși",* lovind-o la spate și torturându-se, cerșind pomană pentru aproapele ei și fiind răsplătită cu cea mai neagră ingratitudine; Cititorul gândește:

[XCVI] **Car ego si neqneo igo sau ating poetul salut sau?**

„Ți-ai provocat singur asta; iar acum logica dictează să te sinucizi ca celălalt Miau".

Ajuns în acest punct – de la acest paragraf încolo – îngerul meu păzitor m-a oprit și mi-a spus: „Ce știi tu? Poate că religiozitatea spaniolă era pe atunci așa cum o descrie Galdós. Galdós știe mai multe despre Spania decât tine…" „Da, dar eu știu mai multe despre religie decât el, dacă-mi permiți expresia." „Dar tu", a continuat îngerul meu, „ce ai găsit în Spania în timpul închisorii tale din Manresa? Un preot catalan foarte bun, care nu a putut face nimic pentru tine; și un episcop care s-a comportat ca o bestie. Tu nu cunoști religia Spaniei așa cum a cunoscut-o Galdós." „Da", am spus, „dar cum rămâne cu Menéndez y Pelayo?"

În acel moment, Îngerul meu a tăcut.

EPISOADE NAȚIONALE

„Sunt cel mai mare monument literar care există în lume."

„Sunt o apologie a liberalismului îndesată într-un pamflet fără formă." Cum pot fi împăcate aceste două opinii? — întreabă părintele Blanco García.

Simplu spus: nu sunt contradictorii; ambele sunt adevărate , dar exagerate.

Faptul că EPISOADELE NAȚIONALE sunt o întreprindere literară colosală nu poate fi negat; dar este o întreprindere care nu s-a concretizat. Este corect să se țină cont de faptul că este cel mai ambițios proiect la care un scriitor a visat vreodată; dar a rămas doar asta - o întreprindere. Galdós a vrut să cuprindă întreaga istorie a unui secol a Spaniei într-un singur roman istoric; poate că era dincolo de capacitățile umane.

Pe de altă parte, „romanul serial informal..." are multe în comun cu romanele seriale; dar noblețea scriiturii și - fecunditatea abundentă a invenției îl plasează deasupra romanului serial comun. Unele romane din secțiunile 4-6 sunt chiar superioare romanelor seriale, cum ar fi numărul 8. Îmi vine acum în minte UN voluntar REALIST: există un ofițer îndrăgostit de o călugăriță (o figură comună a lui Caldos) care o fură și apoi se prezintă ei și îi spune că se va sinucide pentru că ea nu-i împărtășește sentimentele. Ea îi spune că i-ar împărtăși sentimentele dacă ar săvârși o mare ispravă: să-și salveze fratele, condamnat pe nedrept, de la execuție. Și apoi îndrăgostitul, pe nume Pepet, merge și se acuză de crima pentru

care Fernando urma să moară, ia locul condamnatului și este împușcat, spunând: „Mor mulțumit, am învins inamicul" sau ceva de genul acesta; chiar dacă era mai nevinovat decât celălalt, sau cel puțin mai prost. Este mai romantic decât Eugène Sue. Comentariul pe care l-am făcut pe coperta din spate în 1957 suna astfel:

„Acest Galdós este un caz special. Această epopee simplistă a liberalismului calomniază *Spania* și poporul spaniol în general, portretizându-i ca fiind barbari, înapoiați , feroce și grosolani. Nevoia de a denigra partea *absolutistă* și denigrarea automată care decurge din FAPTELE celeilalte părți nu lasă pe nimeni nevătămat."

„Panegiric al liberalismului." Nu în întregime, întrucât Pérez Galdós se străduiește să fie imparțial și reușește atunci când tratează nu războiul civil, ci războaiele străine împotriva lui Napoleon, cum ar fi TRAFALGAR (nr. [91]), 2 MAI (nr. [92]) , BAILÉN (nr. [93]), ZARAGOZA (nr. [95]) , GIRONA (nr. 6) și, în general, întreaga primă [serie] ; unde patriotismul extrage accente epice pure din pana lui Galdós. Același lucru se poate spune despre ZUMALAQÁRREGUI (nr. 21), AITA TETTAUEN (nr. 36) și alții. Ajuns la a patra serie (nr. [931-940]), Galdós detestă ambele tabere ale războaielor civile și este sceptic, apatic și chiar cinic.

În a cincea serie, naratorul este obosit. Ultimul volum, - Canovas (nr. 46), este un caz clar de *„chingada"* (un cuvânt francez adoptat de Galdós care nu înseamnă „dezvoltare", ci ceva de genul „răspândire"), cu manevrele politice diminuate ale lui Cánovas, Sagavta și Ruiz Zorrilla, căsătoria și moartea aproape imediată a tinerei regine Mercedes, a doua casă...

Starea de tuberculoză a regelui și adulterele PUBLICE cu Elena Sanz, în care însăși mama regelui, desfrânata Isabel a II-a, joacă rolul Celestinei; —o probabilă calomnie, conform istoricului José María Tavera—, Această poveste modestă este diluată în escapadele și aventurile amoroase destul de sordide ale unui anume Tito, despre care se spune că Galdós vrea să se portretizeze și pe care un critic îl numește „nebun", făcându-i o prea mare favoare, pentru că este „inexistent". Galdós evită asasinarea eroului său, Cánovas, și își încheie imensul serial cu un îndemn furios la „Revoluție" la care, din păcate, diavolul nu a fost surd, și o explozie de insulte destul de neplăcute la adresa religioșilor francezi care, expulzați de Combes, intrau în Spania „în masă"; printre care îi distinge în mod firesc, în două izbucniri de ironie feroce și eșuată, pe „Cavalerii de Loyola"; pe care îi cauterizează cu un amestec incredibil de prost gust și ignoranță.

Ca și cum lucrurile nu erau deja destul de rele, protagonistul neconvingător Tito, prezentat ca un istoric imparțial, are „apariții ale unor spectre feminine numite «efemere» și ale unei «mame divine» care îi oferă sfaturi și bani, despre care nu este clar dacă este o mamă reală, ascunsă (precum mama înduioșătoare, vinovată și admirabilă a lui Fernando Calpena din a treia serie, capitolele 25 și 26) sau o personificare simbolică a lui Clio, Muza Istoriei, care nu-i spune autorului acestui roman – cel mai rău dintre toate – nimic, cu pana obosită și inspirația în scădere.
- absent.

Episoadele , așadar, au aspirat să fie un roman în 46 de părți : romane cu o poveste diluată în ele. Nu este nici un roman singular, deoarece nu are început, mijloc și sfârșit; nici fiecare dintre cele 46 nu este un roman în sine; nici fiecare dintre cele 10 volume (al 5-lea fiind 6) nu poate fi considerat un roman, așa cum a propus cineva. Poate că câteva romane ar putea fi derivate prin combinarea a 2, 5 sau 9 volume care au același protagonist și, prin urmare, o anumită unitate. Poate.
Sunt o greșeală: un amestec de două genuri care nu se îmbină niciodată pe deplin, precum uleiul și apa : o doză de istorie diluată (și uneori distorsionată) și un roman de moravuri absurd (la propriu fără început sau sfârșit), lipsit de o intrigă coerentă și de farmec. Material romanesc abundent, da.

A făcut un lucru rău din două lucruri bune, pe care nu a reușit să le îmbine (cum face Walter Scott): pentru cei care vor

istorie, este recomandabil să ia o operă pur istorică, de exemplu Contele de Toreno; iar pentru cei care vor fabulă, se îneacă în acest roman dezordonat, cu nenumăratele sale aventuri sălbatice și nenumărate personaje schițate, care intră, ies și dispar în masă pentru a fi înlocuite de altele la întâmplare. Așa cum a scris un roman în 46 de volume (cel mai mare *roman de dragoste* existent), l-ar fi putut scrie în 92; întrucât nu ARE sfârșit: nu are „expoziție, acțiune ascendentă și rezoluție", cum spun retoricii. *Manualul menționat anterior* spune că „odată ce începi să citești, este imposibil să-l lași din mână" (p. 334), ceea ce este fals. Este foarte dificil să citești chiar și 25 de volume, ceea ce am și făcut. Autorul manualului trebuie să fi citit puțin și, prin urmare, minte, Dumnezeu să mă ierte; dar dacă le-a citit pe toate, atunci este un prost - și mă poate ierta pentru asta.

Opera lui Pérez Galdós, mai mult vastă decât profundă, va dăinui datorită rafinamentului instrumentarului său, dar va - pieri (sau a pierit deja) datorită conținutului său. „Ceea ce va dăinui din opera lui Pérez Galdós este ceea ce rămâne neatins de ura ideologică", i-a scris Menéndez Pelayo lui Valera. Și cât este asta? Să estimăm o treime, cel mult.

Pasiunea libertariană și anticlericală susține un efort mai mare decât patriotismul, care totuși strălucește în unele episoade izolate, precum TRAFALGAR, ZARAGOZA, BĂTĂLIA DE LA LOS ABAPILES ȘI ZUMALACARABEGUI — așa cum s-a mai - spus — care conțin mai multă istorie decât fabulă — cu excepția poveștii clericului extravagant și vagabond care diminuează descrierea magnificei campanii a lui ZUMALACARABEGUI și a morții sale eroice. Dar pasiunea sa libertariană îl determină să denatureze istoria (așa cum mărturisește Menéndez Pelayo în discursul său *de recepție destul de banal)* — nu pentru a o falsifica în mod corespunzător, ci pentru a o denatura prin omisiune sau...

de *„surenchère”*. Un exemplu excelent este odiosul Episodiu 20: ÎNCĂ UN REBEL ȘI CÂȚIVA CĂLUGĂRI ÎN MINUS, în care masacrul extraordinar al călugărilor din 1834 (17 iulie) din Madrid *și* din alte locuri, care îi îngrozește pe Balines *și* Menéndez Pelayo (și pe oricine altcineva) pe bună dreptate, este tratat în câteva pagini finale; și chiar deghizat cu fațiuni. Această procedură este comună în întreaga operă: defectele (care uneori sunt ulcere oribile) ale liberalismului sunt reduse la atenuare sau retrogradate în plan secund, atunci când nu există alt remediu (vezi, de exemplu, portretul măgulitor al tâlharului evreu Mendizábal, nr. 22): cele ale „absolutismului” sau ale „rebelilor” (așa cum îi numește pe carliști) sunt etalate ostentativ și repetate: bieții carliști ies foarte prost fără excepție și, pe deasupra, învinși. Galdós se preface că crede că este o luptă sordidă între două fațiuni „politice” la fel de josnice; și se preface că ignoră faptul că este de fapt un război „religios”, la fel de feroce cum sunt întotdeauna.

Nu intenționez să neg excelența acestei opere colosale: bogăția aparent inepuizabilă a observației , fecunditatea în evocarea personajelor și caricaturilor, limbajul plin de viață și bogat, nenumăratele episoade umoristice, românești și dramatice. Nimeni, din câte știu eu, nici Walter Scott, nici Dumas, nici Fernández y González, nu a realizat o performanță similară; dar acesta este mai degrabă amplu decât rafinat, un roman serial de înaltă calitate, de proporții epice. Un omagiu inevitabil, având în vedere imensitatea întreprinderii.

Când am ajuns la volumul [9,] „ NUNȚI REGALE”, din încercarea mea anevoioasă de a mesteca cod sau de a remorca din când în când, acum vreo șase ani, am renunțat și am abandonat restul (am mai citit câteva de atunci), implorându-L pe Dumnezeu să mă ierte pentru atâta lectură inutilă. Și chiar pe ultima pagină a infamei ediții Tor, numărul XXX, am găsit următoarele:

„Mi-am dat seama ieri că EPISOADELE NAȚIONALE sunt o greșeală: un amestec de două genuri care, precum uleiul și apa, nu se îmbină niciodată pe deplin; o doză variabilă de istorie vagă (și distorsionată) și un roman de moravuri absurd și incoerent, fără nicio substanță reală.”

„Un taur prestabilit și lipsit de grație: mai degrabă material pentru un roman."

„Pérez Galdós este cel mai mare improvizator care a existat vreodată în Spania", spune Valbuena-Prat. „L-a uitat pe Lope de Vega. Improvizația («ușurința», cum o numesc ei) este marea piedică a spaniolilor."

În ciuda eforturilor lui Menéndez Pelayo de a-i lăuda, pare incredibil că prietenia l-a orbit pe marele critic până la punctul în care a uitat axioma aristotelică a „începutului, mijlocului și sfârșitului". Cu toate acestea, el aduce reproșul fundamental: intruziunea „ideologiei".

Există biografia ficționalizată și există romanul istoric; acestea sunt genuri viabile, deoarece într-una domină istoria, iar în cealaltă fantezia; dar aici încercarea de hibridizare dă naștere unui monstru. Obiceiurile claselor de mijloc sau muncitoare din Madrid nu fac nimic pentru a lăuda ce sunt Espartero sau Isabela a II-a sau ce fac; se detașează și merg într-o altă direcție - fără să se știe unde ; iar faptele istorice pătrund în aceste obiceiuri doar superficial sau într-un mod vulgar.

Ca și cum lucrurile nu erau deja destul de rele, observația lui Galdós își pierde terenul în torentul enorm de personaje de care are nevoie: multe dintre ele se dovedesc estompate, ireale sau false, în timp ce „umorul" sau bucuria sa își pierde din intensitate și devin fade sau prostești.

O companie de giganți, mai degrabă decât de genii.

SECOLUL LUI TORQUEMADA

„Portretul sociopsihic al unui avar spaniol" cuprinde patru romane, și anume: TORQUEMADA EN LA HO- GÜERA (1889i) TOBQUEMADA EN LA CRUZ (1893) TOBQUE- MAPA EN EL PURGATORIO (1894) TOBQUEMADA V SAN PEDRO (1895) aproape la fel de lungă în întreaga sa familie de ÎNGERI și DE FORTĂREAȚĂ . JACINTA.

„Tetralogia" este mai suplu și mai plină de viață decât - lucrările menționate anterior; sau cel puțin este mai ușor de citit, dacă cineva are o obligație sau timp de pierdut. Problema este că primele două „romane" nu sunt romane, ci mai degrabă „formule" pentru romane sau, în cel mai bun caz, „materiale"; că sunt doar

Din capitolul al treilea încolo, personajele prind viață și trec la acțiune, astfel încât cele patru cărți împreună formează un roman – și nu unul rău, deși nu l-am putea numi „grozav". Nu vă obiectați că spun că l-am numit așa cu altă ocazie, acum ani de zile. Îmi retrag părerea: nu este un roman grozav; este făcut din ipsos și hârtie mâché, chiar dacă este bine modelat.

În conformitate cu fascinația sa binecunoscută pentru moarte, ultima parte a acestui roman epic, TORQUEMADA ȘI SAN PEDRO, constă într-o scenă lungă a morții la început și una și mai elaborată la sfârșit; iar între ele, există o îmbătătire frenetică, îngăduită pe ascuns de avarul deja bolnav, leșinul care urmează și o agonie în care nu este cruțat niciun detaliu respingător sau vulgar. Este de neconceput un fir narativ mai puțin definit; orice roman de Pereda (care este adesea criticat pentru lipsa sa de intrigă, vezi, de exemplu, criticul M. Romera Navarro) are o poveste mai complexă, chiar și PEÑAS ARRIBA. Acest roman este mai static decât un muzeu de ceară și ar putea fi numit „Tipuri și personaje" mai degrabă decât un roman.

Curiosul este că în ea Galdós este mai catolic decât Pius al IX-lea. El aparține, așadar, ultimei categorii, cea a „catolicului bâlbâit". Bâlbâit pentru că știe puțin despre religie, iar teologia sa este ținută laolaltă de un fir. Și astfel, de exemplu, aduce din Indiile de Est, din Zanzibar și din Insulele Fiji, un misionar extraordinar, sau cel puțin așa vrea să ne facă să credem, care, la sosirea la Madrid, devine un lingușitor pentru oamenii bogați; și un prost la fel de *grosolan, pătrățos* și *urât mirositor* ca băcanul de la colț; care îl convertește pe avar cu lovituri de cap, cu acea „franchețe" spaniolă care la mulți este mai degrabă brutalitate - apropo, dintre toți preoții care apar în operele lui Galdós, nu-mi amintesc niciunul care să fie normal , sau să zicem „preot paroh" - și, în plus, vicleanul Torquemada revine mai târziu la sine, iar romancierul își încheie romanul scurt în acest fel:

—Torquemada s-ar fi putut foarte bine salva.
—Putea foarte bine să fie condamnat.
Dar nu confirm niciuna dintre ele, fiți atenți!

Pentru care călătorie nu erau necesare sacoșe de șa.

„Avarul spaniol feroce" (Menéndez Pelayo), al cărui portret Galdós îl confecționează în patru volume și ceva – întrucât îl menționează în treacăt în alte trei romane – este desenat, dispare și este uitat de cineva în trei luni sau cel mult într-un an; în timp ce „Berrugo" (LA PUCHERA) AL LUI PEREDA, deși sculptat în jumătate de roman, rămâne întipărit în minte pentru totdeauna.

Torquemada nu este în același tipar ca Shylock, Harpagon, Părintele Goriot sau Grandet – figuri nemuritoare; și cu siguranță nu este comparabil cu *Sylas Marner,* din romanul lui George Eliot (adică romanciera engleză Marie Evans), care este cel mai remarcabil avar din lumea ficțiunii, pentru că este un avar care își schimbă cu adevărat și sincer comportamentul, mânat de dragostea sa pentru o tânără văduvă. Această ispravă a lui George Eliot este egalată sau depășită doar de Pereda în * NUBES DE ESTIO* (Nori de vară), unde convertește un prost! (se știe bine că prostia este inerent incurabilă), iar cu dragostea sa pentru fiica sa cea mare, Irene, romancierul din Santander îl transformă *în mod plauzibil* pe plictisitorul Don Roque Brezales din cea mai rea nebunie în sănătate mintală.

„NORII DE VARĂ" este romanul meu preferat de Pereda. Dar nu am fost oare de acord că capodoperele sale sunt „SOTILEZA", „LA PUCHERA" și „PEÑAS ARRIBA"?
Y Ce-mi pasă mie? Îmi scot pălăria în fața celor trei și sunt încântat de celălalt pe care criticul Mariano Baquero îl numește „prost cusut" (în ISTORIA GENERALĂ A LITERATURILOR HISPANICE - Barcelona - Volumul
V p. 92 L E misterios, dar se întâmplă: de exemplu, îl iubesc pe Carlos Crivelli mai mult decât pe Rafael, pe Weber mai mult decât pe Wagner și PE SILAS MARNER mai mult decât PE ADAM BEDE, care este în mod clar capodopera lui Marie Evans. Misterele idiosincraziei.

NORCETA ȘI JACINTA

Este considerată capodopera lui Galdós de către Menéndez - Pelayo și de criticii în general. Are patru părți, care reprezintă patru volume în ediția Losada din Buenos Aires.

În ediția Aguilar ocupă 558 de pagini, fiecare echivalentă cu 4 pagini actuale.

„FORTUNATA și JACINTA", două povești despre femei măritate adulterine , una dintre ele aproape prostituată, își propune să fie un fel de epopee a „clasei negustorilor din Madrid", înșirate cu un fir atât de jalnic. În ea, romancierul se cufundă cu îndrăzneală în marea sa pasiune pentru descrieri microscopice ale nișelor, fațadelor, caselor, aleilor, monumentelor, piețelor și tot ce mai există: toate bogățiile arhitecturale ale unui oraș sumbru.

O narațiune luxuriantă, întinsă și incomensurabilă. Dacă n-ar vorbi atât de *fermecător,* nu s-ar termina niciodată. Vorbește precum îngerii înșiși – dar nu este Arhanghelul; „cum ar spune Rostand". Dacă ar fi arhanghel, ar fi contopit anecdotele și episoadele nesfârșite într-o singură acțiune. Dar nu-mi cereți să vă povestesc toate acele anecdote, pentru că - sunt ca baladele lui Calaínos.

Un adevărat romancier gentleman, cu siguranță; și o operă solidă și bogată. Bogată în ce sens?

Se spune că Menéndez Pelayo a spus: „niciun european nu-l întrece în BOGĂȚIE inventivă".

Fără îndoială, se referea la *numărul* de personaje bine desenate sau cel puțin conturate; căci dacă s-ar fi referit la magie sau forță, ar fi fost o greșeală evidentă. Fără a fi nevoie să-l comparăm cu Dostoievski sau Pereda , existau la acea vreme trei scriitori în Franța și peste trei în Anglia superiori lui Galdós prin originalitate, profunzime a invenției sau subtilitate a perspicacității psihologice.

Este mai degrabă bogăția vieții spaniole, pe care Galdós o observă bine și o pictează cu detalii meticuloase; căci aproape fiecare spaniol este un individ și nu un număr de serie. Mai mult decât o bogăție de invenție, observ compoziția sa iscusită (caracteristică talentului și chiar calculului) în aranjarea hainelor sale de zi cu zi, chiar și pe cele vulgare, în așa fel încât să le facă să arate mai mult ca o fată de la țară decât ca o doamnă cu o garderobă grandioasă. În opinia mea, influența lui Pereda este sesizabilă (nu foarte strictă), în principal în „teme": cum ar fi „copiii" și „scene conjugale"; dar Pereda sculptează și lasă amprenta pentru totdeauna, Galdós pictează singur.

minte; pictează uneori încet, stând prea mult timp asupra unor trivialități! Îi lipsește marea sinteză, fuziunea bruscă a metalelor caracteristică geniului.

Totuși, descrierea inițială a fețelor, hainelor, mobilei sau a scenelor urbane nu este reprobabilă , deoarece evocă atmosfera spaniolă, care devine treptat prezentă și chiar obsesivă.

Sáinz Robles, în *„Introducerea" sa,* sugerează că *morala* acestui roman este împotriva „señoritismului"; adică, a dezastrelor pe care le poate provoca un tânăr atât de răsfățat, leneș, iresponsabil, răsfățat și desfrânat. Poate, dar cum rămâne cu morala teologică *?*

Galdós ar protesta spunând că nu există „teologii" în operele sale; și greșește, pentru că nu există niciun mare scriitor fără o teologie, bună sau rea.

„Etiologia" romanului, aș formula-o astfel;

1. **Păcatul este mai puternic decât binele în lumea aceasta.**
2. **Oamenii care se dedică oamenilor buni, religioși, chiar și sfinților (cum ar fi Sfânta Guillermina Pacheco) sunt cu toții puțin nebuni, sau excentrici, sau fanatici, sau ridicoli, sau (în orice caz) neputincioși împotriva răului.**
3. **„Miniștrii" religiei catolice din Spania sunt personaje mai mult sau mai puțin josnice, cu foarte rare excepții.**
4. **„Ceremoniile" de cult, riturile, sacramentele, - procesiunile, întemeierile... sunt mai mult sau mai puțin interesante ca „foquelorc" spaniol: superstiția în esență.**
5. **Adevărata religie nu constă în nimic mai mult decât a fi plin de compasiune față de aproapele tău și a avea milă (chiar și doar liric) de „clasele sărace".**

Poate exagerez puțin ca să mă fac mai clar; dar „tiologia" lui Caldos (la sfârșitul vieții sale se pare că s-a *convertit* la ea) este aceasta.

Într-un cuvânt: nu există harul lui Dumnezeu — natura umană este coruptă — cauza corupției este externă: este Societatea, organizarea societală actuală. Să-i spunem „rasism socialist maniheist".

Cât despre profeția socialistă pe care o face în volumul I (Partea întâi), am spus deja că s-a dovedit a fi o re-

▼ésJ a spus că promiscuitatea conjugală între clasele sociale spaniole le-ar consolida într-un fel încât *un alt* război civil ar fi imposibil; şi abia terminase de spus asta când a izbucnit al patrulea război carlist, cel mai mare şi mai sângeros din toată istoria, în care de data aceasta carliştii au câştigat — Franco.

Din cauza acestei profeţii eşuate şi a altora similare, Unamuno l-a numit pe Galdós „imbecil": în discursul său de la Ateneo din Bilbao din 1905.

Geniul trăieşte vise de revelaţie; talentul trăieşte vise fără revelaţie; talentul plin de resentimente trăieşte vise de revelaţie FALSĂ.

ROMANE SINGLE

■ Romanele individuale ale lui Galdós sunt mai bune decât „non-romanele" sale, fără îndoială pentru că cine se agaţă de puţin, se agaţă de mai mult. Sunt multe, iar printre ele se numără şi unele slabe. Putem da doar exemple.

Între romanele panoramice *şi* romanele independente, se pot plasa romanul dublu INCOGNITA şi REALIDAD, care sunt două romane despre aceeaşi temă, o crimă misterioasă; unul scris sub formă de scrisori, celălalt în dialoguri; unul care intenţionează să prezinte cazul „din exterior", iar celălalt „din interior" — spune Sáinz Robles. Romane gemene complementare .

Sunt un eşec. Prima este în esenţă o introducere la mister, scrisă în 52 de scrisori de la un Manuel Infante din Madrid către un anume X din „Orbaneja", dintre care 30 sunt pură introducere la introducere: plictisitoare şi lipsite de graţie, precum presupusul dandy care le scrie. Lipsit de măreţie, nu o poate împrumuta haosului amorf care rezultă. Este un amestec opac de Don Juan cu Cánovas del Chateau; sau mai degrabă, cu Pérez Galdós, pentru că pare a fi adjunct, aşa cum era Galdós la vremea respectivă. După multă vagitate, ne povesteşte despre uciderea unui anume Fernando Viera, un aristocrat excentric, fiul unui escroc, mândru, leneş şi petrecăreţ. Urmează un şir de conjecturi despre cine şi de ce; şi (numele-

Romanul meu se termină fără o soluție — adică nu se termină. Se numește INCOGNITA și pe bună dreptate, jur.

A doua parte, în dialog, este o farsă: se dovedește că ucigașul Vierei este chiar el, pentru că s-a sinucis într-un mod destul de miraculos, cu un glonț în ficat și altul în mijlocul frunții; și cu atât mai miraculos datorită motivului, pentru că se dovedește că acest „om libertin" (așa cum îl numesc chiar și concubinele sale) se sinucide din rușine pentru că a primit o favoare de la prietenul pe care îl înșală cu soția sa (!); pentru orice altceva, chiar și pentru adulter, nu are nicio urmă de rușine. Cele trei personaje din această melodramă, preluate din corespondența anterioară, sunt imposibile. Alături de omul libertin calderonian, există adultera care în celălalt roman apare ca o doamnă grandioasă și aici ca o femeie stângace și fără minte, și soțul care este un sfânt de lemn, cu sfințenia lui Pérez Galdós, o sfințenie care nu a fost văzută și nici nu poate fi văzută în Madrid sau Senegamia. Dar pentru a remedia acest lucru, Galdós recurge la ceva ce îi place, dar este de prost gust: *fantomele,* un procedeu teatral ieftin. Dacă Galdós crede în ele, e un prost; iar dacă nu, ne ia de proști. Pe scurt, aici, ca și în alte opere cu „umbre" și fantome, probabil crede că îl interpretează pe Shakespeare, dar nu face decât să se ridiculizeze.

Dintre celelalte romane independente (sunt cam 50, puteți să-mi „fluierați" cu toții ca să le citesc pe toate), cele mai bune sunt MIAU, EL AMIGO MANSO (PRIETENUL BLÂND) și MISERICORDIA (MILAS). Toate trei sunt extreme, dacă vreți, dar unitatea lor este strictă și perfect bine construită. MISERICORDIA pune în mișcare o bătrânică pe nume Benigna, care este însăși esența bunătății dusă la extrem, într-un mediu de mizerie și murdărie demn de Zola; ea imploră în secret să o întrețină (precum și pe alte cerșetoare) pe stăpâna ei, o altă bătrână diabolică, care îi trântește ușa în nas când reușește în mod miraculos să se descurce; lucru pe care Benigna îl deplânge, dar persistă cu încăpățânare până când Galdós consideră de cuviință să-și încheie povestea aproape incredibilă. Același lucru este valabil și pentru EL AMIGO MANSO, despre care se spune că este autobiografic și care este în virtutea răbdării ceea ce este Benigna în virtutea bunătății ; dar cel puțin aceasta este îndepărtată din mediul mu-

cerşetorilor gre şi plasaţi în mediul curat al pe dagogos.[XCVII]

Prietenul MANSO este cel mai bun roman al lui Galdós. Este afectuos, simplu, echilibrat, frumos şi emoţionant; şi dă o impresie de realitate, care lipseşte în alte romane mai pretenţioase ale autorului. Seamănă cu PEDRO SÁNCHEZ AL LUI PEREDA prin faptul că este narat la persoana întâi şi prin surprinderea poeziei lucrurilor şi oamenilor obişnuiţi; şi, deşi PEDRO SÁNCHEZ este mai concis şi mai puternic, PRIETENUL MANSO îl depăşeşte în două moduri: prin atingerea de tristeţe blândă şi tragică din final şi prin ideea ca eroul să-şi spună povestea după moartea sa; ceva ce nu are nicio bază în realitate, dar care cumva funcţionează în favoarea cititorului.

Se spune că această poveste extrem de simplă, bine structurată şi scrisă cu rafinament este „autobiografică". Adevărul este că profesorul Manso este mai amabil, mai nobil şi mai sfânt decât adevăratul Galdós; dar, ei bine, se ştie că cei care „îşi scriu propriile biografii" primesc întotdeauna câte o exagerare .

Acest „roman" afectuos şi benign pare ca un pendul care se întoarce după cele trei opere anticatolice vicioase menţionate anterior: Viaţa unei prostituate, DEZMOŞTENIREA şi cele două volume grele ale DOCTORULUI CENTENO din această perioadă; Galdós se îndreaptă spre partea bunătăţii, aproape prea multă bunătate, dar plauzibilă în cele din urmă în acest caz.

Şi apoi vin în preferinţele mele DEZMOŞTENIREA, un roman „feminist", dacă vreţi, NEBUNA CASEI, un roman cu tema „mistică" a lui ANGEL GUERRA, mai puţin prolific; TRISTAN ANA, despre care Pardo Bazau a spus că vrea să fie

---

[XCVII] **„NEBUNA DIN CASĂ" este un hibrid de comedie şi roman, aparţinând genului romanelor dulce-amar şi prezintă trei personaje mai imposibile decât cvadratura cercului; principala este o călugăriţă „sfântă" pe nume Victoria (specialitatea lui Caldos când vine vorba de călugăriţe este călugăriţa sfântă şi îndrăgostită) care seamănă cu Leré, dar este mai norocoasă, deoarece îl converteşte pe un prost asociindu-se cu el cu etalări de martiriu pentru a câştiga „credit" - tatăl tău - şi, în final, ea însăşi devine o soţie bună; ceea ce, pentru Peres Caldos, este mult mai bine decât a fi călugăriţă. Celălalt personaj imposibil este o figurină de carton a unui sfânt, iar al treilea este un avar pe care vrea să-l portretizeze ca fiind incredibil de brutal - şi îl face chiar să vorbească mai bine decât Emilio Candar!**

„Un roman măreț, dar a fost scris și terminat până la ureche", și totuși trebuie să recunoaștem realitatea exactă a observației psihologice într-un fel de pesimism liniștit, cu optimism teologic, ca și cum autorul ne-ar spune: „Viața nu e nimic, nu vă faceți speranțe prea mari, dar puteți trece prin ea." Într-adevăr; finalul aici, ca în multe altele, este catastrofal.

Ce altceva? CHINUL, cu tema binecunoscută a lui Galdós a „mărturisitorului îndrăgostit" — așa cum se numeau niște cărticice cu versuri lascive care se vindeau când eram băiat; și EL AUDAZ, un roman romantic în serial pe care Benavente l-a dramatizat în 15 scene!

Cred că există destul de multe (și mai mult decât suficiente) despre romanele celui mai prolific narator spaniol din întreaga istorie; ale cărui povești nu mai lipsesc, dacă nu ne înșelăm. Un indiciu în acest sens este poate faptul că aici, în Argentina, există două ediții populare ale lui Pereda (Sopeña, Biblioteca Universal și Colección Popular Literaria de Madrid) și niciuna a lui Galdós, din câte știu eu. În Spania, nu știu (Editorial Huemul a reeditat TRAFALGAR pentru școli; și nu știm cui îi ESTE DESTINATĂ MISERICORDIA).

— Și de ce ai citit-o?

— Nu lua exemplul meu.

TEATRUL

Toate piesele lui Galdós (vreo doisprezece în total) sunt indigeste, cu excepția, poate, a * EL ABUELO* *și* *SANTA JUANA DE CASTILLA*. Au fost jucate doar suficient cât să provoace o furtună de critici, criticii acuzându-l că încearcă să creeze piese folosind tehnicile romanului - o critică pe care chiar și Menéndez Pelayo a acceptat-o. Singura piesă care „a rămas în program" (cum se spune) a fost *ELECTRA* , despre care am discutat deja; din cauza unui scandal extrem de grav, Galdós cade pur și simplu în capcana pe care Aristotel a arătat-o în *POETICA* SA : dorința de a crea drame doar cu personaje și fără acțiune, așa cum au făcut mulți scriitori argentinieni; de exemplu, Bega Molina în *LA POSADA DEL LEÓN* și Ricardo Rojas într-o tragedie al cărei nume, din fericire, nu mi-l amintesc; deși aceste din urmă piese nici măcar nu au personaje.

Dacă teatrul lui Pérez Galdós este greoi și plictisitor, nu este

din lipsă de „anagnorisis, peripecii și antagonisme", cum ar spune Milá și Fontanals, ci din cauza a ceva mai important : lipsa *„scânteii focului dramatic",* cum spunea un alt poet.

PELERINĂ

„Galdós este religios", spune o excelentă ISTORIE A Literaturii Spaniole publicată la New York.

—Religios? —Da, răspunde autorul, epoca Romei - Na va tro; dar fără dogme. —Haide, ceva de genul vinului fără garant.

Galdós este un eretic, vag „modernist", erezia care înflorea în vremea sa; o erezie care nici nu suprimă, nici nu schimbă dogmele, ci le golește și le înlocuiește conținutul cu „umanitarism". Astfel, i s-ar putea aplica ceea ce Antonio Machado spunea despre Unamuno:

Bun creștin,
Biserica Romano-Catolică Apostolică Bad
Și , în esență, un renan modernist la granița cu musulmanul.

Așadar, s-ar putea bănui că aș fi criticat chiar pentru lucrul pe care îl deplâng la strălucitul mallorquin, dar invers: adică, pentru *„odium theologicum"* sau fanatism religios. Dar nu este cazul: am fost sever, dar pe deplin loial; iar criticile pe care le-am făcut fuseseră făcute înaintea mea, și într-o formă mult mai flagrantă, de un grup numeros de critici, precum Conrado Muiño, Arturo Masriera, Prudencio Rovira, Luis Bonafoux, Contesa de Pardo Barón, Cejador , printre alții; și, în final, în 1920, „în timp ce cenușa lui era încă caldă", de incorigibilul Unamuno în ziarul EL LIBERAL și la slujba de pomenire pentru Galdós ținută la Salamanca; unde a respins eticheta care cerea laude și a adresat o mustrare virulentă care a mers prea departe.

După ce am făcut asta, mă spăl pe mâini și te autorizez, dragă cititorule, să faci ce vrei cu proza mea, să-l citești pe Pérez Galdós cât vrei și să-l pui, dacă vrei, în rândul geniilor. Singurul lucru pe care ți-l interzici este să-i înveți pe copiii argentinieni lipsiți de apărare, folosind ABC-ul, FEG-ul și alte

patru manuale, că Pérez Galdós este superior lui Pereda pentru că acesta din urmă este „local", iar Caldós este „global".

Deși copiii argentinieni și evrei au propriul lor zeu sau diavol și cu greu îi vei răni cu toate greșelile pe care vrei să le faci; pentru că vor uita pentru totdeauna după examene, după ce vor fi testați pe toate manualele pe care ai încercat să le pui la îndoială; în special Istoria *literaturii spaniole,* o „materie" care, așa cum este predată și *predată greșit* aici, este complet absurdă și inutilă și ar putea (ar trebui) să fie abolită chiar acum. *Ruperto se crede expert.* Am predat-o, sau *mai degrabă, am predat-o greșit.*

„Baenos Aire", iulie 1970.

IV. LEONCE DE GRANDMAISON

O carte completă

I. FORMULAR DE CARTE

Devotamentul sculptorului care, trudind neobosit la materialul său dificil, aruncă cioburi în fiecare zi, făcând și refăcând neobosit schița sa din lut în căutarea Ideii preexistente și posibile, a Formei unice printre mii care îi va exprima sufletul, poate fi cunoscut și de scriitor, chiar și în aceste zile în care fiecare mare operă literară (Barrès, Papin, Chesterton) este amenințată de graba jurnalistică. Dar dacă un astfel de scriitor privilegiat, care își poate continua opera prețuită timp de decenii, lucrează nu în lut, lemn sau marmură, ci în bazalt dur, cu o granulație intelectuală strânsă - adică, dacă în același timp un artist este un înțelept - atunci opera sa este una născută pentru a ilumina mințile multor generații în piețe populate sau în inima templelor în flăcări.

Și cititorul mă va ierta pentru intrarea bombastică, pentru că este acum cartea lui Leónce de Grandmaison, s. J., ale cărei mii de pagini mi-au devorat vacanța.

LIBKO S-A GÂNDIT

Léonice de Grandmaison a fost o adolescentă care și-a propus să scrie o carte despre Iisus Hristos. A intrat în Societatea lui Iisus, *a studiat timp de 40 de ani* (1886-1927), a compus-o și a murit în timp ce corecta ultima broșură. Aceasta este

Povestea operei, care a ajuns la Buenos Aires la sfârșitul anului trecut, magnific editată de Beauchesne.

Acum patruzeci de ani, un novice de 17 ani din Puate, fratele viitorului general Luis de Grandmaison, care a căzut la Soissons în 1915, al șaptelea fiu al unui barcagiu provincial patriarhal, iubitor de peisaj și de literatură, a scris această intenție în caietul său spiritual în timpul Exercițiilor:

PLANUL MAJOR DE CONSTRUCȚIE

Isus a pregătit
Isus pe Pământ
Isus a continuat în Biserica Benedicească, Dómine Jesu.

Vocația sa religioasă nu a fost, așa cum s-a temut pentru o clipă , un obstacol în calea visului său din copilărie de a „dedica pana sa slujbei Bisericii". Profesor de teologie și cititor al tratatului DE VERA RELIGIONE în Jersey (1900-1908), director al importantei reviste ETUDES (1903-1919), fondator al suplimentului tehnic RECHERCHES DE SCIENCE RELIGIEUSE și al NOUVELLES RELIGIEUSES și redactor al acestora până la moarte, tânărul preot care, deja în al doilea an de Teologie, a atras atenția cu articolele sale de critică teologică lucidă, a putut continua cu un succes remarcabil o viață intelectuală foarte intensă, descrisă de Pr. Lebreton în Prologul acestei lucrări și din care cele 159 de articole, monografii și memorii ale BIBLIOGRAPHIE GRANDMAISON, publicate de Pr. Genser în RECHERCHES anul trecut, sunt repere revelatoare.

Două calități ale talentului său, remarcate de prolog , sunt evidente în această bibliografie: flexibilitatea *și* pătrunderea. Diversitatea subiectelor pe care le abordează , toate în domeniul științelor religioase sau al fundamentelor lor, ar putea semnifica dispersare într-un altul; la acest scriitor solid, aceasta semnifică o memorie prodigioasă, o muncă neîncetată, o curiozitate mereu prezentă și o sete imensă de a pătrunde în misterul lui Hristos. Talentul său, capabil de speculații intelectuale înalte (vezi L' INTELLECTUALISME de SAINT THOMAS, *Pierre* Rousselot, Introducere B, 1924), preferă totuși să se extindă în lumea psihologică și morală a *religiei personale.* Critică, istorie, exegeză, ascetism și misticism. Fără a pierde din vedere scopul său de știință religioasă, pana sa s-a

perfecționat în critica literară; iar cei care au citit în ETUDES studiile sale solide despre Péguy, Montalemhert, Rodin, Psi* diari, Papini, L. Daudet, Renan, Bremond, Balzac și recenziile romanelor marelui său prieten Paul Bourget nu sunt surprinși de competența literară și estetică pe care o etalează marea operă a vieții sale și care constituie unul dintre farmecele sale.

Forța minții sale este evidentă la televizor. Capacitatea sa de a vedea departe înainte, mai ales de a privi drept înainte, este unul dintre cele mai incontestabile semne de talent, conform zicalei spaniole: „Viveza corta camino" (Efemeritatea scurtează drumul). Încă student, el prevede importanța profundă a chestiunilor istorico-critice (LA QUESTION DIONTIENNE, 1897; THÉOLOGIENS SCHOLASTIQUES ET THEOLOGIENS CRITIQUES, 1898) ale timpului său și simte și diagnostichează acea fermentație kantian-hegeliană a teologiei care a fost numită mișcarea modernistă; profesor de apologetică, în 1902 îi studiază pe larg pe Harnack, Renan și Loisy.[98] [99]Și a devenit entuziasmat de noua ramură a etnologiei, Istoria Religiilor, atât de suspectă pe atunci, atât de incertă, atât de ostilă și fantastică; de care o folosește magnific în această carte, iar în cel mai important manual catolic, CHRISTUL lui Huby-Rousselot, a contribuit, pe lângă ajutorul și încurajarea sa, cu două dintre capitolele principale: I, L'ÉTUDE DES RELIGIONS; VI, LA RELIGION CHRÉTIENNE. Cuvintele pe care le-a scris despre studiul religiilor în THÉOLOGIENS SCHOLASTIQUES sunt obișnuite astăzi ; în 1898 — spune Lebreton —, erau o profeție.

Importantele lucrări zeloase din ultimii săi ani, Săptămâni de etnologie religioasă, Săptămâni ale scriitorilor catolici, Cercuri de studiu, Conferințe, Exerciții (în 1922 le-a dat la 23 de oameni de litere, printre care se numărau René Bazin, Georges Goyau, Gaétan Bernoville, Francis Janimes) l-au împiedicat să facă comentariul critic al cărții Faptele Apostolilor, o istorie a Originilor creștine și, în final, marea operă începută asupra istoriei filosofiei religioase în secolul al XIX-lea, din care cartea sa LE DOGME CHRÉTIEN, studiile sale

---

[98] RELIGIE PEBSONNEL-LE, Gabalda, Paris, 1927.

[99] LE CHBIST, de M. Harnack; ESENȚA CREȘTINISMULUI, CRIZA BELICIBUSULUI DE ERNEST RENAN, EVANGHELIA ȘI SCUZA, de Loiey; EXTINDEREA CREȘTINISMULUI, DE HARNACX. În STUDII, 1902-1903.

despre Nietzsche, Newmann, Loisy, Tyrrell, Blondel, Sabatier, von Hügel, Sadhur Sangar și capitolul din CHBISTUS *Catolicismul în secolul al XIX-lea,* nu sunt decât note; Dar nu au prejudiciat opera prezentă a visurilor sale, ci mai degrabă i-au dat, cu roadele speculației, virtuțile acțiunii: acea căldură apostolică și acea experiență de oameni și suflete care transfigurează pagina blândă, gravă, senină și chiar aș spune *augustă,* a Concluziei (vol. II, p. 661), o adevărată oglindă a unui suflet mare.

Treizeci de ani, așadar, de acumulare de materiale – - bibliografia enumeră 1.000 de autori citați și cu siguranță nu este genul de material pe care Ingeniosul Domn îl batjocorește în subtilul său prolog – sau, mai degrabă, treizeci de ani de *asimilare* de materiale . Acest cuvânt *„a acumula"* ar putea sugera amintirea acelor cărți mari, la care un intelect a muncit timp de decenii ca muncitor la drum, în care

***într-un herbar eroic pentru cultivatorul de trandafiri,* o colecție de fraze, muzee, antologii, entomotecrii, cento-uri respectabile, răbdătoare și inactive. Materialele părintelui Grandmaison nu sunt îngrămădite pe fișe, ci animate de știință. Vezi, de exemplu, nr. [92], capitolul II, vol. I, care tratează mărturia Sfântului Pavel. Versiunea sa finală (care este interesant de comparat cu cea de mai devreme, cu 14 ani, a articolului *„Isus-Hristos"* din DICTIONNAIRE APOLOGÉTIQUE DE LA FOI CATHOLIQUE, [o] schiță a acestei lucrări), este de o plenitudine antologică. Începută acum 40 de ani de abatele Jaugey, publicarea acestei mari lucrări, esențială pentru profesor, scriitor și predicator catolic, tocmai a fost finalizată.**

Criticul literar, criticul textual, istoricul, psihologul , estetul, teologul pe care Grandmaison l-a întruchipat – toate aceste voci își găsesc cea mai pură expresie în aceste cincisprezece pagini. Cincisprezece pagini înțelepte care condensează sute de ore de studiu și meditație într-un extract atât de rafinat, pur, puternic și digerabil, încât poate fi savurat cu poftă și folos chiar și de propria mea ignoranță. Miere extrasă din nenumărate flori și călătorii lungi, o delicatesă potrivită atât pentru copii, cât și pentru adulți. Se spune că Grandmaison și-a scris unele dintre capitolele de până la șapte ori, încorporând

noi contribuții ale științei și inteligenței în același spațiu *și* claritate. Cum este posibil acest lucru va fi înțeles de cei care știu că un diamant conține mai multe molecule de carbon în mica sa splendoare decât o greutate de 11 kilograme de cărbune.

LIBBO ESCBITO

Este, de asemenea, o carte bine scrisă. Cărțile teologice scrise în limba vernaculară sunt uneori, din păcate, dificil de citit. A fost o vreme când cărțile devoționale erau printre cele mai bine scrise, *iar* un călugăr augustinian oferea credincioșilor o cristologie turnată în aur platonician. Plângerea lui Menéndez y Pelayo, atunci când compară aceste exemple din Epoca de Aur cu deficiența estetică comună a tratatelor magistrale moderne („până la punctul", spune el, „că cel mai incorect dintre scriitorii noștri amuzanți poate trece drept un model de puritate, aproape un clasic, alături de cel mai literar dintre scriitorii de tratate") este perfect aplicabilă și scriitorilor sacri, teologilor, asceților și misticilor, cu atât mai mult cu cât lucrurile pe care încearcă să le reconstruiască în cuvinte sunt mai mărețe, mai frumoase și mai necesare. Absența gustului, lipsa compoziției și a stilului decimează și diminuează numărul de cititori a mai mult de un tratat foarte erudit. Acesta a fost unul dintre motivele pentru care omul renascentist, Ignațiu de Loyola, i-a scris prin intermediul lui Polanco în 1546 lui Rivadeneyra, care a propus reducerea studiilor literare în favoarea celor filosofice și teologice.

„Parente", spune unul dintre ei aici, „cine crede Marre că ar trebui să caute în mod frivol frumusețea în teologie?" „Eu", răspund eu, „și Sfânta Maică Biserică. Această mare contemplativă, instruită de darul Științei, cunoaște valoarea Artelor Frumoase în cetatea umană; și în fiecare secol s-a dus să le ceară vaza de alabastru și parfumurile neprețuite pe care le toarnă la picioarele maestrului ei. *«Ce este această pierzare?»*, exclamă filantropii." Putem repeta cu siguranță aceste cuvinte ale lui Maritain astăzi, când zorii par să se ivească cu o renaștere a Artei Sacre, după declinul pe care l-au văzut secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, în special în Pictură, Sculptură și Poezie. Un semn al renașterii este mica falangă a marilor artiști care și-au dedicat viața sarcinii de a recupera pentru intelect (nu spun pentru rațiune) și apoi pentru credință, acele puteri ale imaginației și sensibilității pe care secolele janseniste și romantice le-au înnebunit; o falangă la care Claudel a făcut referire în 1912, menționându-i pe Jacques Rivière și în care marele credincios i-a enumerat pe Patmore, Péguy, Chesterton, Psichari și Dénys. Școala Fra Angelico din Roma este un exemplu al acestei mișcări parțiale a „celor mai nobili sclavi ai cultului", așa cum i-a numit Pius al XI-lea în ultima sa Constituție apostolică.

Cartea părintelui Grandmaison este o operă de artă. O proză franceză strâns țesută, nuanțată, subtil periodică. Un fel de Brunetière, mai puțin pompoasă și academică, și mai practică și vibrantă. O compoziție arhitecturală riguroasă, în trepte, care permite ca cartea să fie înțeleasă dintr-o privire și să rămână întreagă în memorie. O atenție meticuloasă la detalii, un simț al proporției și perspectivei, o distribuție a maselor și planurilor care dezvăluie un scriitor conștiincios, un iubitor de meșteșugul său, un artizan onest - nu grăbit sau pretențios; cu ani înainte, lucrurile trebuie făcute bine, precum oamenii care au construit marile catedrale. Cel mai mic pasaj din Scriptură, adus întâmplător, de exemplu, a fost cântărit, criticat, înțeles și reinterpretat. Pericopele Evangheliei care împodobesc cartea (atât de multe încât aproape toate cele patru cărți au fost comentate)

Elucidate direct și aranjate într-un mod similar ritmurilor orale (cum ar fi traducerea lui Isaia de către părintele Condamin și noua traducere ritmică a Evangheliei pe care o pregătește extrem de competentul părinte Jousse), ele au o savoare reînnoită, o savoare proaspătă care pare (să o spun?) a poezie modernă.

O carte de teologie scrisă admirabil. Revolveen do el CL'BSCS THEOLOGIAE de Migne findé un DE SPIRITI; PHILOSOPHIC 0 DISSERTALO del P. Valsecela dirige con contra *Rousso jo, Voltario* y *Mirabauda,* escrito en latino, y no en que de Erasmo o Juventio: una de tanto respues tas a los seudofilósofos del Setecientos como los de Frerón o Mona. Du vos in. Teologul are dreptate împotriva scriitorilor („cât de fals și de nedrept! ˝); și totuși, ce ar putea face aceste pagini dense împotriva vivacității, a ascuțintei, a agilității ușoare a lui CANDIDE, a DICTIONNAIRE PHILOSOPHIQUE, A EXAMENULUI IMPORTANT AL LUI MILORD BOLIMBROKE, împotriva pasajelor de foc ale lui EMILE ? Este ca un om cu o sabie care se luptă cu un cuib de viespi. Taine (LITTERATURA ANGLICĂ, III; FRANCE CONTEMPORAINE, I) atribuie chiar acestui motiv succesele diferite ale doctrinelor deiste în Anglia și Franța. În Anglia, în patruzeci de ani (de la Cherbury la Bolimbroke), liberul gând se îneacă în uitare: *profesorii de ireligie își găsesc adversari mai puternici decât ei înșiși.* În Franța, în Franța literară care se întinde până la Berlin și Sankt Petersburg, este o febră, o contagiune, un potop irezistibil: *anticriștii erau scriitori buni.* Cu siguranță, alte cauze profunde nu sunt ascunse istoricului francez: corupția moralei în public și în gânditor, amărăciunea aluziei obscene, chiar și la solemnul Marchiz de Montesquieu. Dar observația este justă și interesantă în zilele noastre de hârtie tipărită, în care adevărata școală pentru toți sunt cărțile, în care, în ceea ce privește primele întrebări ale omului - Dumnezeu, creația, Sinele, legea morală - școala seculară nu știe nimic și îi trimite pe copiii săracilor la CRITICA , Reader 'S DIGEST și romane de tipar ca să afle.

Să învățăm împreună această lecție din această carte frumoasă

Cu snopii de beneficii intelectuale și spirituale pe care le oferă.

CARTE TRĂITĂ

Cât de diferiți sunt înțelepții care se roagă de înțelepții care nu se roagă! Nu aș putea cita niciun pasaj anume în care să pară că părintele Grandmaison, asemenea marilor doctori, își datorează cunoștințele despre Hristos atât insignei sale, cât și bibliotecii sale și că și-a consacrat inima și toate lucrurile Lui înainte de a scrie condeiul. Dar este imposibil să ignorăm aceste fapte, care au lăsat o amprentă neliniștită asupra acestei cărți scrise nu pentru lume, nici pentru adepții ei.

această carte de denumirea de *apologetică (care este și titlul său corect), deoarece apologetica* , din păcate pentru mulți catolici educați dintre noi, sună a *polemică.* Și este adevărat că am văzut cărți care explică parțial aversiunea față de cuvântul „apologetică ", care, ca și cum ar proveni din engleză *(a se scuza, a se* scuza), uneori conduce colecții substanțiale de obiecții la modă, la care s-a răspuns mai mult sau mai puțin cu succes. Este adevărat că acest sistem negativ poate avea utilitatea sa relativă, ca gen foarte minor; dar apologetica pozitivă a Părinților (pledoaria lui Tertulian, imensul *excursus al lui Augustin*) este o altă chestiune, la fel ca și această carte, în care polemicile lipsesc, deși nu dezvăluirea tuturor teoriilor divergente, oricât de brutale sau fragile ar fi, „care merită o audiență, dacă nu chiar o considerație", așa cum spune autorul, vorbind despre FOLIE DE JESUS A LUI BINET SANGLÉ, DESPRE efemerul ENIGMA DE JESUS al lui Couchoud .

Se spune despre Lenin (prietenul său Tassin) că nu era - înclinat să-și expună propriul sistem, ci mai degrabă să infirme sistemele altora; de aceea, discursurile sale luau întotdeauna forma persecuției unui dușman; iar o persecuție frenetică a lui Kautsky și a oportunismului este într-adevăr cea mai interesantă dintre lucrările sale: STATUL ȘI REVOLUȚIA PROLETARĂ. Demolarea este mai ușoară decât...

Fabrică și iubită de toate mințile ascuțite care sunt în același timp fie rebele, fie leneșe.

În această carte despre marea Contradicție, în care nu este omisă nicio soluție heterodoxă la Marea Problemă, nu există totuși nici măcar o pagină de polemică propriu-zisă. Simpla prezentare a unuia și marelui adevăr exclude și include în același timp toate celelalte jumătăți de adevăr.

Un exemplu al acestei proceduri înalte se găsește în Notele care urmează fiecărui Tratat, unde autorul, pentru a nu afecta fluiditatea expunerii, relegă discuția sau precizia tehnică a punctelor cele mai importante sau delicate; mici monografii care garantează scheletul de fier al edificiului. Să luăm la întâmplare nota din Cartea a IV-a (p. 69) despre Cina Domnului. Restituind textul în contextul său istoric real, H. Weiss spune așa, Edouard Meyer așa, Wellhausen, Loiey, Wetter... expuneri senine și precise. „Fie că este vorba de evenimente antice sau contemporane, de moartea lui Caesar sau de Bătălia de la Marna, nicio narațiune istorică nu ar rezista aplicării riguroase a metodei divinației, corectării și disecției critice",* conchide autorul. Este singurul său răspuns direct și chiar și acesta este superfluu.

Mai sus am remarcat cu ce precizie și savoare sunt folosite Sfintele Evanghelii; acum aș vrea să spun cu ce profunzime și familiaritate. De fiecare dată trebuie contemplată o nouă fațetă a Fiului Omului - sufletul său imperial, economia mesajului său, delicata chestiune escatologică, natura miracolelor sale - adică, continuu, se face o enumerare rapidă și precisă, circumnavigand sfera celor Patru Cărți cu toți indicii pertinenți, cu ușurința cuiva care aleargă pe un câmp bătătorit, un călăreț în memorie înaripată și nu ca un pion care întoarce pagini.

O carte concepută, scrisă și trăită. Pentru iezuit, Hristosul invizibil este mai mult decât un obiect arheologic; iar în lucrul la portretul său, l-a călăuzit acel cuvânt umil și măreț, - SLUJITOARE , nu vanitatea copilărească a gloriei trecătoare.

A oferi o prezentare concisă în o sută de rânduri a unei cărți atât de bogate precum acestea de o sută de pagini este ceva mai dificil decât am crezut când am promis: pentru că, dacă vreau să fie utilă, nu pot nici copia indexul, nici divaga precum un critic impresionist. Din fericire , deși cuprinde întregul tratat *DE VERA RELIGIONE* și „alianța de arme" pe care o cere orice tratat sintetic în zilele noastre de științe specializate, cartea are o unitate minunată. Nu este nimic mai mult decât un răspuns modern la eterna întrebare, cea mai importantă din lume:

Cine spun bărbații că sunt?
- Și ce spui?

Și, întrucât această întrebare profundă trebuie să primească răspuns nu prin carne și sânge, ci prin Mesagerul Său și Operele Sale, „Tatăl care este în ceruri", nucleul lucrării este format din * LE TEMOIGNAGE DU CHRIST* și *LES OEUVRES PU CHRIST*. Totuși, întrucât această mărturie și aceste lucrări sunt istorice la două mii de ani distanță de ale noastre, trebuie mai întâi să examinăm vehiculul prin care ajung la noi (surse non-creștine, creștine: non-canonice, canonice). Trebuie apoi să înțelegem persoana Martorului și Taumaturgului și, pentru a face acest lucru, să-l plasăm mai întâi în contextul etnic (social, moral, intelectual și religios) în care a trăit. Și după ce l-am interogat, am ascultat mesajul său și am examinat dovezile sale, trebuie să ascultăm ecoul formidabil pe care răspunsul său l-a provocat de-a lungul secolelor, până în timpul nostru: mărturia Duhului în secolele care au luat numele Său, într-o monografie demnă de autorul * CHBISTUS* , mărturia Bisericii vii și permanente, informată de Duhul Sfânt. Căci sunt trei în cer care mărturisesc.

Primul volum are trei cărți: *Sursele, Mediul evanghelic și Mesajul lui Isus.* Prima este o lucrare de critică, a doua de istorie, paleografie și psihologie, iar a treia de teologie și exegeză; dar în

Toate cele 13 seturi, omul complet, oferă acorduri minunate și o formă perfectă și vie, expoziții și paznici.

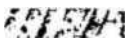

piele de emoție și os de artificiu.

Pentru că proza didactică trebuie să fie sever frumoasă , precum versurile simple, necesare, armonioase ale unei mașini bune sau versurile simple, necesare, armonioase ale unui corp viu.[100]

SURSELE

Isus nu a venit pe lume în timpuri preistorice, ci într-o epocă bine cunoscută. Sursele istorice necreștine sunt rare *și* slabe: o nouă mișcare religioasă nu este percepută decât atunci când expansiunea sa se ciocnește cu situații deja existente, moment în care sământa trebuie să fi prins contur. Autorul studiază principalele surse evreiești: Operele lui Joaefu, ANTICHITĂȚI - IUDAICE , cu o discuție despre celebrul text despre Hristos; cele două TALMUDURI ale Ierusalimului și Babilonului, stabilite în secolul al V-lea pe baza Mishnah Centon a rabinului Hillel cel Sfânt; calomnia TOLEDOT JESCHU, folosită astăzi de Annie Bessant; și vasta cantitate de opere în care iudaismul contemporan a vorbit mai mult sau mai puțin științific despre Isus în Enciclopedia EVREIASCĂ , publicată la New York.

Ridic în treacăt o informație care ne interesează pe noi, membrii Jiuarajadasa. Sursele din care acea Religie Teosofică Anglo-Saxonă, pe care vor să ne-o prezinte drept înțelepciune orientală antică, și-a luat versiunea despre Hristos, sunt TOLEDO! JESCHE: o broșură de 30 de pagini falsificată (din anul 70 până în 135) cu calomnii și legende evreiești despre Isus, singura cunoaștere pe care o au bietele *ghetouri despre El* ,

---

[100] ***Uneori mi se părea că o impresie de frumusețe izvorăște din exactitate și că un fel de voluptate este generată de conformitatea aproape miraculoasă* a unui *obiect cu funcția pe* care *trebuie să o îndeplinească... Se întâmplă ca perfecțiunea acestei exactități să trezească în sufletele noastre sentimentul unei înrudiri între frumos și necesar; și că ușurința sau simplitatea finală a rezultatului, comparativ cu complexitatea problemei, ne inspiră un anumit entuziasm... Nimic în aceste creații norocoase nu apare decât ceea ce este util; dar* simți *că ar fi nevoie de aproape* un *zeu pentru o deducție atât de pură...* (P. Valery.)**

rușinea evreilor drepți și învățați și pe care însuși apostatul Renan - cine știe de ce, din rușine sau disimulare - a numit-o „legendă grotescă și obscenă".

Patru aluzii de la începutul secolului al II-lea – Suetonius, Tacitus, Pliniu cel Tânăr, Hadrian – seci, disprețuitoare și precise, sunt singurele voci ale neamurilor din Istoria lui Iisus Hristos. Mai târziu, în timpul lui Marcus Aurelius și până la - împăratul Iulian (363), Celsus, Lucian din Samoata, Filostrat neoplatonistul cu VIAȚA LUI APOLLONIUS DIN TYANA, Plotin Sublimul în Tratatul său voalat ÎMPOTRIVA GNOSTICILOR, Porfirie cu ÎMPOTRIVA CREȘTINILOR, brutalul Hierocle și, în final, Apostatul diademat cu ÎMPOTRIVA GALILEENILOR vor apărea și vor iniția literatura anticreștină; dar nu sunt propriu-zis voci ale istoriei lui *Hristos,* despre care nu știu nimic, nici măcar numele ei, ci ale Problemei lui Hristos, pe care o vom auzi în volumul al doilea; nu sunt deloc interesate să cunoască fondatorul, ci să submineze prestigiul străin al „superstitio prava et immodica" (o superstiție derogatorie și lipsită de modestie).

Abundentele și variatele surse creștine necanonice - (Evangheliile apocrife, Apocalipsa, Agrafa — Loguia — An tile gomen a, sau colecții de cuvinte ale lui Hristos), care sunt foarte interesante pentru studiul critic al Evangheliilor și al primelor erezii, nu oferă aproape nicio contribuție mai sigură la istoria lui Hristos decât „motivele de a avea mai multă încredere în cele canonice".

Cele patru Evanghelii canonice și Cartea Faptele Apostolilor sunt studiate critic, literar și istoric. Istoria codicelor este atât de numeroasă și fidelă încât, potrivit celui mai fiabil critic textual, P.J. Hort, „șapte optimi din materialul verbal al Noului Testament este incontestabil". Caracterul literar al acestor cărți ciudate, sau mai degrabă caracterul lor *extraliterar , este examinat,* deoarece acestea nu se încadrează în cadrul retoricii greco-latine, nici în memorii precum cele ale lui Xenofon, nici în biografii precum VIAȚA LUI PITAGORA DE DIOGENE LAERTIUS , nici în alte materiale.

Digerate într-o colecție (Schmidt) și scrise anonim precum *Fioretti,* nici literatură populară , nici cărți liturgice, nici apologii. În genul biografic, o varietate excepțională și unică: un fel de *Epifanie* cu un final foarte marcat și trăsături pe care autorul le studiază cu mare fidelitate și perspicacitate critică.

Critica internă a pus astăzi dincolo de orice îndoială ceea ce știam de mult din critica externă și din mărturia unei tradiții solide, cea mai puternică care a autentificat vreodată cărți: că cele trei biografii care, după Griesbach, poartă numele de *Sinoptici* sunt cărți sincere și fiecare de o mână, cărți ale secolului I *și* — în ciuda redactării în greacă a două dintre ele — cărți semitice, copiate cuvânt cu cuvânt din cateheza orală ritmică a apostolilor de către cei doi *metatargamani* (interpreți) ai lui Petru și Pavel, Ioan Marcu și prozelitul Luca.

Prima Evanghelie, cu siguranță cea a lui Matei, conform întregii tradiții, avându-l în frunte pe vechiul ascultător al lui Ioan, Papias (130), evident evreiesc până la cea mai superficială critică internă, una, patetică, urmând marile linii ale catehezei apostolice, dar subordonând cronologia dorinței de a demonstra Mesia Profeților, este rezumată și studiată împreună în 10 pagini curate și complete.

A doua Evanghelie, cea mai scurtă și mai concisă, „Trăiesc ca un misionar", al cărei scop și autor le cunoaștem de la Papias și Clement din Alexandria (consemnate în Eusebiu) și din toată tradiția antică. Un Ioan Marcu, văr al lui Barnaba, pe care aproximări și excluderi fericite ne permit să-l identificăm „cu o probabilitate vecină cu certitudinea" cu asociatul Sfântului Petru pe care Pavel îl salută în Epistola către Coloseni. Cateheza lui Petru, plină de o franchețe directă și de sclipiri de viață, toate scrise de aceeași mână și poate completate în ultimele șase capitole de o altă sursă, posibil scrisă.

Evanghelia Fecioarei și copilăria lui Hristos de medicul Luca, „scrib al mansuetudinis Christi", așa cum îl numește pe Dante, tovarăș de drum și secretar al lui Pavel, conform lui Irineu (cca. 180) și Canonului Muratorian; cel mai bun din punct de vedere literar și artistic dintre cei patru și singurul care nu „vorbește ebraică în greacă". O moderație care înmoaie trăsăturile semitice dure pentru urechile neamurilor, tact istoric, bună-credință, informații de încredere și obiectivitate senină.

Și odată ce autorul a dat o idee cu adevărat științifică despre cele trei cărți, el pune faimoasa Întrebare Sinoptică, atât de actuală astăzi (explicația minunatelor convergențe și a nu mai

puțin minunatelor divergențe, „discors concordia" pe care Augustin le-a subliniat deja) și dă soluția cea mai probabilă, astăzi extrem de probabilă, iluminată de lucrările recente ale lui Janet și Jousse despre fonetica experimentală și psihologia limbajului.

Evanghelia lui Ioan Ucenicul – care, în ciuda dificultăților rezolvate cu calm, este Ioan Profetul și Ioan Apostolul – este o Evanghelie mistică, în sensul că, presupunând Evangheliile Sinoptice, își propune să citească în portretul transparent pe care ni-l oferă Fiului Omului, apele portretului inefabil al Fiului lui Dumnezeu; dar este riguros istorică, deoarece meditația sublimă a Văzătorului de pe Patmos nu distorsionează realitatea istorică pe care a văzut-o cu ochii săi, „și pentru că a văzut-o, mărturisește și mărturia lui este adevărată".

Și, MIJLOCUL EVANGHELIC

Pentru a primi o mărturie, trebuie să devii capabil să o înțelegi și, pentru asta, trebuie să o situezi. Mediul politic, social și intelectual care a încadrat Vestea Bună ne este probabil la fel de familiar ca Roma lui Cicero sau cea a lui Augustus; iar reconstrucția riguroasă a autorului de aici, mi se pare, nu cedează lucrării lui CICERO și PRIETENILOR SĂI DE GASTON BOISSIER , ci în culori .

În termeni politici, un popor originar de două milioane de suflete și o rețea de colonii împrăștiate de neînvins, *Diaspora,* cu sinagogile și *proseucos-urile sale, cu* pelerinajele sale anuale la Ierusalim „din Elam, din Mesopotamia, din Roma", cu unele temple independente dedicate lui Iahve, precum cel de la Elefantina. Un popor puternic și tenace, căruia îi aderă mii de prozeliți — *temătorii* de Dumnezeu , care îmbrățișează - preceptele noahide (legea naturală) și unele practici mozaice, și *închinătorii,* care acceptă întreaga Lege cu „Turncizia" —, trăind într-un stat politic complex, cu unitatea națională ruptă cu Heredes și Synedrio, sub hegemonia flexibilă și puternică, similară cu cea din Anglia imperială modernă, a Vulturilor Latini.

În ordinea socială, apar în fața ochilor noștri (deasupra săracilor și needucaților pe care Iisus i-a chemat, deasupra anonimilor care nu intră în istorie, Petru și Natanael, „adevărații israeliți", acea „gloată blestemată care nu cunoaște

Legea, AM-HA-KEÍ) mai întâi secta inofensivă, simplă, austeră, oarecum himerică a esenienilor; apoi grupul politic exaltat al zeloților, un fel de naționaliști turbulenți; în final, cele două mari partide ale saducheilor și fariseilor, tendința aristocratică și liberală și tendința sacerdotală aspru conservatoare. Este greu pentru un creștin să poarte numele de fariseu; dar asta nu ne împiedică să le facem dreptate: fariseii pe care îi vedem ridicați odios împotriva lui Mesia sunt epigonii unei rase eroice care timp de un secol și jumătate a jucat un rol util și chiar glorios în Israel. Și nu toți au păcătuit împotriva luminii: mai degrabă, „din seminția lui Beniamin, și cât despre Lege, fariseu", va ieși torța care va duce lumina la neamuri.**

Din mediul intelectual, sursele sunt Biblia , colecțiile de ziceri ale rabinilor transmise oral și acum culese în Talmud, plus literatura apocaliptică foarte importantă. Studiul psihologic al autorului asupra CONCEPTELOR MAMĂ - și anume, Împărăția lui Dumnezeu și Mesia - este neprețuit: „idei puternice , cuvinte fascinante, curente ale sensibilității colective care oferă cheia unei mișcări sau a unei ere, cum ar fi cele care au modelat societatea franceză în ajunul Stărilor Generale din 1789, societatea germană din 1813... sau în prezent India lui Rabindranath Tagore și Mahatma Gandhi. Și apoi interacțiunea**

Influența Israelului și mediul neevreiesc înconjurător în domeniul religios: infiltrările păgâne foarte ușoare, influența elenică indicată în Înțelepciune și în Pavel din Tars și licărirea albă foarte slabă reflectată în Sibilă *și în* Virgil a „luminii care se presupune că vine din Răsărit".

Claritatea și interesul viu care caracterizează toate aceste întrebări strict științifice din carte nu provin dintr-o lipsă de profunzime sau din înfrumusețări suprapuse, ci mai degrabă din calitățile pedagogice ale scriitorului și ale artei sale literare, care servesc vastele sale cunoștințe. Gândirea lui Grandmaisóu, perfecționată în critica literară, iubește formele definite și, deși este capabilă de raționament abstract - așa cum se vede în aceste capitole și în studiile pe care le vom întâlni mai târziu în Volumul II al Cosmologiei și Psihologiei Religioase, *Filosofia Miracolului, Stabilirea Religiei lui Isus* - preferă să-și prezinte ideile concret. Memoria sa bogată îi oferă în fiecare moment exemplul, citatul, transcrierea, paralela, imaginea care scurtează calea. Cunoștințele sale copioase permit gândirii să avanseze în linie dreaptă fără ezitare sau șovăieli, fără opriri sau salturi, atacând grupul central și distribuind perspectivele și planurile secundare în ordinea importanței. Imaginile scurte, reprimate, precise, spontane formează o singură piesă cu bronzul propoziției complete,

„Trăsăturile a ceea ce am putea numi chipul universului s-au slăbit, iar imobilitatea lor marmoroasă s-a îndulcit într-un zâmbet enigmatic…", spune el cu o expresie fericită după ce a rezumat, în legătură cu miracolul, noua poziție a științelor fizico-matematice cu Duhem, Poincaré și Le Roy, atât de aprig deterministe și mecaniste acum cincizeci de ani cu oamenii de știință ai secolului stupid.

MESAJUL LUI ISUS

Înainte de a-i pune Maestrului întrebarea finală, este - recomandabil să ne apropiem de școala sa și să ne familiarizăm cu ea. În această ultimă curte a Templului, autorul studiază principiile Mesajului Mediumic, economia sa și doctrina religioasă în care este încorporat; care nu este altceva decât monoteismul ebraic, reînviat și sublimat la înălțimile Legii Harului de către Rabinul care a vorbit „cum nimeni înaintea lui" despre „Tatăl, Providența, Viața Veșnică, Împărăția lui

Dumnezeu, Noua Poruncă ca Prima" - ideile mamă ale Teologiei Evanghelice.

Nu m-am înșelat când am spus că această carte de teologie fundamentală este mai mult decât o simplă apologetică: o introducere superbă în lectura Evangheliilor, ea ne deschide ferestre limpezi și peisaje vaste. După figura impunătoare a Botezătorului, „în umbra dublu misterioasă în care îl relegă lipsa de informație și propria sa smerenie", și după botez și ispitele misterioase de pe munte, ni se oferă o explicație a economiei mesajului lui Hristos, cheia multor obiecții legate de acest titlu de *Fiu al Omului* pe care Hristos și-l atribuie enigmatic , și acele *parabole* care descriu Împărăția lui Dumnezeu în așa fel încât „văzând, văd, dar nu văd; auzind, aud, dar nu înțeleg; și nu se pocăiesc, și păcatul lor nu este îndepărtat".

Nu mă voi obosi niciodată să laud bogăția de tonuri, linii și perspective din aceste mari fresce, din care surprind aici doar două sau trei caracteristici. De dragul cititorului, mi-am asumat această sarcină dificilă. Fie ca părintele Grandmaison, care este în ceruri, să mă ierte. Dacă traducerea unei mari opere este „o tapiserie privită din interior spre exterior", ce poate fi această lucrare pe care o fac acum?

Marea întrebare

Printre toate întrebările cu care ne confruntăm, cea mai serioasă, cea cu adevărat decisivă, este cea care privește persoana lui Isus Hristos. Este Isus doar un om? Dacă da, oricât de mare ar fi el, creștinismul își pierde amprenta de adevăr absolut și devine o filozofie. Dacă este Fiul lui Dumnezeu, atunci creștinismul rămâne revelație. În acest punct crucial, după o lungă și serioasă reflecție, m-am plasat ferm alături de apostoli. Cred și mărturisesc împreună cu Sfântul Petru că „Isus este Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu".

Așa scria în 1867 un profesor la Facultatea din Strasbourg, un protestant care, logic în libera sa cercetare, a coborât apoi panta naturală a protestantismului și în 1900 (RELIGIONS D'AUTORITÉ ET LA RELIGION DE L'ESPRIT) a concluzionat că Iisus a fost doar un mare om, cel mai mare dintre Profeți.

Dar dacă Isus a fost om, „cu siguranță a spus contrariul", recunoaște Augusto Sabatier.

Aceasta este ceea ce demonstrează Grandmaison în primul capitol al volumului II al operei sale, * LE TÉMOIGNAGE DU CHRIST*. Învățătorul noii legi se afirmă, se dezvăluie, se declară , jură în fața lui Caiafa și se explică. Wellhausen, în * DAS EVANGELIUM MARCI*, printr-o suprimare îndrăzneață a textelor, și Loisy, într-una dintre etapele carierei sale de toboșar, interpretând cuvintele lui Hristos într-un sens escatologic, au suprimat această mărturie. Acest capitol arată ceea ce afirmă Harnack și Weiss înșiși: „că trebuie dezmembrate Evangheliile și îndepărtate un sfert din ele" pentru a ne îndoi că Hristos se credea și se numea Trimisul, Regele Mesia, Fiul Dumnezeului celui viu.

Este el un nebun, un sacrileg care îndrăznește să predice asta despre sine? Capitolul următor expune *faptele* problemei lui Iisus, primul dintre acestea fiind persoana sa istorică contemplată în relațiile sale cu Dumnezeu și cu aproapele său și în viața sa intimă, un eseu psihologic extrem de frumos care încearcă respectuos să pătrundă în sanctuarul ulmului său imperial și eroic.

În final, a treia analizează soluțiile existente la această problemă: cum a fost interpretată această mărturie supremă din exterior, de către păgânii antici și moderni, evrei și musulmani; și din interior, de către anticriștii Renașterii, raționaliștii secolului al XVIII-lea, protestanții liberali și moderniști, raționaliștii secolelor al XIX-lea și al XX-lea, pentru a încheia sinteza erudită și cea mai exactă a istoriei teologice cu examinarea *kenozei* luterano-anglicane și *a ipostazei catolice* .

Capitolul dedicat iudaismului este deosebit de interesant datorită convertirilor contemporane ale israeliților – Maritain, Schwob – atât de importante, dacă nu chiar numeroase. Acolo vedem cum anatema oarbă *și* calomnia feroce și ignobilă a Schemonei ESREN și a TOLEDOT JESCHU (Generația lui Isus) au fost succedate , prin Maimonide, Spinoza, Salvador, Klausuer și Montefiore, într-o comunitate evreiască acum destul de extinsă, de înțelegere, respect, mândrie, chiar venerație pentru „cel mai mare dintre evrei". Aceasta explică corespondența binevoitoare a comunităților catolice față de vechii copii ai Beino, exagerată și imprudentă în societatea Prietenii Israelului și justă și respectuoasă în studiile ebraistului Bon*, S.J.

Cele două interpretări heterodoxe cele mai recente ale lui Hristos sunt cea protestantă liberală și cea raționalistă. Doar distincția clară dintre aceste două tendințe subtile

(Sehleiermacher și Harnack sunt numiți în mod inexact *raționaliști* de mulți) și expunerea clară a teoriilor lor hibride și multifațetate demonstrează o abordare cu adevărat academică.

În prima parte, cea a protestantismului liberal, contemplăm căutarea îndepărtată (pentru că toată această încurcătură - provine din Reformă) a motivelor care aveau să fie orchestrate în Germania secolului al XIX-lea, în primul rând; apoi uvertura Schleiermacher-Strauss; apoi jungla wagneriană a portretelor Fiului Omului (Wernle, Jülicher, Bouset, Meyer Heitmüller, Weinel, Bultina etc.), pe care urechea perspicace a criticului o distribuie în două mari dominante: nota Sabatier, nota Harnack. Primii văd în Fiul Omului un om, cel mai mare dintre oameni, pecetea Sfinților, așa cum îl numeau musulmanii, supraomul. Cei din urmă văd un ultra-om, și totuși nu un Dumnezeu întrupat și că „stabilind premise ale istoriei și criticii care ar fi suficiente pentru a concluziona în sensul tradițional, se simt blocați de rațiuni de filozofie religioasă, de prejudecăți agnostice și de repugnanță față de concluziile finale prevăzute, întărite de fermentul rânced al...”

individualismul și autonomia absolută care se află în centrul protestantismului [1]'.

Și astfel, actualul conducător al Bisericii Luterane, dorind să păstreze autenticitatea Evangheliilor și a Religiei Creștine departe de Biserica Romană, a ajuns la compoziția farmacopeică a lucrării sale „Isus Hristos, nici Dumnezeu, nici Om: Eon Gnostic sau Cuvânt Arian", infinit de subtil și ingenios, dar infinit de nesuportat, pe care G. Tyrrell a înfipt-o fără milă – cea mai rea pană este una din același lemn – într-o pagină din „ISUS HRISTOS" din HIBBERT JOURNAL (1909), care este citată integral. Faceți-l Dumnezeu pur sau om pur (pare să le spună pateticul exeget irlandez). Ce este acest monstru teoid, această ființă aproape divină, asemănătoare cu Dumnezeu, pe care o distilați cu atâta alchimie? Între Dumnezeu și asemănător cu Dumnezeu va exista întotdeauna o distanță infinită. Prin urmare, o, ultimi copii ai Reformei pe moarte, mergeți la Raționalismul de astăzi sau la Catolicism Roman!

Nepoți ai Reformei, raționaliștii sunt atei. „Dacă Dumnezeu există... critica ortodoxă are toate avantajele ", exclamă Couchoud, un discipol înapoiat al lui Bruno Bauer. Dar... „ideea că un Dumnezeu s-a întrupat ne șochează. Este un concept prekantian. A fost pe deplin îmbrățișat de mari minți - Sfântul Augustin, Sfântul Toma d'Aquino, Pascal - dar astăzi este inasimilabil..."

Ceea ce voi observa în capitolul despre raționalismul actual (pentru că trebuie să culeg spice libere) este Nietzsche , Loisy, Meyer. Mai întâi, acea concepție ultra-jansenistă despre Hristos care Îl face disprețuitorul frumuseților naturale, dușmanul „galilean palid" al oricărei iubiri sănătoase și simple, opus „miracolului elen", zâmbetului beatific al unei Grecii a convenției, expurgată și pictată în acuarelă „ad usum attici Anatolii"; cunoscuta concepție neo-păgână a Rugăciunii *de pe Acropole,* care se naște la Renan, se cristalizează cu înverșunare în Nietzsche și cântă timp de 40 de ani în operele Franței, o veche mașină de război anticreștină, reamenajată cu succes în acest secol senzual și trist, cu care cuvintele sclipitoare ale lui Chesterton au fost atât de des prinse într-o încăierare.

În al doilea rând, cariera abatelui Léci°y, care, după ce a brodat pe scenariul critic al lui Harnack Hristosul fără sânge și învăluit în ceață din LE QUATRIE ME EVANGILE și LES EVANGILES SYNOPTIQUES, urmărit de contradicții și negări, a tot lăsat lâna în toate mărăcinii din Reitzenheim, Bousset, Wetter, până când

a dat în ultimele sale lucrări (LA PASSION DE MAR- DUCK) strigătul sfârșitului: „Dacă Isus există...

În al treilea rând, figura cea mai solidă și consecventă a celebrului istoric al antichității, Edouard Meyer, care stabilește o legendă mitologică progresistă în jurul lui Isus, un om simplu, un meșteșugar strălucit din Nazaret, ucis pentru dreptate precum Socrate *și* cel mai mare moralist din lume... Și apoi cadrul arbitrar al modernișt ilor anglicani, Kirsopp Lake și „experimentaliștii ” săi, un fel de pragmatism mistic; și apoi amestecul basc al celorlalți, făcut posibil în faimoasa ANCHETĂ DIN HIBBERT JOURNAL: *Isus sau Hristos,* despre care M. Loisy spunea, descurajat: „Suntem foarte tentați să credem că teologia contemporană - cu excepția teologiei romano-catolice - este un adevărat Turn Babel, unde confuzia ideilor este chiar mai rea decât diversitatea limbilor”.

Un preludiu filosofic despre Semnele Divine în general, stabilit la începutul Cărții a V-a din * *Les Opmvtcs du Christ,* expune filosofia miracolului și a profeției. Critica rațională se teme de miracole și manifestă o neliniște vizibilă față de ele; și, din moment ce frica nu este o prostie, nicăieri în contraapologetică nu a demonstrat o asemenea virtuozitate și ingeniozitate. Grandmaison intră în jungla ipotezelor precum un paraguayan cu toporul său într-o pădure. Nu este necesar să tai toți copacii pentru a curăța o cale; mai degrabă, săpând dedesubt, se ajunge mai repede și, în încurcătura lor, formează o cupolă triumfală. Ca cel care a spus: „În primul rând, nu mi-a împrumutat nicio vază; în al doilea rând, când mi-a împrumutat-o, era deja spartă; și în al treilea rând, i-am returnat-o nedeteriorată”... Gottlob Paulus spune că miracolele sunt imposibile; Littré, că sunt posibile, dar nu s-au produs niciodată; Renan, că s-ar fi putut produce, dar nu pot fi dovedite; Heitmuller, că pot fi testate doar în tulburări nervoase; Hickson, că în toate do-**

lentia ci rio în moarte nici în terri pestati al mării; Meyer, împreună cu colectiviștii, le suprimă complet („legendele comunității creative"), iar Bultmanu, împreună cu comparatiștii, le descompune în părți atomice pentru a le recompune apoi similar cu cele ale lui Malioma și Buddha.

În ceea ce privește masa copleșitoare și detaliată a miracolelor din Evanghelie și atitudinea lui Isus în ele, există o altă încrengătură de poziții. Grandina i son discută pe scurt cea mai fragilă dintre toate, cea a lui Harnack, dar abandonează curând polemica pentru a expune științific, așa cum este obiceiul său, capitolele 4-8 din Luca, minunile lui Hristos. În cele mai dificile chestiuni, cum ar fi Parousia din profeții și demonologia evanghelică din miracol , mâna onorabilului său stăpân strălucește mai presus de toate , cu o atingere fermă și o claritate invincibilă a liniei.

Învierea **este evenimentul central al creștinismului și, prin ea, credința noastră nu este zadarnică. Isus a murit cu adevărat, iar ipoteza febrilă a Sfântului Pavel a fost infirmată de Strauss și Renan. Acum, după moartea sa, a fost văzut, așa cum prezisese, viu și în trup. Mesajul pascal, fără de care explozia inițială a religiei creștine este de neînțeles, este fondat în primul rând pe Sfântul Pavel (1 Corinteni 15:1, 20). După copierea argumentului titanic al Apostolului către copiii săi mici, s-ar părea că ar trebui să urmeze un discurs înflăcărat, iar asta ar fi suficient; dar autorul nostru întreprinde neobosit critica laborioasă a textelor și a evenimentelor, abordând simultan toate firele narațiunii.**

Într-un domeniu transformat într-o mlaștină de apologetica continuă , el ridică o coloană cvadruplată a mărturiei celor patru evangheliști, la care adaugă, prin comparație, cea a Evangheliei apocrife a lui Petru și aplică o critică internă istoricității și faptelor Mesajului Pascal. Prezintă încercări de explicație naturală, chiar și cele mai radicale (Meyer), cele mai ridicole (Reimarus i), dintre care trei merită cea mai mare atenție: „reducerea textelor" îndemnată cu ferocitate.

Mint din cauza lui Sehmere și sunt susținut de un contrast între Pavel și Evangheliile Sinoptice și o presupusă tradiție galileeană și una ierusalimică; „semi-halucinația" sau iluzia credinței (Lacul Kirsopp), o conjectură mai subtilă, dar arbitrară, precum *halucinația feminină grosolană* a Mariei Magdalena, despre care spun că explică cam întregul cutremur din dimineața de Paște; și, în final, „infiltrările păgâne" ale lui Reinach și Bunkel, care, învăluiți într-o ceață sacră, merg în preistorie (deja pentru a găsi lucrările savantului Frazer, pe care îl exploatează ieftin) pentru originile creștinismului; și pentru a găsi în mitologia „zeilor morți și înviați" (Marduk, Osiris, Adonis, Dionysos) explicația învierii lui Hristos, un eveniment istoric atestat de peste 500 de martori. Grandmaison copiază o pagină din argumentul lui Hermann Bunkel. Nu știu dacă o face intenționat pentru a contrasta modul său de acțiune cu cel al evemeristului; dar este adevărat că cititorul nu cere mai multă infirmare atunci când juxtapune paginile severe de critică obiectivă pe care tocmai le-a citit cu acrobațiile ostentative ale unui savant aflat în procesul de ștergere a istoriei a unui mister care îl enervează.

Și după Pascal, ce rămâne? — Dacă Hristos a înviat cu adevărat, atunci avem totul. — Rusaliile rămân.

Trebuie să ne întoarcem încă o dată la Sfântul Pavel și la Evanghelii, apoi la istoria Bisericii, chiar și pentru scurt timp la culmile sale celeste (antichitatea cu Ignațiu și Augustin, Evul Mediu cu Bernard, Francisc și Kempinus, timpurile moderne cu Tereza de Avila și Ignațiu), pentru a auzi ecoul mărturiei Fiului și al lucrărilor Tatălui: mărturia Duhului Sfânt. Trebuie să examinăm întemeierea Religiei lui Isus: ce legătură a avut aceasta cu religiile misterelor; să descoperim fuziunea subtilă și aurie din Evanghelia după Ioan, cea mai mare carte din lume, a Hristosului Evangheliilor Sinoptice și a Hristosului lui Pavel, pe care docetiștii și gnosticii o demontau deja atunci, așa cum strănepoții lor nefericiți, moderniștii, aveau să o facă optsprezece secole mai târziu cu Hristosul Istoriei și Hristosul Credinței lor. Și se încheie cu două pagini auguste, care au venerația unui testament și au fost de fapt un testament pentru Marele Maestru, oferind cititorului acea mică lumină asupra Maestrului.

la seule chose, après tout, qu'il importa de savoir.

Autorul ne-a condus de mână prin atâtea regiuni , învățându-ne atât de multe și punându-ne să reflectăm atât de profund, încât, la închiderea cărții, pare că nu se mai poate spune nimic despre problema supremă la care ne-a invitat. O carte de formă sferică ce se închide în sine sub încadrarea unui glob. Nimic altceva decât cele șapte teme centrale ale acestei istorii profunde nu sunt acum dezvăluite oratoric în cadrul conferințelor de Postul Mare de la Notre-Dame de către un alt specialist, părintele Pinard de la Boullaye, profesor de Istoria Religiilor la Universitatea Gregoriană din Roma.

Deci, este adevărat — spune credinciosul, închizând cartea — ceea ce am crezut dintotdeauna.

Este științific cert că într-un timp și loc cunoscute, printre un popor ale cărui trăsături ni le putem aminti, s-a născut un om acum două milenii, fiul Mariei și (după cum se credea) al unui tâmplar din Galileea. Urmând firul predicii unui mare profet, care i-a mărturisit, la vârsta de treizeci de ani și timp de trei ani a stârnit o vibrantă mișcare religioasă locală și a proclamat o Lege Nouă.

S-a numit Învățător, Fiu al Omului, mai mare decât Iona și Trimis de Tatăl și, pentru a dovedi acest lucru, a înviat morții. S-a numit Fiu al lui Dumnezeu și Una cu Tatăl, a primit și a cerut închinare și s-a aplicat, în fața celor învățați în Lege, vechile profeții care vorbeau despre Regele Mesia; și a rostit profeții despre sine, despre ucenicii săi, despre Împărăția sa și despre rasa sa, pe care evenimentele nu le-au infirmat niciodată. Sensibil, puternic, echilibrat, superior, figura sa psihică se remarcă printre cele mai înalte culmi ale personalității.

Confruntând o opoziție formidabilă, el instruiește masele , își educă discipolii, schițează marile planuri ale împărăției sale spirituale, ierarhice și vizibile și proclamă oamenilor

El aduce Vestea Bună și vindecă pe toți cei asupriți de diavol.

El fuge de cei care vor să-l încoroneze și se confruntă cu cei care încearcă să-l asasineze. În fața tribunalului civil, dă dovadă de un curaj atât de mare încât îl tulbură pe omul – bietul om – care, după ce l-a proclamat nevinovat, l-a condamnat. Condamnat, nu protestează; bătut, nu geme; răstignit, iartă.

Și *Dumnezeu se întoarce pentru El; și, așa cum spusese, și în ziua prezisă,* L-A ÎNVIAT*. Martorii Săi, nu unul, ci cinci sute, nu o dată, ci de multe ori, nu într-un singur loc, ci în Ierusalim, în Galileea, pe lac, în camera de sus, pe munte. Ucenicii Săi se grăbesc la sinagogă să proclame această minune incredibilă, iar cuvintele lor aspre răsună ca un tunet. Douăzeci și cinci de ani mai târziu, aluatul închinării la Celui Înviat s-a răspândit din Siria la Roma; și două sute cincizeci de ani mai târziu, a dezrădăcinat lumea păgână și a creat una nouă.*

De atunci, o mulțime de martori din toate colțurile pământului, printre care cele mai nobile și mai pure suflete din istorie, s-au înfățișat în numele Său; El a fost iubit nemăsurat, cu o fervoare titanică, ca o ființă vie și nu ca o umbră străveche. Și în cele douăzeci de secole care poartă numele Său, o dinastie sacerdotală, exercitându-și viceregatul, prezidează o societate vizibilă care întruchipează spiritul Său, mii de creaturi care trăiesc prin El și mor pentru El.

Buenos Aires, 1929.

V, DANTE

Divina Comedie

EU, POETULE

DIVINA COMEDIE este cea mai mare dintre poemele narative ale timpurilor moderne.

Ai fi tentat să spui „cel mai mare din toate timpurile ". Dar nu se poate, din respect pentru Homer. Și, de asemenea, din

respect pentru adevăr, pentru că, întrucât meonianul și florentinul aparțin la două lumi poetice diferite, operele lor sunt obiecte necategorice (dacă îmi iertați expresia), prin urmare, nesusceptibile de comparație. Căci între Dante și Homer a avut loc venirea lui Hristos, iar fața lumii s-a schimbat în așa fel încât el a putut spune, precum Sfântul Pavel: Când eram copil, iubeam și căutam lucrurile copiilor; dar acum, că sunt bărbat, caut lucrurile oamenilor.

Și de aceea, dacă este adevărat că după Dante, așa cum spunea Leopardi:

Meonio cel care cântă nu este singur,

și că cei cinci mari poeți păgâni care îl primesc pe Dante în Limbo, prezidați de

acel Domn al celui mai înalt cântec care, precum un vultur îndrăzneț, zboară deasupra celorlalți,

Ar fi bine să-l onoreze pe Dante ca fiind unul dintre ei.

(Fatinomi honore e. di ciò fanno bene... si ch'io fu sesto fra cotanto senno...)

De asemenea, merită menționat că poetul creștin nu se oprește aici.

platou cu legume proaspete...
smalț verde deasupra
in loc aperto luminos ed alto,

dar el continuă, însoțit de autorul Ecloguei a IV-a (care, în opinia sa, era precursorul poeziei creștine, inelul de legătură dintre două lumi, ghicitorul întunecat al lui Mesia), continuă alături de Virgil, Fericitul Virgil, cum îl numea Evul Mediu, pe drumul său extraordinar și supranatural.

Lumea lui Homer este o lume nouă și tinerească, o lume a copiilor, iar bardul este el însuși un copil sublim, pentru care, ca și pentru copii

Ce *font este Frisson în Frisson?*
descoperirea vieții

Totul — natura, oamenii, zeii — strălucește și sclipește cu Erescura unui nou spectacol.

Homer se minunează de toate, se miră de ele, le atinge, le pune în gură și le gustă, le povestește exultant ca un copil. El este, asemenea eroilor săi și asemenea copiilor, inocent, egoist, autoritar și frumos. Copilul vesel și superficial nu este conștient că pământul nu este patria omului și ia în stăpânire cu bucurie toate lucrurile. El ignoră necazurile spiritului, precum și profunzimile lor; și pentru că crede din tot sufletul în această viață și îi cunoaște doar suprafața, o asimilează și o reproduce cu o prospețime inimitabilă. Dumnezeu, neputând să le dea grecilor Adevărul, le-a dat Frumusețe, așa cum, neputând să le dea copiilor nici măcar bucurie și putere, le-a dat bucurie și har.

Iar poemul lui Dante, pe de altă parte, s-a născut în floarea vârstei, pe care Scriptura o numește pe bună dreptate Venirea Divină „plinătatea timpului". Materia, care pentru Homer este un spectacol, devine pentru Dante un simbol. Cu o muză poetică poate la fel de mare ca grecul, italianul este în contact cu și în posesia altor realități. Așa cum știm că în interiorul cablului nemișcat curge invizibil curentul electric de extrem de înaltă tensiune, tot așa Dante percepe în interiorul lucrurilor materiale prezența spiritului cu manifestările sale sublime și destinele sale transcendente.

Și de aceea, principalul subiect poetic al lui Homer este Natura; dar al lui Dante, așa cum notează Macaulay , este *omul.* Universul fizic, cu formele sale frumoase și glorioase, este cu siguranță inclus în vastul tărâm al imaginației lui Dante; astfel , tocmai poemului său îi datorează literatura italiană sentimentul pentru Natură, care apare în ea cu mult înainte de a apărea în celelalte literaturi romanice. Dar acolo unde această imaginație și-a stabilit curtea și și-a ridicat citadela este în misterele impenetrabile ale minții umane.

In tutte parti impera e quivi regge
Quivi è la sua cittade e Folto seggio.[101]

Dante aduce în poezie iubirea ideală, pentru că *Beatrice cea zeificată* se află la o sută de leghe distanță de Penelopa cea *divină* ; Dante aduce lupta și, odată cu ea, ura, necunoscută lui Homer, care nu cunoaște decât furia; Dante cunoaște melancolia, pe

[101] **Infern, Cântul L**

care Homer o ignoră, „acea afecțiune creștină", cum spune Bahnes, făcută din speranță și deziluzie, care se infiltrează în a doua carte ca o respirație intimă și deschide frumos cântul opt al *Purgatoriului* . Homer cunoaște durerea și disperarea, dar - ignoră acea nemulțumire nostalgică și nobilă a sufletului care se simte ca un pelerin și simte că toate lucrurile frumoase de pe pământ, a căror frumusețe este incapabil să o compare—

[1] **Manipularea *și situația dificilă l-au condus la observarea aproape exclusivă* a *naturii umane...* (ESEURI LITERARE, Dante).**

Totuși, acestea nu o vor sătura niciodată. Dante posedă - balsamul speranței în fața *Ànanké* -ului lui Homer și, din acest motiv, este capabil să înfrunte tragedii, probleme și catastrofe în fața cărora muza păgână nu putea decât să tacă și să tremure, relegându-le în afara domeniului artei și simulând ignoranța. Dante aduce extazul acolo unde Homer nu realizează nimic mai mult decât bucurie.

Nu vom cădea în pretenția chatobriană de a crede că arta creștină, pur și simplu prin virtutea faptului că este creștină, este superioară artei clasice; și comparând tragediile mediocre ale Zairei și Alcirei cu Odiseea, nu le vom clasifica drept superioare datorită creștinismului autorului lor, domnul de Voltaire. [102]Este însă adevărat că noua poezie care poate opune Moise-ul lui Michelangelo lui Jupiter al lui Phidias și frumusețea voluptuoasă a Venusurilor tandreții gânditoare și celeste a Madonelor sale, a introdus în viață, și prin urmare în artă, un sentiment de profunzime și mister, o izbucnire a pasiunii și un impuls de speranță necunoscut anticilor, dezvăluindu-le infinitatea destinului lor și greutatea responsabilității lor, o lumină nouă care a iluminat din nou toate lucrurile.

Știu foarte bine că în zilele noastre există o tendință de a acuza creștinismul chiar de acest lucru, o „fantomă palidă venită să strice petrecerea vieții". *Proști inepți.* Pentru că, pentru a o eticheta drept o *stricăciune, domnul France și compania* trebuie mai întâi să demonstreze că în lumea antică viața era o petrecere, așa cum pretind ei, minținд cu tărie, uitând de Oedip și Prometeu, de istorie și fabulă, ba chiar și de bunul simț. Viața umană nu a fost niciodată o petrecere pe pământ; și cu atât mai

---

[102]LZ GZNIR BP HRISTOS

puțin atunci când un Zeus lasciv și crud prezida peste un popor de zei frumoși și ticăloși pe Olimp, printre care se aflau Cele Trei Grații, dar și Cele Trei Furii.

Și dacă creștinismul, aducându-ne Adevărul (despre care se spune că este amar, cel puțin la suprafață), ne-a sporit capacitatea de a suferi și ne-a făcut mai...

Râuri și oameni gânditori, e ca viața însăși, care, făcându-ne bărbați, ne încarcă cu griji și neliniști pe care copilăria le ignoră. Și totuși, nimeni nu vrea să devină copil din cauza asta, cu excepția *poate* a unor poeți uneori; mai degrabă, copilul vrea să crească și să devină bărbat și să ajungă la starea sa perfectă. Și în asta are dreptate.

De aceea, Dumnezeu îl face pe copil grațios, pentru ca el să crească și să devină un om puternic. Și poate de aceea, - Providența lui Dumnezeu a dat poporului grec un simț ascuțit al frumuseții și armoniei lumii exterioare, pentru a pregăti toate popoarele să perceapă frumusețile profunde ale spiritului pe care El ni-l va aduce în Fiul Său singur. Fiecare dar vine de sus.

Dante este Homerul creștin, iar DIVINA COMEDIE este marea epopee a creștinismului.[103]

II. UNITATEA ÎN DIVINA COMEDIE

Invitat să vă vorbesc pe o temă științifică sau literară, așa cum se obișnuiește la această deschidere solemnă a anului universitar, niciuna nu mi s-a părut mai potrivită decât nemuritorul poem al lui Dante Alighieri, DIVINA COMEDIE, pentru ca prestigiul acestui subiect înalt și mereu interesant să dea valoare modestelor mele cuvinte. Această lucrare nu poate fi o revelație de lucruri noi în domeniul bătătorit al acestui mare monument intelectual, deja obiect al atâtor studii și al unei bibliografii atât de copioase și uimitoare, semn sigur al măreției sale. Dar nimic nu ne împiedică, mânați de predilecția noastră pentru marii autori, să examinăm singuri ceea ce alții au văzut deja mai bine decât noi și să consemnăm pur și simplu, mai mult ca un admirator decât ca un judecător, reflecțiile izvorâte dintr-o lectură simplă și afectuoasă, adunate în jurul unei idei centrale și care nu pretind alt merit decât acela de a nu fi fost culese la mâna a doua sau înregistrate cu ușurință.

---

[103]ESEURILE lui Lord Maeealay Dente en Lrrzawv , p. (5, Ed. Ban aud Co. New York — Sin iudleadéa de feebe.

jungla *aspră* și *puternică* a operei lui Dante, să luăm printre calitățile care o fac mare : unitatea și să o contemplăm în stilul, compoziția și invenția sa... unitatea, bogată și deplină, care este marele pecete al capodoperelor și, în literatură și în afara ei, este un semn al perfecțiunii, un blazon al măreției și rădăcina frumuseții, pentru că *unitatea* este același lucru cu *ființa* , iar a spune mare unitate înseamnă a spune plenitudine armonioasă a ființei.

UNITATEA

Am citit în tratate literare: „Definiția frumosului după Sfântul Augustin: Frumusețea este unitate; după Milà și Fontanals: Frumusețea este unitate în varietate". Și imediat după aceea, am văzut aceste cuvinte criticate și numite „definiții obscure sau deficitare ". Dar deficiența, cred, constă în neînțelegerea lor, căci aceste cuvinte nu sunt definiții - deoarece poate Frumusețea este ceva ce nu poate fi definit, o calitate cvasi-metafizică a lucrurilor - și nici marele Doctor cartaginez nu le oferă ca definiții, ci mai degrabă exprimă o idee filozofică nobilă, preluată de la Platon și pitagoreici, care este înțeleasă în contextul operelor episcopului Hippounse și pe care acesta le admiră pentru grandoarea și profunzimea lor .

În Sfântul Toma există o explicație clară și magnifică, ca toate ale sale.[104] [105]Doctorul Înțelept spune că Dumnezeu este *Ființa Supremă* și apoi întreabă: Cum este posibil asta? Nu sunt toate lucrurile una din momentul în care sunt *ființe și* sunt indivizibile? Poate exista *mai mult și mai puțin* în unitate și poate că unitatea, care este ființa, este ceva ce admite grade?

Îngerul Școlilor răspunde: Conceptul negativ al unității este, desigur, ceva indivizibil; dar conceptul pozitiv al unității implică *ființa* și *indivizibilitatea; și astfel* unitatea admite grade; și prin urmare

---

104 Cf. **PARTEA IDEII lui VARIATA INCLUDE FILOSOFIA LUI SAINT - AUGUSTIN.** (CK Boyer, p. J.).
[105] **SUMĂ.** TfflSOLOG, I, c. XI, p. 4.

Acel Dumnezeu, care este Ființa Supremă, cel care adună cea *mai mare cantitate de ființă* (dacă îmi permiteți să folosesc o expresie absurdă), în cadrul indivizibilității maxime, este ființa suprem Unică și, prin urmare, suprem Frumos și suprem Perfect.

O linie dreaptă este una, are unitate, este o *ființă;* și un pătrat este, de asemenea, una, o figură, o ființă; dar este mai mult *una* decât linia, deoarece unește liniile drepte într-o singură figură; și un cub de piatră va fi mai mult una, posedând toate cele trei dimensiuni. Dar o plantă, asemenea pietrei, are *viață pe lângă corpul său,* în unitatea unei singure ființe și, prin urmare, este un lucru mai perfect și mai frumos; iar animalul, care posedă ființa pietrei și a plantei, și, de asemenea, ființa simțitoare, se ridică cu un grad pe scara unității și, prin urmare, a perfecțiunii. Și din acest motiv, omul, care unește cele trei regate și, de asemenea, ființa intelectuală în unitatea unui singur principiu spiritual, este un *Myerosmos,* cea mai frumoasă dintre creațiile vizibile, deoarece are o unitate *mai bogată și* mai mare.

Așadar, când spun împreună cu Sfântul Augustin că Frumusețea este unitate, vreau să spun că este *o plenitudine a ființei manifestată sensibil.*

Dumnezeu, UNITATEA SUPREMĂ

Și același lucru este valabil și în ordinea morală. De exemplu, un caracter ferm și energic este un lucru bun; dar acestea tind să fie aspre; și a fi blând, moale și iubitor este, de asemenea, un lucru bun; dar astfel de temperamente tind să degenereze în slăbiciune. Totuși, uniți într-un singur suflet cele două extreme , blândețea și tăria, faceți un singur sfânt din Sfântul Ieronim și Sfântul Francisc de Assisi și vom spune: „Ce frumusețe, ce minune!" Am făcut una din două ființe; unitatea este ființă, este frumusețe, este perfecțiune. Marea este infinită, dar este monotonă; trandafirul este rafinat, dar este mic. Cum va fi o ființă care are deopotrivă măreția mării și parfumul florii; tandrețea unui copil și puterea unui erou; farmecul culorii și atracția sunetului; inima unei mame și inteligența unui geniu; forța unei furtuni și delicatețea zorilor?

Și toate farmecele, grandoarea, minunile, lumina, adevărul și bunătatea distribuite în toate creaturile, toate deposedate de limitările și defectele lor pământești și adunate într-o singură esență supremă, indivizibilă și pură, Frumusețea esențială, Ființa prin esență, Binele subzistând în sine? Ei bine, atunci, acea ființă este Dumnezeu, care printre toate ființele, posedă culmea unității, spune Sfântul Toma de Aquino.1

Iată cum explică Dante acest lucru:

> ***...în adâncul căruia am văzut că ceea ce este despărțit de pământ este închis, legat cu iubire într-o singură ființă? Substanță și accident și valoarea ei... toate contopite împreună în așa fel încât este o simplă lumină... (Parad.,* XXXIII, 85.) [2]**

Conceptul catolic *și teologic* despre Dumnezeu nu este străin de unitatea DIVINEI COMEDII și cine știe dacă înalta idee de Divinitate pe care ne-o insuflă Dante nu este aspectul cel mai intim și profund al frumuseții poemului supranatural și al minunatei unități a stilului, compoziției și invenției sale.

Aceste trei elemente, sau *momente* ale unei creații artistice , pe care criticii le disting teoretic, se îmbină atât de intim în opera lui Dante încât niciun stil nu este inferior argumentului nobil; nici un plan mediocru nu denaturează invenția sau nu întârzie stilul; nici măcar nu putem separa conținutul și forma, care se nasc împreună și sunt profund una, precum trupul și sufletul unei creaturi organice.

STIL: ENERGIA sa

Și începând cu stilul, atât de coerent și organic este la Dante, încât Milá și Fontanals au spus că al său

[1] *Summum arcem unitati» tenet Sancta Trinila»* (S. Bem., 1. c.).

[2] *În adâncul cel mai profund am văzut ce era în interior*
legat cu dragoste într-un volum
ciò che per Tlmiverso si squaderna... Perocche'l ben ch'è del voler
abbietto tutto ¿accoglie in lei, e fuor di quella è diffettivo ciò li é
perfetto (Par., XXXIII, 103.) **versurile nu sunt altceva decât „ecoul muzical al ideilor sale", pentru că cuvintele poetului sunt ceva chiar mai mult decât un gând foarte pur, care îngăduie gândurile sale foarte curate să plângă. gândit.**

Mult celebrata concizie și concentrare a poeziei epice florentine nu este altceva decât această unitate vitală de conținut și formă.

Concizia și concentrarea nu sunt același lucru cu folosirea *puținelor cuvinte.* Această concizie a lui Dante este o dovadă a geniului său. Se datorează și materialului excelent de care dispunea tehnica sa artistică privilegiată: limba italiană, versificația și imagistica. Dialectul toscan era încă în curs de dezvoltare și, prin urmare, maleabil în mâinile sale, care scurtau și lungeau cuvintele, le reînnoiau, le inventau și le modelau. Mai mult, încă păstra urme ale conciziei pline de viață și ale marilor resurse sintactice ale limbii sale materne, latina, ale cărei cuvinte și expresii sunt împletite în întreaga DIVINĂ COMEDIE, amestecate cu idiomuri din filosofia scolastică, cu cuvinte grecești și ebraice, cu formule din liturghia sacră și cu cuvinte provensale... o limbă originală și bogată care conferă poemului acea aromă dulce-amăruie de fructe noi, care i-a încântat pe Milá și Fontanais. Versificarea, de altfel, nu l-a împiedicat, ci mai degrabă l-a ajutat pe Dante, care, după cum ne spune, versificase toată viața și experimentase deja pe larg cu strofa bogată și flexibilă de tercet, *pe concepte atât de dificile, impalpabile și abstruse precum alegoriile din La Vita Nuova și* Convivio . Această strofă a fost, fără îndoială, cea mai bună pentru întreprinderea sa, cea mai asemănătoare cu amplul metru epic latin, potrivit deopotrivă pentru diatribă, precum iambicul; pentru descriere, precum hexametrul; și pentru emoție afectuoasă, precum cupletul.[106] [107]

PUTEREA Lui

De aceea are stilul lui Dante, fiu al unei imaginații excepționale, acea enormă forță evocatoare, o trăsătură caracteristică a geniului său, conform lui Menéndez y Pelayo, care ridică în fața ochilor noștri o lume din nimic, care îmbracă cele mai abstracte idei ale filosofiei scolastice în carne, mușchi și sânge, care transformă trecutul în prezent și fantasticul în plastic, nu cu acea alegorizare artificială și rece a Triumfului Castității, a Carului Iubirii, a Famei și a Timpului, a Triumfului Divinității, pe care o vedem în TRIUMFURILE LUI PETRARCA , ci cu o viață și o eficacitate care sunt numai ale lui și în care toți imitatorii săi eșuează , precum Juan de Mena, Juan de Padilla, Ramón de

[106] J. Zanné-Moreu, ELEMENTE DE CULTURĂ LITERARĂ,
[107] Cardinalul Bembo,

Campoamor, în literatura noastră.

Nimic din ceea ce vedem în „poemul cerului și al pământului" (lupa, Minotaurul, Charon, Virgil, Beatrice ...) nu este o minciună. Totul există, iar Filosofia și Teologia, Credința și Știința, Istoria și Morala răspund de existența lor; dar aceste științe, în felul lor pur intelectual și abstract, și Poezia, în așa fel încât trăim pentru o clipă în lumea ideilor și în lumea de dincolo, iar supranaturalul și abstractul, care în mod obișnuit ni se par îndepărtate sau ciudate, ni se par reale, sau mai reale, decât lucrurile lumii exterioare însele, așa cum sunt ele cu adevărat.

ARMONIA lor

Dante a găsit în cuvinte adevărate minuni ale expresiei. Muzica versurilor poemului se adaptează atât de rafinat efectului și lucrurilor, încât este în întregime un exemplu continuu a ceea ce se numește armonie imitativă și expresivă, un „discurs pus pe muzică", așa cum însuși poetul nostru a definit Poezia. Să-[108]mi spună cei mai moderni susținători ai revoluției simboliste, ai „ muzicii înainte de toate", ai [hipertrofiei] elementului muzical în poezie dacă pot găsi la Verlaine, Baudelaire sau Rubén Darío o melodie mai languroasă și evocatoare decât cea de la începutul Cântului VI din *Purgatoriu, cuvinte* mai trecătoare și mai crude decât cele care macină în gura însângerată a contelui Ugolino, motive mai slabe și mai triste decât cele ale Francescei da Rimini.

Este COLORAT

Cei care favorizează descrierea parnasiană, pictura , lumina, culoarea, emailurile și cameele vor găsi la Heredia, Leconte de Liale sau Gautier mai multe comparații și imagini grafice decât figurile energice și eficiente cu care Dante își însuflețește concepțiile, preluate cu o precizie instinctivă din tot ce cunoaștem, de la cele mai familiare la cele mai sublime, din natural, din intelectual, din psihologic, din detaliile peisajului familiar, din impresia pe care o simțim la trezire, din cel care visează și nu-și amintește după aceea ce a visat și [din] tot ce ne este

---

[108] ***Poezia*** **nu este** ***o ficțiune retorică atunci pusă pe muzică. (De vulgari Eloquio.)*** [s] **Verbine, Aar POÉTIQUE.**

familiar în agitația obișnuită a afacerilor, rătăcirilor și timpului liber.

Descrierea DANTESCĂ

Ți-aș pune răbdarea la încercare dacă aș aduna exemple de limbaj figurat sau aș face o analiză detaliată a tehnicii descriptive a lui Dante, chei ale eficacității stilului său. Modul lui Dante de a nara este același cu cel al lui Homer înviat, a spus un critic.3 Dante procedează prin a descrie, conform lui CrecCj ' așa cum vede natura: trasează în linii rapide—

come *old sartor fa nella cruna (Inf.,* **XV, 17)**
și vino la lume acută dacă disona
e *lo svegliato ciò ette vede abhorre (Par.,* **XXVI)**
și precum /antoZin *care în tine mama (Par.,* **XXIII) precum cel**
care visând vede (Par., **XXXIII)** *pe cel prin al cărui* **chip**
Cântărețul nu mai este singur. **(Leopardi.) El pictează tabloul *și* apoi îl pune în mișcare, fără a uita însă să ne amintească, prin aluzii iscusite, mediul în care se desfășoară acțiunea; astfel încât, așa cum atunci când vedem un peisaj, vedem la prima vedere aspectul general și apoi la fiecare privire un nou detaliu, *fără a înceta să vedem întregul care le conține,* tot așa în pictura Ipocriților cu pelerine de plumb, sau a Omului-Șarpe sau a lui Lucifer în gheață, vedem mai întâi marile linii ale întregului și apoi, continuând narațiunea, ne sunt date toate celelalte detalii încorporate în ea; ceea ce ne dă, în cadrul *succesiunii* proprii Poeziei , acea impresie de simultaneitate și de unitate cvasi-picturală pe care Flaubert a urmărit-o în descrierile sale și pe care Brunetière o admiră atât de mult în MADAME BOVARY.[109] „Dacă poezia italiană a posedat încă din secolul al XIV-lea sentimentul naturii care a apărut mai târziu în celelalte literaturi romanice, aceasta se datorează descrierilor lui Dante."**

COMPOZIȚIE

Dacă, lăsând deoparte tot ce am putea adăuga despre -

[109]ROMANUL NATURALIST . ᴷ Boccaccio afirmă: nimeni nu-l câștigă pe celălalt.

frumusețea verbală a lui Dante, ne îndreptăm spre compoziția sa, vom găsi și ea strălucind în ea unitatea, semnul distinctiv al geniului. Teoreticienii spun că o epopee este adesea ca cifrul sau sinteza grandioasă a unei întregi epoci sau civilizații, așa cum Iliada ESTE o imagine a Greciei din epoca bronzului, iar ENEIDA a tuturor gloriilor romane. Nu am văzut niciodată acest lucru mai bine decât în DIVINA COMEDIE. S-a spus că nu poți înțelege corect acest poem fără a cunoaște Evul Mediu și cred că nu poți înțelege corect Evul Mediu fără a cunoaște acest poem, al cărui autor, absolvent al Bolognei și, se pare, apărător la Paris [al] unei argumente *quodlibetane* , poseda toată cultura timpului său. Toată Italia secolului al XIII-lea este acolo, vie și vibrantă . Istoria medievală, filosofia lui Aristotel, teologia Sfântului Toma de Aquino și a Maestrului Sentințelor, fervoarea disputelor și opiniilor, detaliile dialectice, urile politice, războiul civil, lupta dintre Papalitate și Imperiu, cruciadele și ambiția sfântă a Locurilor Sfinte, politica locală italiană *și* europeană, geografia, etnografia și peisajul italian (reflectate în aluzii rapide) și geografia și etnografia europeană, istoria picturii așa cum este prezentată în Purgatoriu de Urderesi di Giibbio și cea a poeziei așa cum este exprimată de Guido Guinizelli, științele, astronomia geocentrică a lui Ptolemeu, ingerată în arhitectura interioară a poemului, istoria prezentă și trecută, heraldica și liniile genealogice, cultul umanist al antichității și al amintirilor clasice, misticismul și hagiografia, superstițiile și credințele populare. Și ce nu?... *tot* ce putea fi cuprins și fusese dobândit în viața sa activă și plină de evenimente, marea minte a acelui florentin care era în același timp poet, muzician, teolog, desenator, filolog, astronom, istoric și matematician; și *toate* nu îngrămădite într-o enciclopedie indigestă, ci contopite într-o sinteză atât de coerentă și cristalină încât nu *știu* dacă va mai apărea vreodată alta, pentru că nu știu dacă natura va mai produce vreodată un mare poet epic, un mare poet simbolic și un mare poet liric într-o singură persoană, așa cum a fost Dante Alighieri.

SUFLETUL

Toate acestea sunt ca o pictură în marele poem. Dar asta nu e tot; mai e ceva. Sufletul poetului și sufletul uman sunt, de asemenea, în el; nu doar lumea exterioară, ci și lumea

psihologică. Puțini poeți au reușit să exprime atât de viu dragostea, ura și alte pasiuni în personajele lor și în ei înșiși precum ghibelinul furtunos și violent. Iată-l cu ideile și sentimentele sale, acolo în mijlocul acelor lumi care suferă, speră și se bucură.

Cu necazurile, speranțele și bucuriile sale, cu sufletul său nobil, impetuos, inteligent, înflăcărat și sublim, cu plângerile și laudele sale și chiar cu erorile sale. Nu există niciun studiu psihologic sau portret al lui Dante precum DIVINA COMEDIE. Poetul nu este un spectator impasibil, reproducând sub ochii noștri cinematograful viziunilor sale extraordinare, ci *ne vorbește din interiorul lor,* copleșit de o teroare imensă în Infern, dar senin în ciuda tuturor lucrurilor aflate în mâinile lui Virgil.

Călăuza Sa, Domnul și Stăpânul Său,

leșinând de milă în fața Francescei, palid de frică în fața jarului orașului Dis, îngrozit când este urmărit de demonii celui de-al cincilea asediu, indignat că i-a smuls părul trădătorului Bocca degli Abati; și în Purgatoriu, plin de milă și trecând prin fum și foc; și plin de cea mai înaltă și indescriptibilă bucurie a contemplării divine, în Paradis.

Toate aceste emoții vii ale poetului, în contact cu lucruri atât de serioase și imense precum Iadul , Purgatoriul și Paradisul, nu numai că sunt perfect conforme cu adevărul poetic, dar contribuie și în mare măsură la imprimarea în noi a ideii și a impresiei *profunde* a Iadului, Purgatoriului și Raiului. Ce mare diferență între DRAMA UNIVERSALĂ A LUI R. CAMPOAMOR , o imitație absurdă a DIVINEI COMEDII, care ne amețește cu o aglomerare de imagini îngrozitoare, și modul senin, gradual și sigur în care Dante infiltrează treptat și sporește în noi ideea - nu imaginea , ci ideea, care este superioară imaginii - ororii Iadului!

Totul contribuie la formarea acestei idei; chiar și limbajul , brutal și grosolan în rândul celor condamnați, care capătă o curtoazie melancolică și blândă în Purgatoriu și devine rafinat și intelectualizat în Rai. Toate imaginile și comparațiile pe care poetul le folosește în Rai sunt extrase din lucruri vesele, vesele, nobile, înalte și tandre, așa cum în Iad sunt luate din drojdia lucrurilor.

uman. Întunericul domnește constant în tărâmul „dove non è che luca", întunericul în mediul înconjurător și în suflete; soarele strălucește pe muntele Purgatoriului, iar poetul insistă să-l numească și să ni-l arate continuu; lumina intelectuală, lumina Adevărului, lumina necreată care este Dumnezeu, strălucește orbitor în Paradis.

> ***Luces intellettual piena d'amore amor di vero ben pien di letìzia letizia che transcende ogni dolore... {Par.,* XXX).**

Câtă bucurie și bunătate afabilă transcend în vorbirea și acțiunile celor care conversează cu Dante în Rai, în Sfântul Petru, în Cacciaguida, în Carlo Marte, în Cunizza! Ce suspine blânde și resemnate de melancolie în Purgatoriu! Ura violentă pe care o vedem izvorând din partea celor condamnați lipsește aici, iar Pia din Siena, ucisă de soțul ei, cu ce blândă bunătate vorbește despre ucigașul ei în două versuri și ce contrast cu plângerile răzbunătoare ale Francescăi d'Arimino, chiar dacă aceasta din urmă este vinovată, iar prima nevinovată![110]

> ***Ricordati, spune-mi cine sunt Pía***
> ***Siena mi fe, disfécemi Maremma, Salsi colui che inanellata pria dispusa m'avea cu la sua gemma. (Purg.,* V.)**

SUBENUTUBUL

Și să nu uităm, în final, că nu numai această lume interioară și cealaltă extremă, lumea psihologică și lumea cosmologică, alcătuiesc unitatea înaltă a sintezei lui Dante, ci și că acestea se află în cealaltă lume teologică a lucrurilor invizibile, a lumii supranaturale care este subiectul principal al poemului, a realităților ultrasensibile care sunt evocate de Dante,

---

[110] ***Cain așteaptă a cărui viață am petrecut-o noi!***
***că am fost luat și calea încă mă jignește... (Inf.,* V. j**

În aripile filosofiei şi ideologiei catolice, cu o eficacitate minunată şi plastică. Să nu uităm că teologul din Florenţa [a] unit în poemul său

asupra căruia şi-a întins mâna pe cer şi pe pământ.

„Lucruri ale timpului şi cele ale eternităţii, Biserica Militantă a văzut împreună cu Triumful şi Suferinţa, a aruncat cetatea celor vii în cetatea morţilor." De aceea, creaţia sa este, spune Menéndez y Pelayo, „chiar mai umană şi universală decât cea italiană şi florentină, în ciuda faptului că este atât de umană"; pentru că îmbrăţişează într-un singur pachet nu toată Grecia miceniană precum poemele lui Homer, nici originea Romei precum Entiba , ci lucrurile care interesează cel mai profund toate secolele şi toate naţiunile, destinele pământeşti şi eterne ale întregii umanităţi.

INVENŢIE

teologică . Să vedem în sfârşit cum străluceşte unitatea şi în invenţie - fundamentul primordial al marii epopei creştine. Maurice Maeterlinck a spus: „Poezia înaltă este alcătuită din trei elemente principale; mai întâi, frumuseţea verbală; apoi, contemplarea şi descrierea pasională a ceea ce există cu adevărat în jurul nostru şi în noi... şi, în final, înconjurând întreaga operă şi creându-şi propria atmosferă, ideea poetului despre necunoscutul în care plutesc fiinţele *şi* lucrurile pe care le evocă; despre misterul care le domină şi le judecă şi le prezidează destinele. Mi se pare fără îndoială că acest ultim element este cel mai important."

Acest ultim element, pe care un critic francez l-a numit pe bună dreptate „metafizica operei", şi-ar avea locul aici, în *invenţie* – fără a lungi prea mult termenul. Dar timpul nu ne permite să-l studiem la Dante. Este suficient să spunem că conceptul de Divin-[111] [112]Esenţa lui Dumnezeu şi relaţiile sale cu toate lucrurile, care, potrivit poetului belgian, reprezintă sufletul şi partea cea mai profundă a oricărei mari opere literare, nu este la Dante doar cadrul sau decorul acţiunii, ci

---

[111] ***Teologul Dante nu mai este un expert în dogme,*** **flacăra este epitaful său.**

[112] **Bern oville, LES LETTSES, 1922. Controversa împotriva lui M. Barres.**

chiar *subiectul său* și ceea ce constituie unitatea sa cea mai intimă și profundă; iar acest concept despre Dumnezeu este atât de înalt, sublim *și* [cuprinzător] încât niciun alt poet creștin sau heterodox nu a reușit vreodată să ne ridice astfel către însăși esența divină și să ne orbiască cu bucurie în lumina sa inaccesibilă. Și această concepție profundă și sublimă despre Dumnezeu nu este alta decât cea a Teologiei Catolice, din care Dante a extras-o și care, în figura Beatricei, îl călăuzește și îl însoțește. DIVINA COMEDIE s-a născut din Teologie și este *Teologie;* Fără o educație scolastică moderată, nu se poate înțelege *Paradisul* , nici măcar valoarea termenilor lui Daniel, chiar dacă se citește comentariul lui Iommaseo sau Buti; Și lipsa acestei erudiții este probabil motivul pentru care unii critici consideră [Paradiso] *inferioară primelor* două părți și de ce César Cantú a spus că este o carte care are nevoie de mai multe comentarii decât Homer.2

Pot spune că mi-a plăcut Paradisul la fel de mult *ca și* cărțile anterioare; și că, dacă nu găsesc forța dramatică *pe care pasiunile umane* violente și pericolele romanești ale poetului o conferă *Infernului* , găsesc în schimb miracolul celui elevat și abstract cu cele *mai înalte, spre salutul suprem!*

[2] Nu a fost vina mea, ci vina lucrurilor.
Nu l-am ales eu pe acel Malatesta cocoșat și trădător!
Era primăvară și plutea un miros de trandafiri.
El a venit, și orchestra gălăgioasă de păsări,

Fac să se estompeze acele după-amieze frumoase... Am fost cuprins de uimire, amețit și enervat. Cu siguranță am greșit citind Glosele înflăcărate ale lui Lancelot și ale Genevei. Vai! Aceasta

A fost în întregime vina mea... Că n-am plecat imediat, Că n-am fugit de acolo, din aerul amețitor. Dar ai plătit scump, dragostea mea, pentru trădarea ta.

Străpunsă de pumnalul soțului înșelat. Când am auzit strigătul acela al lui Pablo, înjunghiat, a fost mai rău decât propria mea inimă frântă!
(J. DEL RJ)

concepte filosofice cu adevăruri în mierea poeziei, găsesc - „culmea poeziei mistice creștine", cum spune Menéndez y Pelayo, în zborul pașnic și luminos al terțetelor sale.

ORTODOXIA LUI DANTE

Divina COMEDIE este poemul nostru. Eforturile unor indivizi

nelegiuiți de a-și însuși acest poem sublim în scopuri proprii sunt ridicole; cum ar fi curiosul critic francez E. Aroux, autorul lucrării *CHEIA DIVINEI COMEDII : ANTI-CATOLICUL LUI DANTE ALIGHIERI, PASTOR AL BISERICII ALBIGENZE, AFILIAT ORDINULUI TEMPLULUI * (1853), urmată de teza: DANTE, ERETIC, REVOLUȚIONAR ȘI ANARHIST, la care Bossard a replicat cu o altă broșură nu mai puțin curioasă publicată în 1854: *DANTE, REVOLUȚIONAR ȘI socialist, dar nu eretic.* (!)

Dante este prințul poeților catolici. Se pare că acești domni nu au fost încântați de examinarea credinței, speranței și carității pe care Sfântul Petru, Iacob și Sfântul Ioan au făcut-o în Rai acelui terțiar franciscan. Noi, catolicii, îi datorăm lui Dante cele mai frumoase, mai tandre *și* mai sublime lucruri scrise vreodată despre Fecioara Maria, despre acelea...

și venerați *de Dumnezeu (Par.,* XXXIII). despre asta

Sfântă Fecioară, fiica fiului ei...
***pe care gura mea îl cheamă ziua* și noaptea *... (Par.,* XXXII).**

Întregul argument al celor care îl susțin pe Dante heterodox se bazează pe blestemele cu adevărat amare la adresa anumitor papi, clerici și cardinali. Cu toate acestea, criticii s-au săturat să sublinieze, și este de bun simț, că Dante nu vorbește niciodată împotriva Scaunului Apostolic, pe care îl respectă.

u siede ii succesor al lui maggior Piero

nici împotriva preoției, pe care o venerează, [1] nici împotriva Bisericii-

[1] «Ha *reverenda frétas, quatti pías films patri, quarti pins filias debent matti, pins in Christum, plus in* pasturerà, *pias in* omnes

eia, care are ca și quadru, [1] , ci împotriva unor oameni pe care îi credea, cu sau fără motiv, nedemni de Papă , de Preoție sau de Biserică; ceea ce nu înseamnă a fi eretic, pentru că dacă ar fi, la fel ar fi și acel mare episcop de Ostia, Sfântul Petru Damian, cu care poetul vorbește în cerul lui Saturn.

Dante *a* greșit, a fost nedrept și uneori crud, mânat de pasiune: a fost un om ca noi și a greșit – de ce să negăm asta? Să fie aceasta, însă, o scuză pentru nobilul florentin, care nu insultă și nu maltratează niciodată din răzbunare personală, nici măcar din pasiune partizană, ci din pasiune pentru idei și zel pentru idealuri; despre care este o bună dovadă strigătul de indignare pe care îl citim în Cartea XX a Purgatoriului împotriva emisarilor barbari ai lui Filip cel Frumos care l-au călcat în picioare pe Bonifaciu al VIII-lea la Anagni, urât de poet, da, dar mai presus de toate, Vicar al lui Hristos;[113] [114] [115]Și rectitudinea inexorabilă cu care a aruncat în Infern nu numai pe unii lideri ai facțiunii ghibeline, ci și pe principalii guelfi, Guido Cavalcanti și Brunetto, prietenii săi, toți cei pe care îi credea morți, răi și nepocăiți.

Această rectitudine rigidă, împreună cu o asemenea pasiune, rigiditate în principii, pasiune față de oameni , este notabilă la Dante. Francesca din Arimino a fost mătușa lui Guido Novello din Siena, un oaspete magnific și binefăcător al lui Dante mai

---

profitori ai religiei. í **Dante. De la MONK, frații IJD**

114 Singura mireasă — *a Duhului Sfânt... (Purg.,* XX, 97.)

115 ***Pentru că oamenii plăceau viitorul rău și faptul veggio in Alagna intra in Fiordaliso è nel Vicario suo Cristo iser catto seggiolo un'altra colta esser deriso...***

*** Et (eroe (abetino), nepotul lui Catriapiide, sumbru din cauza ranchiunei exilului său nedrept, străbate *împărăția întunecată* ca să judece fără greșeală lucrurile acestei vieți.**

În zadar. Își vede rivalii în arena arzătoare, îl vede în toate cercurile Orașului de Fier, îl aruncă în mânia Centaurului și a Câinelui și în râul de sânge și smoală topită...

Nu există iertare. Răzbunătorul, preluând rolul unui înger, rostește strigătul său inexorabil: „Abandonați orice speranță...", chiar dacă trupul său, uneori uman, poate șovăi.

Anoque doliente spune: „Nessun maggiore dolore..." chiar dacă plânge cu un Ugolino neconsolabil ■ și cade ca mort în timp ce o ascultă pe Francesca.

(J. OK R.) [1] Vezi Siemondi, HISTOIRE DB IA LITTÉRATURE MERIDIONAL.

târziu; ea s-a făcut vinovată de o singură crimă gravă, și aceasta cu atâtea circumstanțe atenuante: Dante simte o asemenea compasiune încât se prăbușește auzind trista ei poveste; și totuși o aruncă inexorabil, așa cum trebuie, în Infern, în timp ce bunul nostru Don Ramón de Cam-

Poamor în DRAMA SA UNIVERSALĂ ne plasează benign în Purgatoriu, cu o condescendență foarte specifică secolului al XIX-lea, autorii unor crime enorme, ai unor adevărate perversități, Iuda, Heliogabal, Semintmis, Eleanor de Navarra.

> ***O, Răzbunare a lui Dumnezeu, cât de mult trebuie să fii temut de oricine citește ce a fost manifest ochilor mei. (Inf.* XVI, 16)**

Două obiecții [1] „

Două obiecții au fost ridicate împotriva unității de invenție a DIVINEI COMEDII: s-a spus că cele trei cărți ale Poemului sunt trei poeme diferite, așa cum, de exemplu, cele trei romane din COMEDIA UMANĂ A LUI BALZAC SUNT OPERE DIFERITE , chiar dacă au aceleași personaje în comun. Răspunsul la aceasta este că nu tocmai *persoana lui Dante* dă unitate viziunilor sale, ci mai degrabă o concepție teologică profundă și simplă. *Dumnezeu* este ideea centrală a DIVINEI COMEDII: Dumnezeu temut în Iad, așteptat în Purgatoriu, contemplat în Rai și Dumnezeu în relația sa cu sufletul uman , justificându-l și înălțându-l prin cele trei etape ale Misticismului: Purgativul, Iluminativul și Unitivul. Întreaga carte nu este altceva decât un imn către Dumnezeu, o Teodisee, o realizare a ideii creștine de Dumnezeu Răsplătitorul, Dumnezeu Mântuitorul, Dumnezeu Providentul și Dumnezeu Creatorul.

A doua obiecție afirmă că primele două cântece sunt o adăugare ulterioară și inutilă și, în plus, nu aparțin *Infernului,* care începe în Cântul III cu celebra inscripție:

Per me si va nella città dolentă.

După cum spune Părintele Palmieri, S.J., [1] ele nu aparțin *Infernului ,* ci *aparțin* DIVINEI COMEDII, fiind tocmai legătura și neconcordanța care unește cele trei tărâmuri, explicând cauza și modul de intrare în ele și fiind, de asemenea, cheia sensului alegoric; de care nu se poate face abstracție pentru a înțelege pe deplin epopeea divină. Căci niciuna dintre frumusețile sale mai mici nu este unitatea profundă și continuă a celor două simțuri, cel *literal și cel anagogic,* [2] care face ca fiecare personaj, fiecare situație, fiecare cuvânt al Beatricei, Teologiei, în Rai, și al lui Virgil, Rațiunii, în Infern, să fie în același timp un pas în formidabila poveste care ne este spusă și un simbol al celei mai înalte doctrine care ne este propusă .

Mi-am terminat modesta examinare a acestei mari cuceriri a înțelegerii umane. Acum, când omenirea, după ce a exploatat uscatul și a îmblânzit mările, caută să-și impună sceptrul și asupra spațiului, făcând ca rutele păsărilor să fie evidente omenirii, aspirând chiar să îmbrățișeze întregul cerc al globului într-un zbor gigantic, urmând soarele în călătoria sa nemuritoare, este bine să ne amintim - pentru a ne putea mândri mai mult că suntem oameni și mai puțin că suntem oameni ai secolului XX - că în secolul al XIV-lea a existat o înțelegere care s-a ridicat și mai sus, care s-a înălțat până la...

***Iubirea care mișcă soarele* și *stelele (Par.,* XXXIII) către chiar tronul Divinității, soare al lumii sufletelor, învăluit în lumină inaccesibilă.**

Buenos Aires, 1925.

[1] COMENTARIU ALLA DIV. COMEDIA - Roma, Civiltà, trei volume.
[2] Cf, Dante, LETTERA A CAN SCALIGERO,

yi. VICTOR DELHEZ

Arta sacră a lui Victor Delhez

ZM

Arta a fost întotdeauna unul dintre mijloacele de a spune adevărul; și este cu siguranță unul dintre puținele care au mai rămas. Dar arta poate fi și un mijloc de a căuta adevărul, deși nu cel mai direct sau mai fiabil.

Acum aproximativ zece ani, tânărul *Convivio* al Cursurilor Culturale Catolice a prezentat o colecție de xilogravuri realizate de un tânăr artist belgian recent sosit, care a atras o atenție considerabilă. Două dintre ele sunt încă viu gravate în mintea mea, ca prin magie: un cap al arhiepiscopului de atunci, Fray José María Bottaro, și o gravură sumbră intitulată „ *Călugărul rău”*. [116]De atunci, Delhez a lucrat neobosit și, în opinia mea, la un nivel înalt. Dar acele două xilogravuri au demonstrat deja cele două trăsături importante ale artei sale: o tehnică impecabilă, rafinată și puternică, înțeleaptă și simplă în același timp; și o capacitate excepțională de a exprima stări de spirit și realități psihice prin viziuni puternice și intens concrete, care sunt, prin urmare, încărcate de o vibrație simbolică magnetică: viziuni care sunt dure, dacă vreți, în sensul că nu au zahăr, dar care merg direct la inimă. *Călugărul rău,* de exemplu, care este o ilustrație a unei poezii de Charles Baudelaire, mi-a adus în minte într-o clipă sufletul unui preot (Doamne ferește) care trăia într-o stare de rușine față de Dumnezeu. Într-adevăr, sonetul *baudelairian—*

[116]**Este de la sine înțeles că nu poate exista aici o asociere prin *similaritate* (cum spun profesorii), ci în orice caz prin contrast.**

Înfățișează starea unui suflet închis iremediabil într-un mormânt fără culoare și fără formă, orbit de o lumină rece ce nu poate fi iubită și înconjurat de cruci negre pe care nu se poate decât să se calce. Este o imagine pătrunzătoare. [1]

După acea expoziție și altele recente (1931, 1936), Delhez a călătorit prin Chile, Peru și Bolivia, observând *și* lucrând intens, și s-a stabilit într-un oraș din provincia Córdoba. O bună parte din opera sa poate fi admirată (prefer „admirat" decât „*plăcut")* într-un volum mare publicat cu 64 de gravuri ale artistului și o introducere destul de lungă a notabilului scriitor bolivian Fernando Diez de Medina, o biografie, o critică și un comentariu pe care personal le-aș prefera mai puțin efuziv. Delhez are încă multe lucrări nepublicate, unele cu adevărat uimitoare, pe care intenționează să le expună anul acesta, 1940. Una dintre ele, *Semnul lui Iona,* a fost premiată pentru cea mai bună imprimare la recentul Salon [Santa] Fe 169, într-una dintre acele expoziții mici și sensibile organizate de acel muzeu model „Rodríguez Galisteo", unde poetul Caillet-Bois și ministrul Juan Mantovani desfășoară o muncă culturală foarte interesantă. Recent (Crăciunul 1939), trei xilogravuri

[1] Acele vechi mănăstiri în pietrele lor sumbre Înălțau în imagini Adevărul de nesfârșit. Privirea lor, încălzind măruntaiele pioase, A temperat puțin frigul atâtor austerități. Timpuri când faptele lui Hristos străluceau. - Mai mult de un călugăr ilustru, acum cu adevărat necunoscut, Luând ciudatele sale înmormântări drept atelier, A cântat până la moarte în simplitatea sa.

Sufletul meu este un mormânt, unde, asemenea unui marabut răutăcios, rătăcesc și locuiesc din veșnicie. Nimic nu înfrumusețează zidul acelei închisori a mâniei.

O, călugăre barojáu! Când, atunci, lipsit de viziunea vie a chinului meu necurat, voi face lucrarea mâinilor mele și dragostea ochilor mei?

(Traducere de Jerónimo del Rey. Comparați cu traducerea lui E. Marquina. În opinia noastră, Marquina nu este un poet capabil să simtă un sentiment Baudelaire.)

Stampele boliviene care sunt etalări de tehnică, în discreta - Panoramă *a Gravurii, II,* a Consiliului Deliberativ, sunt, în opinia mea, cele mai bune xilogravuri de acolo, fără a-l supăra pe Sergio Sergi.

Tocmai am avut privilegiul de a vedea, în calitate de prieten, cele mai recente compoziții ale lui Delhéz (accentul de pe Delhéz indică pronunția *argentiniană* a numelui de familie!), care

cuprind un fel de comentariu emoționant la adresa Evangheliei, alcătuit din nu mai puțin de 86 de gravuri, unele dintre ele adevărate capodopere ale desenului, toate de un calibru și o conștiință artistică excepționale. În limitele cunoștințelor mele limitate, nu pot găsi o operă similară printre artiștii moderni care să poată fi plasată înaintea ei ca importanță și anvergură: Gustave Doré mi se pare copilăresc alături de această ilustrație a Noului Testament; Hoffmann-ul german, de o măiestrie tehnică egală și un apel senzorial mai mare, pare mai puțin puternic și, cu siguranță, mult mai puțin personal. *Forța* este calitatea caracteristică a acestui desenator, o forță izvorâtă dintr-un profund sentiment religios cu o aromă exotică, deopotrivă arhaică și emoționant de modernă .

Această colecție de gravuri sacre mi se pare un dar regal din partea creștinătății europene (și din partea uneia dintre cele mai nobile care există, Flandra) către patria argentiniană , pe care sper că această dragă și zdrăznească doamnă va ști să o prețuiască și să o aprecieze, precum și pe acel alt mare artist sacru, tot belgian, pe care îl avem în Perceval.

Stăpân al uneltelor sale, Delhez poate face acum cu burinul și scrunchiul pur și simplu *orice își dorește.* Cu acel alb-negru puternic, cu acele două caneluri răbdătoare și paralele pe care le oferă gravura în lemn, Delhez creează totul, de la transluciditatea cerului de vară într-o noapte cu lună, până la taciturnitatea inveterata a granitului sau bucuria frunzișului, ca să nu mai vorbim de lumea infinită a chipului, gestului și ținutei umane - acel vicar enigmatic al sinelui interior. Dar chiar și dincolo de fundal și figură, în fiecare gravură, Delhez reușește să facă întregul să vorbească (și poate aceasta este cea mai valoroasă victorie a sa), chiar dacă cu prețul unei compoziții grosolan dislocate, conferindu-i o atmosferă psihică.

un ton emoțional și un fel de vibrație afectivă care înviorează totul. Cu toate aceste cuvinte, ce am spus? Am spus că Delhez este și poet... poate un desenator în slujba unui poet.

Iată, de exemplu, o figură umană cu spatele întors în prim-plan, sărind din cadru, o figură enormă reprezentând *femeia adulteră* dinaintea lui Hristos: nu numai că masa solidă și sănătoasă a corpului aproape se atinge, dar rușinea și pocăința s-au revărsat, îndoind un umăr și convulsând mușchii spatelui ca o baterie electrică; *un spectacol de forță,* uimitor prin exprimarea *emoțiilor* fără a recurge la gesturi convenționale (mâini care acoperă fața) sau chiar la fața însăși, oglinda sentimentelor. Contrabalansând-o în stânga se află figura simetrică a unui fariseu care o scuipă în față, dar cu un gest care seamănă cu un sărut (poate pentru că cel care condamnă repede este adesea un corupător nesimțit), o figură demonică; iar în fundal, Hristos, grav și sever, între două brațe înarmate cu pietre.

***Înviere* dramatică a lui Lazăr inaugurează un stil nou, mai accesibil în opera lui Delhez; o pictură plină de mișcare puternică, în care scurtarea dulce din partea de jos a paginii - bărbatul fost mort întinzându-se cu un căscat vesel și blând - ar fi suficientă pentru a face mândru orice desenator. Parabola *smochinului sterp,* cu intenția sa izbitor de modernă, prezintă un *dandy subțire și elegant* (iertați din nou gramatica; în spaniolă se numește fop), incontestabil argentinian, îmbrăcat ca o schiță de croitor, văzut luminat din spate și contrabalansat de două figuri robuste: una a unui muncitor cu secera și ciocanul gata să demoleze, iar cealaltă, cu spatele, în care se poate desluși grădinarul Hristos care îl ține în brațe *timp de un an,* în timp ce la mijloc, legându-le pe toate, se află ramificarea labirintică a unui smochin legănat cu cârcei stilizați, o vinietă rafinată care merită singură o pictură. Există o *Martă și o Maria,* agitație și contemplare: Marta în centru — o placă care vibrează ca o elice sau o dansatoare, Maria ghemuită în profil în colțul din dreapta în fața unui Hristos hieratic, fără barbă, cu câteva figuri ale lui Ioan *luând* prânzul în fundal. Există o *Rugăciune Domnească* în care este prezentă întreaga umanitate (o mare de capete, dintre care peste o sută sunt studiate unul câte unul) în jurul petei luminoase a Mayorazgo-ului strâns, totul lucrat grosolan, cu o onestitate, o răbdare, o simplitate robustă care nu se micșorează, ca la Péguy, nici măcar în fața repetițiilor copleșitoare. Există... Pe scurt, să închidem cartea memoriei**

proaspete. Sunt 86 de gravuri în care autorul nu se repetă nici măcar o dată, și nici nu repetă pe nimeni, decât dacă repetă obsesia doritoare a omului modern în fața Evangheliei și a creștinismului.

Acum, înainte de a merge mai departe, mă grăbesc să spun, ca să nu fie cineva indus în eroare, că aceste compoziții sunt *neobișnuite; și* că, deși toate sunt artistice și, cred, ortodoxe, unele nu sunt în mod propriu devoționale . Toate acestea pot fi spuse cu acest cuvânt : sunt moderne, reductiv moderne. Moderniste? Depinde ce înțelegeți prin asta.

Fiecare artist bun care trăiește astăzi este , desigur, un artist modern; dar există ceva special, care este arta modernă, sau mai precis, acea *poezie modernă* care a provocat atâta neplăcere profesorilor de retorică și atâtea dispute și teorii; căreia Jacques Maritain tocmai i-a dedicat cartea sa, * SITUATION DE LA POESIE*. Poezia contemporană, o parte din ea, acea parte pe care Claudel o atribuie mai mult * *Anime decât * *Animus*,* se distinge de predecesoarele sale prin faptul că este nu doar didactică și estetică, ci și ontologică, cel puțin în pretențiile sale. Ca să vorbim mai precis, este *reflexiv* ontologică; nu mai este o simplă expresie, care presupune o cunoaștere prealabilă, ci o încercare obscură de cunoaștere dezvoltată împreună, în cauzalitate reciprocă , cu expresia. Am pus așadar în mod deliberat mai sus *un comentariu* și nu *o ilustrație* a Noului Testament. Aceasta nu este o *ilustrație* pentru credincioși, mai mult sau mai puțin frumoasă, plăcută sau frumoasă, precum acuarelele lui William Hole; Această lucrare robustă și furtunoasă a lui Delhez proiectează Evanghelia asupra vieții contemporane și a sa, filozofând cu vârful expert al cuțitului pe scândura de cedru sau arțar, investigându-și creștinismul personal. El nu se limitează la a afirma ceea ce știe,**

ci eviscerează cu anxietate ceea ce simte și, prin urmare, și ceea ce este, mental. Căci în adâncurile secrete a ceea ce simțim, știm că se află ceea ce suntem individual și specific.

Așa cum visele, spun psihologii astăzi, sunt o *expresie psihică* inconștientă a reversului sinelui nostru, mult mai pătrunzătoare uneori, deși întotdeauna mai obscură decât lumina logică a discursului din starea de veghe, tot așa arta *modernă* nu se mulțumește să exprime frumos lucrurile descoperite, ci se străduiește să-și arunce măruntaiele acolo, pe masa de marmură, în acte de autocomplacere care nu sunt nici sport, nici glumă, ci sfidare și aventură.

Toate acestea sună a *muzică divină* și chiar sunt. Hai să încercăm să o spunem serios și să vedem dacă devine mai clar.

Comparând poezia cu teologia, Toma de Aquino (S. Th., I, IF, 101, 2) constată că acestea coincid în instrumentul lor de exprimare, care este modul simbolic (și în cazul riturilor, modul tactil), întrucât ambele trebuie să ia figuri sensibile, așa cum face preotul în Liturghie și actorul în teatru, întrucât Toma de Aquino nu se teme de această comparație... *(Facere aliquia facta ad alia repraesentanda videtur esse theatricum vel poeticum...)* Motivul invocat este că cele două discipline tratează chestiuni *extraconceptuale* sau în afara domeniului raționamentului abstract, deși obiectul teologiei este *supraconceptual* , iar obiectul poeziei *infraconceptual* pentru intelectualismul sever al teologului napolitan: un obiect este obscur din cauza unui exces de cognoscibilitate, iar celălalt din cauza unei lipse de Ea. Pe scurt, teologia și poezia sunt în mod necesar *existențiale,* așa cum spun învățații de astăzi, deoarece se ocupă de un material care este în mod inerent inefabil, așa cum orice particular este în mod necesar pentru intelectul abstract al omului.

Această coincidență în ținuta prințeselor cerului și ale pământului ne este cunoscută nouă, hispanicilor, fără să cunoaștem latina, încă de când Maestrul Fray Luis a remarcat-o în prologul poeziilor sale către Don Pedro Portocarrero, în alegoria sa de laudă a poeziei: „...Dumnezeu *însuși a folosit-o în multe părți ale cărților sale sacre, după cum se știe bine." Dumnezeu a folosit acest limbaj vital* în *fiecare parte* a Cărților Sfinte, după cum se știe bine astăzi datorită operei lui Marcel Jousse. Acum, această coincidență în ținută dă naștere unei întâlniri mai intime: din moment ce ambele sunt exteriorizate prin figuri, care sunt *umbra futurorum* (Coloseni, II, 16) și

argumentam non apparentium **(EVREI, XI, 1), adică umbră *și* cifră a nevăzutului și a viitorului, ce poate împiedica aceeași figură să fie în același timp mediul bifurcat și vasul dublu al celor două discipline?**

Exact asta se întâmplă cu marii mistici care sunt și poeți (cred că le este suficient să fie intelectuali), dat fiind că fiecare mistic, chiar și fără darul înnăscut al expresiei poetice, tinde prin natura sa să se exprime imaginativ. Astfel, în cazul menționatului Fray Luis de León și mai ales în cazul Sfântului Ioan al Crucii, avem în aceeași strofă acea poezie comparabilă cu „cele mai încântătoare și mature fructe ale Renașterii" pentru Menéndez y Pelayo, alături de o revelație și încredere în cea mai înaltă doctrină teologică referitoare la calea spirituală și la experiența Ființei Divine.

Și acum vine al treilea pas în relația dintre poezie și teologie, inversiunea termenilor... Sfântul Ioan de Yepes, sfânt și poet, sau cum spunea el:

Om religios și student, religios înainte de toate,

Mai întâi a atins uniunea cu Dumnezeu, apoi a exprimat-o poetic printr-o mișcare naturală, da, dar asta nu o face mai - puțin distinctă de prima și, cu atât mai mult, separabilă. Deși cântecul îi aparține, chiar dacă Juan de Yepes, la cererea carmelitenilor din Beas și în rătăcirea aspră a închisorii sale din Toledo, nu și-ar fi pus în practică misticismul, nu ar fi încetat să-l posede. Acum, așadar: nu este oare posibil să inversăm calea, să ajungem la contemplare nu doar estetică (care este și anterioară poemului), ci ontologică sau teologică, aprofundând însăși rădăcina poeziei?

Aceasta *este* marea aventură a poeziei moderne, din care s-a născut Pobre Baudelaire (pe bună dreptate, în ceea ce a numit - o Călugărul Rău, pe care l-am citat), făcut cu alma sa - adevărata credință a unui tarado, trecerea la viziunea intelectuală a frumuseții și, în locul în care Dumnezeu locuiește același prin operație și cooperare constantă - o specie în care îți va fi transparent să trăiești analog cu viața ta de ființă umană.

—Sufletul meu este un mormânt pe care, asemenea unui cenobit răutăcios, l-am străbătut și l-am locuit din veșnicie... Nimic nu înfrumusețează zidurile acestei mănăstiri odioase... O, călugăre leneș! Când voi învăța să fac din

spectacolul viu al tristei mele mizerii opera mâinilor mele și dragostea ochilor mei?

Întreaga istorie psihologică a acestei aventuroase îndepărtări de poezie din Fiica risipitoare este ascunsă în poeziile poetului blestemat (al cărui titlu, FLORILE DE POȘTĂ, constituie o descoperire poetică de primă importanță), un cunoscător recalcitrant că Frumusețea, a cărei stăpânire implacabilă se predase cu extaz, chiar dacă este însăși strălucirea mâinilor lui Dumnezeu și teribilul *prestigiu* al operațiunilor sale creative *ad extra,* nu este însăși substanța lui Dumnezeu; iar venerarea ei necondiționată nu poate duce în cele din urmă decât la o varietate și mai teribilă de idolatrie. [117]Luptându-se precum Iacov cu Dumnezeu de-a lungul nopții vieții sale, Baudelaire s-a agățat de convingerea disperată că, dacă Răul însuși, răul transcendent pe care îl simțea în sine și în tot ceea ce este uman - oh, tragic denunțător al păcatului primordial ! - dacă aceeași vinovăție oarbă și opacă putea, printr-un intelect uman, să devină flori, atunci el a fost salvat ca printr-un miracol și a ajuns la Dumnezeu pe o cale nouă care nu necesita abandonarea tuturor lucrurilor și a sinelui, ci doar intelectualizarea lor. Dar avea acest cuvânt împotriva lui: „Adevărat vă spun că oricine nu este în stare să lase tot ce are pentru Mine nu este vrednic de Mine." Baudelaire a rămas la jumătatea drumului și se pare chiar că la sfârșitul vieții sale a încercat să se refugieze în rugăciune. Rimbaud avea să aibă mai târziu experiența deplină a zdrobirii de această piatră.

Dar „Deus escreve direito per linhas tortas", spun brazilienii; *și* îmi place să mi-l imaginez pe Sfântul Ioan al Crucii în ciclu mijlocind pentru fratele său negru Baudelaire cu aceleași cuvinte cu care, în drama lui Claudel, iezuitul brazilian legat de catarg se roagă, în timp ce nava se scufundă, pentru fratele său imperfect Rodrigo...

Dar, Doamne, nu e ușor să scap de Tine.

Y Dacă nu vine la tine unde e senin, lasă-l să se ducă unde e întuneric.

Și astfel, *pentru ceea ce este direct, să aleagă ceea ce este indirect.*

■ *Și pentru ceea ce este simplu,*

---

[117]Vezi teribilul Hynime à ***la Beauté.***

***Să treacă prin ceea ce este numeros, laborios și împletit* în el!**

Y Dacă dorește răul, să fie acel rău condiționat de Bine.

Y Fie ca tulburarea să fie acea tulburare care implică - tremurul și crăparea acelor ziduri din jurul său care îi blochează viața...

Lui și acelei mulțimi implicate în mod obscur în el și în el...

El a învățat deja despre dorință, dar nici măcar nu visează încă ce este ființa dorită.

Faceți-l un om rănit, căci odată în viața lui a văzut fața unui înger!

Y Ceea ce va încerca el să spună jalnic pe pământ, eu sunt acolo să traduc în ceruri.

Așa spune Claudel, sau Ignazio de Azevedo, deși sună mai bine în franceză. Și dacă am ajuns de la Victor Delhez prin Claudel la Sfântul Ioan al Crucii trecând prin Baudelaire, asta depinde dacă toate acestea au vreo legătură între ele, deși cel care scrie asta nu este întotdeauna capabil să o spună foarte clar.

Buenos Aires, 1940.

VII. JUAN OSCAR PONFERRADA

Ponferrada simbolistă

Ca orice poet adevărat, Ponferrada este un leneș activ. Lenea activă constă în principal în a nu acorda prea multă atenție comediei lumii, în a scrie jumătate din ceea ce știe și în a publica jumătate din ceea ce scrie. Vai!, ce - Autorul acelor trei sonete publicate ÎN LA NACIÓN duminică , 12, cu semnătura evident uzurpată a lui Fernández Moreno, suferă în mod evident de un pic de „lene activă". Această mică carte din Ponferrada - (FLOAREA MITOLOGICĂ , 71 de pagini, Francisco Colombo, Buenos Aires, 1938), cu coperțile sale de argint lustruit, este o vază de argint cu zece sau doisprezece florici mici cu poezii ciudate și autentice, perfect inutilă și rezervată doar câtorva, mirosind a peisaj provincial amestecat cu „Loțiune Coty".

O soartă într-adevăr ciudată pentru poezia lirică din vremurile noastre. Din cauza lipsei actuale de *mase, de un popor* adevărat , de un public omogen care să fie mișcat de o emoție comună, poeții sunt nevoiți să scrie pentru un *cerc restrâns* sau pentru o *cârpă:* să creeze opere ultra-selecte pentru un grup secret de inițiați (sau, strict vorbind, numai pentru ei înșiși), sau să sune clopotele rimelor și ale poeziei clovnilor pentru încântarea, perversiunea sau instruirea mulțimii suverane. Chiar și cea mai puternică orgă a unui Paul Qandel nu are catedrală astăzi și rezonează doar în capele mici. Ponferrada, care, spre bine sau spre rău, a suferit la naștere parfumul acelui trandafir cosmic *evaziv* (conform definiției poeziei date în cel mai bun poem al său), pe care l-a văzut mai târziu înflorind într-o zi în geometria sa arzătoare, a atins deja, așa cum i-a fost destinul, aceste două extreme : poezia „pură", conceptuală sau culteranistă, dezumanizată, pentru uzul inteligenților, pe de o parte; și, sub pseudonimul „Calixto", adevărul vulgar, satiric și repetând papagali, spre încântarea tuturor. Dar există un aspect care îl distinge: în ambele a reflectat reacția sinceră a unei

inteligențe izgonite de cursul actual al lucrurilor, protestul înăbușit al unui repudiator al secolului. Ca atâția alții, începând cu mine, ceea ce vede el inspiră glume în Ponferrada, iar ceea ce simte, muzică solitară; puțin melancolică și foarte subiectivă. Instrumentul acestor două expresii - metafora, versul, aliterația, tropii și alte capcane ale meseriei - a atins deja o stăpânire perfectă asupra lor. Singurul lucru care îi lipsește acum este posedarea demonică a unui subiect captivant. Cu voia lui Dumnezeu, o va atinge. Nu toată lumea o atinge în zilele noastre. Depinde aproape în întregime de Dumnezeu. Sau poate de diavol.

Aceste mici poeme muzicale de astăzi *(Melodii intime* ar trebui numite în loc de *Floare mitologică)* flutură în sfera a ceea ce se numește *simbolism.* Școala simbolistă a descoperit, sau a redescoperit, sau a hipertrofiat (cum preferați) elementul corporal al cuvântului. Este bine știut că cuvântul uman are trup și suflet. Sufletul este sensul conceptual. Trupul este elementul pământesc, sanguin *și* material care îl susține . Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Rubén Darío, Claudel - adevărați poeți - și-au deschis urechile *„zgomotului pe care îl fac cuvintele"* (atât în afara, cât și în interiorul omului) și tuturor ecourilor lor profunde, și nu numai imaginilor pe care le evocă sau ideilor pe care le reprezintă, precum Victor Hugo și Quintana; dat fiind că cuvântul este în primul rând un *zgomot,* un zgomot care se substituie unui *gest,* un gest care este rezumatul, la un moment dat, al unui *suflet.* Întreaga masă subterană, prerațională și fluidă a regiunii sunetului și a afectului.

din musique avant toute chose,

Ea a fost chemată la suprafață prin intermediul incantațiilor ei , care i-au nedumerit pe filisteni.

et pour cela, préféré l'impair,

Și aceasta este una dintre cheile simbolismului. Muzica a fost conectată la retorică. A fost creată o retorică nouă, îmbogățită.

Să lăsăm istoria literară a acestei explorări în seama Dr. Battistesa : greșelile ei au dus la ermetism, incoerență și delir; dar pașii ei drepți au deschis domeniul mineral al subsolului către poezia eternă și au compus timbrul profund, pătrunzător și fermecător al Poeziei Moderne - acel fel de Ninon retrasă pe care o rătăceam când eram niște gagici îndrăgostite, iar nenorocita asta ne făcea să pierdem și mai mult timp fără să ne acorde favorurile ei!

„Zgomotul pe care îl fac cuvintele" are o realitate, nu independentă, ci distinctă de *sursa sa:* conține în sine magia efectelor multifațetate, pe care adevărații poeți nu le-au ignorat niciodată, dar de care poeții de astăzi sunt mai dornici. De exemplu, aceste patru efecte pe care le aleg dintre multe altele pentru a vorbi despre Ponferrada: plăcere, umor, surpriză și muzică. Există ansambluri de silabe care sunt plăcute, amuzante, ciudate sau melodice, înțelesul fiind separat: bebelușii care bolborosesc știu asta atunci când se distrează jucându-se cu foneme. Muzica este efectul suprem, care le guvernează pe toate celelalte:

poemul nu este o finzione religioasă, díppoi post ta in musica,

Dante a spus; dar este clar că efectele inferioare pot fi disociate și constituie specii poetice subordonate . Profesorii de retorică râd de asta:

Sunt mai liric decât arhipelagul.
Sunt amfora de vin albastru...

Dar ce făcea Rubén atunci, decât să se joace cu cuvinte surprinzătoare, ca un pui de Hercule?

Să analizăm cele patru efecte ale noastre:

1. Combinațiile de cuvinte alese și plăcute dau naștere unui fel de lirism minor, banal și prozaic, da, dar foarte accesibil, care poate fi publicat chiar și în LA NACIÓN, precum cântecele ieftine ale lui Fernández Ardavín:

Îmi amintesc de ușa arcuită de sub stema cu blazonul ei, care în vechea casă cu turn dădea intrare în vestibulul familiei Ribera...

Mergeau la casa mare
figurile ilustre ale locului:
Don Fadrique Ceballos de Cardona,
Don Rodrigo Ramírez del Filiar _____

2. **Combinațiile comice de silabe în aceleași condiții dau naștere unei poezii festive, mai puțin prozatice decât precedenta, în care „Calixto*" s-a distins cu siguranță pentru că știe să injecteze în comedia vulgară a epigramei (la îndemâna oricărui „Rubén Dariola") o anumită notă de stranietate și profunzime care ridică comicul la culmile grației , ceea ce este numele dinamic al Frumuseții. Să citățm din memorie un sonet de Calixto, care s-a dovedit profetic, referitor la aceste cuvinte enigmatice ale unui conducător al roșiilor spanioli: „Este sigur că vom cuceri în cele din urmă. Rezistați până la moarte".**

Cei care cred că găsesc o contradicție în aceste două cuvinte ale lui Negrirv, gramatica, nici măcar nu știu latină și sunt oameni cu puțină erudiție...

A rezista ***este verbul maselor,***
Pentru a-i învinge ***pe cei care se agață de atenția publicului, cele două cuvinte compatibile sunt, așa cum se va vedea într-un final apropiat...***

Negrín și Prieto vor zbura la Paris, cu trupurile libere și gențile pline, și vor învinge moartea și nenorocirea.

În timp ce bieții oameni care îi iubesc, într-o luptă inegală, rezistă și mor... **Și** *acest limbaj este* **democrația umană.**

3. Există, de asemenea, combinații de cuvinte care sunt pură surpriză, *ciocnindu-se* **din cauza unui acord fals sau neașteptat , și apoi fie rămânând în stare de simplu șoc, ca în cazul moderniștilor subalterni (Herrera Reissig), fie ajung să deplaseze mintea în regiuni neobișnuite, așa cum știu să facă marii poeți, un Sfânt Ioan al Crucii, de exemplu. Îmi amintesc acum un exemplu grotesc de la un anonim Rubén Darío, care este totuși în aceeași linie (deși foarte departe, desigur) de „solitudinea sonoră" - „și cântecul dulcii filomele".**

„Ești fum de tămâie dintr-o spirală răsucită de mandragoră a vrăjilor, amforă de vise, ești un vas de lacrimi unde albastrul se reflectă și ești pentagrama abisală a mării."

4. În sfârșit, există *muzică,* **acea „muzică mai presus de orice", căreia bietul Lelián i-a înțeles că ar trebui să se dedice în întregime și a reușit mult prea bine în ultimele poezii lamentabile din viața sa de bețiv constituțional și creștin slab, altoit pe un mare poet.[1] [Dar] acea muzică a simboliștilor nu este în întregime**

[1] Verlaine, în momentele sale grele, a scris poezii similare cu aceasta, pe care am învățat-o de la nepoata mea Marti ta:

Oindbirinela, Maestra Beppina,
Mastro Pietro, vieni cui, Feeteqnemo la cantina, Nuestra barra ya se va De
21 talia a l'Arqnentina ¡Dónde nanea volverá!

O Pedrito, o Farina! Se datorează patru ore. Să
sărbătorim cantina. Barul nostru pleacă.
Ghinchirinela, Maestra Beppina, Mastro Pietro,
vieni cui... .

nu gama sunetului cuvântului uman, ci cea restrânsă , rafinată *și* **spiritualizată pe care o poate oferi „stilul nostru scris" epuizat. Sunt „romanțe fără cuvinte", melodii fără versuri, încercări fragile** *și* **îndrăznețe de a sugera ceea ce pedanții numesc „stări afective pure". Și astfel, acestui tip de melodie, dar transpusă într-o tonalitate creolă, îi aparține cutia muzicală pe care Colombo a reprodus-o acum cu grijă în numele lui Ponferrada, ca dar pentru prietenii săi.**

Este o lumină, un aer, o privire, o prezență dulce, imponderabilă; nu este nimic altceva decât după-amiaza, sufletul îndrăgostit și singuratic al după-amiezii.

Toată această digresiune poate nu foarte perspicace — vai! — înseamnă, pe scurt, că Pouf, în eroarea sa, este un adevărat cântăreț de linie nobilă care, până acum, nu a făcut altceva decât să-și tempereze opera. Sau, cel mult, să o preludeze. În EL ALBA DE ROSA MASÍA (1935) găsim un epitalamiu care aparține celei mai profunde poezii umane și celei mai autentice poezii religioase care a fost scrisă în Argentina , comparabil cu poemul senin și dulce LA NOCHE de Bernárdez. În LA NOCHE Y YO (1932) și în CALESITAS (1930) există romanțe sfioase, ermetice și pure, ca niște anemone de mare. În această carte pe care o citesc acum (blestemate lene și prietenie!) există o *definiție frumoasă, deși oarecum pompoasă,* a poeziei prin comparație cu un trandafir, care suferă puțin de amintirea *stilului* lui Bernárdez ; Și există și alte combinații fericite de sunete muzicale fără greutate și reverie blândă, fiecare dintre ele cu o picătură ascunsă de realitate psihologică autentică, deși invizibilă; fiecare dintre ele, pentru a fi mai mult decât al treilea exemplu citat mai sus, susținută de o *experiență sau* o stare de spirit care îi conferă *sens și* consistență intelectuală.

Ce urmează?

Este o greșeală din partea poetului să-și pună instrumentul finit a) în slujba a ceva; dar nu a oricărui lucru; ci a unui lord care nu poate muri.

Marele model este în mod clar marele Claudel, care, după ce și-a asamblat marea orgă cu o mie de voci, a pus-o pur și simplu în slujba Teologiei. Nu toți sunt chemați la același lucru. Dar poezia, pentru a trăi, trebuie să slujească întotdeauna unul dintre cei Șase Transcendentali, sub pedeapsa de a se devora pe sine, spunea unchiul meu preot.

Nu e ușor în zilele noastre. Cunosc un poet născut din cea mai incontestabilă descendență, care, după două volume care dovedesc cea mai strălucită pricepere a măiestriei sale instrumentale, a tăcut timp de douăzeci de ani, poate din lipsă de cauză pe care să o servească și din cauza unui „fund captivant" (Horacio Caillet-Boia). Don Leopoldo Legones, după anii de ucenicie, și-a pus sublimul menestrel în slujba țării sale și s-a trezit într-o asemenea singurătate spirituală încât nu a avut puterea să o suporte. Alții, precum Naie Roxlo, încep să

scrie pentru CRÍTICA și apoi, ani mai târziu, publică mici volume de elegii rafinate, unde ceea ce sună cel mai sincer sunt numeroasele plângeri și proteste de oboseală și neîncredere. Banehs și Arrieta se odihnesc; Fernández Moreno, după ce a renunțat la orice scrupulă legată de inspirație, scrie profesional. Nice Lotus își sacrifică inspirația limpede și frumusețea sufletului ascultării religioase în arida profesie de „a-i lăuda pe băieți", ce păcat. Biata poezie argentiniană. Dar nu ar trebui să-i învinovățim pe poeți. Poetul nu face ce vrea, ci ce poate, până în clipa în care harul divin îl ia.

Pancho Bernárdez, cu plăcutele sale cimpoiuri gri, pare să fi găsit acum, în adâncul rădăcinilor ontologice și religioase ale emoțiilor comune și mediocre , marea cale a marilor clasici, în timp ce Marechal și Anzoátegui, asemenea lui Ponferrada, își acordează încă la nesfârșit lăutele ascuțite. Am vorbit puțin despre femei, unele extraordinar de inteligente sau deosebit de amabile, într-o altă notă; nici nu e înțelept să vorbim prea mult despre ele, pentru că se enervează ușor sau se umflă de mândrie.

Așa vedem poezia argentiniană contemporană în zilele în care *o întâlnim,* mai mult din întâmplare decât din orice altceva. Există o lege a școlii pitagoreice conform căreia filosoful nu ar trebui să acorde prea multă atenție poeților; o lege ușor de observat în Argentina , unde poeții, în general, nu au filozofie (și unii chiar și diplomă de liceu), marele defect al destinelor lor fiind slăbiciunea intelectuală a subiectului cântecelor lor. Dar, până la urmă, și poeții, la fel ca femeile, există - și fără ei lumea nu poate exista, sau cel puțin, nu a existat niciodată până acum.

Iar filosoful, în virtutea profesiei sale, se preocupă de tot ce există și de multe alte lucruri, pe cer.

Buenos Aires, 1938.

Maica Domnului din Calamari

Nobilul oraș Catamarca seamănă cu nobilul oraș Innsbruck prin faptul că strada principală se termină la ambele capete într-un munte. Innsbruck este mai mare, desigur, și mai populat, mai rafinat *și* mai bogat; dar sunt surori ca tip, iar acești oameni de la munte cu pielea închisă la culoare care, făcându-și grosolan semnul închinării, se prosternează brusc în fața Fecioarei din Vale, îmi amintesc de tirolezii noduroși care știau să se roage cu trupul și sufletul în vechea biserică a Universității Sfântul Petru Canisius (astăzi o cazarmă hitleriană), unde se odihnește primul din linia Plantagenet care a urcat mai târziu pe tronul Angliei: o veche biserică de tradiție și legendă, precum Catedrala din Catamarca, unde vicarul Segura și episcopul Padilla, acum cincizeci de ani, au încoronat o Fecioară cu pielea închisă la culoare, dragă să se întoarcă spre indienii săraci .

Temuta profesie de profesor, cu tendința ei profesională de a căuta probleme în orice , dacă nu ne-a împiedicat complet să adăugăm mica noastră devoțiune la masa oceanică a devoțiunii colective indescriptibile, cel puțin ne-a ținut relaxați pe tot parcursul acestui pelerinaj la Celebrările a Cincizeci de Ani ai Văii Fecioarei, obsedați cum eram de problemele psihologice ale Văii, a cărei unică soluție, se pare, este Fecioara: problema *apatiei creole,* problema *superstiției* , problema predicării, problema religiozității native, problema *provinciilor sărace,* problema leacurilor și *a sugestiei colective,* problema unității naționale și problema federalismului. Dacă aș fi un poet ca Ponferrada, ca să le dau soluția sintetică tuturor deodată într-un singur poem măreț și durabil! Dar treaba mea este să analizez, oh, plictiseala! (Dacă

Vrei să fii fericită, așa cum îmi spui — nu analiza, dragă, nu analiza...) **De asemenea, Doña Adela RL de García Mangili a codificat cu mult timp în urmă toate descoperirile mele tehnice într-un tabel extrem de sintetic și adevărat , care ar trebui citat integral:**[CXVIII]

> ***Fețe de cupru, cearcăne calchaquí, ochi care vorbesc despre o nostalgie amară, care nu răspund când le zâmbești pentru că îi copleșește o tristețe austeră.***
>
> ***Un copil fragil și serios se joacă cu pământul;***
> ***Alături de mama sa, farmecul orfanității este ca un urmaș blând și sărac pe care pământul îl sacrifică.***
>
> ***Cei care au stăpânit cândva pământul, fantome triste, sunt îngropați de vii.***
> ***Omul cel nou își închide* inima *în fața lor... izbăvirea întârzie să vină. Vai! Cât va dura?***

Doar că, în maniera poeților, care îmbină prezentul cu viitorul, mizeria *și* tuberculoza începutului sunt *prezente* , iar soluția de la sfârșitul poemului este parțială, posibilă și viitoare, posibilă doar dacă nu suntem atenți. *Chinezii,* superstiția , foamea, copilul nelegitim, suprapopularea și puterea politică funcționând în vid sunt realități tangibile, în timp ce soluțiile sunt cunoscute de poeți, dar poeții nu guvernează Argentina; iar dacă Mario Bravo și Luis Franco ar face-o, ar fi și mai rău.

Problema chinezilor *nu* poate fi rezolvată cu un dispreț brutal.

—Ce te aștepți să facă un preot cu mizeria asta murdară?...

—Și... exact cum a făcut Iisus Hristos cu celălalt care l-a urmat — acea *gloată bestială care ignoră Legea,* cum le-a spus fariseul orbilor. Exact ca Iisus Hristos: faceți minuni ca să le dați pâine și să le faceți *Legea* accesibilă ; și strigați împotriva fariseilor până vă vor omorî. Nu e bine ca preoții să spună acea

---

[CXVIII] ***The Chacarita of the Fathers*** **in *Catamarea,* DE TIERRA ACCENTUÓ , Eepaaa-Calpe, 1911, Ver CIITEBIO, N? 666, pag. 397, aprilie 1941.**

frază subliniată mai sus, oricâtă nerăbdare justificată le provoacă bieții copii; dar dacă ar spune-o un episcop, Doamne ferește. Ar fi fost mai bine atunci să fi făcut ca yankeii, care i-au extirpat pe nativii americani din Remington; era mai curat și mai milostiv, decât să fie nevoie acum să extirpăm mestizo și creol din alcool, sifilis și tuberculoză. Tipul creol din interior nu este irecuperabil, nu există nicio rasă irecuperabilă (nici măcar cea evreiască, spun ei), cu atât mai puțin această rasă nobilă. Faimoasa *apatie creolă* (deja negată categoric de francezul Moussy în 1859) [CXIX]este mai mult un efect decât o cauză a declinului rasial; un efect al neputinței și descurajării care s-au abătut asupra populației autohtone din cauza politicilor miope și axate pe profit ale guvernelor liberale („ - defrișarea spirituală a Argentinei", cum a numit-o Monseniorul de la Rioja), care, deschizând țara fără restricții „tuturor oamenilor de bună voință", i-au amânat, în furia lor de străinizare egoistă, pe oamenii de bună voință, care erau cei care se aflau înăuntru, cu drepturi dobândite prin moștenire și cu o vocație divină de a fi aluatul și *forma* tuturor celorlalte.

Apatia *populației locale* este o consecință a unei capitale care a eșuat lamentabil în domeniul educației publice, luând „educația" *în* sensul cel mai larg al recentei enciclice papale *(De Christiana juventutis institutione)* , o educație care îi include și pe adulți și este o problemă politică de prim ordin, deși nu exclusiv. Sarmiento, în naivitatea sa de copil mare și urât, credea că angajând *mulți* profesori, construind multe școli și forțându-i pe copii să învețe să citească, totul se va rezolva. Este un sofism și o calomnie să spui:

[CXIX]***Descrierea geografică și statistică a Confederației Argentine;*** **vezi LA NACIÓN, 18 aprilie 19*1, articol de dna Laura R. de Henri.**

—Uitați-vă la colonia asta elvețiană de aici, ce chintile delicioase , și uitați-vă la fermele creole de alături...

Când și cine i-a învățat pe creoli să facă ferme mici și delicioase, așa cum au fost învățați acești elvețieni de la naștere? Nimeni nu este obligat să știe ceea ce nimeni nu i-a învățat; iar creolul știa cum să facă munca de creștere a vitelor în care a fost crescut; și tot ce a fost învățat și este învățat, învață la timpul său mai bine decât cea mai bună rasă. Dacă vechea estancia argentiniană (acea fief rurală în esență creatoare de oameni nobili *și* drepți, așa cum a arătat Pichon-Rivière chiar aici în teza sa perspicace) este împărțită și măturată, sau dacă nu, haideți să-i dăm creolului spațiu să se adapteze la condițiile socio-economice schimbate: și veți vedea dacă va reacționa.

Da. Dacă vrei să asculți în grabă spovedirile acelor tineri voinici, somnoroși și docili din Regimentul 17 Infanterie și să-i înveți brusc Catehismul Unificat al Republicii Argentine, s-ar putea să disperi din cauza dificultății și să-i consideri niște brute complete. Dar dacă călătorești cu unul dintre ei prin râpa Sébila sau îi găsești singuri dansând sau cântând frumoasele versuri descoperite de Carrizo (Alfonso), vei vedea că nu sunt bruta și orbul, că au păstrat cel puțin, deși nu știu să citească, cunoașterea primordială a omului, care este să știi să vezi, să știi să discerni, să știi să simți și să știi să cânți marea carte a naturii și a sufletului. Acea cunoaștere prudentă și rezervată a oamenilor, de exemplu, atât de esențială vieții și care nu este în cărți și nici nu poate fi exprimată în cuvinte, du-te și vorbește puțin cu vicepreședintele nostru din Catamarca etc... la fel ca orice om de la munte care vânează chinchilla.

Argentina are în sine tot ce este necesar pentru a fi o mare națiune: cele două tipuri umane, nordic și sudic (cu semnul inversat în această emisferă), cei doi poli ai climatelor extreme cu marele nucleu al climei temperate și are tot felul de producție, inclusiv minerit; are câmpii fertile, deșertul, marea și munții, cum spun discursurile patriotice. Are tot ce este necesar pentru a fi o mare națiune: înspăimântă puterea pe care Dumnezeu le-a permis politicienilor să o împiedice până în ziua de azi.

În La Rioja și Catamarea (regiunea La *Travesía* , ca și Hamo), sentimentul popular este adânc înrădăcinat, atmosfera crudă și ascetică ce întărește tipul uman și îl lasă precum rădăcina unui roșcov și trunchiul unei vițe de vie, capabil de

cele mai dure eliberări, de dulceață ascunsă, de făină *și must,* de fermentații lungi și exaltări pline de spirit. Chiar și în munții arid, în pelerinele lor aspre de lână și cu acele forme de pagodă unde cactusul cardon este candelabrul unei liturghii austere în luminozitatea unui cer mai transparent decât sufletul unui novice, se vorbește aici, la fel ca pe platoul Castiliei, despre lupta și efortul de a trăi, despre vanitatea lucrurilor umane, despre posibilitatea de a te abține de la orice *și* de a reduce la minimum (trăind în aer precum clavecinul), despre măreția Cosmosului și micimea omului singuratic, despre comoara păcii și a sufletului, despre parfumul distilat și permanent. Cunoașterea medicinală a maiciului , care crește pe piatra dură, și despre știința ascunsă și adevărată a celui care cunoaște mai întâi pământul, oamenii și cerurile, timpul și legile recoltei și ritmul naturii și al muncii, și apoi cărțile. O știință mai necesară și mai nobilă decât zarva cărților și a sălilor de curs *și* casa de nebuni a ziarelor.

În toate părțile Europei unde nu existau podgorii — spune Cesare Pico — protestantismul a triumfat. Unde era vin, Contrareforma a triumfat. Aceasta nu poate fi o coincidență. Națiunile care beau *gin și* bere au devenit eretice, acolo unde lipsea materia sacramentului Sângelui lui Hristos. Motivul sociologic al acestui adevărat paradox *este* că via este *o cultură nobilă* , cum spun agronomii; și favorizează viața rurală. Nu este ceva ce poate fi recoltat la întâmplare, precum grâul de pe coastă, de către muncitori angajați în numele lui Bunge și Boro. Via trebuie *cultivată;* trebuie să începem prin *pregătirea* terenului, curățarea, nivelarea, săparea brazdelor, săparea șanțurilor de irigare, testarea și studierea. Trebuie să-i aducem, poate, cea mai bună apă de la cinci leghe distanță. Și această muncă este cea care îl hrănește pe omul învățat pe care l-am menționat mai sus, pantele rurale unde se întoarce

***Dulce și profund sentimentul, grave tristețile,* unde crește acel profund „bun simț italian care vine din adâncurile rurale ale poporului nostru ” (Mussolini) și unde, prin urmare, religiozitatea naturală a săracilor rezistă unui secol întreg de sarmientoism, jurnalism, pamflete, fals federalism și politică orientată spre Litoral pentru a-l face să cedeze pentru și prin bani străini — agățându-se cu încăpățânare de firul de aur al Maicii Noastre din Vale, dar amenințată periculos de**

ignoranță și lipsă de cultivare.

Și aici s-a terminat o problemă și a început alta: superstiția și religiozitatea băștinașilor. După cum spunea un alt tânăr poet: [1]

> ***Tu ne-ai învățat să facem pelerinaje, Maică din Choya, din Tucumán. Tu ești Steaua Nordului Argentinei și, asemenea Magilor care au mers la Betleem, urmând o altă stea, am venit după Tine; lumina Ta ne-a atras. Vrem să bem din bazinul Tău miraculos al harului, afirmând că este credință, Credința noastră. Binecuvântează-ne, Maică, și cuprinde în mâna Ta această patrie a noastră, care este astăzi ca și ieri pământul Fecioarei. Doamnă din Choya, Maică a Văii, cea cu mare putere!***
>
> **Buenos AIRES, 1941.**

Angélica Fuselli, în Carnato, IW 689.

Lauda Maicii Domnului[CXX]

„Nu înțeleg poezia modernistă", mi-a spus un episcop foarte inteligent *și* modest, deși, de fapt, cred că o înțelege prea bine. Dar e atât de ușor de înțeles. Nu trebuie decât să explorezi puțin definiția stilului *decadent* dată de Paul Bourget în primul

---

[cxx] **Loca DE NUESTRA SESOHA DEL VALLE, de J. O. Ponferrada. Edita. La Maiorca, Buenos Aires, 168 pag., IMI. Ilustrat de Bal i ester Peí*.**

volum al lucrării sale STUDII DE PSIHOLOGIE CONTEMPORANĂ .

„Stilul decadent este acela în care cuvântul tinde să devină independent de frază, fraza tinde să devină independentă de strofă, de strofa capitolului şi de capitolul cărţii." Toţi Mallarmé, Moréas şi Gustave Kahn sunt prezenţi aici. Acum, de unde a venit această independenţă anarhică în cadrul poemului, faţă de *ierarhia facultăţilor,* cum spune părintele Longhaye? Dintr-o revoluţie providenţială, sau cel puţin inevitabilă, împotriva unei dependenţe prea servile. În aşa-numita *şcoală clasică sau academică,* echilibrul întregului asupra părţilor, al scopului asupra mijloacelor, al subiectului asupra tehnicii era menţinut; dar părţile, mijloacele, tehnica erau slabe; şi astfel echilibrul era uşor, dar poezia lâncezea. La adevăraţii clasici, adică la marii poeţi (printre care trebuie să-i includem pe Baudelaire şi Browning, *moderniști)* , cuvântul, fraza, versul, rima, strofa, capitolul sunt valoroase şi bogate în sine, alese ca nişte nestemate, fiecare cu valoarea şi culoarea sa; şi fiind valoroşi şi, prin urmare, rebeli , puterea intelectuală a poetului reuşeşte să-i domine ca pe nişte mânji însetaţi de sânge şi să-i supună jugului.

Gândul și materia, un magnific car de foc, rezultând ceea ce poate fi numit *un echilibru bogat.* Este similar cu ceea ce se întâmplă în educație , de exemplu, unde psihologii spun că scopul acesteia este echilibrul; dar că un echilibru slab este ușor de atins, educând rapid și în serie pe cei care sunt destinați la puțin sau mutilând cu o disciplină oarbă pe cei care ar fi destinați la mult. Adevăratul ideal al adevăratei educații este de a presupune toate aptitudinile și puterile native și de a le duce pe toate cât mai departe posibil, fără viciu, țesând cu ele în același timp o armonie puternică, fără a pune cosorul la nimic altceva decât la ceea ce este putred și nici frâul la nimic altceva decât la ceea ce este deviant.

Astfel, academicianului îi lipsea *forța necesară* (o caracteristică esențială a frumuseții artistice, conform lui Menéndez y Pelayo) și, pentru a câștiga recunoaștere, se baza pe *subiect,* abordând , de exemplu, teme sacre, care stârnesc în mod natural sentimentul religios (așa cum temele amoroase stârnesc instinctul erotic, iar temele istorice stârnesc curiozitatea savantă), uitând că valoarea artistică intrinsecă rezidă în ceea ce se numește acum (destul de inexact) „formă internă", nu în subiect. [121]Câte surori mici trebuie să fi fost copleșite de emoție sau profanate în fața crucifixurilor sau a Mater Dolorosas care erau adevărate crime picturale sau sculpturale, pentru că pentru inima simplă acestea nu prezentau, cu o coloritură ucigașă sau o platitudine care făcea pe cineva să transpire, nimic mai mult decât amintirea unei persoane dragi, pentru că o mamă, de exemplu, nu este preocupată în primul rând de arta imaginii copilului ei, ci de copilul ei. Surorile au câștigat raiul cu asta, dar autorul ar trebui împușcat în burtă, dacă ar exista vreo dreptate în lumea asta.

Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu Picasso și Verlaine (lăsând la o parte alți factori formali , vorbim despre cauza eficientă), care posedau talent artistic și, prin urmare, detestau falsitatea artistică. Picasso a început

[121]**Deoarece ei este o *formă aristotelică* despre irternn și da, este *o formă* în sens vulgar, de exemplu, contradictorie.**

să picteze cu furie *tablouri fără subiecte, în* numele teoriei *picturii pure,* pe care a inventat-o .

De exemplu, a început să picteze bucăți de cârpă, de hârtie sau de lemn, femei urâte și obiecte vulgare cu o tehnică bogată, ca o modalitate de a sfâșia falsele Fecioare ale lui Bouguereau sau falsele drame ale lui Usai sau Morelli: așa cum Verlaine a început să facă poezii *doar cu muzică, romanțe fără versuri* pentru a -i deruta până la furie pe toți cei care credeau că simt poezia lui Sully-Prud homme și a lui Leconte de Lisle, care înseamnă să te prefaci că simți ceea ce nu există și, mai presus de toate, să pregătești pictura și versurile pentru vremuri mai bune.

Și astfel, după teză și antiteză a venit sinteza, care în poezie este exemplificată de Claudel, în pictură de José María Sert și în muzică de Manuel de Falla. Iar în Argentina (cu tot respectul cuvenit diferențelor), există fostul simbolist Juan Oscar Ponferrada cu a sa LOOB DE NUESTRA SEÑORA , scrisă pentru sărbătoarea Maicii Domnului din Vale și încoronată la Calama, care este probabil cea mai importantă operă de poezie sacră realizată până în zilele noastre în Iberoamerica.

> **Știu *că versurile mele, împovărate de trudă, poartă greutatea greutăților, așa cum calea mea este întunecată de căderea nopții; ceea ce mi-a fost natural s-a transformat în* artificiu *, iar ceea ce a fost obținut cu sobrietate a fost risipit în exces.***

În numărul 573 al acestei reviste (volumul 37, pagina 184, 1939, DESPRE POEZIA ARGENTINIANĂ) am vorbit despre - poeziile simboliste ale lui Ponferrada în cartea sa FLOR MITOLOGICA, PREMIATĂ ulterior de Municipalitate, și am vorbit despre simbolism mai bine decât mai sus, și, de asemenea, despre alți poeți argentinieni care au căzut sub controlul meu, cu o anumită severitate bilioasă, și chiar nedreaptă, în cazul lui Lotusul Nice.[122] [123] Ponferrada *intenționa* să-mi răspundă în numele tuturor într-o scrisoare pe care nu a trimis-o niciodată; pentru că, cu o fericită răzbunare de tipul cel mai creștin, ceea ce a făcut a fost să compună o altă poezie, mai amplă, poate un dar de la Maicile Domnului, ceea ce mă face să par un mincinos în tot ce am spus

---

[122] **Quaderna 2, *Poetică.***

[123] **Articolul la care face referire părintele Castellani este reprodus în această carte, începând de la pagina 274, cu acest titlu: *„Simbolistul Ponferrada"; și* în revista CRITERIO. (Nota editorului).**

acolo, cu excepția următoarelor:

> **Ca mulți alții, inclusiv eu, ceea ce vede Ponferrada în jurul său îi inspiră fie glume, fie muzică solitară: puțin melancolică și foarte subiectivă. A atins deja o stăpânire perfectă a instrumentelor de expresie - metaforă, versuri, aliterații, tropi, toate capcanele meșteșugului. *Singurul lucru care îi lipsește este posesia unui subiect captivant,* aproape *excentric. Cu voia lui Dumnezeu, îl va atinge...***

Și în alte părți:

> **Toată această digresiune destul de discretă înseamnă, pe scurt, că Ponferrada este o adevărată cântăreață de linie nobilă care, până acum, nu a făcut altceva decât să tempereze, sau cel mult să preludeze, lucruri. În... EL ALBA DE ROSA MASÍA (1935)... în LA NOCHE Y YO (1932) și în CALESITAS (1930).**
>
> ***Ce urmează?***
>
> ***„Poetul trebuie să-și pună instrumentul perfect în slujba a ceva; dar* nu *a oricărui lucru, ci a unui maestru care nu poate muri."***

Poetul s-a răzbunat, așadar, făcându-mă totodată mincinos și profet și deposedându-mă de principiile mele critice pentru a le încorpora transfigurate în *Poetica inspirată,* care deschide marea sa cronică și rugăciunea rimată:

> ***Nici sclavie retorică, nici indisciplină vanitoasă Să se nască poezia de bunăvoie —Ca și cum ar fi o mică parte din lumina dimineții* — ■ În ritmul liberei respirații omenești.**

Acest ultim vers mă scutește de efortul de a-l cita pe părintele Jousse pentru a explica de ce poemul din Ponferrada va dăinui în Argentina - dacă Argentina însăși va dăinui și nu va deveni o Argentină contrafăcută, *făcută în VSA,* așa cum se tem unii. Este un lucru natural și necesar, ca respirația, care co-

Este bine cunoscut faptul că Creatorul versurilor este cel din care s-a născut mai târziu proza prin corupție. Și întrucât spaniola respiră versuri hepta și octosilabice (așa cum toscana își taie în mod natural GRAIUL în hendecasilabe), un instinct sigur a călăuzit-o pe Ponferrada să aleagă pentru liturghia sa mariană cea mai veche strofă în care Maica Domnului a fost lăudată pentru prima dată în castiliană, încărcată de acel lux și exces de *rimă,* de care castiliana are nevoie datorită greutății sale prozodice, în așa fel încât Lugonea a ajuns să definească esența tuturor versurilor prin rimă, exagerând evident peste o verificare empirică exactă.

Marea poezie se distinge de poezia măruntă prin două caracteristici infailibile: cunoașterea și credința. La începuturile lor, poeziile (sau mai degrabă *recitările orale)* nu erau strict un divertisment sau un lux, ci o transmitere necesară a unor lucruri care erau, într- o oarecare măsură, sacre. Bardul, rapsodul, menestrelul, jongleurul, la fel ca payadorul, nu intenționau să-și mulțumească ascultătorii, ci să le împărtășească, într-un mod lucid și memorabil, istoria, religia sau filosofia comunității. Frumusețea venea apoi la ei ca un adaos neașteptat și subtil, perfect plasat, precum un trandafir în frunzișul verde închis al tufișului său spinos. Biblia este cel mai evident exemplu al acestei doctrine și de aceea actorul Lange se înșală atât de teribil atunci când o recită romantic. Biblia, Coranul, Iliada, la fel ca Poemul Cidului și Cântecul lui Roland, la fel ca Misterele săvârșite în presbiteriile medievale, au supus cunoștințele considerate nu doar utile, ci și necesare legii respirației și ritmului, unui paralelism grosolan și marilor legi naturale ale repetiției, aliterației și vocii cameleonice, cu un criteriu conștient mnemonic și doar instinctiv estetic. Pe scurt, poezia era mai presus de orice o știre și o instrucțiune și o învățătură eminentă a celor mai importante lucruri și, prin urmare, a celor mai inutile sau impracticabile, tocmai pentru că erau atât de înalte. Astfel, Maestrul Teologiei, Gonzalo de Berceo, și-a rimat Viețile Sfinților și predica despre Judecata de Apoi, nu pentru a-i amuza pe săteni, ci pentru a insufla—

Religia catolică se îmbină cu magia fonetică a ritmului orai:

> ***Maestru al* cuadernei *via. Menestrel al celor patru sfinți și al Santa Maria, vocea ta în limba noastră a întemeiat poezia,* unind frumusețea cu înțelepciunea.**

Poezie și știință: căsătoria care ispitește atâția contemporani rafinați, cu rezultatul unor divorțuri oribile sau al unei fertilități a copiilor avortați, era naturală la poetul primitiv: și când această uniune are loc din nou, apare marea poezie, poezia catolică sau imperială, care nu se hrănește, cum spune Claudel, din invenții, ficțiuni, flori de hârtie sau artificii verbale, ci din această realitate sfântă în mijlocul căreia trăim, făcând -o transparentă fără a o distorsiona pentru a-i da sensul divin. Nu există cunoaștere, oricât de abstractă, care să nu poată fi asumată de inspirația unui poet înzestrat cu radioactivitatea necesară. Să ne amintim de filosofia și teologia scolastică extrem de tehnice, încorporate în întregime de Dante în structura prodigiosului său roman de apariții; și erorile științifice ale vremii sunt suficiente, cum ar fi sistemul lui Ptolemeu, de exemplu, când spune:

> ***Ai mortali ia naștere pe diverse focare lumina lumii; ma da quella che quattro cerchi giunge con tre croci Con miglior corso e con migliore stella esce congiunta...***

Pe când poetul mediocru fie se reduce la limitele propriei subiectivități și la jocul cuvintelor frumoase fără substanță, fie traduce știința brută a timpului său fără a o digera, ca pe o supă de pietriș:

> ***Zorile erau splendide. Lumina zilei,* asemenea unui disc de metal aurit *prin procedeul Ruoltz, ieșea din Ocean ca dintr-o imensă baie vulcanică...* (Jules Verne.)**

Sau, cum a spus celălalt în glumă:

Mi *-ai pătruns ființa ca în endosmoză, brăzdând substanța corticală, tu, aneroidul albastru al exosmozei mele, focar al catalizei mele cordiale.*

Ceva asemănător celebrei OBTOGKAFIA ÎN SOLFEGIU a Părintelui Parola. Dar Poní errada are o Geografie a Catunarei în solfegiu unde fiecare imagine, înainte de a fi frumoasă (sau mai degrabă, în același timp și tocmai din acest motiv), răspunde fotografic unei realități reale care te învață să vezi, cu atâta naturalețe încât pare (și așa este) că este căutată pur și simplu pentru că nu se poate spune în alt mod mai scurt și mai exact, o sinteză sigură a unei descrieri lungi; în același timp în care comparațiile naturale cu lucruri de cult (nu există nimeni care să fi văzut un cactus cardon fără să-și amintească de un candelabru) colorează de la început imaginația cu climatul sacru al poemului.

Chiar și *plantele lor arată înclinații devotate: Sălciile, pocăite cu necazurile lor, Plopii monahali, în procesiuni liniștite,* Și, *ca niște candelabre devotate, cactușii cardon.*

Și în bătrânețea sa robustă, roșcovul andin — frunziș deschis la culoare, trunchi noduros, porumbar —, părea imaginea unui pelerin bătrân stând într-un șanț sau pe marginea unui drum.

Și apoi credința

Și *spune că crezi dacă vrei să fii crezut.*

Toată marea artă a izvorât din meșteșugul de a crea o mitologie, adică de a consacra dogme considerate realități esențiale sau revelații necesare . S-a spus adesea (Wolff, Sainte-Beuve) că diferența dintre Homer și Virgil constă în faptul că doar Homer crede în zeii pe care îi introduce - răzbunători sau cruzi? În realitate, ambii cred în mitologia lor în modul în care o persoană inteligentă ar putea crede-o, și anume, preluând reprezentări simbolice (nu alegorice) ale realității divine cosmogonice; și cred, de asemenea, din toată inima și literal în destinul divin al rasei a cărei genealogie o trasează:

predominanța europeană a Eladei, eternitatea Imperiului Roman. În această privință nu s-au înșelat, deoarece un mare poet nu greșește niciodată, fiind un fel de profet natural - așa cum a greșit Kipling, în primul rând pentru că nu a fost un mare poet și în al doilea rând pentru că nu a avut credință adevărată (înlocuită de mândrie) în imperialismul care îl inspiră.

Scepticismul nu este creativ. Toată marea artă este - înrădăcinată în credință. Îi vedem astăzi pe toți artiștii care lasă cu adevărat în urmă o operă, cuprinși de entuziasmul religios. Chesterton, omul gras și năzdrăvan, lucrând în șaizeci de volume la marele portret al Bisericii Catolice, acceptabil pentru englezi, adică plin de umor, cavaleresc și tandru. Claudel încercând să întruchipeze teologia iubirii și a credinței pentru vremurile viitoare, iar pe de altă parte, Shaw, după Ibsen, punându-și cuvintele neobosite și imaginația afectuoasă în slujba acelei ultime etape a protestantismului liberal, care este modernismul, așa cum este clar formulat în prologurile la SFÂNTA IOANA și ÎNAPOI LA METUSALA: precursori palizi și triști ai Profetului care îl va însoți pe Anticrist.

Astfel, Ponferrada a produs o operă vie și substanțială, pentru că ceea ce o face să cânte este credința în Fecioara Maria din Vale unită cu credința într-o Argentină Regională și Federală, singura adevărată. Istoria și legenda, îmbinate prin harul frumuseții, dau imaginii Fecioarei Negre din Choya sensul său transcendental, evident, imperativ, profetic și adevărat; iar cronica se rezolvă în rugăciune, așa cum am mai spus, unind viitorul cu trecutul, cu ingineria aeriană a unei frumuseți intelectuale profund simțite. Amin, spunem și noi, la fel cum se încheie poemul. Fie ca cucerirea țării să se încheie prin unirea celor două rase, cea a celui puternic și cea a celui slab, și nu prin exterminarea...

Unu; ca vechile miracole ale Fecioarei, care stingeau incendiile și vindecau bolnavii, să se repete în mod măreț în întreg Corpul Social; ca Dumnezeu să ne trimită conducători fără ambiție, doctori luminați, lucrători puternici, trupuri cât mai drepte, sobre și sănătoase: și ca Floarea Florilor să fie lăudată de toți argentinienii, mai mult cu fapte decât cu vorbe.

Dar, din moment ce reproșurile mele s-au dovedit rodnice ultima dată când l-am lăudat, mă voi certa din nou cu el, de data aceasta pe o chestiune de metrică, deși am spus că Ponferrada o domină. Cititorul poate omite acest final prozaic dacă dorește. Știu foarte bine că autorul a preferat, în mod implicit, naturalețea rafinamentului; și asta e în regulă. Dar există un lucru care nu este rafinament, ci simplă onestitate a clasei muncitoare, și este acesta:

Versurile de paisprezece silabe pot fi sau nu considerate două emistihe. Poeții le pot considera două unități sau una singură; dar odată stabilite, trebuie să respecte acest lucru. În primul caz, trebuie luată în considerare reducerea proparoxitonului și extinderea oxitonului înainte de cezură; acest lucru nu este valabil în scenariul invers. Astfel, de exemplu, în prima presupunere (că sunt „două versuri de șapte silabe unite"), aceste versuri din Ponferrada sunt corecte:

> **Foüe** ***dp lumină chiar [când*** **este** ***noapte, în care a intrat Dumnezeu» este brusca | dată veșnic***
> **Și** ***acesta este, printre meritele sale, cel mai recomandat.***

Dar aceste versete sunt șchiopăte din lipsă de picior:

> ***Floare a pământului accidentat Calchaquí, Dumnezeu să te țină, Regină și Maică a dulcegii. Tu, primăvara cea mai limpede, mai limpede și mai pură, Tu care ești Maica Păstorului Păstorilor.***

Pe scurt, alexandrinele franceze și spaniole nu pot fi folosite interschimbabil. Opinia ortodoxă preferă alexandrinul spaniol (7 plus 7 cu cezură), dar în ciuda acestui fapt...

Cezura evită pe cât posibil sinalefa la mijloc, mai ales când este necesar să se accentueze cuvintele neaccentuate pentru a o anula, ca în acest caz:

Pentru că ai acordat credit | <1 intenției tale viclene.

Peste 50 de versuri cu mici defecte prozodice, rezultat al acestei omisiuni, au fost marcate în exemplarul nostru , cu vechea măiestrie a unui profesor experimentat, pe care le vom da autorului imediat ce le va solicita. Dar aceste pete dispar atunci când se lasă lupa deoparte în fața frumuseților senine și profunde ale cronicii-rugăciune, pe care am dori să o putem descrie în detaliu. Adevărul simplu al tuturor acestora, naivitatea copilărească nu lipsită de o urmă de năzdrăvănie, versurile severe și pure, succesul suveran al intonației, așa cum am remarcat deja în geografie (Capitolul III) și acum observ în tonul ecologic blând și smerit, cu muzică ce leagă textul, din Capitolul V, „unde se povestește cum Zalazar i-a dat găzduire reginei sale". Și, în sfârșit, ungerea umană și religioasă îmbinată cu încântarea poetică și cu integritatea pedagogică:

> **.4 La tine** ***vine glasul meu pentru că ai fost primul care s-a rugat cu bucuria muzicală a trubadurului, La tine pentru că, rimând rugăciunea pelerinului, ai arătat adevărul mai bine decât frumosul.***

Și nu mi se va întâmpla și mie ceea ce am spus mai sus, acum că mă gândesc la asta, încât dragostea mea pentru subiect să mă înșele, făcându-mă să subestimez versurile mariane din Ponferrada ? Aș vrea să fie adevărat că devoțiunea mea față de Fecioară m-a orbit în această măsură. Din păcate pentru mine și, din fericire pentru Ponferrada, facultățile mele critice nu sunt nici beate, nici adormite, iar poemul este intrinsec bun și o bijuterie finisată și solidă la picioarele Maicii Domnului din Catamarca și Catamarca a Maicii Domnului.

Bsenot Aires, 1941.

Carnavalul Diavolului

Autorul CĂRȚII „LAUDE MAICII DOMNULUI" a produs o operă teatrală nu doar bună, ci și extraordinară. în poezia lirică, i-au trebuit mai multe volume de experimentare („ZORII ROSEI MARIA", „FLOAREA MITOLOGICĂ") pentru a ajunge la maturitatea unei capodopere; în dramaturgie, s-a plasat în mod neașteptat, odată cu prima sa operă, în tărâmul celor mai înalte standarde.

CARNAVALUL Diavolului este un adevărat reper în teatrul argentinian, în ciuda miopilor și a răutății. Fără a încerca comparații imposibile, această tragedie modernă amintește de cele mai mari nume și este de cea mai pură tradiție greacă. Esența tragediei constă în prezența unei forțe supracosmice , deasupra jocului liber al voinței umane, care mânuiește acțiunea de la început cu o putere de neînvins; și în purificarea finală și ruperea conflictului insolubil prin durere și catastrofă. Ponferrada a atins aceste două caracteristici ale genului teatral suprem, împletind un conflict tragic sumbru într-un spectacol folcloric și costumbrista grandios și larg cunoscut (care a onorat doar un poet). Acest conflict este tratat oarecum într-un *flashback melodramatic* datorită îngustitudinii narațiunii, dar este dus la bun sfârșit cu adevărată forță și rezolvat splendid.

Tema morală a acestei drame tragice este foarte străveche; este tema teribilă a operei * LA MALQUERIDA * a lui Benavente sau a celor cinci sau șase * *Phaedre* * ale teatrului mondial. Această temă singură ar fi făcut o dramă bună, puțin melodramatică, cum am spus; dar Ponferrada a impregnat-o cu proiecții cosmice *și* vibrații religioase plasând-o în mijlocul *Carnavalului Calchaquí,* un festival licențios de la munte, o rămășiță a obiceiurilor precreștine, *care* devine *astfel* marea forță motrice , * *Deus sine machina* *, diavolul malign și omnipotent pentru cei care îi ajung la îndemână. Cheia sensului profund al operei este dată într-un *Prolog foarte bine elaborat* , în care *PucUay,* geniul Carnavalului, și *Chiqui,* geniul

Fatalității, își schimbă măștile , *iar* demonul sinistru este lăsat însărcinat să-i distreze pe cei săraci și nevoiași. De atunci încolo, toate acțiunile sunt dominate de o neînțelegere fatală, care împinge personajele spre catastrofă, nu în ciuda, ci prin faptele lor inocente sau demne; și astfel vedem că singurul personaj nobil (sau aproape nobil) din piesă, Don Cruz, își împinge, fără să vrea, soția și fiica spre cel mai fatal dezastru. Dar nu există aici pesimism maniheist și disperare jansenistă, ca în LA FIGLIA DI YORIO A LUI D'ANNUNZIO ; este o vină străveche, nereparată, care izbucnește aici cu otrava sa fatală; și este o serie de pasiuni malefice (îndrăzneala Isabelei, beția lui Don Cruz, răzbunarea Străinului, resentimentul Doña Encarna etc.) care, cu complicitatea fatidicului Carnaval, pun la cale catastrofa ireparabilă și inevitabilă, care la rândul ei purifică și sacrifică (face sacr) partea vinovată, conform legii eterne a ispășirii supreme formulate de Péguy citind Oedip . Deși greșit, el a înțeles intuitiv cele mai înalte idei ale tragediei grecești și a făcut din ele o tragedie creștină, în care creștinismul nu este explicit, ci curge dedesubt într-o serie de lecții exemplare formidabile, aprinse ca lava de acțiunea unei arte sigure pe sine.

Când această poezie va fi tipărită, frumusețea rafinată a versurilor va fi apreciată, dar toată culoarea spectacolului coregrafic și scenic se va pierde, care, în virtutea talentului teatral al autorului, formează o parte foarte strânsă a operei, care se mândrește cu o unitate perfectă. Este îngrozitor să ne gândim că mai mulți critici autoproclamați au atribuit acestei drame o lipsă de unitate și acțiune dramatică. Unde privesc ei? Acțiunea este simplă și directă. Ca în toate tragediile, este foarte comprimată, deoarece autorul modern nu are răbdarea și tăria de caracter a publicului lui Shakespeare și Sofocle, cu tot-

Piesa suferă de lipsă de experiență (cum ar fi monologul María Selva din Actul II și intriga căderii sale, mai degrabă romanescă decât dramatică), dar se desfășoară în scene scurte și vehemente, care confruntă direct cele mai dificile situații, aprofundând emoția brută fără pauză. Există numeroase perspective psihologice, fiecare scenă contribuind la aceasta, nu în ultimul rând explozia finală de ură din partea bătrânei Encarnación, o figură enigmatică și puritanică, profund umană. Stilul este precis, limbajul adecvat, iar scenele grotești sau comice (care ocupă mai mult spațiu decât în tragedia clasică) sunt bine executate și perfect integrate în acțiune. Slăbiciunile minore sau lipsa de experiență a unui autor novice nu merită menționate; iar slăbiciunea menționată anterior *a* operei nu este nejustificată și este rezolvată victorios la final, în marea purificare adusă de sentimentul tragic.

Este dureros să vezi incapacitatea sau necinstea criticilor oficiali care, în Argentina, mânuiesc platforme publicitare atât de puternice: confruntați cu o operă care este cea mai bună pe care teatrul argentinian a produs-o în mulți ani, criticii au capitulat aproape în unanimitate. Se confruntă Argentina cu o criză intelectuală; sau există inteligență, dar este blocată și înlocuită de mistificare și falsitate? Nu contează prea mult: această operă a triumfat prin propriile merite, iar poetul său autor s-a bucurat de cel mai dulce triumf, triumful împotriva căruia se luptă și se obstrucționează. Teatrul Național de Comedie a respins piesa; ziarele pontificale au criticat nenumărate detalii despre ea și, ceea ce este cel mai trist, gândirea catolică argentiniană nu s-a recunoscut foarte clar în ea, cel puțin până acum. Cu siguranță, nu este o piesă religioasă și pare (deși nu este, cum am spus) o piesă păgână; dar marile opere păgâne, conform tezei lui Chesterton și cuvintelor Sfântului Paul, sunt și ale noastre; Tot ce este real, adevărat, puternic, frumos și drept este catolic; și știam *dinainte,* în ciuda criticilor, că cântărețul cântecului Fecioara din Vale nu putea greși atât de mult și am fost extrem de bucuros să văd că, departe de asta, avusese atât de frumoasă dreptate.

Iată o operă care nu are nicio legătură cu tragediile umflate ale lui Ricardo Rojas (și iertați-mi modul de a sublinia acest lucru) și cu cronicile dramatice soporifere ale lui Levillier, nici măcar cu reconstituirea rece, deși elegantă, a lui Larreta și care nu va culege nici laudele artificiale, nici poate onorurile și recompensele acestora; dar care, cu proprietatea ființelor vii,

merge direct la inteligența spectatorilor, le aduce lacrimi în ochi și le pătrunde în suflete.

Mulțumește-te cu asta, prietene poet. Nu lucrăm pentru - bărbați; adică, nu doar pentru acest gen de bărbat. E mult mai bine să *fii* decât *să fii văzut.*

VW. HUGO WAST

66 USD

Credința că această lume va avea un sfârșit, așa cum a avut un început, aparține comorii comune a tradiției umane. Prin urmare, literatura apocaliptică a existat încă din zorii literaturii, deoarece, pentru a călători prin viață, omenirea trebuie să știe ce va veni și, pentru aceasta, este necesar să reprezinte, într-un fel sau altul, fie conjectural, fie cu certitudine, sfârșitul călătoriei. În literatura ebraică există mai multe cărți escatologice, [CXXIV]dintre care Apocalipsa Sfântului Ioan, plasată în canonul Cărților Sfinte ale Creștinismului, reprezintă apogeul și cea mai înaltă realizare literar-religioasă. Din cartea profetică care închide Noul Testament izvorăște în Occident un corpus literar copios, de la exegeza strictă la fabulația imaginativă, fără a uita profețiile mai mult sau mai puțin autoritare ale unor clarvăzători dependenți sau independenți, care include lucrări importante precum Cartea a XX-a din CETATEA LUI DUMNEZEU, Istoria universală a lui Bossuet și Comentariul la Apocalipsă, care este continuarea acesteia, un mare poem de Milton și un mare roman teologic de Benson. Această literatură se intensifică în timpul marilor crize ale istoriei, când...

[CXXIV] ***Eschatos*** **(greacă) înseamnă ultimul, de la verbul eschateuó, care înseamnă *a merge la sfârșitul rândului.* Termenul comun *„eshatologic”* a fost corupt de jurnaliști care nu cunosc greaca (nici spaniola) cu sensul de *„pornografic”.* Din acest motiv , apelăm la ortografia etimologică, pentru a evita confuziile.**

Într-adevăr, nu este același lucru a deriva din *ésjatos* (ultimul) ca și din *iskatos* (excremente).

Ei râd și se apropie de catastrofe finale. Lumi întregi se dezintegrează, iar omul simte mai viu chinul contingenței sale temporale. Prin urmare, timpul nostru nu poate fi lipsit *de* el, iar literatura profetică și anticipatorie este atât de copioasă încât ar putea fi studiată ca gen. Numai în domeniul romanului, numărul și calitatea operelor sunt remarcabile. Există romanul naiv optimist din iulie-iarnă care călărește valul progresului tehnic nedefinit, precum * MINUNILE anului două MII * de Salgati, și câteva creații indigeste și îngrozitoare ale unui ofițer militar spaniol care se semnează *colonelul Ignotus,* ale cărui titluri nu ni le amintim. Există romanul divinatoriu care ia în considerare problema umană , precum *ELOÍS ȘI MORLOCKS*, și câteva fantezii de H.G. Wells. În cele din urmă, există romanul profetic, de o anvergură și o perspectivă teologică mai ample, cum ar fi deja menționatul LUPUL LUMII, capodopera lui Roberto Hugo Benson, [CXXV]Minunata LUME NOUĂ de Aldous Huxley și un roman-cronică foarte recent de Wells, FORMA LUCRURILOR VIITOARE, tradusă recent printre noi (din păcate), care este o carte anticreștină, eronată și dăunătoare, dar nu prost scrisă, din păcate din nou.

[CXXV]**Poemul sumbru al Monseniorului Benson este o carte puternică, inspirată de catolicismul miltonian, scrisă de un mare psiholog. Este o capodoperă care poartă un semn rău deosebit. În Anglia, a fost aruncată în uitare pentru că este prea catolică. În Spania, a fost tradusă de un preot, domnul Mateos, care și-a luat libertatea de a adăuga pasaje. Aici, o editură a reprodus-o cu o copertă hidoasă, schimbând titlul și cu tăieturi notabile și arbitrare ale textului. De exemplu, omite întregul prolog, corupe pasajul din visul domnului Brand (sfârșitul capitolului IV din Cartea I), sare o pagină întreagă în scena sinuciderii lui Mabel (Partea a III-a a capitolului IV din Cartea I), o vinde cu 12, se autointitulează editură catolică, se laudă cu binecuvântările fiecărui sfânt din Argentina, Chile și America de Sud în general și totuși are tupeul să susțină ocazional că „face muncă apostolică". Dacă asta e apostolat, să fie blestemat până la Rusalii!, cum spunea andaluzul acela, care avea o soție pe nume Rosa și zicea: „Dacă asta e Rosa, să fie blestemat până la primăvară!" (ff. din A., 1915). După publicarea acestuia, am tradus și publicat marele roman al lui Benson sub titlul Fc&ou DEL Mirtino, publicat de Itinerarium SA (N. din A. 1974).**

Este, aşadar, norocos că Hugo Wast al nostru nu s-a sfiit încă să abordeze subiectul cu o abordare inspirată din latină. Cele două cărţi fundamentale menţionate mai sus, cea a lui Huxley şi cea a lui Wells, au fost traduse şi ambele sunt disperate ; iar a doua, disperată şi pretenţioasă. *Minunata lume nouă* (o expresie preluată din FURTUNA LUI SHAKESPEARE) este o portretizare sardonică şi cinică a stării în care progresul tehnologic actual, lipsit de suflet, conduce lumea modernă, în cadrul căreia se desfăşoară tragedia unui *sălbatic,* adică a unui om care ar dori să trăiască viaţa naturală şi umană a unui contemporan al lui Shakespeare - sau a noastră. Tehnica literară a lui Huxley este minunată, mai concisă şi mai amplă în această operă decât în oricare dintre celelalte romane ale sale; dar premisele iniţiale sunt mult prea inacceptabile (reproducerea artificială şi guvernarea unificată a universului, două absurdităţi biologice de nesuportat pentru cineva care se prezintă drept biolog), iar finalul este, prin urmare, derutant. Romancierul nu ştie ce să facă cu personajul său şi îl pune să se sinucidă într-un mod macabru în mijlocul unor scene mult prea delirante. La fel ca şi „Punct CONTRAPUNCT" şi „SCOPUL ŞI MIJLOACELE", această carte scrisă de cel mai inteligent dintre britanicii de astăzi este o critică tipică a *intelectualităţii actuale* din Marea Britanie şi, în general, din ţările protestante: există o satiră aprigă şi o denigrare a dezordinii contemporane, alături de o incertitudine, o perplexitate şi o lipsă de speranţă complete în ceea ce priveşte remediile. De aceea, cartea este otrăvitoare pentru mase, pentru că plânge „ca cei care nu au speranţă"; dar este utilă celor înţelepţi, deoarece reprezintă în mod strălucit starea supremă de corupţie a teologiei *şi* civilizaţiei protestante, a cărei soartă este probabil decisă chiar în acest moment prin foc de tun în întreaga lume.

Starea cea mai recentă a teologiei protestante este dublă: fie ateismul panteistic al lui Huxley, fie modernismul religios al lui Wells şi Shaw, două poziţii care nu diferă prea mult în esenţă. Cartea lui Wells, * THE OUTLINE OF THINGS TO COME*, este de acord cu Huxley în condamnarea sa impie a lumii moderne şi în portretizarea acesteia ca fiind idioată şi iremediabil dementă; dar diferă prin faptul că Wells crede că ştie remediul... şi ar fi mai bine pentru reputaţia sa dacă ar păstra tăcerea în legătură cu acesta. Remediul lui Wells constă în anihilarea totală a religiei, a tuturor religiilor actuale

consacrate, în special a celei papiste, și în apariția simultană a unei umanități disciplinate, iluminate și înțelepte, guvernată dictatorial de oameni extrem de inteligenți și sensibili, precum Wells însuși. Umanitatea edenică ce își înfrânează instinctele ca pe un joc, este cordială cu aproapele său, împarte cu generozitate bogățiile lumii, elimină războiul și chiar bolile, muncește puțin, călătorește mult, se educă și se distrează de minune, este atât de științifică încât reușește să creeze prin bio-compătimire, genetică, noi specii de plante și animale mai bune decât cele de astăzi și, pe scurt, este pentru umanitatea actuală ceea ce „adultul este pentru copil și civilizatul pentru barbar".

Progresismul socialist **naiv al lui Wells , cu nuanța sa pseudoștiințifică, este chiar mai radical decât colosalul progresism liberal al secolului trecut, surprins de Victor Hugo în alexandrine copilărești și sclipitoare; dar este periculos pentru publicul nostru neatent și prost apărat și, să fim sinceri, unul care este prost și inadecvat catehizat. Portretul grandios și colorat pictat de naratorul englez este tocmai iluzia eternă a lui Prometeu în rebeliune: să facă pământul un Paradis doar prin puterea umană, adică *să salveze* omenirea fără Dumnezeu și împotriva curentului lui Hristos. Șarpele nu i-a promis Evei nimic altceva, iar Anticristul nu va promite nimic altceva când va veni. Este visul nestins al rasei adamice. Este Apocalipsa Anti-Bisericii.**

Ce antidot măreț și oportun, așadar, al lui Hugo Wast, cu imaginația și arta sa puse în slujba credinței și cu Astete-ul său îndelung meditat, care a atins punctul de maturitate de aur în care Catehismul devine Teologie! Chiar dacă ar fi eșuat în încercarea sa, efortul său (ceea ce a fost) ar fi trebuit apreciat, pentru că „in magnis audere, magnum" (cu cât mai îndrăznet, cu atât mai îndrăzneț). Dar romancierul catolic ne-a oferit un roman nou, similar ca structură cu EL KAHAL și ORO și, într-un anumit fel, continuarea sa, dar cu o anvergură reînnoită și mai largă.

Hugo Wast este romancier; știe cum să scrie romane. Aceste cunoștințe nu sunt

Toată lumea o are (cu toții o avem). Cine nu o are, dacă persistă în a scrie romane, se înșală, chiar dacă posedă multe alte abilități sau domenii de cunoaștere. În recent creata revistă de înaltă cultură LOGOS,[CXXVI] Printre articole extrem de lăudabile, am dat peste o notă oarecum ridicolă despre *Mollea și romanul său în contrapunct.* Autorul îl numește pe Malica *Argos* și *Ciclop* (care sunt mitologic și optic contradictorii) datorită „primului roman în contrapunct" à la Aldous Huxley apărut în America de Sud, intitulat FIESTA EN NOVIEMBRE (PETRECEREA DIN NOIEMBRIE). Criticul în cauză susține că un roman este numit „în contrapunct" atunci când are „două narațiuni" care nu rup unitatea romanului; ceea ce este imposibil, deoarece unitatea unui roman constă în faptul că este o *singură narațiune.* Cunoscuta *Punct Contrapunct a lui Huxley* nu are două povești: nu este vorba de mai multe narațiuni împletite care formează o singură legătură, ceea ce este absurd, ci mai degrabă de o singură narațiune împletită cu mai multe fire, care, fiind mai numeroase și divergente decât de obicei și ținute mai separate de talentul de spectacol al autorului, sunt cu atât mai surprinzătoare. Dar nu ar trebui să înșele pe nimeni: acesta este un roman, iar APUSUL DE SOARE DIN NOIEMBRIE nu este un roman, ci două povești nedefinite și paralele care, în intenția autorului, ar putea forma un întreg mental, dar nu în opera finalizată, cu atât mai puțin în mintea cititorului obișnuit. Este ceva care nu are *început, mijloc și sfârșit,* așa cum cere Aristotel și așa cum fac lucrurile care sunt, în mod decent; adică, lucrurile care pur și simplu *sunt.*

Pentru a demonstra această afirmație de neînghițit, criticul transcrie mai multe descoperiri poetice sau verbale rafinate - din carte – condimentate cu un entuziasm clocotitor exprimat într-un mod prea pirotehnic pentru a inspira încredere – descoperiri care sunt reale, pentru că retorica lui Mollea nu poate fi negată: tocmai pericolul lui este. Dar problema este că descoperirile citate, împreună cu toate miile de descoperiri necitate la un loc, nu pot sta în picioare ca un roman și se destramă – ca și cum cartea ți-ar aluneca din mâini. Nu știu ce este, dar așa este. *„Aveam..."*

[CXXVI] *Revista Facultății de Filosofie și Litere,* nr. 9, p. 13.

Jarceliti **(citate de Anderson-Imbert)** *ceva nativ feroce în ochi, o gură acră și o camelie albă la butonieră.* **Anderson spune că aceasta este o expresie extraordinară , ceva nemaivăzut până acum în Argentina ca tehnică literară, „o forță deșartă care totuși îl lasă pe autor fără suflare". Apoi explică de ce: pentru că plasarea cameliei în butonieră într-un mod eterogen alături de „ochii natural feroci" nu este o lapsus, nici un mixotropism, nici măcar o trăsătură umoristică; mai degrabă, semnifică disprețul pe care Lintas (un alt personaj) îl avea pentru ferocitatea celuilalt Jarcelín. Nimic mai mult, nimic mai puțin.**

Să fim sinceri, e foarte posibil ca asta să fie ceea ce înseamnă și suntem foarte surprinși – și poate chiar Mallea însuși – că nu am înțeles-o înainte. Dar puneți acea propoziție extraordinară, puternică, cu tehnica ei literară puternică, alături de alte 200 de pagini de propoziții similare și nimeni nu va putea tolera cartea, nici măcar ca medicament. Acesta este adevărul.

Dar iei 666, și chiar dacă blestemi (e o presupunere) stilul autorului, pentru că nu-ți plac propozițiile scurte, ci cele lungi; sau chiar dacă nu ești de acord cu toate ideile politice, filosofice și religioase ale lui Hugo Wast; sau chiar dacă ești dezgustat de credința sa nudă, de naivitatea sa patriotică, de letargia sa provincială *și* chiar de felul său de a merge...; adevărul este că, după ce citești primul capitol, ești atras de al doilea, iar după ce îl citești pe al doilea, devorezi cartea pe termen scurt, chiar dacă mai târziu ai opțiunea de a o regreta. În schimb, tot *ritmul visceral,* limbajul *dens, stilul* superb *, viguros și înfrânat, scenele de meteorit,* claustra conceptuală *profundă,* virtutea *plastică,* plăcerea *musculară de a te simți învăluit într-o viziune compactă și rotundă asupra lumii* (căci dacă viziunea asupra lumii ar fi pătrată, plăcerea înfășurată și înfrânată nu ar putea fi musculară, ci doar adipoasă) și tot restul din cealaltă carte nu produc același efect, dimpotrivă, așa cum mărturisește experiența.

Toate acestea sunt mici trucuri decadente, filigrane supererrogative care pot sau nu să însoțească darul esențial al romancierului de „Tabulare"; și că atunci când rezonează-

Prea mult este un semn infailibil că se află pe un teren șubred. La un moment dat, în țară a existat o campanie zgomotoasă împotriva literaturii lui Hugo Wast. O serie de literaturi pure, sau aspiranți sterili la literatură, detestau cu voce tare arta scriitorului prolific, iar cele mai înverșunate epitete în spaniolă erau insuficiente pentru a exprima disprețul pe care îl simțeau pentru cel care a vândut 100.000 de exemplare din FLOR de DURAZNO . Ei bine, nici măcar acei ucigași de mauri și lingușitori , ale căror nume au dispărut în mare parte de pe hartă, nu au îndrăznit vreodată să nege că Hugo Wast, artist detestabil și gânditor execrabil, a fost un bun *povestitor.* De acolo ar fi trebuit să înceapă, iar atunci profunzimea ametitoare a gândirii sale și rafinamentul meticulos al bunului său gust ar fi dat țării opere durabile. Martínez Zuviría a continuat cu calm să ne ofere lucrări care erau, deocamdată, oneste, lucrări ale unui bun meșteșugar.

Aceasta din urmă nu contrazice precedentele. Nu dorim deocamdată să o rezumăm, nici să o analizăm, nici măcar să o criticăm pentru eventualele limite sau neajunsuri pe care le-ar putea avea. Ne este suficient astăzi să o prezentăm în contextul său intelectual, adică *să o definim.* Este un mare exemplu de artă sacră, o mare fabulă simbolică pentru uzul credincioșilor și al oamenilor în general, atât naivi, cât și susceptibili la cateheză. Este o operă ortodoxă de ilustrare biblică, nu o operă de teologie, metapsihologie sau bijuterie pentru uzul celor leneși sau rafinați. Este o operă atentă, onestă și vocațională, care se încadrează în acel mare program propus la începutul acestui secol mistificat lui Jacques Sivière de către marele artist sacru care este Claudel.

> **său *de degustător este marcat (alături de Patmore, de Péguy, de Chesterton și, îndrăznesc să spun, și de mine însumi) printre scriitorii a căror misiune este să refacă o imaginație și o sensibilitate* catolică *, ofilite acum trei secole datorită triumfului literaturii și artei seculare, a căror corupție supremă , purgatoriul secular, o vedem în aceste zile... Întreaga reprezentare a lumii (știință, artă,**

Abordarea politică și filosofică pe care o adoptăm acum patru scrisori este perfect păgână. Dumnezeu pe de o parte, lumea pe de altă parte: nicio legătură între cele două. Cine, citindu-i pe Rabelais, Montaigne, Racine, Molière, Hugo, ar bănui că un Dumnezeu a murit pe cruce? Asta trebuie să se termine cu siguranță.

Buenos Aires, 1941.

Aur *

Scriu foarte prost și vorbesc
și mai rău , *și e mare păcat!*
Și i-aș da bătut **unui ton!**
(GKCH)

„Așadar, nu-i așa? Când un om priceput să ia orice formă și să înfrumusețeze orice lucru – când venea în Polisul nostru ca să spună fabule – îngenuncheam în fața lui ca și cum ar fi fost ceva minunat și sacru și oarecum fermecător, dar... îi spuneam că în orașul nostru nu este loc pentru el și nici nu încap astfel de oameni și îl trimiteam într-un alt Polis, acoperindu-l cu ghirlande și parfumuri…”

„Dar avem nevoie de un poet mai auster și mai puțin indulgent și de un povestitor util, care să ne răsfețe doar cu gestul omului drept și cu hotărârea conform normelor, ceva ce servește la producerea unor oameni războinici...” **(Platon, POLITELA, II, 398 ab.)**

Se spune că Platon l-a expulzat pe Poet din Statul său Ideal (POLIȚEIA) în loc să-i acorde premii municipale; dar cei care spun asta nu l-au citit pe Platon în context și nici măcar în text, pe care tocmai l-am tradus cu migală din greacă pentru voi, tedes.

Platon l-a expulzat pe *Poetul Pur,* Poetul Dile tante , pe care l-am numi astăzi Poetul Estet.

Platon l-a expulzat din Stat, de exemplu, pe Don Luis Franco (a nu se confunda cu Don Alberto Franco), care era hotărât să compună imnuri furioase către... să spun? Nu știu cum să spun... către ceea ce natura însăși a interzis să fie arătat în public, oricât de necesar, important și natural ar fi.

Dar Plafón nu-i expulzează pe Lugones, de exemplu. Da, Lugones din LUNARIO; dar nu și pe Lugones din ROMANCES OF THE DRY River , care este mai mult Lugones dintre cei doi.

Platon cere un povestitor de tipul Utilis, capabil să imite

„gestul oamenilor desăvârșiți", pentru care este necesar ca el însuși să fie mai întâi un om desăvârșit și complet într-o oarecare măsură.

În barul lui Abraham din Villa Ocampo, câțiva bărbați joacă truco, beau rom, fumează trabucuri, vorbesc despre politică și alte ocupații virile. Deodată, unul dintre ei strigă din partea cealaltă a camerei cu o voce stentorică:

> **—Hei, Lume, de ce nu ne spui despre jocul acela dintre Don Ramón Ibarra și tigroaică?**
> **—E ceva de notorietate — răspunde persoana în cauză pe același ton —. În orice caz, dacă vrei, pot să-ți spun ce mi s-a întâmplat acum câteva zile cu Kauffman, când m-au arestat pentru cazul overo.**

Și toată lumea a tăcut să asculte. Și e adevărat că toată lumea cunoaște povestea Jachei și a Tigrei [CXXVII], precum și pe cea a comisarului Kauffman. Dar toată lumea știe că a o auzi spusă de zece ori în Mundo - nu se demodează.

Mundo este naratorul din Villa Ocampo.

Don Hugo Wast este naratorul romanului Republica Argentina .

Un povestitor de genul celor pe care îi cerea Platon.

Arta povestirii este ceva ce înveți la școală sau moștenești de la Dumnezeu. Dar unii o au, iar alții nu. Cei care o posedă se bucură, în virtutea unei diplome universitare acordate chiar de diavolul, de dreptul și chiar de faptul de *a fi auziți.* Asemenea acelui Stentor care a servit drept goarniță a lui Homer, există cei cu o voce care poate duce *500 de oameni,* alții care pot duce *1.000* și unii care duc chiar mai mult. Râzând sau nu, oamenii trebuie să-i audă. Homer, Shakespeare, Don Juan Manuel, Cervantes, Manzoni - toți acei domni bătrâni și plictisitori transformați acum în *material școlar* pentru a plictisi școlarii - au fost odată oameni care se puteau face auziți în mod infailibil. Să fie auziți cu admirație și încântare. Oamenii îi ascultau cu încântare și, dacă nu ar fi existat, noi

---

[CXXVII] **Vezi Jerónimo del Rey, HISTOBIAS ML N'OBTR BRAVO, {Ó edition mărită .**

nu am exista așa cum existăm acum.

Don Hugo Wast are acest talent. Nu spun că calificările lui sunt la egalitate cu cele ale celor mai buni, nici nu neg; dar cu siguranță are voce. Nu am citit nici zece pagini din EL KÁHAL, iar micul meu căluț distrat și-a ciulit urechile.

> **Zacarías B lumen este acel Matías Zabulón care, împreună cu fratele său geamăn David, au fost furnizori ai armatei aliate în timpul războiului din Paraguay.___**
>
> **Și acolo, în micul magazin... s-a născut al doilea Zacarías Blumen... care avea să fie... cel mai bogat om din America de Sud... (pp. 37, 38.1).**

In medias res — rapit spectatorem...

Conform aforismului orei, naratorul m-a copleșit deja și m-a aruncat ca o vrăjitoare într-o serie de lucruri „care se întâmplă".

De ce l-am așezat pe Don Juan Manuel lângă ceilalți munți? (Don Juan Manuel a fost un om adevărat, nu doar un om de litere, ci un om adevărat, care a scris o carte de povești pentru copii, care în zilele noastre nu este citită de copii, ci de bărbați. A scris-o pentru copiii regilor. CONTELE LI'CANOR. Cu un stil naiv și simplu și cu lecții morale în versuri la final, pentru a preda înțelepciune morală *și* experiență, „dorind ca oamenii să săvârșească astfel de fapte în această lume încât să - beneficieze de onoruri și bogății și să fie mai aproape de calea prin care ar putea salva suflete.")

L-am pus acolo pentru că romanul lui Hugo Wast, EL KAHAL, nu este un roman; este o povestire scurtă.

Argentina este o țară aflată la început de drum; se află în Evul Mediu , în epoca poeziei epice, a baladelor vechi, a basmelor populare. MASTÍN FIERRO este un basm popular, DON SEGUNDO SOMBRA este un basm popular. Fiecare poem de astăzi, pentru a fi cu adevărat național, trebuie să fie simplu, obiectiv, extern, impersonal și eroic - eroic nu în maniera lui Larreta, ci într-un sens special, homeric, adică unul care ridică marile întrebări umane cu simplitate și forță. Iată ceva ce Lugones a văzut târziu, dar a văzut în cele din urmă la maturitatea sa, cu ODELE SECULARE ȘI BALADELE DIN Río

SECO , de exemplu. Lugones poate muri acum dacă dorește; a realizat deja ceva. [Acești] oameni de aici au absolut nevoie să li se arate, prin cântec sau povestiri, *lucrurile cu care avem de-a face.* Și acești oameni de aici sunt pasionați de poveștile bine spuse, ceea ce dovedește că sunt inteligenți. Și în afară de grupul bătrân și păros de *snobi* care îi citesc pe Joyce și William Blake (sau cel puțin îi menționează), acești oameni de aici nu au în mâini nimic mai puțin decât religia, politica, afacerile, munca, copiii, criza, incidentul idilic sincer și minunat care se termină cu căsătoria și viața internațională reflectată simplist ca un meci de fotbal de marea noastră presă bârfitoare și plină de știri.

Printre altele. Despre asta trebuie să vorbim cu ei.

Exemplul LH. Și s-a întâmplat ca un alchimist să creadă că piatra filosofală, sau alchimia, avea ceva ce făcea ca toate metalele sau pietrele comune să se transforme în aur. Și nu era adevărat, căci fiica lui l-a înșelat profund prin marea ei dragoste pentru un tânăr evreu și un bătrân creștin bogat, al cărui nume nu mi-l amintesc. Și un premiu mare a fost plătit în tot cartierul evreiesc, căci ea poseda mult aur, iar tot aurul pe care l-a dobândit cu piatra înșelată era lipsit de valoare și a rămas. Și din moment ce aurul a ajuns să fie considerat un lucru josnic și lipsit de valoare, lumea a fost mult mai liniștită și multe probleme au fost rezolvate și multe lucruri au fost rezolvate.

Desigur, când am scris acestea, nu bănuiam că D. Leopoldo își va lua viața pe nedrept trei ani mai târziu.

magazinele și războaiele erau împărțite, ca și cum Aris-

- ***Totil a spus că toate războaiele sunt provocate pentru a aduna mai mulți bani și mai mult pământ. Și cartierul evreiesc al acelei puteri a fost împărțit, iar evreul a fost botezat și logodit cu o domnișoară foarte bogată și nobilă din națiunea sa, amândoi botezați. Și toate acestea au fost o viclenie și o înșelăciune a bătrânului alchimist, precum acele cufere pline cu nisip pe care Cidul le-a dat ca gaj la doi evrei burgunzi, care credeau că au aur fin. Și toată lumea s-a trezit foarte bine acolo. Și pentru că Don Hugo Guasto a luat în considerare acest sfat bun, a poruncit să fie scris în două cărți și a făcut aceste versuri care spun astfel:***

  Mai mult decât aurul și argintul valorează mințile îndrăznețe ale oamenilor și mințile sănătoase.

Iată intriga din El Kahal y Oro. Exact o poveste de Infantele Don Juan Manuel. *Exemplul 52,* pe care Don Juan Manuel l-a lăsat neterminat.

Dar ce putem spune despre peisajele și oamenii din Buenos Aires, despre accente de umor fin și observație justă, despre dialogurile bine povestite, deși oarecum verboase, despre lunga idilă, despre Congresul Euharistic?

Toate acestea sunt acolo pentru a induce în eroare.

Concepuți să inducă în eroare, să înșele, să inducă în eroare. Există *povestitori* care reușesc să te facă să crezi ceea ce spun, oricât de improbabil ar fi, și alții care, oricât de mult încearcă, eșuează; și aici constă magia artei de a povesti. Probabil că cheia este că adevăratul *povestitor* este primul înșelat, începând prin *a se păcăli* pe sine, prins în propria capcană (" Dacă mă vezi, mă doare - e vina ta") , *iar* ceilalți devin ca niște predicatori neîncrezători. Don Juan Manuel poseda această magie. Wells, Benoît și Pío Baroja o au. Joyce, Abel Hermant și Ricardo León, deși pot exploda, nu o au. Cervantes o are. Quevedo nu o are. Voltaire nu o are, iar Alexandre Dumas o are! Balzac

El o are, Anatole France nu o are, iar George Ohnet, oh, invidie, o avea! Gacián nu o are. Isla nu o are. Fernán Caballero o are. Pereda o are. Don Hugo Waat o are.

> **O fabulă subțire. Un personaj superficial, superficial și farsă. O convertire copilărească, încă o idilă în opera autorului. Niște figuri de tip pamflet . O narațiune pe un singur plan, fără perspectivă sau distanță, fără structură. Uitați-vă la descrierea lui Balzac a *magazinului de antichități* (PEAU DE CHACEIN) și comparați-o cu cea a - atelierului lui Julius Ram! Dar ceea ce nu pot suporta este natura profund mitică a întregii povești despre evrei și Anticrist! Anticristul și profețiile lui, pentru numele lui Dumnezeu! Suntem în mijlocul superstiției și al mitului.**

Asta e tot deocamdată, prietene, criticul literar actual și criticul erudit .

Însă contele de Puymaigre a demonstrat critic că Myo Cidul, așa cum a exaltat Spania timp de patru secole, este *un mit pur.*

Amanții din Teruel sunt un mit. Celestina este imposibilă. Don Quijote, la o examinare mai atentă, este neverosimil. Hamlet este incredibil din punct de vedere științific. Desenele lui Leonardo da Vinci reprezentând o mașină zburătoare au fost topite de Cressio și Bernardo il Fisico. *Nautilus* a fost o fantezie extravagantă. Revista IBEEICA a publicat o demonstrație matematică a lui Julio Vente conform căreia o călătorie pe Lună este imposibilă pe două rute. Generalii austrieci au demonstrat matematic înaintea lui Solferino că Napoleon era destinat să fie învins. Cotarelo a dovedit că Don Juan Tenorio nu a existat niciodată.

Dar Aristotel spune că Don Juan Tenorio nu a existat, dar că este *mult mai adevărat* decât dacă ar fi existat.

Înțelege-mă. Aristotel spune asta. Îmi spăl mâinile .

În tine, urnă. Nu-l mai compar acum pe Don Hugo Wast cu aceștia. Personajele sale (Adalid, Rogelio, Mendieta, Mauricio , Marla, Berta, Zacarías Blumen) sunt realizate cu două trăsături curajoase, porteaneene și cosmice, dar nu sunt nici adâncite, nici subliniate. Lucrurile mărețe evocate de narator

sunt fixate cu un creion trecător și profund onorabil, Shylock: Congresul Euharistic, neliniștea mistică, Scriptura. Pare un om care are experiența creșterii multor copii mici. Dacă este un om de litere, este un om cu *cunoștințe de bază.*

Dintre acești învățători de școală primară, fie ca Dumnezeu Atotputernicul să le dea argentinienilor doi sau trei pe secol.

În această carte despre evrei, Hugo Wast este generos cu ei. Două dintre personajele sale fermecătoare sunt evrei, Mauricio și Marta: protagoniștii, în sfârșit învingătorii, *Eroii.* Nemulțumindu-se să-i facă fericiți pe pământ, Hugo Wast îi salvează pentru totdeauna și îi predestină pentru rai. El se angajează să o catehizeze pe o soră evreică pe care o au, Thamar, și în timp ce o trimite pe bietul creștin Adalid într-o campanie electorală (ce program!) și pe creștina Berta într-o mănăstire, îl îmbogățește pe Shylock Blimeen, aproape că îl botează și pe el, și, în cele din urmă, nici măcar nu a meritat pedeapsa pe care i *-a dat- o Shakespeare* . „Moarte [evreilor] ” din prefață este pură postură, sau mai degrabă, pură teorie. Hugo Wast, un bun creștin la urma urmei, oferă soluția creștină la chestiunea evreiască. Cea a lui Pavel din Tars:

[1] Iată cum o ridică marele englez dintr-o singură mișcare, chiar de la prima sa ieșire:

> ***Skylock.* — (Aparte) Ce lingușitor arată! Îl urăsc pentru că e creștin;**
> **Dar mai mult pentru mine, în simplitate scăzută**
> **El împrumută bani gratuit...**
> **Dacă-l pot prinde odată la șold,**
> **Îi voi hrăni cu vechea ranchiună pe care o port. Am hulit națiunea noastră sacră; și el blasfemie.**
>
> **Pe mine... Blestemat fie tribul meu... Dacă îl iert!-..**
>
> ***nicici autem propter Evangelium,***
> ***Carissimi vero propter ¡taires ____***

La vârsta lui, Hugo Wast nu are de gând să-și irosească maturitatea intelectuală și umană pe un pamflet antisemit vulgar.

Ealo este o carte pentru a reflecta asupra *condiției evreiești.* Prima reflecție asupra condiției evreiești este că este o condiție. A fost nevoie de răsturnarea din 1789 pentru ca oamenii să o

ignore, și chiar și atunci Napoleon nu a ignorat-o. Cel mai elementar simț politic a recunoscut-o de mult. Trebuie să fii beat de libertarianism (trebuie să fii ca un Rousseau paranoic) pentru a o ignora. Condiția evreiască constă în faptul că evreul nu are patrie.1

Un evreu poate deveni un om de știință, dar rareori un om de cultură. Cultura implică *tradiție, iar* evreul este în esență un om fără tradiție națională. (Nu mă refer la fără tradiție rasială și religioasă.)

Am în fața mea un evreu argentinian („Sunt argentinian", mi-a spus el când s-a prezentat), primul israelian pe care l-am întâlnit vreodată (Paris, 1933), prodigios de priceput într-o știință (sau mai degrabă, într-o tehnică) și monstruos de incult, cu o cultură generală cu adevărat troglodítica. O impenetrabilitate solidă, absolută, față de tot ceea ce știm la naștere. Habar n-avea ce e un preot, ce e o persoană religioasă. O mentalitate generală paleolitică, pofte enorme expuse din plin, o petulanță și o independență absolută față de orice și o inteligență monstruoasă care crește într-o singură direcție, ca un obelisc în mijlocul unui deșert. Săracul de el . Și vai de noi dacă Iosua 499.999 care ni-l dau sunt așa.

[3] Vezi în cartea „ACKUCA M , O POLITICĂ NAȚIONALĂ" de Ramin Doll (Edit. D if están) concluziile precise care i-au inspirat acest roman celui mai perspicace observator politic din țara noastră.
[3] *Declar* spre evidență că atunci când am scris aceste rânduri, obeliscul din Plaza República nu exista. Nu mă băgați în politică.

Este de așteptat și de presupus că nu sunt. [1]
Este contradictoriu *în toate minusurile sale* că a tenga court vera mente *patria. Patria* înseamnă în latină *Las canai paternas,* las cosas que nos dejaron nuestros padres. Cuprinde o cerere exclusivă și arbitrară la o comandă concretă reală , la anumite costuri, limbi, trato, casa, tierra; Conține un avertisment pentru organismul pe care instanța îl solicită. La patria no es cosa incorpórea, es una cosa *carnal,* tomo amaba decir Péguy.

Fericiți sunt cei care au murit pentru pământul pământesc, cu condiția ca aceasta să fi fost într-un război drept.

Fericiți sunt cei ce au murit pentru cele patru colțuri ale pământului, binecuvântați sunt cei ce au murit cu o moarte solemnă, binecuvântați sunt cei ce au murit pentru cetăți trupești, căci ei sunt trupul cetății lui Dumnezeu.
Heureux ceux qui sont morts pour leus atre et leur feu et les pauvres honneurs des maisons paternelles... [2]

Patria evreului este netrupală și incorporeală: nu este alta decât *religia.*

[1] **De *fapt, acum cunosc câțiva* care *nu sunt.* (3 iulie 1936).**

[3] **Binecuvântat este cel care moare pe un câmp de război, Dar numai dacă este un câmp de război drept; Binecuvântat este cel care moare pentru zece întinderi de pământ Unde o cauză augustă își pune picioarele .**

Binecuvântat este cel ce moare pentru casa și pământul său, Întotdeauna fără să fi făcut rău sau silă nedreaptă; Binecuvântat este cel ce își cumpără patul de mireasă din pământ, Care cumpără cu sângele său patul veșnic, auster.

Binecuvântat este cel care moare pentru Lucrul Solemn, Chiar dacă e mic cât un bob de anason; Binecuvântat este cel care moare pentru ca viața unui copil mic, gloria unei țări, să rămână nevătămată;

Binecuvântat este cel care moare pentru ceva veșnic. Pentru Sfântul Mormânt, Dulcinea, Beatrice... Sau pentru un soare într-un câmp cu cer dublu și crini.

J. DEL R.

Pierre Hirsch; DE LA MOISE LA ISUS, CONFESIUNEA UNUI EVREU. Paris, La Renaissance du Livre, 1933. — Autorul, căruia nu-i lipsește nici bună-credință, nici talent, examinează de ce „nu poate fi francez ca ceilalți" și concluzionează că este din cauza religiei. " *Tantum religio potuit suadere malorum." Și odată cu aceasta, propune brusc o astfel de reformă a religiei catolice încât aceasta să admită în sine celelalte două mari religii (erezii) Islamul și Talmudul: o religie nouă, mai catolică, cu scaunul său papal la Paris. O atitudine tipic evreiască: să încerce să reformeze complet mediile (în mod natural) în care se simt rău; și se *simt rău în toate,* fără vina lor sau a noastră. Este tragedia Israelului.**

Sfântul Toma de Aquino: DESPRE REGIMUL EVREIESC. —■ Ducesa de Brabant l-a întrebat pe teolog dacă, în bună conștiință, ar putea impune taxe sporite supușilor săi evrei, pentru a compensa ceea ce aceștia extrageau cu camătă de la supușii ei creștini (Antisemitismul actual: plata nedreptății cu nedreptate, întotdeauna în beneficiul statului; ambii supuși sunt exploatați.)

Cel Îngeresc răspunde: —Niciunul.

1. Dacă se poate dovedi cămătăria, el are datoria să confiște banii și să-i returneze proprietarilor, la fel ca în cazul oricărui hoț.

2. Dacă nu le poți dovedi legal, trebuie să le impui impozite egale ca oricărui alt subiect.

3. Dar ar trebui *să le împiedice* impunându-le evreilor din regatul său un statut juridic care le-ar lua avantajul de profit pe care neasimilarea lor socială le-l oferă față de creștini.

Hillaire Belloc: EVREII. Metbuen, Londra, 1927. — Faptul evreiesc considerat politic — faptul că acel popor există în interiorul altora într-o stare coloidală — nu suferă decât trei soluții, după cum o dovedește istoria:

1. 0, ei domină — parțial, în secret sau totuși ...

2. 0 sunt oprimați — despotism, pogromuri, antisemitism.

3. Sau statutul lor social este reglementat rațional și creștin printr-o legislație specială.

Primele două sunt cele mai ușoare, desigur. Este pur și simplu o chestiune de „laissez-faire": aplicarea formulei *guvernării liberale.* („Un guvern liberal diferă de un guvern absolut nu prin faptul că este mai puțin absolut, ci prin faptul că este mai puțin *guvern",* spunea unchiul meu preot.)

Al treilea are nevoie de o riglă; nu se face singur.

Nu este un afront adus egalității să li se ofere evreilor o *legislație specială,* deoarece ei sunt un *popor special, așa cum mărturisesc sau proclamă ei înșiși.* Egalitatea în fața legii constă în a trata lucrurile egale în mod egal *și* lucrurile inegale în mod inegal. Când Prințul nu știe cum să realizeze această adevărată egalitate, supușii înșiși, prin forța împrejurărilor, încearcă să o realizeze, în general cu mare imperfecțiune și o imensă nedreptate.

Jacques Maritain: RAPORT ASUPRA CHESTIUNII EVREIEȘTI CĂTRE CONGRÈS D'ECRIVAINS CATHOLIQUE DIN 1921. Vie Spiritue ille, vol. IV, p. 304. — Egalitarismul liberal dăunează adevăratei egalități: ceea ce realizează egalitarismul liberal este să privilegieze, pe nedrept, evreii față de creștini, întrucât aceștia rămân izolați în cadrul societății creștine libere și încrezătoare, precum o sectă sau o mafie, și detașați de munca grea și costul *construirii unei națiuni,* care revine fiecărui om care are rădăcini în pământ.

PELERINĂ

„Evreii, la fel ca stridiile, sunt o chestiune de stomac ; întrebarea este dacă cineva le poate digera sau nu", spunea marele om de stat evreu Disraeli. Aceasta înseamnă că în Argentina avem o jumătate de milion de stridii pentru stomacul unui copil.

Acum, nu pot digera stridiile fără lămâie...

Buenos Aires, 1935,

* **Domnul *Hugo Bast.***
Capital.

Dragă profesor și prieten:

Niciodată **nu e** *prea târziu când cartea e bună; totuși,* **nu** *vreau să bănuiești că tocmai am luat micul dejun cu ultima ta carte (sardă să fie dracul!), ultima ta,* **deocamdată,** *mare Noe. E adevărat că am recitit-o; dar aceste* **scholie** *pe care le public acum sunt din prima lectură. Ceea ce tocmai am citit este prologul* **tău** *la cartea* **STRATEGIA NAȚIONALĂ de** *colonelul JL Cernadas, care e și el foarte bun, la fel ca și cartea în sine.*

Marea lui poveste (căci **e o poveste, mai degrabă** *un roman!) am citit-o acum patru ani,* **în timp ce** *mă convalesceam după o boală gravă, într-o casă solitară din râpa Martínez (F, CC AJ). Acolo, mitic singur, am devorat* **în** *acele după-amieze umede și scurte în fața marelui râu, nu numai cartea lui* **, ci** *și Platon , Cande Lucanor, Balzac, Sfântul Toma d'Aquino, Belloc, Maritain și fiecare carte blestemată care mi-a căzut* **în** *mâinile melancolice. Acolo s-au născut aceste post-scriptumuri. În ele veți vedea o frază fatidică despre Don Leopoldo Lugones, pe care nu aș putea-o scrie astăzi. Ar fi atroce. Mai târziu am vrut să le public, dar* **un** *preot cu mare influență a opinat că nu era potrivit pentru că erau* **obscure și incoerente.** *Avea dreptate.*

Cinci ani mai târziu **, un** *domn editor m-a abordat, ispitindu-mă să scriu un volum* **despre evrei care** *să-mi aducă tot atâta faimă cât bani și tot atâta bani cât mâncare (hum!* **), aproape** *ca și cum ar fi fost* **o** *carte proastă. Am căutat cele două cărți ale tale, am găsit articolul meu înăuntru, l-am citit și am înțeles totul, iar el mi-a spus: „Dacă înțeleg totul, nu-l vor înțelege și oamenii inteligenți din Argentina, care sunt mulți, începând cu toți cititorii revistei* **CRITERIO?" Și** *manuscrisul a plecat.*

Prietenul meu Assaf, mereu nesățios după Elias, a înțeles-o și el bine și nu a considerat-o complet anacronică. Dacă **starețul** *dă ceea ce cântă, eu trăiesc după ceea ce scriu. Să* **se rostogolească mingea** *, să meargă lumea mai departe și Dumnezeu să fie cu toți, evrei și creștini, dar mai ales , după dorințele mele, cu tine și cu tot fermecătorul tău cartier creștin vechi.*

• *J. del R.,* **iunie 1939.**

Scrisoare către Hugo Wast

Dragă profesor și prieten: Colegul care avea cartea mea mi-a spus când mi-a dat-o: „Iată o carte pe care n-o vei citi." L-am privit cu tristețe și i-am spus: „Într-adevăr. VOCAȚIE DE scriitor . " Vocație de scriitor! Ca și cum n-ar fi știut-o cineva și ca și cum ar fi un lucru plăcut! Ei bine, am citit-o. Am citit-o mai repede decât CRAVATA ALBASTRĂ-CER, pe care am citit-o și eu în aceste vacanțe , în intervalele dintre citirea ETICII lui Max Scheier ; și pe care am dat-o mai târziu uneia dintre -

nenumăratele mele nepoate, biologice sau adoptate. Un alt colegi de-al meu mi-a spus: „Acest Martínez Zuviría! Cine se gândește în aceste vremuri să-și pună portretul pe coperta unei cărți! Și ce rost are să pui portretul pe coperta unei cărți, când înăuntru este același portret din nou, mult mai bine realizat?" Cartea sa posedă, printre alte calități, atracția durabilă a memoriilor oricărui om cu adevărat sincer, cum ar fi, de exemplu, * PRIMII MEI OPTZECI DE ANI* ai doctorului Cercano . Seamănă cu acele autoportrete pictate de toți artiștii care au atins apogeul puterii lor: Rembrandtul care atârnă (sau mai degrabă, atârnă) în Galeria din Dresda, cu mustața sa țepoasă și boneta mare de catifea neagră. Figura individuală contează puțin. Pictura este nemuritoare.

O carte despre ceva ce cunoaște bine este întotdeauna valoroasă, chiar dacă e prost scrisă; iar aceasta este, în plus, bine scrisă. Bine scrisă până la ultimul detaliu, până la corectitudinea ultimului verb, sobrietatea ultimei propoziții și *economia* ultimului adjectiv; adjectivul ispititor, de prostituată, pe care nimeni nu-l va ști vreodată, pentru că l-ai tăiat. „Feriți-vă de adjective !", a spus Claudel. „Deci, cartea constituie..."

Pe lângă o carte de memorii, oferă și o lectură clară și magistrală a gramaticii, de care au mare nevoie atâția argentinieni, pe Dumnezeule!, începând cu mine. Faptele vorbesc mai tare decât cuvintele.

Nu sunt pe deplin mulțumit de corecția pe care o propuneți la tercetul lui Quevedo:

> ***Nu ar trebui să existe un spirit curajos?***
> ***Trebuie să simți mereu ceea ce spui? Nu ar trebui niciodată să spui ceea ce simți?***

Cred că Quevedo a scris a doua strofă exact așa cum apare , cu sensul: Trebuie să simțim întotdeauna conform a ceea ce spune toată lumea; de exemplu, ceea ce spune presa tradițională? Nu ar trebui să simțim cu propriile noastre inimi sau, cum ar spune Francisco Rovinerò, cu *sinele nostru interior?* Nietzsche spunea același lucru în felul următor: „Cu un exces de literatură istorică , noi, germanii, ne-am obișnuit să simțim cu fraze." Amendamentul tău este mai ingenios, dar mai puțin poetic. Îi contrazic raționamentul tău critic cu *obiceiurile mele* poetice . Chiar dacă sunt un poet ratat. Ești un prozator,

Însă restul examinării tale asupra ultrajelor plebee sau pedante împotriva limbajului comun, pe care le înfăptuiești cu o grație infailibilă, este rafinat. Ești tentat să-ți oferi toporului buchete noi de capete, ca să vorbești în *stil nazist.* Ce spui despre faimoasa *ofrandă florală?* Fiecare buchet de flori este astăzi o ofrandă florală. Și *discursul conceptual?* Un discurs conceptual trebuie să fie o calamitate, lipsit de intuiție și plin de *concepte* - adică gânduri deconectate, precum cele obișnuite să simtă cu fraze. Și *omagiatul ?* Prietenul nostru comun Juan P. Ramos păstrează în memoria sa prodigioasă zeci de aceste ștampile contrafăcute ale limbajului jurnalistic, pe care știe să le satirizeze în conversație cu un umor inepuizabil. Toate acestea par doar material pentru o carte; și ar fi - la fel ca anecdotele despre editarea uneia dintre cărțile tale, cu cifre și nume proprii și tot restul - în mâinile oricui altcuiva decât ale tale.

Dar în cazul tău, este vorba doar de materialul operei de artă: cum ar fi, să zicem, *fața urâtă* a bietului Rembrandt , care era cu adevărat urât, bietul om. Dar esența operei tale, adică lumina și clarobscurul, este vocația. Vocație! Ce cuvânt! Dumnezeu este ascuns în ea. Nu e de mirare că ieși la ore neobișnuite citându-l pe Sfântul Paul și chiar recomandând devoțiunea față de Duhul Sfânt; pe care eu nu o aveam și jur pe cer că o voi adopta de azi înainte.

Ești un om suficient de viu încât să-ți scrii cărțile, chiar și să le alegi titlurile. Acest titlu abstract și specializat este (cine ar fi crezut!) *un succes* în Argentina . Marea majoritate a argentinienilor cred că au o vocație pentru scris, iar unii (din păcate!) chiar au. Având în vedere obsesia mea pentru liceu, cred că e vina liceului. Din moment ce ne predau *prost* atâtea materii de fizică, chimie, geografie și istorie , acele *materii* nu *i se potrivesc* băiatului. Instinctul de autoconservare al băiatului opune o stare coloidală dinamismului paralelogramului forțelor genotipice și paratipice cu care profesorul încearcă să-i ruineze creierul „pentru totdeauna". Dar apoi apare *Literatura* , iar băiatul se amăgește. „Înțeleg asta", spune el, încântat; „m-am născut pentru asta !" Și pentru ce biet nenorocit trebuie să se fi născut!

Și cu atât mai nefericit dacă s-ar fi născut.

Așadar, vocația sa DE SCRIITOR va fi îmbrățișată de mulți și va face mult bine multor oameni: mai întâi celor care o au deja; și cu atât mai mult celor care nu o au, dacă îi convinge să nu o aibă. Pentru început, a început prin a-mi face asta mie, întrucât mă aflu în ambele situații deodată. Pentru că m-a convins că nu am vocație de *romancier.* Dar, în același timp, mi-a pus pistolul la piept în ceea ce privește celălalt lucru extraordinar, vocația de jurnalist în general. Cartea lui este o carte serioasă. Îi spune, cu severitate teologică, cu severitatea implacabilă a exemplului, cuiva pe care îl cunosc și care a vrut să fie un scriitor elegant și domn - îi spune cu natura peremptorie a unui tată pentru fete de măritat, că trebuie să te căsătorești sau trebuie să încetezi *să te mai ascuți.* Că trebuie...

E semnul unei *vocații,* adică al unui lucru serios. Cartea lui trivială, dar rafinată, cartea lui rătăcitoare și anecdotică, cartea lui amabilă și spirituală, m-a lovit ca o tonă de cărămizi, mi-a amintit prea puternic că această vocație veselă de scriitor pe care o au toți argentinienii, departe de a fi un fel de privilegiu al privilegiului , *poate* avea *în* planurile arcane și jucăușe ale Providenței singurul mijloc posibil și practic de a-mi salva sufletul zgârcit. Pentru că în spatele „anecdotelor" sale se află sufletul său. Și un suflet este un exploziv.

Pentru că acea luptă tenace și constantă, acea perseverență, acea hotărâre invincibilă, acel sacrificiu al plăcerilor și chiar al activităților legitime, acea rezistență răbdătoare, acea umilință de a frânge și șterge, acel ascetism ascuns, nemilos de dragul operei care urmează să se nască – pe care încerci în mod egoist să o atribui exclusiv romancierului – aparține fiecărui scriitor; chiar și filosofului, chiar și istoricului, chiar și scriitorului de eseuri trecătoare, dacă posedă sfânta mândrie a unui bun lucrător. Și chiar uneori acelei lupte gâfâitoare, în miez de noapte, a lui Iacov împotriva îngerului invizibil. Luptele spiritului sunt mai brutale decât o luptă a oamenilor. Și este scris că numai prin luptă spirituală putem intra în Împărăție. „Căci Împărăția Cerurilor suferă violență și numai cei violenți o iau."[CXXVIII]

Buenos Aires, 194 dolari.

IX. JORGE GUILLEN

Despre CÂNTECUL lui Jorge Guillén[CXXIX]

[CXXVIII] **Aceasta e» IB exereza *vulgară* a versului lui Maleo XI, 12: „Regnum coelonun *vim pátitur et violenti rapiunt iHuft* adevăratul eré Sesie este altul. Dar, oricum, și acest sentiment este adevărat.**

[CXXIX] **Jorge Guinén, REVISTA DE OCCIDENTE, Madrid, 182!,**

[3] Căci nu spunem că suntem singuri, ci că ar trebui să râdem de noi înșine, pentru că alegem să râdem de toți ceilalți (asta spui tu). Motivul este că simțurile

Domnul Thomas de Lar a.

Dragă prieten/ă:

—Îți place Guillen?

O să răspund la întrebarea ta în scris, pentru că verbal, pur și *simplu* , un scurt „ *Îmi place”* sau „ *Nu-mi place* ” nu înseamnă nimic. Cum aș putea să nu-mi placă? Cui nu-i place ceva dulce? Dar pe mine nu mă satisface.

Cine, oricât de puțin ar fi scris sau citit versuri, poate rezista atracției cuvântului fix și imaginii complexe, alambicate, pe care Guillen o stilizează ? Imaginea este zahărul înțelegerii, deoarece omul, potrivit Filosofului, se delectează văzând, chiar dacă este vorba de caleidoscoape.3 Dar omul nu trăiește doar prin imagini.

Și în acest poet, există oare mai mult decât imagini și senzații ? Nu văd niciuna. Desigur, uneori o mare impresie, ca în acea decimă „ *Imensitatea mării”,* se naște în cititorul răbdător; dar aceasta nu face decât să dovedească cât de mult pot oferi cuvintele unui om și cât de departe ajunge minunata sa flexibilitate expresivă. Cele mai rafinate decime și romanțele aproape ininteligibile par a fi acele triluri improbabile pe care profesorii de vioară le fac pentru exersare. Dar nu despre asta este vorba. Nici nu este muzică propriu-zisă.

***de aici sunt cel mai ușor de înțeles de către noi și multe diferențe sunt manifestate...* (Ari st., METH AP., I, J).**

Există oare mai mult în acest poet decât niște senzații? Răspundeți -mi la asta, pentru că dacă nu, sunteți pierduți. Până la urmă, sunt senzații (cele mai joase ale vieții conștiente), ascuțite, distilate și supuse rafinamentului imaginativ și unei formulări care se străduiește să fie extrem de precisă, curată, clasică, chiar *algebrică.* Dar fantezia, nu înțelegerea, este alchimistul în întreaga această operațiune. Da, înțeleg ce vrea să facă: *definiții ,* definiții ale individului. Dar se înșeală.

Poezia pornește din inteligență și se ocupă de concret și perceptibil; este o „divinare a spiritualului în perceptibil". Cum este posibil acest lucru, dacă inteligența percepe universalul, iar abstractul este propriul său mod de a vedea? Printr-un ocol, prin recompunere, printr-un artefact de concepte universale asamblate, *viziunea individuală a poetului* ; construind cu cuvinte (care sunt ele însele semne ale universalului, ale conceptelor) un artefact ce ne oferă o imitație a intuiției angelice.

Ei bine, acest poet vrea să evite acel ocol *și* să reconstruiască - realitatea fără intervenția înțelegerii speculative (*inteligența* lucrurilor în lumina conceptelor), ajutat doar de înțelegerea practică, de *habitusul* artei, care este cu siguranță o calitate intelectuală, dar care la marii artiști nu este nimic mai mult decât *un instrument,* pentru că prin natura sa nu este nimic mai mult decât un instrument. Guillén este epuizarea artei din lipsă de materie (arta se hrănește cu universalii), el este coborârea în regiunile iraționalității căutând o spiritualitate imposibilă. Ca gimnastică poate fi ceva măreț. Ca poezie completă nu mă va convinge niciodată. Dacă este poezie, renunț la poezie și rămân la proza lui Dante și Cervantes.

Mărturisesc, așadar, că lectura ei îmi produce o oarecare *plăcere:*

- Este plăcerea curiozității de a înțelege și interpreta, de a ghici; este admirația îndemânării tehnice și a fineței și rafinamentului emoțiilor senzoriale.

Este adevărat că orice senzație vorbește intelectului, deoarece acesta este poarta sa („nihil est in intelecto quin prins fuerit in sensu") și este încărcată de sugestii vagi și simboluri spirituale - un peisaj este o stare de spirit, se spune. Dar pentru asta nu am nevoie de un poet: prefer senzația directă senzației reconstituite. Poemul „*Copil"* sugerează emoția grației naive, starea de spirit a unui om în fața unui copil; poemul „ *Copacul de toamnă* " simbolizează, în imaginea stilizată a frunzelor care

cad pe iaz, toată tristețea languroasă a anotimpului cețos. Dar îi prefer pe Corot și Reynolds. Sau să văd lucrurile eu însumi direct. A emula pictura și senzația în acest fel poate fi o ispravă; dar nu servește niciunui scop, deoarece se află în afara limitelor poeziei.

Poezie de seră. Literatură pentru specialiști în literatură. — Roberto Browning povestește despre un calif care poseda o orhidee minunată, care trebuia udată cu sânge pentru a produce o floare mai delicată decât mătasea și aproape la fel de subtilă ca lumina. Sunt prea rudimentar pentru un astfel de rafinament și prefer copacii roșii quebracho din țara mea, care au cuiburi de sturzi și camachuises. Sunt prea scolastic și nu-mi plac cărțile care nu pot fi reduse, activ sau pasiv, în vreun fel la Aristotel. Sunt prea religios și nu-mi plac cărțile (cum spunea Augustin din Cartagina) unde nu pot găsi numele lui Isus.

numărul 3 al revistei FRONTIERS DE LA POESIE, a numit moartea poeziei prin epuizarea *materiei circa quant „sinuciderea angelicității”*. Aspirația către imaterialitate nu este doar nobilă, ci și necesară pentru artă. Dar acest triumf asupra materiei trebuie realizat prin transfigurare și nu prin volatilizare, ceea ce cred că este ceea ce se numește în mod eronat astăzi „dezumanizarea artei”.

Anticii numeau Frumusețea *splendoarea unei forme, nu eliberarea unei forme,* pentru că știau că formele separate există doar în lumea angelică, nu în lumea animalelor raționale. *Poezia pură* mi se pare astăzi a fi pentru marea poezie ceea ce liniștea molinistă este pentru contemplare. Marea poezie realizează spiritualizarea fără a renunța la umanitate, ci sublimând-o, precum sfinții. Pentru că problema aeronautului nu este doar să zboare sus, ci...

zbura la înălțime cu pasageri și marfă; altfel, orice balon cu hidrogen poate profita.

Pe scurt, Jorge Guillén, autorul romanului CANTICO, ESTE UN ARTIST . Dar un mare poet? Ci pur și simplu un poet, adică un creator? Abia atunci când este și om.

Când extremă ei pricepere în a sufla în fluierul de fildeș, în a smulge din flaut acele săgeți mai ascuțite decât cele ale privighetorii, a fost pusă în slujba unei melodii, când imaginația ei diadematã s-a umilit la poziția sa de sclav regal al înțelegerii.

Nu știu dacă toate acestea sunt destul de clare, atâta metaforă cu atâția termeni scolastici; dar cel puțin se remarcă o clară senzație de presiune : acea poezie evanescentă mă uimește o vreme, dar nu mi se impune.

Că temperamentul, gustul, educația și alegerea mea hotărâtă mă leagă de o poezie ale cărei arhetipuri ar putea fi Dante, Claudel, Cervantes, Sfânta Tereza: extrem de utilă, deși nu didactică; profund umană, fără a fi banală; și, deși în niciun fel rațională și discursivă, formidabilă și supraomenește de inteligentă.

Cel mai bun lucru la întreaga carte este acea frază foarte poetică „luna goală — scăldată singură", care mi-a rămas în minte timp de aproximativ trei ani, până într-o zi, scăldându-mă în Punta del Este, lângă *coasta* nord-americană , cu un dezgust imens (așa cum povestesc în *Memoriile mele),* care mi-a produs o dorință oribilă și ineficientă de a muri, mi-a inspirat următoarea *epistolă* în versuri, pe care v-o trimit în caz că cea în proză nu este de ajuns.

Recviem

„și ATLANTIC

Când voi fi mort, nu mă vor face să sufăr. Când voi fi mort, cu fața în jos pe fundul mării, voi fi murit în sfârșit.

Sub fulgerul solar rotund care se filtrează în straturi, lumină perlată, cu cât coboară mai adânc,

Pe alge marine și nisipul fin, cu brațele încrucișate, gâtul lipsit de apărare, carnea însângerată îndoită ușor.

Umflat, flasc, ca de ceară, enorm, vezi-mă dacă Dumnezeu însuși îmi dă marea îmbrățișare, așteaptă —îi va spune îngerul meu—, căci doarme.

Așteaptă, o, Doamne, și lasă trupul obosit să-și doarmă setea nedormită și nedormința, legănat aici în poala ta lichidă.

Dăruiește consolarea senzuală preliminară a îmbibării măruntaielor în uitare, în primul cer, soare și sare.

Să doarmă trei sute de ani, așa cum dormea ermitul festiv al empiriei pe treptele mistice,

La auzul cântecului liric al privighetorii-heruvimului, tiralira, pe dealurile nopții tale liniștite...

Fie ca marea să-și stingă rugul devorator, iar când noaptea nenumărată va cădea în catifea și aur, dulce pentru cel care privește,

***Y* comoara paietelor sale**
Abordează spatele albastru al monstrului care se rostogolește și care în murmur răsună corul înalt,

Y luna goală apune singură
să mă scald în marea liniște vie și să mă topesc din valul negru,

În șiruri de opal nativ atunci, o, Doamne, în sfârșit calmate, nu vor mai face acest captiv să sufere,

Marinar, inimă de soldat rău, cu un avânt imens și o pregătire deficitară, și fie ca marea să fie sicriul furnizat,

Giulgiu din hermină imperială, giulgiu din sudoarea păcatului său, urnă capabilă să-i cuprindă afecțiunea abisală, sicriu adevărat al unei inimi obosite...

Inimă săracă și obosită de copil,

Buenos Aires, 1942,

X. JUAN ALFONSO CARRIZO

Cântecul din Catamarca

Un cântec argentinian, riguros popular și oferind toate garanțiile de autenticitate, trebuie să fie o surpriză extrem de plăcută pentru oricine mărturisește astfel de tradiții și a răsfoit cu invidie frumoasele colecții *folclorice europene* - Rodríguez Marín, Cejador, E. La Fuente, Melchor de Paláu, D'Ancona, Ferraro, Tigri , Tommaseo. Cu atât mai mult va fi dacă, ca în cazul de față, este compilat de un autor care, după ce posedă o solidă cultură literară, a studiat pe larg și profund poezia populară argentiniană, americană, spaniolă și chiar europeană; a consultat cu sârguință toți maeștrii care l-ar fi putut lumina; a adunat cântecele direct din gura oamenilor de la munte din Catamarca; a comparat versiuni, a corectat variante și a completat texte; le-a adnotat cu o vastă și discretă erudiție și, după *unsprezece ani* de muncă, a oferit literaturii argentiniene o operă care se poate promite rodnică atât ca operă, cât și ca exemplu.

Acesta este volumul CÂNTECE POPULARE ARGENTINIENE ANTICE , o lucrare a profesorului Juan Alfonso Carrizo, care tocmai a apărut și pe care o recomandăm atenției cititorilor noștri.

Autorul intenționează să continue cu Cantecele provinciei Tucumán și, mai târziu, cu cele ale tuturor

Juan Alfonso Carrizo, ANTIGUOS CANTOS POPULARES ARGENTI NOS (Cancionero de Catamarca}, Buenos Aires, Silla Hermanos, Montes de Oca 821, 1926. Un volum în 49, 260 pagini.

Mai mult, să o iubească Bios. Ce nu se poate promite de la o operă din care această magnifică lucrare de față este doar un fragment - Istoria Argentinei, nu doar istoria sa literară (care va trebui cu siguranță să-și rescrie primele capitole mai târziu), ci și istoria sa politică și militară și, mai presus de toate, acea istorie socială, psihologică și morală a *poporului argentinian care,* potrivit Dr. Roniulo Carbia, încă nu a fost scrisă? [CXXX]Ce noi perspective și materiale noi valoroase nu va oferi psihologiei, esteticii și lingvisticii această colecție de documente, adunate direct din surse ? Evident, nimeni care vrea să scrie despre Calamarca de astăzi înainte, sau chiar despre viața provincială, nu poate ignora această carte. Și oricine nu crede că o colecție de cântece populare, cântece de femei, cântece de copii și o colecție de balade spuse de bătrâne în jurul focului este atât de importantă, fie ignoră, fie nu va putea explica fervoarea mișcării folclorice actuale, care nu este nimic mai mult decât aplicarea metodelor riguroase ale științelor pozitive la o parte a studiului literaturii.

Însă această carte nu este doar încântătoare pentru cei care cultivă aceste specialități , ci rezervă și multe surprize pentru cititorul simplu, pasionat de literatură.

Învățând că poezia noastră cea mai autentică își are rădăcinile în poezia spaniolă din vremea cuceririi (secolele al XVI-lea, al XV-lea și al XVIII-lea), astfel încât unele *balade autentic spaniole* , pline de forme arhaice pe care poporul nostru nu le mai folosește și poate nici nu le înțelege , încă circulă pe pământul oamenilor din văile andine (încă neînstrăinizate de cosmopolitismul invadator) :

Tatăl meu nu m-a înscris.
nici fermierul,
Don Carlos m-a păcălit.
fiul împăratului,...

[CXXX]**Vn>* os MOKS Jose L FEDEUCO ANÍSOS.**

Fugiți, fugiți, domnilor, prindeți-o pe femeia aceea fără inimă și duceți-o la castel, în cea mai încuiată cameră;

A găsi în Betleem, Tinogasta și La Rioja romantismul *Fetei Albe,* perfect intact în substanță și creolizat în formă, un semn al faptului că a fost transmis oral timp de mulți ani în aceste părți:

Și-a biciuit calul
Ușa s-a deschis și s-a închis deja...

Se bătu cu cuțitul
alergătorul în față;

să găsesc printre versurile din Catamarca cântece vechi care mi-au zguduit copilăria într-un oraș sfânt , ceea ce demonstrează regionalismul nostru comun, așa cum găsirea atâtor versuri spaniole demonstrează hispanismul nostru; să verific în cântecele populare utilizarea unei combinații metrice la fel de dificilă, artificială și cultă precum *glosa* sau *decimalele legate;* să contemplu într-o lumină nouă literatura noastră gaucho și să mă îndoiesc puțin de valoarea ei ca document demopsihologic și ca document lingvistic - întrucât, în esență, limba lui Martín Fierro, de exemplu, cel mai popular și autentic gaucho al nostru, apare distorsionată, exagerată, *stilizată,* alături de acest limbaj simplu și puternic care nu acumulează metafore și nici nu maltratează formele orale, ci are mare grijă să nu introducă - cuvinte incorecte -; să învăț adevărata limbă populară, o învățătură esențială pentru fiecare poet, deoarece nu există putere sau savoare în nicio altă limbă în afara graiului poporului, care poate nu este un mare gramatician, dar este un mare orator; să contemplu sufletul oamenilor simpli, cu remarcabila sa capacitate sentimentală și mentală; să percep rădăcinile adânci ale tradiției argentiniene; nu-

Această carte, construită cu o pregătire și o metodă incontestabile, conține multe lecții pentru cititor.

Autorul cuprinde trei mari diviziuni, forma metrică oferind în mod natural șase romanțe, o sută cincizeci de cântece și o mie patru sute treizeci și șase de cuplete.

Copla, asemenea unor fluturi care zboară, nu poartă nicio indicație a originii lor, deoarece este imposibil să se facă acest lucru. Toate sunt culese în Catamarca din tradiția orală, dar multe sunt spaniole (fie aduse de conchistadori, fie popularizate ulterior), iar autorul le găsește în cărțile de cântece ale lui Rodríguez Marín sau Lafuente; multe altele sunt, fără îndoială, comune mai multor provincii, mai mult *în Argentina* decât *în Catamarca. Valoarea* lor estetică, deși conțin granule de aur pur, este poate, în general, inferioară celei a *copla andaluzești* incluse în colecția clasică a lui Rodríguez Marín; valoarea lor folclorică este foarte mare.

Cântecele (precum și baladele) au indicat meticulos la sfârșit anul, locul și persoana care le-a dictat; unele enumeră și autorul, altele circumstanțele istorice sau politice la care fac aluzie sau care au dat naștere lor. Pentru mine, acestea reprezintă partea cea mai interesantă a cărții. Autorul le împarte în istorice, religioase, amoroase, descriptive și de obicei, sentențioase, payadores (cântece populare) *și* festive.

Cântecele de dragoste, aproape toate compuse în *decimele legate* , sunt în număr de patruzeci și trei, și aproape toate, deși simple și uneori prozaice, au aroma poeziei de dragoste cultivate *și* oarecum subtile a clasicilor și sunt la o mie de leghe distanță de vulgaritățile folosite în acest gen de poeții populari din mahalale. Unele sunt frumoase. Cine nu ar fi fermecat de către cătren:

> ***Aș vrea să am o artă care să mă împartă în două: să te las***[CXXXI] **și cu *celălalt să-și ia rămas bun,***

Cine nu va lăuda scara și puterea acelui CXXXIIdeșert străvechi ? *Și* atât de nou, ale cărui neregularități metrice însăși îl denunță ca având origini populare:

> **e *în aer și peștii apar pe hârtie, și anii devin luni și moartea***

[CXXXI] ***Dejan*,*** **ed *dejártela,* dejarla c enligo. Este egal în limbajul popular la suprimarea unuia de los pronombres enclíticos.**
***CXXXIIÎnainte de aceasta, cele ușoare vor fi hrănite cu* „cithara de ceară”.**

devine viață, când aerul vorbește și spune că marea moare de sete și că s-ar putea să piară chiar dacă cerul îi dă putere, când toate acestea se vor întâmpla, eu voi înceta să mai fiu al tău.

Așadar, există multe grăunțe de aur pur printre nisipul acestor cântece de jale, de rămas bun, de absență, de gelozie, de moartea mamei, de moartea soției, de plecare din orașul natal, de deziluzie. Dar toate, vulgare sau bune , sunt profund interesante ca indici ai unei mentalități și ai unei psihologii. Până astăzi considerasem zicala lui Fray Luis de León despre păstori mai degrabă neteoretică.

Greșești **când crezi că** *există oameni mai potriviți să vorbească despre* **dragoste decât** *păstorii... Căci poate că în orașe se știe să vorbească mai bine, dar rafinamentul sentimentelor aparține peisajului rural și solitudinii... Dar* **dragostea pastorală** *, întrucât păstorii au spirite simple, necontaminate de vicii, este pură și ordonată spre un scop bun; și întrucât se bucură de pacea și libertatea față de treburi pe care le-o oferă viața solitară de la țară, neavând* **nimic** *acolo care să-i amuze, este foarte vie și pătrunzătoare; iar vederea nestingherită de care se bucură continuu asupra cerului, pământului și a celorlalte elemente îi ajută și ea în acest sens...*

De astăzi, aşadar, cu această carte în faţă, m-am convins că toate acestea sunt adevăruri simple şi valide. Citiţi doar frumoasele decimale epitalamice care, potrivit autorului, „se cântă la toate nunţile", pline de un sentiment onorabil şi religios de bucurie, care, după ce promit mirilor fericirea dacă păzesc „glasul poruncilor lui Dumnezeu", se încheie cu această dezaprobare:

> ***Mireasa* şi *doamnele, mirele şi însoţitoarele sale, cavalerul de onoare şi domnişoara de onoare, fie ca voi toţi să mergeţi la rai!***

Există paisprezece cântece religioase, iar în afară de - naraţiunea romantizată a unei pedepse divine, o poveste de dragoste de Crăciun şi o poveste de dragoste de Paşte, restul sunt glose ascetice care au ca subiect moartea şi cele două judecăţi:

> ***Ce vom face când vom vedea că Judecata* apasă deja asupra noastră *, când vom auzi trâmbiţa Sfântului Vincent Ferrer?***

Cea mai lungă şi mai interesantă este o descriere a Judecăţii Particulare a celebrului cântăreţ Choyano Domingo Díaz, un Santos Vega din catamarca, ale cărui piese apar în alte secţiuni. [CXXXIII]**Este o adevărată versiune folclorică a *Dies Trae,* care a atins atât de viu imaginaţia oamenilor încât, conform obiceiului lor, au încorporat-o într-o legendă. Domingo Díaz, se spune, s-a îmbolnăvit odată şi a zăcut ca mort mai mult de 24 de ore. Dar chiar când era pe cale să fie înmormântat, şi-a revenit brusc şi a mai trăit câţiva ani, caracterul său festiv de altădată transformându-se într-o taciturnitate rece şi o tristeţe profundă. *El apăruse personal în faţa judecăţii lui Dumnezeu şi de acolo provin aceste versete,* spun bătrânii care le recită:**

> ***Cititorule devotat şi prietene, în timp ce citeşti aceste dezamăgiri: aruncă-ţi privirea asupra anilor tăi şi vezi cum ai trăit. Ca nu cumva, dormind în patul tău, să treci peste***

[CXXXIII]**O moarte prematură (la convertirea preotului Fields, istoric, p. 42), rămas bun (amatorie, p. 74), la moartea soţiei sale (amatorie, p. 79), suflete pioase, vă implor (despre mormintele cos, p. 92).**

noapte din timp în veșnicie, căci moartea nu este aproape doar de cei bolnavi.

Nu toate cântecele populare din această carte au o mare valoare poetică; dar toate ne învață ce este poezia. Povestind cum a găsit prima sa piesă istorică *(Moartea lui José Cubas)* pe buzele unui bătrân, Ramón Ibáñez, muncitor și chitarist, spune într-un bogat și discret *Discurs preliminar:* „Din acel moment am crezut în poeți, rapsozi și menestreli...; în acel fericit sfert de oră am învățat că poezia este ceva real și nu ficțiune... Într-adevăr, noi, cei care o primim prin școli și mode literare, *crescută* , ca să spunem așa, complicată și altoită, elaborată prin artă și artificiu , trebuie, pentru a o cunoaște bine, să coborâm la sursa ei primară și spontană, unde se găsește în embrion și în schiță; așa cum botanistul, pentru a studia pomposul trandafir multifoliat al grădinilor, coboară la tipul primitiv al micului trandafir sălbatic cu patru petale.**

Cejador a spus că poeziile populare îi servesc drept piatră de temelie pentru a le evalua pe cele învățate, pentru a discerne care dintre ele vor fi nemuritoare.

O poezie nemuritoare nu este, în cele din urmă, nimic mai mult decât un suflet vibrant de iubire sau de durere care, prin opera de artă, a închis acel moment al său în bijuteria înaripată și transparentă a cuvântului. Dar asta nu este suficient: este necesar ca aceeași vibrație să fi fost sau *să poată* fi simțită de alții.

„Esența altor suflete"; adică să fie *comunicabilă sau* , ceea ce echivalează cu același lucru, *umană.* Nu este necesar să aibă rime dificile sau un vocabular foarte extins. Și astfel, Jorge Manrique, jelind moartea tatălui său, ne îndeamnă și astăzi să jelim împreună cu el trecerea lucrurilor pământești, pentru că atinge una dintre cele mai emoționante și universale coarde ale inimii umane.

Vrei să-l vezi? Stând pe capul unei vaci lângă micul câmp pârjolit de soare, la cinci secole distanță de veneratul Domn al Belmontei, ignorant, poate analfabet, purtând sandale și cu o bandă și un poncho ponosit, un *Juan del Campo din Catamarca,* un cântăreț țăran anonim, deplânge pierderea recoltei doborâte de lăcuste:

La ce bun să semănăm?
Se transformă totul în rahat?

În anii trecuți, oamenii de demult aveau porumb din belșug și nu îndurau astfel de greutăți. Ce s-a întâmplat cu acele zile apuse? Cu siguranță au dispărut, nu se vor mai întoarce niciodată! O, noroc, unde ești? Unde ai plecat? De când ne-ai părăsit, nu am găsit nicio alinare...

Cine nu-și va aminti de acest lament melancolic, pe care îl atribuie păcatelor oamenilor?

dăunătorii flămânzi,

versurile de o calitate infinit mai bună, dar de același sentiment, ale elegiei nemuritoare

cum, în opinia noastră, orice timp trecut a fost mai bun...

Ce s-a întâmplat cu* regele *Ioan?...

Sentimentul care, venind de la Eelesiaatés și trecând prin Sfinții Părinți și Doctori și cântecele latine ale Evului Mediu, a pulsat în Jas kasidas-urile Ahul-Bdca arabe și s-a instalat din nou mai târziu în lirele lui Tasso, Longfellow și Leopardi?

În prologul acestei lucrări, Dr. Ernesto E. Padilla afirmă că este acum datoria autorului să finalizeze opera altruistă

începută în aceste pagini. Adăugăm că este, de asemenea, datoria cititorului argentinian să încurajeze, cu aplauzele și sprijinul său, patriotismul practic al domnului Juan Alfonso Carrizo.[CXXXIV]

Buenos Aires, 1926.

XL BALTASAR GRACIAN (Vejamen)

Către Dr. Roberto F. Giusti

Baltasar Gracián, un scriitor iezuit din secolul al XVII-lea (1601–1658), nu este o „enigmă", ci o problemă: o problemă rezolvabilă fără a cunoaște toate faptele; și, în primul rând , toate operele sale. Și una care, din câte știu eu, rămâne nerezolvată până în ziua de azi .

L-am citit *pe tot pe* Gracián (și principalele opere ale criticilor săi), lucru cu care nu mulți se pot lăuda; pentru că necesită o poftă vorace de cărți. E ca și cum ai citi tot Sfântul Paul în greacă. Pentru asta, trebuie să fii puțin bolnav; deși nu prea bolnav.

Cei care scriu despre el se împart în două tabere: cei care îl

---

[CXXXIV] **Într-adevăr, speranțele mele din 1926 s-au împlinit în mare măsură , mai mult datorită tenacității vocale a lui Carrizo decât oricărui ajutor sau încredere, deși aceasta nu a lipsit cu desăvârșire. Carrizo, membru al Academiei de Litere, a publicat cărțile de cântece din Junín, Tucumán (2 volume) și La Rioja (3 volume), aceasta din urmă o lucrare metodologică perfectă, cu un studiu introductiv de 300 de pagini de cel mai viu interes. Ca o notă revelatoare a momentului actual, trebuie menționat că juriul care a acordat Premiile Naționale de Istorie în 1942 a uitat complet de această lucrare, alegând în schimb să încununeze o broșură literară mai degrabă decât o lucrare de cercetare, o lucrare mai degrabă de aparență decât de substanță. Carrizo, după ce firea sa a eliminat rapid gustul amar, continuă în sărăcia sa demnă, încercând să-și refacă primul cărți de cântece, cel recenzat aici, la scară largă. (21 septembrie 1944)**

consideră un mare scriitor persecutat de binecunoscuta răutate a (ceilalți) iezuiți; și cei care îl consideră pur și simplu un geniu și trec cu vederea conflictul său cu Ordinul său, un episod important din viața sa. Pe scurt, fie a fost un geniu, fie un om religios rău. „Nici una, nici alta, prietene." [1] Marele vizir Gosvin avea dreptate .[CXXXV] [CXXXVI]

[CXXXV] **Hispanistul francez Rouvevre, un biograf distins al lui Gracián, a scris: „Certes, c'est *un religieux ENIGMATIQUE, mai"* on ne *peux pas le considérer comme consciemment en révolte contre sa religion..* (Citat de Coster, B ALT As AH GUACÍAN, p. 93).**

[CXXXVI] **Bibliografia lui Gracián este impresionantă. În lucrarea „OMAGIU ADUS LUI GRACIÁN" , PUBLICATĂ de Abckivtum HISTOMCUM 9. J. (1960, volumul XXIX), se poate găsi cea mai recentă, evaluată de M. Battilori. Trebuie însă menționat că, pentru cineva care nu cunoaște adevărata valoare și natură a literaturii lui Gracián, toată această bibliografie nu va servi decât drept erudiție inutilă sau o ocazie de poticnire.**

Nickel atunci când a ordonat pedepsirea sa, istoricul Astraiti când l-a respins și Borges când l-a batjocorit și insultat. Iar Menéndez y Pelayo, Alfonso Reyes și José Martínez Ruiz *(Azorín) au exagerat cu lingușirile lor* , lăudându-l excesiv. Tânărul Azorín (1902) a mers chiar până acolo încât l-a pus la egalitate cu Nietzsche, abia citindu-i pe niciunul dintre ei.1 Asta e o prostie. Nu are nimic în comun cu Nietzsche, cu excepția · poate, a „aerului aforistic", a predispoziției pentru aforisme și paradoxuri – toate superficiale. Cât despre mintea lor, juxtapunerea maniacului din Engedi cu aragonezul constipat este doar o lăudăroșenie și o prefacere. Sunt ca ziua *și* noaptea. În Spania, popularitatea lui Gracián a crescut vertiginos când s-a aflat (prin intermediul lui Menéndez) că Schopenhauer îl ținea la mare stimă și că tradusese (din spaniolă sau franceză?) ORACOLUL MANUAL ȘI ARTA PRUDENȚEI ÎN GERMANĂ . Dar chiar acest fapt este grăitor: faptul că părintele pesimismului sistematic, admiratorul budismului și apogeul voluntarismului s-a îndrăgostit de Gracián demonstrează mai bine decât orice ce era Gracián... Spune-mi cine sunt prietenii tăi...

Să începem cu cel mai slab dintre emulii săi, J. Borges, care în ANTOLOGIA PERSONALĂ include unul dintre cele mai feroce poezii scrise de poetul din Buenos Aires; un poem care are particularitatea neobișnuită de a fi un portret slab al lui Gracián, dar un portret bun al lui Borges însuși. El nu este de acord cu Gracián și se aliniază cu Borges. De exemplu, el crede că Gracián a scris versuri și îi atribuie unul ridicol, care nu se află nici în Gracián, nici în Góngora *(„găinile câmpurilor cerești")* și sugerează că este o invenție borgesiană;[137] [138]îl

---

[137] **Eseul *„Baltasar Gracián"* din LECTURAS ESPAÑOLAS este discret, dar nu reușește să surprindă adevăratul Gracián și cu atât mai puțin „Moralitatea și politica sa". Cele două articole absurde în care îl aseamănă cu Nietzsche au apărut în EL GLOBO în 1962.**

ajutor financiar unui stol de lebede, nu stelelor: („Epoca soarelui" II, in medio) .

...de același fel
decât găinile domestice până la capăt
Ah, acei participanți. Ai bătrânului,

Fero nu era Decenario să facă acel eouataudón greoi, deoarece *a priori* era vizibil vereíto-ul nu putea fi din Góngora, pentru că era prea prostesc; cordobanul era extravagant, dar nu prostesc.

incriminează pe Gracián din

ateu în două verbe, lucru de care aragonezul era foarte departe, dar porteño era foarte aproape; invectivele sale nu-l ating nici pe EL Cairi , cel mai bun, nici pe AGUDEZA Y ABTE DE INGENIO, „cea mai rea dintre lucrările sale", conform lui Menéndez, și în final îl condamnă la iad, la un iad borgian:

> **Cunosc *și o altă concluzie. Având în vedere temele* sale *minuscule, Gracián nu a văzut gloria și continuă să stârnească în memorie labirinturi, jocuri de cuvinte și embleme.***

Cu voia lui Dumnezeu, acest lucru nu-l va afecta și pe Borges (și chiar mai mult); care, fără să vrea, s-a „proiectat" într-un Gracián imaginar de mâna a doua („autoproiecție" este ceea ce psihologii numesc astăzi acest fenomen) într-un Gracián fals și un Borges adevărat.

Astrain, în lucrarea sa „ISTORIA SOCIETĂȚII LUI ISUS ÎN SPRIJINUL SPANIEI " (volumul 5), face o critică foarte severă la adresa confratelui său din secolul al XVII-lea, coincidând cu cea pe care o vom discuta mai târziu, în miezul „abuzurilor". „Din păcate, conducătorul întregii agitații", îl numește dur bascul pe Gracián.

Și în final, Gosvino Níquel (Goswin Nickel), Superiorul General al iezuiților (din 1651, apariția primului volum din EL CRITICÓN , până la moartea lui Gracián în 1656, moment în care toate cele trei volume fuseseră deja publicate), a persistat în a ordona pedepse împotriva scriitorului, pedepse atenuate de delicatețea (și informațiile mai bune) ale Superiorilor locali, în special ale Provincialului Diego de Alastuey, un om benign și prieten al său. Când germanul s-a înfuriat în cele din urmă, cu un an înainte de moartea lui Gracián și la publicarea celui de-al treilea volum, Gracián a cerut să părăsească Societatea și...

I s-a cerut să se alăture unui alt Ordin, enumerând în același timp serviciile pe care le adusese propriului Ordin și Spaniei. De asemenea , pedeapsa ordonată de Gosvino a fost brutală și despotică.

Însă Gracián nu putea ignora faptul că Codul Sfântului Ignațiu interzicea iezuiților să se alăture unui alt Ordin , cu excepția cartușienilor; mai mult, enumerarea serviciilor aduse Ordinului său era nefondată dacă acesta dorea cu adevărat să-l părăsească. Era o șmecherie. O șmecherie care funcționa. Generalul nu a răspuns la aceasta, dar s-a îndulcit considerabil în ceea ce privește pedeapsa. Aceasta includea ordinul de a-i percheziționa locuința în căutarea oricăror scrieri împotriva Societății lui Isus (un lucru complet absurd în cazul lui Gracián) și, dacă da, de a-l închide, de a-l ține cu pâine și apă și de a-i confisca călimara, pana și hârtia, precum și catedra de Scriptură și reședința sa obișnuită din Huesca. Pedeapsa fie nu a fost executată, fie a durat foarte puțin; ei bine, în aprilie același an (1658), Gracián se afla în Tarazona, departe de exilul său din Graus, deținând o funcție importantă, predicând și... terminând al treilea volum din EL CRITICÓN , publicat în același an.

Superiorii locali îl cunoșteau pe Gracián și operele sale mai bine decât Generalul, care nu urma exemplul Sfântului Ignațiu, care în scrisorile sale adresate către țări îndepărtate folosea rezerva prudentă: „dar voi, care sunteți pe teren, veți vedea mai bine decât mine dacă este recomandabil acest lucru". Generalul Níquel nu știa nimic despre literatură, nu citise niciun rând din Gracián și, ceea ce era mai rău, „îi era frică": janseniștii din Franța erau în război deschis cu iezuiții, iar temutele SCRISORI PROVINCIALE ALE LUI PASCAL ÎNCEPUSERĂ SĂ FIE PUBLICATE ; dar nici Pascal, nici furnizorul său de texte (uneori distorsionate), Marele Arnault, nu-l cunoșteau pe Gracián, nici măcar pe nume ; cei împotriva cărora își purtau războaiele erau Molina, Bauny, Sánchez și nefericitul Escobar: adică *cazuiștii.*

Frica este un prost sfătuitor; iar generalul Nickel a făcut imprudența de a da ascultare acuzațiilor răuvoitoare care i se abăteau la Roma din partea dușmanilor lui Gracián, invidioși, răzbunători sau resentimentari, ale căror nume au rămas anonime, cu excepția celui al conducătorului lor, canonicul Salinas; un fost prieten apropiat al scriitorului iezuit, care l-a copleșit cu laude în lucrarea sa * AGUDEZA T ARTE DE

INGENIO* , citând cu laude excesive la fiecare pas traducerile sale castiliene ale Epigramelor lui Marțial; după care poetul aspirant la canonic din Huesca i-a trimis una dintre poeziile sale castiliene, * LA CASTA SUSANA*, și o alta în latină, rugându-l să le „critice"; adică să le laude ; dar naivul Gracián le-a citit literalmente și, de fapt, i-a trimis o critică severă, cu o listă de erori, inclusiv în gramatica latină; acest lucru l-a înfuriat, determinându-l să trimită o scrisoare ofensatoare și insultătoare; și apoi, transformat într-un dușman implacabil, a început să-l acuze fără încetare pe naivul teuton care conducea Ordinul; care era atât de ignorant în ceea ce privește ilustrul său subiect, încât a ajuns să creadă, sau cel puțin să bănuiască, că scrie o carte împotriva Societății; și împotriva lui! (Rezum ruptura Salinas-Gracián; dar asta e, ca să spun pe față). Gracián nu le-a răspuns niciunuia dintre ei și a terminat calm Eu CRITICÓN și a publicat-o – prin intermediul prietenului său (unul cu adevărat loial) Vicencio Lastanosa, cu o mulțime de aprobări din partea avocaților și prelaților, și chiar a Sfintei Inchiziții; după care „s-a întors cu fața la zid și a murit ", cum spune Scriptura; dar nu înainte de a se „dedica asceticismului", așa cum spune biograful său Correa Calderón în introducerea la OPERE COMPLETE (Ediția Aguilar). A anunțat că va compune o carte de meditații despre moartea cea bună sau *„Moartea celor drepți";* pe care, din păcate, nu a avut timp să o pregătească.[CXXXIX]

Ceea ce l-a acuzat Generalul pe aragonez a fost „că este lumesc în scrierile sale și că scrie despre subiecte nedemne de un scriitor religios". Cracián știa perfect de unde venea această acuzație, precum și altele de același fel; și de aceea a considerat ordinele de a păstra tăcerea invalide, fără niciun motiv; deși, fără să răspundă un cuvânt, s-a conformat pedepselor care i-au căzut.

[CXXXIX] **Poraeoorei despre zilele sale de muncă pot fi văzute la profesorul de la Universitatea din Texas, Miguel Romera-Navarro, cel mai mare „graeianiua" al zilelor noastre.**

mult atenuată de Superiorii locali, așa cum s-a menționat. Astfel, a ajuns să fie considerat un „infractor cinstit”.

Ceea ce este nedemn de un scriitor religios este să scrie prost; iar pe vremea lui Gracián, existau nu mai puțin de șase iezuiți în Spania care scriau prost; Generalul nu-i deranja, iar Gracián i-a onorat enorm, tipărindu-le versurile (proaste) în AGUDEZA ȘI ABTE DE INGENIO alături de sonete de Lope, Góngora și cei doi Argensola. Dar cel mai amuzant lucru a fost că, în aceeași perioadă a lui Gracián, religiosul Gabriel Téllez (Tirso de Molina) își publica comediile vesele, aproape toate având ca temă dragostea senzuală, fără ca prioraților săi sau Sfintei Inchiziții să-și dea seama vreodată că acestea „se ocupă de teme nereligioase”.

Așadar, avem acest paradox curios: Gracián, evident, nu a ascultat, dar nu a fost neascultător; iar Níquel a avut dreptate să vrea să impună reglementările iezuite, dar le-a aplicat incorect; ceea ce este dezastruos în orice societate umană, să aplici greșit lama ascuțită a legii; dezastruos chiar și pentru legea însăși. *Motorul principal* trebuie să asigure mișcarea generală și să nu coboare niciodată pentru a încerca să miște o roată mică, pentru că acesta nu este rolul său și o va face prost, lovind-o cu prea multă forță.

Aragonezul sumbru, mizantrop și misogin, pradă unei moralități stoice și a unei religii care seamănă mai mult cu - deismul decât cu creștinismul (deși personal este un foarte bun creștin); abuzator de două mari daruri de la Dumnezeu, cuvintele și spiritul; în care intelectul este maltratat prin ascuțime în ceea ce spaniolul numește „a fi ascuțit”; torent inepuizabil de „boutades”, „calembours”, „bon mots”, astrakhanadas și prețiozitate; rege tiranic al conceptelor mai mult decât Quevedo; călcător în picioare al moderației, modestiei și bunului gust, împotriva a ceea ce el însuși recomandă și poruncește instantaneu; lăudăros al verbosului, renunțător la devotamentul față de retorică, falsificator de filozofie, jefuitor al comorilor bunului simț, predicator al eroismului fără a fi erou și al discreției în timp ce este indiscret

.

și *tot* ce s-ar putea dori în această direcție... Gracián este unic în toate literaturile, căci nu are nici predecesori, nici imitatori, nici discipoli. El este un obelisc .

Capodopera sa, EL CRITICÓN, nu este un roman, nici o - narațiune epică, nici un poem didactic, nici un tratat, nici o satiră în stilul lui Borazo sau Juvenales, nici vreun alt gen cunoscut, căci nu este nici măcar o epopee comică, precum ORLANDO, nici literatură *nonsens* precum ALICE ÎN ȚARA MINUNILOR. Ei bine, Brunetti, în ESEUL SĂU DESPRE CENSEOS, a afirmat că orice operă literară care nu se încadrează în niciun gen este rea. Și are dreptate.

CRITICÓN are un început și un sfârșit buni (din punct de vedere stilistic). La început (primele trei capitole, sau „crize", cum le numește el), prezintă un tânăr (Andremo) abandonat pe insula Sfânta Elena când era bebeluș, crescut de „o fiară sălbatică" (o lupoaică?) și găsit de un naufragiat; care se va dovedi mai târziu a fi tatăl său necunoscut; care îl învață limba (și, într-adevăr, limbajul sofisticat al lui Gracián) învățat de omul-fiară cu o viteză uimitoare; și apoi, dorind să-i arate lumea, îl poartă într-o călătorie prin Europa – o Europă compusă din alegorii – până când ajung pe Insula Nemuririi, sfârșitul călătoriei. Se spune că prietenul său, părintele Hajas, a colaborat la ultimele capitole. (?)

Ce nemurire? Cea promisă de Iisus Hristos, „viața veșnică". *Nu este așa.* Gracián se interzice în această lucrare orice teologie și orice religie; își propune să facă filosofie morală în maniera lui Seneca, un adept al lui Seneca. (Nu spun că reușește). Așadar, „nemurirea" pe care Andremo și tatăl său Critilo (dacă este într-adevăr tatăl său) ar atinge-o este (râdeți *în hohote!)* cea a faimei, numelui , renumelui, reputației, „Ja gloria", cum spunem noi. De unde perfidul canonic Salinas a tras ideea că „a scris ca un păgân", fără Hristos răstignit sau fără Preasfânta Fecioară Maria, și că scopul final al omului era să-i facă pe alții să vorbească despre el; iar naivul Borges, și mai rău, că „nici nu-l cunoștea pe Hristos, nici nu știa de iubirea divină"; ceea ce dovedește că Borge# nu cunoștea nici ÎMPĂRTĂȘANIA , nici AGUDEZA ȘI ARTEA INGENII . Dar *nemurirea statuilor și* a numelor străzilor este falsă și plebea; iar Aristotel observase deja că ceea ce nu depinde de omul însuși, ci de gura altor oameni; adică de mulțime, care este întotdeauna ignorantă sau imbecilică; și este disprețuită sau batjocorită de oamenii cu

adevărat mari (cum ar fi Sfinții); așadar, dacă îmi permiteți să „onorez" puțin: este mai bine să meriți faima fără să o ai, decât să o ai fără să o meriți.

Restul cărții, între aceste două extreme, este o junglă încâlcită de alegorii, adică cuvinte abstracte precum Virtute, Curaj și Adevăr sub formă de oameni, animale sau monștri, care sunt uneori mai diforme decât Apocalipsa însăși; unde se pot culege destule sclipiri de umor fericite, dar și nu puține absurdități. Așadar, adevărata critică pe care Nickel (care nu era mai mult decât Plumb) ar fi trebuit să i-o adreseze ar fi următoarea: „Cartea ta nu are alt scop decât să distragă atenția intelectualilor: este doar un joc de noroc. Nimic nu ne interzice să ne amuzăm și chiar să ne încântăm pentru o clipă cu jongleriile sau acrobațiile unui actor; dar un călugăr nu ar trebui să fie actor; —sau cu pirotehnia artificiilor; dar o persoană religioasă nu ar trebui să fie făcută din praf de pușcă colorat, ci din aur, oțel sau cel puțin din Neuckel sau Nickel."

„O înțelegere foarte mare", spune Menéndez Pelayo – depinde ce înțelegi prin „înțelegere". Cu siguranță nu are o „inteligență" sau un „intelect" foarte mare, care este intuiția principiilor. CRITICÓN este cu adevărat orbitor, legând judecata de mâini și de picioare – continuă el. În opinia *dumneavoastră* , Menéndez: cea a „unui tânăr de 23 de ani care nu este încă pe deplin stăpân pe gânduri", așa cum a spus el însuși la sfârșitul carierei sale . Este orbitor? Aș spune că uimește sau vrăjește.

EL CRITICÓN este o aberație talentată. Gracián Graciano Desgraciano abuzează cu sălbăticie umorul , pe care îl consideră semnul distinctiv al frumuseții artistice, așa cum proclamă în lucrarea sa AGUDEZA y ARTE DE INGENIO (UMORUL ȘI ARTA INGENIOZITĂȚII). Este imposibil *să citești fără plictiseală* sau pur și simplu imposibil să te oprești din citit, acel torent (și dă-mi amestecul metaforic) de „concepte", vorbe de spirit, jocuri de cuvinte și glume.

cuvinte („pornirile perfide”*, întâmplările „față în față”!, - glumele proaste, izbucnirile și... „prostiile?”; care se adună fără ordine și la întâmplare, împotriva logicii și a bunului simț, se năpustesc cu capul înainte în neant.

„Capodopera” sa nu a învățat niciodată nimic și a fost întotdeauna inutilă pentru orice. Se știe de mult timp că „moraliștii” nu au moralizat niciodată pe nimeni – adică nu corectează, nu convertesc oamenii; ceea ce fac Seneca, Marcus Aurelius, Montaigne, Larrochefou, Joubert, Saint-Étienne și alții, cel mult, este să coroboreze sau să alinieze moralitatea actuală, împodobind-o cu capcanele limbajului și ale umorului; adică, transformând-o în material literar. Dar Gracián nu numai că nu convertește, ci induce în eroare – sau cel puțin, derutează. Este mai rău decât Góngora, atât de maltratat de Menéndez cu câteva pagini mai devreme (IDEAS ESTHETICAS, vol. H, cap. X) – unde, în loc să te aliniezi, primești un baraj de imagini plastice, vizuale, colorate; și nu de idei abstracte înșirate între ele.

Generalul iezuiților, bascul Astrain și Jorge Luis Borges îl condamnă pe Gracián dintr-un motiv fals; dar au dreptate pentru că este condamnabil... din alte motive. Cei care îl laudă excesiv o fac din patriotism (Menéndez), diletantism (Alfonso Reyes I) sau ignoranță (Azorín); care nu a avut niciodată prea multe de pretuit și, atunci când se aventurează în filosofie (după ce s-a poreclit „micul filosof”), nu știe ce face.

Gosvino Nickel, din Sinaiul Romei, i-a trimis interdicții și pedepse lui Gracián pentru că „a scris despre lucruri profane nedemne de un om religios”; dar moralitatea, chiar și moralitatea stoică, nu este în întregime profană; și nu există nimic în lume care să nu poată fi tratat de un scriitor religios, dacă o tratează religios. Contesa de Fardo Bazán i-a scris părintelui Coloma că omul religios, la fel ca femeile, este obligat să scrie romane; desigur, „unii rup legăturile; dar apoi lumea adună bucățile de frânghie ca să le biciuiască cu ele”. PEQUENECES și EL CBITICON pot fi exemple în acest sens. Există însă excepții , cum ar fi frumoasele romane „pentru copii” ale iezuitului englez Garrold - deși nu le-am putea numi pe bună dreptate romane - HOMJIECTTOS și Los PEIACEBÚLIAS („Curățătorii de ceapă”).

Cine are răbdare să-l citească pe Gracián va găsi niște comori; dar trebuie să ai răbdare cu el. (Poate că lucrurile

stăteau altfel în secolul său.) Este plictisitor din cauza abundenței sale, rece din cauza intelectualismului său, verbalist din cauza vorbăriei și lingvisticii sale excesive; iar umorul său ascuțit se prăbușește, ducând la gafe; adică la absurdități. Nu poate fi citit cu fascinație (așa cum l-a citit Menéndez la 20-23 de ani) decât în primăvara copilăriei și vara tinereții (cum spune el), căci atunci când cititorul dobândește rațiune deplină, abundența sa excesivă și dezechilibrată devine obositoare și provoacă oboseală. Este un senecan creștin, ca Ganivet și alți filozofi spanioli. Este verbos, plictisitor și neamuzant pentru că îi lipsesc darul invenției, imaginația poetică și patosul sentimentului. Este un învățător, rece, cu o memorie prolifică și cerebral. În loc să fie numit Graciano, Grisiano ar fi mai bine. Îi lipsește aerul; și, prin urmare, și grația.

Citirea integrală A VOLUMULUI EL CRITICÓN trebuie considerată o ispravă, dacă nu chiar o pierdere de timp. Menéndez, poate, a citit doar primul și ultimul capitol ? Pentru că acestea, așa cum am mai spus, sunt suportabile; acolo Gracián glosează unele subiecte ale filosofiei morale a timpului său cu o considerabilă curățenie și eleganță, deși afectat, desigur; dar de la a patra " criză " încolo, afectarea crește până la punctul absurdității; și ajungând la mijlocul celei de-a doua părți (criza VII, *Fiul Hipocrindei),* barajul de „concepte " seamănă cu grindina și pune la încercare chiar și cea mai statornică răbdare; deși nu se poate nega că se pot culege unele lucruri sensibile. Astfel, de exemplu, în „criza" X din partea [29] (p. 649, ediția Aguilar) există o coloană întreagă de întrebări și răspunsuri de câte unul sau două cuvinte fiecare, care nu ar putea fi mai fadă și plictisitoare; dar în același loc nu sunt puține găsiri de cuvinte sau idei, ca la p. 653 — deschid la întâmplare:

„Hidropizia aurului..."
„Când *vine vorba de lovituri de colț, e vorba de degerături, iar când vine vorba de ajutor, e vorba de bătături..."*
„Toată viața mea am căutat un prieten adevărat și am reușit să găsesc doar un prieten pe jumătate; iar acesta a fost pus la încercare…"
„Cine nu are dușmani, rareori are și prieteni."
„Subatuecos și Chichimecos, toți dăunători*"
„Sunt unul dintre cei trei...* Sunt *Geryon cel mult numit. Suntem trei și avem o singură inimă. Căci cine are prieteni buni și adevărați, ajunge la tot atâtea înțelegeri..."

„Chiar și cunoașterea nu e nimic dacă alții nu știu că tu știi...”

Urmează o lungă schiță a personajelor „spaniolilor”, care au astfel de virtuți ca și cum n-ar avea vicii și au astfel de vicii ca și cum n-ar avea virtuți atât de importante.

„Sunt foarte bizari; dar de acolo vine mândria lor. Sunt foarte judicioși, nu prea ingenioși... **(Nu va spune asta despre sine, e invers)*** ***...Nu sunt prea pasionați de patria lor și sunt mai buni când sunt transplantați... Nu sunt foarte devotați, dar tenace în religia lor; și, absolut, este prima națiune din Europa, urâtă pentru că este atât de invidiată.”***

„Crede-mă, spaniolii furnizează flote de aur și argint pentru a potoli setea întregii lumi...”

„O căsnicie care a fost o casă și o minciună; și o adevărată închisoare ...”

Y **Această culegere de informații poate fi continuată pe tot parcursul cărții, chiar și în cele mai disjuncte pasaje.**

Y **Fie ca aceasta să fie suficientă ca o supărare a operei sale principale; dar să vedem excelențele sale, care vor avea unele pentru a-l entuziasma atât de mult pe Menéndez y Pelayo; al cărui entuziasm nu-l pot împărtăși pe deplin, mai ales în ceea ce privește „marea înțelegere” (IDEI ESTETICE, volumul *2,* pagina 540, ediția Pérez, 1&84). *Precum și* toată acea „originalitate a invențiilor fantastico-alegorice (a doua a acelui secol în...) inspirație satirică; în anvergură morală, bizarerie a expresiilor noi și pitorești, în umor profund și legitim (?) în viață (?) și mișcare și efervescență continuă; a unei imaginații atât de variate, atât de plăcute, atât de prolifice, mai ales în EL CRITICÓN, care subjugă cu adevărat... „tineri de 23 de ani” ca el, poate; dar eu am deja 70 de ani: nu mă plătesc cu artificii sau trucuri de pasaport.”**

1. Dar știa limba castiliană. O știa cu adevărat. Menéndez spune că se putea învăța limba de la el, chiar și după ce se citise Quevedo; și este adevărat; dar nu datorită opulenței vocabularului său, care este destul de obișnuit, ci datorită îndrăznelii expresiilor sale. Iar Alfonso Reyes spunea că „limba nu avea secrete pentru el”, ceea ce este o exagerare, deoarece nu

există nimeni pentru care să nu aibă vreun secret. Și dacă nu mă credeți, spuneți-mi: ce înseamnă „hanap" - un cuvânt pe care îl veți găsi la un poet argentinian . Prin urmare, nimic nu împiedică pe cineva să se bucure puțin de el citindu-l, cel puțin dacă are ceva de scriitor sau de lingvist în sine; așa cum este permis să se bucure de un jongler sau de pirotehnie. Dar pentru un mare scriitor, asta nu este suficient, pentru că pentru un mare scriitor nu este suficient să vorbească bine; mai presus de toate, trebuie să vorbească măreț.

2. Multe fragmente de moralitate bine elaborate, așa cum am mai spus. De exemplu, decretul „prematur" proclamat de zbârcita regină Vejecia, care acordă privilegii bătrânilor buni *și* sancțiuni bătrânilor răi, care se găsește în Criza a II-a a Părții a 3-a. În ceea ce privește primul punct, primul punct este „că ei nu numai că pot, dar trebuie să spună adevărul... căci dacă adevărul are mulți dușmani, și ei au mulți ani și puțină viață de pierdut" - și așa mai departe, până la două duzini de permisiuni; dintre care una este deosebit de amuzantă: „Li se dă permisiunea să țipe și să se certe; căci o casă este ruinată acolo unde nu este nici un bătrân care se ceartă, nici o soacră care bombăne".

Din a doua „sancțiune pragmatică"... „Mai întâi, să înțeleagă și să fie convinși că sunt cu adevărat bătrâni:

Dacă nu în maturitate, atunci în decădere; dacă nu în cunoaștere, atunci în impertinență; dacă nu în calități, atunci în afecțiuni...”

3. Gracián *este* cu adevărat unic, cel mai unic scriitor din lume: primul cuvânt al primei sale cărți este: „Cât de unic îți doresc!” (Către cititor). La fel ca Kirgler și în aceeași ordine de idei, este mereu preocupat de „a fi unic” sau de sinonimul său „a fi persoană”; ceea ce pentru el *nu este sinonim cu „a fi om”,* așa cum nu a fost pentru câinele dog german.

Este atât de unic încât a creat o operă care nu aparține niciunui alt gen și nu a avut niciun predecesor, nici vreun discipol ulterior. Și când a fost pedepsit pentru asta, a săvârșit două sau trei fapte eroice (capelan militar în sângeroasa și victorioasa Bătălie de la Letica, de exemplu) pentru a arăta că nu era un nebun; și în ciuda pedepselor și a interdicției de a părăsi Societatea lui Isus (care suferise deja influența unui creștin nou și a unui nobil despotic), a trăit totuși până la 58 de ani. Ediția Sopeña Argentina afirmă de trei ori că a trăit până la *74 de ani* , ceea ce este o eroare gravă; căci este documentat că s-a născut în 1601 și nu în 1584, așa cum afirmă Sopeña. Și a murit fără plângeri sau regrete, binecuvântându-i viața - remarcabilă chiar și în moarte!

Acum, toate celelalte excelențe pe care Alfonso Reyes și Martínez Ruiz i le atribuie din diletantism sunt false ; în special faptul că îl face un reprezentant al „furiei latine” și frate al lui Nietzsche.

RESTUL LUCRĂRII

Trebuie să spunem câteva cuvinte despre celelalte cărți ale sale; căci această insultă a fost plasată în opera sa principală. CRITICUL

Prima sa lucrare , EROUL, este o broșură cu 20 de capitole (numite „primores”) și este un fel de carte de rețete pentru a deveni mare: „un om uriaș”.

Aici începe stilul baroc: în „titlul prior: «Să practice eroul lucruri neînțelese ale bogăției». Nimeni nu va înțelege acest titlu fără să citească textul. Înseamnă că „omul său uriaș” trebuie să

fie discret, rezervat, „tapao" sau „corco" cum spune creola, „cnchotier" cum spun francezii. „A fost retras în această abilitate, ca în toate celelalte, de acel mare Rege, primul al Lumii Noi, ultimul al Aragonului, dar *Non plus ultra* al regilor săi eroici" - adică Ferdinand Catolic.

Când terminăm de citit „practica incomprehensibilităților ", vedem clar că putem lua afirmația contradictorie a Primului Primor și demonstra cu sistemul lui Gracián „Că eroul NU TREBUIE NICIODATĂ să practice incomprehensibilitățile bogăției"; adică, el trebuie să fie opusul unui ascunziș „deschis, *sincer, fidel* și *limpede"* (precum sticletele de la Miradanauesca*). Și ceea ce apare în primul primor se poate aplica tuturor primorilor; adică, Gracián, cu umorul și exemplele sale, nu dovedește nimic: el afirmă dogmatic.

Oricine își dorește cu adevărat să devină un „erou" sau „discret " nu ar trebui să practice niciunul dintre dictatele canonizate de Gracián.

POLITICIANUL DON FERNANDO CATOLICUL

Scurta lucrare a lui Gracián (1640) este un imn somptuos - dedicat regelui, pe care îl consideră al doilea ca merit după Carol al V-lea, dacă nu chiar egal. A fost scrisă la Madrid în timpul unei scurte șederi la curte în 1640. Prima ediție, acum pierdută, nu a fost publicată decât în 1640.

Evident, Gracián avea în față * PRINȚUL* DE MACHIAVELLI , unde Ferdinand este portretizat ca fiind viclean , înșelător și... într-un cuvânt, „machiavelic". Gracián merge la extrema cealaltă și îl face aproape un sfânt, cu siguranță „lipsit de obiectivitate", așa cum subliniază Correa Calderón, marele său „adept". Cu alte cuvinte, Machiavelli îl face un ticălos, iar Gracián îl face un nobil; și știm cu siguranță că nu era niciuna dintre acestea.

Acum, dar un conducător decisiv, iscusit și perspicace (cu vicii grosolane); cum ar fi să o facă geloasă pe sfânta sa soție, Doña Isabel, și să-l persecute pe Marele Căpitan din cauza asta. Fernández de Córdoba. Acest prim „panegiric" exagerat - portretizează viu perioada „patriotică" a lui Gracián · care, până când nu a ajuns la marea deziluzie, nu și-a dat seama de decadența crescândă a Spaniei, lucru care nu i-a fost ascuns lui Quevedo; și îl proclamă: „cel mai mare imperiu care a existat

vreodată în lume", precum și beii săi de la Ferdinand la Filip al III-lea, cei mai regali regi din lume. Nu știm când, dar pe la mijlocul vieții sale, catafalcul spaniol s-a prăbușit pentru el; cel puțin după Bătălia de la Westfalia, în care Spania și-a pierdut definitiv imperiul în Europa; sau în timpul revoltei Portugaliei și Cataloniei, invadate de Franța.
Inept și afemeiat, Filip al IV-lea este menționat o singură dată, punându-și toate speranțele asupra prințului Baltasar Carlos , la fel ca toți spaniolii din acea vreme; speranțe care s-au năruit când acesta a murit la vârsta de 17 ani, fără să fi domnit vreodată; urmată de calamitatea cvadrupedă a lui Carol al II-lea.

SPIRITUL ŞI ARTA INGENUITĂȚII (1648, anul al II-lea).

Este cea mai lungă dintre lucrările lui Gracián, „și mai rea" (M. și P.); dar este și cea mai ușor de citit, pentru simplul motiv că este alcătuită dintr-o selecție foarte abundentă de „exemple": poezii alese din literatură, urmate de scurte comentarii sau analize, pe care le poți lăsa cu ușurință neterminate.

Este un tratat de retorică: „despre retorica conceptistă", spun M. și P., împotriva celor care au confundat-o cu „retorica gongoristă". Dar adevărul este că majoritatea exemplelor sunt preluate de la poeți gongoristi: Góngora are 74 de piese, mai multe decât Lope de Vega; iar alte 74 sunt furnizate de furiosul canonic al Catedralei din Huesca, Don Manuel de Salinas y Lizana, care traduce în versuri tot atâtea epigrame ale lui Marțial și este lăudat cu epitete rafinate de 74 de ori; toate pe care le-a uitat când a izbucnit în furie împotriva lui Gracián pentru o critică severă—

Un omagiu binemeritat adus nefericitei sale poezii din Izvor. Pe lângă acestea, există poezii de cei doi Leonardo, de Bocángel, de Quevedo, de Fray Luis, de Hurtado de Mendoza etc.; și de străini, de Camoens în franceză, de Guarini și Marino în italiană și nu puține în latină; intercalate cu versuri mediocre sau proaste ale colegilor săi din Companie, pe care îi onorează cu o condescendență exagerată pentru că sunt iezuiți - și care l-au răsplătit foarte prost.

Astfel, se poate spune că Gracián este deasupra celor două școli decadente contemporane; sau cel puțin , se află la mijlocul lor. Menéndez enumeră, pe un ton batjocoritor, cele 16 sau 22 de tipuri de „concepte" sau „umori de spirit" pe care Gracián le găsește în poezia timpului său; și concluzionează numindu-le „extravagante"; fără să realizeze că este pur și simplu o analiză extrem de rafinată a ceea ce teoreticienii numesc „figuri logice"; că nimeni nu i-a ordonat lui sau altcuiva să le memoreze. Ce rău poate face să numim cupletul „umorism prin contrarietate"?

Vino, moarte, atât de ascunsă.
Nu o lăsa să te vadă venind
Pentru că viața nu ar trebui să-mi dea din nou plăcerea de a muri,

***și* că este „claritate prin reflecție":**

Creanga măturii
Din ramură scoarța
Nu există cea mai amară bucată de mâncare decât a iubi acolo unde nu există fermitate.

Pe scurt, avem o imagine de ansamblu foarte interesantă asupra poeziei contemporane, selectată de un om de talent cu criteriul că ceea ce mărturisea era frumusețea literară primordială; adică umorul, esența *ascuțimii.*

CEL DISCRET (1646)

Este un „tratat”* de tipul lui EL HÉROE, mai matur decât acesta din urmă, întrucât Gracián putea ști mai bine, doar privindu-se pe sine, ce era „discret. Dar compoziția sa este mai dezordonată, atât de mult încât Coster presupune că erau compoziții citite de Gracián în mica academie a grupului lui Lastanoea. Într-adevăr, sunt eseuri de lungimi variabile, ale căror subtitluri sunt toate diferite (Elogiu, Discurs academic, Alegorie, Memorial, Raționament etc. etc.), inclusiv o scrisoare și un Dialog cu Salinas!1, ceea ce ar putea duce la convingerea că fiecare aparține unui gen diferit, când, în realitate, toate aparțin aceluiași gen, care înseamnă să nu aibă niciun gen. Este mai solid și mai convingător decât prima sa broșură, de asemenea, mai amuzant, semănat cu anecdote și fabule și, de asemenea, cu aluzii la oameni în viață. „În acest fel, Cele Trei Grații au informat vestimentația, asigurându-se că tot ce se spunea fusese copiat din Cult, galant, galant, curtenesc, strălucit, practic, erudit și „mai presus de orice discret, Preastătul Lord Don Duarte Fernando Alvarez de Toledo, Conte de Propesa”, încheie *Ficțiunea Eroică* care tratează „Cultură și Îmbrăcăminte ” .**

MANUALUL ORACULULUI ȘI ARTA PRUDENȚEI (1657)

Pentru mine, este cea mai bună carte a lui Gracián, deși alții preferă El COMULGATORIO. ESTE o „compilație succintă” a operei lui *Lorenzo* Gracián (pseudonimul transparent al lui Baltasar, care i-a făcut pe unii să creadă că Gracián avea un frate care îi publica cărțile! — o „înfrumusețare ingenioasă” din partea lui Don Vicente Juan de Lastanosa, care era într-adevăr „ca” un frate pentru iezuit).[CXL]

Aceasta este cartea care l-a încântat pe Schopenhauer, care a mers până acolo încât a spus că este „cea mai bună carte pe care am cunoscut-o” și

---

[CXL] **Ea la snprsdíchs revista AXCHIVWM, voi. XXIV, 1955, «firn* c) erudit P. Bâillon que es is obra hoy dio mã« aventajóla; lo cual me alegró pentru că yo antet h había preferat,**

care a tradus-o în germană într-o traducere excelentă, după 7 versiuni anterioare mediocre sau proaste.

Este alcătuită din 300 de „Maxime" cu comentarii scurte, uneori foarte scurte, cum ar fi Maxima II, *Geniu și umor,* care are doar șase rânduri. Toate maximele sunt preluate din lucrări anterioare, cum ar fi Maxima 94, care este binecunoscutul nostru Incoro*, *Pren&ibilidades de Caudal,* scris mai plauzibil în 12 rânduri. Aici merită menționat faptul că limbajul lui Gracián nu este atât de minunat, deoarece folosește excesiv cuvinte „sexquipedale", ca și cum nu ar fi știut că limba castiliană tinde spre umflare.

Poetul Horațiu l-a întrebat pe un poet mediocru care dintre poeziile sale mediocre i se par cele mai bune. Horațiu i le-a adus și le-a citit pe toate cu voce tare; iar când a ajuns la cea mai scurtă dintre toate, a spus: „Aceasta este cea mai bună ". „Ce! Este o poezie cu atât de puține cuvinte mai bună?" „Da, domnule", a răspuns Horațiu; „și dacă ar avea un singur cuvânt, ar fi și mai bună."

BL COMULGATOR II6S5)

„Dintre toate lucrările mele, aceasta este singura pe care vreau să fie considerată a mea", a scris Gracián „cititorului". A semnat-o cu propriul său nume și a obținut aprobarea lui Goswin Nickel însuși; și aceasta este a treia ispravă săvârșită de Gracián pentru a demonstra că nu era nici nebun, nici, cu atât mai puțin, „ateu", cum crede Borges al nostru... Dar a doua a constat în predicile sale, în special ultimele din Alagón, pentru care Goswin însuși l-a felicitat într-o scrisoare către Provincialul Piquer din 16 iulie 1658 - când, devotat „ascetismului", mergea umil spre moarte. Tocmai din acest motiv, nu și-a îndeplinit promisiunea de a scrie o altă carte pioasă despre moartea celor drepți. S-a mulțumit să dea un exemplu.

BROȘURA DE ÎMPĂRTĂȘANIE constă din 50 de meditații, fiecare cu câte patru puncte, pentru înainte, în timpul și după Împărtășanie . Aproape toate se bazează pe un pasaj din viața lui Hristos și dau dovadă de o asemenea erudiție încât reflectă expertiza unui profesor de Scriptură timp de atâția ani; sunt prototipuri de evlavie sinceră în abundența inepuizabilă de afecțiuni pioase care le împodobesc. Sunt oarecum afectate de retorica lor rigidă, pe care o găsim șocantă, dar nu în acea

perioadă - căci este cu puțin mai mare decât cea a lui Fray Luis de Granada - nu în CARTEA DE RUGĂCIUNE ȘI MEDITAȚIE , cu siguranță, ci în enorma și pretențioasa sa lucrare, INTRODUCERE LA SIMBOLUL CREDINȚEI. Cine a spus: „niciun om cu talent natural nu a folosit vreodată această demonstrație a lui Gracián pentru a primi Împărtășania", fie nu știe, fie a uitat că, abia publicată, a fost tradusă în italiană și franceză (14 ediții) și a primit laude extraordinare din partea Cenzorilor. Faptul că cei care se împărtășesc nu o folosesc *acum* nu înseamnă nimic: în zilele noastre aproape nimeni nu se împărtășește și nimeni nu pregătește prea mult.

CONCLUZIE

Când termini de citit EL CRITICÓN, ți se pare că ai visat un vis nesfârșit despre un singur lucru în diferite forme. Dar, la o privire mai atentă, se observă mai multe idei centrale care radiază ca niște scântei. De exemplu, ceea ce am scris la pagina 93 din volumul II: „Gracián se mulțumește să vorbească de rău despre proști, curteni, femei și francezi."

În afară de asta, e nemulțumit de toate, ca și Schopenhauer ; și acesta e singurul lucru pe care îl are în comun cu el, temperamentul său. Argentinienii, care sunt în general destul de mulțumiți de ei înșiși, ar trebui să-l citească. Dar nu o vor face, decât dacă sunt câțiva nebuni ca mine, care cred că e o obligație divină să faci critică literară; adică să fii un tip critic literar.

Să încheiem parodiindu-l pe Borges:

Se spune că ai mers la o școală ebraică
Gracián, dar ai ascuns-o bine.
Nu e necesar, pe Dumnezeule — nu cred —
A fi priceput în Cabala.

Inteligența, conceptele, paradoxurile
Cu o doză diluată de ingeniozitate

Ai copt alfajores de mil hoja (un tip de fursecuri shortbread).
Ca nimeni altul, la nicio vârstă.

Respectând esența **votului** *dumneavoastră*
Au râs de tine **pentru că ai fost** *atât de neascultător.*
Ca spaniol, nu erai foarte devotat, dar în religia ta erai tenace.

Îngrozit de prostie
Ți-a fost frică de răul uman
Y Ai căutat refugiu în prietenia micii tale bande locale.

„Labirinturi, jocuri de cuvinte, embleme"
Natura te-a înzestrat din belșug
Și nu aveai nevoie de „strategii"
Să uimești națiunea ta matură

Când te-ai dus în rai încă pe jumătate copil, la ușa pe care Pedro ți-a deschis-o în grabă, Geromio te-a întâmpinat cu o clipire feroce, dar afro-argentinianul Agustín cu zâmbetul **său .**

Sfinții tăi Protectori te-au aclamat Pe pergament, mătase **și** *brocart, disperarea imitatorilor*
Y furia celor sofisticați

Copiii Inocenți ți-au țesut o procesiune de fantasmagorii
Y Femei curioase te-au văzut când au trecut pe acolo.
Doamnele de la curtea Mariei

Y Deodată l-a văzut pe Nickel Gosvino, cu o față tulburată și tristă. S-a apropiat, l-a îmbrățișat și i-a spus cu generozitate:
„Resentimentul tău a fost un imbold și a fost un vin bun."

Buenos Aires, primăvara <J [si] 1971

XII. Poezie și teologie

O mare poezie patriotică

Ceea ce ne încurajează cel mai mult încrederea în această - redresare națională, care este acum pe buzele tuturor, nu este doar convingerea că militarii, pur și simplu prin virtutea purtării uniformei, sunt sfinți incoruptibili și politicieni proeminenți (ceea ce are și excepții), ci și constatarea faptului că intelectualii argentinieni s-au trezit la realitatea națională. Patru cărți care mi-au ajuns împreună la birou, din domenii diverse - EURITMIA ARHITECTURALĂ , de inginerul Angel Lo Celso; APĂRAREA ȘI PIERDEREA INDEPENDENȚEI noastre ECONOMICE, de José M. Rosa (Jr.); CONVERSAȚII CU POPORUL, de Dr. Fresco; și PATRIA, de Carlos Obligado - mă conving cu bucurie că terțeta din ultima carte nu este înșelătoare atunci când spune:

> ***Da! Pentru marile companii există speranță dacă mai există libertate, dar supuse lui Dumnezeu, supuse Națiunii, gândul...***

Într-o critică a cărții lui Scalabrini, POLITICA BRITANNICA , Sáenz y Quesada a arătat clar că servitutea noastră economică, ca a altora, are o rădăcină spirituală alături de cea pur economică, care este principala dintre cele două, și că „Porteño-care-este-singur-și-așteaptă" pare să treacă prin acolo. Dacă am căzut în mrejele negustorilor străini, a fost pentru că am auzit mai întâi șoaptele francmasonilor străini, *iar* miasma puternică a Ereziei ne-a contaminat intelectele. Liberalismul, înainte de a fi un sistem rău

Eroarea politică și economică este o metodă defectuoasă, o - teologie defectuoasă, *o erezie,* un lucru spiritual care nu poate fi

înlăturat în întregime decât în propriul său centru, care este regiunea stratosferei, unde spiritele se luptă invizibil. Redresarea națională fie nu se va întâmpla, fie va începe cu inteligența, adică va începe peste tot deodată, pentru că inteligența - nu credeți că este o mică lumină separată, închisă în felinarul creierului - inteligența, așa cum spune Etica Nicomahică, este ceea ce ne-a creat. „Nu există un kilogram de carne omenească care, așa cum trăiește, să nu gândească." Sufletul este în întregul corp, iar sufletul național, infectat pretutindeni cu liberalism, chiar și în armată și, îndrăznesc să spun, chiar și în cler, începe să se revolte peste tot împotriva otrăvii și anemiei provocate de infecția erorii, care...

...în fața unor dovezi clare, cum ar fi ziua
Căderea umană* și *Mântuitorul divin
Neagă totul, o, erezie trădătoare... Eu

Consider cartea *PATRIA * de Don Rafael Obligado o moștenire demnă de Don Rafael Obligado, o carte de importanță națională, un mare poem patriotic, o capodoperă a poeziei civice, o operă de artă completă, o bogată meditație poetică despre Argentina, un text care va deveni un clasic în noua și mai bună educație la care visăm cu toții și, în sfârșit, o producție a acelei poezii *religioase* pe care Manuel Gálvez a simțit-o dor în țară acum vreo zece ani și care reapare acum cu Ponferrada, Bernárdez, Anzoátegui, Mareebai, Nice Lotus (P. Goroeito Heredia, ss) și alții. Poezie intelectuală, concisă și serioasă, polul opus al poeziei naturale și populare a unui Gregorio Márquez. Menéndez y Pelayo ar fi inclus-o, fără îndoială, în * HORAȚIU ÎN SPANIA*. Poezie cultă, în care grija rafinată a limbajului și precizia filosofică a conceptelor îl dezvăluie pe *savant,* omul de înaltă cultură care există în Argentata ca o sămânță de restaurare culturală și în care profesorul Enrique Gavióla își pune pe bună dreptate speranțele pentru un mare profesor universitar în fostul său...

Lucrare amuzantă, emoționantă și proaspătă, REFOBMA DE LA LA ÜMIVEKSIDAD.

Triumful acestei poezii ample (care cu siguranță nu este o carte pentru lectură ușoară) constă în depășirea tonului prozaic care pândea pretutindeni în jurul temei profunde și abstracte și în transparența, prin imagine, proză și cântec, a noțiunilor istorice, geografice, sociologice, filosofice și chiar teologice care definesc această entitate invizibilă numită Argentina, pe care Don Carlos Obligado o poartă în inimă. Este ușor să faci poezie cu o *idee* sau un sentiment; nu este atât de ușor să faci poezie cu realitatea. Nu este același lucru să sculptezi în plastic ca în granit. Aceasta este marea regulă pe care Claudel a dat-o poeților: „Obiectul poeziei nu este, așa cum se spune adesea, visele, iluziile și ideile. Este această realitate sfântă în mijlocul căreia suntem plantați. Este acest univers al lucrurilor vizibile, la care Credința adaugă celălalt al lucrurilor invizibile. Toate acestea sunt opera lui Dumnezeu, care formează materialul inepuizabil al poveștilor și cântecelor celui mai mare poet, precum și ale ultimei păsări. Și așa cum *filosofia perenă* nu inventează (în maniera romanelor născocite de Spinoza și Leibniz) ființe abstracte pe care nimeni nu le mai văzuse vreodată, tot așa există o *poezie perenă* care nu-și inventează temele, ci rumenează veșnic asupra celor pe care le oferă Creația. Una dintre caracteristicile esențiale ale marii poezii este *catolicitatea sa." (Dante,* NRF, 1920.) *Viața civică argentiniană* este tema acestui specimen de poezie civică ce atinge culmile sacrului (deoarece patriotismul, a patra poruncă, atunci când este eroică, intră, după Sfântul Toma, în prima poruncă), scrisă în cea mai dificilă și nobilă metrică castiliană, cea mai rafinată limbă și cea mai profund actuală și, prin urmare, cea mai eternă intenție.

Când am judecat marele *Imn dedicat Fecioarei* din Ponferrada, am vorbit despre poezia cuvintelor și poezia lucrurilor. Ni s-a cerut să explicăm această distincție importantă, care nu a fost bine înțeleasă. Evident, cuvintele reprezintă lucruri, iar lucrurile nu pot intra într-o poezie decât prin intermediul cuvintelor: prin urmare, în orice poezie, lucrurile intră—

Cuvintele și lucrurile sunt împletite. Citind această carte, am ajuns la noțiunea precisă de poezie a lucrurilor; aceasta se găsește acolo unde cuvintele sunt destinate să formeze *definiții, și* nu doar imagini sau fantome, oricât de dulci și pitorești ar fi: definiții *poetice* , nu științifice, desigur. Definiția este substitutul lucrului din minte, adică lucrul în sine făcut cuvânt [în minte], în timp ce imaginea nu este nimic mai mult decât semnul lucrului. Poemul lui Obligado oferă o definiție a Argentinei așa cum o vede el, sau mai degrabă, așa cum trăiește în el, și este plin de definiții parțiale magnifice, cum ar fi, de exemplu, definiția poetică a Spaniei, cea a marilor noastre trăsături istorice, a multor evenimente și a unor eroi, a teritoriului național, a obiceiurilor argentiniene, a ideilor și sistemelor politice, ajungând chiar la surprinzătoarea definiție filosofică a liberalismului *și* definiția teologică a *modernismului* sau - naturalismului religios, care este cea mai subtilă și periculoasă erezie creștină care există astăzi. Să vedem câteva exemple:

Sarmiento, o mare scriitoare și o barbară absolută... Teresa, cea mai mare femeie din lut uman.

Să știi asta: Hispanismul este certitudine, îndoiala esențială sufocă gândirea, vulturul auriu în focul divin,

Doar Mediterana civilizază.

Numai Dogma Cruciferă, care știe să dea sens durerii, dă sens vieții.

F ***judecă, deși astăzi cu o privire piezișă, că Profesia este viață și hrană, iar afilierea politică este un capriciu.***

Raționalist și lipsit de rațiuni
Democrația actuală ... fie ea înlocuită de o alta mai dreaptă și mai pozitivă în darurile sale .

leşind

M-am născut democrat și perseverez,
Dar, în sfârșit, o dictatură, o relicvă încăpățânată.
Prefer democrația Uberai.

Că un dictator sumbru ridică un gard. Dar libertatea

absolută ne conduce la despotismul atroce al gloatei.

Însă definiția care mă uimește cel mai mult ca teolog este caracterizarea precisă, răspândită în întreaga operă, a *naturalismului* religios , acea falsă religie creștină care, fără a nega în mod explicit nicio dogmă, le golește din interior și le transformă în cochilii ce pot fi umplute cu substitute pentru credință, pentru că a pierdut simțul supranaturalului și a șters granița care o separă de natură – conform celebrei propoziții condamnate a lui Bayes. Acesta este cel mai periculos virus al timpului nostru, care constituie religia generală a anglo-saxonilor necatolici și care inundă Argentina odată cu influența culturală yankee, dar și prin opera școlii lui Unamuno, care este cel mai mare dintre *moderniștii* vorbitori de limbă spaniolă și poate dintre toate limbile...

Crucea a sosit cu prima proră,
Crucea anevoioasă, nu un deism clorotic, care ignoră și aproape adoră și niciodată nu împodobește.

Să ne ferim de el, pentru nocivitatea sa și chiar pentru stranietatea sa. Ceea ce nu este niciodată creștin și spaniol, nu este argentinian.

Este *zadarnic să preamărești* instituțiile creștine, *al căror spirit, încă o dată, îl răstignește între cei doi hoți.*

Și alte versete care sunt o adevărată minune a culturii catehetice și a intuiției poetice, percepând o realitate spirituală foarte subtilă, față de care autorul, cu

Eolicitatea doctrinară, demnă de un absolvent de teologie, se opune pe bună dreptate celor doi emetici specifici.

Gloria și durerea Răstignirii...

Mai mult decât* vina inițială *, legea a venit la noi
***Că în această vale ostilă a* Căderii**
Căderea *umană și* răscumpărarea divină .

Voi repeta că tot acest conținut profund se transformă în poezie, gânduri născocite în tropi, transformate în cântece, imagini sobre și cu adevărat reținute (*reddideris junctura novum),* formând o poezie serioasă care înflamează inima până la lacrimi, fără nicio concesie sentimentului, desigur; dar plină de un sentiment aprins de alb, totul luminat de o inteligență senină. Mărturisesc că această poezie m-a mișcat mai mult decât căderea lui Mussolini; ceea ce, oricât de ciudat ar părea, este adevărat, pentru că pentru mine (un cetățean al orașului cărților cu o fereastră cu vedere spre portul Buenos Aires), Biblia, Aristotel, Divina Comedie și Don Quijote sunt mai actuale decât ziarul de astăzi; sau cel puțin sunt la fel de actuale, pentru că fără ele nu pot înțelege ziarul.

Din moment ce laud atât de mult această carte (care onorează și editura Espasa), aș putea la fel de bine să ridic un punct de dispută. Însuși autorul mi-a sugerat-o, înainte să mă gândesc măcar la ea. Nu înțelegem pe deplin *genul* poemului , în sensul „legii genurilor" a lui Brunetière. Așa cum clasificăm un animal într-o specie după forma sa, și operele de artă au o genealogie naturală, ceea ce aici pare îndoielnic. Ce este aceasta? Meditație poetică, mărturisire de credință, discurs publicistic, viziune, lecție de istorie? Ficțiunea mimetică lipsește. Orice operă poetică este o *mimesis,* spune Aristotel; este imitația intelectualizată sau prefăcătoria a ceva natural și existent. Poeziile lui Fray Luis sunt o mimesis a oratoriei timpului său, Ina lui Paul Claudel este o mimesis a liturghiei, a rugăciunii și a intuiției intelectuale, Dante mimează un mare roman vizionar, Góngora mimează operațiunea încântătoare a imaginației nestăvilite și chiar filariștii bolnăvicioși mimează operațiunea întunecată a simțurilor interne, unde senzorialul sensibil converge în imaginație înaintea acțiunii formatoare a intelectului.

Însă tocmai acest defect (dacă există și dacă există) mă apropie de sufletul operei, pentru că este un semn profund al

timpului nostru, în care, ierarhiile exterioare ale inteligenței fiind rupte, poetul nu poate cânta decât în nume propriu, făcând un fel de testament jurat și holocaust solitar adus Adevărului, care zace în adâncul sufletului său, pe care nu-l poate pune în gura Papei, nici a președintelui, nici a lui Beatriz, nici a lui Martín Fierro, nici a Facultății de Filosofie, nici a unui înger, nici a lui Dumnezeu, nici a Bisericii. A revenit oare vechea *vorbire în limbi* a Bisericii primare , care în realitate nu a dat niciodată greș, fiind una dintre carismele Miresei? Unul dintre credincioși pășește înainte în mijlocul adunării credinței și spune în limba sa, pe care mulți nu o înțeleg, dar o respectă, ceea ce Dumnezeu l-a făcut să simtă în acel moment. Claudel consideră că *darul limbilor* al Bisericii, după prima etapă miraculoasă, se verifică ulterior în comuniunea catolică prin marii săi poeți, prin care atingerea profundă a credinței devine cuvânt, iar limbajul său arcan și sibilin este pus la dispoziția mulțimii credincioșilor și a întregii lumi.

Așa se face că această poezie dedicată patriei, din cauza gravului pericol cu care se confruntă patria, devine o poezie sacră. Iubirea de țară aparține poruncii a patra atunci când este comună, dar intră în prima poruncă atunci când devine sublimă. Verlaine a spus-o cel mai bine:

A-ți iubi țara este prima iubire* și *ultima iubire după Dumnezeu, iar dacă este răstignită* și *durabilă, atunci cele două sunt una, nu mai sunt două.

A-ți iubi țara până la punctul de a-ți risca viața pentru binele comun și de a înfrunta adversitatea și greutățile, aceasta este înscris în meritul lui Dumnezeu.

Dumnezeu pe care nimeni nu L-a văzut, Dumnezeu de nepătruns a tot ce este, abis frumos și întunecat, vizibil doar prin credința întunecată,

Nu poate iubi, oricât ar vorbi d'El din adâncul egoismului său glacial, el care este incapabil să iubească nici măcar ceea ce vede.

Buenos Aires, 1944.

Cheile împărăției

Și vor fi construite zidurile tuturor bisericilor, toate deopotrivă binecuvântate, sinagogile, moscheile, capelele și pagodele.
Și în înflorirea ecleziastică, cei care bfttBan lux în umbra semilunei sau a svasticii sau a Torei sau a mixului, vor merge la Dumnezeul care nu este numit și vor căuta refugiu în umbra luminii...

(Rubén Darío, CÂNTEC PENTRU ARGENTINA.)

*** YO**

Peste jumătate dintre argentinienii de astăzi, descendenți ai celor care au celebrat *Oda seculară a lui Darío în 1910* , ar respinge astăzi cu indignare cel puțin un verset din ea, devenind brusc intoleranți față de svastica ; în timp ce cei 500.000 de israeliți bine intenționați care doresc să locuiască pe pământ argentinian și-ar rupe filacteriile auzind *Tora* lângă cruce. Aceasta dovedește cât de repede îmbătrânește un poet fără pregătire filosofică; și, în plus, că această noțiune de toleranță, până de curând nimic mai mult decât o dogmă zaharinică a mediului nostru filosofic sărăcit, are multe optimi și șaisprezecimi, adică pur și simplu are *filozofie.*[CXLI]

Iată un alt mare poet, J.V. Cronin, care scrie o carte cuprinzătoare despre toleranță — CHEILE REGELUI.

[CXLI] **„A filosofat despre orice în maniera vagă și liberă tipică rasei noastre (!) (cărei rase?) și cu o singurătate exemplară care *era* semnul distinctiv al spiritului său... Nicio doctrină nu i se părea respingătoare sau antipatică (!)... A apărat idealismul (?), s-a opus materialismului (și de ce, din moment ce «nicio doctrină nu i se părea respingătoare...»?), a susținut integritatea conștiinței umane (?), forța imperativă a judecății morale și... realitatea metafizicii... (Dintr -*un discurs omagial în Orașul Omagiilor,* 1 iulie 1942.)"**

„O, celălalt este mult mai bine fundamentat intelectual. Dar chiar și așa, sunt necesare niște critici. Tema aparentă a acestui mare roman catolic, tradus recent cu brio pentru ALA de Bruno Jacovella, este cu siguranță *toleranța,* care i-a alarmat sau i-a tulburat pe unii ; dar adevărata sa temă este *Caritatea,* virtutea teologică a împărătesei, și, de asemenea, Biserica Catolică, patria dulcelui său Imperiu. Nu știu dacă mă amăgesc și introduc teologia în această poveste oarecum melodramatică (așa cum fac toate romanele bune), dar mi se pare un roman teologic propriu-zis, *o pasăre rară,* o artă sublimă , o poezie îmbrățișată de har."

Este adevărat că nu este un roman scris pentru hispanici, ci pentru anglo-saxoni. Spaniolii, prin natura și vocația istorică, nu văd iubirea aproapelui sub forma urmașilor, ci mai degrabă opusul; și acesta este modul în care îl prefer, dar asta nu înseamnă că ar trebui să negăm alte modalități. Sunt necesare tot felul de romane pentru a crea o lume. Acum, a-l numi roman *eretic* sau *modernist,* sau *ireverențios față de cler* sau *cu o nuanță de liberalism yankeu, este* complet inexact.

Dar *gata* cu critica literară. Hai să vorbim în schimb despre toleranță.

Toleranța este *mai* complexă decât pare.

Nu pentru limba spaniolă, în care catalanul Balmes a scris un eseu măreț, atât de puțin citit. [CXLII]Dar când eram în Franța, înainte de acest Mare Război , ne amintim că am urmat o polemic subtilă și amară între catolici și liberali, și *chiar* între catolici înșiși, care nu dădea semne că se va termina vreodată. Existau catolici care susțineau Liturghia de Sfântul Bartolomeu împotriva catolicilor care susțineau Liturghia de la Paris; în timp ce francmasonii îi acuzau cu mândrie pe toți că sunt inchizitori nerușinați împotriva unor inchizitori ipocriți. Unul dintre cele mai înțelepte și mai drepte cuvinte pe această temă a fost rostit, într-un comentariu la cartea lui Vermeerch * LA TOLEBANCE *, de bunul nostru Părinte De la Briere , înainte de a veni să-și lase sfintele oase la Buenos Aires, într-un articol din *REVUE PHILOSOPHIQUE*, ianuarie 1936. Se pare că *toleranța,* un cuvânt popularizat de Voltaire, este un termen plin de ambiguitate, demn de originea sa. După

[CXLII]**PxorssT , tonio II, strat. XXXIV *și* XXXV.**

caz, poate semnifica virtutea carității (și atunci se numește *condescendență)* sau viciul scepticismului, iar atunci se numește indiferență disprețuitoare.

Acum, toleranța-caritatea este o virtute. Intoleranța-lipsa de caritate (adică fanatismul) este un viciu. Dar toleranța-scepticismul este un viciu și mai rău . Nu sunt singurul care spune asta; Unamuno, teolog și gânditor ortodox, a făcut-o și el. „Inchizitorul mă deranjează", spune Unamuno, „iar negustorul nu. Inchizitorul este intolerant, iar negustorul este cel mai tolerant cu mine. Dar inchizitorul mă ia în serios, mă consideră important, sufletul meu nemuritor și calea mea o cale greșită; în timp ce negustorul nu vede nimic altceva decât banii mei. Îi urăsc pe amândoi; dar prefer violența iubitoare a inchizitorului curtoaziei egoiste a negustorului."

Alberto Bayet, un profesor mediocru de morală kantiană și un francmason fanatic, [CXLIII]un tip perfect de mistic secular, care nu părea nimic mai mult decât cartea lui Guyau INTRODUCEREA VIITORULUI cu două picioare, ocupase poziții dominante asupra încurcăturii catolice și de acolo le împușca fără discriminare. „Catolicii", a spus el, mai mult sau mai puțin, „cer libertate de la noi – libertatea școlilor, a întrunirilor, a congregațiilor. Dar dacă ei ar fi la conducere, nu ar acorda nimănui libertatea și ar fi propriii lor dușmani cei mai mari. Sunt ipocriți și nu trebuie să le acordăm libertate. Avem inimă largă, dragoste pentru umanitate de dragul umanității și respect absolut pentru persoana umană; de aceea suntem pe bună dreptate numiți *liberali,* ceea ce înseamnă detașați, generoși și sinceri. Știm din propria noastră experiență că o persoană poate fi perfect bună fără dogme; iar cu dogme, pot fi răi; mai mult, dogmele în sine tind să ne facă îngusti la minte, intransigenți , fanatici, tirani și ucigași. Există *unele* dogme care pot ajuta masele ignorante să rămână morale, deși sunt inutile pentru oamenii cultivați și înțelepți ca noi; dar am fi mai mult decât proști dacă am permite dogmele catolice, chipurile singurele bune, care doar caută să profite de mărinimia noastră pentru a ne pune apoi în butuci." Asta se întâmpla pe vremea lui Blum: bietul om miop, atât de ocupat cu entuziasm să slăbească Franța și să o dezbine în certuri himerice, nu vedea lovitura în ceafă venind

---

[CXLIII]**Cf. LA MORALE OE I/EVANCILE, Payot, Paris, 1928.**

din afară.

Pe scurt, liberalul spune: „Dacă vreți libertate, proclamați mai întâi libertatea, libertatea absolută, să știți. Dacă nu acordați libertate tuturor (chiar și criminalilor ?), nu meritați voi înșivă libertatea." La aceasta, Drumont și Louis Veuillot au răspuns odată cu o *glumă* care pare impertinentă, deși în esență conține un bun *argument ad hominem:* „Vă cerem - libertatea în numele principiilor voastre; și apoi v-o vom refuza în numele noastre; [CXLIV]pentru că este singura modalitate de a vă salva sufletul și chiar decența. Nu venerăm Libertatea, ci în primul rând Adevărul, care este mama autentică a libertății legitime, în afara căreia nu există decât libertinaj."

Nimeni nu a rezumat acest argument mai bine decât un jurnalist din Buenos Aires, odată urmărit penal pentru o caricatură pe care un ministru a considerat- *o nepoliticoasă.* Deținutul a spus următoarele în apărarea sa:

„Nu am intenționat să nu-l ascultăm. El este autoritatea și nu avem de ales decât să o acceptăm. O recunoaștem ca atare și o tolerăm!"

***Dar avem dreptul să-l atragem. Legea se aplică și nouă, iar legea se aplică și Dr. N.N., care* este *ministru și nu monarh, nici sultan, nici Führer, nici duce, nici tiran. Prin urmare, Dr. N.N. va trebui să ne suporte pe noi,* sau *noi să-l suportăm pe el, așa cum îl suportăm și din aceleași motive. Aceasta este* democrația.**

[CXLIV]**Aceasta este o falsitate completă, dacă nu ar fi o glumă: pentru că *principiile* sunt acelea asupra cărora cei care se ceartă sunt de acord. Altfel, nu sunt principii propriu-zise.**

Și *nu, nu există democrație astăzi și, ceea ce* este *mai rău, nu există legi... Există tiranie, chiar dacă nu este exercitată de Juan Manuel de Rosas sau Bernardino Rivadavia. Vrem abolirea legală a acelor legi care ne permit să-l înfățișăm pe Ministru cu inimă de maimuță. Am vrea să existe o lege bună și rezonabilă care să o interzică. Dar nu există. Campania noastră împotriva libertății excesive constă în a cere acest tip de lege. De aceea suntem acuzați că suntem dușmani ai Libertății și chiar ai țării, iar când vorbim despre libertatea care ne este impusă cu forța, ni se confiscă ziarul și apare un procuror care cere să fim trimiși la închisoare*.

Nu există cale de întoarcere. Dar aceasta nu face decât să dezvăluie inconsecvențele de facto ale libertarienilor: nu - rezolvă problema. Problema este următoarea: astăzi Biserica pare să fi renunțat *la intoleranța sa de odinioară.* Este adevărat sau nu? Coexistă și chiar colaborează – sau acceptă - colaborarea – cu alte religii și nici măcar nu visează să-i persecute pe eretici, decât cu armele spiritului; prin gânditorii și conducătorii săi, cere cel puțin „condescendență" și *o acordă.* În Concordatul său cu Mussolini, Pius al XI-lea nu i-a cerut să facă din Roma un oraș fără dizidenți, ci doar un *oraș decent.* În enciclica sa împotriva bolșevismului, el a chemat „toți cei care cred în Dumnezeu" să lupte împotriva acestei doctrine subversive. Marele nostru Căpitan, un simbol al tradiției creole, i-a încredințat fiicei sale, Mercedes, sarcina de a „fi tolerant cu cei de alte religii". Ce se întâmplă? Este posibil ca biserica să fi renunțat la dogma sa feroce, *Extra Ecclesiae* , și să creadă acum, asemenea lui Ramakrishna, că „toate religiile sunt căi către Dumnezeu și fiecare persoană ajunge la El prin cea pe care o alege?" [3]

Asta este imposibil. Biserica nu va abandona niciodată dogma că Hristos este singura Cale și Sfântul Petru singura Poartă și se va reafirma încontinuu ca Singura Poartă Adevărată. Apoi apare printre dușmanii săi.

[1] **Roberto de Laférrere, EL FORTÍN, N [1] ? 10. A doua jumătate a lunii iunie 1941.**

[Dacă] **ar spune: „de către cel care poate…" Dar, de către cel care vrea…** **Sau ignorant față de suspiciunea că poziția sa actuală, aparent incongruentă cu doctrina sa eternă, trebuie să fie doar tactică și, cu voia lui Dumnezeu, nu un subterfugiu.**

Și așa ar fi, dacă nu cumva ar exista o schimbare în

dinamica sociologică care ar putea explica atât atitudinea medievală, în care Biserica aproba sau tolera interferența - brațului secular în lupta împotriva ereziei, cât și atitudinea actuală, în care Biserica respinge orice intruziune a statului în problemele de conștiință. Există sau nu un astfel de motiv?

Există precum soarele de la amiază. În creștinătatea medievală, în națiunile europene domnea unitatea religioasă totală, câștigată cu sângele martirilor și lumina doctorilor, o unitate ferm identificată cu unitatea socială sau națională. În realitate, Biserica era pur și simplu Civilizația Latină, singura civilizație care exista, așa cum a dovedit suficient Belloc în capodopera sa, EUROPA ȘI Credința . [CXLV] **În zilele noastre, o astfel de unitate nu mai este o certitudine; au avut loc mari prăbușiri de atunci. Pe atunci, manifestarea adevărului religios, legată de aceeași ordine politică și socială, era de așa natură încât existența ereticilor de bună-credință nu putea fi presupusă și trebuia dovedită, deoarece fiecare eretic era simultan, prin însăși constituția istorică a societății, *anarhist* și aproape niciodată, personal, o persoană bună. De fapt, istoria ne învață că ereziile medievale, precum albigensismul sau valdenzii, erau departe de a fi simpla ignoranță sau confuzie (așa cum se poate întâmpla și se întâmplă astăzi) și erau de fapt subversiune, corupție, depravare, uneori chiar nebunie. Menéndez y Pelayo a demonstrat meticulos acest lucru cu *gânditorii săi heterodocși,* în special în Spania. Pe scurt, în mediile pur religioase (adică în mediile sănătoase), erezia capătă caracterul gangsterismului *și* provoacă statul să o reprime.**

[CXLV] **Recent publicat printre noi de CEPA, într-o traducere ușor defectuoasă.**

Uitați-vă măcar la manifestările sale exterioare, așa cum se întâmplă astăzi cu acea erezie totalitară care este *comunismul.*

Inchiziția nu a fost inventată de Biserică ca atare. Să ne amintim că prima apariție istorică a acesteia *în lumea occidentală* (deoarece este un fenomen sociologic universal) a fost inventată de juristul suprem care este Imperiul Roman și implementată în secolul al IV-lea împotriva donatiștilor , împotriva opiniei și reticenței de lungă durată a Sfântului Augustin, care reprezenta sufletul Bisericii. Când Vulturul din Hipona a văzut rezultatul final al represiunii civile exercitate împotriva tulburărilor *partidului lui Donatus* , a scris celebra sa EPISTOLĂ CĂTRE VINCENT (93), care este codul toleranței catolice și primul document pe această temă. Nu putem impune credința prin forță, ci numai prin caritate și predicare. Dar dacă irascibilitatea sectanților (nu a ignoranților, ci mai degrabă a celor care au fugit din propriile noastre rânduri) ar obstrucționa cu răutate predicarea, ar masacra apostolii și ar perturba grav ordinea civilă, atunci conducătorii pot și trebuie să restabilească ordinea, care este misiunea lor specifică. Această represiune nu este lipsită de riscuri, precum războiul, precum căsătoria, precum viața însăși, dar poate fi indispensabilă. Și mai este și următoarea: credința nu se câștigă prin sabie, ci prin auzire; dar sabia, dacă nu poate împărtăși credință, poate uneori să reușească să câștige urechea unor sardini împietriți. Iată ce spunea bunul Augustin de Hipona, Sfântul Părinte al tuturor timpurilor.

Dar acest lucru nu poate fi înțeles fără caritate.[CXLVI] Caritatea, așa cum a vrut să spună părintele Chisholm, eroul lui Cronin, când a vorbit despre toleranță: „Toleranța este virtutea supremă, apoi vine smerenia...” — Cronin spune în mod deliberat (Dacă ar spune caritate, l-ar considera pios; spunând *toleranță* , protestanții îl înțeleg. Cel care are spiritul carității distinge toate gesturile sale, care sunt extrem de diverse. Cel care nu are un astfel de spirit le confundă pe - toate, iar toleranța sa este în esență dispreț).

[CXLVI] **„Toleranța în spirit religios se naște din două principii: caritatea și umilința” (Balines).**

deagmor și un păcat împotriva sufletului, precum negustorul lui Unamuno.

Trebuie să avem caritate, dar nu orice fel de caritate, ci mai degrabă ceea ce Sfântul Pavel numea „caritate adevărată". Nu orice „a lăsa lucrurile să fie, a le lăsa să treacă" este caritate sau bună toleranță. De exemplu, un italian nu trebuie să fie tolerant cu metodiștii americani care vin (sau obișnuiau să vină) la Roma pentru a distribui Biblii și broșuri împotriva clerului, pe care italianul îi cunoaște mai bine decât americanii, din moment ce i-a inventat: erau nelalocul lor, iar a-i lăsa să facă asta ar păcătui chiar și împotriva lor înșiși și împotriva demnității națiunii. Un andaluz nu trebuie să-și înăbușe râsul la adresa Armatei Salvării și a orgilor sale: cu coridele și dansurile lor, ei sunt cea mai frumoasă rasă din Europa, iar Dumnezeu nu le cere să renunțe la simțul ridicolului. Și un argentinian nu are niciun motiv să-i tolereze pe mormoni (și guvernul care îi tolerează nu ar trebui să se mândrească cu faptul că este foarte argentinian dacă vin în Plaza Once să propovăduiască faptul că fiecare credincios trebuie să aibă șapte soții, o doctrină inventată deja printre noi cel puțin încă de pe vremea Caseros *și* care nu a dat rezultate bune, cel puțin nu pentru femei. Nici pentru bărbați, cu atât mai puțin.)

Însă un catolic englez trebuie să fie atent la minerii exploatați din Belfast sau Edinburgh, oricât de *„lowchurch"* sau calviniști ar fi aceștia; și un preot spaniol trebuie să fie atent la budiști dacă merge în China; iar un iezuit argentinian care merge în India ar face bine să fie respectuos față de doctorii Vedanta, care ar putea fi mai teologi sau cel puțin teologi mai antici decât el.

Isus Hristos putea spune cu emfază: Eu sunt Adevărul ; în noi Adevărul este împrumutat și ne potrivim mult mai bine cu formula modestă și grațioasă a Sfântului Paul „chantas veritatis", Caritatea Adevărului, harul adevărului, prietenia adevărului și tot restul pe care îl conține acel cuvânt delicat *charitas*: din charis, har, în greacă.

Mai mult, dialectica de fier a Istoriei a plasat chestiunea *toleranței* astăzi într-o lumină atât de diferită de cea a strămoșilor noștri din Centenar. Pe atunci, liberalismul înfloritor de pretutindeni considera Biserica ca fiind simpatizantă cu absolutismul; astăzi, reacția totalitară o plasează mai degrabă alături de apărătorii libertății. Biserica este atacată din ambele extreme tocmai pentru că se află întotdeauna la mijloc , sau mai

degrabă, în centrul superior. Și tot progresul juridic din ultimii cincizeci de ani, pornind de la vechile noțiuni tomiste despre *Binele Comun* și despre *obiceiuri, cauza eficientă a Comuniunii Sociale,* a justificat științific poziția aparent contradictorie a Bisericii: dacă în magnifica unitate europeană a Evului Mediu, Binele Comun, regula politică supremă, cerea intoleranță, Binele Comun al societăților moderne, diversificate și divizate religios, militează împotriva ei. Chiar dacă catolicii ar deține o majoritate, putere sau forță în orice stat astăzi, ei nu ar încerca niciodată să impună, să propagă sau să apere credința lor prin mijloace coercitive, așa cum cer cu hotărâre oricărui regim care folosește astfel de arme împotriva cuiva. Aceste arme s-au dovedit ineficiente și, pe termen lung, dăunătoare. Nemulțumirea generalizată care, în secolul al XV-lea, a fost terenul fertil și pe care a erupt Reforma, nu a fost, potrivit lui Belloc, altceva decât abuzul de mijloace materiale, formale și juridice în păstrarea credinței comune, în detrimentul mijloacelor pur spirituale - „mijloacele sărace", cum le numește Maritain.

n.

CELE CINCI Chei ALE ÎMPĂRĂȚIEI este o operă de artă catolică și, prin urmare, sinceră, îndrăzneață, veselă, plină de libertate sfântă , ceea ce o face să pară unora puțin ireverențioasă, dacă nu chiar calomnioasă. Dar chiar acest lucru poate fi un semn de vitalitate, dacă aforismul lui Cesare Pico, conform căruia „un minim de anticlericalism este necesar pentru mântuire", este valabil, cel puțin la artist - să ne amintim DE DIVINA COMEDIE, apogeul și arhetipul artei creștine.

Tian O—, Nu este un roman catolic — spaniol, italian sau francez, precum SUTILEZA, PROMESSI SPOSI SAU JOURNAL D'UN CURE BE CAMPAGNE, adică dens cu secole de teologie trăită; ci mai degrabă un roman american (sau poate irlandez, mai exact) cinematografic și romantic, dansând cu o naivitate și un optimism proaspete, cu acea minunată candoare sentimentală și umor tandru pe care Dickens le-a lăsat moștenire literaturii engleze și cu un *contur protestant viu* , scris într-o atmosferă protestantă pentru un public prejudecățios și mistificat. Acest lucru îl face oarecum exotic în cercurile noastre, deși niciun - cititor inteligent nu se poate îndoi de ortodoxia sa. [CXLVII]Cu toate acestea, cineva a simțit că o ușoară ceață de *modernism* (acea erezie puțin cunoscută și astăzi cea mai periculoasă) plutea în jurul lui. Nu este nevoie să vă faceți griji. Autorul laudă toleranța, dar nu indiferența și, deși caricaturizează o parte din Ierarhie, nu o neagă niciodată; abordarea sa apologetică l-a călăuzit; întreprinderea nu a fost ușoară, iar cei care își asumă riscuri se împiedică întotdeauna puțin.

Desigur, există fraze din noul Sfânt Francisc care, luate - literal, ar fi teologie eronată (așa cum există unele îndrăznețe în cel vechi); dar nu în contextul lor psihologic. Niciun catolic nu poate susține formal această propoziție: „Sunt multe porți în rai, catolicii intră prin una, protestanții prin alta"; dar a fost poate singurul răspuns inteligibil la Mandarin Chia și la propunerea sa mefistofeliană și a fost singura modalitate de a enunța, *aici și acum,* unui păgân dogma numită „a sufletului Bisericii". Tirada părintelui Francisc împotriva războiului din fața călugărițelor (p. 283) este o afirmație simplistă (una sublimă) și nu trebuie să o dovedesc cititorilor mei; dar cine nu spune prostii, chiar și un sfânt, mai ales când este pe bună dreptate iritat? Și sfântul misionar îndurerat își contrazice pacifismul teoretic chiar a doua zi, devenind de fapt un războinic reticent, aruncând în aer tunul banditului Wai-Chu pentru a-și salva bietul popor creștin. *Et sic* de *coeterís.* Romancierul trebuie să picteze viața și oamenii așa cum sunt; *și* nici măcar sfinții nu pot fi pictați așa cum sunt după - canonizare (pieptănați, pictați *și* linși de Majó sau Turráis), ci așa cum sunt în această viață, și anume, oameni ai lui

---

[CXLVII]Vezi descrierea carității tolerante în limba balineză, Pno-TB8TANTISM0, II, 257. Este portretul părintelui Chisholm.

Dumnezeu, omuleți fragili și scunzi, slabi și nebărbieriti, împovărați cu o misiune mai mare decât ei înșiși și anihilați sub greutatea transcendenței divine infinite.

Romancierul a juxtapus un preot sfânt cu un episcop mediocru, ambii având roluri similare în cadrul clerului; dar s-a abținut să tipifice întreaga ierarhie în acesta din urmă , așa cum a făcut Victor Hugo în MIZERABILII, și aceasta este rațiunea artistică din spatele figurii lui *Mac cu fața roșie,* un episcop cel puțin acceptabil, net *superior ,* dacă nu gigantic. Dar a făcut ceva și mai bine: a indicat artistic legătura invizibilă, misterioasă a Ierarhiei cu promisiunea Duhului lui Dumnezeu, abordând astfel cea mai teribilă obiecție și cea mai gravă prejudecată a țărilor protestante împotriva papalității. Negarea Bisericii Vizibile, care este fundamentul protestantismului, pune spiritul evanghelic și disciplina ierarhică una împotriva celeilalte ca fiind ireconciliabile; și, exaltând excesiv moralitatea personală și religia interioară (care este cu siguranță primordială), a făcut-o anarhică în ceea ce privește moralitatea socială și religia exterioară, *ceea ce este necesar* dacă omul vrea să rămână un suflet cu trup. În încercarea sa de a elibera sufletul, pseudo-Reforma a provocat singurătatea sufletului, așa cum spune Belloc. Însuși Bergson, în opera sa majoră, nu a putut evita exagerarea și echivocul în această privință. Cronin preia obiecția cu toată FORȚA , mai îndrăzneț în acest sens decât Manzoni, portretizând nu doar un preot paroh, ci un episcop imperfect și lumesc; și în momentul în care pare că puntea dintre el și subiectul său - care posedă spiritul lui Hristos sub aparențe bruște - este pe cale să se rupă, intervine un eveniment imponderabil, o întâmplare, un eveniment imprevizibil care împiedică consumarea nedreptății atroce pe care fariseii au comis-o împotriva lui Hristos și musulmanii împotriva martirului Al-Haliakh: *condamnarea rebeliunii interioare în numele religiei exterioare.* Această idee a imposibilității de a rupe nodul în Biserică, oricât de mult...

Cele două frânghii, schițate în iminenta expulzare din Seminar, sunt întinse la sfârșitul cărții și reprezintă axa întregii opere,

Și aceasta nu este singura mare idee teologică care a atins o realizare artistică în această narațiune lungă, disjunctă, aparent vulgară și melodramatică. Nu. Cronin nu se ridică doar deasupra teologiei heterodoxe a lui Hugo sau Fogazzaro pe aceeași temă, ci și deasupra teologiei superficiale și superficiale a lui Emery în * *Prima Legiune*,* care este într-adevăr o operă catolică evident eșuată și *modernistă* . Cele patru note ale Bisericii, caritatea ca fundament al tuturor virtuților, teologicul mai presus de moral, caracterologia sfințeniei, crizele actuale și diatezele actuale ale corpului catolic, imensa dorință de unitate latentă în bisericile de astăzi, grandoarea misiologiei creștine, frumoasele caracteristici ale creștinismului nordic, de care noi, latinii, avem nevoie ca un complement... și câte alte doctrine non-triviale sunt sugerate sau implicite în această lucrare care pare a fi fost scrisă în joacă și pe care autorul ei a rescris-o de patru ori.

Cei însărcinați cu suprimarea boemismului să o privească cu ochi severi; eu am o slăbiciune pentru artiști , de care Biserica are nevoie astăzi, și o admirație irepresibilă pentru felul în care Dumnezeu pare să cheme la El din toate direcțiile sufletele cele mai libere, mai luminoase și mai clare. După o perioadă tulbure în care tot intelectualismul părea anticreștin (secolul al XIX-lea) și un uragan care a dezlănțuit forțele telurice ale iraționalității și violenței (secolul al XX-lea), tot ce este frumos intelectual în lume *și* în suflete - poezie, metafizică , știință, moralitate și prudență - pare să convergă astăzi într-un singur zbor spre Cetatea lui Dumnezeu, din mijlocul tulbureliei și confuziei Haosului în care a căzut Cetatea Omului prin judecata dreaptă a lui Dumnezeu. Un vestitor sigur al zorilor care se apropie.

Căci oriunde zboară vulturii Duhului, acolo se află și Trupul Mistic al lui Hristos.

Părintele Francisco Chisholm, un om de rând scoțian și un om dur, este un erou creștin. Sfântul Ignațiu de Loyola l-ar fi numit frate. Iar Sfântul Francisc de Sales i-ar fi strâns mâna. Un erou este omul care acționează în timp ce alții vorbesc și care creează în timp ce alții fac. Eroul păgân este un om gigantic, conștient de puterea sa, care anunță o victorie Senatului cu cuvintele „Am luptat, *am cucerit"* sau, în fața unui microfon, sfidează un Imperiu, îl batjocorește, răpește milioane

de oameni și uimește lumea. Dar eroul creștin este exact opusul; este un om răstignit. Conștiința sa de sine este una a eșecului continuu. [CXLVIII]El se simte constant mic în fața operei sale și, dacă alții îl văd ca fiind mare (rareori și cu dificultate), el se vede pe sine, din adâncul instrumentului său creativ, ca fiind cel mai mic dintre toți. L-am fi văzut acum douăzeci de secole obosit, melancolic, dormind prost, stând lângă o fântână cerând apă de la mica voastră samariteancă, derutându-i chiar și pe cei mai credincioși discipoli ai săi cu cuvinte și atitudini neobișnuite, iar dacă am fi avut autoritate socială asupra lui, l-am fi tratat așa cum l-a tratat episcopul Anselm pe Francisc Chisholm, probabil chiar mai rău.

Buenos Aires, 1943.

[CXLVIII] ***„Am eșuat. Am iubit dreptatea și am urât nelegiuirea, pentru*** **aceea mor în** ***exil”,*** **a spus Grigore al VII-lea la moartea sa. Și a lăsat în urmă, înarmat și pe jos, lumea viitoare a splendidei Europe a secolului al XIII-lea. Abia în rai își dau seama înțelepții că nu au eșuat.**

XIII DIVERSI BIBLIOFILI

FILOZOFIA EUHARISTIEI, de Juan Vázquez de Melia. Ediția a II-a, Subirai, Barcelona, 1928.

Ediția pe care Fo/untad a făcut-o anul trecut s-a epuizat repede, mica lucrare pe care marele spaniol ne-a lăsat-o moștenire înainte de a muri a fost reeditată în urne di temente.

Fericit este omul căruia Dumnezeu îi dăruiește harul de a scrie o carte vie. O carte vie este una care *evoluează* și, mai mult, *dă viață. (* SFÂNTA SCRIPTURĂ este prima , urmată de KEMPIS și Summa Theologica.) Căci există cărți care trăiesc și vor trăi mult timp, din păcate , dar care nu *dau viață* , ci moarte și al căror nume, așa cum spune Claudel, „este otravă și putregai".

În pragul morții și cu piciorul amputat, înțeleptul spaniol Vázquez de Mella, *cel mai bun plugar din Europa ,* cum spunea Briand, a scris cu multă trudă această carte, care se încheie cu o rugăciune, pentru a fi înmânată dactilografiată cardinalului Rei și delegației care urma să meargă la Congresul de la Chicago.

Un rector al unei facultăți de teologie din Spania a spus că pentru această carte îi va acorda lui Mella, dacă o va cere, un doctorat în Filosofie. O doctrină filosofică nobilă și robustă - despre augustul mister al altarelor noastre, care amintește atât de disertațiile lui Balmes, cât și de declarațiile mărețe ale lui Bossuet, toate redate în stilul extrem de personal al lui Mella. Un stil suplu și solid, care îmbină dinamismul oratoric al tribunului cu precizia tehnică a filosofului și care înflorește la sfârșitul unei argumente orbitoare sau al unei vaste sinteze într-o metaforă delicată, precum floricelele văzute la începutul primăverii.

piersici la capetele ramurilor uscate și cu nervuri.

Primăvara se crăpa pentru iubitorul soldat al lui Hristos, iar iarna trecuse pentru uriașul bolnav și luptător. Iarna a trecut, ploaia a încetat și a dispărut; scoală-te, prietene, și vino. „Când voi muri, mă voi odihni", a spus el în elogiul lui Menéndez y Pelayo. Nu pare o figură a vremurilor noastre jalnice, dacă nu ar fi Biserica din toate timpurile. Dumnezeu l-ar fi răsplătit deja pentru intenția marii sale opere, *Filosofia Teologiei* , pe care moartea l-a împiedicat să o termine și din care această mică carte de aur nu a fost decât un capitol principal.

CONTELE ALARCOS • CAVALERUL VARONA, de Jatinto Gran.

Misterul marelui poet catalan Jacinto Grau trebuie să-i ispitească cu siguranță pe vreun critic. De ce este Jacinto Grau, magnific înzestrat pentru poezia dramatică, un exilat de pe scenă? Operele sale poetice timpurii au întâmpinat cele mai mari auguri. Menéndez y Pelayo a prezis un mare poet. Pereda l-a imortalizat într-un *afiș,* plasat într-o digresiune în cel mai încântător roman al său, NORII DE VARĂ. Au trecut trei sau patru decenii, Jacinto Grau are peste șaizeci de ani, iar piesele sale nu au luminat scena spaniolă, deși au fost luate în considerare și parțial traduse în străinătate.

Și totuși, Grau are calitatea supremă a unui poet: forța.
Ce lipsește din operele sale?
Ceva lipsește. Operele sale sunt false. Sunt cerebrale, nu *ajung* la inimă, nu interesează sufletul. Este esențial pentru arta dramatică ca spectatorul să pătrundă în personaje , să se identifice cumva cu ele. Supereroii lui Grau ne lasă reci, în ciuda etalării tehnicii teatrale și a măiestriei seci și incisive a dialogului. CAVALERUL VARONA, publicată de Losada împreună cu tragedia CONTELE ALARCOS, este un bun exemplu.

Nimeni nu poate disprețui pe cineva care este capabil să scrie asta.

Este o comedie strânsă, suplu, viguroasă, minunat realizată. Un duel de voințe în care, cu câteva lovituri de lance, toate mediocrițăile sunt scoase din luptă, iar două mari orgolii,

atinse de dragoste, se ciocnesc. Punctul culminant al comediei este respingerea de către un ta -hur *supraomenesc* a iubirii unei mari doamne - o mare femeie, din motive care nu sunt pe deplin clare; dar, în cele din urmă, se datorează orgoliului, un orgoli care nu pare uman. Pe scurt, nu ne convinge. Un sfânt ar face ce face Varona: este convențional acceptat și psihologic - probabil. Oricine este chiar puțin mai puțin decât un mare sfânt, soarta sa în acest caz va fi infailibil cea a lui Mesa din PAKTACE PE Mini de Claudel: o dramă care pune aceeași problemă și o rezolvă cu mai mult adevăr; și cu geniu, ca bonus. Și totuși, Mesa este și un fel de supraom și un fel de mistic.

El este dur, ca cei care poartă în ei o sământă mare de apărat...
Sunt chemat să dăruiesc
Există ceva în mine pe care nu îl știu.

Cele patru personaje teribile ale lui Claudel — Isé, Me sa, Amalric, De Ciz — le lasă imens în urmă pe cele patru păpuși metalice ale lui Urau în ceea ce privește profunzimea psihologică și adevărul ontologic, credem noi.

Și mai puțin convingătoare este tema lui Tristan și Isol , tratată în tragedia EL CONDE ALAECOS, cu o neverosimilitate absolută (chiar dacă romanul e adevărat, ce contează), agravată de retorica greoaie a unui vechi pastiș castilian prost scris.

Să ghicim, dacă mai contează. Grati deținea într-o măsură eminentă unul dintre darurile dramaturgului , cel mai mare dintre toate; dar poate că a decis să-l exagereze și s-a pierdut în enorm, *colosal,* revoltător.

Benavente poseda celelalte „daruri" într-o măsură mai mică; și le-a cultivat urmând sfatul lui Horațiu:

Sumile material vestris, qui dríbitis, æquajn Viribiu, et versate din, quid ferre récusent. Quid valeant humeri...

Și Benavente a lăsat în urmă un *teatru* — deși, după judecata lui Grau, „suc de zahăr și melnos" — în timp ce Gran a produs doar experimente brute și tensionate în forme care nu și-au atins niciodată esența, un dar pentru savanți, o uimire pentru pedanți, „teatru de citit"... experimente ...

GÂNDUL VIU AL LUI SCHOPENHAUER, de Thomas Mann.

Această mică colecție de antologii ale celor mai diverși gânditori și ale celor mai diverși autori de introduceri (printre care, însă, este rezonabil să numărăm 40% ca fiind evrei), editată cu mare grijă, ne-a atras atenția. Am luat al treilea volum, dedicat lui Schopenhauer, și l-am examinat cu atenție. Vom explica aici cititorului cu o precizie deplină despre ce este vorba și cum a fost alcătuită.

Se face *în stil american.* Chiar și titlul „ *Gând viu" este* curios. Sugerează acea *înclinație nestăpânită* a americanului, care de obicei nu își are locul în chestiuni de gândire și este, cel puțin, o greșeală de calcul. „Nu există metode ușoare pentru a învăța lucruri dificile", spunea J. de Maistre; dar există, într-adevăr, falsuri ale tuturor lucrurilor de valoare. Acest caracter practic este tocmai ceea ce a dat naștere *jurnalismului tabloid,* caracteristic Americii de Nord, care, din păcate, nu ne este necunoscut. O carte poate fi rezumată într-un pamflet, un pamflet într-o recenzie, o recenzie într-o notă, o notă într-o simplă știre, o știre într-un titlu cu titluri enorme. *Tabloid!* Viața simplificată! CRITICA poate acum să predea biografiile tuturor eroilor umanității prin benzi desenate fără cuvinte.

Ideea, așadar, a inventatorului yankeu al acestei galerii vii a gândirii umane, publicată simultan în toate țările europene (cu excepția Italiei, Germaniei și Spaniei, precum și la Buenos Aires), ar fi să separe în fiecare mare gânditor ceea ce este încă viu de ceea ce este deja mort, asemenea cuiva care taie un copac pe jumătate decrepit; iar presupunerea care stă la baza acestei idei singulare și comerciale este că gândirea umană este o substanță sau o bucată care se va lăsa calm tratată cu acest cinism singular... Sau cel puțin că publicul care urmează să cumpere și să citească cărțile se va lăsa tratat în acest fel. În

acest scop, un personaj presupus din linia autorului decedat este însărcinat (Philip Mill, de exemplu, va scrie despre Loyola, iar André Malraux va extrage măduva lui Napoleon) să înfăptuiască învierea și să scrie prologul; li se oferă un salariu foarte mic, judecând după munca pe care cei pe care îi cunoaștem deja au întreprins-o, iar drepturile de autor sunt rezervate pentru întreaga lume sau pentru acea mare parte a lumii menționată anterior. Ecco!

Să vedem acum cum este construită *gândirea vie* a lui Schopenhauer de către romancierul Thomas Mann, exilat în prezent din Germania în America de Nord. Se ia opera principală a lui Schopenhauer, * LUMEA ca voință ȘI REPREZENTARE*, se pun deoparte volumele al doilea și al treilea, se transcrie primul paragraf al fiecăreia dintre cele patru părți în care este împărțită prima... și avem deja structura gândirii vii.

Acum e umplut. Cum? Ca un pui dezosat à la Chantifleur.

Schopenhauer este unul dintre vechii noștri maeștri; dar aici recunoaștem doar pielea și silueta vagă; toată umplutura este Thomas Mann, dar nu Thomas Mann-ul lui Zauherberg și Buddenbroks, ci un student prost la filosofie care scrie un *curriculum,* un fel de pastișă incoerentă a lui Schopenhauer, realizată cu o ușurință și o iresponsabilitate unice.

Citește antologia cu textul lui Schopenhauer alături, doar trei paragrafe:

***Primul paragraf:* copiat de la filosof la Uger ay de jando pedazos.**

***Al doilea paragraf:* în întregime de Thomas Mann... de școlarul Thomas Mann.**

***Al treilea paragraf:* Rezumă în câteva rânduri ceea ce spune Schopenhauer în restul § I, dar punându-l să afirme ceva contradictoriu doctrinei sale. Schopenhauer spune că „Berkeley a fost primul care a formulat categoric acest adevăr; și că... Marea eroare a lui Kant a fost ignorarea lui cu privire la acesta" *(„Prima eroare a lui Kant a fost ignorarea acestui adevăr...")* . Insei, I, par. 34 inițială).**

Thomas Mann afirmă calm contrariul: *„În timpurile moderne, filosofia, personificată în principal de Berkeley și Kant, și-a dat seama că acesta nu este nimic mai mult decât un *fenomen cerebral* etc.". Fără cea mai mică indicație a

momentului în care vorbește unul și când celălalt și făcându-l pe cititor să creadă că acesta este *textul* lui Schopenhauer, fără *părțile sale inactive,* ce glumă! Întreaga carte este astfel construită *în jurul lui Schopenhauer,* ca o molie care înconjoară o lampă și o atinge ocazional doar pentru a zbura într-un puf de fum. Avem teama că această colecție se va dovedi a fi o poveste exagerată, departe de a fi „o adevărată enciclopedie concisă a cunoașterii umane", așa cum promite. Într-adevăr, volumele anterioare sugerează același lucru ca și acest al treilea mic volum. Antologiile lui Voltaire și Rousseau ar fi putut fi compilate în grabă în două ore. Prologul lui Maurois este extrem de ușor și destul de perfid. Prologul lui Romain Rolland este pur și simplu plăcut, jurnalistic și romantic. Cât despre prologul lui Thomas Maun din cartea analizată, dens, întortocheat *și* arbitrar, lipsit chiar și de umorul francez, doar câțiva academicieni nefericiți vor reuși să-l citească (cu excepția cazului în care, ca mine, din obligație profesională). Acești *academicieni* , fie prin apartenența la Facultatea de Filosofie și Litere, fie dintr-o vanitate voită de a părea învățați, sunt dedați oribilului viciu de a se tortura singuri.

Un geniu fără formă, un psiholog orbitor în tărâmurile decadenței, bolii și decăderii, un poet întunecat și strălucit, un mare martor și acuzator al odiosului teutonism care a cuprins și a intoxicat Germania de la Reformă încoace, Nietzsche este un caz teologic. Teratologic și teologic.

Nietzsche a întruchipat tragedia unui Prometeu înlănțuit, al cărui vultur era treponema pallidum palid și neurastenia și al cărui sfârșit trebuia să fie demența. Legând nebunia cu ateismul trăit intelectual în toate consecințele sale, nefericitul fiu al pastorului luteran din Lübeck a pus în practică teribila fabulă teologică pe care Dostoievski o scrisese teoretic odată cu sinuciderea lui Kirillof în DEMONI. Și-a însușit această teribilă demonstrație experimentală, într-atât încât Dostoievski nu a putut face altceva decât să tremure și să viseze.

Cine știe dacă ultimele sale două cărți, scrise în mijlocul megalomaniei care l-a consumat - DES ANTI-CHEIST și ECCE HOMO - nu reprezintă de fapt cea mai sinceră documentație și cele mai revelatoare cuvinte ale sale ? Astfel, în simptomele nebunului, proiecția profundei tulburări spirituale care i-a roadut măduva vieții mentale apare adesea printre umbre, voalată și grețoasă ca o larvă murdară. Nietzsche preia de la Voltaire, Luther și Stendhal ecoul misterului nelegiuirii: este spiritul uman care se construiește împotriva lui Dumnezeu într-un Babel spiritual seducător și amețitor, pe care în cele din urmă îl prăbușește în favoarea lui Dumnezeu, cu inevitabila sa prăbușire.

Dar acest aspect teologic al lui Nietzsche nu mă privește ; Maritain a vorbit despre el, Stanislas Fumet l-a putut explica, Thibon a publicat o schiță de o valoare extraordinară *(Nietzsche și Saint Jean de la Croix,* în REVUE DES ETUDES CHALMEUTAINES, 1938). [CXLIX]Nietzsche moralistul a fost justificat de Faguet într-o carte frumoasă și plăcută (EN LISANT NIETZSCHE), un portret al

[CXLIX]Publicat sub formă de carte de Lardanehet, Paris, în 1948: NIETZSCHE oc LE OH: LIN CE L'ESMIT,

O acuarelă cu o asemănare îndoielnică și estompată, Nietzsche psihologul a fost conturat viguros de Klagues (DIE PSYCHOLOGISCHEN ERRUNGENSCHAFTEN NIETZSCHES) și înțeleg că Gustavo Thibon lucrează în prezent la o exploatare majoră a venelor sale. În tinerețe, m-am gândit eu însumi la o mică carte despre Nietzsche psihologul, pe care nu am scris-o din lipsă de editură, printre alte neajunsuri. Am cuprinsul aici și îl voi copia din curiozitate, pentru a oferi o idee despre beneficiul pe care l-ar putea găsi cineva în această antologie prezentată de Losada, dacă un astfel de beneficiu este măcar posibil.

Eu, Omul Nietzsche; II, Imoralistul; III, Anti-Luther; IV, Anti-Rousseau; V, Anti-Kant; VI, Anti Schopenhauer; VII, Omul bolnav; VIII, Nietzsche, Maurras, Lenin, Hitler; IX, Antihrist; X, Artistul; XI, Catolicul în negativ.

Acest ultim capitol vă poate surprinde. Totuși, Heinrich Mann, în prologul acestei antologii, afirmă și el că Nietzsche „a fost primul, din afara Bisericii, care a contemplat creștinismul în adevărata sa realizare și măreție" (p. 58). Așa cum Faguet a dovedit că acest mare detractor al moralei burgheze era un moralist înnăscut, cu un instinct disperat pentru moralitate în suflet, tot așa acest blasfemator și persecutor al acelui creștinism-cadaver care este protestantismul (în afara căruia nu cunoștea altul), reprezintă în disperarea sa dorința după o Biserică cu adevărat eroică, măreață și pură, așa cum diavolul reprezintă inversul viziunii beatifice.

Lungul prolog al lui E. Mann, deși indigest și profuz , este scris cu sinceritate. Acesta evidențiază defectele ideilor sistematice ale lui Nietzsche, întruchiparea lor actuală în fenomene monstruoase, slăbiciunea esențială și obiectivitatea filosofiei sale despre boală, luând în considerare în același timp intuițiile psihologice sau morale sclipitoare, împrăștiate neregulat în opera haotică. Nietzsche excelează în definirea caracterologică a realităților morale, nu a tuturor, ci a celor care au căzut. Și-a străpuns ochii de șoim, dar zborul său de liliac l-a împiedicat întotdeauna să cuprindă un peisaj întreg.

Credem că prologul și natura antologică a

Ei elimină Ebrito de pe lista operelor interzise, unde operele lui Nietzsche sunt cu siguranță, în virtutea regulilor generale ale INDEXULUI. Totuși, această colecție PV nu ni se pare foarte completă sau bine pregătită; și din acest motiv, în general, nu o recomandăm.

Nietzsche i-a dedicat una dintre lucrările sale lui Voltaire, un alt precursor vizibil al Anticristului. Totuși, ni se pare că bietul nebun din Lübeck se află pe linia misterului nelegiuirii (care este ura formală față de Dumnezeu) mult mai puțin avansat decât respingătorul domn din Ferney pe scara celor mai de jos. În Nietzsche există un fel de onestitate metafizică sau integritate morală care îl înnobilează în comparație cu ticălosul ticălos, oportunist, mincinos și prostituat care era Voltaire, în ciuda a ceea ce ar putea pretinde naiva bunăvoință a lui Albert Noyes. Cel puțin Nietzsche a plătit scump pentru ateismul său (inimă, creier și suflet); nu l-a exploatat, nu l-a promovat, nu a profitat de pe urma lui, nu l-a ascuns atunci când era riscant. Voltaire a păcătuit împotriva Carității, iar Nietzsche doar împotriva Speranței. Din punct de vedere medical. Voltaire era putred, iar Nietzsche un nebun. Și în limbajul demonologiei antice, Nietzsche este un obsedat, în timp ce celălalt are toate caracteristicile cuiva posedat până în măduva oaselor.

ÎN CRCHX, de Andró Harlaire, Le Rosean d'Or, 1W 26, Pión, Paris, 192B.

Doar recomandarea lui Maritain (DIALOGUES, *Croniques* ó ^{9}, „Rosean d'Or"), în care avem o mare încredere intelectuală, și cea a lui Roberto Honnert (CBITEBIO, N ^{9} 18), ne-ar putea face să citim un roman printre ocupațiile noastre.

Un roman? Considerăm urgent necesar să inventăm un alt nume pentru această carte. Pentru un număr vast de oameni contemporani de calitate, cuvântul „roman" înseamnă cum a depășit Corina Regó atâtea obstacole pentru a se căsători cu Gerardo, ce au făcut primii oameni pe Lună, descrieri grandioase ale unor peisaje, aventuri amoroase sau păcate perfect inexistente, ceva deșert...

fabule **pornografice sau stupide, adică „fabule despre dragoste și poftă", cum le-a numit un eminent iezuit. Este, prin urmare, scandalos că cărți precum EN CBOIX, de Harlaire; Sous LE SOLEIL DE SATAN, de Bernanos;**

„Nous ACTES NOUS SUIVENT", de Bourget; „DON SECUNDO SOMBRA", de Güiraldes; „SUAS MARNER", de Eliot; „LA FEMME PAUVRE", de Bloy; „ FRAȚII KARAMAZOV", de Dostoievski, continuă să fie desemnate cu același nume ca și aventurile lui Arsène LUPIN, de Leblanc, atât de amuzante altfel dacă ai fi mereu foarte deștept (oh, cât de mult ne plăcea Lupin pe vremuri, pe vremea cursului de Mineralogie!). Trebuie inventat un alt nume.

ÎN CROIX, este o operă de artă. Adică, un fel de cutremur, una dintre acele creaturi asemănătoare rinocerului care se năpustesc asupra ta și te zdrobesc fără apărare. O imposibilitate absolută de a-ți aminti stilul, compoziția, descrierile, sublimitatea, realismul, psihologia și toate celelalte capcane ale meșteșugului. Sufletul este doar zdruncinat până în temeliile sale, sufletul vibrând la unison cu altul în mijlocul unui cazan clocotitor de gânduri, apoi, ca lumina unei străfulgerări bruște, o lume nouă întrezărită în lucrurile cotidiene și o exclamație precum „Trebuie să devii sfânt", „În afara lui Hristos nu există mântuire", „Adversas mundi rectores tenebrarum harum", „Hristos Regele, Pantocrator" sau ceva similar, răsunând în urechi ca un tunet impunător.

Este un roman cast, deși nu un *roman pentru albi.*

- **Maritain îl citează pe bună dreptate ca exemplu al soluției sale profunde la problema artei și moralității. *(* Soluția sa - înseamnă *soluția* , singura, scolastica, cea catolică.) Nu este un roman amuzant. Dostoievski. Cei care nu au plâns în această viață nu-l vor înțelege. Cei care nu simt o imensă simpatie pentru sufletele oamenilor nu-l vor înțelege. Este o dramă în întuneric cu lumina unui foc și o stea în depărtare.**
- **ÎN CROIX, este drama tineretului secular și, în cadrul ei, drama societății seculare iluminate de strălucirea îndepărtată a conflagrației sovietice. Și deasupra celei mai chinuitoare dezolări, dintr-o dată o mică stea, o stea**

Mică și distantă, o singură propoziție din jurnalul unui biet infanterist, care atrage privirea și domină întregul peisaj de moloz, pentru că stelele sunt veșnice, iar focurile sunt trecătoare. „«Marele cuvânt al Crucii… Viața veșnic vie a lui Hristos. Biserică, trup mistic.»"

Și o voce în mijlocul nopții întunecate ca smoala. „Lumea fantasmagoriei, lumea umbrelor , este învinsă. Și acum, Doamne, totul începe."

Dar în acest moment romanul se termină, adică poemul, povestea, revelația, studiul, formidabila demonstrație. Orice ar fi. Trebuie să-i inventăm un nume.

MICHAEL DE MONTAIGNE, de Ricardo Sáoos Hayes.

Don Ricardo Sáenz Hayes, un mare savant, scriitor elegant și moralist rafinat, a scris o teză remarcabilă despre Michel de Montaigne, care merită cu adevărat note maxime oriunde, chiar și în Buenos Aires. Din afecțiunea cu care este scrisă cartea și, mai presus de toate, din acuratețea și coerența cu care este evocată figura subtilă a filosofului renascentist, este clar că Sáenz Hayes este un suflet înrudit, sau cel puțin o soră, cu autorul lucrării LES ESSAIS.

Aceasta este o surpriză pentru publicul argentinian, sătul de avorturi literare, și o contribuție legitimă la cultura națională, căreia îi oferă accesibilă și atrăgător de apropiată întreaga substanță a unei opere nemuritoare și îndepărtate, regândită în spaniolă într-o exegeză rafinată și plăcută și scrisă într-o limbă curată și bogată. Această carte ne consolează de recenta apariție a unei monstruozități grosolane portejane pe aceeași temă, care trebuie să-l fi făcut pe rafinatul Montaigne să răcnească în mormânt.

Aș vorbi cu plăcere aici despre stoicism și epicureism , despre aceste două *școli* de gândire din morala precreștină, despre asimilarea și sublimarea lor în morala și psihologia occidentală prin opera a două mari popoare latino-creștine, Spania și Franța. Aceasta ar fi o altă teză importantă pentru un alt *mare savant,* ale cărui materiale sunt împrăștiate în opera lui Menéndez y Pelavo și al cărui diapazon ar putea fi găsit în această carte remarcabilă a lui Sáenz Huyes. Înțelegerea sa inteligentă și fidelă a unui spirit îndepărtat și înțelegerea sa largă și echilibrată a fenomenelor delicate ale

lumii morale arată clar că cele două nume de familie ale sale nu sunt puse împreună în zadar.

Ar trebui să facem câteva obiecții minore cu privire la doctrina sa mai puțin precisă. De exemplu, când vorbește despre femei, el îl pune în contrast pe Sfântul Pavel, pe care îl prezintă ca fiind oarecum *misogin,* cu Hristos, pe care îl prezintă ca fiind oarecum romantic, pentru a evidenția diferența. Această presupusă diferență este fictivă. Capitolul V din a doua Epistolă către Corinteni este o glosă extrem de fidelă asupra sfatului virginității voluntare din motive religioase, care se găsește în Matei 19:12 . *Tertulian* a fost de fapt cel care a forțat nota pesimistă și a perturbat echilibrul doctrinei castității creștine, exprimată atât de fin de Sfântul Augustin mai târziu: „Nu este vorba de un om mai rău și unul rău; nici de un om rău și unul bun; ci de un os și unul mai bun" (Virginitate și căsătorie).

Espasa-Calpe Argentina a avut onoarea de a prezenta această carte de foarte înaltă calitate într-o manieră regală.

ANTOLOGIE POETICĂ, de Leopoldo Logon es.

Espasa-Calpe Argentina tocmai a publicat, în două formate atent elaborate (2,25 USD și 3,50 USD), o nouă carte postumă de Lugones, *compilată* de Dr. Carlos Obligado – și să fie paradoxul potrivit, în conformitate cu vechea zicală conform căreia un prieten este un „alter ego". Cel puțin, prietenia a reușit aici, cu o dăruire modestă și o dragoste autentică, să facă ceea ce Statul, cu decretele, parlamentele, fondurile publice și înclinația sa pentru patronajul postum, încă așteaptă – și anume, cea mai bună onoare funerară și monument public care poate fi ridicat unui poet național în adevărata sa lumină, acum un clasic... dincolo de orice dezbatere literară sau ideologică.

Această carte se citește dintr-o dată, de la *Prolog* la *Explicit* , ca și cum ar fi o carte nouă și ar dezvălui un nou Lugones. Don Julio Iranista a afirmat acest lucru într-o notă substanțială din ziarul NUEVO CROEN (nr. 9, 60). Iar Don Carlos Obligado l-a înviat pe Lugones în întregime, în mod incontestabil și coerent, un răspuns viu la îndoielile și obiecțiile despre unitatea personală și mentală a marelui poet, ridicate de critica mai incisivă decât luminoasă a lui Borges, și l-a

încorporat în comoara literaturii naționale, oferind în același timp un *clasic* literelor hispanice: o capodoperă excelentă a unui secretar al Academiei. Modesta sa *sarcină de antolog* (așa cum o numește el) a fost îndeplinită cu atâta conștiinciozitate și inteligență încât atinge aproape valoarea unei lucrări originale de critică *savantă* sau obiectivă: acea operă a umanistului, pe care englezii *o numesc Scholar,* atât de necesară și apreciată printre noi, unde este cu siguranță rară și, cu atât mai mult, este combătută sau înlocuită de mase mari de mistificare, pedanterie, snobism sau hibriditate literară. Battistesa face și el o treabă bună în acest domeniu, la care Roberto Giusti, oricare ar fi defectele sale, a contribuit timp de mulți ani, binefăcători ai culturii noastre naționale. Același lucru se poate spune despre Echagüe, León Pagano, Marasso și alții.

Prologul lui Don Carlos Obligado, care este un model de onestitate, modestie, obiectivitate, căldură și concizie a subiectului, oferă un cadru potrivit (și absolut indispensabil) conținutului regal al volumului.

Părinții noștri în credință, de Juan *P.* Ramos. Prolog de Dr. Tomás D. Casares, Colecția 4 C., Buenos Aires, 1940.

Un editor din Buenos Aires a adunat cinci eseuri biografice-filosofice ale doctorului Juan P. Ramos într-un volum elegant, concentrându-se pe cinci figuri catolice falnice: Sfânta Tereza de Ávila, Sfântul Ignatie de Loyola, Ludovic Veuillot, Pius al XI-lea și Pius al XII-lea. Titlul amintește de zicala Sfântului Augustin: „Priviți la urmele pașilor părinților noștri în credință". „*Ad vestigio intuemini nostrorum in fide patrum.*"

Aceste prelegeri, susținute într-un stil calm și senin, - demonstrează o mare originalitate și o gândire solidă. Credem că Dr. Ramos a adus un mare serviciu Bisericii Argentine, iar munca sa de constructor - chiar și în sens literar, pentru că sunt foarte bune - va fi răsplătită de Dumnezeu. Aceste cărți excelente, care apar din când în când, merită să iasă în evidență în mijlocul potopului de materiale tipărite asemănătoare Babelului și parțial corupătoare, plebee și nerușinate la care suntem supuși acum.

În același timp cu construcția urgentă de biserici, căreia îi este dedicat Cardinalul nostru Arhiepiscop, Dumnezeu Domnul nostru îi cheamă pe toți copiii Săi capabili la marea întreprindere a edificării spirituale a Bisericii din Argentina. Trebuie să ne gândim la religie. Trebuie să-i facem pe alții să se gândească la religie. Trebuie să scriem despre religie și să vorbim despre religie cât mai mult posibil.

Dar trebuie să vorbești și să scrii bine. Dr. Ramos a făcut asta.

CURS DE PSIHOLOGIE, de Jordan B. Gents, K«peins» și Co., Buenos Aires, fără dată de tipărire.

Nu vrem să lăsăm această parte să treacă fără să atragem atenția, fie și numai cu zece rânduri grăbite, asupra unui manual (sau *text,* cum se spune) de psihologie care, scris pentru programul Național al IV-lea, se remarcă clar printre colegii săi prin caracteristicile surprinzătoare ale unei mici capodopere. Credem că autorul a găsit o soluție la *dificila* problemă *„cum să predăm psihologia în liceul nostru”,* pentru un adolescent supraîncărcat cu alte materii și fără niciun *habitus filosofic* sau o minte disciplinată de o cultură cu adevărat formativă. Unde putem găsi sprijin pentru a construi cea mai dificilă parte a filosofiei, unde nu există nici știință, nici experiență , nici măcar dorință de a filosofa, din moment ce adolescentul este pasionat și nu reflexiv?

Autorul răspunde în prefață că, într-un astfel de caz, numai bazându-se pe *viața morală a băiatului* și pe *curiozitatea sa literară ușoară, enciclopedică* , se poate dobândi acea cunoaștere a omului care este psihologia . Iar dezvoltarea acestui plan corespunde concepției sale simple și precise. Jordán B. Genta are o înțelegere solidă a psihologiei aristotelice și a filosofiei

moderne; este un scriitor bogat și captivant, de o precizie și o substanță rară. Textul său este demn de explicații; și l-a intercalat, ca cu condimente bogate, cu texte selectate de la mari filosofi, care îl pun în contact în mod fructuos pe filosoful novice cu expresiile gândirii acviline.

Dr. Jordán B. Genta deține un doctorat în filosofie și predă la Institutul de Formare a Profesorilor din Paraná. Cartea sa este o bijuterie, iar el este o adevărată stea în ascensiune pe scena filosofică a țării.

VIEȚILE MORȚILOR, de Ignacio B. Anzoátegui, ediția a 29-a, Editorial Buenos Aires, 1940.

NOUĂ POVEȘTI, Ibidem.

TREI ESEURI ÎN SPANIOLĂ, Soarele și Luna, 1938.

Ultima carte sau pamflet a lui I. Anzoátegui, TREI ESEURI SPANIOLE, care ar putea fi completată astăzi de alte eseuri publicate în LA NACIÓN despre Alfonso cel Înțelept și Ignațiu de Loyola, este un ditiramb la adresa Spaniei și o încercare de a o tipifica în trei tropi: *Mendoza, eroul; Góngora, poetul; și Calixto, îndrăgostit.* Celelalte două cărți sunt reeditări ale unor opere anterioare, foarte originale, dar cu toate *defectele* lipsei de experiență și ale ezitării adolescentine, deși una adolescentină excepțională.

Sunt oarecum îngrijorat de teologia lui Anzoátegui, întrucât el însuși m-a rugat să-i acord atenție.

În rest, să fie spus. Este un scriitor bun, cu mult spirit și cu adevărata inspirație a unui poet. * VIEȚILE MORȚILOR* are o scânteie reală și reprezintă o rebeliune tinerească autentică împotriva respectului normativ insuflat în noi la școală față de o grămadă de eroi născociți sau umflați ; deși poate mai puțin operantă din cauza aceluiași exces de impertinență, constituie un eseu bun, cu un umor oarecum elementar. Anzoátegui are patru sau cinci mari teme de bun simț catolic bine înțelese, cum ar fi instinctul pentru măreție, opoziția față de omul mulțumit de sine, lipsa de credință în civilizația modernă și exaltarea bucuriei și libertății credinței. Toate aceste teme sunt prezente la Chesterton cu o orchestrație mai amplă și mai fină; dar, pe scurt, pentru Argentina acestea nu sunt în întregime rele, dacă ar fi fost cu adevărat în opera lui

Anzoátegui, așa cum sunt în cea a lui Chesterton, și nu retorice.

A învățat procedura și se lasă dus de cât de ușor este să faci multă fanfară cu foarte puține idei bazate pe paralelism, antiteză și repetiție, precum cineva care face paste cu păr de înger sau albușuri de ou, precum acea comparație perenă a sfântului cu banditul, care nu mai sperie pe nimeni, sau acele jonglerii cu noțiunea de păcat, care la Anzoátegui apare golită de toată rigoarea sa teologică și oroarea morală: paralizată. Anzoátegui pare să creadă că păcatele medievale, pe care le respectă, erau de un alt fel decât păcatele moderne, pe care le detestă în mod lăudabil. Și cu toate acestea, face o harababură.

La fel ca Dostoievski, Anzoátegui părea uneori să considere păcatul un incident necesar și extrem de pitoresc pe calea spre sfințenie. El pare să plaseze o nouă categorie, Marele sau Eroicul (pe care uneori o identifică simplist CU spaniola), dincolo de bine și rău, nevăzând în sfințenie nimic mai mult decât situațiile sau aventurile care sunt o simplă imitație a acesteia și care mai târziu le servesc poeților pentru a face comedii precum *EL RUFIÁN DI Choso* de Cervantes; adică, ignorând tot ceea ce ține de sfințenie *și care* nu este cochilia și făcând cu ea, cu păcatul, cu harul și cu alte lucruri foarte serioase, un fel de decal. Este adevărat că o după-amiază ploioasă de duminică fără țigări (ca aceasta) ne poate aminti în mod util de iad; dar acea teologie a iadului nu este suficientă pentru a fi catehet sau chiar artist. Pentru a vorbi despre teologie, chiar și ca poet, trebuie să cunoști teologia.

Expertiza lui Anzoátegui în alte discipline nu pare a fi mult mai mare. Dacă vrei să afli ceva despre istoria Spaniei sau despre poezia lui Góngora, mergi la Anzoátegui și ești gata. Vrei să afli secretul lui Góngora?

> ***Era uimirea lui Góngora față de diversitatea ascunsă a fiecărei zile și era angoasa poetului și era nodul din gât la nevoia de a aclama zorii cu limbajul pictat al zorilor și de a numi păsările cu cuvintele înaripate ale păsărilor.***
>
> ***Acesta este secretul... lui Góngora.*** **(Pagina 73).**

Poate fi adevărat; dar este și secretul lui Calderón, Lope, Schiller și Milton , ca să nu mai vorbim de Homer. Cu alte cuvinte, un secret deschis.

Acestea fiind spuse, este adevărat că, dintr-o dată, cărțile sunt presărate cu lucruri frumoase și idei care sunt gândite

sau experimentate cu adevărat. De exemplu, acea apărare a *obscurității lui Góngora* (pp. 67-64) și această propoziție de la pagina 111, pe care doar cineva care posedă profund simțul artistic al limbii sale materne este capabil să le găsească :

> ***Pentru spaniol, cuvântul... nu este o voce; este o judecată definitivă care rezumă o idee finalizată.***

Din punct de vedere filologic, acest lucru este cu adevărat profund. Într-adevăr , din păcate pentru noi, spaniola este o *limbă sintetică...* folosită astăzi de minți care și-au pierdut puterea de sinteză.

AUNT TULA, de Miguel de Unamuno, Espasa-Calpe Argentina și Buenos Aires, 1940.

Vom spune despre acest roman, cel mai bun dintre cele scrise de Unamuno, că este un *roman teologic,* fără a vrea să spună că este un roman catolic. Psihologia și moralitatea pe care le-a distilat în el ferocele basc, care nu sunt o chestiune de mică importanță, sunt totuși susținute de o preocupare mai profundă, care este în mod propriu teologică. Teologia este cunoașterea divinului. Sunt susținute de o neliniște ascuțită și angoasă în ceea ce privește reprezentarea divinului. Cum? Cu umanul. Nu este oare asta ceea ce a spus Sfântul Pavel că trebuie să facem? Deloc. Sfântul Pavel a spus prin uman și nu *cu* umanul . *„Invisibilia Ipsius per ea quce jacta sunt, intelligeeta, eonspieiuntur."*

Teologia lui Unamuno este rea. Este o teologie eretică . Unamuno, mistic prin naștere și creștin prin origine, a căzut în erezia foarte modernă și subtilă numită *modernism ,* care este o formă complicată de *naturalism,* așa cum vom demonstra într-un eseu intitulat *„Basc, mistic și eretic",* pentru care am început să luăm notițe și pe care probabil îl vom scrie atunci când Providența ne va acorda câteva luni de închisoare pentru că suntem naziști, critici sau pentru că ne-am jucat rolul de *enfant terrible.*

Modernismul nu înseamnă, să știți, să scrieți versuri fără rima. În esență , această erezie constă în coborârea supranaturalului la planul natural, păstrându-i *intactă forma,* care, prin acest fapt, devine o *figură* și apoi o cochilie goală și înșelătoare. Fecioara Maria, Hristos, Preasfântul Sacrament, dragostea lui Dumnezeu, virginitatea, căsătoria *și* chiar crucea lui Hristos și jertfa voluntară apar perfect corecte la Unamuno, prea spaniol *și* înțelept pentru a face erori de catehism; dar toate acestea sunt învăluite într-o aură subtilă de erezie, sau mai degrabă, de falsă teologie, întrucât Unamuno nu a fost niciodată *încăpățânat* . Mătușa Tula este virginitatea transformată în pilonul familiei, o doctrină perfect ortodoxă; dar este o virginitate mândră și oarecum morbidă. Mătușa Tula este geamăna lui IL SANTO, de Fogazzaro, cea...

Bietul Piero Mai rooi, a cărui sfințenie constă în a lupta neîncetat și victorios – dacă aceasta este victorie – împotriva ispitelor carnale obsesive într-un mod destul de necatolic. Mătușa Tula este sora acelei Angelica Amaul d'Port-Royal, stareță de *Bas-Bleu și* mamă de eretici, despre care se spunea că era pură ca un arhanghel și mândră ca un demon.

Curiosul lucru legat de acest roman este că nu atinge chiar punctul de cult religios (cum s-a întâmplat mai târziu în AGONIA CREȘTINISMULUI, de exemplu). Mătușa Tula, la moarte, insinuează că a comis păcatul *angelicismului,* adică al mândriei. Familia ei o consideră o sfântă. Romancierul nu ia poziție, dar înclinația sa evidentă este de partea mătușii Tula, acea fantomă obsedantă a propriului suflet, un suflet atât de feminin, atât de impregnat de o feminitate morbidă dacă o percepem prin manierismele ei macho.

Aceasta arată clar că acest roman, lăsând la o parte meritele artistice, este periculos atât pentru ideile sale, cât și pentru mulți pentru grosolănia sa senzuală, întrucât Unamuno , în ciuda laudelor aduse căsătoriei și paternității, nu a atins niciodată virtutea castității, nici măcar castitatea conjugală, așa cum este evident în operele sale.

Iată o altă caracteristică a *modernismului teologic* : pretenția de a atinge iubirea intelectuală pură a lui Dumnezeu sărind peste scara grea și ascetică a virtuților morale, așa cum a remarcat cardinalul Billot. Ei vor să fie sfinți fără penitență, fără castitate și fără smerenie... Sunt pregătiți.

DON JUAN, de Gregorio Mirañón. Espasa-Ciipe Argentini, Buenos Aires. 1940.

Don Juan Tenorio, după ce a părăsit Spania pentru a călători prin lume, s-a întors acolo pentru a primi un diagnostic, o rețetă și o înmormântare: ceea ce era corect. A plecat din mâinile unui teolog (căci Tirso era unul dintre ei, deși *onorific)* doar pentru a ajunge în mâinile unui doctor, un semn rău. Dar, în cele din urmă, acolo ajungem cu toții.

Aceste trei eseuri istorice ale lui Marañón, publicate de Espasa-Calpe *(Misterele din San Plácido, Contele de Villamediana și Mireasa lui Don Juan),* sunt trei fragmente din lucrările sale mai ample despre CONTELE-DUCE DE OLIVARES și AMIEL, SAU TIMIDITATEA. Pentru publicul larg, oricât de concise, simple și

emfatice ar fi, vor fi mai ușor acceptate. Firul care le unește este foarte subțire. Primul nu are nicio legătură cu subiectul mai mult decât cea a fundalului și a atmosferei. Subiectul este spinos și inconfortabil ; dar, pe scurt, Marañón îl abordează cu suficientă decență și bun simț, deși cu o anumită complacere neșlefuită.

Bunul simț spaniol: e ceva ce aproape poți atinge. Apropo de Ortega y Gasset, cineva mi-a spus că „Ortega e bine când vorbește spaniolă, dar e un dezastru când traduce germană".* E adevărat. Tot ce e bun la Ortega e moștenit, marea umbră a marilor minți hispanice care îl împiedică să devină prea teuton, acea sănătate mintală spaniolă care, făcând parte din sănătatea mintală universală (în mod natural), are propriul ei caracter distinct, un fel de hotărâre, vigoare și îndrăzneală care se potrivește perfect cu etimologia sa, **cor dura din **corde*.* Ce păcat că în Argentina acea mare moștenire a sănătății mintale pare destul de începătoșată – și la fel și în Spania de astăzi – dar cele mai bune minți ale noastre, săpând adânc, ajung la ea, precum Lugones, de exemplu, în acea mare filozofie și teologie instinctivă care a erupt brusc la sfârșitul vieții sale.**

***Misterele din San Plácido* este expunerea unui proces inchizitorial împotriva *familiei Alumbrados,* acea sectă curioasă apărută în timpul Renașterii, o renaștere subterană a gnosticismului antic. Erezia inaugurată de Molinos în Italia și rapid reprimată de disciplina religioasă severă a vremii este de interes pentru psihologii moderni ca exemplu a ceea ce ei numesc *sentiment mixt* sau *sublimare eșuată,* deoarece este, în fapt, constituită dintr-o contaminare a sentimentului religios cu impulsuri senzuale. Cele treizeci de călugărițe din San Plácido erau departe de erezie, la fel ca și nobila lor stareță, Doña Teresa Valle de la Cerda y Al-**

Eșuată, deși aceasta era aproape de o naivitate periculoasă, la granița cu prostia; nu la fel și capelanul ei García Calderón, un om dezechilibrat care a ajuns să înnebunească și și-a chinuit turma, făcându-i să fanteze că sunt posedați de diavol. A fost o interesantă „încercare a obiceiurilor", „ *sitien, processus,* désto", pe care *lacheii* o invocă acum pentru a demonstra că Hitler era un demon. Dar credeți-mă, atunci când sunt făcute bine, aceste încercări nu sunt atât de rele; pentru că cei nevinovați supuși lor, precum aceste surori din San Plácido, suferă mai puțin decât Biserica, cu impunitatea *liberală* a ne-nevinovaților care este acum la modă.

În cel de-al doilea eseu, Maranón reafirmă și completează cu factori atenuanți teza sa despre *biologia* lui Don Juan, care, conform acestui doctor literar, nu este un om complet și întreg, nu este precum întruchiparea și apogeul bărbăției, ci paradoxal opusul, similar adolescentului, în care pasiunea iubirii nu a dobândit acel grad înalt de individuație care o caracterizează în starea sa perfectă.

Ceea ce face ca puterea sa asupra femeilor să fie irezistibilă este: 1. numărul femeilor libertine sau frivole care există peste tot, cel puțin în vremurile, mediile și societățile în care domnește Don Juan; și 2. mai important, însăși calitatea pasiunii sale, care, fiind superficială , este extrem de expresivă și îi conferă un avantaj de moment, cel puțin în climatul menționat mai sus, față de adevărații îndrăgostiți; conform lui Benavente

...poate pentru că se iubeau atât de mult, nu știau cum să-și exprime dragostea.

Al treilea eseu, *Mireasa lui Don Juan,* este un fel de orațiune funerară sau panegiric adus reginei Isabel de Bourbon, fiica lui Henric al IV-lea și soția lui Filip al III-lea, pe care o justifică drept curtezana contelui de Villamediana și o portretizează cu o anumită simpatie și părtinire cavalerească ca fiind una dintre acele „femei limpezi și virtuoase" care în Renaștere au fost folosite de scriitorii eminenți.

Dar ce este acest Marañen atunci? Este medic, biolog, *endocrinolog,* istoric, politician , poet, filosof? Uite: este *umanist.* Este un om talentat care, de unul singur, a atins ceea ce școala secundară oferea tuturor: o capacitate generală de gândire care i-ar permite unui om să depășească constrângerile tehnice

necesare profesiei sale și teribila rigiditate mentală pe care o impune. Este un umanist spaniol distins.

În filosofie face toate gafele care îl arată a fi un om *modern* , adică încrezut. Dar corpul lui nu este rău, pentru că, așa cum am spus, este *dat* .

GÂNDUL VIU AL LUI PASCAL, de F. Mauriae, Losada, Buono; Airee, 1940.

Această colecție, deși frumos prezentată tipografic, nu se ridică la nivelul ambiției titlului său. Constă pur și simplu în antologii alese cu curiozitate de autori străini, conectate vag *și* cu prefațe fără entuziasm scrise de scriitori contemporani despre care se presupune că sunt rude spirituale ale autorului decedat care este înviat. Aceasta este o idee distinct americană, care consideră că un autor poate fi asimilat prin extragerea a patru fragmente și legarea lor între ele. Cultura ieftină nu este cultură adevărată. Orice cultură ușor accesibilă este contrafăcută.

Marele și misteriosul mistic, geometru, apologet și polemist, scriitor de fragmente, a suferit această nouă fragmentare. Mauriac oferă un prolog psihologic-biografic oarecum puțin convins, în care se oprește asupra jansenismului ezitant al lui Pascal, a inimii sale bolnave, a catolicismului său în gândire și a voinței sale eretice și a emoționalității morbide. Prologusul atinge doar marile probleme pe care Pascal le pune lui Sainte-Beuve și Strowaki. Din polemica sa cu iezuiții, Mauriac se limitează la reproducerea celor două fragmente cele mai lizibile astăzi; și o face cu înțelepciune, pentru că nici el, nici publicul de astăzi nu sunt pregătiți să citească scolastica. Nu știm dacă, intenționat, Mauriac...

Am ales două fragmente de contradicție flagrantă: Epistola a IV-a, unde Pascal portretizează un iezuit burlesc care recită „Autori moderni" din memorie, îl citează greșit pe Aristotel, vorbește o latină absurdă și se autolaudă încontinuu; și apoi sfârșitul Scrisorii a XI-a, unde Pascal discută cu inocență cum ar trebui făcute *mustrările* cu evlavie și caritate, cu fapte adevărate, fără a leza oamenii mustrați , rugându-se în același timp pentru ei și chiar păstrând tăcerea despre tot ceea ce nu poate fi spus în mod profitabil, întrucât nu tot ce este adevărat ar trebui spus, conform discernământului: uitând de toate scrisorile sale anterioare insultătoare și fără să se întrebe ce autoritate avea în Biserică să mustre un Ordin Religios, dacă într-adevăr scrisorile sale amare pot fi numite *mustrări* .

Vom discuta despre această carte celebră într-o zi. Deocamdată, este suficient să spunem că, citind Scrisoarea a IV-a, cititorul modern nu se regăsește imediat de partea iezuitului, din punct de vedere intelectual, în ciuda geniului lui Pascal și în ciuda portretizării acestuia ca fiind nechibzuit. Iezuitul susține pur și simplu că nimeni nu păcătuiește fără să știe că păcătuiește; și că această cunoaștere, în ordinea economică actuală, este de natură supranaturală... indiferent de limbajul pedant pe care îl folosește Pascal pentru a o exprima. Pascal replică, victorios (în opinia sa), că se păcătuiește și din ignoranță și că majoritatea păcătoșilor nu se gândesc la Dumnezeu atunci când Îl jignesc, ceea ce este, de asemenea, adevărat („cine păcătuiește în ignoranță, este condamnat în ignoranță", se spune la Córdoba), un adevăr psihologic mai subtil și mai complicat, dar perfect compatibil cu dovezile robuste și convingătoare și cu bunul simț elementar al celuilalt.

Un om cu un caracter neclintit, advers cu înverșunare - libertinismului înaltei societăți, al elitei *creștine* a timpului său, un spirit mistic și geometric fără pregătire teologică, un om naiv și direct, ușor de înșelat ca un copil sau un geniu, Pascal a atacat cu galantrie morile de vânt ale iezuiților ireali, o creație jansenistă, un simbol al celei mai grave corupții a unui creștin redus la cazuistică laxă și la o retorică goală. Dar chiar și din erorile geniului, Dumnezeu culege recolte. Argumentul său în mare parte ireal, nedrept și calomnios a avertizat poate teologia morală emergentă asupra unui abis care se apropie: *laxismul,* condamnat ulterior de Benedict al XIV-lea. Este mai mult decât probabil că reacția rigoristă (*tuciorismul)* lui Tirso González, al treisprezecelea Superior General al iezuiților, nu s-ar fi produs

dacă nu ar fi fost alarma teribilă trasă de omul iluminat din Port-Royal. Pentru că Dumnezeu culege recolte chiar și din greșelile geniilor.

Iată un lucru pe care Dumnezeu, fiind omnipotent, nu-l poate face: cu romanul prost anti-iezuit al lui Pérez de Ayala.

Buenos Aires, 1941.

Bibliografie generală

Editorii chilieni inundă Buenos Aires – și America de Sud – cu cărți ieftine, tipărite și traduse ieftin și uneori selectate la întâmplare. Deoarece au avut prudența, sau poate viclenia, să nu semneze, pentru noi, dezastruoasa Convenție de la Geneva, Chile poate publica traduceri și texte fără a plăti drepturi de autor; și profită de acest privilegiu pentru a-și dezvolta industria editorială. Asta sunt, așadar, aceste cărți: *o industrie.*

Faptul că listele lor sunt oarecum pline de „studii despre instinctul *sexual* ”, care includ uneori tomuri grosolan sectare sau pornografice, nu ar trebui atribuit vreunei intenții perverse. Pur și simplu publică ce pot; tot ce citesc le cade în mână. Cele mai izbitoare și stridente, în grabă și din abundență, precum faimosul nostru Tor din Buenos Aires. Și de ce nu? Dacă munca umană și persoana umană în epoca noastră sfântă sunt considerate marfă, de ce ar avea cărțile, cultura și înțelepciunea dreptul de a fi considerate o misiune sacră și o chestiune de conștiință? „Totul este comerț”, cum spunea M. Micawber. Trăim în lumea liberală; vremea Inchiziției a apus. Unamuno spune: „La *început sunt indignat împotriva inchizitorului și îl prefer negustorului care vine să-mi vândă mărfurile sale; dar dacă mă gândesc mai bine, voi vedea că inchizitorul, atunci când este sincer,* mă tratează *ca pe un om (ca pe un scop în sine), căci dacă mă deranjează este din cauza preocupării caritabile și onorabile de a-mi salva...”

*suflet, în timp ce celălalt mă consideră doar un client (ca un mijloc) iar indulgența și toleranța sa nu sunt în cele din urmă decât cea mai absolută indiferență față de soarta mea. Există mult mai multă umanitate în inchizitor *.*

Ei bine. Librarii chilieni nu sunt de vină pentru lipsa Inchiziției în Argentina. Cărțile ieftine, eterogene și promiscue sunt o realitate și trebuie să luăm poziție. Și primul pas este să recunoaștem acest efect al Legii nr. 9023096 : ne-a legat cultura de monopolul asupra cărților din Spania și Chile, cel puțin în ceea ce privește cărțile străine. Și ce ne putem face fără cărți străine, nefiind încă autonome din punct de vedere cultural? Chile are mână liberă asupra noastră pentru edițiile piratate; Spania are avantajul proximității sale față de centrele majore de producție intelectuală, ceea ce îi permite să „rezerve imediat traducerea" operelor controversate „pentru toate țările vorbitoare de limbă spaniolă". Cunosc un librar din Barcelona care, după ce a rezervat traducerea cărții * LA PSYCHANALYSE DE FREUD * DE Jules de la Vaissière, SJ , pentru 100 de franci și, din anumite motive, nu a publicat-o încă, este acum un câine în ieslea unei cărți foarte utile. Și când în sfârșit o vor publica, noi, cei de aici, va trebui să înghițim traducerea, bună sau rea (uneori plină de *galicianisme regionale*), și să plătim prețul uneori exorbitant. Aceasta este ceea ce cultura noastră datorează, deocamdată, legii adoptate de președintele Comisiei de Cultură.

Singurul remediu ușor disponibil va fi dezvoltarea - industriei editoriale argentiniene într-o asemenea măsură încât să spargă concurența europeană - iar pentru a realiza acest lucru, trebuie să începem prin perfecționarea legii în conformitate cu omologul său nord-american, care nu recunoaște drepturile de autor pentru *traduceri* dacă acestea nu sunt produse și tipărite în țară. În acest fel, marile edituri străine ar fi obligate să înființeze filiale în țară, așa cum au făcut deja, în mod lăudabil, Eépasa și alții, în beneficiul muncii și culturii argentiniene.

Cealaltă provocare este să discernem, în mijlocul avalanșei de cărți care ne ies în cale, binele de rău, *binele de luat și răul de aruncat.* Printre cele mai recente cărți pe care le avem pe masă, distingem editurile „Ercilla", „Letras" și „Cultura". Aceasta din urmă pare a fi cea mai serioasă dintre cele trei, deși listele

sale nu sunt scutite de defectele menționate anterior; de exemplu, din 74 de titluri, nu mai puțin de 20 tratează teme sexuale, unele dintre ele mai mult sau mai puțin științifice , precum cele ale lui Marañón, dar altele care sunt pură și simplă pornografie sentimentală, precum cele ale lui Hesnard, ca să nu mai vorbim de cele ale lui Freud, care sunt ambele.

un roman complet sub numele EXCELSIOR , tipărit îngrozitor cu caractere de 6 puncte, pe care îl vinde cu 0,50 dolari. Ispitește publicul în acest fel, care poate achiziționa pentru jumătate de peso cărți precum cele ale lui Axel Munthe, mult mai scumpe în traducerile lor legitime. Dar a ajuns să altoiască alături de romane – și ele teribil de promiscue – mici notițe, articole, poezii sau tratate de origine bolșevică, urmând o tactică comunistă iscusită în care editorul madrilen Bergua se distinge și el prin maliția și eficienta sa *Biblioteca de buzunar.*

În plus, nu credem că EXCELSIOR VA PROSPERA în Buenos Aires, unde cele două reviste bilunare , LEOPLAN și CHABELA, din Sopeña, vor avea o mulțime de urmăritori, întrucât oferă publicului pentru un incredibil preț de 0,20 un roman complet împreună cu o revistă ilustrată, de dimensiuni, tipărire și calitate mult superioare.

Să vedem ca exemplu din tot ce s-a spus judecata pe care un om de profesie o merită în ultimele patru numere publicate de „Cultură" în colecția *Oameni și Idei.*

■ 72. UNAMUNO: SENTIMENTUL TRAGIC AL VIEȚII . Cea mai apreciată lucrare a nefericitului Unamuno este o meditație asupra morții, nemuririi și destinului omului, scrisă (sau mai degrabă, *rostită)* cu o sinceritate și o dezordine teribile. Unamuno este

O vocație zădărnicită, un teolog înnăscut al teologilor „înalți" care, din cauza indisciplinei, abia a atins nivelul unui diletant al teologiei. Totuși, aptitudinea sa înnăscută persistă întreagă, chinuită și înflăcărată, răscumpărându-i toate ereziile „neintenționate" cu marea strălucire a unui atavism creștin adânc înrădăcinat. Este plin de erori, dar bănuim că nu face niciun rău: cei cărora le-ar putea face rău nu vor avea rezistența să-l citească sau stomacul să-l digere.

73. ADLER: CUNOAȘTEREA OMULUI. Cunoașterea omului

a căzut în vremea noastră în mâinile psihiatriei. Adler, un medic vienez, este fondatorul unei psihanalize schismatice, cu siguranță mai profundă și mai echilibrată decât cea a maestrului său Freud, dar la fel de unilaterală și exclusivistă din punct de vedere metodologic și la fel de îndrăzneață să se amestece acolo unde nu ar trebui.
Ei o numesc, dintr-o perspectivă doctrinară.

În opinia noastră, Adler este un observator și un gânditor intuitiv care a perceput trei sau patru profunzimi psihice cruciale de maximă importanță; cu toate acestea, îi lipsesc suficientă filozofie și metodă pentru a le sistematiza. Acest lucru este evident chiar și în expunerea sa, care este extrem de dezorganizată, confuză, pretențioasă și repetitivă, aproape întotdeauna prezentată în monografii sau articole fragmentate.

Însă specialiștii ar trebui să-i citească lucrările.

74. HESNARD: VIAȚA ȘI MOARTEA INSTINCTELOR LA OM. EVOLUȚIA SEXUALĂ. — Dr. Hesnard este un diletant al psihologiei, filosofiei și literaturii, și probabil și al medicinei, de tipul inefabilului Dr. Richet: un fel de Voronoff, fără abilitățile tehnice și operaționale ale acestuia din urmă. Unde ajung aceste tipuri de minte? Cititorule, știi: direct la psihiatrie — (Aníbal Ponce!), unde devin infailibil psihanaliști. După ce au lucrat o vreme cu „femei isterice", conform celebrei epigrame:

Méprisant les chotes frivoles des femmes il a pris pieté et il rend complètement folles celles care Păseau à moitié.[CL]

Psihanalistul simte brusc o chemare de a fi filosof și reformator și începe să cocheteze cu domeniile plăcute ale psihologiei literare. Această carte, al cărei titlu este perfect înșelător, aparține acestui gen.

„În niciuna dintre aceste activități – medici generaliști , psihiatri, biologi și, de asemenea, moraliști – nu se poate uita o cunoaștere perfectă a sexualității. Este însă adevărat că această cunoaștere nu se dobândește într-un mod profund prin tratatele actuale despre viața sexuală, alcătuite din istorii clinice și observații empirice, amalgamate cu sfaturile unui puritanism de birou, plus reflecții sociologice, atingeri poetice și câteva sâmburi de pornografie…" (G. Maranón, *Prolog la cartea lui Lipschütz* despre SECREȚIILE INTERNE) .

75. F. OLIVER BRACHFELD; SENTIMENTELE IN-INFEBIORIDAD. — Acest medic spaniol de origine austriacă, discipol al lui Adler și susținător al psihologiei individuale în Spania, oferă o bună popularizare a ideilor profesorului său, îmbogățite cu propriile contribuții și prezentate poate cu mai multă claritate și moderație și, cu siguranță, cu o mai mare măiestrie literară. Acest studiu complet asupra *complexului Minderwertigkeiț menționat anterior,* baza interpretării individuale a nevrozelor, este recomandat tuturor persoanelor educate interesate de aceste aspecte ale psihiatriei și caracterologiei de ultimă oră.

- **..... .. Buenos Aires, 17:41.**

[CL] **Disprețuind lucrurile mărunte .**
Despre femei, evlavia -.
Și îi înnebunește complet, pe cei care erau la jumătatea drumului
♦10

NOTE DESPRE CĂLĂTORIA DINTR-O ȚARĂ AFLATĂ ÎN CRIZĂ

Studiu preliminar

I. DOUĂ AMINTIRI PERSONALE

Poate că nu este obișnuit să începi un studiu preliminar cu amintiri personale. Totuși, cele pe care urmează să le relatez au fost importante pentru mine în ceea ce privește cunoașterea mea cu părintele Castellani și sunt mărturii vii care pot contribui la o evaluare mai exactă și completă a acestuia, pentru cei care îl cunosc doar prin operele sale. Aceasta este justificarea mea și fac apel la înțelegerea cititorilor.

Era anul 1958. Eram foarte tânăr *și mă aflam* în mijlocul a ceea ce s-ar putea numi o etapă de formare „inițială". Un peisaj nou apăruse în fața ochilor generației mele, care fusese împinsă prematur în viața politică în 1955. Circumstanțele particulare ale acelei vremuri i-au determinat pe mulți să se abată de la calea cea dreaptă din cauza unei lipse naturale de maturitate, a atracției opțiunilor care le cereau urgent atenția și a absenței unor mentori care, în mijlocul tuturor acestora, să ne poată aminti de principiile perpetue care ghidează acțiunea politică, a cărei discernământ era destul de dificil în mijlocul intoxicației ideologiilor înconjurătoare. Am avut norocul să am mentori, în special un mentor care, cu generozitate și prudență, m-a ajutat să trec prin acele vremuri dificile și confuze care au coincis cu nașterea noastră politică și mi-a oferit instrumentele necesare pentru a realiza o analiză realistă a evenimentelor. Acel mentor a fost Enrique von Grolman. Datorită căruia l-am cunoscut pe unul dintre cei mai apropiați prieteni ai săi, părintele Leonardo Castellani.

În anul 1958 menționat anterior, o boală crudă și dureroasă a subminat treptat sănătatea lui von Grolman, acesta decedând în pace în februarie 1959. Din acel moment, îmi amintesc de un Castellani viguros, în mijlocul luptei sale. Un om al lungilor

tăceri la căpătâiul prietenului său. Un om cu o credință profundă, în ciuda problemelor accidentale, disciplinare și birocratice care îl afectau, probleme care poate l-au influențat suficient încât să pară rezervat și distant uneori. Un preot a cărui sarcină fundamentală de *„pontif”*, constructor de punți între om și Dumnezeu, punți care legau țărmurile timpului cu cele ale eternității, nu a șovăit niciodată. Un prieten adevărat care a tradus iubirea față de aproapele său în acte vitale și concrete, o mărturie a iubirii sale față de Dumnezeu. Această iubire a) aproapelui includea în mod firesc acel mare aproape care este Patria, alături de care, ca membru viu, a suferit durerile și vicisitudinile ei.

Acum câțiva ani, am reluat legătura cu părintele Castellani, ceea ce a dus la lungi conversații. Aceasta s-a întâmplat datorită unui proiect profesional pe care mi-l încredințase. Acolo, mi-am dat seama că îl vedeam pe un Castellani care era, în anumite privințe, același, iar în altele, diferit - mai în vârstă, cu o imensă pace interioară, cu casa lui acum odihnită. Era dincolo - nu de bine și rău - ci de accidental și perisabil; dincolo de vechile probleme care îi provocaseră atâta suferință; rănile lui se vindecaseră; cu o nouă perspectivă care pătrundea întreaga atmosferă, o perspectivă pe care o cred că este perspectiva sfinților.

H. OMUL CA MOȘTENITOR

Amintirile personale au servit drept introducere într-o perspectivă mai intimă și ne permit să apreciem mai bine fidelitatea esențială a părintelui Castellani: față de Hristos, față de țara sa, față de prietenii săi. De asemenea, cred că ele vor ajuta la înțelegerea acestui Studiu preliminar la * NOTE CĂLARE DINTR-O ȚARĂ DIN CUSÍS*, al cărui titlu ilustrează grafic angajamentul autentic al...

scriitor cu Ia Argentina, ía concreţiune a îndatoririlor sale de evlavie faţă de ceea ce *„este într-un anumit fel principiul - existenţei noastre”* (Sfântul Toma, Sema THEOLOGICA 2-2 q. 101 a. 3).

În această epocă a subiectivismului – fără interioritate – şi a obiectivismului ideologic fals, Castellani ne conduce , aşa cum Socrate i-a condus pe atenieni, la redescoperirea ordinii obiective prin calea interioară.

Există o situaţie adevărată, negată astăzi de „semnele timpurilor” transformate de unii în norme de conduită şi în criterii constitutive ale adevărului şi erorii, ale binelui şi răului: omul este fundamental un debitor, este un moştenitor care primeşte, mai mult decât bunuri materiale, un imens - patrimoniu spiritual şi cultural dobândit şi rafinat încet în cursul istoriei.

Omul, construind pe aceste fundaţii, este chemat să continue sarcina de îmbogăţire a acestei moşteniri , căci el este o verigă ce leagă trecutul de viitor prin prezent. De aceea, Castellani scrie că *„omul, nedepravat, simte că este o* «continuare», *care, însă, trebuie la rândul ei să fie* « continuată». În cadrul unui popor, noi, indivizii, nu suntem decât verighete sau fire într-o plasă. Când legătura cu verigile anterioare este ruptă, *se rupe şi legătura reciprocă cu contemporanii ;* şi *întregul începe să se destrame.”*

Ruperea legăturilor cu trecutul afectează şi prezentul, iar rezultatul său este atomizarea şi desocializarea progresivă a lumii contemporane, în care vedem, mai ales în oraşe, oameni înghesuiţi laolaltă, dar juxtapuşi, înghesuiţi laolaltă, dar singuri, împreună, dar disociaţi, precum firele de nisip de pe plajă. Este rezultatul individualismului şi colectivismului.

***„Lumea”,* subliniază Castellani, *„ a regresat în ceea ce priveşte caritatea şi comunitatea la fel de mult pe cât a avansat în tehnologie ; iar omul modern trăieşte la fel de mult prizonier al terorii ca şi omul cavernelor.” Declinul* caritătii a eradicat apropierea fundamentală pentru orice coexistenţă fructuoasă într-o societate creştină. Rezultatele sunt evidente, iar noi putem verifica zilnic exactitatea acestei afirmaţii, chiar şi în jurul nostru. Această societate, fondată PE egoism – individual sau de clasă – cu sferele sale politice şi juridice detaşate de ordinea morală, cu mandate pur externe, separate de obligaţiile conştiinţei, a evoluat în situaţia actuală caracterizată de insecuritate şi de revenirea la războiul privat în cadrul statelor,

incapabile să își realizeze efectiv monopolul asupra utilizării forței.

Întoarcerea la viața de om al cavernelor este rezultatul risipirii acelei moșteniri care ar trebui să ne permită să ne distingem de strămoșii noștri îndepărtați sau de acei oameni care astăzi se află într-o stare primitivă de civilizație.

III. RUPTURA CU TRADIȚIA

„A abandona tradițiile unui popor este un act antireligios, deoarece sufletul unei tradiții naționale este de natură religioasă." **Teoriile antropocentrice, raționaliste și individualiste au fost responsabile pentru ruperea rădăcinilor sacre și istorice și a legăturilor sociale autentice care ancorează oamenii și îi conectează la sursele vieții.**

Rădăcinile au un scop similar cu fundațiile ascunse care susțin o clădire. Și este imposibil să înlocuiești rădăcinile și fundațiile, zi de zi.

În schimb, este necesar să cultivăm și să îngrijim pământul nostru. Prin urmare, „o «cultură nouă» ***nu poate fi creată prin distrugerea celei vechi, așa cum florile nu pot fi*** **produse fără -** ***ramuri sau rădăcini. Rădăcinile trebuie udate, iar floarea vine de la sine, prin lucrarea lui Dumnezeu, a soarelui și a vântului. Cultura este floarea unei vieți sociale ordonate, produsul unui număr mare de cauze concurente, de la școală la templu, de la limba maternă la predicare - cauze uneori obscure și invizibile, precum rădăcinile."*** **Prin urmare, pentru ca cultivarea să fie roditoare, este necesară restabilirea unei vieți sociale ordonate. Acest lucru se poate realiza doar prin depășirea antropocentrismului, raționalismului și individualismului.**

Antropocentrismul este depășit printr-o afirmare teocentrică ce îl relochează pe om la locul său cuvenit ca creatură.

Depășirea raționalismului necesită recunoașterea limitelor rațiunii umane și a precarității temporale inerente a construcțiilor sale. Neglijarea raționalistă a istoriei duce la dificultăți insurmontabile în discernerea adevărurilor etice, care sunt adevăruri regulative ale acțiunii și trebuie întruchipate în acte concrete săvârșite aici și acum; de unde și sentimentul de descoperire în rândul atâtor contemporani; de unde și reacția excesivă și, prin urmare, greșită a eticii situaționale împotriva aistoricismului rațional.

Două elemente sunt esențiale pentru discernământul menționat: principiile și circumstanțele. Aici rezidă o virtute care le recunoaște pe amândouă și caută să găsească mijloacele pentru a atinge, în circumstanțe specifice, scopurile proclamate de o judecată sănătoasă: este prudența, cea care alege mijloacele înrădăcinate în obicei, istorie și tradiție. Prudențialismul se opune atât eticii situaționale, care ignoră rolul principiilor, cât și raționalismului, care le înlocuiește cu ideologii fosilizante și stratificante ce sacrifică individualitatea și devin cămăși de forță incomode pentru națiuni.

Aceste ideologii simplificatoare, ieftine, atotcuprinzătoare – adevărate cărți de rețete cu soluții – sunt folosite de figuri religioase rele, filozofi răi și politicieni răi. De aceea, Castellani scrie că ***„ politicianul trebuie să învețe orice ideologie, oricare ar fi ea, care este panaceul pentru toate relele lumii...*** **și** ***trebuie să știe care cuvinte măgulesc urechile vremii, cum ar fi «Libertate, Dreptate Socială, Democrație, Egalitatea tuturor, Persoană Umană, Civilizație Creștină» etc.”*** **Și ce atitudine adoptă oamenii obișnuiți față de acest lucru? Castellani răspunde cu o perspicacitate : „Nici nu** ***cred, nici nu cred; pur și simplu nu cred. Aud ca și cum ar ploua.”*** **Cu alte cuvinte, o îndură.**

De fapt, individualismul este depășit printr-o adevărată socializare, care nu este socializarea colectivistă care va ajunge să-i înrobească pe oameni, ci mai degrabă o „creștere *a relațiilor sociale, adică multiplicarea progresivă a relațiilor de coexistență”* (Ioan al XXIII-lea, MATER ET MAGISTRA, 59).

IV. REGIA DEMOCRAȚIEI A LIBERTĂȚII „LIBERALE"

Democrația religioasă presupune o concepție particulară despre om și despre realitate. Această concepție se bazează pe sursele nominaliste, antropocentrice, raționaliste și voluntariste care au triumfat în Epoca Modernă și au înlocuit fundamentele tradiționale ale antropologiei, eticii, politicii, dreptului și economiei.

Castellani afirmă că *„religia liberală și-a creat propriul cod moral, perturbând profund morala creștină”;* într-un alt articol aplică acest lucru la țara noastră și adaugă că *„guvernul dă în prezent bani partidelor politice; bani destinați foametei, farsei. O face foarte bine: Constituția spune că Statul are un cult național” iar cultul național al acestui Stat este „Democrația” sau „democrația”.*

Concepția religioasă despre democrație o dezechilibrează. Ea încetează să mai fie o formă politică ca oricare alta, limitată de ordinea naturală pe care omul o primește și o discerne, și devine o valoare absolută, criteriul suprem al binelui și răului, unicul determinant al dreptății și nedreptății.

Transformarea relativului în absolut produce dezordine, o dezordine de care suferă în general popoarele contemporane, care, în afara ordinii politice naturale, oscilează constant între despotism și anarhie. De aceea, Jean Madiran susține că *„democrația modernă este democrația clasică într-o stare de păcat de moarte”* (OS NE SE MOQUE PAS DE DIEU, p. 671).

Ei bine, această nouă religie, ai cărei idoli sunt supuși cu o obediență tiranică, se bazează pe o concepție etică ce a început să se dezvolte din individualism , protestantism și capitalism. Potrivit lui Castellani , *„un număr mare de păcate și crime au încetat să mai fie* grave, *cum ar fi camăta, exploatarea și escrocheriile «financiare», pentru început, iar altele au dobândit o importanță disproporționată...”.* O nouă concepție despre om apare ca „homo oeconomicus”, considerat doar ca subiect al producției și consumului. *„A spânzura un om pentru că a furat o oaie (așa cum se făcea în Anglia între 1750 și 1890) și a nu-l aresta pe proprietarul oilor, care le-a furat pe toate dintr-o mănăstire, cu mănăstire și tot, poate fi o imagine dură a ceea ce am spus. Însăși sfințenia familiei pălea în comparație cu sfințenia Băncii și a Statului.”* Putem verifica cu ușurință adevărul acestor cuvinte. Marile mărturii ale unei ere teocentrice, precum Evul Mediu, sunt catedralele sale gotice, care se înalță spre înălțimi. Marile clădiri , mărturii ale arhitecturii și bogăției, din orașul nostru de astăzi sunt băncile. Poate că ele sunt un simbol al oamenilor din nou supuși vițelului de aur.

„Crimele împotriva spiritului”, **continuă Castellani, „** ***au devenit la fel de invizibile ca spiritul însuși... minciuna a devenit obligatorie (și nu în măsura limitată și atentă propovăduită de Machiavelli) sub numele sacru de Presă și Propagandă.”*** **Utilizarea și abuzul așa-numitelor mijloace de comunicare în masă servesc astăzi la transformarea popoarelor în mase docile, asemănătoare turmei , alcătuite din indivizi produși în masă, care sunt exonerați de „mania fatală a gândirii”, deoarece există alții care gândesc pentru ei.**

„Sediția există ori de câte ori cel care deține în prezent - Puterea – adică Forța – o consideră legitimă. Rousseau învăța că sediția este întotdeauna legitimă: ceea ce nu va împiedica un rousseauist aflat la putere să te împuște dacă o comiți împotriva **lui.” Acest lucru este corect, deoarece gândirea lui Rousseau servește ambelor scopuri. Dacă insistăm asupra ideii că oamenii care se asociază prin intermediul**

Dacă contractul social rămâne la fel de liber și egal ca înainte, ne aflăm în primul scenariu; dacă subliniem natura infailibilă a voinței generale și a conducătorilor săi, ne aflăm în al doilea.

În această nouă concepție etică, *„responsabilitatea politică dispare* și *se pierde. A fura de la* un singur *om este o crimă, dar a fura* de la *o întreagă comunitate, corupând -o în acest proces, nu este; nu poți executa un tiran, dar poți executa un adversar:* iar a preda și *a propaga adevărul poate fi o crimă* și, *de fapt, este uneori pedepsită ca o crimă”.* Panorama descrisă este rezultatul presupusei autonomii a politicii în raport cu etica și al falsificării noțiunii de bine comun, uneori considerată în mod eronat ca suma bunurilor particulare și alteori confundată cu binele Statului sau al conducătorului. În primul caz, obligațiile de justiție juridică pe care persoana le are față de comunitate sunt dizolvate, iar persoana nu are nevoie, pentru a fi bună, să fie „în conformitate” cu binele comun, deoarece în urmărirea propriului bine particular va căuta în mod necesar binele comun; În al doilea scenariu, conducătorul devine tiran, înlocuind binele comun cu propriul său bine privat și rupând legăturile și obligațiile care, prin justiție, îl subordonează în mod specific binelui comun. Transformat în unică sursă de drept, el poate condamna adevărul și lăuda falsitatea, actualizând astfel vechea gândire a sofistului Trasimah: ceea ce este drept este tot ceea ce îi avantajează pe cei puternici, care sunt conducătorii; el poate schimba ceea ce este drept oricând dorește sau găsește altceva convenabil; apoi îi revine sarcina de a-i convinge pe cei guvernați că ceea ce a poruncit este drept. În aceste „tehnici ¨de persuasiune, din păcate pentru omenire, am „progresat” mult prea mult de pe vremea lui Trasimah .

***„Această nouă moralitate a adus o relaxare profundă a legii de care depinde. Ziduri întregi ale edificiului secular al dreptului occidental s-au prăbușit, lăsând locul barbariei* și *grămezilor de moloz* și *praf.”* Încercările de a separa legea de moralitate aduc consecințe dezastruoase.**

„Combinația de fizician, chimist, filosof, teolog, administrator, - recuperator de creanțe și... smulgător de bani nu a dat rezultate bune țării."

Acumularea de sarcini a făcut ca statul să abdice de adevăratul său rol sau să nu-l acorde suficient atenție. Această funcție, așa cum avertizase deja gândirea clasică, este fundamental armonizatoare; este ajustarea de sus în sus a tuturor claselor sociale și sarcinilor în vederea binelui comun. În același sens, Castellani afirmă că *„funcția statului este de a guverna armonios de sus în sus toate activitățile națiunii spre scopul măreției sau cel puțin al decenței; dar de sus și nu din interior, unde doar împiedică; și uneori, pervertește".*

În apărarea Statului, putem sublinia că de multe ori nevoia de a prelua noi sarcini se datorează atrofiei sociale a indivizilor și a grupurilor intermediare , slăbiciunii structurilor comunitare care lasă un gol pe care natura nu-l poate suporta.

Sănătatea politică și socială necesită aici existența atât a societății, cât și a Statului, nu absorbția primului de către cel de-al doilea. Cea mai bună modalitate de a atinge această sănătate este prin construcția federalistă a societății statale, aplicând principiul acțiunii subsidiare. Luăm termenul federalism aici în sensul folosit de Emil Brunner, pentru care conține un element esențial: *„autonomia celor care se asociază nu se pierde, totalitatea formată nu absoarbe niciodată toate drepturile părților. Federalismul este întotdeauna negarea alienării totale"* (JUSTIȚIE, p. 339), inventat de Rousseau și sămânța statului totalitar în formele sale democratice sau dictatoriale. Acest sens al „federalismului" este mult mai larg decât sensul comun al cuvântului în Argentina, care cuprinde doar un aspect teritorial sau geografic limitat la provincii. Un federalism deplin trebuie să ia în considerare, pe lângă provincii, și celelalte unități organice care constituie societatea politică, de la familie la...

regiunea și luați în considerare și autonomiile personale, sindicale, culturale, istorice etc.

Principiul subsidiarității stă la baza federalismului. Statul ar trebui să intervină direct în diverse sfere sociale, în afara funcției sale specifice, doar în cazuri de inadecvare sau performanță slabă. Pentru a realiza această intervenție eficient, trebuie să o facă de sus, din exterior, și nu din interior, unde este, în general, complice la performanța slabă. De aceea, Castellani scrie că *„funcția politică trebuie să fie omniprezentă, dar nu atotcuprinzătoare. Acțiunea sa trebuie să constituie «forma» societății: prin urmare, toate activitățile sociale trebuie să fie legate de ea ca de «materia» inerent nedeterminată; care, spune Filosoful, se opune formei, prin urmare, aceeași realitate nu poate fi simultan materie și formă. Aceasta este ceea ce încearcă în mod fals omul de stat atunci când vrea să fie atât profesor, cât și judecător al profesorilor, artist și laureat al artiștilor, înțelept și director al înțelepților, șarlatan și flagel al șarlatanilor.”*

VI. TEHNO-LATRIA ÎMPOTRIVA BĂRBAȚILOR

Astăzi, ruptura cu tradiția apare prin credința în mitul perfecționării care reînnoiește în secolul nostru deja vechile iluzii ale progresului nelimitat. Dar acest mit a fost transformat într-o nouă religie care înlocuiește religia Dumnezeului viu și încearcă să-l împace pe Dumnezeul creștin de sus cu zeul marxist de dinainte într-un amestec ciudat; o religie temporalistă pe care unii o numesc „cronolatrie”.

Această credință în bunătatea noului a rupt complementaritatea necesară — chiar și etică — care trebuie să existe în lucrurile temporale, între ceea ce trece și ceea ce - rămâne, între ceea ce trebuie păstrat pentru că este bine că rămâne și ceea ce trebuie schimbat pentru că este rău în configurația sa actuală.

Pe de altă parte, pierzându-și credința în promisiunile veșniciei, se fac încercări de a construi aici, în timp, o

paradisul terestru*, care se va dovedi a fi un Turn Babel al erei nucleare.

În această demers, liderii celor două mari tabere în care este împărțită umanitatea sunt de acord, fiecare fluturând steagurile „Progresului Tehnic" și „Justiției Sociale", *care „ par complet opuse și ireconciliabile, chiar dacă lumea s-ar prăbuși. Dar ambele sunt de acord asupra unui lucru, și anume ura față de* tradiție; *Tradiția care reprezintă (în măsura în care este posibil pentru om) nu schimbarea, ci ceea ce rămâne. Cele două părți aflate în conflict vor să se schimbe și să se schimbe, să facă schimbări,* să grăbească *schimbarea, să precipite schimbarea (ei numesc asta progres) și să ajungă la marea Schimbare, care va transforma această vale de spini într-un paradis, doar cu forțele omului."*

Ambele părți sunt de acord asupra mijloacelor de atingere a acestui scop, care, așa cum susține Castellani, este de a folosi *„ca instrument al mecanizării societății și a universului ceea ce ei numesc tehnocrație și este tehnolatrie... materializarea vitalului, a viului supus mașinii; și mașina în slujba Banilor, concrețiune metalică a muncii și străduinței umane, Idolul pur pe care Moise l-a zdrobit în bucăți și a ordonat ca închinătorii săi să fie trecuți prin sabie".*

Oameni săraci cu atâția idoli: cronolatrie, tehnolatrie , idoli noi care cer adorația și închinarea cuvenite numai lui Dumnezeu; idoli noi care înlocuiesc relația tată-fiu dintre Dumnezeu și oameni cu relația stăpân-sclav la care oamenii sunt supuși de alți oameni de dragul progresului, al evoluției perfecționiste, al tehnologiei sau al banilor.

Oameni săraci, prizonieri ai imanenței, fără religiozitate sau transcendență concretă; pierduți în timp fără tradiții, obiceiuri și rituri; pierduți în spațiu fără casă, oraș sau patrie; pierduți într-o colectivitate cu pretenții de a cuprinde neamul uman fără o sociabilitate autentică țesută treptat, de la un om la altul, în umilință și fervoare.

Moralitate creștină josnică și justiție socială

Fiecare societate necesită o ierarhie. În virtutea acestei ierarhii, membrii săi ocupă poziții sociale diferite. Prin urmare, justiția juridică nu cere același lucru de la toți , ci, bazată pe Binele Comun, cere de la fiecare persoană contribuția corespunzătoare poziției sale. Prin urmare, contribuțiile în bani sau în natură și serviciile personale pe care membrii trebuie să le ofere sunt diferite. În mod similar, diferitele vocații și posibilități ale membrilor unei societăți se traduc în sarcini și activități diverse care, pentru a fi legale, trebuie să fie compatibile cu binele comun politic. Prin urmare, aceste sarcini și activități trebuie remunerate în moduri diferite, ținând cont nu numai de ceea ce s-a făcut, ci și de nevoile dintr-o anumită situație.

Aceste distincții obiective sunt esențiale pentru a realiza o „adaptare" justă. În acest sens, Castellani scrie că *„munca unui artist este diferită de munca unui pietrar și ar trebui remunerată diferit . Un pietrar poate ciopli pietre în fiecare zi, fie că este bine dispus, fie că este prost dispus;* și *la fel pot și eu. Dar nu pot scrie când sunt prost dispus într-o zi... A forța un artist să muncească toată ziua, în fiecare zi, ca un pietrar, dacă vrea să mănânce, înseamnă a-l forța să-și cioplească propriul creier și a-l duce într-o stare de înnebunire... Cei care își umplu gura cu vorbe despre «justiție socială» constând în creșterea salariilor muncitorilor manuali, uneori nu au nicio idee despre enormele nedreptăți sociale care apasă adesea asupra lumii non-muncitoare... Singura adevărată justiție socială este morala creștină, care învață, împreună cu Sfântul Toma de Aquino, că fiecare persoană ar trebui să câștige* ceea ce are nevoie în funcție de statutul său*... Când morala creștină se prăbușește, acest principiu al ordinii etice elementare se prăbușește și justiția socială se prăbușește."* Și *libertatea. Și democrația. ...Libertatea a murit și s-a născut liberalismul. Moralitatea creștină a murit în conducători și apoi în „mase", și s-a născut justiția socială socialistă. Există două*

paraziți care trăiesc din două cadavre și le conferă un fel de viață aparentă și putridă.

Acest citat lung al autorului nostru este esențial pentru înțelegerea conceptului său de „justiție socială", considerabil rafinat și extins în comparație cu opinia comună și răspândită care transformă „justiția socială" într-un fel de „justiție muncitorească", la fel cum restricționează sfera „chestării sociale" la „chestiunea muncitorească". Această opinie este de înțeles deoarece subliniază urgența de a asigura tuturor un nivel minim de trai. Și a fost o vreme când muncitorii manuali sufereau cele mai flagrante nedreptăți. Această situație a fost corectată treptat, în principal datorită influenței sindicalismului, prin care muncitorii sunt încorporați într-o clasă superioară care le oferă protecție și oportunități mai mari de avansare. Cu toate acestea, nedreptățile sociale care apasă asupra lumii non-muncitoare persistă, la fel de nedrepte ca celelalte, și rămân în afara preocupărilor liberalismului și justiției sociale socialiste.

Castellani identifică adevărata justiție socială cu moralitatea creștină. Această afirmație este corectă pentru țările creștine în care justiția este o piatră de temelie a moralității creștine. Aceste țări au suferit un lung proces de apostazie socială, manifestat în forțele parazitare ale liberalismului și justiției sociale socialiste. Corecția este singulară: o revenire la moralitatea creștină, revitalizarea ei ca forță vitală pentru societate.

HIV. ARGENTINA ÎN DECLINARE

A venit momentul să aplicăm tot ce s-a afirmat anterior patriei noastre argentiniene, a cărei definiție metafizică nu putea fi dată decât de Arhanghelul Argentinei, *„care, dacă există, trebuie să doarmă la această oră sau să aibă o durere de stomac cumplită, după ce și-a prezentat demisia".*

Dezrădăcinarea din țara noastră, în care din fericire *„rădăcinile rupte ale tradiției noastre subzistăm în subteran"* este de lungă durată, chiar anterioară sau

Independență. Datează din vremea Bourbonilor , din Spania lui Carol al III-lea și a succesorilor săi, unde „ *trecutul a fost declarat mort și, ca ideal, crearea unei noi națiuni, pe baza unei ideologii, Iluminismul”.*

Castellani se referă aici la mișcarea filosofică din secolul al XVIII-lea numită Iluminism, motiv pentru care poate și trebuie să construiască o lume nouă. Unul dintre rezultatele acestei tendințe a fost Enciclopedia Franceză și enciclopedismul, o mișcare antropocentrică, raționalistă și liberală.

Argentina avea la acea vreme puține apărări suficient de mature și solide pentru a face față invaziei ideilor noi. Rezultatul a fost că *„ clopedismul* a avut efectul *în acest mediu al unui butoi de brandy într-o cușcă de maimuțe”, conform comparației lui Ramón Dolí.

Acea beție i-a făcut pe mulți oameni din acea epocă să aibă viziuni care i-au scos din ritmul timpului lor, împiedicându-i să vadă realitatea din jurul lor. Castellani face aluzie la acest lucru atunci când afirmă că „ «părinții *noștri fondatori» nu și-au propus să găsească o patrie chiar în fața lor, ci au pornit* să *găsească o «ideologie»... Au dat și au renunțat la totul pentru o «ideologie» universală, care este ceva ce nu există, o «ființă a rațiunii»... Cei care astăzi vând din nou țara pentru bani provin direct din măruntaiele acelorlalți, strămoșii lor adulterini.”

Fiecare „predare” este imorală. Predarea spiritului și predarea Patriei. Merge împotriva înclinației primare a omului, care este spre conservarea și dezvoltarea ființei sale, simțul său de permanență și care se extinde prin analogie la conservarea și dezvoltarea Patriei în aspectele sale spirituale și fizice. Aici ne împiedicăm de două erori la fel de dezastruoase: pe de o parte, există argentinieni preocupați de risipa valorilor noastre spirituale și, în același timp, complet indiferenți față de predarea economică, cu privire la care se prefac a rămâne într-o ignoranță culpabilă; pe de altă parte, există argentinieni închiși la problema predării economice.
nonna și sursele bogăției, surde la înstrăinarea spiritului nostru.

„Iluminiștii” argentinieni, ai căror exponenți tipici erau unii membri ai așa-numitei „Generații din 1837”, au încercat, într-o sarcină demiurgică, să construiască „Tânăra Argentină” din nimic. Și au greșit, pentru că numai Dumnezeu este creator în sensul cel mai strict. Sancțiunea naturală, pedeapsa pentru excesul lor, nu a întârziat să apară: „Rezultatul *erorii*

fenomenale de a dori să* refacă *țara a fost că Argentina a rămas dislocată de ființa sa morală, culturală* și *politică și, în același timp (ceea ce pare a fi o pedeapsă din partea lui Dumnezeu) înapoiată în însăși tehnologia sa și complet secătuită de imperialismul străin."

Din păcate, de atunci, Argentina nu și-a redescoperit definitiv adevăratul sine. De aceea, rămâne o posibilitate, parafrazându-l pe poet , *„este o durere care nu a fost încă botezată, «este o iubire la prag, un boboc teribil și o frică care ne caută»* (Leopoldo Marechal, LA PATRIA, 1 și 9).**

Avem obligația de a acționa în baza acestei posibilități în ceea ce depinde de fiecare, întrucât *„adevăratele cauze ale actualei «frustrări», «subdezvoltări», «confuziei», «falsificării», «ticălosiei» (sau cum vreți să le spuneți în Argentina) nu sunt în primul rând materiale (materia este în sine nedeterminată, deși este și o cauză adevărată), ci morale."*

De aceea este urgent ca, ca un angajament interior, ca o datorie etică, noi, argentinienii, să ne hotărâm să reconstruim Argentina, să argentinizăm și să populăm pământul, să ne înrădăcinăm în populația sa. Pentru că *„o națiune este un lucru intern, închis, închis, chiar dacă are uși, ferestre și pereți de sticlă... dar a noastră, cultural (și acum și economic), este ca o casă dărăpănată, fără obloane sau uși, unde oricine poate intra și pleca după bunul plac, chiar și liliecii și vrăjitoarele; iar înăuntru este o ceată de pisici care se luptă între ele; și o serie de orfani care muncesc ca sclavii pentru a hrăni pisicile care se reproduc prodigios. Se estimează că fiecare argentinian care lucrează astăzi muncește pentru a..."*

***„Să întrețină trei oameni: doi paraziți* și *el însuși."* Aici, conacul trebuie reconstruit și, mai presus de toate, fundațiile, pietrele de temelie și stâlpii lui; numai atunci poate fi proiectat în mod semnificativ spre exterior, nu spre exterior, căci nicio coeziune durabilă nu poate veni din exterior. În ceea ce privește „pisicile" și paraziții, politica revoluționară - căci eliminarea acestui rău necesită o atitudine revoluționară - constă în aplicarea energică a îndemnului Sfântului Pavel către tesaloniceni: „Dacă cineva nu vrea să muncească, să nici nu mănânce".**

BERNARDINO MONTEJANO (JR.)

***2»**

Buenos Aires, 29 iunie 1974.

Sacrilegiul

Din fericire, rădăcinile rupte ale tradiției noastre subzistă în subteran. Altfel, Argentina ar putea fi deja considerată un proiect național eșuat.

(Sunt unul dintre acei idioți blestemați care încă mai cred în această națiune; dar nu credeți „în această națiune «ACTUALĂ».” Nu sunt chiar atât de idiot.)

Există acum mulți tineri entuziaști (și unii splendidi) care vorbesc cu entuziasm despre „Revoluția Națională”, deși mă tem că nu știu exact ce vor. S-ar părea că vor să creeze o națiune nouă de la zero. Dar aceasta a fost tocmai eroarea fatală a „părinților fondatori” noștri; adică a *„părinților fondatori” oficiali* . (Nu vorbesc despre ceilalți, eroii fără ghilimele și fără statui, în acest articol.)

Nu se poate. Nicio națiune nu a fost construită vreodată în felul acesta. Acesta este sensul negativ al cuvântului „revoluție”.

Într-un eseu de VALLE INCLAN, Ramón Gómez de la Serna a scris: „Cei care disprețuiesc morții și religia – care este în esență același lucru...” Într-adevăr, cultul strămoșilor este cea mai veche dintre religiile lumii și se află în centrul tuturor; căci este sentimentul întunecat și aproape instinctiv că omul nu moare complet.

Omul nedepravat simte că este o „ continuare”, care, însă, la rândul ei, trebuie să fie „continuată”. În cadrul unui popor, indivizii nu sunt altceva decât verighete sau ochiuri ale unei rețele. Când legătura cu verigile anterioare este ruptă, legătura reciprocă cu contemporanii este, de asemenea, ruptă; *și* întregul începe să se destrame, așa cum ni se întâmplă acum. Fără uimirea mea...

Don Leonardo și bunica mea, regina Isabella cea Catolică, eu sunt o nimica toată. Și se pare că în cartierul meu nimeni nu o are pe distanta Isabella drept bunică.

Absurditatea „părinților fondatori" noștri antitradiționaliști - ne-a venit chiar din Spania; deși modelul adoptat aici (după Rivadavia) a fost „Franța" sau Statele Unite: să ne inducă în eroare. În Spania lui Carol al III-lea și a succesorilor săi, trecutul era considerat mort, iar idealul era crearea unei NOI națiuni, bazată pe o „ideologie", Ruminiamo. Însuși Jovellanos, care în tinerețe era liberal și „progresist", și-a dat seama curând de același lucru pe care l-a spus Avellaneda aici, și anume: „să rupă cu regele său, luând toate măsurile de precauție pentru a NU rupe cu Dumnezeul său și cu cultul său..." Mai perspicace ar fi fost: „să rupă cu Regele, încercând să nu rupă cu Tradiția, pe care regii insipidi actuali încearcă să o rupă".

Aceasta a fost gândirea primilor oameni din Mai: obscură poate, dar sinceră. Mai târziu, ea a deviat spre visele utopice și eretice ale Revoluției Franceze, iar această deviere ne-a adus unde suntem astăzi .

Spania a ieșit acum din mlaștină cu un efort imens; poate definitiv. Când vezi că un general galician a reușit să-i împiedice pe spanioli să lupte timp de 25 de ani - și, prin urmare, să facă un salt înainte cu un secol în 20 de ani - crezi în miracole. Sau, cel puțin, crezi în rasa căreia îi aparține Francisco Franco.

Unamuno a cântat palinodia în 1918, într-o scrisoare către Ramiro de Maeztu (De Maeztu își făcuse deja alegerea și alesese bine; alesese, fără să știe încă, moartea pentru patrie!). Celălalt basc i-a spus:

„Ce s-a întâmplat cu cei dintre noi care acum douăzeci de ani am pornit să inventăm O NOUĂ patrie, de atunci , strict vorbind, nici nu am încercat să o creăm și nici nu o avem astăzi? Nu am căutat să înviem Spania, ci SĂ CREAM O ALTĂ NOUĂ. Am rupt spiritual TRADIȚIA națională. Am rupt jugul și am început să distrugem peisajul rural și să călcăm în picioare brazdele ." și să perturbe și să desfacă opera robiei...* (Unamuno este oarecum calomniat: Campo Ornane, Aranda, Menino și Florida Blanca au început asta cu mult timp înainte). *Am găsit PATRIA?

— a continuat Don Miguel — ***Nu am găsit-o. Care a fost păcatul nostru? Păcatul nostru a fost să pornim în căutarea unei patrii , nu a unei fraternități. Nu ne căutam unii pe alții, ci fiecare își***

căuta **propriul popor; *adică* propriul public. *Ce ne-a mai rămas? Să murim fiecare în colțul nostru... să murim singuri, fără patrie sau fraternitate* . Dar Maeztu își găsise deja o fraternitate și a decis să nu moară singur.**

„Părinții noștri fondatori”* nici măcar nu și-au propus să găsească o *patrie* chiar în fața lor; au pornit să găsească o *ideologie.* Pepe Rosa repetă mereu acest lucru, și pe bună - dreptate: „liberalii” noștri din '53 nu-i pasă deloc de Argentina care era chiar acolo, de oamenii în carne și oase, de pământul accidentat al lui Martín Fierro, de gaucho-ii negri și metiși, de soldații cu pielea închisă la culoare, de catâri, de vite, de călugări, de clasa de mijloc modestă *și* de familiile ancestrale nobile și liderii naturali; ființe prozaice, dar reale, dezbrăcate de beteala *și* capcanele „Franței”. Au renunțat la toate acestea pentru o „ideologie” universală, care este ceva ce nu există, o „entitate rațională”. În adâncul sufletului, au renunțat la întreaga și adevărata țară pentru a-și sătura vanitatea nestăvilită de „oameni culți”, de „oameni progresiști”. Cei care astăzi renunță din nou la țară PENTRU BANI, ei vin direct din spatele acelor Alții, al părinților lor adulterini; cu adevărat „spate negre”.

Acesta este SACRILEGIUL. Pentru Dumnezeul cel viu și adevărat – care trăiește pe pământ, în cer și în sufletele oamenilor – și-au făcut un idol fără substanță, un idol de hârtie umflat și umplut cu incomensurabila lor vanitate, un fum fetid; cu resturi de adjective abstracte, au făurit idoli mai goi decât Moloh, mai cruzi și mai lipsiți de substanță decât Baal-Moloh. „Tradiția noastră liberală” (cum o numește Valtnaggia) este exact opusul unei tradiții: este un înveliș exterior impus prin violență, stuc frământat în sânge, care, din fericire, nu a pătruns niciodată pe deplin în popor.

Blocul argentinian; deși l-a derutat, sărăcit și degradat . Trebuie doar să mă uit la acest bloc de 72 de familii în care locuiesc ca să-mi dau seama că poporul argentinian (porteños, de exemplu) este secularizat." Și „înfuriat". Această impotență , aroganță și slăbiciune de acum nu sunt nici argentiniene, nici spaniole; spaniolii sunt cam PREA duri. Asta nici măcar nu e francez. Asta e SUB-BEASTĂ; cum a spus chiar Ramón.

Guvernul dă în prezent bani partidelor politice — unora dintre ele — bani destinați foametei, farsei . Este perfect corect; Constituția spune că statul „susține religia națională", iar religia națională a acestui stat actual este, fără îndoială, „Democrația" — sau „democrația" — Dar dă bani și Bisericii... — De acord: le dă niște bani, CA SĂ NU ÎMPIEDIEZE DEMOCRAȚIA. — Dar Biserica *nu-* i primește cu această intenție... — Și eu de acord; dar... Cum spui... Și eu spun același lucru. Îmi retrag ce am spus înainte. Nu am spus nimic.

E o chestiune religioasă; nu vă lăsați păcăliți nici o clipă; de aceea am spus SACRILEGIU. A arunca peste bord TRADIȚIA unui popor este un act antireligios, pentru că sufletul unei tradiții naționale este de natură religioasă. Cine disprețuiește morții, disprețuiește religia — spunea Gómez de la Sema. Și aceasta nu e doar o zicală.

Dacă nu mă credeți și vreți să vedeți cu ochii voștri, puteți citi cartea lui Guillermo Gallardo Li, * POLITICA RELIGIOASĂ A ORAȘULUI RIVADAVIA* (Editura Theoria, Buenos Aires, 1962). Începutul așa-numitei noastre „tradiții liberale" a constat într-un sacrilegiu sordid. Rivadavia a confiscat cu forța proprietățile Bisericii Argentine (și chiar spitalele și orfelinatele acesteia) urmând îndrumări (și instrucțiuni, poate) din străinătate, din conspirația anticreștină europeană. Scopul direct al ceea ce el numea (ipocrit sau nu) Reformă ecleziastică era distrugerea Bisericii, așa cum mărturisise cinic grosolanul Machiavelli care era Frederic al II-lea al Prusiei: „Astăzi *trebuie să-l privăm pe «Infamul» de proprietățile sale imobiliare. Promițând în schimb să-l compensăm cu subvenții de la Trezorerie; și apoi să înstrăinăm acele proprietăți imobiliare cât mai curând posibil, pentru a crea dobânzi care să facă imposibilă orice restituire ulterioară"...*

(Scrisoare către Voltaire, emisă în 1850: citată de Gallardo, pagina 68. Rezum).

Dacă Don *Belnaldino a fost sau nu francmason* (Gallardo crede că a fost, Ernesto Palacio crede că nu) nu contează prea mult: măsura a fost pur masonică *și* este încorporată în

programele Lojelor; iar consecințele furtului său sacrileg au fost dezastruoase pentru toată lumea - chiar și pentru Trezorerie.

Studiul lui Gallardo este excelent: este o monografie meticulos documentată asupra unui eveniment istoric care rămâne în mare parte neclar până acum. Gallardo concluzionează că Rivadavia *l-a făcut pe Rosas necesar; adică* , populația l-a susținut cu tărie pe Gaucho din Cerrillos, indignată și scandalizată de faptele antireligioase ale piosului „primul om civil al țării argentinienilor". (El nu era din țară: era din atmosferă).

E adevărat că Gallardo, de fiecare dată când îl pomenește pe Rosas, îl copleșește cu adjective precum „dictator sângeros", „despot implacabil", „tiran detronat" și alte asemenea politețe în stil creștin-democrat; dar asta nu contează prea mult: poate că o face de dragul aparenței. Ideea esențială este că afirmă categoric că Rosas era indispensabil; și nimic indispensabil nu este *în sine rău.* Celălalt, în schimb, tipul brunet și cu părul ciufulit, nu era indispensabil; mai mult, potrivit lui Gallardo, era de prisos aici din momentul în care a pus piciorul în țară; lucru cu care José de San Martín era de acord. Totuși, să nu fim prea duri cu el; pentru mine, dacă nu indispensabil, Don *Belnaldino* este cel puțin util, interesant, amuzant, un subiect desprins direct dintr-un roman al lui Capdevila. *Distractiv.*

Să încheiem cu cuvintele unui poet american, despre care intenționez să vorbesc mai multe săptămâna viitoare:

Ar fi TREBUIT să mă nasc, nu în această epocă lipsită de glorie, ci în vremuri eroice, nu știu dacă se va întoarce.
Spiritul meu e ca o pagină de istorie. Cei care mă văd își spun poate: „Unde va ajunge?" Să audă de fapte vechi
Și *povești și basme*
Este singura mea plăcere.
Sunt *ca un pelerin*
Că și-a pierdut calea
Y Ajunge în locuri unde nimeni nu-l poate cunoaște.
De ce nu și-a desăvârșit opera cel ce mi-a dat viață? Ceea ce lipsește mă întristează! Ceea ce este de prisos mă plictisește! Patria mea nu este pământul pe care l-am visat ca fiind al meu.
Trecutul nu așa cum este acum, ci așa cum a fost odată... Indienii, viceregii, legile restaurate, gloriile stinse, fabulele

trăite
Prestigiul lor este impus inimii mele.
Y Mă simt atât de pierdut astăzi.
De loc, în patria „mea", ca un om al unei alte ere pe care am putut să o contempl
Acele lucruri care au fost, ȘI CARE ÎN ADÂNC SUNT.

Odată, președintele Airear Marcelo (cunoscut în prezent sub numele de „Charcas") a numit o comisie formată din șapte figuri proeminente (Ricardo Rojas, Manuel Cariés, José Pérez etc.) pentru a „reforma" Imnul Național. Eram tânăr pe atunci *și mă bucuram* enorm, crezând că vor corecta versurile care „nu sunt înregistrate" sau pur și simplu vor elimina unele care sunt evident false în Imn. Am fost dezamăgit: singurul lucru pe care reformatorii l-au schimbat, pe lângă cecurile pe care le-au primit (sau nu) pentru munca lor, a fost cuvântul *„deschis"* la cuvântul *„al zaron".* Ei bine, mă adresez acum președintelui Guido (care îi dă un anumit aer lui Don Marcelo) și, folosind dreptul de petiționare pe care mi-l acordă una dintre cele DOUĂ Constituții pe care le avem, SOLICIT un decret prin care să se instituie DOUĂ imnuri naționale după alegeri, corespunzătoare celor două caste ale țării, unul pentru zilele sfinte și altul pentru cele zilnice; și ca versurile pe care le-am copiat mai sus să fie folosite ca versuri pentru imnul zilelor zilnice și casta cetățenilor din zona a 2-a.

2* REPUBLICĂ, 45, 13 de mâna lui I«3

Universitatea Catolică din Santiago

Nu a fost întâmplarea, întruchipată într-un preot polonez, cea care m-a adus în Chile sau în ceea ce m-a interesat cel mai mult acolo: Universitatea Catolică. Cu mulți ani în urmă, un grup de tineri preoți argentinieni, studenți la diverse universități europene, s-au întâlnit la Valkenhurst (Olanda) discutând despre (posibila viitoare) Universitate Catolică din Argentina. Unul dintre ei o cunoștea pe cea din Chile și o lăuda. Acum că am vizitat-o, văd că nu exagera.

Așa cum orașul Santiago este diferit de oricare altul din lume pe care l-am văzut vreodată (Santiago având avantajul), tot așa și acest Institut de Studii Superioare, fiind o universitate veritabilă (și, prin urmare, *generic același*), este individual diferit de toate cele pe unde am locuit sau prin care am trecut. Ieri am auzit un turist yankeu care vizita Dealul San Cristóbal împreună cu soția, soacra și interpretul său spunând: „E ca toate orașele latine..." Cu siguranță , în general; de asemenea, ca toate orașele civilizate, dacă tot e să vorbim despre asta; dar numai într-un sens generic; individual este unic.

Universitatea Catolică din Chile a fost fondată de Monseniorul Larraín Gandarillas în 1888; adică este cea mai veche universitate privată de pe continent, precedând Universitatea Catolică din Washington; iar cuvintele „adevărata glorie a Americii Hispanice" îmi răsunau în minte în timp ce o priveam încet.

se află facultățile de Drept, Medicină, Literatură, Fizică și Matematică — este o instituție majoră.

Facultatea de Filosofie, Economie, Pedagogie, Arte Frumoase și Jurnalism ocupă un teren imens pe „La Alameda" (strada Bernardo O'Higgins), la câteva străzi de râul Mapocho, unde se afla odinioară marginea de nord-est a orașului (când a fost fondată universitatea); astăzi, este dens populată și străbătută de bulevarde frumoase. Alte trei clădiri mai mici, la fel de valoroase, găzduiesc Facultățile de Filosofie, Teologie și Arhitectură, împreună cu institutele afiliate.

Numărul studenților în 1960 era de 4.606, dintre care 2.143 erau femei; și aproximativ 150 erau străini, inclusiv 8 - argentinieni. În 1960 au fost 361 de absolvenți; în 1961, 242. Numărul copiilor muncitorilor și angajaților de nivel inferior care studiau acolo este remarcabil; în jur de o mie. Aproximativ 60 de studenți ocupă locuri de muncă plătite în afara universității. Anul acesta, Facultatea de Medicină a primit 800 de cereri de admitere, dintre care doar 35 au fost selectate. Acest lucru ridică nivelul intelectual nu numai al unei instituții, ci și al unei națiuni: examenele riguroase provin nu numai din sărăcie, ci și din seriozitate; care, din câte am observat, constituie una dintre calitățile caracteristice ale poporului chilian.

Universitatea Catolică este finanțată printr-o subvenție guvernamentală modestă; prin moșteniri și fonduri private (Fundația Rockefeller, de exemplu, a donat un laborator de biologie); și din taxele de școlarizare ale studenților. În plus, institutele de cercetare sunt susținute în felul următor: guvernul alocă un procent din totalul impozitelor țării, dedicând această sumă respectabilă cercetării științifice; această sumă este distribuită între toate universitățile, rectorii convenind între ei asupra ramurii de cercetare preferate, pentru a nu se duplica eforturile.

domnea în clădirea centrală în timp ce o străbăteam , o forfotă asemănătoare unui stup de albine pe care nu am mai văzut-o nici în Sorbona, înghesuită și agitată, nici în închisa Universitate Gregoriană, nici în Universitatea aproape monahală din Innsbruck; și acest lucru, printre alte caracteristici, mi-a dat impresia că sunt „diferit". Deodată, când m-am oprit în fața micii capele, un indicator pe care

Le-a cerut tuturor să se roage pentru „familia universitară și dintr-o dată m-a luminat: acel cuvânt FAMILIE. Era ordinea perfectă cu libertatea tinerească a căminului; poate o mai mare intimitate și interacțiune între profesori și studenți; un acces mai liber și mai relaxat la profesori; pe scurt, licărirea a ceva ce este idealul suprem al creștinului, unitatea - atât de fracturată și dificilă în zilele noastre." *„Ut unim tint",* așa cum spune biserica originală și bogată „del Bosque", o operă a artistului Pedro Subercaseaux OSB, una dintre figurile ilustre ale Chileului.**

Tinerii preoți din Valkenburg, în 1934, au eșuat în visele lor; iar Soarta i-a împrăștiat cu cruzime; deși nu mă plâng: Dumnezeu m-a salvat din fălcile monstrului: *„torcalar calcavi solus".* În acele conversații, au fost indicate două soluții pentru Argentina, care ar putea fi numite soluția Germenilor *și* - Alianța *Forței.* Adică, pentru a atinge vechiul ideal al catolicilor argentinieni (deja expus în cartea lui Don Rómulo Ayerza) există două căi ; una la scară largă: ca Sfântul Scaun să numească un preot, un adevărat absolvent de universitate, ca episcop cu funcția și puterea de Fondator, acordându-i, așa cum am spus, „facultăți extraordinare"* pentru sarcina sa dificilă; acesta ar putea apoi să apeleze la toate resursele intelectuale ale țării - cler laic, religios și secular - pentru a-și construi facultatea în jurul unei singure Facultăți de Teologie, cu adevărat riguroase și cu adevărat serioase (ale noastre sunt acum doar școli secundare de catehism), unde ar trebui să vină cei cu adevărat capabili să obțină un doctorat real, nu falsificat, de la toate seminariile țării. Această cale a Alianței Forțelor a fost cea a Universității din Santiago, deși cu o caracteristică a celei de-a doua soluții, și anume: *preferința calității în locul cantității.*

Cealaltă cale umilă și anevoioasă prin necaz ar fi fost crearea unor centre de studiu vibrante și robuste în diversele lor ramuri, fără pretenții de diplome, echivalențe sau concurență cu universitățile oficiale, ci cu scopul primordial al autenticității și rigorii științifice; adică, pur și simplu, PURITĂȚII. Acesta a fost idealul nefericitului Dr. Menéndez Behely, dacă...

□sau ne înșelăm; adică, pur și simplu idealul unui embrion viu care crește prin invaginație intestinală. Există un *Institut San Buenaventura în San Juan de Cuyo* care ni se pare că se încadrează în această linie. L-am văzut realizat în lucrările Bisericii Franceze sărace și persecutate, pedepsită și jefuită de persecuția religioasă, care și-a reconstruit activitatea de la zero, cu „opere fără fațadă", așa cum ne-a spus regretatul Părinte Enrique Pita SJ în perioada studenției noastre la Paris. Conferința Laennec, Acțiunea Populară și USIC („Union Syndicale Ingénieurs Catholiques") au fost lucrări de o vigoare și o eficacitate remarcabile, cu foarte puține aparențe exterioare: nu numai fără fațadă, ci aproape fără față: și cu siguranță fără flori, precum țepul de deșert care rodește pe tulpina tare sau pe frunza cărnoasă. Să vizităm faimosul USIC, de exemplu; și, spre uimirea noastră, USIC consta dintr-o cameră mare, goală, mai sărăcăcioasă decât franciscană, într-una dintre acele case vechi de pe Quai des Quai *;* unde nu era nimic altceva decât o „tachimecă", o grămadă de scaune îngrămădite într-un colț; și o hartă mare a Franței prinsă de ea. În toate orașele în care existau filiale, exista o adevărată „Acțiune Catolică" - și activitate sindicală. „Ședințele se țin aici", ne-a spus angajatul, „și asta e tot". Dar președintele USIC fusese încorporat în acele vremuri în Consiliul de Stat de către guvernul Herriot, datorită influenței considerabile pe care o exercita în toate fabricile și centralele electrice - asupra tehnicienilor și muncitorilor - din Franța. „În Argentina, când vrem să înființăm ceva", mi-a spus Pita cu tristețe, „mai întâi facem o fațadă mare; și apoi înăuntru, orice se întâmplă, se întâmplă: aici fațada se face, dacă se face vreodată, chiar la sfârșit..."

Stând în bogata bibliotecă a Facultății de Teologie, nu am putut citi APOCALIPSA Bisericii CATOLICE de Monseniorul Eyzaguirre (unchiul stră al actualului istoric chilian Don Jaime Eyzaguirre) pentru că inima îmi era apăsată de viziunea fanatismului educațional încăpățânat (sau mai degrabă, dezeducațional) al familiei Quintana, Wilde, Magaseo, ca să nu mai vorbim de alții mai cunoscuți. Acest lucru a împiedicat și chiar a blocat inițiativa.

În special în educație (cu excepția celei a domnului William Morris), din cauza fanatismului „liberal" — adică a fanatismului antireligios — au provocat daune negative aproape infinite (privarea de un bine) și apoi daune pozitive (plagi ale multor rele). Sărmanele suflete nefericite, de care nimeni nu-și amintește și de care nu ar trebui să ne amintim „nici măcar ca să le blestemăm" (ca să vorbim în stilul lui San Martín), nu sunt singurii vinovați, nici poate cei mai mari.

Fanatismul nestăvilit nu este incompatibil cu clerul — ca să vorbim în stilul Sfântului Ieronim.

Nu intru aici în problema mai dificilă a discutabilei „neutralități" religioase a statului; adică „libertății de învățământ", pe care Nimio de Anquin o abordează cu vigoare în lucrarea sa MIT ȘI POLITICĂ.

Deși sunt plasat în afara Generalului, din cauza nelegiuirii vremurilor, obligația mea este să-l susțin pe General cu toate puterile mele slabe. *Va mihi si non evanghelizávero.* Nici nu sunt atât de „Singular" (în sensul kirkegorian) încât să spun. Dar trebuie să subliniez că Generalul (adică Cel Constituit) din Biserică nu este întreaga Biserică, departe de asta. Este scheletul ei, care uneori se descompune în puțin mai mult decât o structură. Adevărata bogăție a Bisericii, pentru noi, se află înăuntru; iar regența Spiritului este invizibilă.

Fără aceasta, Biserica nu ar fi nimic mai mult decât un fel de partid politic.

DINAMICĂ SOCIALĂ, nr. 136, aprilie-mai 1962.

Lupta împotriva minciunilor

Lupta împotriva minciunilor nu este aceeași cu lupta împotriva lăcustelor. O lăcustă trebuie urmărită neobosit și distrusă până la ultima; cu minciunile, acest lucru nu este posibil. Minciunile trebuie pur și simplu să nu fie crezute ... și lăsate în pace. Și cum știi că este o minciună? Când ai dubii, nu crede totul.

Sunt prea mulți dintre ei în zilele noastre ca să dedic timp urmăririi lor. Politicienii trebuie să mintă, pentru că asta le este meseria; cum și-ar câștiga existența dacă nu ar minți? Dacă un politician ar spune: *„N-am studiat nimic și nici nu am făcut nimic util în viață. Îmi place să fiu la conducere, deși nu știu dacă sunt făcut pentru asta, pentru că nu am experiență; dar oricum vreau să fiu la conducere, chiar dacă e doar ca să văd ce se întâmplă ----------*” , cine ar spune?

Ar fi entuziasmat de asta? Politicianul trebuie să învețe orice ideologie, oricare ar fi ea, panaceul pentru toate relele lumii, chiar și Bomba Atomică, dacă este vorba de Partidul Democrat, și trebuie să știe care cuvinte măgulesc urechile timpului său, cum ar fi „Libertate, Dreptate Socială, Democrație, Egalitate a tuturor, Persoană Umană, Civilizație Creștină etc.” în al nostru: precum și „Hegemonia Atenei” pe vremea lui Clean și „Despotismul Patriciatului” pe vremea lui Marina.

Și, odată cu aceasta, trebuie să aibă capacitatea de a vorbi puțin din senin, fără să fie nevoit să se gândească la ceea ce spune; astfel încât să producă în oameni un fel de intoxicație sau o ușoară stare hipnotică. Cât despre ziare, se știe deja că au privilegiul anonimatului - cel puțin ziarele „mari”. Și având

Privilegiul anonimatului — cum vor depăși ispita de a minți, unul dintre cele mai naturale instincte umane? Pentru ceea ce câștigă un jurnalist sărac, nu vă așteptați la acte eroice. Jurnalistul este un angajat care trebuie să spună ceea ce îi spune proprietarul să spună sau să arate ceea ce i se potrivește proprietarului „marului ziar"; iar pentru asta, guvernele îi acordă privilegiul anonimatului.

Zilele trecute, un politician sau unul dintre acei jurnaliști a început o conferință radio despre *Mitre în cultura - argentiniană* , spunând că Mitre „a creat unitatea națională". Prietenul meu Dúllrich, care era cu mine, s-a oprit și a strigat că *este* o minciună. Vorbitorul nu părea să înțeleagă și, cu o voce ascuțită și siropoasă, a continuat să afirme lucruri care, potrivit prietenului meu, erau minciuni flagrante. I-am spus: „Dacă s-a realizat unitatea națională, ce contează pentru tine dacă Mitre a făcut-o sau nu?" Prietenul meu a afirmat că a spune *așa ceva* este imoral. Am insistat: „Dacă știi mai multe decât acest profesor, de ce îl asculți?" Prietenul meu a rămas tăcut la auzul acestor cuvinte. „De ce nu faci ce fac oamenii obișnuiți? Uită-te cât de pașnici trăiesc, fără atâta istorie sau geografie." „Și ce fac?" „Nu cred." „Te aștepți să *nu creadă* ce li se spune?" „Nici nu cred, nici nu nu cred", am explicat. „Pur și simplu nu cred. O aud așa cum cineva aude ploaia. Vorbesc despre asta o vreme la bar, apoi adorm și uită de ea. Asta trebuie să faci." Prietenul meu a închis radioul și a plecat, spunând că îmi lipsea o busolă morală.

Există unii care sunt excesiv de „morali". Sunt buni și vor ca și alții să fie buni. Uneori chiar devin pasionați de asta. Dar trebuie să fii bun în mod altruist. Fii bun dacă vrei, dar lasă-i pe ceilalți să facă ce le place. Asta învăța Kant, nimic mai puțin: *„Virtutea se mulțumește cu ea însăși".* Trebuie să te obișnuiești să înduri răul în tăcere și chiar să te prefaci că nu-l vezi, pentru că a te răzvrăti împotriva lui este mai rău. Dacă ești jefuit, trebuie să te lași jefuit, pentru că ce poți face împotriva furtului organizat? Dacă un hoț de buzunare îmi ia portofelul în autobuzul „39" și îl simt, ceea ce este foarte puțin probabil, îl voi lovi cu pumnul; dar pot...

Pot să lovesc Marea Ciupercă, care este societatea de astăzi? Pot să lovesc toți politicienii? Pot să lovesc Consorțiul Străin care monopolizează publicarea de cărți în Argentina - așa cum s-ar putea aștepta cineva având în vedere vânzările cărților publicate?

Prietenul meu Düllrich spune că susțin „non-rezistența la rău" a lui Tolstoi și Gandhi; și că sunt complet în afara ortodoxiei catolice; și nici măcar asta nu reușesc pe deplin. Düllrich spune că o națiune care se hrănește cu minciuni este o națiune de pitici, un trib de pigmei din centrul Australiei. Ei bine, dar Dumnezeu nu m-a făcut tatăl sau mama vreunei națiuni pentru a o educa. Dacă ar fi făcut-o, mi-ar fi dat mijloacele de a o educa. Cine se lasă înșelat o face din proprie voință. Joi, am fost la Ștrandul Municipal pentru că dușul din apartamentul meu nu funcționează, nici frigiderul sau gazul; nu am putut face baie pentru că era „rândul doamnelor"*, din fericire nu era nevoie urgentă de duș. Dar am citit un afiș pe care scria: „Înecul este din proprie voință".

Nu am niciun „sprijin oficial", iar mulți mincinoși au. În aceste condiții, nu mă lupt. Ceea ce am făcut este să inventez o metodă de a mă proteja de minciuni, care, așa cum a funcționat pentru mine, poate funcționa și pentru alții; și o voi prezenta pe scurt.

În primul rând, trebuie să te pensionezi cât mai curând posibil; să soliciți ceea ce ei numesc „pensionare anticipată". Cu 10 sau 12 ani petrecuți într-un serviciu public, dobândești cunoștințe considerabile despre lume; și chiar înțelepciunea necesară pentru a rezolva toate problemele vieții. Așa cum poetul Carlo Gozzi a descoperit că există doar douăzeci și șase de situații dramatice posibile și le-a clasificat (motiv pentru care inventatorul american W.F. Hockniss lucrează la inventarea unei „mașini de făcut drame"), tot așa am descoperit că

Există doar 13 probleme fundamentale în viață ; despre care scriu o carte, cu soluția exactă pentru fiecare.

În al doilea rând, odată ce te pensionezi, trebuie să găsești o modalitate de a evita plata împrumuturilor pe care le-ai contractat pentru a te întreține în cei trei ani în care - documentele tale de pensionare au fost „amânate". Asta e, în opinia mea. Neplata datoriilor este exact problema numărul 6.

Întrucât minciunile sunt persistente și de neclintit, cum spunea italianul, trebuie să te echipezi cu o serie de „sloganuri " sau refrene pentru a opri orice minciună care atacă; și să le ai pictate pe carton în camera în care doarme și ia cina, de preferință împodobite cu fotografii cu actrițe, până când le știi pe de rost; cum ar fi: „Nu mă interesează pioli ta " - „Da, da, ei bine, e fiul mamei mele..." - „ S-au terminat fraierii" • „Spune-i-o bunicii tale" - „Ei bine, acum spune-mi o poveste cu cowboy" • „Dar hei, toți cei de aici sunt profesori de istorie argentiniană" - și încă câteva pe placul cuiva (care sunt din belșug în bar) până la completarea numărului 12.

Un centenar glorios

A cincizecea aniversare a morții părintelui Broehero și centenarul hirotonirii sale clericale au trecut în mare parte neobservate anul acesta . Cu toate acestea, departamentul cultural oficial l-a comemorat cu o ceremonie demnă la Poșta Centrală, care a inclus o prelegere bogată și captivantă a poetului cordobanez Del Corro și emiterea unui timbru poștal care poartă trăsăturile energice ale creolei de origine castiliană, cunoscut popular sub numele de „ Preotul Gaucho ”. Preotul Gaucho a fost un sfânt și una dintre figurile chintesențiale ale istoriei noastre.

În țara noastră au existat doar trei sfinți (să uităm de doi care nu pot fi canonizați): părintele Broehero, episcopul Esquió și fericita Antula.

José Gabriel del Rosario Broehero y Davila s-a născut în 1840 în avanpostul rural Carreta Quemada și nu în Santa Rosa, așa cum susține credința sa kantiană, după cum a clarificat cel mai recent biograf al său, Pr. Antonio Aznar SJ. Acest misionar - care a călcat pe urmele celuilalt misionar de munte nu doar cu condeiul său, ci și cu viața sa - a produs o biografie în 1951 pe care episcopul de La Rioja a numit-o prima excelentă, probabil trecând cu vederea opera anterioară a lui Don Ramón Cercano, care nu era nicidecum neglijabilă. În primul rând, Martínez Zuviría, în romanul său impecabil FLOR de DURAZNO, dezvăluise (sub numele transparent de Filemóu Rochero) tradiția orală pitorească *și* persistentă a Córdobei referitoare la preotul gaucho - și canonic al Catedralei și maestru al Filosofiei - pe care Aznar a folosit-o pentru a-și reconstrui viața eroică. Tocmai a făcut acest lucru într-o nouă biografie, mai scurtă, captivantă și rafinată.

Completă; elegant editată de Școala Sagra da Familia (Buchardo 260) din Córdoba. Fusese precedată, pe lângă cele menționate anterior, de o serie de monografii pe anumite puncte, compilate în 20 de ani de călătorii misionare, și anume: *„Părintele Bracherò și Fericita Amula"; „Cele două steaguri și Părintele Brochera"; „Caranchos și Părintele Brochero"; „Părintele Bracherò și Euharistia".*

De asemenea, acestei bibliografii incomplete face parte și perspicacele eseu filosofic „ BROCHERO" de Vidal Fernández Videla, B.A., 1964, ediția autorului.

Viața și caracterul său robust sunt rezumate sublim în acea carte. Hirotonit preot, a fost trimis ca preot paroh la San Alberto, dincolo de Pampa de Achala - un lanț muntos de 2.000 de metri care trebuia traversat cu un catâr. Acolo a întreprins construcția bisericii, a fost ignorat de locuitorii locali și a preluat el însuși rolul de zidar *și* maistru constructor. Acolo și-a rupt piciorul cărând o grindă pe o pantă cu ajutorul unor curele. A făcut același lucru mai târziu în El Tránsito - biserică și casă de retragere - un oraș din parohia sa care a devenit centrul său de operațiuni și care astăzi îi poartă numele. Când localnicii indolenți au văzut zidurile ridicându-se în mod miraculos, s-au trezit la viață și au început să ajute cu nerăbdare în schimbul lichiorului de trestie de zahăr și al yerba mate; și se spune că chiar și avocații, medicii, preoții și legislatorii care au venit în vizită, prinși în efort, au dat o mână de ajutor. Și că femeile de la munte, cu bebelușii în spate, aduceau var nestins pe jos și în coșuri din carierele din Panaholma. Adevărul este că clădirile din „El Tránsito", calculate de inginerii din Juárez Celman la 400.000 de pesos, au fost construite de Don Gabriel cu 52.000... de pomană; obținute uneori cu lacrimi.

BROCHERO ȘI INDIFERENȚA GUVERNAMENTALĂ

Această primă și tipică dintre isprăvile sale îi arată tăria. Obsesia sa era să „convertească" oamenii, în special păcătoșii; și criminalii dacă se ivea ocazia; dar munca sa marginală de civilizator rivalizează cu cea a oricărui mare argentinian din vremea sa; a fondat mai multe școli mici decât Sarmiento, de exemplu; a construit temple, drumuri, canale și baraje: cumul este ceea ce este de neconceput, pentru că este ceva prea -

tentant. A luptat toată viața pentru calea ferată montană Soto-Villa Dolores, pe care Parlamentul a legiferat-o în 1905 - și care nu a fost niciodată construită -■. Orb, lepros și aproape de moarte, Brochero l-a trimis pe adjunctul Antenor Cáceres la Buenos Aires cu acest mesaj: *„Du-te și spune-i escrocului ăla* (ministrul Lucrărilor Publice) *că nici Juárez Celman, nici Corcano, nici Roca nu și-au ținut promisiunile față de mine. Mi-au mâncat toate caprele și strugurii din Mina Clavero și nu și-au respectat onoarea de a se ține de cuvânt. Mor . Să-l lase* (Figueroa Alcorta) măcar *să-și îndeplinească promisiunile față de acești bieți oameni pe care îi las în urmă după moartea mea."* Figueroa Alcorta a întocmit planurile și (se pare) a depus banii necesari pentru linia „Cura Brochero"; bani care (se pare) au fost risipiți de un politician.

Un bărbat din Córdoba îl numea „Garofita Aerului" pentru că părea să trăiască cu aer. Pe vremea când era canonic, și-a încasat odată cei 60 de pesos de la „mensa" (echivalentul a 6.000 de astăzi) și, ajungând pe jos la chilia sa din Altos General Paz, în casa comisarului Galiudez, nu avea niciun cenți pentru biletul de tramvai; îi dădea săracilor pe parcurs. Când modesta moștenire a tatălui său a fost aranjată (conform obiceiului spaniol) prin primogenitură, Brochero a oferit zestre pentru trei dintre surorile sale sărace (erau opt frați): Rosario, Eulogio și Aurora, cu bani pe care Dumnezeu știe de unde i-a luat. Chiar și testamentul său este original, viclean și zgârcit. Nu i-a lipsit niciodată mâncarea, deși banii i-au alunecat printre degete ca apa: „Cele trei lucruri de care nu duc niciodată lipsă săracilor sunt pofta de mâncare, păduchii și mila lui Dumnezeu".

În cartea sa, Aznar demontează legendele care îl înconjoară întotdeauna pe eroul național, cum ar fi locul său de naștere , gafele sau cuvintele sale obscene și moartea sa dezolantă și disperată. Este adevărat că o vreme a fost singur, un lepros cu viermi în răni și nas, izolat într-o colibă în ruine; dar un preot călător l-a întâlnit și s-a comportat ca un bun samaritean; a alertat Córdoba, iar o bătrână cerșetoare de familie înaltă, Doña Faya, a venit să-l îngrijească; *și* au sosit vizitatori și asistență medicală. Singurul care nu iese nevătămat din această tulburare este episcopul de Córdoba, care s-a făcut prost. Brochero a contractat lepră îngrijind leproșii și fiind aproape de ei, așa că este un adevărat martir al carității ... „imprudent". (Ca și cum ar mai fi existat și altul!) Departe de

a cădea în disperare, cei șase ani de orbire, răni și agonie ai săi sunt una dintre cele mai admirabile *„epopei”* pe care le putem citi în viața oricărui sfânt. Tăria sa naturală a atins cote eroice. Recita zilnic Liturghia Fecioarei din memorie, apoi i se citea un pasaj din Evanghelie și apoi exclama: „Acum avem hrană pentru suflet!” și continua să rezolve lucrurile ca și cum ar fi fost sănătos. Când Dr. Juárez Celman a anunțat că are „boala lui Iov”, Brochero a spus: *„Slavă Domnului care m-a vizitat”. „Mă voi izola și poate îi voi sluji lui Dumnezeu mai bine”.* (Între paranteze, „Măgarul cordobanez ”, atât de prost menționat de istoricii noștri, Juárez Celman, zugrăvește o imagine cu totul diferită a vieții lui Brochero; cu care a fost un bun prieten, pe cât poate fi un politician).

PLATĂ PENTRU MEDIERE ALTERUSĂ

Brochero poseda virtuți creștine la un nivel eroic; dar niciuna nu ieșea în evidență la fel de mult ca tăria sa – sau „valencia ”, sau „entereza”, care ar trebui să fie denumirea sa castiliană. Pentru a ilustra tratatul filosofic al lui Josef Pieper, VON SINN DEB TAPFERKEÏT, ar fi suficient să plasăm o anecdotă despre Brochero la sfârșitul fiecărei teoreme. „În îndurare, *«Tapferkeit» se arată mai mult* decât în întreprindere ”, spune filosoful; iar sfârșitul lui Brochero este o demonstrație superbă a acestei teoreme. Dar convertirea lui Santos Guayama poate servi drept exemplu de întreprindere.

Acesta a fost ultimul „montonero” argentinian, iar viața și moartea sa sunt, de asemenea, simbolice. Când „ *tonerii închiriați ”* și *„shrallerii”* din Gordillo, Arredondo și Ivanowaki (adică Mitre și Sarmiento) au anihilat armatele provinciale, doar Santos Guayama din La Rioja a rămas invincibil, transformat într-un Căpitan de „bandiți generoși”, precum Robin Hood; pe care nici măcar ferocele trădător „Yuanoski” nu l-a putut supune cu o întreagă armată. - Părintele Broehero a hotărât, cine știe de ce, să-l convertească și să-l pună în rânduri; și fără ezitare, s-a aventurat pe catârul său alb-negru (proverbial în regiune) prin râpele, cheile și pădurile din La Rioja, o călătorie de o săptămână, însoțit de cavalerescul Don Rafael Ahumada, care avea o cunoștință în rândurile lui Guayama. Întâlnirea cu montonerul a fost obținută prin obstacole care l-ar fi adus pe altul la disperare;

iar omul de la munte din Córdoba l-a învins pe ferocele din La Rioja. Cum? Dumnezeu știe. I-a vorbit om cu om, creolă cu creolă, inimă generoasă cu inimă generoasă și om inteligent cu om inteligent... și sincer. Sanios Guayama l-a asistat la Liturghie, a primit Împărtășania și a promis că va face Exercițiile Spirituale la Transitus. Broehero a cerut autorităților iertare pentru el; aceasta i-a fost acordată verbal de Juárez Celuián și promisă de președintele Roca, dar nu în scris. Guayama și-a părăsit ascunzătoarea însoțit de câțiva; iar armata „națională" (adică armata din Buenos Aires comandată de uruguayeni) l-a atacat într-o ambuscadă, l-a capturat, l-a dus la San Juan și l-a ucis.

Broehero s-a încuiat și a plâns singur o zi întreagă pentru acea trădare. Fie ca lacrimile lui Broehero și sângele lui Guayama să ne ajute înaintea lui Dumnezeu acum, că suntem înconjurați de trădători.

Un predicator care dorește să demonstreze că umilința este o sursă de demnitate, putere și bucurie - atunci când pare să nască în mod inerent abjecție, lașitate și tristețe - ar trebui doar să povestească anecdote despre Broehero, care era la fel de umil ca praful pământului; și vesel, muncitor și demn. Volume întregi ar putea fi umplute cu glumele sale; nu a existat niciodată un argentinian mai spiritual, elocvent și amuzant decât acest om de la munte „cu o față urâtă, pașnică și grațioasă". Câteva decimale foarte amuzante și umoristice pe care le-am inclus în cartea mea *DOCE PARA BOLAS CIMARRONAS* (DOISPREZECE PENTRU BALURI NEBUNEȘTI) sunt realizate de acest „creol simplu și prostesc ". În dialogul numărul 10, îl portretizez ca un „creol simplu și prostesc" (cuvintele Marelui Maestru al Francmasoneriei Argentine, Gouchón), care a fost deghizarea pe care a adoptat-o în umilința sa pentru a-și atenua iminenta ascensiune spre grandoare.

Da; dar când era necesar, omul de viță nobilă apărea, chiar și absolventul de Filosofie al Universității din Cordoba, plin de demnitate.

SFÂNTUL IGNATIU ȘI CREȘTINISMUL VECHI ARGENTIN

Obsesia sa erau Exercițiile Spirituale ale Sfântului Ignațiu de Loyola, cu care semăna foarte mult; și în aceasta a fost discipol și urmaș al Maicii Amula; adică a foarte nobilei și frumoasei doamne din Santiago del Estero, Antonia de la Paz y Figueroa. Viața acestei femei „binecuvântate" este, de asemenea, un poem epic creștin: nu există loc să o rezumăm aici. Este suficient să spunem că a făcut un pelerinaj pe jos, îndurând mari dificultăți și eșecuri, ca să nu mai vorbim de penitențe neobosite, de la Santiago *del Estero* (cum ar spune italienii) până la Montevideo; înființând centre de retragere și case ale Exercițiilor peste tot. Cel actual de la strada Independencia 1190 este opera ei, la fel ca și Congregația Surorilor care locuiește acolo. Îmbrăcată într-o sutană *și* o mantie iezuită, desculță și înarmată cu un toiag gros, a făcut mai multe călătorii, și unele mai dificile, decât Sfânta Tereza de Avila; și l-a depășit pe Părintele Brochero. El a pus 900 de bărbați să facă exercițiile în Córdoba deodată, iar ea a reușit să convingă 15.000 de oameni din Buenos Aires să se supună acelei sfinte retrageri uneori, când Buenos Aires avea doar 18.000 de locuitori. Se poate spune că Armatele Sfântului Ignațiu au fost aluatul vechiului creștinism argentinian - nu al celui actual. Brochero a folosit zece mii de trucuri pentru a-i conduce pe oameni la temuta retragere: l-a cucerit pe un Doctor Yáñez din Córdoba (ca Sfântul Ignațiu) la truco (un joc de cărți); jucând viclean prost la început pentru a-l atrage într-un pariu; și apoi, după fiecare pariu, „asul de pică, sau Hor, sau un pariu sigur". Nu-i plăcea prea mult să le ofere femeilor meditațiile abrupte ale sfântului basc; dar când o făcea, ajungea să le ceară să-și trimită soții la Exerciții „cu răsfăț"; deși „răsfăț" nu era cuvântul potrivit. Le-a mai spus, pe un ton părintesc și sever: *„Aveți grijă; pentru că voi, femeile, v-ați căsători chiar și cu o broască râioasă dacă nu ați putea ști care dintre ele este masculul."*

PUTEREA IREZISTIBILĂ A CARITĂȚII ȘI A TANDREȚEI Nu este adevărat că era guraliv și urât vorbitor; era pur și simplu deschis când îi convenea, așa cum ar trebui să fie orice om. Și era tandru ca un miel, cu excepția cazului în care nu-i convenea: „Un preot care nu are multă milă de păcătoși este doar pe jumătate preot – și nici măcar atât. Nu aceste zdrențe binecuvântate pe care le port sunt ceea ce mă face preot: dacă nu port caritate în inimă, nici măcar nu sunt creștin."

„Nu-i de mirare că mama LUI l-a trimis la preoție", a spus o mulatră, „cu fața aceea, ce femeie l-ar urma ?" Jumătate din lume a urmat fața aceea întunecată, plină de cioburi, cu trăsături aspre, pentru că ceva o scălda din interior, ceva care o făcea, cum spunea Don Pío A. Dávila, „deschisă și generoasă". L-au urmat în nenumărate isprăvi banale, despre majoritatea cărora nu știm nimic și nu le vom ști niciodată, pentru că și-a ars jurnalul și hârtiile înainte de a muri. Avem doar două dintre predicile sale tipărite, Manualul *de Exerciții* Spirituale și decimalele care încep;

Acuzați-mă, Sfinte Părinte
...că ador o femeie frumoasă și nerecunoscătoare
E mai frumoasă decât o vedetă. De aceea o iubesc atât de mult...

Așadar, deși „și-a dat lumina patriei", a fost mai degrabă o perlă decât un diamant; și este puțin probabil ca lumina sa să atragă atenția Romei, când nici din partea compatrioților săi nu a atras prea mult.

Perla i-a spus diamantului
Valorez mult mai mult decât tine:
Te-ai născut din cărbune negru
Y Sunt din marea albastră.
Y Diamantul a răspuns: Meritul tău este foarte comun.
Ești alb și vei fi mereu -
Sunt *negru și revărs lumină.*

DINAMICĂ SOCIALĂ, Nr. 9 151, Nr. uter - decembrie 1964.

Propuneri privind cultura

Dacă mă întrebi ce este cultura, nu știu; dar dacă mă întrebi ce este lipsa de cultură, îți pot da *imediat un* milion de exemple .

Un funcționar din cadrul Executivului m-a întrebat: „Cum ați defini cultura?" Mi-am ridicat ochii spre tavan și, în efortul suprem al inspirației mele, am rostit următoarele: *„Cultura* este ca o *armură intelectuală îndreptată pentru a trăi bine."* Pentru o afirmație improvizată, nu e rea; dar nu am fost mulțumit și, întorcându-mă în peștera mea, am citit în Dicționar: *„Cultura* este *rafinamentul facultăților cognitive provocat de educație, profesie și mediu."* Armură sau rafinament, cu siguranță pare a fi o chestiune a intelectualului; și, prin urmare, are o legătură cu adevărul.

Este mai bine să fii necultiv decât să fii cult, sau cult.

Există oameni care sunt doar intelectuali, oameni învățați și oameni cu adevărat cultivați; adică există o cultură necesară, o cultură a luxului și o cultură falsă sau „cultoză" a cărei suferință ar putea fi numită „cultoză " sau *„culteticăă* ". Astfel, de exemplu, a vorbi bine propria limbă este cultură; a ști să scrii versuri este cultism; dar a scrie versuri în Buenos Aires încercând să-l imiti pe Góngora sau (ceea ce este mai înfricoșător) pe García Linea este „cultoză". Un individ care citește prost, măcelărind cuvinte și pronunțându-le ca un crainic radio și se așteaptă să-l învăț metafizica lui Aristotel sau sistemul lui Lacunza este un „cultoză" sau un „filoliterat".

A propune ca cineva ar trebui să fie un om foarte cult este o modalitate proastă de a deveni cu adevărat unul.

Un cizmar excepțional, un artist al reparatului, este mai bine pregătit să înțeleagă o propoziție filosofică decât un absolvent de liceu sărac. „Între noi, prietene, totul e la fel aici", îmi spune cizmarul meu când îl văd, iar eu îl întreb: „Ce crezi, Ribeyro: vor avea ființele umane o adevărată intuiție a propriului Sine? "

Oligarhii pro-francezi din Buenos Aires au confundat sensibilitatea lor rafinată cu aprecierea mediocrității (citirea lui Anatole France, ascultarea BOHEMEI sau diferențierea Bordeaux-ului de Château-Iquem) cu o înaltă cultură intelectuală, care le lipsea. Prin urmare, au făcut chiar și cuvântul „cultură" odios pentru popor, sinonim cu „diletantismul" sau „sibarismul", lucruri inaccesibile săracilor. Dar adevărata cultură, cel puțin în gradele sale necesare, nu este inaccesibilă săracilor.

Cultura este rafinarea cunoașterii pentru a trăi bine. Pur și simplu trăind o viață împlinită , cineva dobândește cultură fără să-și dea seama - și de cea mai înaltă calitate - chiar și fără a merge la teatru sau a ști să cânte la vioară.

Cultura, la fel ca Francmasoneria, este o chestiune inițiatică; trebuie să fii inițiat ca să știi ceva despre ea.

A defini cultura este dificil, dar a o trăi este ușor. Oricine este martor la o licitație de cărți antice la Tottenham Court, la un proces cu juriați la Paris, la o conferință în aer liber la Forum sau la Santa Maria Maggiore sau la un concert la Bologna, vede direct ce este înalta cultură, mai bine decât memorând definiția lui Max Weber: „ *Cultura poate fi numită extrem de rațională atunci când este în întregime centrată pe mijloace considerate subiectiv adecvate pentru atingerea unor scopuri considerate subiectiv lipsite de ambiguitate..."*

Galicianul care a câștigat la loterie s-a dus la o librărie ca să „dobândească, cu condiția să ne înțelegem asupra prețului, o educație bună". Nu a fost atât de rău pe cât spusese.

Cultomanii, care, la fel ca cei care ar crește un copil cu sticle de șampanie, sunt obsedați de cultura „luxului ", înecând cultura „necesară".

Vizitându-și satul natal, Sarasate a susținut un concert pentru consătenii săi; și a interpretat, în mijlocul unei tăceri profunde, variațiuni în sol major pe o temă de Beethoven, Fuga nr. 6 de Bach și rămas bunul de la Lohengrin... până când a avut marea inspirație să înceapă jota aragoneză. Primarul s-a trezit și a strigat cu entuziasm: „Tocmai ai terminat de cântat, omule al lui Dumnezeu!"

A citi mult nu înseamnă cultură, a citi bine înseamnă cultură; deși a citi mult nu este întotdeauna opusul a citi bine. Statisticile care arată o creștere a numărului de cărți sau de cititori în bibliotecile publice nu dovedesc, în sine, o creștere a culturii. Prietenul meu P. (un fost poet din Catamarca, cum îi spunem noi) mi-a spus că biblioteca publică din Catamarca era frecventată de bătrâni murdari și școlari: bătrânii murdari citeau Mau Passant și Guido da Veroua; copiii citeau manuale... și, prin imitație, la fel ca bătrânii. Prietenul meu a făcut această glumă: că dacă ar fi senator, ar închide biblioteca și ar înlocui-o, la un cost mai mic, cu cinci bune. A mărturisit, însă, că dacă există circuri bune și, de asemenea, biblioteci bune, cu atât mai bine.

La biblioteca provincial de Salta es inferior a la inglesa biblioteca de una aldea (Roehampton. por libros sino ejemplo), no en número de en calidad, sen- que la donó a satez y organización; y eso su provincia Don Victorino de la Plaza.

Oamenii din Buenos Aires au multă inițiativă... cât de mult ne-am dori să aibă și ei multă „putere de finalizare"! - adică să termine lucrurile pe care le încep înainte de a începe altele; și mai ales înainte de a le distruge pe cele deja terminate. Bibliotecile capitalei nici măcar nu au terminat de mutat și nici de reclasificat cărțile cu un sistem mai modern. Acest „ spirit de inițiativă" uneori maschează o „mâncărime de schimbare" care este simplă ignoranță sau pedanterie și vine de la diavol, care este spiritul neliniștii și al distrugerii.

A crea cultură înseamnă a „cultiva". Nu poți crea o „cultură nouă" distrugând-o pe cea veche, așa cum nu poți produce flori fără ramuri sau suporturi. Trebuie să uzi rădăcinile, iar floarea vine de la sine, prin lucrarea lui Dumnezeu, a soarelui și a vântului. Cultura este floarea unei vieți sociale ordonate, produsul unui număr mare de cauze concurente, de la școală la templu, de la limba maternă la predicare – cauze uneori obscure și invizibile precum rădăcinile. „A crea *cultură peronistă prin - distrugerea culturii oligarhice"* este o simplă contradicție . Este ca și cum Sfântul Augustin, convertit , l-ar fi ars pe Virgil pentru a-l înțelege mai bine pe Isaia; dar a început să citească Biblia cu Virgil în mână; sau mai degrabă, „în pântecele său", *„Memoria qua si venter est anim",* a spus el odată, oarecum erudit: „memoria *este* ca pântecele sufletului".

Este la fel de absurd să propui „crearea unei culturi creștine", lucru pe care Sfântul Augustin, cu toată priceperea sa, nu l-ar fi înțeles; la fel cum nu l-ar fi înțeles dacă cineva i-ar fi vorbit despre o „aritmetică creștină". Creștinismul, o religie „cultă", nu una „primitivă", datorită timpului și locului apariției sale, nu s-a născut pentru a „crea o altă cultură". S-a născut pentru a salva suflete, respingând tot ce stătea în calea acestui lucru, chiar și orice cultură, dacă era necesar, și, de asemenea, tatăl, mama, soția, copiii... și chiar ochii, „dacă ochiul tău te face să te poticnești". Dar s-a întâmplat ca, în efortul și munca sălbatică de a salva sufletul, să apară condiții speciale pentru rafinarea facultăților, acum îndreptate spre „A trăi bine": iar aceste condiții speciale au dat naștere (ca produs secundar al „științei mântuirii") la ceea ce numim acum „cultură creștină"; lucruri precum latina medievală, cavaleria, filosofia scolastică, arta gotică, piesele de mister, pictura renascentistă, Divina Comedie sau muzica lui Bach... lucruri din care trăim cu toții astăzi.

Însă acestea sunt „produse secundare" ale credinței (Hristos le-a numit „valoarea adăugată"), căci Hristos nu a murit pentru a produce PATIMILE DUPĂ SFÂNTUL MATEI din Badi. Așadar, pentru *a înălța* (nu spune „a crea" sau „a produce") cultura creștină, nu există alt remediu decât să fii un bun creștin – un lucru curajos în zilele noastre – uitând puțin pentru asta de cultură în sine, ca de toate lucrurile pământului.

Ce împiedică un autor de tango să fie creștin? Nimic, cu excepția faptului că mai întâi își arde toate tangourile și nu mai scrie nimic, se desbotezează, se botează din nou, este exorcizat și Dumnezeu îi dă credință.

O mare parte din ceea ce se numește astăzi „cultură creștină" nu este nici creștinism, nici cultură, ci mai degrabă o falsificare a ambelor. Și această falsificare a religiei, transferată pe *plan estetic* (cum spunea Kierkegaard), este poate cea mai gravă problemă din lumea de astăzi. Amenințarea comunistă mă îngrijorează; dar amenințarea la adresa religiei mă îngrozește; *pericolul* nu mai îndepărtat *al adulterării interne a creștinismului.* Într-atât încât astăzi adevăratul creștin își ascunde creștinismul pe cât posibil (ca primii creștini), ceea ce este acum cea mai bună modalitate de a *-l mărturisi.* Astăzi, cei care își manifestă credința nu o posedă cu adevărat.

Dar oricum, în zilele noastre, *„il agit bien de culture"* — ca să spunem așa cum fac oligarhii noștri pro-galicăni din Buenos Aires — suntem aici pentru cultură! Lumea a regresat. Umanitatea a progresat la fel de mult în caritate și comunitate pe cât a progresat în tehnologie; iar omul modern trăiește la fel de mult prizonier al terorii ca și omul cavernelor. Prin urmare, oamenii încearcă să înece frica invizibilă pe care o poartă înăuntru într-o mare de diversiuni febrile pe care le numesc „cultură"; cu cât mai „interesantă", cu atât mai bine.

Lasă-i pe Dammi să facă ce vor. Eu numesc asta „fluierat în întuneric".

DINAMICĂ SOCIALĂ , N<? 43, Mâna lui 1054.

Albert Elveţianul

M-au rugat să scriu un articol despre *Schweitzer* pentru că este un subiect de mare actualitate; și mi-au trimis niște decupaje din ziare pentru că nu acord prea multă atenție evenimentelor curente. De ce are nevoie Schweitzer de micul meu omagiu acum? Și, de altfel, de vreun omagiu? Și ce caută el aici, în Argentina?

ZIARUL LA NACIÓN , de duminică, 12, îl numește cu litere mari *„Apostolul junglei”,* iar în ediția sa de luni, 6, îl numește tot „apostol” *și* chiar sfânt. Consiliul Local îl numește Apostol de cel puțin cinci ori în tot atâtea discursuri; și presupun că Universitatea din Buenos Aires și Camera Deputaților au urmat cu fidelitate exemplul. Nu am văzut LA PRENSA și celelalte ziare de dimineață și de seară, dar presupun că și acestea au respectat tradiția scoțiană.

ZIARUL LA NACIÓN își face treaba lui, nu e nimic de spus despre asta; dar Consiliul Local nu; pentru că treaba lui e pe străzile din Buenos Aires, repară gropi și trotuare și pune bariere; dar ce să-i faci: din când în când face crize de nervi să canonizeze oamenii și să le „cere scuze”, dacă au ocazia, prin discursuri. Sunt reprezentanți ai poporului.

Cine sunt eu să mă bag în treburile unui om care are atâta atenție din presă? Eu, care nu am și nu vreau nicio publicație? Pot spune doar că Albert cel Suin a fost un Apostol conform votului universal; dar un Apostol „alt” conform propriilor mele referințe și cunoștințe. Nu are nicio legătură cu Sfântul Petru și Sfântul Paul (despre care a scris câteva erezii) nu este nici măcar comparabil cu Părintele Damien sau cu Părintele de Foucauld, care nu au primit nicio publicație. Este un apostol de un alt fel. Întru totul adevărat . Diametral. Ca ziua și noaptea.

Este bine cunoscut faptul că în era noastră democratică toate cuvintele au fost democratizate. Înainte existau cuvinte sacre; oligarhice, ca să spunem așa; acum toate cuvintele sunt sacrosancte sau profane în general; astfel, San Martín este Sfântul Sabiei, iar Sarmiento este Profetul Pampelor; Alberto Palcos este evanghelistul lui Sarmiento, iar apocalipsa lui Ricardo Piccirilli Rivadavia; și dacă Hristos a spus odată: „Eu sunt Viața”, evreul elvețian Schweitzer, la 90 de ani, a spus și el, potrivit ziarului LA NACIÓN, „EU sunt Viața”. Și apoi a murit.

Sunt mulțumit de această democratizare a cuvintelor, atâta timp cât mă vor numi Apostolul cartierului Las Ranas sau ceva de genul acesta cândva.

Iar principalul merit al lui Schweitzer (care în germană

înseamnă „elvețian”, de unde erau părinții săi; cu un *t* adăugat care vine din „idiș”, după spusele prietenului meu care păstrează decupajele), meritul pentru care are atâta atenție la presă, este că l-a democratizat și pe Hristos, în 1909, fiind predicator la Biserica Sfântul Matei, profesor de teologie protestantă și conducător al unei mici „biserici” luterane, și-a publicat teza de doctorat, STUDIUL PSIHIATRIC AL LUI ISUS HRISTOS, pe care nu o dețin și nici nu o cunosc, dar al cărei titlu singur este o profanare sacră; și la scurt timp după aceea cartea CĂUTAREA LUI ISUS ISTORIC, pe care o cunosc, în traducere engleză.

În aceasta, Schweitzer îi rezumă pe Wrede și Wellhausen; și anume: figurile de frunte ale criticii biblice (antibiblice) din „Școala Eshatologică” germană (Reimarus, Strauss) negaseră autenticitatea tuturor Evangheliilor, cu excepția lui Marcu; a apărut W. Wrede și a negat și el veridicitatea lui Marcu; dar Wellhausen, care a trebuit să inventeze ceva nou, a învățat că Marcu era compus dintr-o serie de „straturi” succesive inventate de primii credincioși sau intercalații de fragmente.

inventat de același șarlatan Marcos. Din aceste mari realizări ale științei „raționaliste" teutonice, Schweitzer a scris o carte și mai originală : ÎN CĂUTAREA LUI ISUS ISTORIC, care începe cu această propoziție: „Nu există nicio speranță că îl vom putea - găsi pe Isus istoric". După această propoziție, cele 40 de pagini ale cărții sunt, desigur, superflue: dar Albert Elvețianul a reușit să-l găsească pe Isus istoric ÎN MINTEA SA.

Chestia a stat cam așa: Iisus din Nazaret era poate un mic prost cumsecade care și-a băgat în cap că el era Mesia și că va fi recunoscut ca atare la sfârșitul lumii, adică foarte curând. „Cheia *întregii povești este că Iisus credea sincer că lumea se sfârșește deja",* spune el. Pe această bază, și-a început predica, care , desigur, *nu a* durat trei ani; era imposibil ca poliția să permită unui astfel de nebun să vorbească liber timp de trei ani; probabil a durat trei până la cinci săptămâni. Prin urmare, toată predica lui este provizorie; moralitatea lui este „ad interim"; pentru el, nici familia, nici proprietatea, nici statul nu există. Prin urmare, moralitatea care trebuie adoptată acum este etica lui Schweitzer, care se bazează pe „respectul pentru viață", inclusiv și mai ales pentru viața animalelor *(și ele* sunt familia și rudele noastre). Jur că el spune asta; este în „Le *problème de l'Éthique dans l'Évolution de la humaine Pensée",* un rezumat al cărții sale neterminate , CIVILIZATION ET L'ÉTHIQUE, pe care a predicat-o în toată Europa; un rezumat pe care îl puteți vedea dacă vă place în cartea prietenului său apropiat. Jacques Feschott: ALBERT SCHWEITZER, INTRODUCERE UNE în traducerea sa în engleză , Colline, 1954.

Revenind la Isus, se dovedește că sfârșitul lumii, în care El avea încredere, nu avea să vină. Așa că a avut o idee genială: să-l facă să se întâmple; din moment ce sfârșitul lumii urma să vină după propria Lui moarte, El avea să devină rău. În acest scop, S-a prezentat Sinedriului și i-a îngrozit spunând că El era Mesia și alte blasfemii similare; după care evreii, pe bună dreptate, L-au ucis. Când a fost în Iudeea, S-a pocăit; dar a murit cu toate acestea.

Pentru totdeauna. Și sfârșitul lumii nu a venit – și nici nu va veni, spune Schweitzer. Tablean. Iată-l pe Iisus istoric.

Iată-l. Poate că nu a existat. Dar îl puteți crea în inimile voastre. Cartea se încheie astfel:

„El *poruncește* (ca personaj poetic, desigur, precum Ahile din Pelion sau Don Quijote). Și *celor care Îl ascultă, fie înțelepți,*

***fie simpli, El Se va revela* în *ostenelile lor, în dulciurile lor,* în suferințele *pe care le vor îndura în compania* Lui (ideală) *; și în mijlocul unui mister inefabil vor ști în propria lor existență Cine a fost El...”* Aceasta este concluzia volumului .**

M-au scos din mintea mea de mic teolog serios trimițându-mi acele decupaje. M-au împiedicat să imit seriozitatea ziarelor LA NACIÓN, LA PRENSA, CLARÍN și toate vulgaritățile oamenilor serioși care guvernează și educă țara de astăzi; o țară care acum pare inundată de vulgaritate și muncă de proastă calitate care nu lasă loc de viață. Ce vor ei? Eu ader la „apostolatul” lui Schweitzer și, dacă aș avea atâția dolari câți avea el, aș construi și eu un spital; sau două, dacă ar fi disponibili. Nu contest titlurile* de filosof, teolog, mistic, muzician, muzicolog, doctor, filantrop, epicrit, organist, interpret Bach și expert în vioară pe care I LE ATRIBUIE LA NACIÓN; și încă trei, dacă vreți. Nu-i reproșez că a plecat în Africa pentru a evita războiul din 1914; Și a făcut același lucru înaintea celuilalt în '35 („a pus la pândă”, spune francezul), pentru că jur că l-aș fi imitat în asta, dacă aș fi fost evreu și protestant. Spun că este un Apostol, dacă nu al lui Hristos, atunci al Dumnezeului ateilor; care le promite apostolilor săi o viață lungă, Premiul Nobel și alte șase premii în bani, mari onoruri în toate capitalele Europei (unde a trăit mult mai mult decât în Lambaréné), presă foarte lăudabilă, multe decorații, transporturi mari de dolari din SUA și din alte părți și asigurarea că „Dumnezeu l-a chemat la Sânul Său”, așa cum a spus succesorul său, Dr. Miinz - Dumnezeul 666, desigur. Singurul lucru care mă face să mă gândesc
Este permis să spunem că, dacă este Tin Apóstol, este „diferit.**

Și dacă vreți să vorbesc ca teolog și nu ca umorist, vă voi spune că, conform teologiei mele, Albert Elvețianul era exact opusul unui Apostol; era un Apostat.

UUSES, nr. 8, prima jumătate a lunii septembrie 1965

Soite... puterea secretă

Este bine cunoscut faptul că banii sunt puterea secretă. Este un secret deschis: Sfântul Pavel însuși a spus la vremea sa: *„Banii , care se supun tuturor lucrurilor...”.* Nu a spus: *„De care* se supun TOATE LUCRURILE”; a spus „de care se supun TOATE LUCRURILE”; nu a spus „TOȚI OAMENII”; pentru că nu toți oamenii se supun banilor; iar cei care se supun lor *cu slugăr* sunt mai asemănători lucrurilor decât oamenilor. Avarul nu este om, spunea Aristotel: există trei vieți omenești (bune sau rele, după cum le folosesc): viața de plăcere sau copilărie, viața „politică” sau orientată spre acțiune și viața de contemplare, „viața teoretică”; dar viața avarului nu este o viață umană, căci banii, care sunt un mijloc, devin o aberație, un scop în sine. Aceste trei *vieți aristotelice* corespund mai mult sau mai puțin vieților *estetice, etice și religioase* ale lui Kirkegor.

Unii cred că femeile dețin puterea secretă ; dar acestea sunt și mai puțin secrete. Suntem cu toții mai mult sau mai puțin sclavi ai acestor creaturi absurde, suntem de acord; cu excepția cazului în care suntem tirani. Pentru creștini, sunt pur și simplu surori, spunea Sfântul Paul. Dar Sfântul Paul nu mai este în Casa Rosada.

Însă astăzi, alții cred că există o putere secretă, malefică, care trage sforile istoriei contemporane din culise, în parte datorită Uniunii Sovietice. Dacă Revoluția Franceză a dat greș, Marea Depresiune a început cu dreptul; dacă a existat un război civil teribil în Spania și două războaie mondiale și mai grave, acestea și alte calamități provin de la Puterea Mondială Secretă, MRM, sau de la *„Iluminați”,* precum Damascul și comandantul William Carr. Sunt ei evreii? Nu, nu sunt ei evreii. Sunt ei francmasonii? Nu în întregime. Sunt ei grupuri numite Rechini?

Din linaloa refrigerată? E comunism? E capitalism? E ceva mai secret decât toate astea, care se hrănește cu ambele și profită de ele.

Cărțile comandantului Carr nu trebuie subestimate : a scris nu mai puțin de cinci pe acest subiect, care l-a obsedat. William Carr a fost un cavaler catolic, membru al *Serviciului de Informații Britanic* (contraspionaj) în timpul celui de-al Doilea Război Mondial; iar în Primul Război Mondial a comandat o goletă și a făcut echipajul unui submarin. A murit la scurt timp după aceea într-un sanatoriu din SUA, după ce a îndurat cu răbdare mulți ani de paralizie. Am tradus cartea sa principală, PIONII ÎN JOC, DIN ENGLEZĂ, sub titlul echivalent de PĂPUȘILE PE SCENĂ; din păcate, aceasta nu a fost încă publicată.

Unii ar putea spune că este o carte exagerată sau fanatică. Trebuie să recunoaștem că este oarecum simplistă pe alocuri. Însă punctele în care oferă informații directe, din surse primare (de exemplu, despre Războiul Civil Spaniol, unde a servit) merită o atenție serioasă. Era un om care, prin virtutea profesiei SALE , trebuia să cunoască și să descopere lucruri ascunse; și și-a practicat profesia timp de mulți ani.

Carr susține că în lumea de astăzi există o lojă secretă de oameni puternici , care complotează în principal prin bani și cu tot felul de manevre, chiar și criminale, pentru a promova ceea ce el numește „ *Mișcarea Revoluționară Mondială" (* MRM). Scopul final al acestei loje este de a stabili un Stat Mondial Ateu, prezidat de ei. Pentru a-i urmări, Carr se întoarce la preludiul Revoluției Franceze, arătând influența directivelor secrete; lucru pe care istoricul francez Augustin Cochin și alții l-au clarificat și demonstrat în cărțile lor puternice. Același lucru este valabil și pentru Revoluția Spaniolă, care a fost, de asemenea, investigată parțial de regimul Franco. Și pentru cele două războaie mondiale. Pe scurt, teza sa este că evenimentele dezastruoase ale istoriei contemporane, inclusiv comunismul, nu sunt accidentale, ci mai degrabă coordonate și complotate. Dacă forța unificatoare și coagulatoare este ceea ce el numește *„laminate",*

sau o altă putere, grup sau societate — asta e discutabil. Oricine ar fi, el o numește, nu fără motiv, satanică.
Cea mai discutată și mai bine scrisă carte pe această temă este cea a maghiarului Louis Marschalko, care a făcut senzație în America de Nord, intitulată (în traducerea sa în engleză) * Cuceritorii lumii*, publicată de Sueli din Londra în 1958. Lucrarea de 300 de pagini, cuprinzând un volum concis, se concentrează pe comunism , a fost scrisă în urma zdrobirii sângeroase a Ungariei de către Rusia și abundă în informații concrete despre istoria contemporană. Lectura sa este consternătoare. La sfârșitul primului capitol, el scrie această propoziție:

„Astfel, cuceritorii lumii și-au început marșul cu intenția de a subjuga globul și de a deveni stăpâni peste toate națiunile."

*** La sfârșitul cărții, ca epigraf (sau apograf, mai bine spus), include trei citate: din Disraeli, Winston Churchill și Oscar Levi. Citatul din Benjamin Disraeli (care, după cum se știe, a fost prim-ministru al Reginei Victoria, constructor al Imperiului și descendent al unui evreu italian), extras din cartea sa „ VIAȚA LORDULUI GEORGE BENTINCK", sună astfel:**

„Poporul lui Dumnezeu cooperează cu ateii; cei mai iscusiți acaparatori de bani se alătură comuniștilor; rasa aleasă și separată se aruncă în mâinile castelor sordide și degradate ale Europei; și toate acestea pentru că vor să distrugă acest creștinism nerecunoscător, care le datorează chiar și numele; a cărui tiranie nu o mai pot suporta..."

Acest citat din Disraeli este în concordanță cu cel al lui Bernard Lazare; el a fost un prieten israelian al lui Ch. Péguy, care a scris o carte răsunătoare despre conflictul dintre Dreyfus și Drummond în Franța la sfârșitul secolului trecut. L'ANTISÉMITISME. La pagina 350 se citește astfel:

„Evreul nu se mulțumește să decreștineze, ci îl iudaizează. El distruge credința catolică sau protestantă, stârnește indiferență religioasă, dar numai pentru a-și impune propria idee despre lume, moralitate și viață celor a căror credință a fost distrusă. El lucrează la sarcina sa seculară, anihilarea religiei lui Hristos."

Cartea lui Marschalko este antisemită, sau cel puțin îi denigrează pe evrei; cărțile lui W. Carr nu sunt. Carr crede că în sinistra cabală care conspiră în lume pentru a distruge Tradiția și a incita la Revoluția Totală, există cu siguranță evrei, sau mai degrabă „Iudași" (nu din Iuda, ci din Iuda, adică „evrei răi"), la fel cum există creștini și protestanți apostați ; dar că întreaga rasă nu este compromisă și include oameni drepți și bine intenționați, nu mai puțin decât mulți oameni dăunători și indiferenți... Ceea ce pare evident.

În mod incredibil, toate acestea coincid cu un raport către Sfântul Scaun al Monseniorului Miguel D'Herbigny, autorul a două cărți admirabile (UN NEWMAN RUSSE și DE VERA RELIGIONE) , fondator al Collegium Russicum din Roma, care vorbea fluent limba rusă și călătorise prin Rusia. În acest raport secret privind o conspirație mondială împotriva Bisericii, el concluzionează că aceasta există. Nu am la îndemână textul acestui raport, dar îmi amintesc clar că acesta încheia prin afirmația că undeva în lume, sau în mai multe locuri, există un grup de indivizi puternici (un trust bancar are astăzi o putere brutală; poate canaliza sume uriașe de bani, care nu sunt ale sale și pe care le „adună" fără a risca nimic, pentru a produce o revoluție în Mexic , de exemplu) dedicați cu activitate diabolică și viclenie demolării vechiului turn construit de „gina romană" pe piatra unui pescar evreu și un cuvânt al lui Hristos, pentru a crea o imitație inversată a acestuia. Aceștia sunt oameni care posedă o putere financiară imensă, resurse pecuniare practic nelimitate și mari abilități de manevră politică; posedați (dintr-un motiv sau altul) de o ură amară față de catolicism. Nu este strict masonerie, deși s-ar putea să o folosească. Nu este rasa evreiască ca atare, deși poate fi mentalitatea „iudaică". Nu este una dintre religiile sau școlile filozofice ridicol stabilite în lume. Este o societate secretă sau o mafie care unifică și ghidează mișcările antireligioase dezordonate care apar... Această mafie a susținut, cu bani și oameni, potrivit nobilului francez, instaurarea „imperială" a bolșevismului. Acțiunea sa este se-

tritai ab labio qne fio se poate columbrar à vefteâ. QUIERE ser acereta.

Nu pare imposibil. Când există mișcări care duc spre același scop, unirea sau alianța lor este ușoară: tot ce trebuie este să apară un lider; precum Solano Lima, care vrea să-i „coordoneze ” pe conservatori și peroniști, ce glumă, și niciunul dintre ei nu-l urmează. Serios însă, cred întru totul în teoria lui D'Herhigny când am coșmaruri... Biserica Catolică este una (deși unitatea ei este slăbită astăzi) pentru că Hristos are un Vicar pe pământ; *de ce nu ar putea diavolul să aibă și el Vicariatul său pentru a-și unifica forțele?* „Toate acestea sunt ale mele și le dau cui vreau”, se pare că i-a spus diavolul lui Hristos în această primă duminică din Postul Mare; iar Hristos nu i-a răspuns: „Mincinosule!”.

Diavolul este maimuța lui Dumnezeu; iar noi, catolicii, credem, împreună cu Dante *(„teologul Dante, maestrul cuvintelor”),* că tot răul provine de la el.

L'Imper ator del doloro regno...
Vezi câte cuvinte ai
Che á cosi fatta parte si confaccia,..
Sei fu si bello com'egli ora é brutto
■ ***E contro il suo Fattore alzò el ciglia***
Ben dee da Lui procèdere ogni lutto...

Ceea ce în castiliană ar fi:

Dacă *ar fi fost atât de frumos cum este acum, păros*
Și împotriva Creatorului său și-a ridicat capul
De acolo vine tot doliul.

Adică, așa cum există o *intenție* în evenimentele încâlcite ale acestei lumi, pe care o vom numi Providență, poate și chiar trebuie să existe o *contraintenție ;* dar instrumentele acestor două intenții opuse nu sunt alții decât oamenii. Dacă intențiile sunt una, și cauza lor trebuie să fie una.
Cei care nu cred în diavol, spiritualiștii, zeloții Coca-Cola și distribuitorii DE READER'S DIGEST spun că tot ce se întâmplă, chiar și lucrurile care par demonice, se întâmplă din întâmplare. I-aș întreba cum este posibil ca chiar ieri să fi...

tratament

Imaginează-ți că-mi pierd cheia de la apartament; portarul e în concediu; nepotul meu, care are un duplicat, e în Rosario; eu sun la un lăcătuș și telefonul nu funcționează (o minune în Buenos Aires!); și eu sunt mort de oboseală și la hotelul „Buen Reposo" îmi dau un pat cu ploșnițe... Și alte lucruri mai rele care mi s-au întâmplat în trecut. Din fericire, toate sunt acum de domeniul trecutului; și, așa cum a spus odată un optimist de la Ministerul Afacerilor Externe, cel mai bun lucru la viața asta e că ai trăit-o.

Lăsând gluma la o parte, se întâmplă lucruri în lumea asta care... Ei bine, e timpul să încheiem. Oameni demonici , adică oameni perverși, au existat dintotdeauna în lume; ca acești oameni să se unească, chiar și numai prin cozi (ca vulpile lui Samson), nu este imposibil; ca ei să aibă mulți bani, adică „priceperea de a acumula proprietăți" *(„cei mai iscusiți acumulatori de proprietăți",* cum spune atât de bine Disraeli), este corect și potrivit ; ca ei să-și dedice banii (în parte), priceperea și pasiunea (în întregime) dorinței de a construi în lumea actuală Turnul Babel al unei societăți fără granițe, fără clase, fără religii și fără privațiuni, este visul etern al Umanității decăzute și rebele; și acum poartă numele de Revoluție. Și iată ideea lui W. Carr, L. Marschalko și D*Herbigny, susținută de teancuri de fapte.

Și acum Biserica Romano-Catolică este un obstacol uriaș, așa a spus Lenin.

Asta am gândit și aseară, neputând dormi, dar imediat ce a răsărit soarele, mi-am dat seama că nimeni n-o să creadă; dar că, în ciuda nevoii sau obsesiei mele de a scrie articole, nimeni în lume nu-mi putea interzice să transform visul sau insomnia mea apocaliptică într-un eseu bibliografic sau umoristic; și depinde de tine dacă o crezi sau nu, așa cum i-a spus ordonanța galițiană optimistului de la Relații Externe când bârfea că... Ei bine, destul cu prostiile astea.

Prietene, te afli în întreaga crimă de genocid — așa cum a spus Negro Mota pentru Moon Mirror.

DINAMICĂ SOCIALĂ, NV 136, aprilie-mai 1962.

Despre UN om de știință

Peter Teilhard de Chardin, SJ, stârnește un interes extraordinar în aceste zile; și, de asemenea, așa cum este firesc, verbositate; mai ales, se pare, printre comuniști; ceea ce, pentru un teolog catolic, nu este cea mai bună recomandare. Printre noi, chiar și în programul unei opere dramatice de Di Tella, se copiază o pagină din „omul de știință" care aterizează acolo ca o lovitură de picior în ochi, cum ar spune părintele Castañeda. O carte spaniolă, MUNDO T DK>S AL ENCUENTRO , de Ensebio Colomer, SJ, a circulat printre noi; este o apărare sau o expunere laudativă a „ideilor" sale; și alte lucrări similare traduse din franceză, cea mai importantă dintre acestea fiind cea a lui Wildiers. În toate națiunile Europei, inclusiv Ungaria și Polonia, au apărut lucrări ale iezuiților (cu libertățile cuvenite) în aceeași direcție. Bibliografia compilată la Paris de C. Cuénot cuprindea 380 de articole între cărți și articole în 1958; la care am onoarea de a adăuga astăzi încă un articol - care nu va fi compilat.

Unii îmi cer să scriu o carte *care să-l infirme* pe Chardin, crezând naiv că la vârsta mea încă mai am dorința de a scrie cărți. Chiar dacă aș face-o, „infirmarea" nu-mi face plăcere, iar gândul de a citi volumul vag și evaziv al celor 15 cărți deja publicate ale francezului, plus cele care urmează să apară, este ca și cum aș zăbovi asupra unor vise îndepărtate. Părintele Meinviellc a făcut-o deja, probabil destul de bine, într-o carte care apare luna aceasta. Și și mai concisă este lucrarea benedictină Dom Georges Frénard (31 de pagini, Universitatea Catolică din Argentina, 1964, de asemenea cu permisiunea cuvenită). Concizia, dacă este bună, este de două ori mai *bună;* așa cum a spus atât de bine mătușa Vicenta.

Cu tot respectul, mi se pare că „infirmarea-

cred că o menționează MĂCAR O DATĂ. NU ABORDEAZĂ MÂNTUIREA VEȘNICĂ A INDIVIDULUI (NU există alta), a mea, ca să spunem așa: o lasă deoparte, o trece cu vederea, o uită, o face să dispară. Or, mântuirea veșnică este punctul de plecare al creștinismului; și rămâne în el ca o forță motrice internă neîncetată. Chardin se mulțumește să salveze Omul în general; iar Omul în general nu există.

Mi s-a spus că Chardin este un teolog creștin (?) care a inventat (sau a găsit) o *nouă (și mai bună decât cea veche, desigur) modalitate* de a gândi creștinismul pentru timpul nostru (ca și cum creștinismul n-ar fi din toate timpurile) bazată pe știința (paleontologică) și capabilă să aducă mase uriașe de oameni de știință la creștinism și să consoleze o mulțime de suflete pustiite. Eu, care în umilința mea nici măcar nu știu bine ce *înseamnă „paleontologic",* constat că - știința și gândirea lui Chardin (în cele două sau trei cărți ale sale pe care le-am citit) nu sunt nici știință, nici măcar gândire - în ceea ce privește creștinismul. Dacă ascunzi care este sufletul și forma esențială a creștinismului, poți inventa apoi despre el trei sau patru sisteme diferite, cele mai pompoase și elaborate - dar care nu sunt creștinism. Nu a făcut deja Hegel asta acum 100 de ani? - căruia Teilhard îi datorează nu puțin, așa cum îi datorează lui Spencer și Bergson, în „noua" sa gândire. Dacă Chardin nu mă preocupă sau nu mă interesează mântuirea mea veșnică, asta e de ajuns pentru mine să renunț la celelalte cărți ale sale – așa cum îmi dorește Sacra Congregație a Indexului în MONITORUL SĂU din 30 iunie 1962.

Chardin se îngrijorează și se lamentează despre Evoluție , Conștiință în atomul de hidrogen, Hristosul Universal, Sfințenia Materiei și minunatul Punct Omega; în care, cine știe când, întregul Univers va converge inevitabil și în mod fericit; iar mântuirea eternă a sufletului meu nu prezintă niciun interes sau este evidentă. Dar pentru mine, nu este evident: o carte care o lasă deoparte nu mă privește; și în loc să învăț un sistem complicat (380 de volume de comentarii*!) care o lasă deoparte, pot inventa, cu mai puțin efort, un alt sistem mai pe placul meu și în ritmul meu liber.

Creștinismul este interioritate, nu un sistem; și nici atomul de hidrogen, nici „Homo pekinensis" (care în cele din urmă s-a descoperit a fi un *falaum)* nu prezintă niciun interes pentru el odată ce intră în acea interioritate; cu excepția cazului în care cineva are un doctorat în Chimie Atomică; și chiar și atunci, dacă este creștin, nu pare decisiv. Interioritatea creștinismului constă într-o dorință infinită de a salva sufletul și, pentru aceasta, în timpul vieții, de a lua contact imediat cu Adevărul Vital Etern; sau, cum spuneau cu modestie anticii, „de a-și atinge scopul ultim". După cum am fost

învățat în copilărie în Catehismul Părintelui Astete: „Cea mai remarcabilă știință / Este că omul sfârșește în har / Pentru că la sfârșitul Călătoriei / Cel ce este mântuit, știe / Și cel ce nu este, nu știe nimic."

Acum, că am 70 de ani și am reumatism, oare voi renunța la Părintele Ariete?

Revista ESTUDIOS, în numărul său de cinci sute și ceva de exemplare, salvează sufletul lui Chardin afirmând, prin intermediul „Directorului ", că pe 16 aprilie 1958, Dumnezeu l-a chemat să stea alături de El. Sunt foarte încântat de acest lucru, deși nu pot înțelege cum de știe editorialistul. Dar, în orice caz, acest fapt, care este de dorit pentru mine, nu rezolvă problema mântuirii propriului meu suflet - nici pe cel al respectivului editorialist.

Așadar, prietenului cultivat și generos care, cu mare ceremonie, mi-a adus LE MILIEU DIVIN și LE PHÉ NOMÈNE HUMAIN, spunându-i că, dacă nu le învăț, îmi pierd cu adevărat timpul, i-am spus, cu vocea poetului:

Să lăsăm să treacă, precum fiara sălbatică a marelui Betis...

la care el a replicat:

—Și ce se întâmplă dacă nu se întâmplă?

Acolo m-a omorât. Nu știu ce se va întâmpla dacă nu se întâmplă.

UUS&, N [1] ? 3, prima jumătate a lunii ianuarie 1915.

Frustrarea argentiniană

Cărțile moderne, nu rare, care promit „radiografii ” ale La Pampa, Argentinei sau Americii sunt de obicei fantezii, dacă nu chiar absurdități sfruntate; chiar dacă sunt semnate de contele de Keyserling. Don Pío Ducadelia mi-a spus următoarele: „Cărțile care tratează «Declinul *Argentinei»* sunt de obicei chiar acea decadență care merge mai departe.”

Intelectul foamei nu poate percepe esențele particularului, ci doar rațiunile universale ale lucrurilor: singularul este perceput de simțuri, dar nu de intelect decât indirect și compozit, „per *con ver sia ne'n ad phantasma”,* cum spuneau pitoresc anticii; („acest tablou este al unui filosof numit Socrate”); sau prin acumularea la un moment dat a unor concepte universale, cum ar fi descrierile polițienești: „Socrate este un bărbat scund, brunet, chel etc., cu nasul suflat, ochi încrucișați, gură largă etc. etc. etc.”; sau prin „cunoașterea connaturalității”, un fel de intuiție instinctivă prin care o mamă, de exemplu, cunoaște (mai mult sau mai puțin!) măduva unui copil, deși fără a putea să le „relaționeze” așa cum un câine își cunoaște stăpânul. Sau așa cum Xantippa și-a cunoscut faimosul soț.

De aceea, cărțile care promit *„Drama Europei ”, „Măduva Statelor Unite”, „Sufletul Americii de Sud”, „Inima Angliei” și „Minteașele Uniunii Sovietice”,* când nu sunt doar cărți bune de călătorie (Gunther), sunt un amestec (Keyserling, Ortega, Julián Marías, Vasconcelos, Massuh, Murena...). Operă de sofiști. Intelectul uman nu poate face „radiografii”, ci doar *„instantanee”* de aproape și de departe, de sus și de jos și din orice unghi imaginabil. Singurul care ar putea da definiția metafizică a Argentinei este Arhanghelul Argentinei; care, dacă există, trebuie să doarmă la această oră sau să sufere îngrozitor de un acces de furie, demisionând.

Aceste cărți (nu toate) conțin uneori observații pătrunzătoare sau observații precise... dar întotdeauna unele

particulare. Referitor la cartea menționată anterior a lui Martínez Estrada, un critic a scris pe bună dreptate: „Un poet care filosofează riscă să transpună continuu concretul (imaginea, exemplul) în planul universal al principiului și legii, mai ales dacă nu cunoaște filosofia. Pe scurt, este o «falsă inducție» simulată. El vorbește în generalități și gândește (sau mai degrabă, privește: COPIAZĂ) un lucru particular."

Confuzia și sofismul sunt necesare în acest caz. Astfel pseudofilozofează Martínez Estrada.

Cartea este plină de intuiții fără formă exprimate în raționamente false...".

De acest fel de coasă — care nu provine din mult lăudata mea „proastă dispoziție", pentru că astăzi tocmai am câștigat la loterie — cartea lui Alberto Caturelli, AMERICA BIFRONTE (Troquel, Buenos Aires, 1961), este cruțată. În ciuda capcanelor sale metafizice, este de fapt un studiu bun, sau mai degrabă, *o mărturie a frustrării argentiniene;* pentru că autorul său posedă *„înalta teologie și soliditatea"* versurilor lui Verlaine; și , în final, pentru că este un scriitor bun. Am citit cartea dintr-o singură ședință și mi-a dat destul de mult de gândit: ceea ce dovedește ceva.

Frustrarea argentiniană este reală, iar unii o simt (nu mulți, pentru că mulți pur și simplu își simt propriul resentiment), inclusiv menționatul Martínez Estrada. Pentru a o examina sau prezenta, filosoful din Córdoba folosește trei entități mitice: „ *America descoperită",* care este întru totul bună, ceva asemănător spiritului Rasei; „America originală " sau *America veterinară,* care este un monstru mlăștinos și malefic; și *Bastardia,* care este un adevărat demon dezlănțuit . „Mitic", am spus, dar nu fals: faptele care...

Ele susțin că sunt adevărate, bine observate și profund resimțite.

Numesc monstrul gelatinos sau mlăștinos cunoscut sub numele de „America Primitivă" „mitic" pentru că acel element al ființei noastre psihice sau culturale a fost cu siguranță adus de spanioli; sau, dacă preferați, de europeni în general (inclusiv de evrei), la fel ca elementul bun numit „descoperire". Cu siguranță, acesta nu este „indigenul" (așa cum îl recunoaște Cattivelli) și nici „teluric" cum este numit; adică Pampasul, Río de la Plata, Anzii, Chaco, clima aspră a orașului Buenos Aires, nici clima uscată a orașului Córdoba, churrasco-ul sau yerba mate-ul; care sunt inocente. Cum spunea celălalt poet tătic:

Din (7 haine *am primit totul)*
Atât cele rele, cât și cele bune...

Și în celălalt verset:

Ne-am primit întreaga ființă de la mama străveche și înțeleaptă. Buzele mele nu ofensează pe nimeni dacă rostesc această frază credincioasă.
Don Juan Manuel a venit la noi, și Rivadavia a venit la noi.

adică tot ceea ce autorul numește „Des-coperirea" și „Originalul".

Un băiat german, Truffer, mi-a spus nu de mult : „Această rasă spaniolă blestemată! Uită-te la Statele Unite!", am răspuns eu, doar de dragul argumentului: „Uită-te la harta aceea: de la Liverpool la Boston, 4.000 de kilometri; de la Buenos Aires la Genova, cam 16.000. Suntem de patru ori mai departe de Europa. Națiunile Americii au fost construite cu contribuții din Europa. Statele*
Statele Unite au primit de patru ori mai multe contribuții în aceeași perioadă.

„Mo t mpo. Prin urmare, au crescut (material) de patru ori mai repede."* Băiatul era încântat; dar eu știam că era un sofism. Adevăratele cauze ale actualei „frustrări", „subdezvoltării", „confuziei", „falsificării", „ticălosiei" argentiniene (sau cum vreți să-i spuneți) nu sunt în primul rând materiale (materia în sine este nedeterminată, chiar dacă este și o cauză adevărată), ci morale. Sarmiento a făcut mai

mult pentru starea actuală a Argentinei decât „imensul spațiu" pe care îl menționează Julián Marías. Și ceea ce ne-a trimis Spania în secolul al XVII-lea și modul în care am digerat-o aici, a făcut mai mult decât „relația fetus-placentară dintre om și peisaj", cum a spus Martínez Estrada.

Prefer să numesc bastardie (pe care probabil niciun om din această țară nu o simte mai acut decât mine) „falsificare", deoarece este mai precisă, deși mai puțin artistică: căci bastardia este ceva substanțial și înnăscut, în timp ce falsificarea este ceva născocit. Un bastard se naște bastard; ceea ce este contrafăcut nu se naște, ci se face. Sângele se moștenește, iar viciul este contagios. Martín Fierro a fost bun; și l-au făcut pe jumătate rău, pentru o vreme. Dar patria lui Martín Fierro nu a făcut încă, din păcate, revenirea lui Martín Fierro, „rebroussement", cum se spune în Franța.

Personal, aș prefera să caut mai întâi, prin mijloace empirice, cauzele imediate ale acestei falsificări, mai degrabă decât cauzele metafizice; la fel cum presocraticii au căutat mai întâi cauzele „eficiente" ale Cosmosului înainte ca Aristotel să caute cauzele formale. („În filozofie aici nu putem fi altceva decât presocratici", spunea Nimius din Anchi.)

Cucerirea spaniolă în America *s-a extins* prea mult: spaniolii doreau să acopere un teritoriu vast într-un timp scurt, iar astfel influența hispanică a fost *diluată.* Caturelli menționează un exemplu al acestei exagerări în fondarea Universității din Córdoba.

Coloniile engleze și franceze din Nord erau concentrate pe coastă. Adevărata „cucerire" în Nord a început după independența Statelor Unite; în America de Sud s-a încheiat în secolul al XVII-lea. Buenos Aires, ultimul oraș al Cuceririi, a fost fondat în anul în care s-a născut Quevedo și s-a născut barocul, AR ADĂUGA PRIETENUL MEU CARLOS DISANDRO, AUTORUL CĂRȚII ARGENTINA BOLȘEVICĂ. **Cauzele acestei *dispersări spaniole* pot fi (și au fost) duble: una, când**

sfi este hispanofil, iar altul când este adevărat opusul. În realitate, ambele erau prezente.

Vorbesc despre a doua fundație. Prima fundație a avut loc la 20 de ani după apariția QUIJOTEI APOCRIFE A LUI AVELLANEDA , unde primele semne ale declinului religios sunt extrem de clare. Cu siguranță nu a fost vorba *de ireligie,* ci mai degrabă opusul: o umflare a religiei și o identificare vicioasă a „catolicismului" cu „spaniolismul": creștinismul baroc; ceva asemănător catolicismului diluat pe care Catorelli îl descrie în Capitolul VIII, 3. Aceste semințe au căzut aici într-un mediu diluat, anemic. Nu m-ar deranja să admit „mestizajul", asupra căruia Martínez Estrada insistă cu viciositate, prezentându-l practic ca *unică cauză, ca una dintre cauzele parțiale ale acestui tip de cașexie sud-americană.* Căci este bine cunoscut faptul că acești „antinazisti" din Argentina sunt mai rasiști decât noi... și decât Hitler însuși.

Cele mai proaste semințe au fost cele ale Spaniei „francezate" din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, care au căzut asupra portului exact când acesta ajungea la maturitate sau la vârsta „meritului". Iluminismul sau Enciclopedismul au avut în acest mediu „efectul unui butoi cu coniac într-o cușcă de maimuță", conform comparației lui Ramón Dolí. Contrafacerea argentiniană nu este altceva decât liberalism: prin liberalism țara noastră „a rătăcit", risipindu-și propria moștenire și repudiindu-și vocația. Este adevărat că, pentru a ajunge la starea actuală, a trebuit să piardă două sau trei mari bătălii după aceea. „Această țară nu a avut noroc", spun Irazusta și Ernesto Palacio. Ceea ce i-a lipsit sunt *sfinții,* după cum observă Papini. Au existat semințe de sfinți, care au fost risipite; cum ar fi fiicele lui Hernandarias, însuși Adelantado și vărul său, *Sfântul* Roque González, printre alții.

Firește, întrucât omul este atât suflet, cât și trup, printre aceste cauze intelectuale și morale se numără și cauze fizice , chiar și grătarul și mate: pentru abandonarea acestora (înlocuite cu conserve și dulceață), creolii din provincia San Juan își pierd dinții la o vârstă fragedă, începând cu femeile; care sunt cele mai vinovate, pentru că nu vor să gătească pentru a merge la film. Aceasta este o imagine a ceea ce s-a întâmplat aici cu puternica „dentiție" hispanică atunci când au sosit dulceagurile străine.

Sofistul Protagoras spunea (pentru a justifica cele 3.000 de „enne" pe care le-a cerut discipolilor săi – mai mult decât - sculptorul Phidias pentru o statuie –1 că unul dintre discipolii

săi era deja ceva mai bine a doua zi; a *doua zi* puțin mai bine; a treia zi *la fel;* și așa mai departe. Dar Platon afirmă calm la sfârșitul dialogului că fiecare băiat care trecea prin mâinile lui Protagoras devenea un om rău; iar Protagoras a petrecut 40 de ani călătorind prin orașele Greciei și făcând bani cu ELOCVENȚĂ (pe care Platon o recunoaște) și cu acea „facilitate" fatală (foarte comună printre spanioli) de a vorbi fluent „despre *tot ce era scibili".* Ei bine, în Argentina am avut un „erou" (celebrat astăzi ca un fetiș) care avea aceeași energie vitală ca Protagoras și „elocvența" sa, dar era un om tipic dezechilibrat mintal; care a petrecut 40 de ani lucrând pentru tineri; și a lăsat urmași care continuă să lucreze pentru el. Prejudiciul pe care l-a făcut țării, mai mare decât cel al lui Protagoras, numai diavolul îl poate face. calculați; căci a devenit chiar președinte al Republicii. Asemenea celui pe care îl ofer ca exemplu, acestea sunt „cauzele morale" care explică actualul *„ ghinion", falsificarea sau bastardia* acestei țări.

Această bastardizare este destul de clar definită, deși nu fizic, în binecunoscuta anecdotă a lui Clemenceau, care a spus când a vizitat Argentina: *„Tragedia Argentinei este că ar trebui să aibă Institute Pasteur* și *nu are Pasteuri ",* la care un originar din Buenos Aires a răspuns tăios: „Vom rezolva asta într-o clipă; vom crea zece pseudo-Pasteuri". „Și apoi?" a întrebat „El Tigre". „Atunci, acei zece Pasteuri falși au tot interesul să distrugă orice Pasteur adevărat care s-ar putea întâmpla să se nască în Argentina. Și sunt zece."

Însă concluzia lui Cattivelli nu este pesimistă. La binecunoscuta zicală „Plătești un preț mare pentru că te-ai născut în Argentina ", el răspunde, în esență, „Plătești un preț mare pentru că valorezi mult... poate. Poate că acesta este un semn de predestinare".

Și la teribilul vers al lui Barreta despre Lugones;

„Tu, pământ distructiv, tu singur l-ai ucis” **poate primi răspunsul: „Singur, nu; s-a sinucis și pe sine pentru că a început să idolatrizeze acest pământ, în loc să-l slujească pur și simplu cu umilință, răbdare și tărie, după ce a făcut „mișcarea resemnării infinite”, cum o numesc ei.**

DINAMICĂ SOCIALĂ, nr. 135, ianuarie-martie 1962.

Í
ë
i
z

i

t í-
P

1. Cel mai mare rău din această țară este contrafacerea. În zilele noastre, diavolul nu este atât de interesat de distrugere, cât de contrafacere. Și când această falsificare o face să se înnebunească în religie, este un rău extrem: contrafacerea chiar a remediului.

2. Contrafacerea contaminează fiecare nivel al societății, de la structura politică care se autointitulează aparent „ democrație", până la comerțul cu veselă, vin sau frigidere; în special așa-numita *„cultură"* , cel puțin cea oficială, care este șarlatanism pur și farsă. Celebrele premii literare și așa mai departe, sunt o simplă risipă de bani, dacă nu chiar o fraudă sfruntată: *Ruperto, expertule* , le-am analizat foarte atent. Este una dintre multele utilizări greșite absurde și chiar dăunătoare ale Statului Liberal; care, în vremuri de greutăți ca ale noastre, este aproape un sacrilegiu.

3. Rebeliunea clasei de mijloc împotriva elitei este mai rea decât cea a celor de jos. Luați, de exemplu, rebeliunea nobililor francezi din noaptea de 4 august. Aici, cei cu o oarecare valoare formează un grup separat și se ridică în vârf, nu doar privind de sus pe cei cu o valoare mai mare, ci și așteptându-se ca aceștia să-i urmeze. Viciile invidiei și vanității sunt la joc aici. Aceasta a fost prăbușirea așa-numitei mișcări naționaliste.

4. Nimeni de aici nu se opune falsurilor. Instituțiile care au fost create în acest scop, *„columna et firmamento veritatis"*, sunt inactive, dacă nu chiar complet dezorganizate.

5. Nu pot rezista haosului din Argentina și nici nu se ascund în spatele cuvintelor: „Sunt viermi aici, ei bine, hai să profităm de viermi. Nu suntem pustnici. Trebuie să acționăm în lume." Ar spune asta cu previziune; dar nu văd clar; și de aceea nu o spun. Dar o fac.

6. Ei contribuie la cel mai mare rău de aici, transformarea - vinului în otravă.

7. Am citit în EDIȚIA SPANIOLĂ A ZIARULUI LA VANGUARDIA o știre care ar fi încântat propriul nostru ziar: la Madrid s-a ținut un omagiu pentru „scriitorul catolic argentino-uruguayan" (mai degrabă uruguayan, aș spune) Constancio Vigil Sr.! Un episcop argentinian, aflat în vacanță în Europa, era prezent, alături de un episcop spaniol, un iezuit, alte două personalități religioase, niște falangiști și obișnuitele „înalte autorități ecleziastice, civile și militare". Spaniolii nu sunt de vină: episcopul argentinian, al cărui nume aș prefera să-l uit, nu are nicio idee. Nu a avut timp să afle că Vigil, atunci când a scris EL ERIAL (unde neagă existența iadului și divinitatea lui Hristos), era protestant și spiritualist; când a scris CUENTOS PARA NIÑOS, era un prostuț (deși nu de dragul copiilor); iar când a murit, era paranoic de ceva vreme: a fondat o nouă religie care, după el, era o extensie perfecționată a creștinismului. El a dat un număr de franci elvețieni unui elvețian pentru a-i scrie „Viața", împreună cu expresia „Să privim" noua religie; o carte care a fost distribuită aici în spaniolă de *editura Atlantida.*

În 1049, Sfântul Scaun („canonii de la Lateran") a decorat acest punct — care promulgase deja cartea sa — drept „mare scriitor catolic", în același timp în care îl persecutau până la moarte pe singurul (sau aproape) scriitor religios existent în țară.

8. Borges este un „bluff-fem". Revistele „catolice" de aici îl citează și îl invocă cu mare ceremonie și dând ochii peste cap. „Nec nominelur io vobis".

9. E timpul ca CRITERIO, ESQUIU, SEÑALES și alte ziare „catolice" să știe că „Abbé Pierre", încântarea Monseniorilor Franceschi (vezi CRITERIO nr. [9] i.388), este un deviant sexual, afectat de ceea ce ei numesc „satiriazis" și este în prezent internat într-un sanatoriu din Elveția sau din sudul Franței - nu-mi amintesc care. Este același caz ca Miguel de Molina, doar că acum nu există Inchiziție . E timpul ca el să coboare de pe piedestalul său sau cel puțin să păstreze tăcerea decentă despre această „glorie a Bisericii".

Problema este că regretatul Monseniori Laffitte știa acest lucru și credea că era spre edificarea credincioșilor să se țină problema secretă.

10. Dacă Biserica Argentiniană va crea dezordine și confuzie în țară, chiar dacă doar în sfera civică (și Doamne ferește să se extindă și în sfera religioasă), nu va pune într-o zi țara în genunchi? Ne temem foarte mult că o va face. Nu putem trage întotdeauna de sfoară, care este deja suficient de subțire.

11. Sunt imens recunoscător țării mele pentru libertatea pe care mi-o acordă de a *nu* mă uita la televizor, *de a nu* asculta radioul, de a nu merge la cinema, de a nu cumpăra reviste, *de a nu* citi ziare și nici de a le scrie; acestea sunt, pentru mine, cele cinci libertăți ale Imnului Național. Acest lucru s-ar putea să nu dureze, iar sub Frondizi II sau Frondizi III, ar putea deveni obligatoriu, sub sancțiunea amenzii și a controlului polițienesc, să ascult discursurile frondizilor aflați la putere, așa cum suntem obligați să votăm pentru ei. Dar până atunci, din fericire, voi fi deja mort.

12. Un prieten de-al meu, indignat în mod cronic de răpirea lui Eichmann de către israelieni, făcea spume la gură citându-o pe Golda Meir, „Ministrul": *„Cu siguranță am încălcat dreptul internațional, dar justiția a fost de partea noastră* ". „Cu această lege", a exclamat prietenul meu, „pot face ce vor; te pot răpi pe tine sau pe mine, pot încălca legile și demnitatea argentiniană, ne pot duce în Israel și ne pot condamna la orice, pentru că justiția este de partea lor, iar ei sunt atât judecător, cât și jurat..." „Nu-ți face griji", am răspuns.

pondi — că pentru a ne transforma în mine oa voa, indienii de aici nu trebuie să ne ducă în Israel."

13. Pentru a evita să ajungi într-o situație sumbră:

Argentina e pe cale să devină o țară a mincinoșilor și a hoților mărunți; dar... calea aceea va fi scurtată. *Să ne grăbim,* cum a spus italianul când a cumpărat trei sicrie la mâna a doua pentru o sumă de bani.

***Comentariu de la un editor* COMBATE *la punctul* 12:**

Pentru a mă transforma pe mine, pe tine sau pe noi, evreii nu au nevoie de extazuri senzaționale. Colaborarea multor „frați în Credință" cu o vocație asemănătoare lui Cain le este suficientă.

COMBAT, N9 104, 8 decembrie 1961.

Astăzi eram în librărie, cea de pe Avenida cu Piedras, unde dau 3 cărți pentru 10 pesete, și un bărbat s-a apropiat de vânzător și i-a spus:

—Îmi veți da Premiul Nobel?

-Cum? :

—Nu aveți nicio carte cu laureați ai Premiului Nobel?

—Avem mai multe.

Văzând aceasta, m-am apropiat de vânzător și i-am spus:

—Dă-mi o carte jalnică.

-Ca?

—Orice carte de proastă calitate.

„Nu vindem așa ceva aici", mi-a spus vânzătorul.

Și *a minți.* Trebuia să scriu un articol despre cultura argentiniană și căutam orice carte veche . Am cumpărat PRINCIPIILE PSIHOLOGIEI BIOLOGICE de José Ingenieros.

Aproape toate cărțile câștigătoare ale Premiului Nobel sunt proaste.

Mi-am amintit de acel bancher (nu „bancher") care, potrivit lui Nalé Roxlo, s-a dus la o librărie, a pus zece mii de pesos pe tejghea și a spus: „Vă rog să -mi vindeți *niște cultură bună".*

Oamenii cu adevărat culți din țara noastră de astăzi, precum cel pe care tocmai l-am menționat (nu bancherul), vor trebui să se rușineze de acest cuvânt. Cultura argentiniană autentică, al cărei produs sunt, până la urmă, va trebui să se ascundă.

Cuvântul „cultură" este folosit atât de greșit, la fel ca alte cuvinte respectabile, încât nu mai știi ce înseamnă – sau, mai degrabă, ce nu poate însemna –; iar în fața lui nu știi dacă să râzi sau să plângi.

„Suntem o rasă privilegiată, sănătoasă, solidă, susceptibilă

la toate învățăturile utile și la orice progres adaptabil geniului și naturii noastre... Dar...”

„Astăzi gândesc diferit. Cred în unitatea speciei umane și în influența guvernelor *rele* . Politica creează și modifică imperceptibil obiceiurile...” (Lucio V. Mam-illa, colonel, un adevărat model al bunei culturi argentiniene).

Când aud cuvântul *democrație,* întind mâna după portofel. Dar când aud *cultură,* chiar și acel gest instinctiv este inutil. Statul a băgat deja mâna în buzunarul meu, astfel încât o gașcă de figuri îngâmfate, Pontifi ai „Culturii” oficiale, să poată împărți banii contribuabililor între ei sub formă de *premii literare , artistice, științifice, culturale, filosofice, folclorice* și alte asemenea . Aceste premii nu mai sunt bune acum la nimic mai mult decât atât. Nu vor servi niciodată la crearea, consolidarea sau purificarea artei, literelor sau filozofiei acestei națiuni deznaționalizate. Uneori au fost acordate înainte unor oameni care și-au făcut deja treaba (cum ar fi Hugo Wast) și, prin urmare, este prea târziu să le „promovezi” sau să le „stimulazi”, ceea ce era un rău mai mic; și sunt acordate acum mai convenabil (din moment ce „jurații” nici măcar nu sunt necesari) unei grămadă de oameni „falși” care nu pot decât să dăuneze poporului și care au prieteni și acoliți (azi pentru mine, mâine pentru tine) printre cei care dețin puterea - și Trezoreria.

PREMII LITERARE

Având în vedere starea actuală a „premiilor literare”, acestea ar putea fi ușor desființate. *Ar trebui* desființate... ca să putem cumpăra espadrile.

Ofer asta ca exemplu al culturii noastre „oficiale”.

Când auzi la radio „importantă instituție culturală de stat” prezentându-și directorul, care va vorbi despre *„Ciocnirea emoțională din opera lui Ja-*

„*cu Joyce*”, pot asculta disertația dacă vor și vor învăța multe; dar cu presupunerea certă că așa-numita „Institutie a Culturii”* este o escrocherie; cum spun spaniolii în mod realist, „o acaparatoare de bani”.

Zilele trecute am auzit ceva fantastic intitulat „Panorama culturii universale”, intercalat cu fragmente de Mozart, Chopin și Bach și rostit în succesiune rapidă de trei vorbitori, doi bărbați și o femeie (ca și cum o disertație nu ar trebui susținută de autorul ei sau de un singur vorbitor elocvent dacă ar fi bâlbâit), adăugând, fără îndoială, farmecul vocii feminine „Panorama” deja destul de distractivă. A fost un zbor orbitor peste toate culturile lumii, amestecându-i pe Descartes și Boccaccio, Kant și Dickens, Thomas Aquinas și Edgar Allan Poe, Ingenieros și Hegel și așa mai departe; rezumând în două propoziții tot ce a propovăduit fiecare dintre marii filozofi, pentru rapida îmbogățire culturală a argentinienilor; în două propoziții concise care nu erau rele, dar nici bune; ceea ce a făcut din disertație o lucrare remarcabilă, diferită de oricare alta pe care am cunoscut-o vreodată din genul „nonsens”.

„Aceasta nu va fi o prezentare generală de jumătate de oră a culturii mondiale”, a spus Don Pío Duca d'Elia, care era cu mine, „dar este o prezentare generală a culturii argentiniene. Un simbol admirabil și minunat! Dacă Bach, în fraza din cantată „ *Deposuit potentes de sede et exaltavit kú-miles* ” (care a apărut și acolo), a creat cele mai admirabile trei simboluri muzicale din lume, acesta este un simbol și mai admirabil”, mi-a spus formidabilul toscan, „și este muzical și tot atât. «Acest popor are multă muzică și puțină logică» - aceasta este și una dintre frazele sale, deși Martín Gil a spus-o primul.”

Îți spun eu: ascultă Radiodifuziunea de Stat, în special discursurile și „Știrile Pădurii fermecate” și vei învăța multe. „Știrile Națiunilor Unite ”, care sunt și mai încântătoare, nu numai că le recomand, dar insist. E scandalos că în aproape fiecare casă argentiniană, când vocea nazală începe „direct din New York”, auzi „clic”-ul radioului pornind.

Este adevărat că sunt implicați și Joaquín García León, Federico Aldao și analistul muzical german. Dar totul *ar trebui* să fie așa, „fără niciun amestec de rău ", așa cum spune catehismul.

STUDIILE NOASTRE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ...

Raimundo Pardo a publicat o carte, AFRICA, AMERICA DE SUD și CONCURSURI Universitare , despre Universitatea noastră, numită Facultatea de Filosofie și Litere; o a doua parte, exagerată, de Enrique Gavióla; REFORMA UNIVERSITĂȚII. Mi se pare că, în titlu , Pardo este oarecum nedrept față de Africa: în zilele noastre, chiar și indienii ranquel ne-ar putea învăța destul de multe. Spectacolul studiilor noastre superioare - cele mai înalte dintre toate, filosofia - este mai mult decât suficient pentru a-ți abate privirea cu pioșenie; eu, cel puțin, nu vreau să comentez sau să vulgarizez. Pentru mine, nu prezintă nicio noutate sau surpriză; acest lucru le-a fost prezis din abundență strămoșilor noștri: că, dacă politica ar prelua controlul asupra educației (prin monopolul de stat „liberal" asupra educației), s-ar întâmpla o serie de lucruri teribile; iar cele mai teribile lucruri, deși foarte rele, cu siguranță nu sunt cele pe care le denunță Pardo.

La ce se așteaptă să se întâmple dacă fac ceva nefiresc ? Ceea ce mă sperie nu este ce se întâmplă, ci ce nu se întâmplă; ce se evită încă datorită profesorilor buni - atât bărbați, cât și femei! - care încă există, mai smulși decât puii de Paște și din ce în ce mai puțin numeroși pe zi ce trece. Monopolul statului asupra educației - adică erezia de a face statul actual omniscient, atotcunoscător, infailibil, incoruptibil, înțelept, prudent, matern, matematic, fizic, chimic, filosofic, teologic, administrativ, vameș și... avar de bani, toate deodată - nu a dat rezultate bune în această țară; experiența este clară. Primii pe care i-a păcălit au fost profesorii, tratați ca niște gunoaie de politicieni - cu excepția lui Américo Ghioldi.

Numărul mare de imbecili din lume și legiunea de șarlatani din Argentina sunt vina educației; sau mai degrabă, a lipsei de educație și a educației precare; educație precară în primul rând , pentru că lipsa de educație produce doar oameni ignoranți. Săracii aveau privilegiul de a nu ști să citească, care le-a fost luat, împreună cu alte privilegii... și sandalele lor:

acum nu mai sunt *analfabeți* , sunt doar proști. „Despre ce fel de educație vorbiți, domnule Ministru al Educației?", a spus Alberdi. (BAZE).

De ce să fiu șocat de tot ce-mi spui despre educația argentiniană, dragă Pardo? Înțeleptul care pune SO4H2 și 2NaCl în alambic și vede că ies sare Epsom și acid clorhidric, este într-adevăr uimit (înțeleptul este întotdeauna uimit), dar nu este uimit. E firesc; ce altceva se aștepta să iasă?

După universitate vin cărțile. În Argentina, există puțină *cultură de calitate* pentru că există atât de multe cărți. A avea „multe cărți" acasă – fie că e vorba de Milionarul din Naie Boxi sau nu – dovedește că ai „cultură de calitate" – și același lucru este valabil și pentru Argentina. Trebuie să vedem cum le citesc (dacă le citesc) și ce fel de cărți sunt; oricât de bune sau nu atât de rele ar fi, nu mă opun abundenței lor. Librarii și editorii argentinieni spun acum melancolic: „Asta nu funcționează. Asta nu e o afacere. Sunt prea multe cărți." Bernardo Gluxberg spune: „Cărțile nu sunt o afacere"; și trebuie să știe asta, din moment ce a fost cândva un editor pionier și chiar eroic.

În Spania există în prezent două comisii de cenzură (și cred că chiar trei, al treilea fiind un „Comitet al Părinților") pentru admiterea sau excluderea cărților străine (pe Santiago și aproape Spania!). Trei mi se par prea multe, și chiar una, în aceste vremuri moderne (încă nu m-au lăsat să aduc Evangheliile, de Sfântul Iacob!). Dar, la urma urmei, aș prefera, ca rău mai mic, o comisie de cenzură în Argentina (cu condiția să fie o Comisie a Părinților Recruți) pentru cărțile străine, decât acest potop de cărți eterogene, senzaționale și extravagante - câștigătorii Premiului Nobel, câștigătorii Premiului Pulitzer, câștigătorii premiilor naționale și *bestsellerurile americane* - și chiar dăunătoare, dăunătoare, detestabile și „fu-".

„leros" — asta ne-a dat peste cap. Slavă Domnului că majoritatea ajung la masa cu trei la zece peso."

Un autor străin, chiar și un ticălos, găsește în această națiune atât propagandă străină, cât și națională în favoarea sa; un autor național, chiar și unul bun, găsește în această națiune atât propagandă împotriva sa; prin urmare, această națiune nu este o națiune, ci ceva de genul NAȚIUNII. Dacă ar fi o națiune , ar recunoaște și îmbrățișa propria națiune. Nu există

nicio națiune... deocamdată, dragă De Paoli. Nu spun că acesta este singurul motiv; ofer doar acest lucru ca un simplu exemplu. Aceasta explică de ce o carte a unui iugoslav, * LA TEHCEBA CLASE*, s-a vândut în 15.000 de exemplare chiar aici, la tipografie; iar dacă o carte a unui autor argentinian, alegeți oricare doriți, vinde 3.000 de exemplare, este considerată un miracol... și chiar este.

O națiune este un lucru intern, închis, închis, chiar dacă are uși, ferestre și pereți de sticlă, tot ce vrei; dar a noastră, cultural (și acum și economic), este ca o vilă dărăpănată, fără obloane sau uși, unde oricine poate veni și pleca după bunul plac, chiar și liliecii și vrăjitoarele; iar înăuntru este o ceată de pisici care se luptă între ele; și o serie de orfani care muncesc ca sclavii pentru a hrăni pisicile - care se reproduc prodigios. Se estimează că fiecare argentinian care muncește astăzi muncește pentru a întreține trei oameni: doi paraziți și pe el însuși. De aceea muncesc cât de puțin pot; voi muri de foame, dar la fel vor și cei doi paraziți ai mei. *„Cu sângele meu am întreținut niște paraziți norocoși”*... spunea M misil! acum aproximativ 100 de ani; și a văzut toate acestea venind, puțin prin ceață.

Totuși, cred că fiecare stare de lucruri este circumstanțială și nu esențială. Cred că națiunea noastră sărăcită este tratabilă. Altfel, de ce aș scrie? Iar dovada este că unii intelectuali autentici dintre noi (Scalabrini, Jacovella, Marcello și alți șase) s-au ridicat la nivelul marilor, dacă nu chiar al eroilor. Doar măreția creștină este capabilă să îmbrățișeze imperfecțiunea. Ei vor fi învinși, ei bine; copiii lor îi vor răzbuna.

Am scris deja despre cultura argentiniană cu seriozitate. Și ce dacă am chef să râd acum? Strict vorbind, funcția Statului nu este de a crea cultură, nici măcar de a o „dirija"; funcția sa este cu totul altceva. Așadar, atunci când *încearcă* să „creeze cultură" sau să o „răspândească" - „Părintele Castellani are dreptate, dar greșește: ceea ce este nevoie urgentă aici, în această țară, este *să răspândească* cultura." FM, Inspector de Școli Gimnaziale - atunci când Statul îl înlocuiește pe Înțelept, pe Creator și pe Religios (subjugându-i mai întâi), atunci apar aceste monstruozități și acești monștri. De-a lungul istoriei lumii, nu veți găsi nicio operă culturală creată de Stat; capodoperele „panoramei culturii universale" au fost create de indivizi sau (sau cu) grupuri naturale primare: familie, breaslă, religie.

Pot să-l citez pe Max Scheler dacă vreți dovezi; dar știu mai multe despre asta decât Scheler – nu chiar totul, zic eu. Marile epoci de aur ale artei și toate capodoperele au apărut hrănite de o religie: religia are nevoie ca artistul să-și creeze propria „mitologie"; adică să întruchipeze dogme în imagini, fără de care acestea nu pot pătrunde. Bernard Shaw a spus asta; dar chiar dacă nu ar fi făcut-o, tot ar fi adevărat. Toată marea artă este religioasă; toată arta lui Mujica Láinez (adică arta oficială) nu este artă.

Între noi fie vorba, statul ar putea abandona mâine toate ministerele sale culturale - chiar și Ministerul Educației - fără daune și spre ușurarea țării; știu că nu o va face. Dacă pur și simplu ar înceta *să mai obstrucționeze , ar fi mult - deocamdată. Cu asta, nu ar coborî, ci ar urca* ; pentru că funcția sa este de a guverna armonios de sus în sus toate activitățile națiunii către scopul *măreției,* sau cel puțin *al decenței* - dar de sus și nu din interior, unde nu face altceva decât să obstrucționeze; și uneori, să pervertească.

Funcția politică trebuie să fie omniprezentă, dar nu omnipotentă . Acțiunea sa trebuie să constituie „forma" societății; prin urmare, toate activitățile sociale trebuie să fie legate de ea ca și de „materie", care este inerent nedeterminată; ceea ce, spune Filosoful, este opus formei, prin urmare, aceeași realitate nu poate fi atât materie, cât și formă în același timp.

Asta intenționează în mod fals omul de stat atunci când

vrea să fie atât profesor, cât și judecător al profesorilor, artist și premiant al artiștilor, înțelept și îndrumător al înțelepților, calomniator și flagel al calomniatorilor. El nu face altceva decât să promoveze falsitatea. Vrea să-și supravegheze supușii, coborând de pe tron și amestecându-se printre ei; atunci, cine îl supraveghează? Dacă Guvernul este Universitatea, Guvernul nu-i poate pedepsi pe studenții care fac scandal pentru că (spun ei) Universitatea nu predă și nici nu se poate pedepsi pentru că predă prost; pentru că nimeni nu este în același timp judecător și juriu.
Când o persoană preia slujba altcuiva, aproape întotdeauna o face pentru că nu știe cum să-și facă propria treabă.

„TREBUIE SĂ FIM PRACTICI"

Din moment ce Directorul îmi spune că trebuie să fim practici , voi spune ce trebuie făcut; dar nu o voi face eu însumi. În ceea ce privește învățământul superior: „Catolicii" să înființeze câte „universități libere"* doresc, deși nu mai mult de 55; dar să pună acolo *absolvenți de universitate și doctori* adevărați , și nu călugări sau ipocriți ipocriți fără alte calificări în afară de vioiciunea lor naturală, credința lor (față de care îmi scot pălăria) și sutanele lor; avem deja destule universități false. Cred că pot face asta și o vor face.

În ceea ce privește cărțile: un om puternic ar trebui să creeze o federație sau o cooperativă de mici *edituri și librării naționale,* reducând astfel costurile generale și permițându-le să supraviețuiască. Ceilalți, cei non-naționali, operează în acest fel: formează grupuri puternice care aspiră la monopol și impunerea comercială; și poartă război împotriva celor slabi, care nu se pot susține în acest fel. Cel care poate face acest lucru aici și acum este un episcop sau fiul unui episcop (în sensul în care Scriptura spune „fiul unui profet"), și un astfel de om...

Ar putea fi acel „ceva, de ce nu? Fray Mamerto Esquilli a lăsat-o în grija sa când a murit. Monseniorul de San Juan, autorul a trei cărți frumoase, ar fi capabil să facă asta, de exemplu."

După universitate și cărți au urmat școala secundară, școala primară, bibliotecile, cinematograful, televiziunea, radioul, teatrul, ziarele, revistele, circurile, convenția constituțională, SADE (Societatea Argentină a Scriitorilor), școlile de formare a profesorilor, armata, loja SUR (Uniunea Sudului), cercurile literare, vânzătorii ambulanți, comitetele și cluburile de cartier; plus colectivele. Dar toate acestea la un loc reprezintă deja multă istorie și e mai bine să o lăsăm pentru altă dată.

DIft'AMiCA SOCIAL, Nr. 87, ianuarie 198.

Acerea de „deflachar perros”

„Patrie nerecunoscătoare, nu-mi vei avea **JkueMM-ul”**,
a spus Lordul Biron, „Patria mea mi-a dat mai multe bao-uri... Patrie, vei avea oasele mele drept blestem.”

(Pin DUCADELJA)

„Inutüia non sunt j ac tenda”, **spunea Socrate: „Ceea ce este inutil nu trebuie făcut. Ceea ce este inutil pentru mine poate părea util pentru altcineva, de exemplu pentru Duadeiia. Ei bine, fiecare ar trebui să se ghideze după conștiința *sa* .”**

„Cine a scris Don Quijote: Cervantes, Dante, Borges , Shakespeare sau Aristotel?” Această întrebare a unui crainic radio dintr-o emisiune „Întrebări și răspunsuri”, *împreună* cu multe alte trucuri folosite în marea Republică a Platei pentru operațiunea pe care Cervantes a numit-o „umflarea câinilor”, cred că nu are importanța pe care i-o acordă Don Pío Ducadelia; pe care îl numesc literalmente prost.

De aceea am refuzat un post de „reporter de crimă” (sau, cum îi spune el, *„conférât or”)* în revista sa *„Common Sense”,* cu un salariu modest (de care nu neg că aș avea nevoie), dar cu stilul și chiar subiectele predeterminate de editor. Am refuzat. Potrivit lui, acest rol *de „conterátor”* este de o importanță capitală în marea națiune a Río de la Plata – sau a Fluviului Argint („Argentina”, de la Argentum). Și poate că este; dar nu este pentru mine.

> ***Nu este treaba mea să văd încruntarea severă și vanitoasă a celui care preamărește numele sau banii.***

Nu sunt nici luteran, nici Luther ca să mă amestec în reformarea lumii. Dueadeiia mi-a prezentat o listă de lucruri sau oameni care, potrivit lui, trebuiau „dezumflați”: GiXHtiA al lui Don Ramuo , POLIMATUL Borges, romancierul Mujica Láinez, filosoful Romero „uno e *dúe”,*

Proza lui Martínez Estrada și Sanniento; cu Barbieri, Molinari, Alma Fuerte, Festini și alți mari poeți; un cântăreț de tango al cărui nume nu mi-l amintesc; un politician; critica lui Ricardo Rojas; „opera socială" a Monseniorului De Andrea; romanele lui Mallea; opera politică a Monseniorului Franceschi; și nu – fără a le socoti pe poetese, pe care bărbatul cu barbă le-a iertat, din această cauză...

„apărarea femeilor
și să nu te cerți fără motiv."

al domnilor spanioli; și mi se părea că toate acestea erau „certuri fără motiv"*.

Să vedem ce-i poate face lui Lope de Vega acolo.

„H, locul unde locuiește veșnic."

Că argentinienii cred că Bernárdez știe mai multe decât el – sau, mai degrabă, știe mai bine? Ce rău i-ar putea face lui Aristotel în Câmpiile Elizee să fie comparat cu Romero , oricare dintre ei sau amândoi împreună? Și ce rău i-ar putea face unui argentinian să creadă că Borges este al doilea Shakespeare?

Ar fi extrem de grav ca englezii să creadă asta : *cretinizarea,* care este cea mai gravă și mai incurabilă boală a unei națiuni. Dar gândește-te la asta (i-am spus Ducadeliei), că aproape niciun argentinian nu va ști vreodată ce sunt Shakespeare, Homer sau Dante; aceasta este treaba, cu eficiență absolută, a învățământului primar, secundar *și superior* în această țară superioară. Așadar, ce rău poate face unui argentinian să creadă că Borges este superior lui Shakespeare - cel mai bun este deja cel mai bun, în ochii lui Dumnezeu, *cine știe? Ce eroare,* ce minciună este în asta, dacă pentru argentinian Shakespeare nu este nimic?

Ceea ce este în neregulă cu Duca Delia este că este pe jumătate european și pe jumătate argentinian: toți hibrizii sunt periculoși. Dacă ar fi pur european, i-ar dispreți pe „nativi" și nu l-ar deranja chilienii care vorbesc despre „balonare argentiniană". Dacă ar fi pur argentinian, ar fi pro-

Ar mărturisi calm că Borges este mai mare decât - Shakespeare; și asta e tot. Dar fiind ambele în același timp, trăiește nedumerit și mortificat; și face eforturi (inutile, de altfel) pentru a dezumfla, a aplatiza; ceea ce implică o operațiune odioasă de „stors": căci pentru a pune un lucru umflat la dimensiunea sa potrivită, trebuie să-l strângi mai mult decât este necesar; adică „a zgâria"; ceea ce el numește în latină *„contére".*

„Îl rănesc pe Borges cu această propagandă care îl deposedează de putere", mi-a spus el posomorât, „chiar sufletul lui Borges!" Ce știe el despre sufletul lui Borges? Sau despre al altcuiva, de altfel?

I-am explicat ce se întâmplă aici, că nu e la fel ca în Italia, unde a studiat o vreme; aici, viața unui autor e precară; pentru toți autorii, chiar și pentru cei pornografici . Acum câteva zile, am dat peste un editor genial (catalan, era) care mi-a spus că a încetat să mai publice cărți de artă și a „lansat" trei colecții de romane polițiste: „Deborah", „Poseidon" și „Moise". I-am spus că aș putea să-i scriu un roman polițist la un preț rezonabil. Mi-a răspuns că nu va funcționa, deoarece ceea ce plănuia să publice erau *romane „erotico-polițiste";* care erau mai profitabile, precum cele ale lui Carter Brown din SUA. Într-adevăr, observase cu vasta sa experiență că cărțile care „profită cel mai mult" sunt romanele pornografice și polițiste; a dedus logic că, combinând ambele genuri, vânzările ar crește exponențial. Așa că a pornit să găsească un scriitor care să combine talentele lui David H. Lawrence și Conan Doyle (sau, ca să folosim o expresie mai colocvială, Dalmiro Sáenz *și* Abel Mateo). Poți fi sigur că va găsi unul: pentru că în Argentina există câte puțin din toate. Poți fi sigur și că autorul va da faliment: pentru că industria editorială de aici este *fundamental proastă.*

Din moment ce afacerea autorului merge prost, trebuie să-i ajutăm. Îi putem ajuta cu premii municipale, provinciale și naționale; concursuri SADE; burse, programe de studiu în străinătate sau ambasade în străinătate. Dar pentru ca acest lucru să se întâmple, au nevoie să aibă „faimă"; adică, ca „poporul" să fie convins că aceste ființe, ale căror cărți nu le-au citit, merită.

nici nu pot citi (uneori pentru simplul motiv că nu au scris nimic, dar „cred că vor scrie" și de aceea se află în SADE) ființe fără de care această nouă și glorioasă națiune nu poate merge mai departe; ceea ce justifică risipa menționată anterior.

Presupunând că poporul este „brutal" (așa cum susțin - constant susținătorii democrației), ce modalitate mai rapidă de a atinge această convingere mântuitoare există decât să-i plasăm pe autorii predestinați ai poporului alături de cei ale căror nume sunt la colțurile străzilor, ale căror nume nu poți scrie o scrisoare sau merge la Villa Luro fără să le știi; și anume, El Cid Campeador, Anatole France, Lupe Vélez, Jean Jaurès, Calderón, Cervantes, Mazzini, Dante, Garibaldi și așa mai departe? Ideea este genială: scurtătura există deja. Făcându-i pe Borges Calderón și Malica Shakespeare, sau invers, problema este rezolvată.

Pe scurt, entimema este următoarea: viața scriitorului este dificilă, în general; *prin urmare,* trebuie să-l ajutăm; *prin urmare,* trebuie să-i acordăm premii; *prin urmare,* trebuie să-i facem favoruri, atâta timp cât este unul „de-ai noștri "; *prin urmare,* trebuie să-l facem cunoscut maselor; *prin urmare* (din moment ce masele nu-i vor cunoaște niciodată cărțile), trebuie să-l conectăm cu ceva ce masele știu; și anume, străzile. *Prin urmare,* oricine îndrăznește să-l facă de rușine public pe unul dintre ei, de exemplu, și să spună că NU este Shakespeare, ci pur și simplu un *„sărav"* al acestor regate; sau poate chiar mai puțin, o maimuță sud-americană - evident, o astfel de persoană este nazist; și, așa cum spune Dr. Uzal în ziarul său: „oricine este nazist, chiar dacă s-a născut în propria mea țară și din pântecele propriei mele mame (un lucru de invidiat, aș spune) nu este argentinian și trebuie eliminat." (CITIZEN, 16, 3-1-56, editorial).

—„Raționament impecabil", mi-a spus Don Pío rânjind. Nu știi niciodată dacă bătrânul ăsta vorbește serios sau nu.

Don Pío Ducadelia, ce rău o duci! De câte ori ți-am spus că o duci foarte rău aici! De câte ori ți-am repetat că tot ce ai studiat în Italia și ai îmbogățit aici în cei șaizeci de ani ai tăi este un blestem pentru tine! De câte ori am încercat să te ghidez prin canalele „maeștrilor culturii argentiniene" de la Radiodifuziunea de Stat — și ai refuzat! Am vrut să te adun sub aripile mele, așa cum își adună o găină puii, și ai zburat spre roșii.

Iată, concetățenii tăi te vor înconjura, te vor zdrobi și te vor înjunghia până la moarte și nu vor lăsa piatră peste piatră între tine, pentru că n-ai cunoscut vremea pedepsei tale.

Don Pío Duca délia: ești o cauză pierdută.

DIN ACEST MOMENT, nr. 12. 6 iunie 1966.

Problema editorială

Această problemă este foarte gravă și oamenii de rând nu o văd, nici mulți oameni „educați"; foarte puțini o văd, cei care o ating cu mâinile; adică o „suferă".

Editurile din Buenos Aires nu servesc țara; dimpotrivă , multe dintre ele fac un rău imens. Țara este complet subdeservită în ceea ce privește cărțile; interiorul este practic abandonat. Acesta este adevărul.

Editorii sunt negustori; unii, profitori; și mulți sunt implicați în propaganda de stânga. „Consilierii" majorității dintre ei aparțin unei clici care duce un război ascuns și perfid împotriva scriitorilor care nu fac parte din grup, uneori chiar dăunându-i capitaliștilor care îi angajează; pentru că războiul ideologic și războinările personale sau concedierile sunt pe primul loc pentru ei. Avem dovezi irefutabile în acest sens.

Trebuie să mai spun ceva? Simplul fapt că cărțile argentiniene sunt reglementate de librari ar fi o tulburare extrem de dăunătoare pentru bunăstarea unei țări. Să presupunem că universitățile argentiniene ar fi *închiriate* editurilor (așa cum au făcut romanii cu taxele) și că Bernberg, de exemplu, le-ar reglementa studiile; nimeni nu ar observa monstruozitatea. Ei bine, cazul cărților *este* și mai grav: având în vedere starea precară a învățământului nostru superior oficial, cartea este, din păcate , *adevărata universitate* .

În 1884, marele romancier Pedro A. de Alarcón a scris în * HISTORIA DE MIS LIBROS*:

„Dușmanii tendințelor mele moralizatoare trebuie să fi observat în acel moment că rezultatul povestirii Juliei (din LA PRODIGA) era o pledoarie în favoarea legilor divine și umane care guvernează societatea noastră și, ieșind brusc din atitudinea indiferentă în care îl lăsaseră să alerge pe CĂPITANUL POISON — au împiedicat masonic multe , multe ziare să-și informeze abonații (știri pe care eu și editorii mei le-am comunicat-o cu sinceritate) despre *simplul fapt material* că o a doua ediție fusese deja publicată, așteptată cu mare nerăbdare de corespondenții provinciali; și atunci (Dumnezeu să-mi ierte dezgustul și mândria cu care scriu asta!) mi-am dat seama exact că menționata *conspirație a tăcerii exista împotriva operelor mele...”*

După cum puteți vedea, fenomenul actual este unul vechi; și nu-l putem descrie decât cu cuvintele marelui scriitor însuși (care, de altfel, a ieșit triumfător din el), care nu era „ultramontan”, ci „liberal” (un liberal european). „Și *asta se numește «respect literar»? O, nu! Asta e strategie pură, ajutată de invidie, așa cum am spus de multe ori: asta e răutate, asta e impotență , asta e dispreț!”* Cu toate acestea, în ciuda a tot, bunul Pedro Antonio a avut editori; argentinianul Pedro Antonio de astăzi nici măcar nu se apropie de asta.

Cu această „strategie”, scriitori mari precum Guido Spano (scrieri politice), Estanislao Zeballos și Rubén Franklin Mayer au fost șterși din cunoștințele publice. Mayer a murit distrus și amărât de „conspirația tăcerii”. Aceeași conspirație încearcă să-l elimine astăzi (neputincios) pe Manuel Gálvez, ale cărui biografii remarcabile au servit bine țării, pe Hugo Wast, un povestitor înnăscut, integru și captivant, și un romancier popular de primă mână, precum și pe alte figuri cunoscute ale căror nume nu trebuie menționate. Pe scurt, este împotriva scriitorului argentinian autentic, a celui care construiește națiunea, a celui care luptă pentru interesele sale cele mai înalte. Detestă adevărații scriitori argentinieni, pe cei care nu au „consuli” aici. Ne inundă cu literatură străină, în general de proastă calitate.

Practicile egoiste ale industriei editoriale, clica „snobilor” și sosirea-

Insațiabil și răutăcios, *și* (să fim sinceri) apatia oamenilor „buni”, împreună produc acest potop de traduceri străine, cărți argentiniene stupide, literatură pseudoștiințifică și

pseudofilosofică, aiureli manifest antinaționale, cărți perverse de tot felul, chiar și cele nefaste (literatura sodomitică), gunoaie intelectuale, aiureli eretice, „mesaje" haotice... care sunt servite drept hrană intelectuală pentru poporul argentinian îndelung suferind. Care, îndelung suferind, dar nu prost, se răzbună calm necitind . „Critica" ziarelor mari, complet simulată, dacă nu chiar neloială, nu își poate impune favoritele, în ciuda tobelor și fanfarelor continue. *„Editura a vândut doar 14 exemplare din Borges în ultimele șase luni!"*, se plânge o revistă ilustrată. Ei bine; asta dovedește un anumit grad de sănătate mintală în oraș: o sănătate care nu ar trebui testată prea mult. Orașul este mai luminat decât revista ilustrată.

CÂȚIVA EDITURI CATOLICE

Puținele edituri „catolice" existente nu văd problema și nici nu o ating: produc o cantitate mare de „apologetică" (adică „propagandă") foarte mixtă, de calitate literară variabilă sau îndoielnică, amestecată cu nonsensuri transcendentale; în general străină, adică neadaptată țării; și sunt foarte atente să nu publice cărți care nu sunt „de tout repos", adică inofensive.

A fost un caz comic faptul că una, două sau chiar trei edituri religioase au respins un comentariu strict academic asupra Evangheliilor – preluat de la Sfântul Augustin, Ioan Damaschin și cei mai mari exegeți – pur și simplu menționând autorul, invocând „frica". Frica de ce?

Dumnezeu să ne ierte, dar ni se pare că editorii „religioși" nu fac o muncă eroică aici, nici măcar strict vorbind, muncă „religioasă"; că nu se ridică la înălțimea misiunii lor; că unii dintre ei nu sunt...

Pleacă de la mici întreprinderi comerciale (nu „religio sas"), chiar uneori de o legitimitate îndoielnică, atunci când calitatea a ceea ce publică nu depășește mediocritatea; și mult mai rău când nu atinge mediocritatea și servește doar devoțiunii mitologice sau superstițioase, prostiei clericale și creștinismului extern, în detrimentul contra-Bisericii.

Să-i lăsăm în pace pe oamenii religioși; au prea multe dificultăți. Dar „figurele de frunte, patricienii, clasa conducătoare" a acestei țări, care are o iluminare „înțeleaptă" și bani, acei mari politicieni din Cartierul Nord, se plâng acum de „comunism" (și de celelalte două „isme"), și niciunul dintre ei nu a văzut că ar putea face o muncă „de frunte" aici și chiar să câștige prestigiu politic și bani (sau cel puțin fără să-i piardă) prin înființarea unei edituri argentiniene decente, „de frunte", în loc de (sau alături de) un azil de bătrâni; o faptă de milă foarte bună, desigur; dar fără „cealaltă" faptă de milă, într-o zi vor ajunge inevitabil la „Fundație".

În ultimii ani ai vieții sale, stimatul episcop de Córdoba, Mamerto Esquió, a prevăzut pericolul cărților proaste din țara sa și, în testamentul său, le-a încredințat confraților și succesorilor săi sarcina de a se proteja împotriva acestuia, lansând o amenințare profetică dacă nu reușeau să facă acest lucru. Nu au făcut-o. Amenințarea s-a împlinit.

Un ultim avertisment pentru editorii prostuți: realizați ce faceți. „Consilierii voștri literari" vă fac rău: vă fac rău comercial respingând cărți excelente și foarte vandabile din ură ideologică și recomandând cărți indigeste, dintre care doar 14 exemplare sunt vândute ulterior. Vă fac rău mai ales politic, pentru că ostilitatea gratuită arătată unui scriitor bun care nu face parte din clică este *un act de dușmănie* , iar cine vrea război, îl primește. Odiositatea acestui gest cade asupra editorului, nu asupra anonimului Pancho Lanas sau a Mulatillo-ului Umflat care dă sfaturi proaste, mânat de pasiunile sale josnice. În acest caz, editorul trece din domeniul comerțului în domeniul politic; și, prin urmare, este supus sancțiunilor politice; este un *perdetor,* comițând crima pe care Dreptul Roman o considera cea mai gravă.

Mare după sacrilegiu. În ziua în care sancțiunile vor cădea asupra lui , să nu se plângă: să nu se ducă să plângă la ONU sau la PRE PAUN: „Presa Panamericană Unită".

Nu vom întoarce răul pentru rău, chiar dacă am avea puterea să o facem *acum* - ceea ce s-ar putea să avem într-o zi. Dimpotrivă, vom întoarce binele pentru rău; le vom face un bine fundamental, pentru a-i readuce în ordine: cel mai mare bine care poate fi făcut pentru o ființă umană.

Le vom face o favoare: vor auzi clopotele de la Bazilica Sfântul Petru din Roma și vor putea vedea stelele pe cer la amiază.

Să privim acum (adică luna viitoare) aspectul pozitiv al problemei.

Cu alte cuvinte, despre meșteșugul scrisului.

Aș putea scrie un eseu pe săptămână, ca Chesserton ; și chiar, pentru a compensa calitatea cu cantitatea, mai mult de unul pe săptămână. Și mai mult de două, dacă mi-aș pune mintea. Dar pentru ce?

Argentina nu poate fi vindecată cu încercări; pentru că este tocmai bolnavă din cauza unui exces de încercări - deși într-un sens diferit al cuvântului. Și dacă Argentina este bolnavă, avem dreptul să ne ocupăm de această problemă și să dăm un „raport de boală” - tot într-un sens diferit. (Calamitatea și totodată harul limbii spaniole constă în faptul că cuvintele au multe înțelesuri - și spaniolii la fel; cel puțin șase fiecare. Al șaselea este bunul simț, iar al șaptelea este „glumă”).

În Santiago, Chile, un chilian mi-a spus: „Aceasta este o națiune civilizată, pentru că aici un scriitor poate trăi din cărțile sale.”

—Le mănânci? —l-am întrebat.

— Nu, a face bani.

—Cum așa. Și în Argentina la fel —i-am spus.

—Un scriitor de cărți proaste poate face bani; și chiar mulți bani dacă scrie texte religioase sau cărți pornografice; acestea sunt cele mai ușor de scris. Și de ce naiba are nevoie de bani un scriitor de cărți bune ? Chestia e că viața e ieftină aici, în Chile.

—Viața e ieftină!

—Stai puțin; viața de scriitor. Cu 760 de pesos chilieni poți lua Superbusul și veni din Santiago la Cartagena, un sat încântător de la malul mării unde poți mânca o dată pe zi pentru APROAPE NIMIC și poți scrie 18 ore pe zi; și nu ai nevoie să ai case de țară ca scriitorii englezi, sau să mergi în Mar del Plata, ca oamenii din Buenos Aires. Dar aici, în Chile,

scriitorii de cărți BUNE pot câștiga bani și chiar se pot îmbogăți, precum în cartea lui Alone.

„Nu mă poți face să cred că Alone e bogat, pentru că dacă ar fi fost bogat n-ar fi scris o carte atât de bună și sobră precum * ISTORIA LITERATURII CHILIENE*; ar fi scris zece volume enorme și umflate, precum Ricardo Rojas al nostru. Dar dacă e bogat, cu siguranță nu e datorită «eseurilor» sale, oricât de excelente ar fi. Trebuie să fi primit vreo moștenire, ca Huidobro; sau să fi fost plătit de Partidul Comunist și de Guvernul Liberal, ca Neruda."

—Crezi că Neruda este un geniu?

Nu am răspuns la această întrebare pentru că nu-mi place să mă implic în chestiuni complicate sau să-mi fac probleme cu banii; din fericire, a trebuit să cobor din Superbus. (În Cartagena, există trei tipuri de autobuze: autobuze obișnuite, Superbuse și Supersupers).

Lui Julio Camba, cel mai mare eseist din lume — care a murit anul acesta, iar lucrul oribil legat de moartea lui este că am vrut să-l întâlnesc personal — i s-a spus odată de un prieten bogat (deși poate că termenul „prieten" este o exagerare):

—Hei, omule, când pleci la muncă? N-am mai citit nimic de la tine de mult timp; îmi plac foarte mult articolele tale.

—Păi, cumpără-mi-le.

—Ce, ce?

—Foarte simplu. Când îți place un pictor, te duci să-l vezi, te înțelegi asupra prețului, iar el pictează un tablou pe gustul tău. Dacă sunt plătit rezonabil, sunt dispus să fac orice obiect dorești, doar pentru tine.

—Omule, nu văd nevoia...

— Corect. Cumperi pentru cincizeci de cenți unul dintre - articolele mele plus 24 de pagini din ABC, unde eu sunt plătit cu 50 de pesete pe articol; ei bine, la prețul ăsta, nu-ți pot da mai mult decât îți dau în prezent.

Camba a fost primul eseist din lume pentru că a reușit să combine concizia supremă cu eficacitatea supremă . Spiritul spaniol este incolor și inodor, dar este cel mai rău coroziv care există. Republica Spaniolă, care a ucis atâția oameni, a neglijat fatal să-l omoare pe Camba; iar Camba l-a ucis. Și lucrul remarcabil este că nu l-a ucis doar pentru acea perioadă, ci pentru un secol sau două, sau cinci, cât durează cărțile sale; l-a ucis, l-a îngropat și a semănat sare pregnantă: totul în tărâmul ideal și liniștit al inteligenței. Cronicile sale din ABC 1932-1934

(dacă nu mă înșel în dată), adunate în cea mai bună dintre cărțile sale, „ MAKING OF THE REPUBLIC", fiecare a îndepărtat o bucată de zid cu bastion și tot, fără detonare sau vreun zgomot (raza morții), pur și simplu cu acel zâmbet între batjocoritor și trist din fotografiile sale, care era zâmbetul permanent al părintelui Juan Marzal; îndepărtând „tristul" și înlocuindu-l cu „amabil" în acest caz.

Acest galician, Camba, a acumulat tot bunul simț spaniol și l-a distilat până la esența sa cea mai pură ; apoi a rătăcit prin lume pentru a vedea lucrurile și a le atinge cu acel acid. Aici, la Buenos Aires, a venit ca pasager clandestin pe o navă la vârsta de 17 ani; și la scurt timp după aceea, guvernul argentinian, convins de un raport al marinarilor că era „anarhist", a aplicat Legea 4196 și l-a trimis înapoi în satul său, Villanueva de Arosa; din fericire pentru el, pentru că aici ar fi murit de foame sau ar fi devenit un Soiza Reilly; și din fericire pentru fericita noastră republică liberală, care, dacă i-ar fi aplicat vitriolul umorului său zâmbitor, s-ar fi făcut praf. Aici, la Buenos Aires, a scris primul său articol perfect.

Ortega y Gasset, cu care obișnuia să se plimbe prin Madrid (singurul său sport), spunea că atunci când era cu Camba, credea în Dumnezeu; iar Camba nu era atât de sigur că credea în Dumnezeu, poate pentru că Îl vedea; și cine vede nu crede, doar vede. În turneul său prin Statele Unite (finanțat , împreună cu jurnaliști din întreaga lume, de Fundația Carnegie!), a descoperit că era catolic (în articolul „ *Los Angeles și San Francisco"* din *ORAȘUL AUTOMATIZAT *); și când a venit Republica Spaniolă,

A descoperit că era chiar clerical; deși bănuise asta în timp ce lua prânzul cu preoții satelor galițiene , care, după spusele lui, sunt cei mai buni bucătari din lume. Un editor, cunoscându-i pasiunea pentru mâncarea bună, i-a sugerat să scrie o carte de bucate; iar el a scris una foarte amuzantă, CASA LUI LUCULLUS, amuzantă ca stil, dar cu informații foarte solide și... experiență. Nu s-a căsătorit niciodată (deși a copleșit sexul frumos cu laude în cărțile sale), presupun că pentru că era sărac, cu un pic de lene. A învățat temeinic franceza, engleza și italiana; și puțină germană, greacă și turcă; a stat opt ani la rând fără să vadă Spania; și în acei ani a devenit spaniol, nu galician: anii AVENTURILOR UNEI PESETE și AI BROAȘTEI CĂLĂTOARE. Mare călător, editorul revistei LA CORRESPONDENCIA i-a spus într-o zi:

—Ce-ar fi dacă ți-aș sugera să mergem la Constantinopol?

— Mâine — a răspuns el, și așa a și făcut.

În cărțile sale, Camba a făcut nenumărate glume despre profesia de scriitor, așa cum este firesc; pentru că nimeni nu scrie bine dacă nu scrie despre sine; adică *„subiectivitatea este adevărul!”*;* și nici nu este umorist cineva dacă este incapabil să râdă de sine. O întreagă etică a meseriei ar putea fi extrasă din aceste glume. Camba joacă rolul cinicului , dar nu poate ascunde că în adâncul sufletului este un om bun; deși unul foarte periculos. Ironia lui este veselă și pudică; dar nu vă lăsați păcăliți: acea ironie blândă ucide; deși nu intenționează niciodată să ucidă, ci doar să folosească banderilla, iar banderilla lui nu este otrăvită. Dar adevărul este că au temperamentul alb și limpede al oțelului; adică al adevărului. În adâncul sufletului este un „mataó”, sau prima sabie, deghizat în banderillero.

A refuzat să devină membru al Academiei Regale Spaniole, să-și prezinte lucrările la premii literare (deși, pe neașteptate, a primit două) și să scrie cărți până când alții nu i-au compilat miile de articole scurte. Toate acestea pentru a evita compromiterea independenței sale aprige, deși umile. În sfârșit, a putut să ducă o viață confortabilă, și nu rea, și fără sărăcie; și a scris cea mai amuzantă „Elogiu *al lenei”* care există, acest tip gras care era leneș în privința a tot, cu excepția unui singur lucru: profesia sa; dar acel lucru le cuprindea pe toate celelalte. *„Nimănui nu-i este ușor să facă un singur lucru.”* „Elogiul lenei” sa este ironia autoironică a unuia dintre cei mai harnici spanioli care au trăit vreodată; și valorează mai mult (adică, este mai

virtuoasă) decât multe *„Ode pompoase aduse muncii”*.

Comparația cu Chesterton este inevitabilă. Am fost educat în literatura umoriștilor englezi; l-am întâlnit pe Chesterton la *22 de ani* , dar când l-am întâlnit pe Camba, mi s-au părut niște copii. Acești doi erau, de asemenea, jurnaliști, călători, veseli, plini de umor și polemiști; și, deși au fost nevoiți să mânuiască bisturiul, nu și-au făcut niciun dușman; nu mă refer la pacienți, desigur, dar nici măcar la tumorile pe care le-au extirpat, care pur și simplu nu-i puteau urî. Dar diferența este mai mare decât asemănarea. Este diferența dintre bere și sherry. Puși unul lângă altul, Camba pare prea simplu, dar Chesterton pare prea mult un discipol. Chesterton este un „Pietê” al tribului din care provin englezii, care își pictau corpurile în culori; mai pictorial, adică colorat; iar Camba este un celt, dintr-o națiune melancolică și profundă. Chesterton este mai mult un artist, Camba mai mult un filosof. Deși englezul își cunoaște filosofia, iar galicianul este un artist suveran al artei discrete și ascunse. Chesterton abordează toate genurile și scrie cărți: iar Cambá nu face nimic mai mult decât mici gravuri.

Chesterton își amintește prea multe din cărțile pe care le-a citit , și sunt multe. Camba le-a citit și le-a uitat, după ce le-a distilat și le-a transformat în bun simț spaniol concentrat și cristalin. Citiți micul său eseu despre Rusia, lung de 75 de rânduri, intitulat *„Popularul și plebeul”* (Făcând O REPUBLICĂ), Espasa Calpe, 1934, p. 156. Totul este acolo: istorie, filozofie, sociologie , dar nu este vizibil. Vorbește cu aceeași autoritate ca un Papă care dă o definiție; și cu mult mai multă simplitate. Chesterton știe multe lucruri, iar Camba știe multe.

Chesterton este un spectacol de artificii de „platou înalt”, o cascadă de paradoxuri; în Camba nu există nici cel mai mic exces: într-o carte întreagă de-a sa, DESPRE APROAPE NIMIC, am găsit o singură glumă care putea fi suprimată.

Nu-l denigrez pe englez, care este un jurnalist strălucit; dar, firește, prefer „rasa” spaniolilor.

În 1947, când mă aflam la Madrid, unul dintre acei argentinieni „bursieri” de la guvernul spaniol, trimiși să-i educe pe locuitorii Madridului, a afirmat cu aroganță că Velázquez nu putea picta cai și că spaniolii duceau lipsă de umor, că doar englezii și francezii posedau simțul umorului în Europa. Locuitorii Madridului au salutat această afirmație cu zâmbete benigne; iar când am fost întrebat de studenții latino-americani de la Școala Guadalupe, le-am spus părerea mea că

a pretinde că patria lui Cervantes, Quevedo și Camba ducea lipsă de „umor" era o prostie totală. M-au pus să vorbesc public despre asta și am elaborat ideea că umorul spaniol era ceva special, un umor transcendental, care se ocupa de cele mai importante lucruri din viață, începând cu mintea.

Pe scurt, le-am spus că, dacă „umorul" este înțeles ca *simțul umorului englezesc* , spaniolii nu îl aveau; dar ei aveau umor spaniol, adică „guasa", și nu pierdeau nimic.

Și care este rostul tuturor acestor lucruri? Să scriu despre operele lui Julio Camba sub titlul „ *Despre aproape nimic" ?*

Pur și simplu o anecdotă relatată de revista barceloneză DssTt-NO cu ocazia morții sale. Se pare că o persoană rău intenționată i-a spus odată (lui Camba) că este un jurnalist vulgar și nesofisticat, un „nimeni"; iar Camba s-a mulțumit să repete epitetul cu o intonație care îi dădea un alt sens, sau poate încă trei sensuri:

-Aproape nimic!

TRIBUNA, San Juan, N<? 9370, 20 august, **1W2.**

lumea a treia

Cu siguranță nu am citit din proprie voință pachetul acela de literatură din Lumea a Treia pe care mi l-au trimis, cu atât mai puțin să scriu despre ea; dar cine e la conducere, e la conducere și nu se poate face nimic în privința asta. Înainte, când oamenii întrebau: „Ce-i cu chestia asta din Lumea a Treia?", răspundeam: „Nu știu pentru că sunt din Lumea a Patra"; dar acum cineva îmi poate aminti că Geoffroy des Fontaine spunea că un doctor în teologie comite un păcat de moarte dacă, atunci când este consultat de un sărac, nu răspunde; pentru că pentru asta îl plătește Sorbona dacă este profesor; sau îi dau de pomană dacă este călugăr.

În primul rând, trebuie să distingem – pentru că cei care fac distincție cu adevărat nu fac haos – între *mișcarea* sau *partidul* Lumii a Treia și preoții afectați de o formă prostească de iluzie, care umblă spunând că nu există îngeri sau demoni, cu atât mai puțin ceva de genul acesta; că ceea ce ei numeau păcat nu mai este păcat pentru că sunt funcții naturale ale corpului; că participarea la Liturghie duminica nu este obligatorie; și că ar trebui să citim mult Evangheliile, dar știind că majoritatea sunt „midrash"... Chestii de genul acesta. Îmi spun că acești oameni au existat dintotdeauna, dar în liniște, iar acum s-a deschis o portiță necunoscută și au ieșit în număr mare. Acești oameni și-au pierdut credința, dacă au avut-o vreodată, și ar trebui să mă supăr pentru asta? Dacă întâlnesc un musulman sau un evreu, ar trebui să mă supăr? Să treacă pe lângă ei *ca fiara obișnuită de pe marele râu Guadalquivir...* Dar acești oameni poartă sutane și îi înșală pe alții... Nu este adevărat: nici nu poartă sutane și nici nu înșală pe cine aleg.

Lumea a Treia este ceva mai dificil: este o *mișcare* - 5U7

Și *cum* se numesc, sau un mic *partid politic* direct

■ Nu vor să fie chemați, deși folosesc procedurile vechilor partide, cum ar fi adunările, alegerile, comitetele și proclamațiile. Sunt 400 de preoți, ei*

Conform broșurii „PREOȚI PENTRU LUMEA A TREIA", semnată de părinții Bresci *și* Concatti, lungă de 160 de pagini, fără amprentă și cu o prefață a episcopului Alberto Devoto, există 31 *de documente,* adică proclamații precedate de o scurtă cronică și urmate de o *reflecție teologică* a părintelui Ludio Gera. Toate sunt răspunsuri, îndemnuri și avertismente adresate episcopilor, în special actualului guvernator al Arhidiecezei și fostului general Onganía, întrucât nu au început încă cu Levingston. Limbajul lor este cel al politicienilor, amestecat cu cel al pastorilor protestanți; și au făcut deja mai multe proclamații decât Balbín. Autoritatea

Idealurile invocate sunt Evangheliile; steagul ridicat este cel al eliberării săracilor; scopul este reforma Bisericii sau poate fondarea uneia noi; Magna Carta este Medellin

Dacă asta nu e politică, atunci Dumnezeu însuși ar trebui să spună asta: exact asta spun și fac socialiștii. E păcat că doctrina lor e atât de defectuoasă; dar chiar și așa, îl prefer pe Leonidas Barletta lui Lucio Gera, pentru că măcar știe să scrie. Una dintre proclamațiile lor afirmă destul de clar că ceea ce vor ei este *socialismul autentic* . Își atribuie cel puțin vag darul profeției, evocă viitoarea revoluție și îi citează la întâmplare pe Sfântul Vasile, Medellín, Paul al VI-lea și diverse conferințe episcopale.

**Ca să evit să fiu un simplu pamfletar, ar trebui să mă opresc aici pentru a lăuda bunele intenții, puținele adevăruri exprimate, preferința evanghelică pentru cei nevoiași și dragostea pentru Córdoba, Tucumán, America Latină și Reconquista, orașul meu natal. Dar tristul fapt este că nu am aici spațiul (29 de pagini) pe care Lucio Gera îl are în revista uruguayană VÍSPERA și CRISTIANISMO Y REVOLUCIÓN, nr. 25, din Buenos Aires, pentru copioasele sale *„Note pentru o interpretare a Bisericii Argentine*

" .

Acesta este cel mai învățat și cel mai calificat dintre scriitorii ambelor reviste prolifice – care sunt în esență una și aceeași. Pentru a-

Să te arunci în frunzișul feroce și sumbru al acestor *Note.* Acolo, nici spațiul, nici timpul, nici dorința nu sunt suficiente. Din fericire, problema se poate rezolva cu un singur cuvânt: „Nu știe în ce se bagă".

Nucleul disertației este declinul Bisericii. Acum, el nu poate ști dacă Biserica este în declin; în al doilea rând, dacă ar fi așa, nu ar cunoaște nici cauza, nici remediul; și în al treilea rând, Biserica nu este în declin.

Este în declin, și e păcat, fiind un tânăr foarte înzestrat. Dacă îl citești cu atenție, vei vedea că, în esență, nu spune nimic, așa că articolul argentiniano-uruguayan nu este altceva decât un gol prost împachetat; înfășurat într-un limbaj confuz, abstrus și pedant, care sună a germană prost tradusă. „În virtutea acestui element vital, intern, al Bisericii, *comunitatea credincioasă* devine purtătoarea unei structuri instituționale și subiectul evenimentelor. Atunci când nucleul mistic al credinței (Biserica-Mister) se manifestă în *sacramentalitatea sa, experiența interioară ... devine* o *epifanie...* experiența contemplativă se dublează în acțiune creatoare a istoriei..." spun ei, de exemplu, în Partea a V-a, Capitolul 10, „ Cadrul teoretic *al contradicțiilor".* Acest lucru cu siguranță nu poate distruge Biserica constantiniană, dar ar putea distruge limbajul lui Cervantes.

Pentru a ști dacă această realitate imensă care este Biserica este în „declin" sau nu, ar trebui să fie Francisc de Sales și Francisc Xavier la un loc. După ce au condus o dioceză timp de 50 de ani, au călătorit prin lume și au explorat toate căile posibile, cei doi Francisci s-au limitat însă la convertirea cât mai multor protestanți sau idolatri pe care i-au întâlnit în sfera lor de influență, iar toate abuzurile și „contradicțiile" cu care s-au confruntat le-au lăsat în seama lui Dumnezeu, care era mai puternic decât ei.

Dar toate revistele evreiești din Argentina spun că Biserica Catolică este în declin. Este adevărat. L-ar putea numi pe Lucio Gera director fondator onorific al PBIMEEA PLANA și PANOBAMA.

A predica e una, dar a pune gura pe cuvânt e una. Acești oameni predică bine, dar oare își pronunță cuvântul? N-am mai văzut așa ceva.

Dimpotrivă, cunosc doi dintre ei care, în loc să distribuie grâu, îl adună ca tezaur.

În al doilea rând, definiția laborioasă a acestui declin rezidă în aspectele administrative, organizaționale și complet impersonale, - doar în funcționarea mecanică, accidentală a Bisericii externe. Cauza nu poate fi acolo: cauza trebuie să fie *morală.* Este ca și cum Iisus Hristos ar fi predicat că Sinedriul ar trebui să aibă 53 de membri în loc de 40, că alegerea Marelui Preot ar trebui să fie mai democratică și că jertfa de dimineață ar trebui făcută seara, schimbând întregul ritual din ebraică în aramaică; și, în plus, că romanii ar trebui expulzați cât mai curând posibil.

Iisus Hristos a strigat împotriva ambiției *și* a mândriei religioase pe care o numim astăzi *fariseism.* Dacă există rele în Biserica de astăzi, ele au venit întotdeauna de acolo.

Și cel mai curios lucru este că nu există niciun declin. Cunoaștem un front ferm de preoți între 30 și 50 de ani care, fără să facă nici cea mai mică agitație, continuă să îndeplinească zi de zi și an de an acea mulțime de lucruri mărunte, prozaice, plictisitoare, aparent zadarnice, care constituie datoria zilnică a preotului paroh; care își ridică mâinile către Dumnezeu în fiecare zi implorând ajutor pentru multiplele sale îndatoriri, care variază de la gunoier la medic; toate unite de acel lucru simplu, invizibil, care este să crezi în Dumnezeu și să crezi în Dumnezeu.

Acești buni preoți parohiali sunt Lumea a Patra care va veni, nu prin opera preoților politici, ci prin opera Creatorului singurei lumi cunoscute. Pentru că toată această agitație legată de Lumea a Treia, preoții progresiști și democrația creștină este politică pură, amestecând religia și politica sau încercând să exploateze religia pentru a câștiga voturi.

Și se va termina vreodată toată această încurcătură? Cu siguranță se va termina . Dar când? Asta e ceva ce nici Cera, nici eu, nici Monseniorul Aramhuru, nici îngerii din ceruri nu știm.

TIMP POLITIC, t, 28 octombrie 1970.

Părinte Satan, Părinte Satan Aleppe

Giovanni Papini a scris o carte grozavă în italiană (nu știu de ce toți scriitorii par să scrie în limbi străine), *Papé Satán Aleppe*, care face mare vâlvă în Europa. Poetul rafinat și marele umanist florentin (căci asta este Papini, chiar și cu excesul său de retorică la apogeul său) a produs o operă puternică la sfârșitul carierei sale. Ideea sa teologică centrală este solidă, dar se împiedică de heterodoxii tangențiale, cum ar fi ideea origenistă că Satana însuși va fi mântuit la sfârșitul final.

Victor Hugo în poemul său *„Sfârșitul lui Satan”* – o operă neconcludentă care dă toată măsura geniului poetic și a idioțeniei teologice a marelui cântăreț al Progresului – îl regenerează și pe Satan prin „Îngerul Libertății”, adică Revoluția... și Franța, bineînțeles.

„Acest popor ciudat este mai mult decât un popor; este un suflet…”
Acești oameni sunt ACASĂ, la fel;
Celelalte națiuni sunt admirative și o numesc FRANȚA...”

Și după *„Luarea Bastiliei”,* vine *„Satan iertat”,* de „Îngerul Libertății”, care este o fiică legitimă a lui Dumnezeu și a lui Satan în același timp... și a Franței! Curajoasă căsătorie „a trei”! Este punctul culminant al galicianismului, sau cel puțin al degaullismului, să-l pună pe Dumnezeu în triunghiul unui „ménage a trois”. Fie ca Preasfânta Treime să-l fi iertat...

„Fíen”; *închisoarea distrusă desființează iadul! Vino; Libertate Noroioasă, este fiica ta și a mea. Această paternitate sublimă ne unește. Arhanghelul se înalță și diavolul sfârșește!*

Iată ce spune Dumnezeu, „vorbind din infinit”: „— Vino: «îngerul*» Libertatea este fiica ta și a mea. Această sublimă paternitate ne leagă!”...

O „Istorie a Diavolului” bună, scrisă într-un stil modern și cu unele nuanțe teologice, este extrem de necesară. Autorul lui ROBINSON CRUSOE a scris una respectabilă în secolul al XVIII-lea; în secolul al XIX-lea, lucrările cu acest titlu s-au înmulțit - G. Roskoff, Le Carni, LAN Celio, Pomperò Gener, Arturo Graaf; iar mai târziu, în vremea noastră, Robert Hugo Benson și George Bernanos l-au imitat strălucit pe Milton în două mari romane: STĂPÂNUL lumii și SUB SOARELE LUI SATAN.

Pe de altă parte, profesorii de teologie au publicat un volum gros în ETUDES CAKMKLITAINES despre celebrul, obscurul și complicatul personaj. Dar asta nu e de ajuns. Borges, care a început să scrie o ISTORIE UNIVERSALĂ a INFAMIEI și a terminat doar șapte capitole, citind enciclopediile de teologie protestantă din biblioteca sa, ar putea scrie o excelentă *„ Istorie a Diavolului”.* Pentru mine, individul este un subiect prea fierbinte : îl am prea aproape. (Între paranteze, nu este vorba de „individ”, ci de o întreagă specie în sine - conform filosofilor.)

Diavolul este autorul „mecanizării” lumii moderne; și nu doar de dragul glumei, ci pentru că o are în sânge; „îi vine natural”, ca un dans pentru Carmen Amaya. Diavolul este cel care vrea ca fiecare creatură să-și trăiască propria existență, „să-și trăiască viața”, cum spun femeile din Buenos Aires. Victor Hugo a văzut bine că diavolul și Dumnezeu sunt uniți în paternitate; pentru că diavolul L-a ajutat pe Dumnezeu în crearea tărâmului pământesc.

Ascultă, să fim clari; aud un țipăt...

la „maniheismul!" pe care l-a lansat teologia canonic

Dumnezeu este Creatorul, desigur; Dumnezeu nu poate comunica - vreunei creaturi puterea de a crea „ex nihilo"; nici măcar nu poate folosi vreo creatură ca *instrument* pentru operațiunea creativă instantanee – așa cum demonstrează cu înțelepciune canoanele teologice. Dar Dumnezeu l-a creat pe Satana în același timp cu universul material și, într-o afinitate misterioasă (pentru noi indescifrabilă) cu acesta, „Creavit cuneta simul". „La început Dumnezeu a creat cerurile și pământul", spune Geneza: *cerul* este creatura spirituală, *pământul* cu firmamentul său, care „nu este nici cer, nici albastru, mare păcat"... este universul material . Apoi a început „timpul".

Cine este Satana? Părinții latini credeau că este unul dintre îngerii celei mai joase ierarhii; dar Părinții greci învățau mai consecvent că el era (și este) Arhanghelul numit să conducă Universul, cel care mișcă roțile imense ale stelelor și stimulează evoluția ființelor vii; și derivă acest lucru din titlul pe care Hristos i l-a dat de „Prinț al acestei lumi"; și din a treia ispită în care Satana i-a oferit domnia acestei lumi, iar Hristos nu i-a răspuns: „Mincinosule, nu poți da asta"; și din alte cuvinte din Scriptură.

Păcatul nu distruge natura, ci harul; dacă un păcătos este prin natura sa conducătorul acestei lumi, el rămâne conducător după ce a păcătuit. Dacă un om cu puțin talent nu își pierde brusc talentul de care abuzează. Dacă un om sănătos păcătuiește, nu își va pierde sănătatea; deși acest lucru nu mai este atât de sigur, mai ales cu aceste plăgi dezgustătoare pe care le avem astăzi, cum ar fi dispepsia și obezitatea. Așadar, dacă Satana a fost de la „început" conducătorul acestei lumi (și aceasta într-un spirit nu poate fi un accident exterior, ci natura), el rămâne așa.

Dumnezeu l-a creat pe Satana și lumea împreună, cu o afinitate arcană între ei. Dacă un înger poate mișca materia , este pentru că are un habitus natural cu ea (așa cum omul nu poate mișca nimic decât printr-un anumit contact, nici sufletul nu poate mișca corpul decât influențându-l; este pentru că *se află* în el, dar nu cu o ființă *spațială*-

***nu fizic,* ci *substanțial.* Mediul prin care îngerul mișcă materia, cred sfinții, este eterul. Prin urmare, bomba atomică și ceea ce ei numesc acum „dezintegrarea materiei" sunt, cred sfinții, o invenție angelică: că un înger (și nu cel bun și îndrăzneț) este cel care i-a dat omului intrarea în lăcașul secret al spiritelor, care este eterul: nu *lăcașul spațial,* cu siguranță , îngerii nu au extensie, dragă canon; ci lăcașul „obișnuit", „dominația", ca să zic așa. Sfântul Toma are două articole ciudate în Summa în care întreabă: „Este Cerul Empyreu locul *îngerilor* ?" și „Locuiesc demonii în aerul funingine?" Prin aceste două expresii, Sfântul Toma înțelege „eter"; iar ideea este preluată dintr-un text al Sfântului Pavel (EFESENI 11:2) și dintr-o afirmație persistentă a anticilor, care se găsește chiar și la Aristotel și în Teologia lui Platon.**

Modul în care îngerul locuiește în materie - acesta este ceea ce nimeni nu poate și nu va putea vreodată să explice clar. Cea mai apropiată comparație pe care o putem face este dispoziția artistului față de materialul *său* : nu este legat material de acesta, desigur; dar este conectat „în mod obișnuit" la el. Nu văd doar marmura, lemnul sau culorile așa cum facem noi, ci le „intuie", le văd din interior; după cum poți verifica, dragă prietene, citind cele două cărți excelente despre filosofia artei de Diego F. Pro: *SCULPTORUL LORENZO DOMÍNGUEZ* și * CONVERSAȚII CU PICTORUL BERNAREGGI*, publicate de Universitatea din Tucumán. Sculptorul *gândește* în termeni de volum, masă, proporție și vid, și nu în silogisme, așa cum facem noi. Pictorul raționează (sau mai degrabă nu raționează, ci înțelege) în termeni de picturi, compoziție, valori, tonuri, lumină și umbră. De aceea este atât de dificil (și nu recomand nimănui) sau mai degrabă imposibil (relativ imposibil) să te certi cu un artist. Artistul lucrează în tablouri vii. Adică între artist și subiectul său – subiectul său ideal, ca să spunem așa – există o afinitate intrinsecă, naturală, ca și cum ar fi o extensie a mâinilor sale. Lugones mi-a spus că în concepția unora dintre poeziile sale, rimele , departe de a fi o dificultate, *au fost...*

prima care i-a apărut **în ROMANȚELE DIN Rio SECO. Nu înainte sau după, ci odată cu „ideea”.**

Dumnezeu „a creat toate lucrurile împreună”, spune Scriptura, și într-adevăr în perechi, „lucru împotriva lucrului”; adică „rimate ”: masculin și feminin, cer și pământ, natură și har. Și totuși, Scriptura spune, de asemenea, că El le-a creat în șapte etape; și femeia după bărbat. Sfântul Augustin împacă aceste două perspective spunând că Dumnezeu a creat totul deodată; dar El a plasat în haos o forță de diferențiere care a dezvoltat Cosmosul în șase etape: faimoasa „evoluție” a gândirii moderne. Acea forță era Satan, artistul, care la acea vreme nu era încă Satan (ceea ce înseamnă „Adversarul”), ci Lucifer, care înseamnă „Purtătorul de Lumină”: deoarece Scriptura spune că el „era cu Dumnezeu la începutul Căilor Sale”: acele căi lungi și complicate pe care Cuvier și Lamarck le-au prevăzut.

Dumnezeu este autorul; dar Lucifer, dacă nu suflarea, este cel care o suflă. El este sufleorul, el are scenariul. El șoptește (sau să zicem că fluieră) în creație aceeași suflare pe care a primit-o direct din gura divină – cu excepția omului – în care „Dumnezeu a suflat” – spune Cartea Genezei. El invită creaturile să existe din propria sa existență. Le ispitește cu o ispită irezistibilă, cu exemplul propriului succes. Încă inocent, este deja rău intenționat ca o maimuță, subtil ca un șarpe. Fiind „inspirat”, el este inspiratorul. Lumi, eoni și secole se desfășoară din cei doi ai săi. El se întoarce unul după altul, surprins, dar în același timp înțelegător și deja în mijlocul tuturor lucrurilor, la paginile celor șase „yom”.

De la serafim la vierme (ce sumă imensă de aluzii și confruntări!), totul se desfășoară într-o ordine și o ierarhie perfectă, atât de perfectă încât nimeni nu ar trebui să- l atingă. Asta e: nimeni nu ar trebui să-l atingă: *nici măcar Dumnezeu,* exclamă Stăpânul acestei Lumi. Ce este această minune; adică excepția, capriciul, dislocarea, „dezordinea”? Arhanghelul simte gelozia artistului față de opera sa - a artistului mai mic, a celui care nu este deasupra operei sale, ci în interiorul ei. Ce este aceasta să creezi un om și să-l unești cu nimeni altul decât o persoană divină? Unde s-a mai văzut așa ceva? Ce este aceasta să creezi o femeie care este - oroare! - mama lui Dumnezeu? Nequam. /Vom »er- *viam.*

Bietul diavol. Și-a însușit opera lui Dumnezeu și și-a ordonat-o, fiind cel însărcinat să facă lumea să se învârtă; dar asta nu l-a împiedicat să o facă să se învârtă. Nu „prin forță”, cum spune Andretef, ci din interior, cu puterea sa de critic și „diferențiator”, cu

acidul Discordiei, „care este mama tuturor lucrurilor”, spunea Heraclit. Așa cum Dumnezeu tinde să adune toate lucrurile în unitate, să „recapituleze”, Satan tinde să diferențieze. El este ființa schimbării, stăpânul timpului, motorul „evoluției”, „elanul vital”, vestitorul modei , patronul Progresului Nedefinit. Evoluție, revoluție, contrarevoluție, contrarevoluție, distrugere, reconstrucție... Schimbare, muritorilor, schimbare, schimbare; căci nu am odihnă decât în schimbare, în Devenire! Totul este în toate și totul este totul: binele și răul, natura și harul, înțeleptul și ignorantul. Hristos și Socrate, arhiepiscopul și cel fără cămașă! Eu sunt marele Tot al lui Fichte, Schelling și Hegel!

***Templul și răul în esența* sa**
Ei sunt una în abisul etern — Ființa și Neființa sunt același
lucru. Ei sunt una în abisul adânc — Universul este rotund.
Nu există nicio intersecție sau cruce în ea —
Isus este sufletul lumii
Că un corp eteric dovedește —
Și toate acestea sunt conștiința mea.
Aceea este Lumina Nestinsă.

Lumea de astăzi (lumea, nu Biserica) este împărțită în două mari părți (și aici ajungem în sfârșit la DINAMICA SOCIALĂ) care se ciocnesc constant: una arborează „Progresul Tehnic” drept steag, iar cealaltă „Justiția Socială” - și par complet opuse și ireconciliabile, chiar dacă lumea s-ar prăbuși. Dar ambele sunt de acord asupra unui lucru, și anume ura lor față de Tradiție; Tradiția care reprezintă (în măsura în care este posibil pentru om) nu schimbarea.

dar ce rămâne. Cele două părți aflate în conflict vor să se schimbe și să se schimbe; să facă schimbări, să grăbească schimbarea, să precipite schimbarea (ei numesc asta progres) și să ajungă la marea Schimbare, care va transforma această vale de spini într-un paradis, doar cu forțele omului. Și pentru aceasta, ambele părți folosesc mecanizarea societății și a universului ca instrument, pe care o numesc tehnocrație, dar este tehnolatrie. Este cel mai mare succes pe care Satana l-a avut în toate epocile: materializarea vitalului, a viului supus mașinii: și mașina în slujba Banilor, întruchiparea metalică a muncii și străduinței umane, idolul dur pe care Moise l-a spulberat și ai cărui închinători a ordonat să fie uciși cu sabia... Cum s-a schimbat însuși Moise cu timpul!

Materia este mecanică și este supusă mecanicii:

Spiritul nu este mecanic; el „suflă unde vrea și nu știi de unde vine sau unde se duce". Diavolul are putere doar asupra materiei, dar trebuie recunoscut că această putere nu i-a fost refuzată astăzi; și că spiritul geme, asuprit până la vărsarea de sânge, sub această putere.

Poeții nu au nicio idee despre această putere; și de aceea îl iau pe Satana puțin ușor, îl compătimesc și vor să-l „mântuiască": Hugo, Vigny, Papini... Vă vor mântui curând. Le-am putea spune, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios:

„—O, poetule! Ce i-ai făcut Satanei?"

Ce ai făcut cu Luceafărul, Creatura Întâi-născută, Începutul Căilor, Carbuncul Primordial, Prințul acestei lumi, Cel Înarmat și Puternic, Fiul Zorilor?

Ce i-ai făcut Fulgerului lui Dumnezeu, care te-ar putea doar atinge și preface în praf; ce spun eu, să te atingă, să sufle asupra ta; ba mai mult, să se uite la tine?

Ce ai făcut cu marele Înșelător, cel care a fost ucigaș de la început, Acuzatorul, Criticul, Îmblânzitorul, Șarpele Străvechi, Dragonul Roșu, strălucitorul Arhanghel al Exterminării?

Ce-ai făcut cu Abaddon, flacăra inteligentă și trădătoare, piatra prețioasă, aerul furtunos ?

Ce-ai făcut cu Regele Șerpilor și Împăratul Țânțarilor, cu Leul care răcnește în jur, cu marele Câine Înlănțuit?

Ce i-ai făcut Împăratului Regatului Trist? Ce i-ai făcut?

—O, teologule! L-am omorât ca să-mi creeze metafore pentru poeziile mele.

—Ei bine, să știi că nu e o scuză..."

Ni s-a părut asta în legătură cu SATANA LUI PAPINI : Satana e mort (sau cel puțin așa crede lumea) în lumea modernă ; iar poeții nu se mai tem să facă din carnea lui cârnați de metafore, precum cele pe care le-am făcut noi mai sus. Fac mitologie din el.

Cei care nu cred în existența sa pot respinge toate acestea drept mitologie. În orice caz, Satan este încă prezent în gândirea occidentală și nu există poezie sau filosofie fără el. Carducci și Baudelaire i-au scris imnuri, Rafael Obligado l-a portretizat ca Dumnezeul binevoitor al Progresului; iar marile sisteme filozofice, precum cele ale lui Karl Marx și Heidegger, îl postulează implicit ca Absolut, căci fac din Rău, în mod maniheist, principiul ultim al tuturor lucrurilor.

Și Răul, oricât de puternic ar fi, nu este principiul suprem al tuturor lucrurilor.

DINAMICĂ SOCIALĂ, nr. 41, ianuarie 1954.

Religia libertății

ISTORIA EUROPEI ÎN secolul al XIX-lea", una dintre cele mai interesante și pline de viață cărți ale filosofului italian recent decedat, a fost tradusă pentru noi . Benedetto Croce este un mare critic literar, un bun istoric, un mare savant și un excelent umanist. Și nu e o performanță ușoară, pe Dumnezeu. Cartea, care și-a câștigat onoarea unei răspândiri largi în *America de Sud,* deși inferioară studiilor sale despre Hegel și Shakespeare , nu este totuși banală: bazată pe o erudiție solidă, cu echilibrul care este una dintre caracteristicile gândirii italiene, plină de sugestii perspicace și evaluări precise și debordând de vivacitate, căldură și entuziasm pentru Religia *Libertății,* care este subtitlul cărții, titlul primului capitol și tema tuturor părților sale. Este unul dintre cele mai bune manifeste scrise vreodată în favoarea liberalismului politic, ridicat aici în mod deschis la statutul de religie - ceva ce a fost întotdeauna, în realitate, oarecum ascuns. Ce carte de citit în Montevideo!"

Din păcate, traducerea, așa cum se întâmplă adesea, este mediocră: proza elegantă și curgătoare a lui Croce a fost ruinată; iar spaniola slabă a traducătorului, plină de solecisme, se împiedică, rezultând uneori în propoziții incomprehensibile sau inexacte, mergând chiar până la a numi o octavă regală de Giuseppe Giusti o *„copla",* în care s-a adăugat un *„ nu" la al treilea vers* , inversând sensul și distrugând metrul hendecasilabului - lucru care, dacă traducătorul, „revizorul" și corectorul ar fi avut ureche (din lipsă de intelect, întrucât sensul propoziției este clar), ar fi trebuit să determine o mustrare. Dar, în fine, să mergem mai departe.

„Meditație asupra istoriei secolului al XIX-lea" este mai mult decât istorie propriu-zisă; este chiar mai mult o lucrare apologetică a „religiei Libertății": o religie pe care Croce nu a inventat-o, dar în care are un profet viguros și bine înzestrat.

Firește, și așa cum el însuși notează (p. 27), această religie se află într-o rivalitate mortală cu celelalte „forme opuse de credință religioasă" predominante în vremurile noastre, cum ar fi comunismul, „activismul" (un termen ambiguu și nefericit sub care Croce cuprinde atât fascismul, cât și tehnocrația americană) și „catolicismul". Acesta din urmă, pe care îl descrie drept „cel mai logic și direct dușman", revine frecvent pe condeiul său cu o intensitate obsesivă.

Ceea ce înțelege Croce prin catolicism nu este nici el în întregime clar și precis: uneori îl identifică cu „ideologia creștină" în general, alteori cu Vaticanul și alteori cu Biserica: lucruri care, pentru un - credincios luminat, nu sunt sinonime, în ciuda relației lor temporale. Credința creștină este un lucru, speculațiile despre creștinism sunt altele, iar politica ecleziastică este încă altceva. Ar fi de dorit ca cele trei să coincidă, așa cum s-a întâmplat în anumite momente de aur (un Sfânt Augustin, de exemplu), iar al treilea *să decurgă întotdeauna curat din celelalte două.* Din păcate, chiar și disocierea totală este posibilă. Din punct de vedere istoric, acest lucru nu a fost întotdeauna cazul și, în natura răutăcioasă a omenirii, nu poate fi niciodată în întregime așa. Când Sfântul Augustin își aruncă glumele grele în detrimentul ereticului Victor Vincentius („De *anima et eius origine"),* el lasă impresia că scriitorul *și* episcopul a făcut un pas înapoi față de sfânt.

Gândirea lui Croce despre „catolicism" luată în acest fel, odată ce conceptul obscur este prezentat, este clară: catolicismul este pur și simplu ceva ce a fost odată util și acum este mort.

Nu numai că a fost util, ci măreț și divin la vremea sa: pe scurt, a fost Adevăr, pentru că a coincis cu Libertatea; și acum nu mai este, pentru că nu mai coincide: ceea ce merge mult mai departe decât Monseniorul De Andrea. Croce este „relativist" în ceea ce privește adevărul, supus filosofiei lui Hegel, care este a sa: adevărul *se face* (și se desface)

Se întâmplă de-a lungul veacurilor; și, prin urmare, ceea ce era adevărat astăzi, de exemplu, în secolul al XI-lea, nu mai este adevărat. Deci, nu există nimic absolut? Da, domnule, Libertate; pentru că este caracteristica esențială a Spiritului, a Spiritului Absolut.

Noua Religie a lui Croce nu recunoaște că și ea cade sub coasa care le doboară pe cele vechi; căci dacă vechea religie nu era „Adevărul" (absolut), atunci nu există adevăr absolut; și prin urmare, nici cea nouă nu este, și refuz să o venerez. Așa să fie – spune filosoful idealist – nu există adevăr absolut: adevărul constă în *efortul nesfârșit și progresiv către perfecțiunea morală a persoanei umane.* Prin urmare, nu poți respinge dogmatic comunismul, așa cum faci. Comunismul se conformează acestei definiții (și la fel și nazismul lui Nietzsche, de altfel) și diferă de tine doar prin mijloacele de realizare a acestuia, care echivalează cu o „transformare economică" în loc de transformarea „morală" la care visezi.

Dacă trebuie neapărat să fim supuși unei religii , așa cum crede Croce – și el manifestă un spirit religios (este într-adevăr un „pseudo-profet") – atunci cititorul este îndreptățit să spună, așa cum le-a spus Belgrano englezilor în 1810: „Îl vrem pe vechiul maestru sau pe niciunul", deoarece dovezile pe care ni le oferiți despre adevărul absolut al noii credințe sunt toate închipuiri: se referă la viitor, care este inaccesibil omenirii. Vechea religie și-a făcut dovezile, care se află în trecut, nu doar în viitor; iar prezentul ei, care vi se pare atât de corupt și sordid, are într-adevăr sordiditatea și corupția sa, AȘA CUM are tot ce este în prezent: dar asta nu ne mișcă. Sau mai degrabă, ne mișcă, dar nu ne frânge. Credința, gemând, îndură asta.

Croce ajunge să încorporeze ceea ce el consideră a fi gândire creștină pură (chiar și „Providența Divină" deghizată în „Progres Nedefinit") în „Religia Libertății"; adică, se aliniază cu ceea ce teologic se numește „modernism". Ceea ce dă catolicismului modern fața sa (și, în realitate, singurul lucru pe care îl percepe în el) este „Vaticanismul", pe care îl definește în acești termeni, împrumutați de la un teolog german:

„Numai în aparență și doar la suprafața existenței sale naturale a câștigat teren catolicismul în ultima vreme; dar «marea idee» care i-a dat unitate nu mai este vie; și niciodată până acum nu a fost atât de puțin separat, atât de instabil și atât de amestecat cu lucruri materiale și accidentale..."

Aceste cuvinte pot fi adevărate (sau nu, nu judec) în ceea ce privește politica actuală a Bisericii; dar nu au nicio semnificație în ceea ce privește credința. „Marea idee" a credinței nu este alta decât Întruparea Fiului lui Dumnezeu; și această idee este fie adevărată, fie etern și irevocabil falsă , fără nicio „evoluție" sau „progres" posibil. Aceasta este o propoziție de fapt (un fapt istorico-teologic, desigur), și dacă este adevărat că s-a întâmplat, chiar dacă niciunul dintre muritorii de astăzi nu crede, nu poate să nu se fi întâmplat.

Cât privește politica ecleziastică actuală și organizarea birocratică și centralistă actuală a Vaticanului, cauza atâtor rele, acestea sunt creații temporare ale Bisericii vizibile, care, așa cum au apărut cândva (secolul al XVI-lea), pot dispărea în alt timp, lăsând intactă credința și organizarea ei necesară într-un corp social sau „biserică".

Asta nu înseamnă că nu merită respect cât timp există; tot respectul pe care sunt capabili să-l câștige sau să-l îndure. Dacă Vaticanul comite o nelegiuire sau o faptă nechibzuită, noi nu vom respecta Nelegiuirea sau Prostia din acest motiv ; dar de acolo până la a crede că Vaticanul este *pură* nelegiuire sau nebunie, este un mic pas; un pas pe care Croce pare să-l fi făcut și pe care noi nu îndrăznim să- l facem. Așa cum el invocă „Providența Divină" (pentru a se asigura că „Libertatea" sa divină va triumfa infailibil în viitor; așa să fie), tot așa o putem invoca pentru a-i spune să stea liniștit, că dacă Vaticanul comite prea multe nelegiuiri și fapte nechibzuite, Providența Divină, căreia nu-i plac astfel de lucruri, o va elimina cu calm și va rămâne perfect liniștită.

***„Dumnezeu are nevoie de oameni",* spune un film francez; dar Dumnezeu râde de „credințele eterne" ale oamenilor — spune Scriptura, și, de asemenea, Istoria —**

în același timp în care Virgil a profețit „eternitatea Imperiului Roman”:

„tfír *ago tree metas temporum nec limina* pono
Empire m sine fin e dedi…”

Publius Quinctilius Varus fusese dat la o parte de Hermann (sau Arminius) la frontiera de vest; frontiera de est era atacată. Barbarii începeau să bată la uși ... *iar* declinul său începea în mod invizibil. Și dacă credeți că o plasez prea devreme, să știți că un istoric plasează începutul declinului Imperiului Roman în moartea lui Remus de către fratele său Remulus!

Această carte este, așadar, o apologie a liberalismului, atât de bine realizată încât te face să vrei să devii liberal... dacă acest lucru este posibil astăzi; o dorință care ar fi irezistibilă dacă nu ar exista moștenirea nefericită pe care liberalismul a lăsat-o pe aceste meleaguri. *„Minte-mă despre rudele tale, dar nu minți despre dinții mei, pentru că îți voi spune că minți.”* Idealul libertății, înțeles corect, este unul dintre idealurile eterne ale umanității. Aspirația la libertate, în măsura în care poate fi atinsă, este inerentă fiecărei persoane nobile; iar Croce recunoaște că, fără creștinism, nu numai că ar exista libertatea pe care o avem încă, dar nici măcar conceptul său modern nu ar exista; căci *nu este,* ci mai degrabă respect pentru persoana umană, care este în cele din urmă interioritate, moralitate și „conștiință”. Prin urmare, nu putem să nu fim de acord cu Croce și chiar să fim cuceriți de unele dintre pasajele sale pasionate și scrierile sale perfecte; Căci dacă eliberarea nu ar fi altceva decât iubirea pură a libertății (a mea și a aproapelui meu!), am fi cu toții liberali în acest sens, întrucât niciun om nu iubește în mod natural tirania, mai ales nu în propria casă.

„Despotismul este rău pentru toată lumea; chiar și pentru despot, care probabil s-a născut pentru ceva mai bun.”

Dar este legitim să se facă distincția între idealul libertății (pe care Crocei îl preamărește cu nobilitate) și liberalismul așa cum a existat acesta din punct de vedere istoric; o distincție *curioasă* de menționat.

să ne amintim de istoricul nn — mai mult teolog decât istoric în acest caz.

Idealul unei posibile libertăți umane este una; Idolul-Libertate *(VAnge-Liberté,* cum o numea Victor Hugo) este cu totul altceva. Libertatea, transformată în religie, într-un Lucru Absolut și Panaceu Universal, nu este nici mai mult, nici mai puțin decât superstiție și idolatrie – chiar dacă a putut fi un „mit" util în anumite momente ale secolului trecut, pentru realizarea unificării Italiei sau a independenței Irlandei și Greciei.

Să încheiem prin a-l considera pe „filosof" din Croce. Lăsând la o parte vechimea confuziei dintre „adevăr" și „opinie", care stă la baza oricărei noetici relativiste (confuzia dintre modul de dobândire , forma de prezentare sau întruchipările instituționale ale adevărului, cu Adevărul însuși), o altă confuzie este vizibilă la Croce: cea dintre libertate ca scop și ca mijloc. Libertatea politică este un scop (sau mai degrabă, o *culminare)* , un vârf: este rezultatul unei ordini sociale complete, cu atât mai mare cu cât ordinea este mai completă; și, în acest sens, nimeni nu poate să nu o laude și să o considere un mare bine, așa cum a făcut-o însuși Hristos. Dar liberalii vulgari o consideră atât un scop, cât și un mijloc: pentru ei, remediul pentru toate relele politice și sociale ale unui moment dat ar fi *libertatea neîngrădită,* precum vărsarea de sânge pentru faimosul Dr. Sangrado. *„Adevărul vă va elibera",* a spus Hristos; dar ei inversează această relație, plasând libertatea deasupra - și dedesubt - și peste tot. Sunt oameni buni, prietenoși și bine intenționați, dar confuzi.

DINAMICĂ SOCIALĂ, nr. [1] - 42, februarie 1954.

Ne temem de ceea ce avem

Scrisoare către Federico Ibsrfuren

—„Ceea ce se întâmplă acum de-a lungul râului Piața provine din teama pe care o are liberalismul de dictatură _____ .”

E util să ai câteva fraze de acest fel (cu cât mai criptice, ermetice sau „ireversibile ”, cu atât mai bine) pentru a le răspunde chilienilor care te întreabă constant „ce se întâmplă acolo”, nu doar la coafor, ci chiar și în sacristie.

—Și de ce sunt argentinienii atât de obsedați să caute dictatura? *Noi aici nu o acceptăm.* O înțeleg din ce în ce mai puțin.

Cel curios în acest caz era îmbăietorul sau îmbăietorul (nu știu cum se numește proprietarul băilor calde de mare în „căzi” și care pretinde că este descendent al unei vechi familii argentiniene; și s-ar putea să fie așa, pentru că îl cheamă Oscar de Alvear Puyol; și este versat în politică, pentru că citește trei ziare pe zi).

„Asta întreb și eu!”, am replicat eu. „De ce să cauți ceea ce ai deja?”

„Ce?”, a spus el. „Vă referiți la...?” — și a făcut un gest. „Nu mă refer la Perón”, am răspuns, „ci la guvernele argentiniene în general, în special la cele liberale . Aproape toate, dacă nu toate, au exercitat efectiv o dictatură latentă sau deschisă.”

—Și cum spui că liberalii se tem de tine?

—Se tem de dictatura celeilalte părți. Nu există o pană mai rea decât una făcută din același lemn. Își numesc propria dictatură „democrație”, iar dictatura auto-mărturisită a antiliberalilor „totalitarism”. „Atâta timp cât oamenii rămân în jocul lor (în „jocul”

Instituțiile libere* sunt fericite pentru că ele câștigă întotdeauna jucând murdar. Când apare o persoană furioasă, se enervează și aruncă zarurile cu zaruri încărcate, nu știu ce să facă și stârnesc un strigăt imens - sau un strigăt infernal. Acum sunt foarte ocupate să încerce să facă o lege, o constituție, un statut, o declarație sub jurământ sau un bilet la ordin care să ordone și să poruncească să nu se facă nimic împotriva „democrației”* *pentru totdeauna;* ca și cum ceea ce scrie O persoană pe o bucată de hârtie nu ar putea fi șters de ALTĂ persoană sau scris opusul. (Unul fără celălalt este lipsit de valoare, spuneți voi aici) - sau pur și simplu să facă ca Napoleon Bonaparte , care s-a proclamat Împărat fără să ridice un deget la Constituția „republicană” a Franței.

—Îți place Napoleon Bonaparte?

—Nu știu. E deja mort. Și vom muri amândoi .

—Deci crezi că tot ce se întâmplă în țara ta e un joc?

—Da, dacă tot sunt aici: un joc foarte scump și, din păcate, periculos. Aproape că aș spune că se aplică aici zicala „Jocul se joacă printre proști” — dacă nu ar fi și escrocii printre proști...

—Că în adâncul sufletului ei sunt cei mai proști...

—Ce-ai spus? Arogant! Mă surprinzi. Ceea ce ai spus vine din bunul tău simț chilian.

—Argentinian. Vin din Don Torcuato de Alvear. — Argentinian, dacă vreți. Există oare așa ceva precum —bunul simț argentinian—?

După acest dialog, mi-a venit ideea să detaliez subiectul pentru o scrisoare către Federico Ibarguren; dar faimosul „Peco” poate raționa la fel de bine ca mine și, în plus, oricine are două celule cerebrale știe perfect că regimul argentinian este inerent dictatorial, cu excepția cazurilor în care președintele este un Juan Lamas, precum Juárez Celman; — și că „dictatura iacobină”, o invenție a Revoluției Franceze, este aceeași ca gen, număr și caz ca toate celelalte (cu excepția celei romane), singura diferență fiind că este mascată; sau, dacă vreți, ipocrită.

Roca, de exemplu, când... Bah, de ce să mai spunem glume vechi: TOȚI conducătorii argentinieni au făcut ce le-a plăcut fără prea multă dificultate, mai ales dacă a fost rău pentru țară; *și* nu întotdeauna călcând în picioare legile; pentru că și ei au făcut legile. După cum i-a răspuns americanul celui care a spus: „Dar... în Argentina avem o rată a criminalității mai mică decât în SUA, după cum dovedesc statisticile”, iar americanul a spus: „A, da;

fie vorba între voi, statisticile criminalității sunt făcute de infractori."

„Timp de peste 39 de ani, guvernele Argentinei care au fost stabile nu au fost reprezentative **(adică *«democratice»), iar cele care au fost reprezentative nu au fost stabile"* ■—■ *prezintă El* MERCURIO de astăzi (16 aprilie), citând NEW YORK HERALD TRIBUNE din 3.**

De peste 30 de ani, —dragă „Roscoe Drummond", oricine ai fi... - Dragă „Peco": Îmi cer scuze că nu te-am scris să te anunț că veneam în Chile în loc să merg la ferma ta, așa cum am convenit: mi-a scăpat din minte, cum se spune. Așa că îți scriu acum, aproape că am revenit.

TRIBUNA, San Juan, nr. 9278, 14 mai 1962.

Cei doi mai

Există mai multe lucruri în „amurgul istoriei Argentinei ” decât ceea ce predau școlile laice.

Și acele lucruri care nu sunt predate sunt foarte interesante.

Prin intermediul lor, mica noastră istorie devine mare, pentru că se leagă brusc de ecumenismul Istoriei cu H mare; și este sărăcită pentru reflecția filosofică; și chiar pentru reflecția teologică.

Federico Ibarguren, în recenta sa carte, Así FUE MAYO, explică cu claritate, vigoare și farmec unul dintre acele lucruri nenumărate sau nespuse, într-o situație care până acum nu fusese tratată monografic; căci există trei situații în scurta noastră istorie ascunse sub vălul subțire al unui mister fabricat, și anume: Colonia, „Revoluția” din Mai și Rosas; iar aceasta din urmă este cea asupra căreia s-a lucrat cel mai mult până acum de către cei care au început să vadă prin văl.

Odată cu cartea lui Ibarguren, știm în sfârșit cu certitudine ce au fost *cisnerosismul,* morenismul *și saavedraismul* și că „revoluția” din mai nu a fost un eveniment monolitic, așa cum ni s-a spus, ci mai degrabă unul dual. Aceste trei facțiuni sau mișcări erau în întregime și istoric logice: pe de o parte, cei care doreau să mențină colonia spaniolă cu orice preț; pe de altă parte, cei care nu doreau. Aceștia din urmă, la rândul lor, erau divizați (fermoși) între cei care doreau să mențină *modul de viață tradițional,* poate chiar rupând legăturile cu Spania, și alții care doreau o schimbare a vieții aici, și anume, apariția revoluției mondiale, inaugurată în Europa în secolul al XVI-lea - adică ceea ce putem numi „progresism”. Datorită acestei a doua diviziuni, fenomenul istoric transcende purul politic și intră în domeniul teologiei.

Anticul Aristotel observa deja că toate războaiele au două rădăcini: una economică (o cauză materială) și cealaltă religioasă (ideologică, cum spunem astăzi), care este cauza lor formală. Filosoful antic a luat în considerare Războiul Troian, despre care știa foarte bine că răpirea Elenei a fost doar catalizatorul. Portul comercial Troian exercitase mult timp o opresiune economică asupra comunităților elenice aflate

la început de drum, iar religia sa asiatică era opusă celei grecești. Prin urmare, Homer, în poemul său, *împarte zeii* între cei doi pretendenți, plasându-i pe Venus, Mercur și Neptun de partea imperiului comercial și maritim; iar de partea grecilor, pe Atena (zeița - înțelepciunii), Febus (a poeziei) și Ares (al vitejiei militare).

Revoluția din Mai nu face excepție de la această lege: mitul copilăresc al „opresiunii feroce" a Spaniei și rebeliunea eroică, pură și profilactică a creolilor împotriva „tiraniei" este o poveste exagerată care nici măcar nu ar fi adevărată în China. Cei doi factori constanți ai tuturor războaielor erau deja prezenți în Colonie: influența politicii engleze, dornică de câștig comercial; și galicismul și liberalismul „francezizat" al Bourbonilor și al miniștrilor lor voltaireni, care au adoptat măsuri antireligioase în numele Coroanei, culminând cu deposedarea, expulzarea și suprimarea iezuiților. Acești doi factori au fost brusc scoși în evidență de invazia napoleonică a Patriei Mame; iar efectul lor combinat a dus la emanciparea coloniilor spaniole.

José María Kosa (Jr.), în monografia sa *APĂRAREA ȘI PIERDEREA INDEPENDENȚEI NOASTRE ECONOMICE*, a elucidat definitiv factorul material care joacă constant un rol în istoria Argentinei. Ibarguren, în această carte concisă, dar cuprinzătoare, clarifică în continuare factorul ideologic sau teologic. Au existat „regaliști" loiali regelui Ferdinand, care au fost învinși în lupta armată, și au existat americaniști care s-au divizat instantaneu în (să zicem) iacobini și girondini. Îndrăznesc să spun că cele două tipuri de oameni, simbolizați de misionar și encomendero, au debarcat din caravele imediat ce spaniolii au pus piciorul în Lumea Nouă. Ibarguren a avut îndrăzneala și s-a permis să-și susțină afirmațiile cu numeroase referințe de la istorici argentinieni „nerevizioniști".

„Istoricii" liberali au adaptat cele trei momente cruciale ale istoriei Argentinei la cadrele lor ideologice „progresiste"; adică la cadrul unic, extrem de simplist, conform căruia omenirea progresează continuu (depășind cu galantrie obstacole precum tiraniile, dictaturile, totalitarismul, obscurantismul și superstiția) de-a lungul drumului robust care duce la realizarea supremă a Libertății și Democrației; care sunt ceea ce știți. Astfel: perioada colonială a fost o „opresiune feroce" a acestor teritorii de către Spania, josnică, violentă și sângeroasă; pentru a cărei descriere fantezistă, istoricii protestanți le-au furnizat materialele „Legendei lor Negre". Independența a fost înaintarea eroică spre Libertate conform modelelor și idealurilor Revoluției Franceze. Rosas a fost un alt tiran oribil, mai rău decât Cisneros și Hernandarias, care s-a remarcat, în termeni de tiranie, ca fiind mai spaniol decât toți

spaniolii la un loc. Este firesc, aşadar, ca această joncţiune imediată şi dureroasă să iniţieze o reconsiderare istorică. Mai mult, perioada colonială a fost deja justificată de Vicente D. Sierra, printre alţii; Revoluţia din Mai ar trebui să fie subiectul aceluiaşi studiu amplu. Atunci, istoria Argentinei va deveni o materie demnă de predat în şcoli, iar bieţii copii nu vor suferi un fel de amorţire mentală care să-i expună fascinaţiei morbide pentru „prostii" de la vârsta de şapte ani.

Oamenii se minunează de numărul extraordinar de poeţi (răi) şi istorici (atât buni, cât şi răi) care abundă pe aceste meleaguri; şi de lipsa teologilor, moraliştilor , filosofilor, umaniştilor, publiciştilor, criticilor şi aşa mai departe. Vom explica altă dată abundenţa poetaştrilor; dar cea a „istoricilor" este evidentă: aceasta se datorează faptului că la noi istoria este teologie; vrem să spunem că prin intermediul ei se dezbat aici problemele superioare (chiar înainte de a le rezolva pe cele inferioare, care sunt strict istorice), începând cu cele politice şi terminând cu cele teologice, conform idiosincrasiei hispanice, care este teologică. Teologia se face

aici implicit; articolele din THEOLOGY REVIEW referitoare la Schimbarea la Față, Paraclet și Sursum Corda nu sunt teologie propriu-zisă, ci simplă retorică; cea mai reală teologie se găsește implicit în altă parte, chiar și la unii romancieri; ceea ce este caracteristic unei culturi care este, pe de o parte, foarte avansată (probleme teologice) și, pe de altă parte, a suferit o întrerupere și o regresie către embrionul total, în maniera celebrei *Asadia Clavellina* de Hans Driesch Ph, D-[CLI]

Deci există două luni de Mai, există două tendințe implicite ireconciliabile deja pe 25 mai 1810, iad.

„Iată asupritorul feroce al patriei
Gâtul ei mândru s-a plecat.

Patria exista atunci doar în aspirație. S-a spus , pe bună dreptate, că Independența nu era nimic mai mult decât „un război civil între spanioli"; dar în spatele acelui război local se afla o efervescență internațională. „Aprigul aprig al patriei"... mai degrabă decât modeștii funcționari locali ai lui Carol al III-lea și Ferdinand al VII-lea (deși destul de abuzivi la acea vreme) erau în realitate spaniolii și creolii francizați și anglicanizați ai „Iluminismului" (pe care Menéndez Pelayo îi numește cu ferocitate „miniștri josnici ai impietății franceze"), mult mai îndepărtați de ființa națională autentică decât ceilalți; ceea ce explică atitudinea defensivă instinctivă a clerului catolic din acea vreme... și din prezent

.

San Martín a obținut victoria pentru națiunea aflată la început de drum în „războiul civil"; iar Rosas a fost victorios în războiul extern care a urmat, despre care se vorbește într-un cântec popular contemporan din Salta:

„Viața și bunurile noastre
Nu-i numărăm cu siguranță.
Pentru că în vremuri de necaz și greutăți
Ne au în fiecare clipă,
Comisioanele care vin

Ne tratează cu cruzime
***Văd case, cai și argint, vor să ni le ia pe toate, nu ne lasă să muncim și vin strigând - „Patria...!"* (18J2).**

[CLI] **Cf PHILOSOPHIE DES ORCANISCHKN, Engelmann, Leipzig, 2a. ediție , p. 120.**

De fapt, Rosas a fost victorios într-un mic război internațional *și* a fost învins într-un altul: intervenții externe altoite pe războiul ideologic care nu a încetat din mai până în prezent.

De aceea, cartea lui Ibarguren, care arată clar cauzele Revoluției din Mai și, odată cu ele, forțele motrice ale întregii istorii argentiniene, este atât de relevantă astăzi; cauze pe care evenimentele actuale le-au scos la suprafață cu mare forță și claritate, așa cum vedem, deplângem și celebrăm. Argentina nu este izolată în lume, nu a fost niciodată și nici nu poate fi; iar procesul secular al Revoluției Antitradiționale care a început în Europa odată cu izbucnirea Reformei Protestante s-a manifestat printre noi sub forma „progresismului" versus spaniolismul (și identitatea creolă); și a continuat până în zilele noastre, modelând istoria noastră în paralel cu cea a Europei.

Ne acuză că „semănăm dezbinare printre argentinieni" pur și simplu pentru că *noi percepem* că există o dezbinare între ei (ceva ce oricine nu percepe *astăzi* este mai neștiutor decât bătrânul Cintes), ca un bolnav care dă vina pe microscop pentru că le-a „introdus" bacilul Koch în spută. Noi introducem singurul lucru capabil să depășească vechea dezbinare a argentinienilor; care nu este altceva decât ura față de minciună și mistificare sau, ca să spunem cu modestie, iubirea de adevăr.

Nu sunt din Caseros, chiar dacă locuiesc pe strada aceea; dar recunosc că sunt din Mayo. Acum, care Mayo?

DINAMICĂ SOCIALĂ, Nr. 73, octombrie 1956.

Moartea uitată a unui mare ilustrator argentinian: Marias

Domnule Co-director:[CLII]

Sunt întristat de moartea tragică a lui Marius, Carlos Vergottini. Și tu îl cunoșteai. Era un om cinstit și bun, blând și zâmbitor, foarte sensibil și timid, exploatat constant în această țară distructivă. Sper din tot sufletul că Dumnezeu a avut milă de el , din moment ce oamenii nu au avut-o. Răscumpărarea! Răscumpărarea trebuie să fi fost ceva mai măreț și mai excelent decât ne imaginăm.

luni

Epitetul acela pe care un poet l-a dat acestei țări: *Tu, pământ distructiv, tu însuți l-ai ucis* și, pe Hristos, el nu a mințit. Tocmai am primit cartea ALBERT ROUGES, de Diego F. Pro, fost decan al Universității din patria sa, care în prolog aruncă un blestem imens, dacă nu împotriva acestei țări, cel puțin împotriva păduchilor înviați care o domină, o modelează sau cel puțin o pângăresc; *„Distrugători de oameni mari care, într-un fel sau altul, au vrut să-l ridice din prosternarea sa.* Enumeră câțiva acolo, începând cu San Martín și terminând cu Riganelli, chiar dacă nu toți cei pe care îi menționează sunt la fel de irefutabili ca aceștia doi. Dr. Pro și-a tipărit opera pentru prietenii, cunoștințele sau străinii săi, împrăștiați în toată țara; și „interzice" în mod oficial* distribuirea acestei cărți, cea mai bună a sa, chiar și după moartea sa. (Să nu se întristeze: nimeni nu distribuie cărți excelente aici.) Este la fel de dezgustat de spectacolul țării sărace ca bietul Marius."

L-am văzut acum un an și nimic nu m-a făcut să bănuiesc un sfârșit atât de tragic pentru el; dar acum, reflectând la ceva ce mi-a spus, cred că pot ghici rana adâncă și secretă care poate îl chinuia. „Vreau să merg

[CLII] Brano C. Jacordla. (N. dsl E.).

la Paris", a spus el; ceea ce, desigur, era imposibil și absurd. Marins era probabil cel mai bun caricaturist din America de Sud, înzestrat cu daruri artistice cu adevărat extraordinare ; și, pentru a-și câștiga existența, trebuia să producă 250 de benzi desenate pe lună pentru o revistă comercială, de jos în sus, care îl exploata cu nepăsare.

Tu, ca artist, știi că munca unui artist este diferită de cea a unui pietrar și că ar trebui plătită diferit. Un pietrar poate ciopli pietre în fiecare zi, fie că este bine dispus, fie că este prost dispus; și la fel pot și eu; dar nu pot scrie când sunt prost dispus. A forța un artist să muncească toată ziua, în fiecare zi, ca un pietrar, dacă vrea să mănânce, îl obligă să-și cioplească propriul creier, ducându-l la o stare de nebunie. Sensibilitatea inerentă a artistului îl face foarte vulnerabil; iar frumusețea artistică este o armură foarte fragilă împotriva furtunilor acestei vieți. Cei care vorbesc atât de mult despre „justiție socială" constând în creșterea salariilor muncitorilor manuali, uneori nu au nicio idee despre enormele nedreptăți sociale care apasă adesea asupra lumii non-muncitoare, așa-numita „clasă de mijloc", care aici nu este nici mijlocie, nici ceva asemănător ei. Singura adevărată justiție socială este morala creștină, pe care Sfântul Toma a învățat-o, că fiecare persoană ar trebui să câștige „ceea ce *are nevoie în funcție de starea sa".*

„Starea unui artist sau a unui savant nu este starea unui pietrar", remarca Cervantes în elogiile sale aduse armelor și literelor. „Starea mea nu este aceeași cu starea unui bărbat căsătorit cu o grămadă de copii, precum Nimio de Anquin sau cum ești tu. Vei suporta cu răbdare că plătesc cinci milioane de pesos anual unui boxer sau unui fotbalist, cu condiția să trăiești; deși, în sine, este greșit, conform acestui principiu."

cipío; dar dacă aruncă milioane în mâinile celor care nu produc și, în schimb, distrug, atunci nu este suficient pentru toată lumea, iar cei care produc cad. Nu intenționezi să câștigi ceea ce câștigă un negustor ambulant escroc, un funcționar oportunist, un finanțator necinstit sau chiar niște generali politici, deși sunt sigur că, dacă ai câștiga atât de mult (ceea ce nu ar fi nedrept), ai investi banii în lucrări publice, în conformitate cu virtutea aristotelică (mult uitată de creștini) a măreției; dar există Altul care o cere, al cărui blestem sper că nu va cădea asupra acestei mici țări însărcinate cu nelegiuiri.

Când moralitatea creștină se prăbușește, se prăbușește și acel principiu fundamental al ordinii etice, la fel și „ justiția socială". Și libertatea. Și democrația. Indiferent cât de mult strigă ei.

Libertatea a murit și s-a născut liberalismul. Moralitatea creștină a murit în conducători și apoi în „mase", iar Justiția socială s-a născut... socialistă. Sunt doi paraziți care trăiesc din două cadavre; și le dau un fel de viață aparentă și putridă, precum viermii unui schelet... creștin-democrat.

Am vărsat lacrimi foarte amare pentru Marius. Chiar și providența lui Dumnezeu pare să-l fi dezamăgit. Dar această națiune distructivă va plânge lacrimi și mai amare dacă nu face penitență. Araraburu și Rojas, spune Don Pío Dncadelia, ar trebui să se plimbe și să-și țină predicile în haine de pocăință, în cenușă și cămăși de păr, cu o disciplină în mână; nu pentru alții, ci pentru ei înșiși; și Monseniorul D'Andrea, de asemenea, așa cum a promis odată, spre marea edificare a enoriașilor săi. Trebuie să-l ascultăm pe italian, căci este un fel de profet. Și trebuie să luăm aminte la blestemul lui Diego Pro. Când un filosof începe să blesteme, este periculos, căci devine profet. Alberto Rouges, profesorul vostru, a fost și el un fel de profet. Este suficient să ne amintim câteva dintre cuvintele sale rostite acum 20 sau 30 de ani.

„O, *Castilia, care îi faci pe oameni și îi epuizezi",* a spus Don Álvaro de Luna în timp ce era condus la spânzurătoare. „O, *Argentina, care nu-i face pe oamenii tăi mari și totuși îi produci",* ar trebui să se spună aici. Începeți să-i distrugeți chiar de la început, de la așa-numita „educație ".

Cred că Lisandro de la Torre, de exemplu, care s-a născut cu calitățile unui mare om, nu ar fi dat spectacolele prostești pe care le-a făcut în viață și în moarte dacă nu ar fi fost educația abominabilă pe care a primit-o. Puroiul trece printr-un proces de cretinizare și plebeizare. Nu se poate spune, așa cum fac unii, că ne-am „născut ticăloși" și că am ieșit răi de la început. La început a fost noblețe și

josnicie, ca peste tot; dar nu se poate spune că noblețea a lipsit cu desăvârșire aici. Apoi a venit procesul de plebeizare, a cărei a doua parte este degradarea; din care, fără îndoială, există deja ceva, și chiar ceva, pe aici, în cartierul meu. Doamne! Aș vrea să fiu un adevărat catolic, aș vrea să fiu un pustnic, aș vrea să nu scriu în reviste; și nu mă descurc prea bine.

Nu știu; nu mai am nicio devoțiune față de participarea la Liturghie, nu am nicio devoțiune față de Monseniorul Franceschi, nu am nicio devoțiune față de iezuiți, nu am nicio devoțiune față de Attilio dell'Oro Maini, nu am nicio devoțiune față de actualul Papă, nu am nicio devoțiune față de liturghie sau față de preoții muncitori. Sunt încă catolic? Da, dar nu unul prea bun.

Revista MAYORIA, Nr 44, 3 februarie, 1KB.

Civilizație și barbarie

Ca să scrii despre Argentina, trebuie să știi multe. Ca să scrii despre Kafka sau James Joyce, e suficient să cunoști suplimentul literar din LA NACIÓN. Dar ca să scrii ceva util despre Argentina, trebuie să știi mult, mult mai multe.

Ca să predai „literatură argentiniană" la universitate, o „pregătire" intelectuală în redacția oricărui ziar vechi este mai mult decât suficientă. Ce înseamnă acele catedre universitare de literatură argentiniană și „latino-americană" este ceva ce nu știu. Un copil de 12 ani îl poate citi pe Rubén Darío fără să întâlnească nicio enigmă. Deci ce *investighează* universitatea despre Rubén Darío? Viața lui (nenorocită)? Asta e tot? Că există catedre universitare despre Dante sau Homer, înțeleg. A aprecia *Homer* necesită un efort extraordinar, care este și extraordinar de formativ: ani și ani de disciplină și studiu (și pentru profesor, o viață întreagă) pentru a stăpâni limba și a intra în acea lume arhaică atât de diferită de a noastră - și totuși atât de similară în fundamentele sale. Dar un savant care și-a dedicat viața cercetării *lui* Lugones sau a lui Rubén Darío! Este literatura latino-americană poate mai mult decât o mică parte din literatura spaniolă? Ce vor ei să facă din ea? O lume aparte?

Strada Sparta, virtutea sa
sale, *strada Romei*
Liniște, căci marea Capitală a Sudului apare pe scena mondială!

Ar fi și mai bine dacă ar fi José Hernández... studiindu-l, s-ar putea măcar rezolva o enigmă a istoriei Argentinei. Dar Universitatea îl ignoră pe Hernández, cu atât mai rău pentru ea... Pe scurt, să tacem; ca nu cumva să expunem fără să vrem o rușine națională și să părem nepatrioți. Să predea toată „literatura națională" pe care o doresc; cine știe dacă nu cumva s-a creat aici ceva mai mare decât Homer și Dante, datorită geniului lui Ricardo Rojas.

Catedre de literatură argentiniană într-o țară în care nu există

biblioteci complete ale nimicului, nici măcar ale tuturor bunilor scriitori argentinieni (nu, nici măcar Biblioteca Națională), nici măcar *ediții complete* ale unora dintre cei mai mari (dacă nu ar fi fost Aguilar la Madrid, nu am fi avut poeziile lui Lugones). Ce este asta *și* cum se numește? Este o țară incredibilă. Într-un fel, te bucuri de toate acestea: această țară merită asta *și* mult mai mult, din cauza lipsei sale de morală. Dar am plecat , roșind.

Ideea pe care o subliniam era că, pentru a scrie o broșură utilă despre Argentina, Fermín Chávez a trebuit să studieze mult, să cotrobăie prin nenumărate arhive timp îndelungat și, pe deasupra, să mediteze... și să trăiască. Prețioasa sa carte , CIVILIZAȚIE ȘI BARBARIE, este alcătuită din scurte monografii despre oameni ignorați (îngropați pe nedrept) precum Francisco Fernández, Alexis Peyret, Hernández și chiar Alberdi! (Alberdi cel îngropat, 0% din Alberdi), legate între ele pe firul simplu de aur al ceea ce este Civilizația și ceea ce este Barbaria.

Se pare că civilizația și barbaria erau, în acele vremuri (la fel ca și acum), împrăștiate prin oraș și prin sate, și angajate într-o luptă crudă care încă nu s-a încheiat. Și civilizația nu se limita la orașul Buenos Aires, iar barbaria la restul țării, conform schemei simpliste a liberalismului local din secolul al XIX-lea. Puteți spune ce doriți, dar oricine a inventat acea distribuție topografică absolută a civilizației și barbariei nu putea fi un om talentat - adică inteligent. A fost un mare scriitor! Bine. Poți fi, într-un fel, un mare scriitor și să fii prost: Platon a învățat asta în ION, cu cinci secole înainte de Hristos. Și dacă vreți să recunosc că a fost un mare om , trebuie să recunoașteți că a greșit enorm aici.
Următoarea epigramă s-ar potrivi aici:

A făcut greșeli; dar a fost un om mare!
În ce a fost mare, prego, dacero? Monsignore, a fost mare și extra-mare! În toate nu a greșit!
O, prostuț cu capul mare ce ești, spune un lucru... Da!
Ce nu a greșit?
O, Monseniore, nu știu* asta *!

Chávez nu se angajează în discursuri abstracte despre simplul fapt că a existat civilizație argentiniană în Entre Ríos, San Juan și Catamarca; și că a existat și *o altă* civilizație în Portul Buenos Aires, venită din exterior (și, prin urmare, ar putea fi numită „barbarie" în sensul etimologic al cuvântului), constând în progresele amețitoare ale „tehnologiei"; care, cu siguranță, nu erau de disprețuit, dar nici

nu trebuiau să distrugă fatal cealaltă civilizație locală, morală, umanistă și religioasă; în care ar fi trebuit să fie altoite pentru a fi rodnice. În acest caz, nu exista niciun motiv ca Argentina să fie astăzi atât de *înapoiată* precum este în comparație cu orice țară din Europa sau America. Chávez se mulțumește să ne arate acest lucru cu fapte și nu cu silogisme.

Rezultatul acestei erori fenomenale (care, în esență, consta în iluzia fără sens a dorinței de a reconstrui țara *)* a fost că Argentina a rămas dislocată în ființa sa morală, culturală și politică; și, în același timp (ceea ce pare a fi o pedeapsă de la Dumnezeu) înapoiată în însăși tehnologia sa - și complet secătuită de imperiul străin. Nu este niciun mister în asta. Ceea ce este misterios este cum lucrurile nu au ieșit mult mai rău pentru noi. E suficient să te facă să te cutremuri să te gândești ce s-ar fi putut întâmpla - ce s-a întâmplat cu alții... și, de asemenea, să te gândești ce s-ar putea întâmpla în viitor dacă vom persista să ne hrănim cu minciuni, simulări, prostii, utopii... și abandonuri.

„Actuala criză argentiniană este de natură morală . ”

Nu vreau să rezum cartea simplă și plăcută a lui Chávez (care, într-adevăr, ar putea fi citită la Universitate; Chávez ar putea să o explice într-o zi, într-un timp de basm, care totuși trebuie să vină, nu spun că-l voi vedea), ci mai degrabă să comentez o propoziție din *Prolog* care atrage atenția: „crize ontologice și morale, apoi politice și economice... Liberalismul a modificat substanța ontologică și morală a țării... Cum este asta? Nu este un sistem politic și economic? Ce legătură are moralitatea cu asta?”

Faptul că liberalismul a fost sistemul economic și politic al capitalismului (liberul schimb, individualismul economic, războaiele comerciale, mecanismele ascunse ale traficului, munca pe hârtie și pe credit, Bursa de Valori și sistemul bancar... cu rezultatele lor sociale, pe de o parte; — democratismul, Parlamentul, separarea puterilor în stat, votul universal... cu rezultatele lor politice, pe de altă parte), este bine cunoscut; ceea ce nu este atât de ușor de observat sunt condițiile de posibilitate ale acestui sistem (care este în esența sa ascensiunea puterii Aurului și a „etosului” negustorului – și nu a negustorului bun, de la țară) constând dintr-o profundă subversiune a eticii Occidentului; și chiar mai profund, într-o nouă concepție despre Om și Univers, care poate fi numită „ontologică”.

Werner Sombart și Max Weber au studiat meticulos etica capitalismului și rădăcinile sale în teologia calvinistă: muncă depusă.

Este esențial să recunoaștem că moralitatea s-a schimbat; religia

liberală și-a creat propria moralitate, perturbând profund moralitatea creștină: oamenii trebuie să înțeleagă acest lucru. O serie de păcate și crime au încetat să mai fie considerate păcate și crime (cum ar fi camăta, creditele abuzive și escrocheriile *„financiare”* , pentru început), în timp ce altele au dobândit o importanță disproporționată. Moralitatea occidentală nu numai că s-a scufundat, dar, într-un fel, s-a întors cu susul în jos: pupa și pâlnia au fost „ridicate la înălțime”.

Pe măsură ce prova s-a scufundat, precum Titanicul când s-a scufundat. Iar „icebergul" a reprezentat o nouă concepție despre om, „homo oeconomicis", ființa umană considerată exclusiv ca subiect al producției și consumului. Spânzurarea unui om pentru că a furat o oaie (așa cum se făcea în Anglia între 1750 și 1890) și nu spânzurarea proprietarului oilor, care le-a furat pe toate dintr-o mănăstire, cu mănăstire și tot, poate fi o imagine dură a ceea ce spunem.

Însăși sfințenia familiei pălea în comparație cu sfințenia Băncii - și a Statului. Crimele împotriva Capitalului au devenit omniprezente: în Amona (SUA) nu cu mult timp în urmă, un pictor celebru a fost condamnat la închisoare pe viață pentru că a emis cecuri fără scop concret... cu excepția cazului în care este vorba de o invenție a ziarului LA RAZÓN. Crimele împotriva spiritului au devenit la fel de invizibile ca spiritul însuși: erezia, despre care anticii spuneau că este „similară și mai rea decât falsificarea", a devenit chiar un merit; iar astăzi, un avantaj incontestabil; în timp ce regii, prin „inflație" (primul dintre toți fiind Henric al VI-lea al Angliei), s-au apucat de falsificarea monedei.

Erezia a devenit o virtute... Nu crezi? Există „catolici" aici care, dacă li s-ar da puterea pentru 50 de ore, s-ar grăbi să o predea celor mai notorii eretici, din „motive politice"... Ei numesc această atitudine mentală în interiorul țării „catolicism oligarhic de la Port". Dacă acesta este catolicism, atunci sunt musulman.

Minciuna a devenit obligatorie (și nu în măsura limitată și atentă propovăduită de Machiavelli) sub numele sacru de „Presă și Propagandă". Și nu se mai știe exact când există „crima de sediție" și când nu. (Sau, mai degrabă, se știe: există ori de câte ori cel care deține în prezent Puterea - adică Forța - o consideră astfel.) Rousseau învață că sediția este întotdeauna legală; ceea ce nu va împiedica un rousseauist aflat la putere să te împuște dacă o comiți împotriva lui.

După cum scria un mare scriitor argentinian în 1941: *„Aici poți spune că Dumnezeu este* prost *și că Pre-*

Sideritul este o prostie, pentru că există libertate: dar efectele vor fi foarte diferite in utroque casu. **Acum am progresat atât de mult: acum SPUI că Hristos a fost un impostor, poate te vor numi Șef al Bibliografiei Republicii sau Ambasador la UNESCO.**

Acest nou moratoriu a adus o relaxare profundă a legii, de care depinde: odată ce fundamentele sale sunt înlăturate sau înlocuite, s-ar părea că se poate face ce se dorește cu ea. „Deși trăim într-o lume în care furturile mărunte *și* fraudele minore sunt încă interzise, ne desfășurăm activitatea pe principiul că fiecare poate profita cât de mult poate, fără a ține cont de nimeni sau ceva din afara *sa* .”

Responsabilitatea politică se estompează și devine distorsionată. A fura de la un singur om este o crimă, dar a fura de la o întreagă comunitate, corupând-o în acest proces, nu este; un tiran nu poate fi împușcat, dar un „adversar” poate fi; iar predarea și răspândirea adevărului pot fi o crimă și sunt uneori pedepsite ca atare. Ziduri întregi ale edificiului secular al dreptului occidental s-au prăbușit, dând loc barbariei; acum au mai rămas doar grămezi de moloz și praf.

Nu voi spune că toate acestea se află în cărticica lui Chavez , cel puțin nu în această formă; dar citirea acestei cărtici este mai utilă decât citirea „săptămânalelor politice”, asta e sigur. Și dacă există vreun săptămânal politic relativ bun (cum există), acesta este realizat de oamenii care se numeau cândva Guido Spano, Hernández, Andrade, Carriego, Alberdi, Peyret și francmasonul Fernández... cu numele schimbate.

Accept cu bucurie corecția lui Chávez conform căreia liberalismul *a fost într-adevăr respins* aici . Da. Dar respingerea a fost îngropată. Nu a ajuns la oameni, nu a funcționat. Această carte mică și meritorie și multe altele care sunt publicate acum (și pe care nimeni nu le va opri) o fac să funcționeze. Pentru a demonstra acest lucru, voi povesti ce s-a întâmplat anul trecut la un Colegiu Național dintr-un oraș din provincia Buenos Aires. A avut loc un „omagiu adus lui Sarmiento” (una dintre acele expoziții periodice ale mumiei în putrefacție a lui Sarmiento care...

Îl fac (anul trecut deja) pe Sarmiento însuși viu) și la o mie de secunde din discursul profesorului, un băiat a strigat din galerie: „Asta-i o minciună, citiți-l pe Gálvez!". Și toți tinerii au început să strige în cor: „Citiți-l pe Gálvez / Citiți-l pe Gálvez / Citiți-l pe Gálvez., . !!. Și actul s-a încheiat.

DINAMICĂ SOCIALĂ, nr. 76, februarie 1957.

Mamă și profesoară

Suveranul Pontif, Sfântul Ioan al XXIII-lea, a publicat o Scrisoare Enciclică în care preia, dezvoltă și completează binecunoscutele enciclice sociale ale lui Leon al XIII-lea și ale celor trei Papi Pius al XII-lea. Este la fel de lungă, deși nu la fel de colorată, ca MANIFESTUL COMUNIST AL LUI KARL MARX ; și necesită o exegeză și o explicație. Fie ca presa solidă a lumii să o ofere, în loc să o laude și apoi să o respingă! La *Centrul pentru Studii Economice și Sociale, a* fost...

ABC din Madrid, La VANGUARDIA din Barcelona și NEW YORK TIMES , la fel ca toată presa italiană, i-au dedicat rubrici: LA NACIÓN din Buenos Aires, într-un editorial, a spus că este foarte bună, dar că nu ar trebui luată prea în serios ([u] ni quid nimia), LA NACIÓN ESTE FOARTE BUNĂ . Toată presa provincială a comentat-o, în general vag; Ghioldi și Barletta au aprobat-o, Marianetti a spus că este „descarria da". Președintele națiunii i-a telegrafiat Papei felicitându-o și aprobând-o. Și așa mai departe.

Numai în prima sa parte documentul („unul *dintre cele mai importante ale timpului nostru",* conform presei newyorkeze) depășește „o glosă asupra REEIJM NO VARUM într-un stil mai prost", așa cum s-a mai spus. Poate fi considerat o constantă în patru părți: a patra exortație este adresată în special catolicilor .

Prima parte rezumă și confirmă celelalte enciclice, afirmând că acestea au dat roade și au influențat cursul lumii – și chiar și această lume necreștină.

„Munca nu este _o marfă și a fost transformată_ într _-o marfă*.”_ În această afirmație, Karl Marx și Papii sunt de acord, deși cu presupuneri diferite: Karl Marx o consideră un fenomen necesar, în virtutea legii dialectice a istoriei; Leon al XIII-lea spune că este un abuz și nu o condiție esențială a naturii umane .

***„Proprietatea privată este un drept natural.”* Aici Marx nu este de acord. Este adevărat că el a susținut că se opune doar „proprietății burgheze”. Dar, în realitate, el se opune proprietății private în sine, așa cum este înțeleasă de Occident.**

„Sistemul salarial nu este nedrept în* sine *; este expus nedreptății - idealul este de a combina contractul salarial cu contractul de proprietate - O sumă minimă de bunuri temporale este necesară pentru exercitarea virtuții - Muncitorii au dreptul de a se asocia.”

***„Proprietatea are o funcție socială;* și *îndatoriri, precum și drepturi - Statul are o funcție de reglementare și suplimentară - Spațiul vital al familiei: adică nevoia de* securitate, *care generează încredere reciprocă între oameni și înmoaie coexistența - Repudierea luxului, a risipei statului și distribuția vicioasă a bunurilor, care atribuie* (ca să spunem cu cuvintele papale) *compensații mari sau foarte mari pentru servicii de efort redus sau de valoare îndoielnică...”* dăunător uneori, de către Jupiter.**

Ca și în QUAORAGESIMO ANNO, Papii reflectă asupra schimbărilor structurale care au avut loc în ultimii 100 de ani: concentrarea enormă a bogăției, o economie rigidă și belicoasă; sindicatele, ascensiunea și triumful bolșevismului, dispariția organismelor intermediare autonome și începuturile reglementării juridice: dreptul muncii. La acestea, Ioan al XXIII-lea adaugă apariția unei lumi cu adevărat noi în tehnologie și producție; extinderea problemelor sociale pe arena internațională (un fapt deja subliniat de Benito Mussolini); participarea multora la viața publică; și inevitabilul proces de „socializare” sau coalescență colectivă, care, pe de o parte, creează „masele”, pe de altă parte...

Oferă marilor companii capabile de îmbunătățiri materiale gigantice.

Părțile 2 și 3 ar putea fi subtitulate „Clonele complicate": Ioan al XXIII-lea își aprofundează propriul subiect. Printre altele, Papa afirmă că interferența statului , deși pe de o parte legitimă sau necesară, merge adesea prea departe, distrugând organizațiile intermediare și paralizând inițiativa privată și chiar „geniul" personal (socializarea). *„Unde lipsește inițiativa privată, există tiranie."* Unde proprietatea lipsește într-o anumită formă pentru majoritate, nu există libertate. Distribuția echitabilă a bogăției - este esențială.

Papa se stabilește, sau cel puțin ia o poziție (enciclicele nu sunt definiții *infailibile* în sine) , într-o discuție modernă foarte dificilă. Economiștii antici credeau că „ceea ce contează nu este atât de mult mărimea plăcintei, ci unde se taie"; adică, cel mai important lucru este distribuția; deși, în mod firesc, trebuie să existe ceva de tăiat. Acest principiu este depășit și a fost schimbat de un progres tehnic imens, potrivit unor mari economiști contemporani (COLOCVIILE Rhe Infelden , de Raymond Aron și alții), astfel încât „dacă plăcinta este foarte mare și continuă să crească, automat toate bucățile devin mai mari, iar chiar și cele mai mici sunt suficiente pentru toată lumea". Papa persistă pe prima poziție. Este clar că nu are încredere absolută în natura umană și în progresul productivității, ci mai degrabă în moralitate; cu care, potrivit lui, conducătorii trebuie să fie bine echipați.

Multe alte puncte ar putea fi explicate, dar asta ar necesita o carte; cum ar fi promovarea agriculturii, revendicările Bunurilor Comune asupra Bunului Particular și așa-numitele națiuni „subdezvoltate" · care sunt în esență națiunile „economiilor pastorale", așa cum le descrie marele Friedrich List. Papa îndeamnă națiunile bogate să le ajute în numele carității (ceea ce pare destul de idealist, având în vedere starea actuală a națiunilor; poate ar fi suficient să le ajutăm în numele „pericolului comun" al războaielor continentale), dar fără a folosi acest ajutor pentru a li *se opune* . Pe scurt, „dacă sunt subdezvoltate ..."

„Ai dezvoltat sau ai dezvoltat proprietatea, nu o calci în picioare"; este din partea riveranilor, respectă-ne bunurile, libertatea lor politică, integritatea lor teritorială, uzurile și obiceiurile lor, religia lor și chiar rasa lor.

Ceea ce este cel mai interesant (cel puțin pentru noi) este tonul acestei enciclice, benign, conciliant și optimist; unde nu există fraze dure ca în celelalte, nici respingeri polemice, nici măcar mențiuni despre supercapitalism și comunism. De ce acest nou ton? Aș vrea să știu.

Papa încheie spunând că cel mai mare obstacol în calea acestui mare program de *„Reconstrucție a relațiilor de* conversație *în Adevăr, Dreptate și Iubire "* este „primatul ateu sau Babelul religios"; sfârșind astfel prin a-i afecta caracterul de *norme religioase;* deși, ca să spunem adevărul, același lucru se află pe planul rațiunii naturale, în care întreaga Enciclică este menținută în mod deliberat.

DINAMICĂ SOCIALĂ, nr. [132.] aprilie 196). A fost publicată cu acest titlu: *„Umanismul ateu, obstacol moral în calea reconstrucției sociale creștine".*

Perspective argentiniene

Perspectivele pot fi retrospective sau directe. A privi înapoi e mult mai dificil. Am fost obligat să citesc o carte care... (Dumnezeu să mă ierte că am citit-o) o carte de un Agustín Alvarez, „UNDE MERGEM? ", care îmi vine în minte ca *„Unde nu am plecat deloc";* pentru că e un om care își propune să prezică unde mergem și nici măcar nu știe unde se află; trec 60 de ani și se vede că nu am plecat deloc, că el e cel care a plecat. Această carte și acest Alvarez mi se par una dintre ignominiile argentiniene, care arată cât de încurcați eram în cap în 1904; e în orice caz o ignominie trecută, pentru că mă îndoiesc că cineva o poate citi astăzi. „Morților, celor care au plecat, uitare · " „Nu-l mai amintiți, uitați-vă la el... și mergeți mai departe", ar spune Dante. Am citit-o, am citit-o, Dumnezeu să o scoată din Purgatoriul meu.

Nu sunt politician, așa că nu vă voi oferi prea multe informații noi despre *manevrele politice actuale. Toate acele* mici mișcări secrete sau publice ale politicienilor nu mă interesează: cititul ziarelor nu mă învață nimic. Politicienii vor să câștige alegerile cu orice preț; nu au programe foarte bine definite, cu excepția *„programului care îmi va aduce cele mai multe voturi"* - adică cel care poate înșela cel mai bine masele. Există, însă, o diviziune reală între ei, pe care o numesc „dreapta și stânga" și chiar mai profundă (întrucât „dreapta" se poate referi la un conservator capitalist sau la un conservator) liberal și tradiționalist; ale cărui două extreme sunt comunismul și tradiționalismul. Cred că această diviziune este fundamental religioasă sau are o rădăcină religioasă și de aceea este aprigă și ireconciliabilă. Este REALĂ, într-un cuvânt. (Dar am vorbit deja despre asta pe larg.)

Din păcate, cea mai imediată opțiune pentru țară se află acum între două lucruri rele, pe care le vom numi Scylla și Carmis, și anume: o prelungire pe termen nelimitat a liberalismului - transformat în „neoliberalism"; sau un guvern militar, sau un

regim secret de miliție; cu asta ne confruntăm acum, și există forțe puternice interesate de prelungirea sa pe termen nelimitat. Există forțe atât de puternice, atât interne, cât și externe, încât sunt înspăimântătoare.

SCYLLA

Să luăm în considerare mai întâi liberalismul. Argumentul său central este că funcționează bine în America de Nord și a transformat America de Nord în cea mai bogată și puternică țară din lume: este același argument al Părinților Fondatori din 1933. Aici, printre noi, liberalismul postulează un atașament față de America de Nord (pe care America de Nord nu o cunosc, deoarece există două) care poate duce la o supunere totală și este o continuare a vechiului atașament față de Imperiul Britanic care a durat o sută de ani. Este o poziție ușoară, deloc creativă sau chiar originală; nu spun că nu are bază; are în favoarea sa principiul inerției interne; iar extern are în favoarea sa forțe străine puternice care pot fi rezumate în cuvintele CAPITALISM și RELIGIA DEMOCRAȚIEI; sau cum spun yankeii (revista TIME) „Democrație".

„În America de Nord, asta a funcționat bine"... *Pe de altă parte,* Statele Unite sunt o națiune diferită de a noastră, nu în ultimul rând din punct de vedere religios, printre altele: luate în ansamblu, SUA sunt calviniste, indiferent dacă au sau nu un președinte catolic bun sau rău; sistemul lor este calvinist, iar atmosfera *lor* generală este calvinistă; noi nu avem așa ceva aici. Sistemul lor politic a funcționat relativ bine, cu o serie de trucuri murdare, capcane și minciuni (Tammany Hall) care totuși împiedică (sau „trag linia", cum se spune) să ajungă la un punct, care este un punct religios: ceea ce pentru ei este „sacr "; ceea ce pentru noi, de origine catolică, deși ma-

Catolici, 50 cs sacre. Cum funcționează politica *sud-americană* în SUA poate fi văzut în cartea lui Gunther, INSIDE THE UNITED STATES (două cărți pe acest subiect) sau în frumoasa istorie a Statelor Unite a englezului Sommerwell, un mare simpatizant al yankeilor. Există două cărți catolice mult mai incisive decât acestea, și anume: THE AMERICAN HERESY de Christopher Hollis și HISTORY of THE UNITED STATES de Cecil Chesterton.

Iată cum rezumă Sommerwell, de exemplu, activitățile de la Tammany Hall („o instituție creată pentru a asigura voturile săracilor din New York"):

„O convenție prezidențială americană nu seamănă cu nimic altceva* din *lumea civilizată; iar criticii sistemului,* care *în forma sa are acum 100 de ani, au epuizat vocabularul invectivelor atacându- i însăși natura. Puterea banilor; influența persuasivă a corupției ascunse; autoritatea nejustificată a unui* statut *dubios ;* (nu știu la ce se referă această expresie) *prejudecăți deschise sau secrete împotriva unui anumit tip de candidat, de exemplu, împotriva romano-catolicilor; «înțelegerile» sau contractele care însoțesc capturarea unei delegații, pentru un candidat împotriva altuia; influența întâmplătoare, notabilă în cazul alegerii lui Lincoln, a orașului ales pentru preelectorat; impactul ilegitim, ca la convenția democrată din* 1896, *al unei singure discursuri a unui candidat; operațiunea tehnică a* «calului negru» (un candidat fals propus pentru a concentra repulsia populară asupra lui) și *exploatarea* «calului troian» (sau calului de marș). În spatele figurii de figură se ascunde prinzătorul de rațe, *în spatele căruia se află un grup bine organizat de vânători de voturi."* (sau „can cos") *își are alesul gata de lansare la momentul oportun; și, în final, atmosfera febrilă, complexă și sordidă a proclamației în sine; entuziasmele sale „improvizate" bine calculate; „farsele "* sale fantastice, *lipsa de gândire,* zvonurile sale nebunești *, intrigile sale incredibile - toate aceste caracteristici...

Ei îl consideră pe observatorul european **(în acest caz, Harold Lasky)** ***cea mai proastă modalitate posibilă de a alege un om pentru executivul suprem al unei comunități democratice.*** **■.**

> ***De fapt*** **(continuă Sommerwell)** ***un prim-ministru englez ajunge în funcție ca urmare a unei lungi cariere publice petrecute sub controlul direct al colegilor săi din Parlament; dar un președinte american este unul dintre cei doi candidați aleși în modul descris mai sus; și de când a început acest sistem de convenții de partid, alegerea a căzut, în general, asupra unui om fără experiență ministerială. Uneori, sistemul american a ales oameni care s-au dovedit a fi egali cu un ministru englez; alteori, oameni detestabili din punct de vedere moral sau*** **intelectual ; iar** ***unii dintre aceștia din urmă nu au avut în vedere măreția candidatului, ci carisma sa, capacitatea sa de a aduna voturi sau o carieră obscură care nu a jignit niciunul dintre grupurile de presiune ...*** **(Până aici Sommerwell; parantezele sunt ale mele).**

După cum puteți vedea, se pun la cale lucruri peste tot, iar frauda este ceva obișnuit în democrații. Doar că în SUA se pune o linie la un singur lucru: urna de vot; și aici e altceva... din moment ce trebuie să trișăm, haideți să trișăm la urna însăși, e mai simplu; „ceea ce va lua șobolanul, să ia pisica sau catârul"; doar că asta distruge complet ceea ce numim *„legitimitate" și,* prin urmare, stabilitatea și autoritatea guvernelor ; pe scurt, anarhie. *De ce* urnele de vot sunt sacre în SUA și nu aici este ceva ce nu vreau să analizez.

Aceasta este o simplificare: nu acoperă pe deplin SUA și Argentina. NIMIC nu acoperă pe deplin SUA și Argentina, cu excepția, poate, a intuiției unui înger; și poate nu a oricărui înger. Este un *„concept"; și* știți că conceptele umane sunt ca niște instantanee făcute din realitatea inepuizabilă, concepte sau idei care pot fi importante sau nesemnificative; superficiale sau pătrunzătoare; și, de asemenea, drepte sau strâmbe; pe care le numim „concepte false". Un prieten îmi spune mereu: „A face vine înainte de a gândi; în SUA au început prin a face și acum sunt capabili să gândească; aici am vrut să începem prin a gândi și acum nu avem nici gândire, nici a face..." Dar, rețineți, în SUA, au avut gânditori autentici de la început (puțin barbari sau elementari, dacă vreți, dar autentici): Melville, Thoreau, Hamilton și Jefferson; Și aici, de la Independență încoace, am avut gânditori contrafăcuți, Echeverria, Mármoles și Riveraindarte, care au produs o lungă linie de urmași; și au existat, fără îndoială, oameni talentați, dar, dintr-

un motiv sau altul, nu au prevalat; deși nici acestea nu au lipsit niciodată. Irazusta și Ernesto Palacio spun că Argentina nu a avut noroc (recomand cartea lui Irazusta despre Anehorena); de ce și cum nu a avut noroc, nici eu nu vreau să analizez (este analizat în cartea menționată anterior). Adevărul este că gândirea *și* acțiunea merg împreună: capul poruncește mâinilor, nu mâinile capului; și un om complet le are pe amândouă. *Cronologic* , gândirea și acțiunea merg împreună și nici nu îndrăznesc să spun că *ontologic* , gândirea este prima; pentru că gândirea în om este și acțiune: pentru a gândi drept, trebuie să muncești și să suferi și să câștigi bătălii interioare. (Sfânta Tereza: „pământul bun care nu este cultivat..."). În concluzie, ideea prietenului meu este una distorsionată: are o oarecare bază în realitate, ca toate conceptele care nu sunt simple himere, iar realitatea este că *„prius est vivere, deinde philosophât e";* ceea ce spun spaniolii, „măruntaiele duc la inimă, nu inima la măruntaie". Dar au nevoie de amândouă.

Mă vor întreba de ce yankeii își respectă Constituția , iar noi nu o respectăm pe a noastră, ceea ce este același lucru, cu rezultate dezastruoase pentru stabilitatea noastră politică. Le voi răspunde cu un paradox cinic, și anume: că noi, catolicii prin naștere, suntem mai înșelători decât protestanții. Pentru a evita scandalul, voi traduce spunând că corupția catolicismului este în anumite privințe mai rea decât corupția oprită a protestantismului; oprită, spun eu, nu progresivă: corupția progresivă a protestantismului a dat naștere comunismului. Sau, mai degrabă, mai edificator...

Voi spune că o moralitate inferioară, practicată, valorează mai mult în practică decât o moralitate superioară, NU practicată; ceea ce este evident. Nu voi intra într-o analiză , care ar fi lungă, a motivului pentru care o mentalitate calvinistă se oprește înainte de unele încălcări, iar o mentalitate catolică NU. Este mai convenabil pentru mine să trec la fapte: DE FAPT, Constituția americană a fost respectată și a înălțat America de Nord; DE FAPT, aceeași Constituție a avut efectul opus aici și în țările latine în general. Un alt fapt evident: în SUA, Constituția a fost ceva original; a fost o *invenție* , modelată după obiceiurile țării, după religia sa , în cele din urmă; aici a fost un plagiat prostesc. (Vezi „Plagiatul în Argentina"). Acum douăzeci și cinci de secole, Aristotel observa (în *„Constituția Atenei")* că unele „orașe " (adică state, „poleis") copiază constituția unui alt „polis" prosper, crezând că acest lucru le va face și pe ele prospere; dar nu face nimic. Motivul pe care îl dă Filosoful pentru aceasta este de mică importanță: este un fapt, pe care l-a confirmat prin colectarea a 23 (?) constituții ale poleis-urilor grecești.

Aceste reflecții duc la următoarea concluzie: sistemul liberal, - neoliberal sau democratic nu funcționează pentru noi. Acesta este un fapt evident, bazat pe 100 de ani de experiență, nu o abstracțiune sau o teorie. Pentru a nega sau a eluda acest fapt, democrația trebuie transformată într-o dogmă, o religie, ceva obligatoriu pentru toate națiunile latino-americane; deoarece, în ceea ce privește Spania, cea mai democratică dintre națiunile europene, această religie nu a prins încă rădăcini. Această religie este absurdă din punct de vedere filosofic și eretică din punct de vedere teologic.

Bunul simț, conform Sfântului Toma de Aquino, dictează următoarele: unele națiuni sunt potrivite pentru un anumit regim ; altele pentru altul. Există trei regimuri schematice fundamentale: monarhia, aristocrația și republica, cu trei forme de corupție corespunzătoare: tirania, oligarhia și demagogia. Teoretic, cel mai bun regim este cel monarhic; practic, cel mai bun regim pentru o anumită națiune este cel pe care îl poate îndura aici și acum; așa cum a afirmat în esență Rosas în celebra sa arangă din 1836, care a determinat regimul republican al Argentinei.

Adică regimul pe care Omul de Stat îl poate instaura și menține ferm și stabil; spre deosebire de „monarhia moderată" pe care toți eroii noștri (adevărați) din mai și-o doreau cu hotărâre. Dictatura, care este ca o monarhie absolută temporară, este legală (împotriva Decretului 4161) și poate fi necesară în unele cazuri. (Desigur, și acestea sunt abstracțiuni sau concepte; nu vreau ca Don Julio Irasuata să mă cenzureze, dar sunt abstracțiuni directe.) Pentru o țară creștină (precum cele ale Sfântului Toma), cel mai bun regim este cel „mixt", un amalgam de elemente monarhice, aristocratice și populare, precum monarhia Sfântului Ferdinand sau a celuilalt, non-sfântul Ferdinand, soțul Sfintei Isabela; dar un astfel de regim presupune unitate religioasă și o educație creștină pentru întreaga populație. Se află Argentina în aceste condiții? Nu. Ar putea fi, dar nu este.

Și asta e destul deocamdată în legătură cu primul obstacol, Scylla.

CARIBDI5

Al doilea obstacol este guvernul militar: este întotdeauna dictatorial, chiar și atunci când promulgă legi care condamnă dictatura (a altora). Din păcate pentru noi, se pare că armata argentiniană este în prezent în mare parte liberală sau, mai precis: există în ea, spun ei, un puternic atavism sau o rămășiță naționalistă, alături de o puternică tendință spre marxism; două elemente care, dacă sunt contopite, dau naștere la ceea ce se numește „troțkism" sau naționalism de stânga. Spun asta nu din proprie experiență, ci din autoritatea cărții * REBELIUNEA GENERALILOR * de García Lupo. Există, totuși, ofițeri militari foarte catolici, sau cel puțin foarte „creoli", deși o mică minoritate. Știu asta și de la alții.

Cum ajunge o armată în acest punct? Se spune, și cred că este adevărat, că procesul a fost discutat cu Roca. Întrucât președintele este și „comandantul suprem *al* Forțelor Armate etc.", îi este ușor, dacă vrea, și dificil Senatului să-l împiedice, să-i promoveze, să-i avanseze și să-i favorizeze pe acei ofițeri care împărtășesc înclinațiile sale ideologice și să-i marginalizeze pe cei care i se opun. Și când acest favoritism, care, după cum știți, a avut un exemplu...

Rezonantă în Franța în faimosul scandal „fișe" , la amestec se adaugă mita. Ajutați-mă să mă gândesc. *„Niciun general nu poate rezista unei mită de un milion de pesos?",* a spus președintele Mexicului, Ohio. Un exemplu extrem este Cuba: ceea ce Roca a început aici încet și cu dificultate (dacă a început ceva), sergentul-colonel Batista a realizat în Cuba în câțiva ani: a corupt armata, transformând-o într-o „gardă pretoriană". Nu a funcționat și asta a rezultat ... ce a rezultat. (Potrivit lui Garufa Lupo, armata cubaneză nu a vrut să zdrobească rebeliunea din Sierra Maestra. De ce ar face-o? De ce să se lase uciși de un conducător, când TOȚI conducătorii trebuiau să-i ia în considerare și să le dea bani? Banii nu nasc loialitate: nasc loialități false.)

Ne aflăm așadar, după părerea mea, între Scila și Caribda; pericolele despre care vorbesc oamenii nu sunt imaginare, deși mulți le plasează în mod amăgitor sau nesincer acolo unde nu sunt, și acolo sunt într-adevăr imaginare, în dictatură, în „totalitarism" (un cuvânt urât) în „reacțiune"; toate lucrurile care, în măsura în care sunt posibile aici, există deja deghizate în liniște.

Părinții noștri au mâncat para, iar noi am suferit de durerea de dinți.

STABILIRE

Strâmtoarea extrem de îngustă care ocolește Scila și Caribda este numită în mod inexact „revoluția națională creștină ": nu este o revoluție în sensul *unei mișcări violente de instaurare a noutăților,* care este mișcarea mondială născută acum șase ani (sau acum patru secole, dacă preferați, odată cu Reforma protestantă) pe care o numim Revoluție cu R mare. Aceasta este opusul; nu este o mișcare violentă de instaurare a noutăților, ci o mișcare non - violentă (cât mai puțin violentă posibil) de restaurare a antichităților ; sau mai degrabă, a eternităților; prin urmare, ar trebui numită Restaurație, sau mai bine, INSTITUȚIE; pentru că, din moment ce nu este posibil, așa cum se știe, să restaurăm vreun trecut exact așa cum a fost, este necesar să inventăm sau să reinventăm trecutul: pe baza imaginii a ceea ce a fost *și* a forței...

Din ceea ce este, găsiți ceea ce trebuie să fie; dacă nu vor să-l numească Etern, măcar ceva relativ permanent ; ceea ce a avut trecutul nostru care era adevărat și autentic, întreg și necorupt.

Cum se realizează această instaurare? Nu este un joc de noroc, nu este o lege în patru sau douăzeci și cinci de părți, nu este o reformă bruscă a Constituției: ați văzut ce a ieșit din reforma constituțională Rojas-Araroburu. Acum putem fi mulțumiți, chiar mulțumiți, cu *ieșirea din această mlaștină;* adică, cu un guvern legitim, acceptat și respectat, care promite (și oferă parțial) o bună administrație, drumuri, industrie și justiție; și se apără cu înverșunare împotriva atacurilor din străinătate. Măreție națională! Nu putem aspira acum la reconstruirea bruscă a măreției naționale ruinate, ci doar la măreție individuală; care, acolo unde nu există măreție colectivă, este aproape întotdeauna martiriu, sau se îndreaptă spre el, sau ceva similar. Măreție națională! Eu însumi am păcătuit acum un moment vorbind despre INSTAURARE. Îndrăznesc să spun că ar fi un pas prost pentru țară dacă un catolic fanatic sau fervent (cu excepția cazului în care ar fi super-fervent, adică un sfânt, să zicem, ca să nu păcătuiască) ar deveni acum președinte, la fel ca și un socialist fanatic; și mai rău, un militar nechibzuit.

Trebuie să ne uităm cum merge lumea. Franco nu este un militar prost, așa cum nu este niciun militar care câștigă bătălii. Acum se spune că primul lucru de făcut este să învingem comunismul... ei bine, Spania este singura națiune care a învins comunismul - adică cea care arată calea, campioana. Spania are acum o dictatură, adică o monarhie absolută provizorie. Are un lucru bun: stângiștii spanioli o recunosc, chiar și exorbitantul și lipsitul de sens Salvador de Madariaga: spun că vor ceva mai bun pentru Spania, dar că nu vor comunism; prin urmare, Spania are un lucru bun, cel puțin pentru că este necesar; care, însă, comportă un pericol sau un risc de prăbușire. Un spaniol eminent, un om religios, mi-a spus: „Regimul natural al Spaniei este Caudillo: avem un Caudillo, când va muri vom alege un alt Caudillo, cel mai bun om din Spania; și asta e tot."

Ei bine, acest „caudillo zgo" este echivalent în filosofia politică cu monarhia electivă a Poloniei, pe care tratatele de politică o citează ca exemplu al celui mai prost regim politic posibil: teoretic, splendid. Alegerea unui monarh neereditar provoacă ambiții enorme în nobilime și o teribilă distorsiune a politicii. Din momentul în care un rege a urcat pe tron, nobilii electori polonezi și cei eligibili pentru alegeri au început să conspire febril pentru succesorul său, cu intrigi, comploturi și chiar crime. Unii chiar s-au aliat cu o putere străină pentru a ascensiona, ceea ce este trădare sau aproape trădare împotriva patriei, așa cum s-ar fi putut întâmpla și în alte părți. Și astfel, Polonia a fost slăbită și împărțită de două ori de și între puterile vecine, apoi devorată de monstrul vecin. Să sperăm că Spania va evita pericolele unei monarhii elective, ceea ce va face, prin „Legea Dinastică" și „Consiliul Dinastic" sensibile - care, însă, nu sunt lipsite de propriile pericole. Dar TOTUL prezintă pericole în această viață; și mai presus de toate, lașitate și inerție.

(Ca o paranteză, luați în considerare o altă absurditate a stângii spaniole, pe care am auzit-o și aici, la Buenos Aires, de la Salvador de Madariaga: se spune că Spania este într-o stare proastă din cauza Dictaturii, pentru că nu există literatură, nu mai are mari scriitori acum, ca înainte; și se pare că înainte, când i-a avut, pe cei mai mari, a avut o dictatură, a avut chiar și Inchiziția. Marea literatură este un adaos, un produs secundar al măreției naționale, al educației intelectuale și al unui alt factor care nu depinde de regimuri sau de vreo putere umană: nașterea și educarea geniului. Nu este ceea ce ar trebui să caute politicianul, nu este treaba lui: i se dă ca bonus atunci când își face bine treaba; mai mult succesorilor săi decât sieși; și este fals că libertatea nestingherită o produce. Acea manie de „libertate, libertate, libertate" a liberalismului vine de la figurile literare și din ea nu se produce literatură bună: vine de la Voltaire, Diderot și Rousseau.) Acestea nu s-au format sub libertatea liberală, ci sub o monarhie absolută. Este remarcabil că, privind istoria, oriunde găsim o epocă de aur literară, găsim dictaturi și monarhii absolute de la Pericle la Ludovic al XIV-lea... Cât de periculoase pentru ele!

(același argument pe care îl folosesc scriitorii de stânga!).

Scriitorii au nevoie de libertate, chiar și pentru a se juca puțin; și nimeni nu le-o ia vreodată, pentru că a te juca e gratuit; dar poporul are nevoie mai întâi de pâine, muncă și ordine, și de asemenea de bucurie și speranță, și apoi de libertatea de a se juca; libertatea lui Voltaire și a lui Russo, care râdeau tot mai mult, ba chiar aveau prea mult, nu înseamnă nimic pentru popor. Nici Lope de Vega, nici Cervantes nu au fost împiedicați de un zid de piatră de către Inchiziție; dimpotrivă, i-a ajutat. Libertatea pentru toți și pentru toate este o invenție maniacală a scriitorilor mediocri sau corupți. Scriitorul mediocru sau pervers are nevoie de DEZORDINE pentru a uzurpa poziții care nu-i aparțin - precum Agustín Alvarez; și precum stângiștii spanioli, care prin urmare sunt aici și prosperă.

Trebuie să ne uităm spre Spania, pentru că și noi ne confruntăm cu pericolul unui Război Civil Spaniol, deși cred că nu este la fel de iminent. Cuba a avut propriul Război Civil Spaniol, iar în el, comunismul a fost învins (în ciuda apropierii sale de Statele Unite, sau poate din cauza acesteia). Trebuie să încercăm să evităm un Război Civil cu toată forța posibilă. Când am spus mai sus, însă, „fără violență, cu cea mai mică violență posibilă", nu m-am referit la faptul că „establishmentul național" (sau cum vreți să-l numiți) se va întâmpla de la sine: bănuiesc că nu se poate face chirurgical.

Cum se poate realiza o astfel de instaurare? În prezent, există persoane care lucrează, din păcate cu puține resurse (adică, eroic), pentru formarea unei forțe politice naționale; cu alianța, de exemplu (aceasta este o presupunere), dintre creștin-democrați, naționaliști și peronism - sau o parte a acestuia. Dacă această forță poate fi constituită în ciuda diviziunilor personale acerbe ale argentinieni și poate ajunge la urne (adică, dacă ei o permit), acesta ar fi deja un mare pas înainte. Chiar dacă ar pierde alegerile, s-ar stabili un nucleu public național, poate cu deputați și senatori (în virtutea celebrei „reprezentări proporționale" belgiene), adică o voce din care să se educe și să se informeze oamenii; care cred că sunt mai educați politic decât mine. ***Instaurarea vechilor metode necesită reinventare.***

***Lucrurile eterne* — sau *permanente, să zicem — necesită geniu politic sau cel puțin inteligență politică; și* asta se aplică nu numai Omului de Stat, ci și, într-o oarecare măsură, Maselor, care trebuie ordonate și transformate într-un Popor. Dumnezeu să ne acorde acest lucru, chiar dacă nu îl merităm; pentru că suntem divizați, nestatornici și slab educați... Se pare că masele argentiniene posedă o anumită perspicacitate politică, perfecționată în suferință; și aceasta este acum singura noastră moștenire și singura noastră temelie.**

Cred că trebuie să contribuim cu mare hotărâre și sârguință la construirea acestui lucru; și eu, din partea mea, vreau să o fac – și o fac.

Voi încheia această disertație prozaică cu o poezie apolitică, pe care am tradus-o în timp ce o scriam, de un mare poet italian:

„Acest deal plat și gardul viu circular care mărginește orizontul albastru, tăind spații de nepătruns pe cer pentru zborul meu, mi-au fost întotdeauna dragi ."
Stând aici, privesc spre acest ocean.
fără sfârșit spre acolo; și o tăcere supraomenească și un calm foarte adânc în silueta mea, și apoi aproape că tremur.
Șoptind, o briză blândă mă ajunge prin frunziș; șuieratul ei umflă liniștea infinită. Și îmi amintesc de Etern.
Vocea stațiilor inactive
din prezentul verde și auriu viu
murmură pe un ton mistic...
Y În *această imensitate, gândurile mele sunt inundate de bucurie, libere de ororile luptei umane...*
Y este dulce *pentru mine pe marea asta.*

„ Nu are nicio legătură cu asta." Nimic. Dar contemplarea este scopul omului, iar contemplativul, deși poate vorbi bine sau rău despre politică, este în afara *și* „îngrozit" (cum scrie acolo) de politică.

PROFET SAU POET?

„La orizontul (Argentinei) nu văd nimic altceva decât comunism sau război civil." Asta mi-a spus acum ceva timp un bătrân căruia a trebuit să-i administrez Extrema Maslu acum câteva zile. Era un prieten de-al meu pe vremuri, dar acum căzuse într-o stare atât de retrasă încât nici măcar nu-l puteai vizita, pentru că era jignitor. Și viața lui era destul de haotică. Dumnezeu să-l aibă în pază. Pe ce și-a bazat această tristă predicție sau perspectivă? Merită luat în considerare.

Un profet este un om care ÎȘI AMINTEȘTE viitorul: adică Dumnezeu îl plasează singur într-o situație care urmează să vină pentru toată lumea; adică îl face să trăiască cel puțin pentru un timp în avans în viitor; astfel încât să-i poată avertiza pe alții; care, de regulă, nu-i acordă atenție. Acest lucru este valabil cel puțin pentru „profeții naturali"* [1]; adică cei care au o stranie perspectivă asupra viitorului apropiat fără a avea viziuni concrete despre Dumnezeu; pot spune, de exemplu, „secolul următor va fi unul al marilor războaie, nu mai dinastice, ci ideologice" - sau „Germania va trebui să poarte război împotriva întregii Europe" (Nietzsche) fără a-și putea specifica viziunea sau intuiția mai concret. Marii istorici au și asta: cunoscând trecutul atât de profund încât pot, într-un anumit fel, să trăiască în el, au un fel de presentiment întunecat al viitorului; care în trecut este deja, într-un anumit fel, semănat, predeterminat sau stabilit. (Deși uneori viitorul contrazice trecutul) .

Poate că ceva din asta era adevărat și în cazul prietenului meu: viața și această națiune îl trataseră foarte rău. Deși cunoscut (dar nu înțeles) de mulți, putea fi considerat un Mare Necunoscut. Poseda o capacitate și abilități intelectuale remarcabile, dar nu a fost niciodată capabil să le aducă la iveală decât în mici, dificile și lipsite de valoare „mostre" a ceea ce AR FI PUTUT Realiza, în circumstanțe mai favorabile. După cum am spus, la sfârșitul vieții sale a devenit foarte amărât împotriva acestei națiuni „mioase și nerecunoscătoare"; și cu siguranță, nu-l pot învinovăți pentru asta. Totuși, nu se poate spune

Studiile și munca ei au fost zadarnice: a lăsat ucenici ; și toți cei care am lucrat cu ea purtăm amprenta puterii ei în spiritul nostru.

Astfel, în propria sa viață, sufocat de această țară pe care o iubea, a văzut într-o oglindă teribilă mizeria *și* nebunia unei țări care „îi ucide pe profeți" și „îi respinge pe cei trimiși de Dumnezeu". Prin urmare, a dedus că această țară învăluită în mlaștină și păcătoasă trebuia să izbucnească într-o zi. „Nu poate rămâne așa pentru totdeauna. Dacă Dumnezeu ar privi într-un râu al Empireului și ar privi Argentina, ce ar putea vedea demn de ochii săi? — dacă noi înșine abia putem vedea! — Ce oferă Argentina astăzi lui Dumnezeu, lumii sau chiar copiilor ei? Merită oare ca soarele să răsară și ploaia să cadă peste asta...?" *Iar* epitetul care urmează nu este reprobabil.

„Am o serie de lucrări ale sale care nu sunt foarte utile pentru că sunt incoerente și confuze; și manuscrisul singurelor două cărți pe care le-a scris (și pe care nu le-a putut publica), și anume: *«Studiu asupra satirelor lui Juvenal»* și un eseu politic foarte obscur, cabalistic și sibilin, intitulat: *«Nu există patrie».* Cel mai publicabil lucru al său sunt poeziile sale, o duzină de scurte poezii religioase, care nu au putut fi publicate decât în mijlocul unei glose sau a unor corolare care să le clarifice."

***„În Argentina, trebuie să aibă loc un război civil, altfel comunismul va lua rădăcini."* De ce? Pentru că dezintegrarea sistemului liberal nu poate duce decât la unul dintre aceste două rezultate. Și de ce nu poate duce pur și simplu la „neoliberalism", la o corecție pașnică a sistemului nostru actual, ca în Statele Unite? NU E chiar așa de rău, din moment ce vedem că funcționează acolo și chiar și Sfântul Scaun îl are în vedere... De ce nu? Pentru că idiosincraziile și religia Americii de Nord nu sunt ale noastre; nici situația lor financiară. A adus exemplul Spaniei acum 30 de ani." Dacă i-ai răspunde că nu avem nicio legătură cu Spania, că acesta este un alt continent, s-ar îmbufna.**

Punctul de cotitură definitiv în viața (internă) a bătrânului a venit atunci când toate editurile din țară l-au respins.

Ana a scris două cărți laborioase. Un nepot de-al său, care era - vânzător, umbla cu manuscrisele; iar la sfârșitul pelerinajului său i le-a returnat spunându-i: „Uite, unchiule; nu-ți face speranțe prea mari: *ești la marginea țării.* Te împușcă în burtă, ca să te omoare. Ești de cealaltă parte a tranșeei. E un război aici, nu-ți face speranțe prea mari; și un război pe moarte." Acest război „rece" sau invizibil, spunea el, trebuia rezolvat printr-un război violent: „Începe cu capul, totul începe." Înainte de asta, toate ziarele îi respingeau „eseurile"; cel puțin cele din capitală. Nu aș spune că cartea politică era foarte „prietenoasă cu vânzările", dar cealaltă este o lucrare academică foarte „pusă" și științifică, deși cu aluzii subtile la evenimentele actuale; și se încheie cu o traducere admirabilă în terțete a celebrei (și scandaloasei) Satire a X-a a lui Juvenal, din care copiez un fragment la sfârșit; A insistat să fie publicată alături de textul latin. De atunci încolo, prietenul meu a devenit descurajat și amărât.

Cartea politică este abstrusă *și* reacționară; și are pagini întregi care nu sunt ușor de înțeles ca discurs, ci mai degrabă ca un fel de ejaculare extatică sau o imagine întunecată a unei intuiții inerent inefabile sau inexprimabile în raționament; obscură, dar puternică. Nu voi încerca să o rezum, deoarece este imposibil, dar voi indica cele șapte părți sau secțiuni ale sale, care sunt: 1. Istoria dezordinii țării; 2. Declinul religiei; 3. Falsificarea inteligenței; 4. Cum a ajuns intelectualismul la putere; 5. Mecanismul economiei sau dezeconomiei națiunii; 6. Moralitatea și moralizarea în politică; 7. Argentina bolșevică; — urmată de un epilog intitulat: NU EXISTĂ PATRIE. Este curios că în a șaptea, bătrânul susținea, în ciuda ideologiei sale maurrasiane și catolice, că ceea ce convenea acum Argentinei era un guvern „troțkist". De ce? Mi-a spus că singura forță stabilă din punct de vedere politic rămasă era troțkismul sau naționalismul de stânga: creștinismul nu produsese nimic în Argentina în afară de acel palid Hamlet al „democrației creștine"; iar naționalismul de dreapta era neputincios. Am obiectat: „Dar marxismul este rău, este satanic." El a răspuns nepoliticos că aici și acum era „cel mai puțin rău". Nu sunt de acord cu asta: marxismul este intrinsec—

minte rea; și în fața unui guvern marxist consider preferabil chiar și un guvern Aramboni.

A avut un fel de problemă cu Biserica, nu știu ce anume; dar, în cele din urmă, a murit catolic. O mătușă care a avut grijă de el în ultimele zile mi-a spus că „un episcop l-a calomniat" când a fost implicat în politică cu mult timp în urmă alături de Don Lautaro Durañona: lucru care mi se pare neverosimil. Aproape niciodată nu-mi vorbea despre religie, evita subiectul; dar poeziile sale arată că era profund religios, dacă nu chiar devotat. Avea o mulțime de resentimente misterioase; de exemplu, împotriva călugărițelor, profesorilor și colecționarilor de timbre. Adevărul este că, deși încerca să-și ascundă excentricitățile, era destul de ciudat pentru cei care l-au putut vedea de aproape în ultimii ani, ca mine.

Lăsând deoparte darul său profetic, în care nu cred, să încercăm să raționalizăm această obsesie sau manie de: „ori comunism, ori război civil". Comunismul a provocat războiul civil în Spania; au început să omoare oameni și să incendieze biserici la scurt timp după instaurarea Republicii; conform lui William Carr, acest lucru s-a întâmplat la cererea Partidului Comunist și a Marelui Orient din Paris. Este adevărat că, cu o Republică decentă (cum ar fi cea visată, de exemplu, de iezuiții francezi care au scris ETUDES RELIGIEUSES) , majoritatea spaniolilor s-ar fi calmat: Franco însuși i-a pus pe cadeții de sub conducerea sa să jure credință Republicii tinere. Franco, ca toți generalii spanioli, se alăturase chiar și francmasoneriei; și plecase la scurt timp după aceea cu un bubuit, ca „Eliberatorul" nostru. Spaniolii erau sătui de Alfonso al XIII-lea; și mai ales de politica liberală murdară a lui Canalejas-Maura; Ronianones-Lerroux; Primo de Rivera-Berenguer; iar „republica" le-a fost prezentată cel puțin ca un experiment promițător (și foarte „prometeic").

Însă comunismul singur nu putea provoca un război ; este necesar ca o parte a armatei să se desprindă și să se ridice pentru asta; toate războaiele *civile* au început cu *implicare militară;* și cu atât mai mult astăzi, cu armamentul modern, un civil nu poate face nimic singur, oricât de înfuriat ar fi. În Spania, armata fusese complet infiltrată de francmasonerie; și vedem ce s-a întâmplat cu *Insulele Baleare* și...

celelalte nave; și în capturarea Barcelonei de către ofițerii gueuera* lee și „roșii".

Diferența este că aici procesul, deși este același, nu este la fel de încins ca în Spania; iar rezervele tradiționaliste iberice erau pregătite pentru apărare și chiar atac datorită secolelor de predici împotriva liberalismului și a celor trei războaie carliste. Prietenii mei spun că „argentinienii nici măcar nu sunt capabili de asta" (Gaynor). Ei bine, deocamdată e mai bine așa. Nu am renunțat la speranța unei schimbări politice favorabile prin mijloace pașnice, lucru pe care cu siguranță nu-l pot aștepta de la Aramburó, Frigerío, Braden și alții asemenea. Oricum, Dumnezeu va decide; iar ideea vechiului meu prieten că Dumnezeu disprețuiește Argentina ar putea fi o greșeală. Nimeni nu știe. Există sfinți, sau semi-sfinți, în țară, precum însuși bătrânul Benavides.

Moartea lui m-a impresionat profund: nu a fost rapidă, așa cum și-ar fi dorit, dar trupul său a decăzut încet și a slăbit treptat, lucru de care se temea cel mai mult. A murit bine, totuși; și dacă suferința cu răbdare în această viață te salvează de Purgatoriu, cu siguranță poți crede că acum se află „în locul înviorării, luminii și păcii". Chiar și în timp ce scriu aceste rânduri, parcă îl simt lângă mine; ceea ce, fiind acum miezul nopții, nu-mi convine.

Nu am spațiu să copiez „Juvenal"-ul său; care, în plus, atât de plin de aluzii mitologice și romane, este aproape de neînțeles pentru noi dacă nu este copleșit de note. O poezie lungă intitulată EI SPUN că _____ este... în inteligibil:

Nu sunt nimic ***mai mult decât un evreu sărac și bolnav de moarte.***
Sunt șomerul care a urcat pe obelisc
Fata care a escaladat Aconcagua **și** ***a înghețat într*** **-un** ***pustiu***
Și ***vagabondul care conduce discul la trecerea la nivel cu calea ferată***

Se spune că sunt poet, adică un biet prost încrezut. Se spune că sunt o persoană „dificilă", imposibil de gestionat.
Se spune că sunt o persoană nefericită care a căzut din cuib
Y ***Navigatorul Vito Dumas, singur pe mare.***

Ei spun că sunt un politician prost pentru că am ajuns doar să fiu candidat.
Spun ce spun, dar ce nu spun? Tot ce vor să spună.
Câțiva spun că sunt vultur; dar majoritatea, pisică.

Y ***Ce câștigăm certându-ne aici între noi?***

Urmează în nouă strofe ca aceasta și se termină astfel:

Nu sunt nimic mai mult decât un biet evreu cu o rană de moarte.
Eu sunt Benavides, evreul care nu stă într-un pat de satin
Sunt un biet santinelă onorifică evreiască pentru sinucideri
El se uită și spune „alertă”, dar nimeni nu-i dă atenție.

pune-ne Aires, 11 decembrie 1962

Index

Despre acest volum **4**

CRITICĂ LITERARĂ

Studiu preliminar **II**

I. PAUL CLAUDEL **51**
Introducere în Paul Claude] **51**
„Papucul de satin **114”**
Claudel necunoscut **123**

II. GILBERTO K. CHESTERTON **1M**
C. Sberleck Holmes la Roma **134**
Ultima carte a lui Chesterton **144**
Bunul simț al lui Chesterton **156**
Două ştiri din Chesterton **154**
Un eseu de Chesterton **161**
Autobiografia lui Chesterton **166**
Elegia cimitirului **176**
Problema **177**
Rugăciunea celui ghinionist **de 1 milion**
Marele taciturn **112**
Eeleriaités **185**

HI. PEREDA ȘI PEREZ GALDOS **186**

IV. **LEONCE DE GRANDMAISON** **219**
O carte completă **219**

V. **DANTE** **244**
Divina Comedie **244**

VI. **VICTOR DELHEZ** **265**
Arta Mera de Víctor Delhea **165**

Copii. JUAN OSCAR PONFERRADA 274

Simboliștii din Ponferrada 274
In estri Señora de Cata marci 282
Loor al Maicii Domnului 288
Colindul josnic al diavolului 298

VHI. GROAPA DE DEȘEURI 302

666 302
Aur 310
Scrisoare către Higo Viat 322

IX. JORGE GUILLEN 326
Despre CÂNTECUL lui Jorge Guillen 326

X. JUAN ALFONSO CARRIZO 332
Caumuca ti acionera 332

XI. BALTASAR GRACIAN 341

XII. POEZIE ȘI TEOLOGIE 361

O mare poezie patriotică 361
Cheile împărăției 369

XML. DIVERSI BIBLIOFILI 302

Biblio gratia generală 404

NOTE DESPRE CĂLĂTORIA DINTR-O ȚARĂ AFLATĂ ÎN CRIZĂ

Studiu preliminar 413
Sacrilegiul 430
Universitatea Catolică din Santiago 436
India cu minciuna 441
Un centenar glorios 445
Seara cu propuneri la bucătărie 452
Albert Elvețianul 457
Despre... puterea secretă 462
Despre un om de știință 468
Clona argentiniană Frusta 471
Reflecțiile unui deținut 478
Din cultura argentiniană 482
Despre „câini care dezleg* 491
Problema editorială 496
Cam... aproape nimic 501
lumea a treia 507

Religia libertății 519
(Tememot ce avem 525
Loa dos Mayos 528
Moartea uitată a unui mare ilustrator argentinian: Marius 533 Civilizație și barbarie 537
Mamă și profesoară 544
Perspectiva argentiniană 548

[2] **Gracián nu a scris versuri, întrucât poemul *„Las salvas del tiño”* care i-a fost atribuit s-a dovedit a nu fi al său, ci al unui contemporan pe nume Genoves. Gândindu-ne la o posibilă confuzie cu Borges și că ar putea fi de Góngora, am parcurs toate hendecasilabelele poetului cordobanez, care se numără în mii, fără a găsi niciun vers stupid. Credem că Góngora menționează găinile o singură dată în întreaga sa operă, dar comparând**